Lotz Antal

1878/9. I. esti tanfolyam.
szül. Budapesten 1862
szept. 8. 4 elemi, azu-
tán 4 évig a városi
rajztanodát Gerhard
alatt látogatta.
Szobafestőséged.
1878/9. II. esti tanf.

Cohors Hemesenorum II. 86

1903. augusztus 5.

Leitgeb Imréhez: köszönet „Közgazdasági tanulmányok" és „Svájcz és Magyarország" czimű műveinek ~~45, illetve 52 példányban történt~~ megküldéséért (596/1902.)

Lotz Antal

Thieme Becker

XXIII. 413. l.

(Lyka)

Lotz Károly

MŰVÁSÁR

VÁSÁRLÁSOK AZ ORSZÁGOS MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT 1903 ÉVI TAVASZI NEMZETKÖZI KIÁLLÍTÁSÁN

1. A király vásárlása.

Ujváry Ignác: Kora reggel. Olajfestmény.

Telepy Károly: Halászat a Balatonon alkonyatkor. Olajfestmény.

Lotz Károly: Alföldi tájkép. Olf.

Zemplényi Tivadar: Kosaras leány. Olf.

(Művészet 1903 221. l.)

LOTZ KÁROLY
EMLÉKEZETÉRE





SEMPITERNAM

mert műveit ismerte, azt gyászoljuk és
-tük. És roskasztó a mi fájdalmunk.
l: nem szeretik a siránkozást. És mi-
dt ki akkor, a midőn Ő maga el-
zavarnunk és siratnunk az Ő álmát,
ma - most már égi - világosság fé-
éldáját követve, nyomdokaiba lépve.
gyászunk, ha e nyomdokról le nem té-
ha. Buzdításunk sűrű készségünk leszen
gyermeki - mosoly, amely szívvidító bé-
g körülleleg bennünket ma is, mint
csátott el bennünket - tanítványait-
agasba, mert új, vezető csillag von ma-
azt kövessük ....

L o t z K á r o l y
festő

Szózat. 1924.nov.5. (Restaurálták a ferencvárosi templom L.- és Than-freskóit.)

Mivenet 1904.
Cofrid.



IN MEMORIAM

A kit az egész ország gyászol-
siratjuk mi is, a kik a szivét is ismer
De a nagy, az emberiséget vezető lelk
vel az Ő lelkének világossága sem a
ludt, - ugy nem szabad nekünk sem
hanem merően kell tekintenünk a

SZENTGYÖRGYI ISTVÁN

Ahányszor ezt a puritán, nagy magyar aktort látom, mindig a régi jó idők jutnak az eszembe. Ha ő játszik, teljes a csalódás, tökéletes az illuzió. Mintha még a nézőtér is megváltoznék ekkor. Az ember kész volna akár megesküdni is, hogy atillás urak, krinolinos delnők, kardos jurátusok ülnek és állnak a nézőhelyen... A színlap-cédulát pedig akár meg se nézzük! Minek? Hiszen tudnivaló, hogy a játékban fellép Megyeri is, Kántorné is, Füredi Mihály pedig Dérynével énekelni fog...

Szentgyörgyi játéka a régi jó magyar világba ringatja vissza az embert s szinte fáj, amikor játék végeztével ráeszmélünk a valóságra! Milyen jó volna most egy jó pohár bor mellett elbúsulgatni a «Két pisztoly»-ban s utána betérni a «Zrinyi-kávéház»-ba, vagy oda, ahol Patikárus Ferkó muzsikál!... Csakhogy hát — fájdalom — nem a régi Pesten vagyunk, hanem a világvárossá fejlődött (vagy talán inkább: sülyedt!) Budapesten, ahol idétlen «jassz»-nyelven beszélnek az emberek s ahol oly kevés az érzék az igaz magyar törekvések iránt...

Tudja Isten, szinte fáj itt látni ezt a puritán magyar aktort a bűnös Budapesten. Mennyivel jobban illik ő Kolozsvárra, ebbe a tiszta, méltóságteljes, úri, magyar városba, ahol negyvenkilenc év óta játszik egyfolytában... Amikor én Szentgyörgyit a pesti utcákon látom naiv tájékozatlansággal ődöngeni, mindig Arany János jut az eszembe, aki szintén ilyen idegenül érezte magát idefent.

Arany János és Szentgyörgyi István! — Nem tudom, észrevette-e már valaki, hogy mennyi hasonlatosság van e két kiváló magyar egyéniség között? Hiszen mindakettőnek ugyanaz a célja, csak más utakon s más eszközökkel kívánják azt elérni. Aranynak is, Szentgyörgyinek is ugyanaz a vérmérséklete, egy a tempója. Egyformán jellemeznek s egyformán beszéltetik alakjaikat. Mindkettőjük humora egy forrásból fakad. Művészi egyéniségükben a magyarságuk van legjobban hangsúlyozva. Még önérzetük is egyforma; szent naivitásuk, szűztiszta magyar szemérmük is egy tőről való. Tárgyuk is közös. Mindketten a nemzeti irány felé hajlanak, az ős magyart s a magyar parasztot szólaltatják meg a legszivesebben. Sőt még az életmódjuk is hasonló: Arany János tulajdonképpen mindig távol élt az irodalom központjától s a maga korában mégis fejedelme volt a magyar irodalomnak. Ugyanígy él Szentgyörgyi is, aki csak úgy hébe-korba, egy-egy évtizedben egyszer vendégszerepelget idefent. Nem pesti színész ő, és mégis ő a legnagyobb magyar aktor.

Szentgyörgyi neve fogalom s jelenti a minden rafinériától ment, lélekből fakadó, puritán színpadi művészetet, az igazi magyar színjátszást.

PATAKI JÓZSEF

MIHÁLYFI KÁROLY

— negyven éves Nemzeti színházi tagságának emlékére. —

Jövetelét nem hirdette harsona s nem rikoltották hangos reklámok. Szerényen jött és csendben, mint egyszerű fiatal vidéki színész, hogy valamelyes elhelyezkedést találjon az ország első színpadán... És a siker nem is maradt el... Mindjárt az első fellépésével megnyerte a Nemzeti Színház finom ízlésű közönségének tetszését...

Mihályfi Károlynak ez a negyven év előtti sikere nagy dolog volt ám akkor. Mert abban az időben a Nemzeti Színháznál még minden a régi nagyságra emlékeztetett, jóformán az egész dicsőséges múlt ott élt még akkor. Még megvolt a régi színház is, csak éppen hogy megfejelték az új homlokzattal és eltakarták a köréje épített bérházzal. A színész-udvaron, a színpadi bejáró előtt — mintegy követendő mintaképül — az öreg Lendvay szobra merengett, a nézőtéren pedig a maga megszokott zártszékében majdnem minden este megjelent az öreg Lendvayné (született Hivatal Anikó), aki már a Nemzeti Színház megnyitásakor ünnepelt művésznője volt az intézetnek s aki keserű nyugdíj-kenyéren talán csak azért maradt ilyen sokáig a régi nagy korszakból vissza, hogy az ifjú színész-nemzedékkel tiszteletben tartassa a régi hagyományokat. (Jaj volt annak, aki szereplésével az ő tetszését nem tudta kiérdemelni!) — Prielle Kornélia, Szathmáryné, Szigeti József, Feleki, Felekiné még javában játszogattak ekkor, sőt néha, egyes ünnepélyes alkalmakkor fel-fellépett még Jókainé Laborfalvi Róza is... A régi magyar színjátszásnak eme kimagasló nagyjai egyenesen a dicső 40-es évekből jöttek, hozván magukkal nagy és nemes tradiciókat...

A régi nagyok mellett ott volt aztán az erőteljes fiatal gárda: Jászai Mari, Kocsisovszky Borcsa, Halmi Ferenc, E. Kovács Gyula, Nagy Imre, Vízvári Gyula, Újházi Ede, Náday Ferenc stb., stb., mindmegannyi letéteményese és továbbterjesztője a nagy tradicióknak...

A fiatal Mihályfinak ebbe a hatalmas művészi együttesbe kellett beleilleszkednie. Óriási feladat volt. Az első percben nem is tudta, hogyan kezdjen hozzá. Hiszen még nem ismerhette igazán önmagát. Szerepkörére nézve sem igazodott el még teljesen. Ekkor még inkább a kedélyes szerepekhez vonzódott s főként a siheder-komikusokat akarta játszani. De a sors nemesebb szerepkört szabott ki neki. A kiváló vezér, aki akkor a Nemzeti Színház élén állott, más pozicióba állította a fiatal színész-katonát és Mihályfi Károlyból nem siheder-komikus, hanem komoly szerelmes színész lett. De hát hogy is lehetett volna más? Hiszen erre a szerepkörre predesztinálta őt valamennyi külső és belső színészi eszköze:

tömör csengésű, meleg hangja, csínos alakja, járása, taglejtése, ábrándos tekintete, szelíden mosolygó arca (melynek vonásai közt azonban mindig ott rejtőzött egy csepp nemes fájdalom!), erre predesztinálta őt mély érzésű lelkülete, szárnyaló heve és minden túlzástól ment, egyszerű, nemes páthosza. — Közte és a szerepköre közt már ifjú korában is harmónia volt (habár ezt talán nem is érezte világosan akkor) s ez a harmónia a művészi fejlődés folyamán egyre szorosabb, egyre teljesebb lett. — És éppen ebben rejlik hatásának titka. Aki Mihályfit régi nagy szerepeiben látta, az bizony sokszor magát az összhangot látta.

A szerény és tiszta életű Mihályfi művészi önérzettel és megelégedéssel tekinthet vissza a Nemzeti Színháznál dicsőséggel eltöltött negyven esztendejére, ám azért az ünneplésnél mégsem volt teljes az öröme, mert nem adatott meg neki, hogy igazi diadalainak szinhelyén, a régi Nemzeti Színházban jubilálhatott volna . . . A régi Nemzeti Színház eltünt és eltünt a Lendvay-szobor is . . .

Biz ez nagyon fájhatott a jubiláló Mihályfinak . . .

PATAKI JÓZSEF

LOTZ KÁROLY VÁZLATAI

Lotz Károly művészi hagyatékával, melyet a mester halála után özvegyétől vásárolt meg az állam, Lotznak tömöntelen rajza és színes vázlata került a Szépművészeti Múzeumba. A rengeteg anyagból most Meller Simon dr. bemutat egy kiállításra való sorozatot a múzeum grafikai osztályában.

A kiállítás — mintegy melléktermékeiben — Lotz egész művészi pályáját jól illusztrálja. Kezdődött az a pálya kicsiny méretű ceruzarajzokkal, olyanféle arcképekkel, a minőket a kor miniaturafestői szerettek pergamenre, elefántcsontra festeni. Lotz igen korán fejlett tehetség volt és jövendő művészetéhez a készséget egész fiatalon szerezte meg Marastoni festőiskolájában, majd Weber Henrik műtermében. A gyüjtemény apró arcképeiben már semmi sem érzik abból a dilettánsi bizonytalanságból, mely a kor legjobb magyar festőiben, még Barabásban is sokszor elárulja az autodidaktát. A kis Lotz már többet tudott, ösztönösebben és önkéntelenebbül t u d o t t, mint mesterei.

Pestről Bécsbe, ottan is Rahl iskolájába került Lotz. Rahl volt az akkori Bécsnek nagy monumentális festője. Führich és mások holt gyakorlattá vált hagyományával szemben az újító, a forradalmi temperamentum. Hatalmas vitalitása és szenvedélyes alkotó heve rengeteg méretű alakos kompozíciókban tombolta ki magát. Az újat leginkább színességében látták kortársai. A velencei koloristák követőjét, sőt utódát ünnepelték benne tisztelői. Lotznak Rahlnál töltött idejéről, az egész korról, Rahlról és környezetéről Rahl egy tanítványának, August George-Mayer festőnek följegyzéseiben (Erinnerungen an Carl Rahl. Wien, 1882.) olvasunk érdekes adatokat. Tanulótársai és maga Rahl is, Thán Mórt becsülték a nagyobbik tehetségnek. A szerény és elhuzódó Lotz eljövendő nagyságát csak kevesen sejtették meg közülök.

Evekig kisérte az ifjú Lotzot mesterének hatása. Első itthon készült dekorativ munkái — a Vigadó lépcsőházabeli friz, és az ebédlőbeli lunetták, a Nemzeti Múzeum faliképe — a rahli komponálási és formaalakító stilus ismertetőjeleit mutatják: alakokkal sürün beborított sík, fokozott plasztikájú zömök alakok és sötétes, opák színek. Rahl ujította föl a szürke alapon szürke színnel való mintázó festés gyakorlatát. Meggyőződése szerint Giorgione, Tiziano és más nagy velenceiek is igy festettek és tüzes színeiket a szürke aláfestésnek és a reá rakott színes lazurnak köszönhették. Meglehet, de annyi bizonyos, hogy a rahli színeknek semmi közük Velence színeinek ragyogásához. Pépes, iszapos, nehéz színek azok, szürkeségben fuldoklók. Némi enyhítéssel az ifjú Lotz színeire is ráillik ez a meghatározás. Korai freskóihoz készült olajvázlatai a tanuságai, hogy színei a fogamzás pillanatában sem különböztek rahléitól. Van a kiállításon néhány természetfölvétele is, friss előadásu vizfestésü kis tájképe. Nem kétséges, hogy a természetben, a természettel szemben készültek, de a természet igazi színessége mégis hiányzik belőlük. Megragadó rajtuk a művész temperamentuma, ahogy az az ecset kanyargásán, üde, ötletes húzásán átérzik, de a zöldek és egyéb színek fakók, még pedig eredendően fakók rajtok. A természet színességét még akkor nem fedezték föl. S a fiatal festők mestereiken keresztül tanulmányozták a természetet. Lotz számára is a természet voltaképpen: Rahl volt, az a természet, melyet Rahl látott és az is úgy, ahogyan Rahl ábrázolta.

A hetvenes évek elején kezdett a rahli szemléletbe burkolt Lotzból az egyén kibontakozni. Azok a vázlatai, melyeket báró Lipthay Béla palotájának faliképeihez, azután a Bakács-téri templom freskóihoz készített, már más Lotzot mutatnak. Rahl kompozíciós schémájából szabadulóban van már, alakjait szabadabban, tágabban, levegősebben csoportosítja. A nehézkes, teli, sötét rahli színek ritkulnak és hígulnak, a testszín és az ég kéke is derülni kezd ecsete alatt. S a színek kivilágosodásának folyamata nem áll meg. Együtt jár az Lotznak a falfestés technikájában való tökéletesedésével. Rahl a velencei művészek olajos festői hatásait akarta falfestményein felidézni. De a falnak megvan a maga festő-stílusa, azon erőszakot tenni bün-

Nyugat 1920. máj 9-16

tetlenül nem lehet. Rahl freskói azért is sötétültek meg az évtizedek múltával kétségbeejtő módon. Lotzot a fal természete és anyaga: a vakolat, meg a mész, melyek a színes növénynedveket és a föld színeit fehér mivoltukkal önkéntelenül is földerítik, csakhamar eltérítették Rahl útjáról, noha az al fresco technikájával — a szónak olasz értelme szerint — sohasem dolgozott, hanem mindig csak száraz vakolatra festett.

1880-tól fogva észlelhető Lotz színfölfogásában ez a változás. A föntebb jelzett technikai okokon túl bizonyára egyéb okok is közreműködtek előidézésében. Mindenekelőtt psychikai természetűek. Az érett férfiúban ekkorra nyílott ki szélesre az egyénisége. Érzéki világszemlélete, melynek nyilvánulása az életen való öröm, a világ jelenségeiben való gyönyörködés és az alkotásnak boldog, egyre ujjongóbb termékenysége volt, akkoriban kezdett úrrá lenni művészetében. A világosságnak, mely az igazi színességnek éltető eleme, ettől kezdve lett rajongója. Életének ebből az időszakából valók a keleti pályaudvar, az Operaház, a pécsi székesegyház faliképeihez készült vázlatai. Csodálatos életereje, lelkének derűje, üdesége és fiatalsága előtt a magyar művészek zordon sorsa is megenyhült. Míg Székely Bertalan monumentális vágyódásainak megvalósulásától csaknem minden alkalmat megtagadott, Lotz elé valósággal öntötte a feladatokat.

S feladataiban nem válogatott Lotz. Egyforma könnyedséggel oldogatta meg a legkülönbözőbb természetűeket is. A szigorú stilus azonban nem felelt meg egyéniségének. Históriai és egyházi tárgyú festményei bizonyos fokig mind nőies hatásúak, a férfienergia összemarkoló akaratának hiánya érzik bennök többé-kevésbé. Egyénisége mindinkább a könnyűség és a játszíság ideáljának kifejezése felé fejlődött, de nem a rococo, hanem a klasszicizmus törekvéseinek irányában. Fokról-fokra alakuló nemes dekorativ stilus mérsékelte és foglalta egységbe temperamentumának hullámzását. Az Operaház mennyezetképe a legérettebb alkotása ennek a korszakának. Mérhetetlen gazdagsága a forma-képzeletnek. Boldog felkacagása a lét változatosságának, színességének, az örömök kifogyhatatlanságának.

És mennél beljebb jut Lotz az életben, mennél inkább maradoznak mögötte az esztendők, annál inkább megifjodnak érzékszervei. Az ifjú görög istenek sensualitásával örül a szép emberi testnek. Meg kell nézni nagy kartonjaihoz készült természettanulmányait, gyors kézzel papirosra vetett rajzait, melyeken ceruzával, vagy szénnel követi egy-egy fiatal női test, egy-egy ephebosi akt formahatároló vonalainak hullámzását, dagadozását, egymásba feledkezését. Az ember érezni véli, hogyan telt meg közben villanyossággal a művész ujjahegye és látni véli azt a megifjító áramot, mely a természet szivéből az öregedő mester ereibe vitte az ifjúság meleg, hömpölygő vérét.

Rá is találtunk ezzel Lotz örök ifjúságának titkára. A természettel való egyre bensőbb érintkezésének köszönhette a csodát. Mennél öregebb lett, annál inkább nőtt érzékenysége a természet színessége és mozgalmassága iránt. A természet egyre újabbat és újabbat mondott neki. Más nagy művészek a fejlettségnek ehhez a fokához életük közepe táján szoktak eljutni. Lotz életének utolsó másfél évtizede volt művészpályájának igazán virágzó korszaka. Akkor festette női arcképeinek gyönyörűséges sorozatát. Az arckép neki szintén dekorativ feladat volt. Jellemzés helyett rajta az a főtörekvése, hogy mindazt, ami modelljeiben érzékeinket gyönyörködtető, kicsalja a fölszínre. Így van az, hogy női arcképeinek emléke nemcsak formai és színes mivoltában él bennünk, hanem modelljeinek minden rejtett nőiességével, immár talán összeszáradt, vagy el is porlott lelküknek minden halhatatlan illatával. Azzal a holt anyagot örök életre bűvölő vitalitásával, mely olyan eleven hatásúvá teszi ezeket a műveit, a hozzájuk készült apró és futó ecsettel festett vázlatok is tele vannak.

Lotz öregkora külön nagy fejezetet jelent a művész életében. Hogy mekkora ennek a korszakának jelentősége, majd kitűnik akkor, ha egyszer, az eljövendő Lotz-múzeumban, egy nagy teremben sikerül csoportositani az agg mesternek azokat a hymnikus alkotásait, amelyeken kimondhatatlan hittel és szeretettel a szépségideálját igyekezett megfogni és e föld számára itt tartani.

ELEK ARTÚR

SZIBÉRIAI NAPLÓ

Fleissig József: Szibériai napló. Fogságom és szökésem. (Budapest, Benkő Gyula cs. (?) és kir. könyvkereskedése, 1920. 184 old.)

Ha nem a szerző maga mondaná, nem hinnők el, hogy ez az első írása, amely nyomdafestéket lát. Tizenkilenc-húsz esztendős, amikor átéli (s nagyrészt megírja) egy emberöltőre való élményeit. Sokan éltek át talán hasonló megpróbáltatásokat — mint ahogy a nagy földrengéseknek ezerszámra maradnak túlélő áldozatai (mert túlélni is áldozat!) — de kevesen, akiknek fogékony lelkében ily elhatározó nyomot hagytak kalandjaik. Még kevesebben, akik meglássák és kiragadják emlékeikből «az örök embernek egy-egy vonását». Fleissig József e kevesek közül való. Háborús irodalmunk kevés figyelemreméltóbb könyvet termett az ő Szibériai naplójánál. (A legérdekesebbel és legmegragadóbbal: Bokor Ervin munkájával, külön foglalkozunk).

Lotz Károly

Háború és fogság — de még inkább a szökés komor élményei — a még szinte gyermek-katonát egy csapással férfivá avatják. Meglepő, szinte fájdalmas az a komolyság, az az éberen figyelő könnyes tekintet, amellyel ez az iskola padjait nem régiben odahagyott ifjú meglátja és fölismeri a maga tragédiája mögött «az emberi nem végtelen nyomorúságát». De ne higyjük, hogy a világot rengető katasztrófa viharai közé számkivetett fiatal lelkeket mind így megedzi és fölemeli a sors. A Szibériai napló olvasása is arról győz meg bennünket, hogy ritka kivétel az ilyen. A viharok elsodorhatják a magot, kitéphetik a palántát talajából — elpusztítják vagy fölnevelik — de csak oly növevényt virágoztathatnak ki, amelynek a csirái benne lakoztak a magban és a palántában — a vihar előtt. A krasznaja-rjecskai tiszti fogolytáborban csakúgy, mint más táborokban, túlsulyban voltak a rendületlen «kártyázók, intrikálók és veszekedők», akik «kisded játékaikkal, faji, vallási, katonai és egyéb heccelődéseikkel nagyon megkeserítették mindnyájuk életét. A ládaszám magukkal cipelt «becsületügyi» jegyzőkönyveket jószerencsére máglyára rakták és elégették Irkuckban a bolsevisták. «Ez volt a legkisebb kár, amit a bolsevisták az emberiségnek okoztak». Nagyobb kár ennél, hogy a «fekete vonat»-ról való leugrásának szomorú éjszakáján odavesztek naplójegyzetei. Hazatérőben moszkvai tartózkodása alatt «emlékezetből úgy ahogy rekonstruálta» és oroszországi följegyzéseivel kibővítette naplóját, de ezeknek a jegyzeteknek jelentékeny részét idehaza a proletár-diktatura idején jobbnak látta elégetni. A kétszeres átdolgozáson keresztül ment könyv ilyen módon nyilván sokat vesztett dokumentumszerű értékéből. Emberileg érdekesebb lenne, ha az eseményeket még közvetlenebbül vonultathatná el előttünk: «ahogy azokat a vergődő, menekülő fogoly szemének gyönge fénysugara elérte és megvilágította».

Szerző a háromszázezer hadifogoly egyike, akik a Bruszilov-féle áttöréskor 1916 júniusban estek fogságba. A budapesti kaszárnyából került bele egyenesen «a fergetegbe» harctéri tapasztalás nélkül, önkéntes tizedesi rangban — ami nem elegendő, hogy tiszti táborba helyezzék el. Engedélyt kap rá, hogy fölvarrja titokban a hadapródjelölti jelvényeket. (A románok önkéntest, hadapródot, zászlóst mind legénységi táborokba internáltak, ami csaknem egyet jelentett a biztos pusztulással.) Csakhamar útban vannak Habarovszk felé, amelynél csak azért nem viszik őket tovább keletnek, mert belemenénnek a Csöndes-oceánba. A szembejövő express finom utasai apropénzt hajigálnak le közéjük egy szibériai állomáson. De az express is tisztelettel áll félre a lőszeres vonatok elől, amelyek mozdonyostól érkeznek egyenesen Amerikából. A Habarovszk melletti Krasznaja-Rjecska fogolytáborban töltött húsz hónap történetét rajzolja meg azután néhány eleven vonással, méltó büszkeséggel állapítván meg magáról, hogy egyetlen «becsület-ügye» se adódott s hála a kisebbség élénk kulturális életének, lelkileg megerősödve, szellemileg gyarapodva tért meg fogságából. Elbeszéli, hogy a Taifunnak franciából oroszra fordított szövegét valamelyik fogolytársuk kihalászta egy taskendi antikvárius lomtárából, visszafordították magyarra és előadták. Nem minden keserűség nélkül számol be arról a két «kísérlet»-ről, amely gyámolításukra történt két év alatt: K. magyar grófnő látogatásáról, aki ötven rubel nemzeti ajándékot adott át nekik fejenként, de se csomagot, se levelet, és egy semleges misszió megérkezéséről, amely semmit se hozott — őrült, ha ép bőrrel hazavergődhetett.

Szökésük gondolata 1918 tavaszán érlelődött meg. Tulajdonkép nem is szökésről van szó. A habarovszki szovjet tehervonatot ad nekik, százezer rubelért. A mozdonyt nyugat felé irányítják. A százezer rubelből hatvankilencezret összead a tábor, a hiányt Hedbloom dán konzul fedezi. (Hedbloomot ezért a nemes áldozatkészségéért a bevonuló cseh légió agyonlövette.) Április 15.-én az egész tábor fölkerekedik. «Amint ott kígyózott a hosszú menet a hóborította kietlen lankák között, az Amur-parton egymásra torlódó jégtáblák zajától kísérve, képzeletembe rajzolódott az, amit az iskolában tanultam (nem is olyan régen), hogy voltak emberek, akik két ezredévvel ezelőtt lovakkal és szekerekkel megindultak a távol Keletről Európa felé.» Őreik közül nyolcvan orosz legény, aki nem hajlandó tovább a cár kenyerét enni, «légyen az Nikolaj-cár, Kerenszki-cár, avagy Lenin-cár», beáll önkéntes kísérőjüknek. Haza akarnak menni, «haza az asszonyokhoz, a gazdasághoz, az élethez». Harmincötével bezsúfolva egy-egy tyepluskába (fűtött teherkocsiba) «megindult a fekete vonat 900 darab elveszett hadianyag rakománnyal, (mert ha a rólunk való otthoni gondoskodást vesszük tekintetbe, nem igen lehettünk értékesebbek szétlőtt ágyúknál, vagy elhagyott hadikonyháknál), Nyugat felé.

A vonatot üresen futó tehervonatnak jelzik, abban a reményben, hogy így kevésbé tartóztatják fel őket. Eredmény, hogy nem kapnak enni. Kuengánál elfogy az élelmük. Innen kezdve pedig már az ajtókat se tanácsos kinyitni, fénynek se szabad kiszűrődni — «sötéten, némán folytatja kalandos útját a fekete vonat». Attól fogva, hogy elérik a mandzsuriai vonalat, gyorsabban és bátrabban haladhatnak. Az Amur-vasúton találkoznak még Vladivosztok felé igyekvő cseh légiókkal, amelyek Amerikán át a francia frontra készültek, (minthogy az

LATKÖNYVÉT, AMELYBEN HÚSZ, TALÁN HARMINC VARIÁNSA IS MEGVAN, AHOGY A KÉPET LOTZ MEG AKARTA FESTENI. NEM MINTHA KERESTE VOLNA AZ IGAZIT, DE MERT TELI DE TELI VOLT KÉPPEL EGY TÁRGYRÓL, A KÉPZELŐ ÉS LÁTÓ EREJE OLYAN BŐSÉGES VOLT, MINT AZ ÖRÖKÖS, A KIAPADHATATLAN FORRÁSOK. NEM VERGŐDÖTT, HANEM TOMBOLT AZ ALKOTÁSBAN ÉS HA RÁ IS LE-LESZÁLLTAK A KÉTELKEDÉS KÍNOSAN KÉJES ÓRÁI: EGÉSZÉBEN BOLDOG VOLT, MINT AHOGY IGAZÁN CSAK FESTŐK TUDNAK LENNI MINDEN GENIEK KÖZÖTT. A KRÓNIKAÍRÓ ARRA GONDOL: AZOK A KÉPEK, AMELYEKET MEG NEM FESTETT, AZOK A FRESKÓK, AMELYEKRŐL CSAK ÁLMODOTT, AZOK AZ OLYMPUSOK, AMIKHEZ Ő KÉPZELHETTE VOLNA EL ÉS ÉPÍTHETI VALA MEG A SZERETET —; ALKOTÁSOK, AMELYEKNÉL FÉRFIAS ÉS SZEMÉRMES TŰZZEL, BÁTORTALANUL ÖNÖKRE GONDOLT ÉS AMELYEK NEM LEHETTEK MEG SOHA: AZOK MÉG GRANDIOZUSABBAK ÉS SZEBBEK LETTEK VOLNA, MINT AZOK, AMELYEKKEL TELEFESTETTE A MAGYAR FÖLDRE ÉPÍTETT FALAKAT. AZONBAN A FÖLDI IGAZSÁGNAK TETSZETT, HOGY MEGELÉGEDVÉN A NAGY MUNKÁVAL, AMELYET LOTZ KÁROLY VÉGBEVITT, SZOMJÚHOZÓ VÁGYÁT ELPIHENTESSE ÉS ALAKOKKAL TELI IZGATÓ VILÁGBÓL ÁTHELYEZZE AZ ALAKTALAN VILÁGBA, AMELYBEN MINDEN MŰVÉSZI REMÉNYSÉGNEK VÉGE VAN, NINCSENEK ÁLMAK, CSAK ÁLOM ÉS LEGFŐKÉPEN NINCSENEK KÉPEK, DE VAN FÖLTÉTLEN PIHENÉS, AMI MINDENNÉL JOBB ÉS EGY BELÁTHATATLAN NAGYSÁGÚ, KIFEJEZHETETLEN SÖTÉTSÉGŰ ALAPTÓNUS, AMELYBEN AZ ODA MEGTÉRT FESTŐNEK LESZ MÉG VALAMELY FESTÉSE, CSAKHOGY AZT MI NEM LÁTJUK MÁR, CSAK HALVÁNY REFLEXÉT, A SOKÁIG, MÉGIS, KIMÉRT IDEJŰ FALAKON, AMELYEK TŐLE, BELŐLE ÉS ÁLTALA ÉLNEK.

BÖLÖNY SÁNDOR

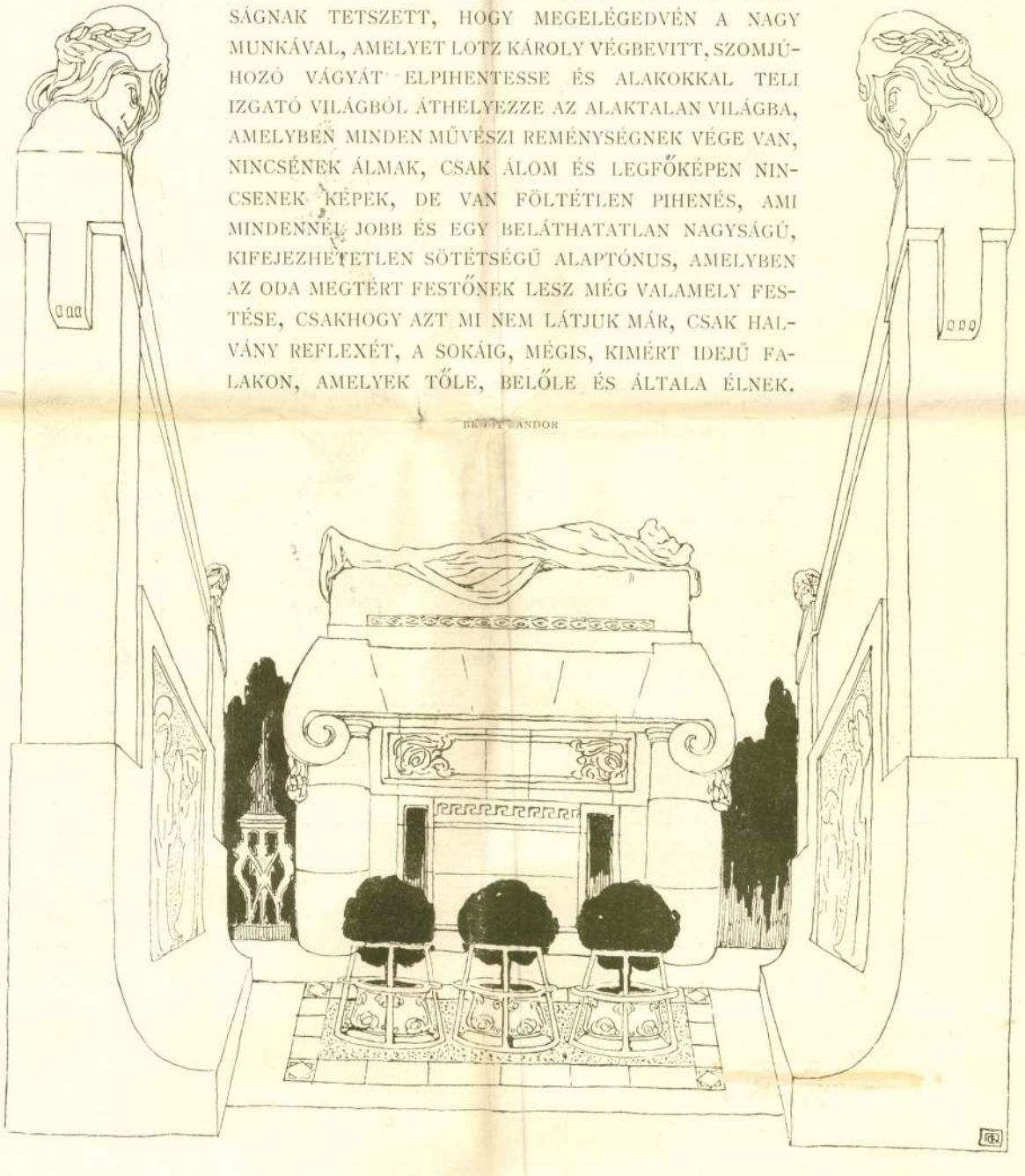

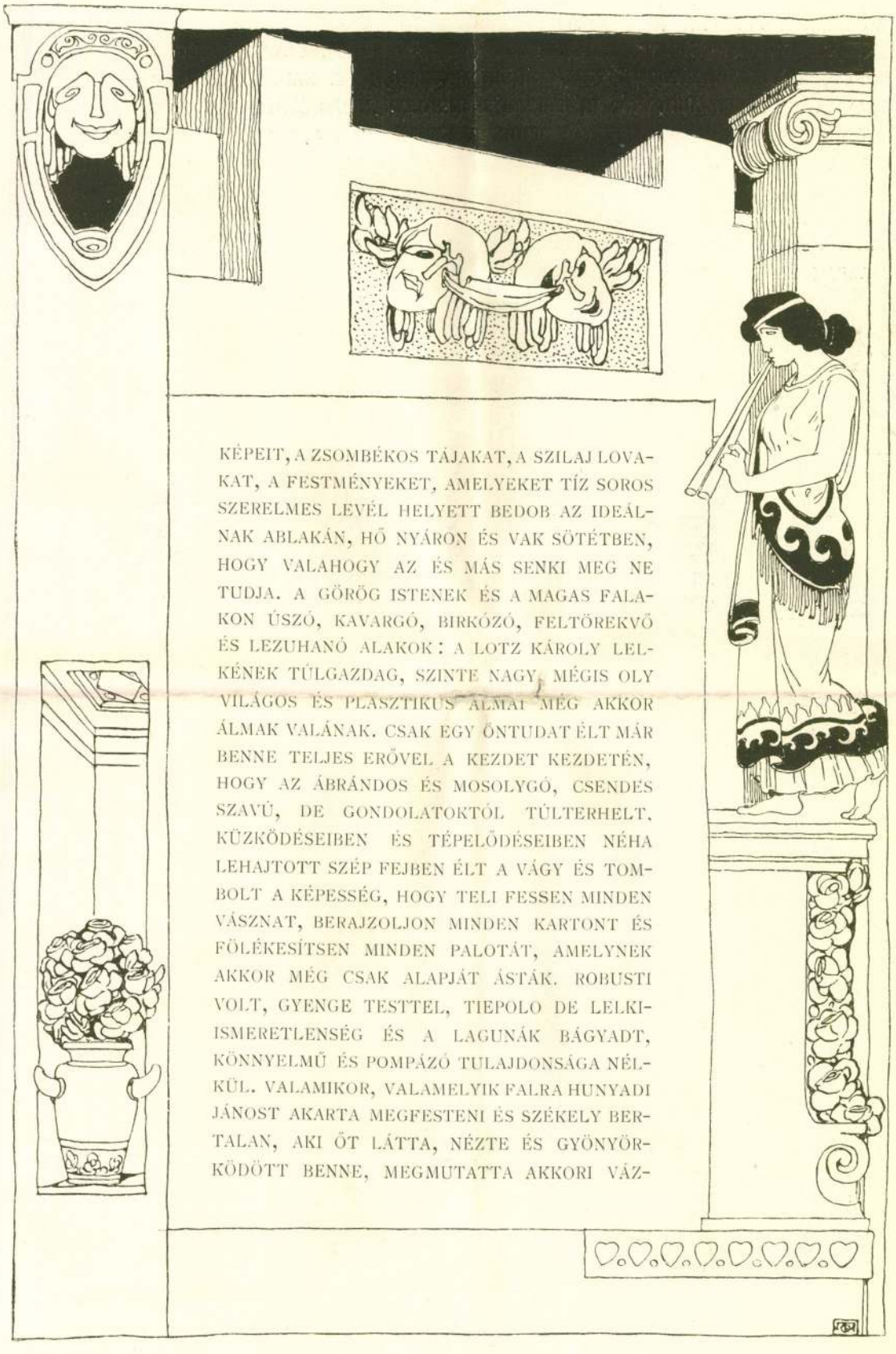

KÉPEIT, A ZSOMBÉKOS TÁJAKAT, A SZILAJ LOVAKAT, A FESTMÉNYEKET, AMELYEKET TÍZ SOROS SZERELMES LEVÉL HELYETT BEDOB AZ IDEÁLNAK ABLAKÁN, HŐ NYÁRON ÉS VAK SÖTÉTBEN, HOGY VALAHOGY AZ ÉS MÁS SENKI MEG NE TUDJA. A GÖRÖG ISTENEK ÉS A MAGAS FALAKON ÚSZÓ, KAVARGÓ, BIRKÓZÓ, FELTÖREKVŐ ÉS LEZUHANÓ ALAKOK: A LOTZ KÁROLY LELKÉNEK TÚLGAZDAG, SZINTE NAGY, MÉGIS OLY VILÁGOS ÉS PLASZTIKUS ÁLMAI MÉG AKKOR ÁLMAK VALÁNAK. CSAK EGY ÖNTUDAT ÉLT MÁR BENNE TELJES ERŐVEL A KEZDET KEZDETÉN, HOGY AZ ÁBRÁNDOS ÉS MOSOLYGÓ, CSENDES SZAVÚ, DE GONDOLATOKTÓL TÚLTERHELT, KÜZKÖDÉSEIBEN ÉS TÉPELŐDÉSEIBEN NÉHA LEHAJTOTT SZÉP FEJBEN ÉLT A VÁGY ÉS TOMBOLT A KÉPESSÉG, HOGY TELI FESSEN MINDEN VÁSZNAT, BERAJZOLJON MINDEN KARTONT ÉS FÖLÉKESÍTSEN MINDEN PALOTÁT, AMELYNEK AKKOR MÉG CSAK ALAPJÁT ÁSTÁK. ROBUSTI VOLT, GYENGE TESTTEL, TIEPOLO DE LELKISMERETLENSÉG ÉS A LAGUNÁK BÁGYADT, KÖNNYELMŰ ÉS POMPÁZÓ TULAJDONSÁGA NÉLKÜL. VALAMIKOR, VALAMELYIK FALRA HUNYADI JÁNOST AKARTA MEGFESTENI ÉS SZÉKELY BERTALAN, AKI ŐT LÁTTA, NÉZTE ÉS GYÖNYÖRKÖDÖTT BENNE, MEGMUTATTA AKKORI VÁZ-

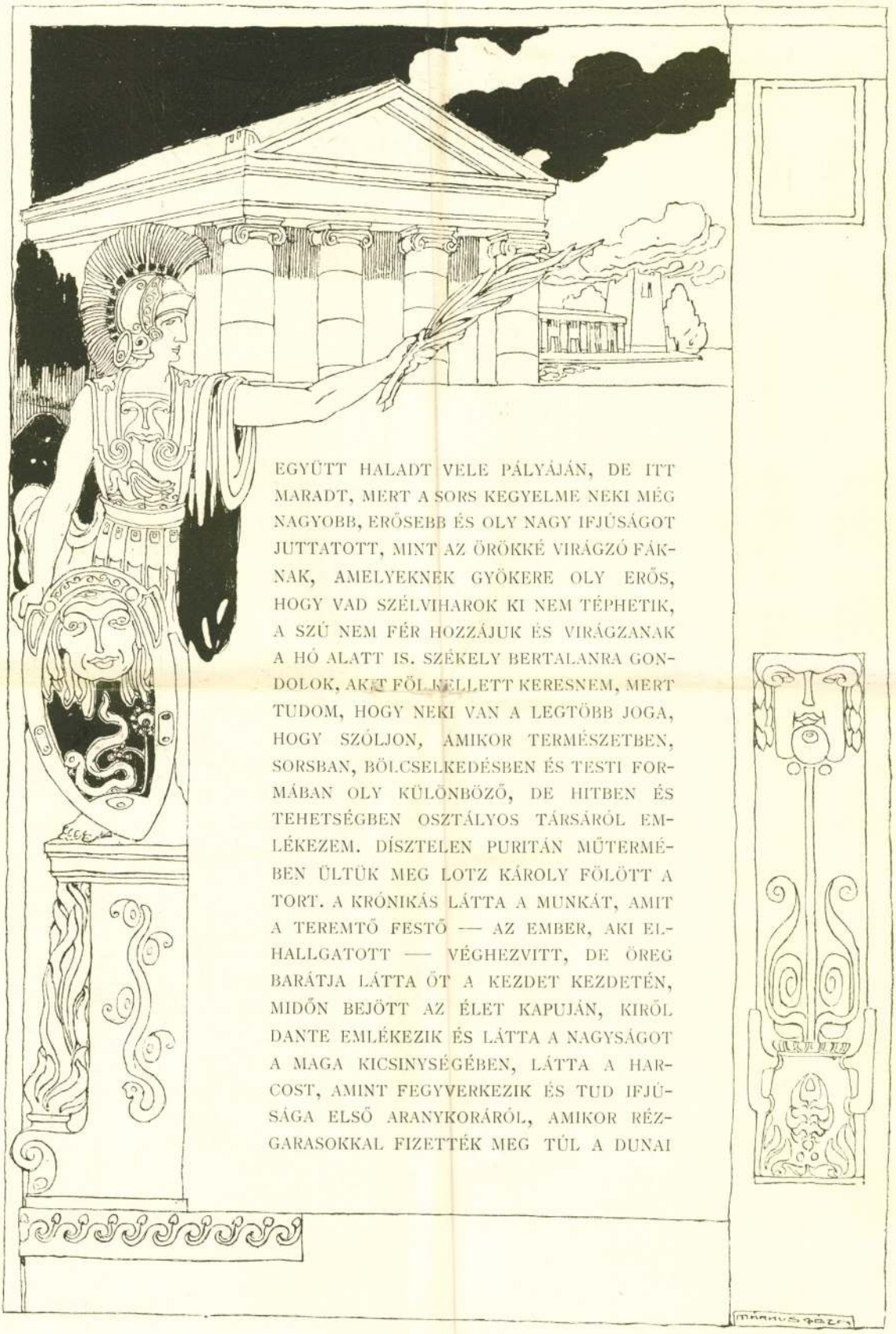

EGYÜTT HALADT VELE PÁLYÁJÁN, DE ITT MARADT, MERT A SORS KEGYELME NEKI MÉG NAGYOBB, ERŐSEBB ÉS OLY NAGY IFJÚSÁGOT JUTTATOTT, MINT AZ ÖRÖKKÉ VIRÁGZÓ FÁKNAK, AMELYEKNEK GYÖKERE OLY ERŐS, HOGY VAD SZÉLVIHAROK KI NEM TÉPHETIK, A SZÚ NEM FÉR HOZZÁJUK ÉS VIRÁGZANAK A HÓ ALATT IS. SZÉKELY BERTALANRA GONDOLOK, AKIT FÖLÖSLEGESEN KERESNEM, MERT TUDOM, HOGY NEKI VAN A LEGTÖBB JOGA, HOGY SZÓLJON, AMIKOR TERMÉSZETBEN, SORSBAN, BÖLCSELKEDÉSBEN ÉS TESTI FORMÁBAN OLY KÜLÖNBÖZŐ, DE HITBEN ÉS TEHETSÉGBEN OSZTÁLYOS TÁRSÁRÓL EMLÉKEZEM. DÍSZTELEN PURITÁN MŰTERMÉBEN ÜLTÜK MEG LOTZ KÁROLY FÖLÖTT A TORT. A KRÓNIKÁS LÁTTA A MUNKÁT, AMIT A TEREMTŐ FESTŐ — AZ EMBER, AKI ELHALLGATOTT — VÉGHEZVITT, DE ÖREG BARÁTJA LÁTTA ŐT A KEZDET KEZDETÉN, MIDŐN BEJÖTT AZ ÉLET KAPUJÁN, KIRŐL DANTE EMLÉKEZIK ÉS LÁTTA A NAGYSÁGOT A MAGA KICSINYSÉGÉBEN, LÁTTA A HARCOST, AMINT FEGYVERKEZIK ÉS TUD IFJÚSÁGA ELSŐ ARANYKORÁRÓL, AMIKOR RÉZGARASOKKAL FIZETTÉK MEG TÚL A DUNAI

ELTŰNT A FÖLD SZINÉRŐL, KI ALAKOKKAL NÉPESÍTETTE BE A MAGYAR FÖLDET ÉS UTOLSÓ MUNKÁJA: A DICSŐSÉGRŐL, HARCKÉSZSÉGRŐL ÉS A TÁMADÓ ERŐRŐL SZÓLOTT. EKKOR: HETVENHÁROM ÉVES VOLT LOTZ KÁROLY. KÍVÜLRŐL: AGGASTYÁN, A FÖLDI TÖRVÉNYEK MEGALÁZÓ NYOMÁSA ALATT VÁLLA MEGHAJLOTT, LÁBAI NEM BÍRTÁK. BELÜLRŐL IFJÚ ÉS DIADALMAS, MINT A KÉP, AMELYET A DIADALRÓL FESTETT A DICSŐSÉGES ÉS EMLÉKEZETES BUDAI PALOTÁBAN, A HABSBURGI RUDOLF CSALÁDJÁNAK EMLÉKEZETÉRE, DE A MAGA GENIEJÉNEK HÓDOLVA ÉS SENKI MÁSNAK. HÁROM HATALMAS, AZ ÖRÖK ÉLETRE TERMETT FÉRFI VAN E KÉPEN, AKKOR TEREMTÉ EZEKET, MIKOR A SZÉDÍTŐ ÁLLVÁNYON, AZ ÖREGSÉGTŐL ÉS BETEGSÉGTŐL ELGYÖTÖRTETVE, — MÁR SZENVEDETT, DE MOSOLYGOTT. „EZ A HÁROM A LEGSZEBB ÉS LEGERŐSEBB HŐSE“, MONDJA AZ, AKI ÖTVEN ÉVEN TÚL

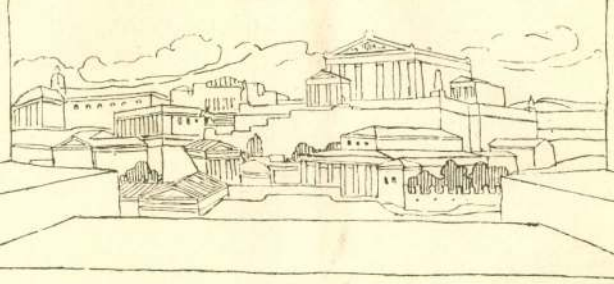

MÁRKUS GÉZA

Lotz Károly

minemű marháját is, ha az műszere fel nem érné, az czéh atyja házához vitessék, melynek két részz az czéhé, az harmada penig az tanácsé. 13. Az szabad sokadalmakon kívül sehonnat eladásnak okáért képeket, kárpitokat ne hozhassanak, az sokadalom napjától fogvást harmad napig (ne) árulhassák az marhának elvétele alatt, melynek az két része az czéhé és a harmada a tanácsé legyen. 14. Az asztalosok közül, ha valamelyik értene is az képíráshoz, czímeríráshoz, aranyozáshoz, kárpitíráshoz, falravaló festegetéshez, mivelhogy nem őket illeti, ne követhessék, de az magok szokása szerént fára, deszkára virágokkal czifrázzanak, a mint az asztalosok szoktak; ha ki penig az ellen impingálna, biró uram erejével tizenkét forint érő zálaga vétessék absque ullo personarum respectu, melynek két része az czéhé, az harmada az tanácsé legyen. 15. Hogyha fejedelem urunk dolgára kelletik valamelyiknek menni és az alatt a többinek czímer avagy zászló írása találkoznék, tartozzék azzal közre bocsátani, a ki az fejedelem dolgára leszen; de az is ott, a mit munkája által talál, tartozzék igazán dividálni. Hogyha penig az otthonlevőnek olyan munkája nem találkoznék, a ki oda munkálódott, illendőképpen rendeljenek fáradságáért illendő fizetést. Hogyha penig valamelyik maga munkájára idegen helyre találkoznék menni ez országban és az alatt zászló avagy czímírás találkoznék, és az munkára haza nem találkoznék jőni, a kik munkálódnak, illendő fizetést vehessenek az mu-

bártfai festő. Renoválta s renaissance keretbe foglalta 1614-ben Grünwaldt János bártfai festő. A Holbein modorára emlékeztető kép a templom legbecsesebb festménye volt.

4. Augern Joachim festett epitáfiuma 1567-ből.

5. Czebner György epitáfiuma 1610-ből faragványos keretben a Krisztus mennybemenetelét ábrázoló festménynyel, predelláján a Czebner-család kereszt előtt imádkozó tagjainak arckép-csoportozatával.

6. Farsch János főbiró epitáfiuma 1616-ból. Gazdag renaissance faragványokkal ékes festett és aranyozott mű.

7. Haid Lénárd főbiró epitáfiuma 1662-ből, gazdag renaissance keretben a Megváltó olajfestésű mellképével Grünwaldt János bártfai festőtől.

8. Greiffenzweig János szenátor epitáfiuma 1622-ből, az utolsó ítéletet ábrázoló festménynyel.

9. Weigmann Márton ágostai lelkész epitáfiuma 1625-ből Krisztust a háborgó tengeren ábrázoló festménynyel, mely Grünwaldt Máté bártfai festő műve volt. Az emléktábla predelláját az elhunyt arcképe diszítette.

10. Blimberg Tamás epitáfiuma 1626-ból, középső festményén Blimberg és neje magyar ruhás s a feszület előtt térdeplő alakjával, predelláján „Noli me tangere" kép, mely Krisztust mint kertészt ábrázolja, a mint föltámadása után Magdolnának megjelenik. A festmények a monogramm szerint Grünwaldt János művei voltak.



AZ ORVOS-SZÖVETSÉG KIÁLLÍTÁSA
ZIVATAR A PUSZTÁN
LOTZ KÁROLY OLAJFESTMÉNYE

Műcsarnok 1902. 361. l.

Lotz Károly

* **Lotz vázlatok az Operaházban.** Wolfner Gyula áldozatkészségéből Lotz-vázlatok jutottak az Operaház birtokába. *Ybl* Ervin egyetemi magántanár kezdeményezésére *Wolfner* Gyula megvásárolta a Szépművészeti Múzeum számára a mester néhány tanulmányát, azzal a kikötéssel, hogy azokat *letétül az Operaház emlékgyüjteményének adják át.* A temperavázlatok egy részét Lotz az operaházi nézőtér mennyezetét tartó boltívnek képeihez készítette és ezek eredetileg a zene különböző műfajait szimbolizálták volna. Helyettük később zenélő angyalokat festett a hatszögletű mezőnyökbe. A többi vázlat a proscénium homlokzatára tervezett képekhez készült. Öt medaillonra a leghíresebb operaszerzők képeit örökítették volna meg, két lebegő allegória pedig a hírt és dicsőséget jelképezte volna. A tizennégy Lotz-vázlathoz egy *Than* Mórtól származó apró olajfestmény is járul, mely a mennyeezt egyik sarkába elgondolt tritonhoz készült. A vázlatok különösen azért érdekesek, mert betekintést engednek a nézőtér festői díszítésének első megoldási terveibe. A vázlatokat az Operaház igazgatósága a *Géber* Antal dr. miniszteri tanácsos által felajánlott keretben, az elsőemeleti társalgóban állította ki.

Ujmagyarság
1935 május 5.

Lotz Károly

közölni, hogy fogalmat alkothassunk arról a csipkelődő tréfával párosult mély szimbolizmusról, amely Jókai e kis remekművéből sugárzik:

Karneval herceg: gazdag tékozló mecenás, kinek mindenre van pénze, csak a művészetre meg az irodalomra nincs.
Korszellem: becsületes, jóakaratú uraság; de aki maga sem tud búzájáért pénzt kapni.
Kritikus: egy jó barát, aki fanatikus kedvelője — az ingyen belépti jegyeknek.
Néma személyek: négy dáma, a tucat kártyából, Farsangi fánk, Pezsgős palack, Művészet képviselője, Tudomány, Merkur, Nemtő, Remény, Anyag, Szellem, Véső, Kalapács, Cirkalom, Trapulin, Mérték, Vízmérték, Háromszög, Linea, Malteres láda, Karyatydák, Festőállvány, Paléta, Festék hólyag, Terpentin, Firnaisz, Gnómok, Szobrok, Könyves Kálmán, Szilágyi Erzsébet, Varula Jakab, Pénztár s. a. t.

Az irodalom és a képzőművészet talált tehát egymásra ezeken a szép estélyeken, csakúgy mint egyes komoly tárgyú felolvasóestéken is. Az 1864. évről szóló jelentésben olvassuk egy ilyen felolvasóülés tárgysorozatát:

Az alapszabályok I. fejezete 3. cikkje értelmében az 1864. évi április 22-én Shakespeare 3 százados ünnepe alkalmával egy felolvasás tarttatott következő szerrenddel: 1. A bazilika, olvasta *Henszlmann* Imre, t. tag. 2. A festészet és költészet rokonságáról, írta és olvasta *Orlay* Soma t. tag. 3. Shakespeare életrajza, írta és olvasta *Dallos* Gyula t. tag. 4. Shakespeare háromszázados ünnepét megelőző esten, költemény, a m. k. műv. társ. által tartott felolvasásra írta *Szász* Károly s a társ. iránti szívességből szavalta *Egressy* Gábor.



JANKÓ JÁNOS.

A művészi szépnek ez az egyetemes kultusza magyarázza az Akadémiának báró Eötvös József által aláírt, meleghangú üdvözlő átiratát Társulatunkhoz 1863 július 20-án (Lt. 1863–32.):

«A Magyar Tudományos Akadémia őszinte hazafiúi örömmel üdvözli a hazai művészet felvirágoztatására alakult Magyar Képzőművészeti Társulatot; a legszívesebben fogadja el annak feléje nyujtott jobbját s kijelenti: hogy egy alkalmat sem fog elmulasztani, melyben a Társulattal saját és a Társulat nemes céljainak előmozdítása végett tudományos munkálkodása közben érintkezésbe jöhet.»



A TÁRSULAT TÁNCESTÉLYÉNEK MEGHÍVÓJA 1865-BEN. LOTZ KÁROLY RAJZA UTÁN.

Lotz Károly

Rózsaffy Dezső: Magyar egyházi festészet a XIX. században. A Műgyűjtő 1930. 176.

Lotz Károly (1833—1904) nálunk a monumentális dekorációnak legnagyobb mestere. Nemcsak világi középületeinket díszítette freskókkal, hanem templomainkat is, így a ferencvárosit és a budai koronázó templomot (Szt. László életéből vett jelenetek). A lipótvárosi Szt. István-bazilikában levő négy evangélista mozaikképéhez kartonokat készített. Székely Bertalannal együtt ő is résztvett a pécsi székesegyház díszítésében. A »Corpus Christi« kápolnában

vannak a *Kánai menyegző*, *Krisztus megszaporítja az öt kenyeret és két halat* és *Krisztus Emmausban*, a főfalon az *Életfáját ültető Ur a prófétákkal*.

Lotz nagy művészettel oldotta meg e feladatokat, de igazi ereje a mitológikus, bachikus ábrázolásokban van, amelyekben egyéniségének érzékies vonását kiélhette.



GESELLIUS, LINDGREN ÉS SAARINEN:
A „MERIJOKI" VILLA ELŐCSARNOKA.

Athenaeum r.-t.

Lotz

ESTI HIRLAP
1957 OKT 18

139

A műemlék-kávéház védelme

Szóvátettük, hogy a Hungária-kávéház bejárati oldalán, a Lotz-freskók alatt büfét akarnak csinálni. Tegnap a kávéházban megjelent a *Műemlék Bizottság* küldöttsége, és vizsgálatot tartott. *A már felállított polcokat most ismét szét kell szedni, mert a bizottság nem engedélyezte, hogy polcok takarják el a műemlékszámba menő oszlopokat.* A kávéház továbbra is ragaszkodik tervéhez: a büférészt most már egy belső sarokban, a jelenlegi pénztári részen akarják felállítani.

Magyar Hirdető
SAJTÓPIGYELŐ
Br. VIII. Blaha L. t. 3.
Telefon. 139-292.
SZABOLCS-SZATMÁR. MEFB.

1., 8). — **Kamara Varieté:** Kihúzzuk a lutrit (6 és fél 9). — **Budapest Varieté:** Utazás a világzűrben (7). — **Fővárosi Nagycirkusz:** Párizsi jégrevű (4 és 8).

Lotz Antalné
festő

Mese két jó és egy rossz kisgyermekről. *Lotz Antalné* képeskönyve. Korda. (Kötve 8.—)

A színes képekkel teli, szétnyitható képeskönyv a vallásosság érzéseit kívánja felkelteni kis olvasói lelkében. Három kis hőse közül ketten imádkozó, engedelmes, szófogadó, szorgalmas gyerekek, de a harmadik, Jancsi soha nem akar résztvenni testvérkéi munkájában. Végre is álmában kis ördögök ijesztik meg s innen kezdve Jancsi is megváltozik. A pedagógiai értékű képeskönyv kiállítása tetszetős.

Magyar Kulturszemle
1944. jan. 15.

ÁRGYAK

Üdülő beteg

Áhítat

Imádkozó szegény

Zsugori nő

Kétségbeesett férfi

Pénzváltó

Alvó nő

Fiatal suhanc

Rémült férfi

Justitia et pax

Fiatal zenész

Üzött vadkan

Festő nő

Lotz Hermann
ácsm.
Bé 1856.
Szm. Homburg
Tp. Pest.
Schneider
222. l.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztérium ré

A r o v a t o k m												
K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	



LOTZ Károly (1833–1904): Évődés
Kartonon, 25×40 cm, jelezve: Lotz K.
Az Ernst-Múzeum 46. aukciójáin, 1931 áprilisi, 275. számú.

Lotz Károly

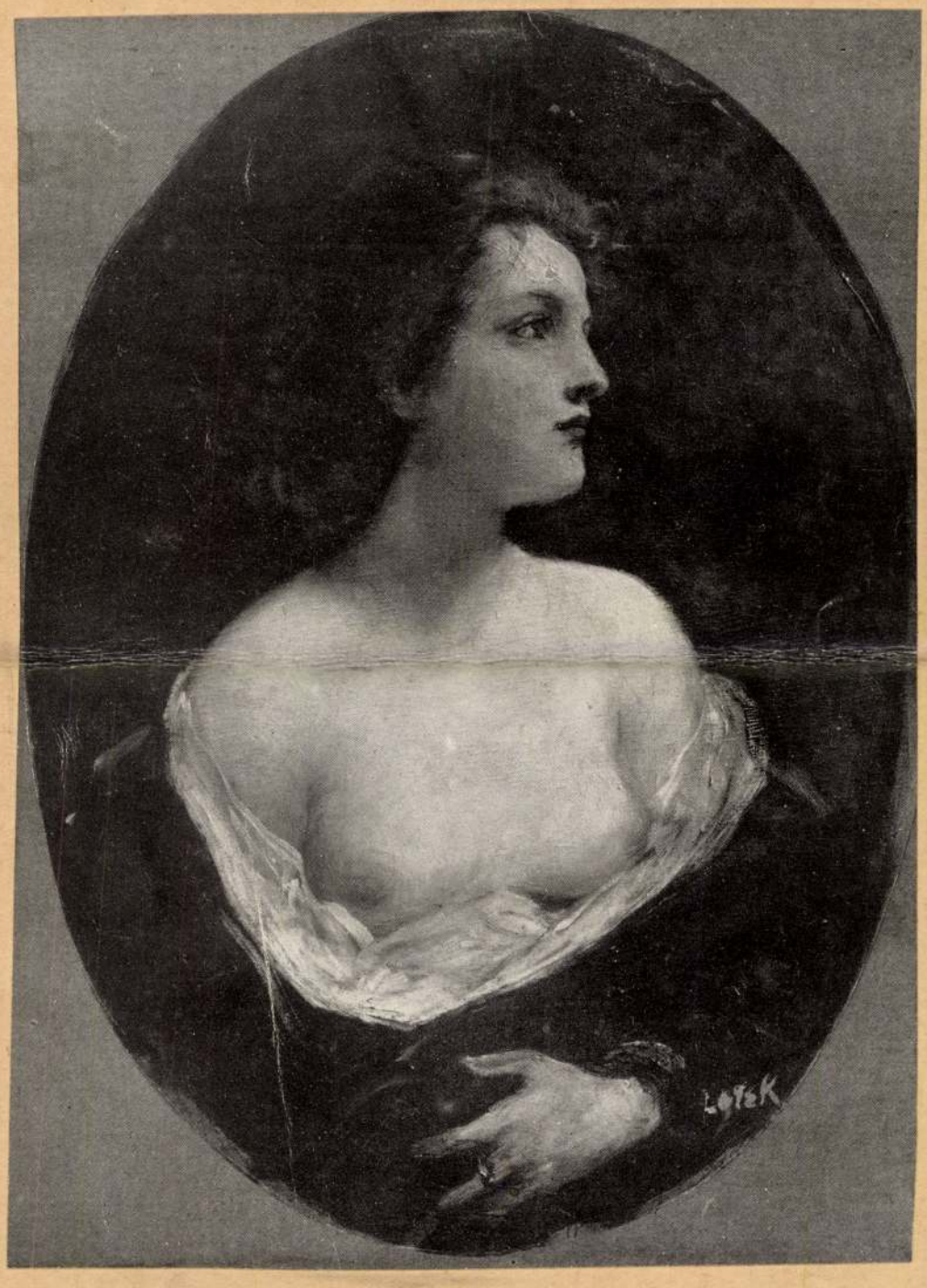

LOTZ KÁROLY: Női félakt (Vöröshajú leány) olaj, 78×56 cm
Ernst-aukció VII. (1918), 345. szám.

Lotz Károly



LOTZ Károly: Vidáman harapelé. Jelezve lent jobbra: Lotz K.
Ernst-aukció, XXVIII. (1924), 391. szám. Vászon, 27×35 cm.

Lotz Károly

Lotz Károly



Pihenő táncosnő.
Budapest, Szépm. Múzeum.

Lotz Károly



Aratás

Lotz Károly

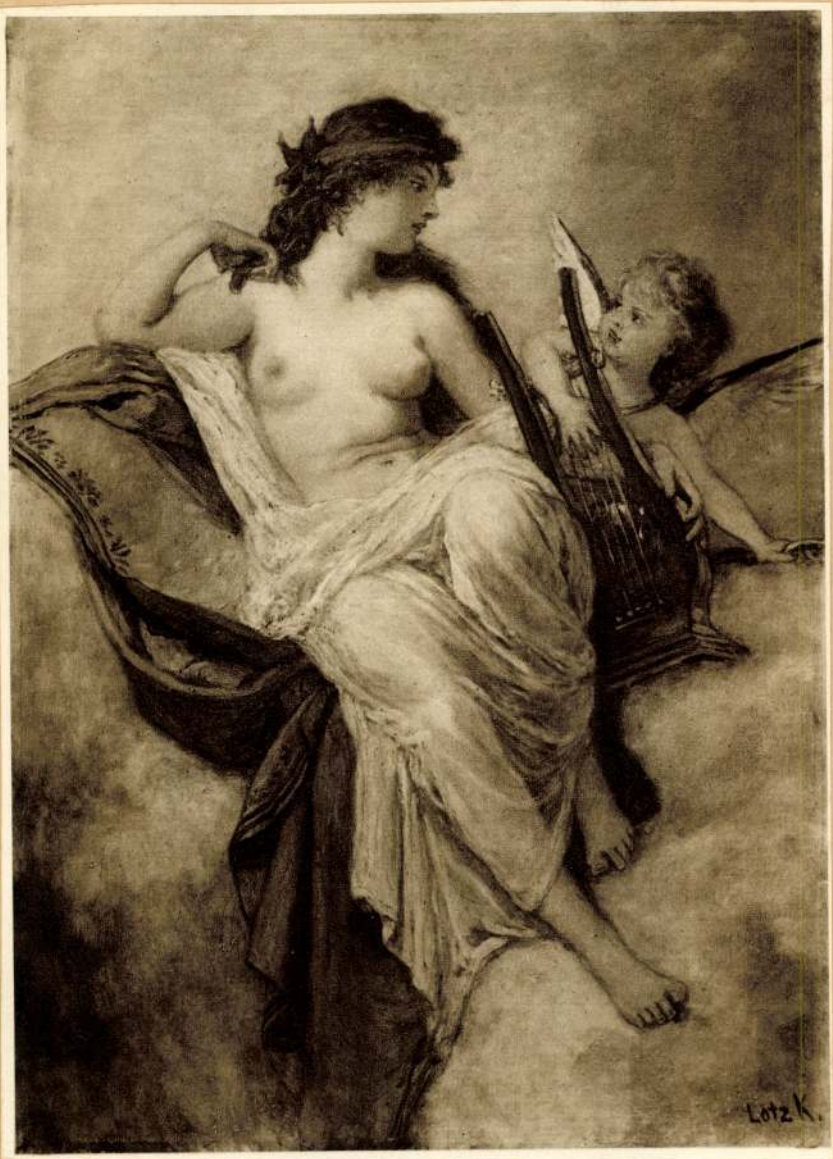

Zene.

A zene múzsája,
Lederer Mór tulajd. Bpest.

Lotz Károly



Vénusz, 13 x 23 cm.
Ernst Museum aukciója XXIX. 1925. apr. 394. z.

Lotz Károly



Az Igazság.

Lotz Károly



Az Okosság (Országházi
vazlat.) Özv Balassa
Istvánné tulajd. Bpest

Lotz Kárly



Statás

Ugron Gáborné archépe

a Család Fulajdonában. (vidéti!)



Lotz Károly

Lotz Károly

Lotz Károly

Pihenő táncosnő, Bartonieck Anna tulajd. Pest.



Lotz Károly

Vénusz, Wékain Lajos dr. tulaj. Pest

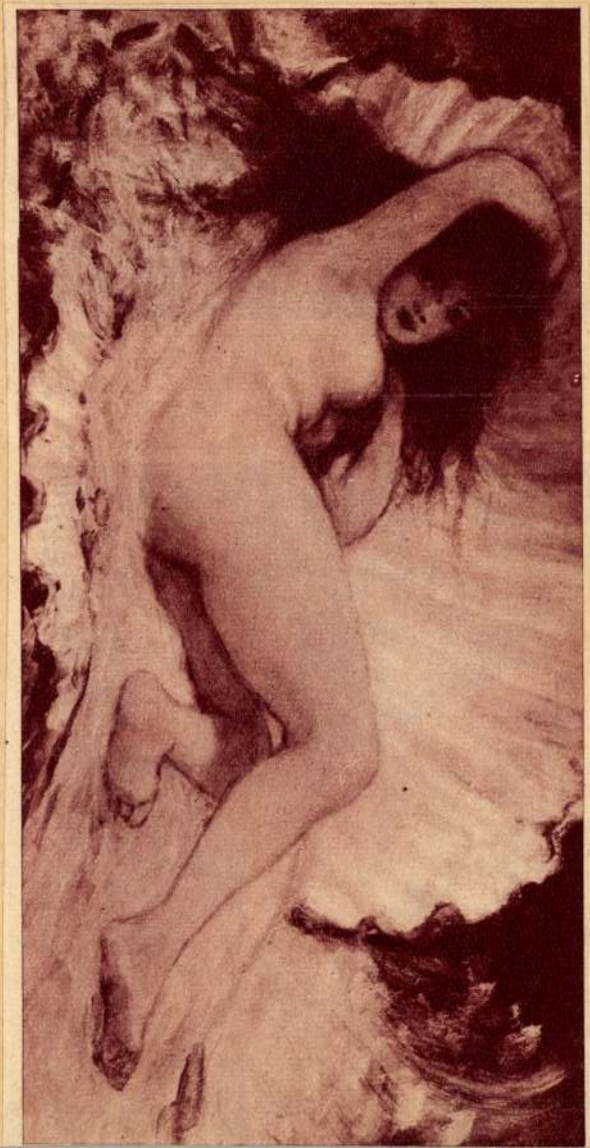

Venusz,
Pest, magántulajdon.

Lotz Károly



Lotz Károly

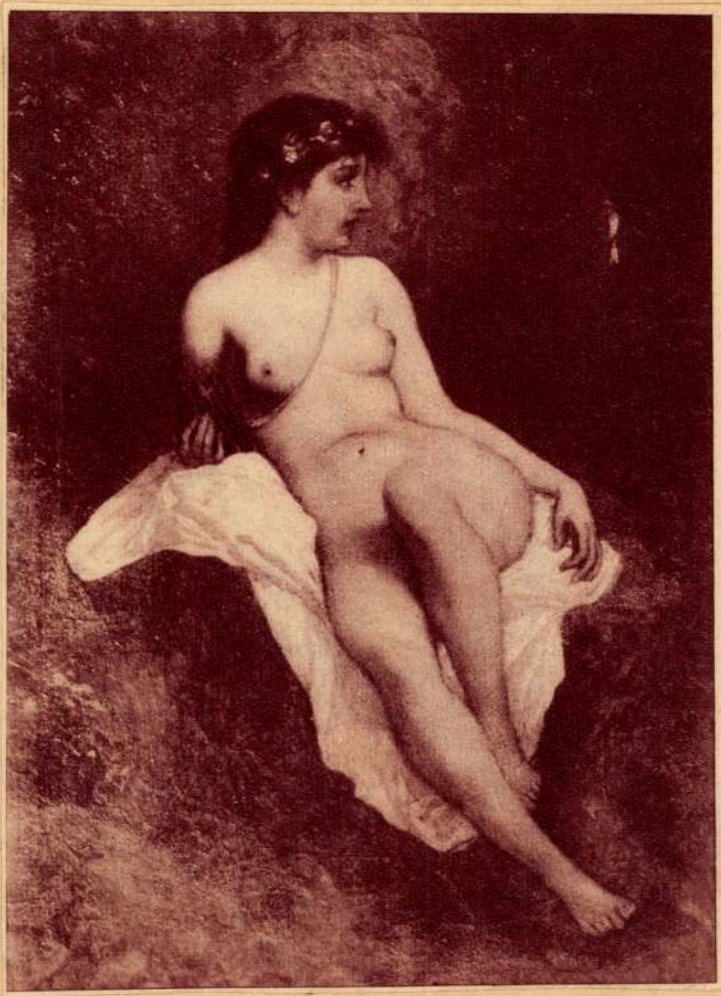

Fülemüledal
Mauthner Zoltán gyűjt.
Bpest

Lotz Károly



Álom, Dános Géza tulajd. Pest.

Lotz Károly

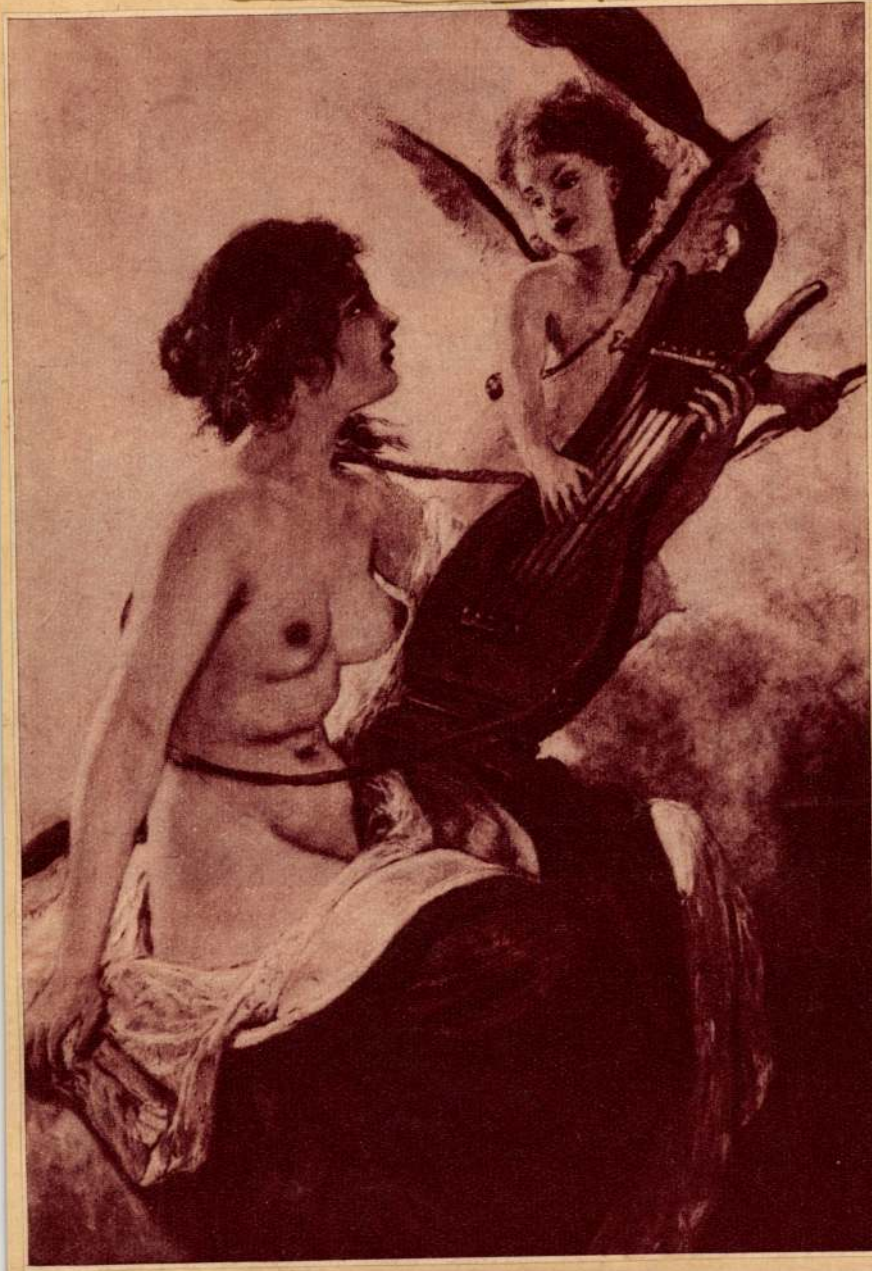

Lotz Károly



Magyar tul. – bar B. Fürstenberg

Lotz Károly



Hentz Klára archeje

Podhraczky Lajósné hellajd
Bpest

Lotz Károly

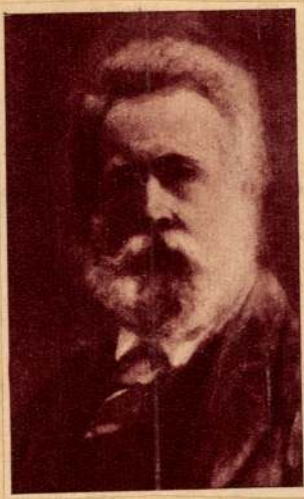

Önarckép.

Lotz Károly

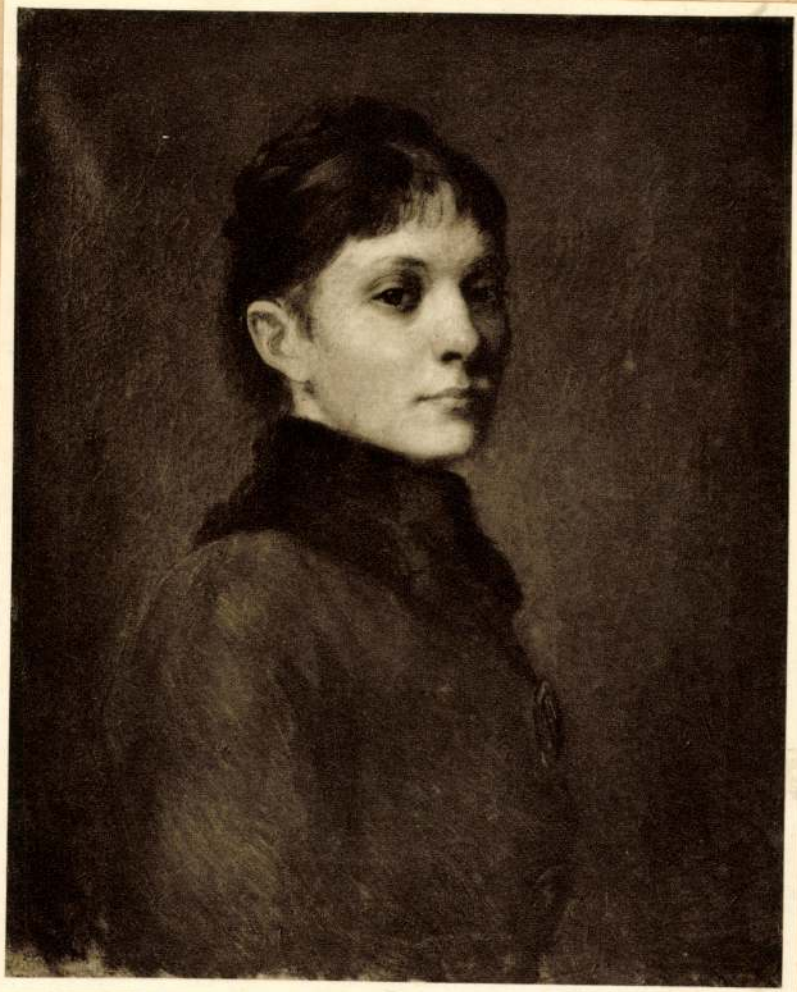

Lotz Karóly



à la Vastagh György

Fiatal lancosnö.

Lotz Károly



Tavasz.
A magyar Szent Korona tulajd. Bpest

Lotz Károly



Nyár

Lőtz Károly

Fekvő női akt, akvarell, 16×11 cm
Árverési Csarnok 1928 jun. aukció
330. sz.



Lotz Károly

Vihar az Alföldön



Lotz Károly.



Strobl Alajosné.

Lotz Károly

Mènes az Alföldön

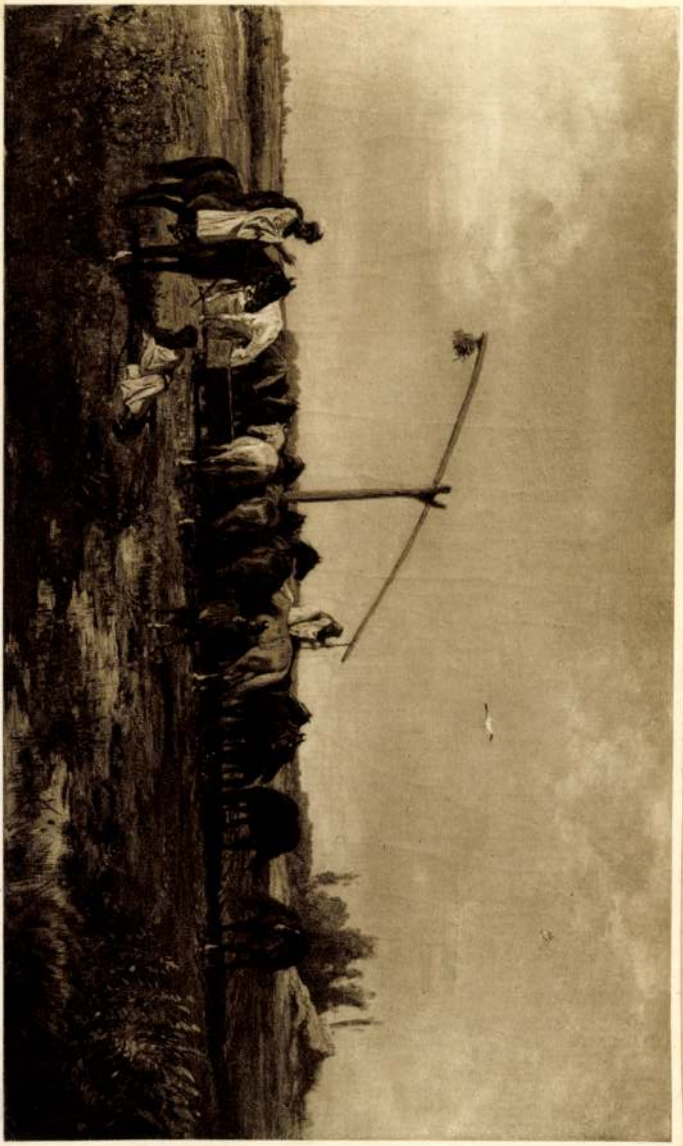

Lotz Károly

Akvarell II. V. 9-ben



Lotz Károly

Alvó Bacchanszno.
Pap Géza báró tulajd. Bpest.

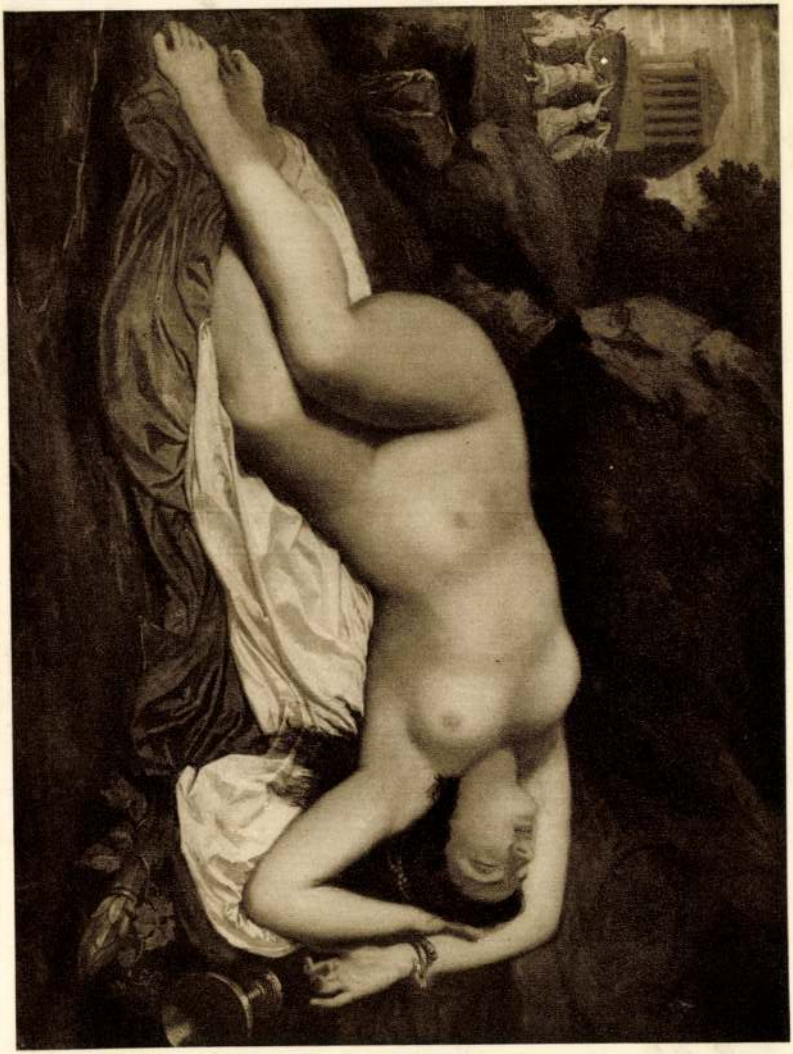

Lotz Károly

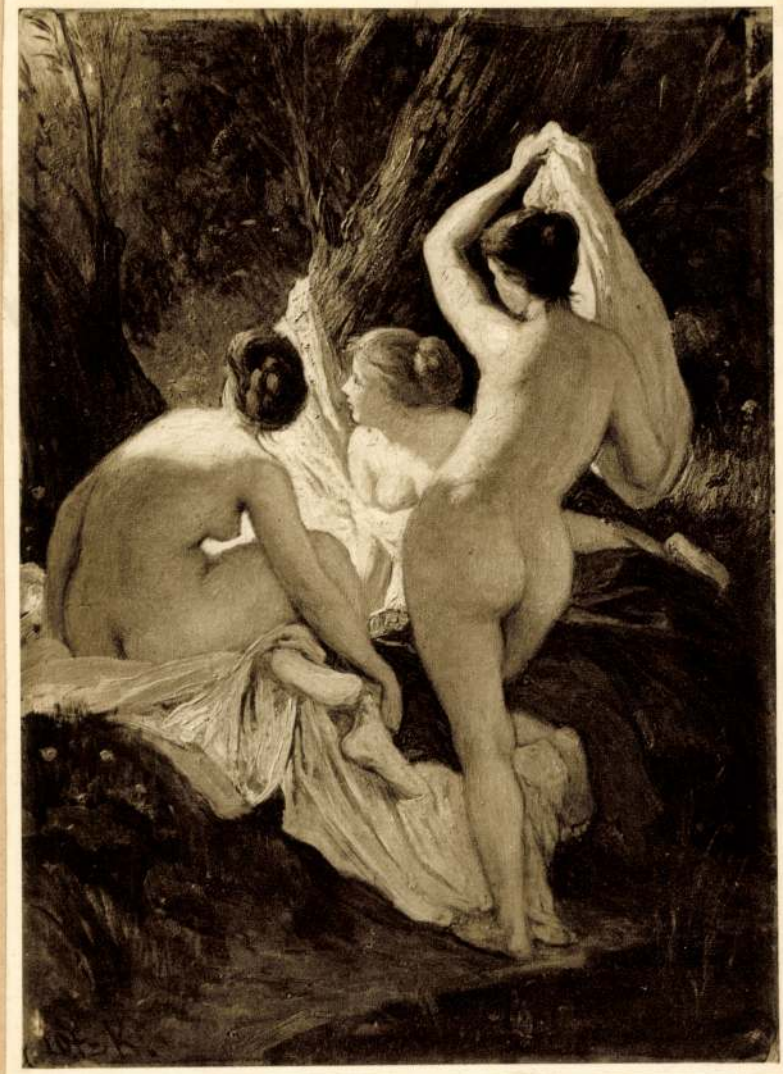

Fürdő nők,
Ernst József tulajd., Pest.

Lotz Károly

Álom.



Lotz Károly

Zivatar 1861. Brüll Zsofia tulajd

Bpest





GYULA BENCZÚR



KÁROLY LOTZ

Csánky Ung Mal



Liezen-Mayer Sándor:
Mária Terézia szegény gyermeket szoptat.
(Dános Géza ur tulajdona.)



Lotz Károly: Pihenő akt.
(Dános Géza ur tulajdona.)

Erenkivül kiállitva Lotztól:
Aktok, Becskei Biró Henrik
tulajd.

Ernst Museum kiállitásai

CVIII (1930)

Ernst Múzeum aukcióiról
XXI.



297.

Lotz Károly: A huszár.



514.

Lotz Károly
festő

Ernst Muzeum aukcioi XII.

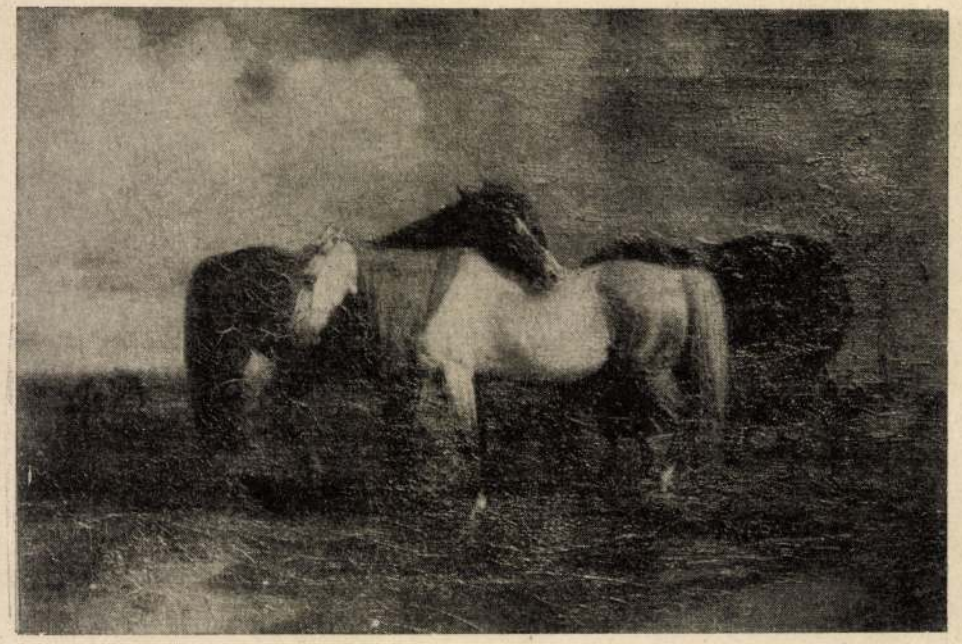

261 Lovak, vaszon
28 X 39.5.



270
Hazatérés a közelgő zivatar előtt,
Vaszon, 23 X 31.

Lotz Károly

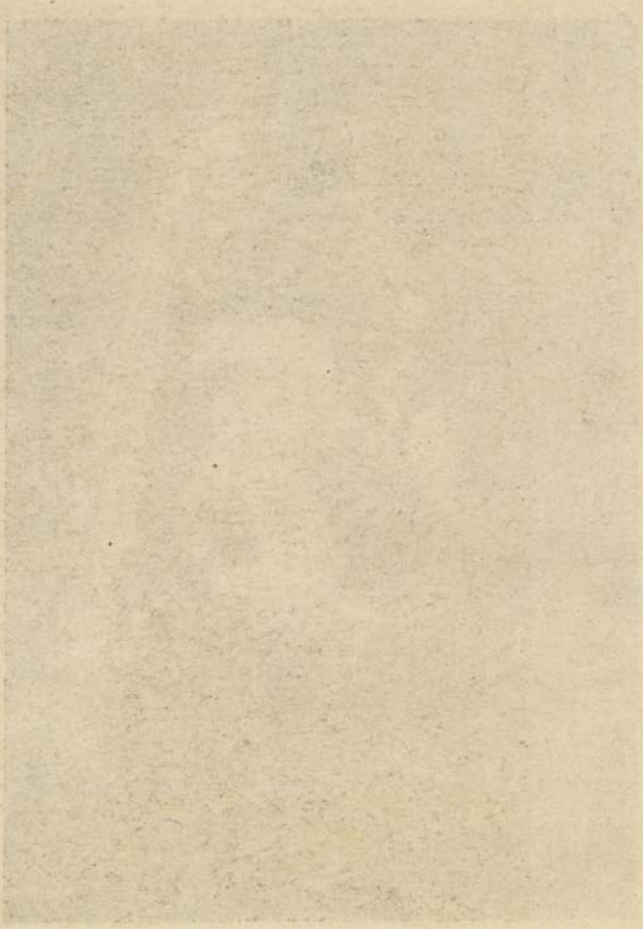

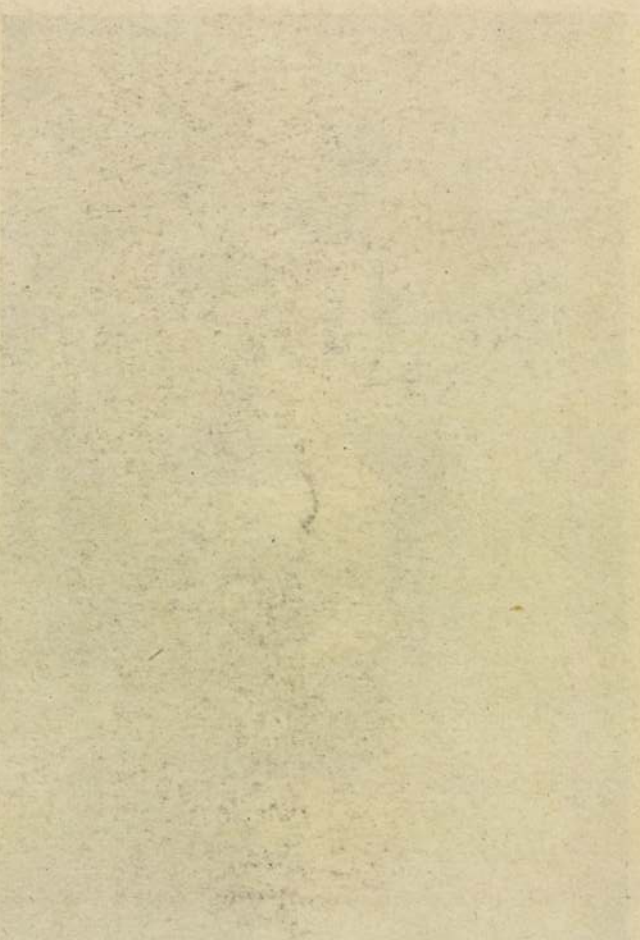

zzá Engleheart modorát. A francia
lt Isabey, akinek nyomán Bécsben
yünk egyik darabját, mely Ponia-
ki tulajdonitják. A külföldiek közül
női arcképei, az angol Dun finom
és Waldmüller a három nagy név,
ek körében kiváló művészek egész

ák közt Kriehuber a legjelesebb.
el, kettő bennünket közelebbről is
ak, az egyik egyenesen id. gróf

arab: az allegorizáló hajlandóságu
képe s a jeles Daffinger-tanitvány,
ot ábrázoló, Guerard után készült
művét, az egyiknél tudjuk, hogy
kkorából. Egy másik műve Odes-
terio után.
üveivel találkozunk, mindenik jel-
erhez áll közel Alois von Anreiter
valamint Ad. Suchy, A. Saar és
ó műveikben.

Lotz Károly (1833—1904.)

186a. FEKVŐ NŐI AKT. A fiatal, barnahaju nő ágyon fekszik, jobb karját feje alá téve, bal karját fölemelve, egymásra tett lábbal. Jelezve lent a jobb sarokban LOTZ K. Papir. 10 m. 16.5 sz.

Ernst Museum aukció

II.

Lotz Károly

Lotz Károly (1833—1904).

237. HUNGARIA ALLEGORIÁJA. Középütt a magaslaton Hungaria lovon, jobbról és balról apród kiséri. Jobb- és baloldalt mélyebben lent allegorikus alakok. Balra két ülő alak, melyek közül a felső (a Tudomány) fáklyát és könyvet tart, jobbra egy másik alak és a történelem géniusza táblával, melyen ez olvasható: HISTORIA. Vázlat (Tervezet), kék és fehér aquarellrajz.

M. 66.5 ; sz. 121 cm.

Ernst Múzeum aukciók

II—V.

harkály ül. Tájk
Vászon. M. 91 ;

Bourguignon (Jacques
228. LOVASCSATA.
magas torony. I
párdarabja.

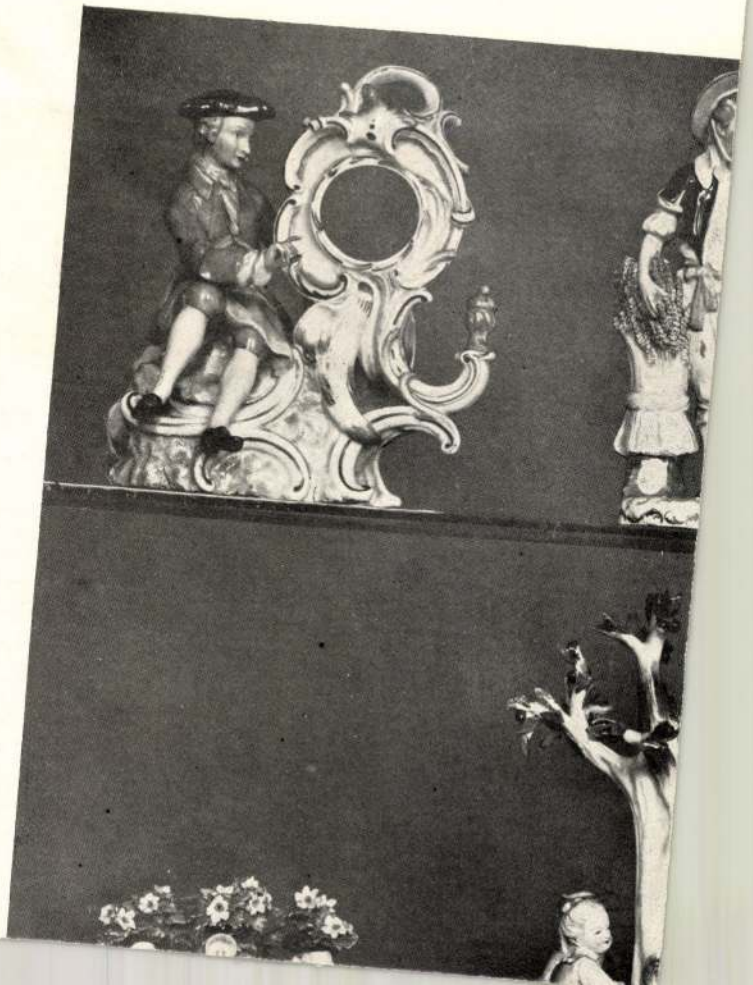

Lotz Károly

Lotz Károly, Budapest, XIX. sz.
V. 27. ÁMOR ÉS PSICHE lebegő helyzetben, ovális. Lemezpapir. Aranyozott fakeretben.
M. 18; sz. 12.5 cm.

Ernst Muzeum aukció

IV – V.

V. 19. GRÓF O. DON
képes háttér előtt k
tart. Balsarkában
csont hasadt.

vár, az Akadémia legjobbjai évtizedekre terjedő fáradozásának köszönhetjük.

A nagyterem falképekkel való díszítésére báró Eötvös József elnök már 1865-ben gondolt, de tervének megvalósítását nem érhette meg.[1] Nyolcz év mulva Horváth Mihály ig. tag, kiváló történetírónk vállalkozik arra, hogy a falképek költségeinek érdekében a katholikus főpapoknál közben jár s Haynald Lajos kalocsai érseknek és Samassa József akkor szepesi püspöknek 1500—1500 frtos adományát is bejelenti, a mely adományokhoz báró Sína Simon 3000 frttal járult. A 6000 frtot kitevő összeghez később 1500—1500 frtot még Bartakovics érsek és Kovács Zsigmond pécsi püspök, 1000—1000 frtot Ipolyi és Bonnaz püspök, 750 frtot Peitler váczi püspök és 300 frtot Rezucsek zirczi apát adott.[2]

A következő ülésen Horváth Mihály bemutatja a díszítés tervét, a melyet még báró Eötvös József megbízásából Szkalnitzky készített s az igazgatótanács bizottságot küld ki a nagyterem falképei ügyében.[3] Az 1874-ig befolyt összeg kamatostul 1881 végéig 14,630 frtot tett ki s azonfelül még néhány ajánlat volt. Ipolyi Arnold javaslatára a bizottság elhatározta, hogy a falképek tárgya kizárólag irodalomtörténeti legyen, egyben jelenti, hogy legnevesebb festőink: Munkácsy, Liezen-Mayer és Benczúr hajlandók ezek megfestésére és hogy a részletekre és a technikai kérdésekre vonatkozólag Ybltől, Ligeti Antaltól és Rauscher Lajostól kérnek tanácsot.[4]

Munkácsy Mihály falképén Mátyás királyt humanistái körében akarta megörökíteni. A mester kevéssel azelőtt aratta tüneményes diadalait Krisztus Pilá-

[1] *Keleti Gusztáv:* Az Akadémia nagy termének falképeiről és művészeti díszítéséről. Felolvasta 1888 V. 6-án a közülésen. L. A M. T. Akadémia Évkönyveiben. XVII. k. Budapest, 1891.

[2] Akadémia Értesítője VII. k. 8. l. Igazgatósági ülés 1873. I. 12-ikén 2 pont és Akadémiai Értesítő 3. k. 263. l.

[3] U. o. VII. k. 38. l. 1873. I. 27. 28. pont.

[4] U. o. XV. k. 240. l. 1881. XII. 19-iki összes ülés 240. p.

tus előtt című képével, a melyet közadakozásból itthon akartak tartani. A gyüjtés nem járt kellő eredménynyel s a Pesti Napló az olvasói részéről erre a czélra beküldött 465 frtot Munkácsynak a nagyteremben festendő képére az Akadémiának ajánlja föl, a melyet ez föltételesen elfogad.[1]

Benczúr Gyula, a ki akkor telepedett le Budapesten, a Szent Istvánt Imre herczeg és szerzetes tanítói körében ábrázoló falkép megfestésére vállalkozott, a melynek hátterében a nemzeti pogánykor lantosainak is szánt szerepet.[2] Ez 1883-ban volt. A gyüjtés eredménye azonban még 1886 végén is csak 20,000 frt s azonfelül a terem befejezetlen volta és színtelen állapota is akadálya a falképek festésének. Trefort Ágoston elnök épp ezért szakértőkkel és művészekkel abban állapodik meg, hogy a decorativ festésre Schickedanz Albert építésztől tervet kér. Munkácsy és Benczúr helyett, a kik egyéb elfoglaltságuk miatt visszaléptek, Lotz Károly vállalkozott két nagy falkép festésére s a Szent Istvánt a középkor képviselőivel ábrázoló hármaskép cartonját még 1886-ban be is mutatja.[3]

Két év mulva, 1888. évi máj. 6-án az ünnepélyes közgyűlést már a decorativ festményeiben is befejezett s Lotz Károly egyik hármas falképével ékes nagy teremben tartják meg. A mennyezet díszítése 13,000 frtba, Lotz első hármas falképe 6000 frtba került.[4] 1890-ben Fraknói Vilmos másodelnök a másik hármas kép megfestése érdekében indít meg mozgalmat s a katholikus főpapok körében erre 3350 frtot gyüjt.[5]

Ifj. Jankovich Béla, mostani vallás- és közokt. miniszterünk, akkor nyert Lévay-jutalmának felét ajánlja föl erre a czélra.[6] A másik képre is Lotz Károlytól kér a bizottság cartont, a mester ennek elfogadása után

[1] U. o. XVI. k. 100. l. és 236. l.
[2] U. o. XVII. k. 162. l.
[3] U. o. XX. k. 237. 1886. XII. 19-iki ig. ülés 70. pont.
[4] U. o. XXII. k. 57. és 113. l.
[5] Akadémiai Értesítő 1. k. 174. l. és 2. k. 184. l. 1891.
[6] U. o. 3. k. 263. l.

csakhamar munkához lát s 1891 végén másik falképével is elkészül, melylyel mai állapotában a nagy terem díszítése befejezést nyert.[1]

A nagyterem falképei Lotz Károly legjobb munkái közül valók s Ipolyi Arnoldtól kijelölt tárgyuk a műveltség magyar hőseinek hosszú sorát örökíti meg. Mindkét művén «az epikus és allegorikus tartalom kényszere alól felmentve, pusztán festői eszközökkel dolgozott» a mester.[2] A teremnek a Duna felé eső keskenyebb falán, az emelvény fölött, a karzat architektonikus keretében, triptychon alakjában csoportosítva középkori culturánk hőseit látjuk. A középső kép főalakja Szent István, a ki fegyvertelenül, királyi díszben áll trónusa előtt s atyai intelmeinek kéziratát nyujtja át térdreereszkedő Imre fiának. Oldalt Szent Gellért püspök hajlik az ifjú fölé. Az előtérben balfelől két benczés barát, Walter és Henrik magisterek alakja, ezek mögött Hartvik püspök, Szent István életírója s még egy pap látható. Jobbfelől egy őszhajú szerzetes magyarázza a térdén levő könyvből a mellette álló ifjúnak és leánynak Isten igéit. Az ifjú kereszténység e képviselői és a királyi trónus között Imre királyfival szemben, de egy lépcsőfokkal alább tarfejű, őszszakállú barát áll az apostoli kettős kereszttel, mögötte az udvari nép sorában egy hegedős, egy pap és a templom mintájával karján a székesfehérvári bazilika építőmestere tűnik fel. Az előtér alján oroszlánokon nyugvó román stilusú keresztelő-medencze áll s az ehhez támasztott repkényes kőlapon ez a felirat: Emlékezzünk régiekről.

A hármas kép baloldali mezejének főalakja, Könyves Kálmán király, jobbjában a törvénykönyvet tartja s balkezének tiltakozó mozdulatával a márványlépcső alján leboruló, félig meztelen nőre mutat, a kit, boszorkánysággal vádolva, a hóhér égő fáklyát lobog-

[1] U. o. 2. k. 187., 682., 732. és 734. l., továbbá Keleti Gusztáv jelentése a diszterem második falfestményéről u. o. 3. k. 43. l.

[2] Pulszky Károly i. m. Akadémiai Értesítő 3. k. 338. l.

tatva akar a máglyához hurczolni. Jobbfelől lenn, mint a tünőfélben levő pogány kor képviselője egy öreg igricz töri el, a királynak hátat fordítva, lantját, miközben társa a ledöntött oltár tövében kardját leeresztve siratja az ősi pogány hitet, a melyért harcza eredménytelen volt. A közép- és háttér főbb alakjai jobbfelől Boldog Margit apácza, IV. Béla leánya és Rogerius, a tatárjárásról szóló Carmen miserabile szerzője, mögöttük középkori névtelen legendairóink. Balfelől középkori egyházi szónokaink csoportjában juttatott helyet művészünk a Mátyás korabeli Temesvári Pelbártnak, a ki itt szószéken áll, kezeiben iratokkal és lúdtollal.

A hármas kép jobboldali mezején Nagy Lajos korát örökítette meg a mester. A nagy király fényes udvarának élén, mint az irodalom és művészet pártfogója lép elénk s a pécsi egyetem gótikus stilusú épületének plastikus mintáját vizsgálja, a melyet az építész mutat be. A kép hátterében Szent László király nagyváradi lovasszobra áll, ettől jobbra a román stilusú csarnok egyik fülkéjében egy festő dolgozik falképén. A csarnok karzatán három keleti öltözetű férfi a középkori mysteriumok előadóit képviseli. Balfelől az előtérben két dominikánus zarándok bottal a hittérítő barátokra emlékeztet, a kiknek nemzeti érzésére a XIII. századbeli Julián mutatott kiváló példát. Ezek mögött egy bibornok s két szakállas alak áll. Jobbfelől középkori krónikásaink csoportosulnak, közöttük Anonymus, ősz szakállú főpap alakjában, továbbá Tamás spalatói esperes és Thuróczi. Valamennyien a lépcsőre terített subáján ülő öreg földmíves szavát hallgatják, a ki itt a néphagyományt személyesíti meg. A hősi elemet a király kíséretében Toldi Miklós vörös palástos, vértezett, szakállas arczú alakja képviseli.

A másik hármas kép a nagy teremnek az emelvénynyel szemben levő keskenyebb falán a karzat fölött a Mátyás korabeli humanismust, a reformatio korát s irodalmunk kiválóbb alakjait a XVIII. század végéig dicsőíti. Alakjainak festői csoportosításával egybeolvadó, pompás renaissance stilusú architektonikus hát-

terével ez a hármas kép az előbbinél még sikerültebb művészi alkotás. A középső festményen Mátyás királyt látjuk könyvtárának trónszerű emelvényén. Körülötte a ránk maradt hiteles arczképek lehető lelkiismeretes felhasználásával a következők csoportosulnak: jobbfelől a háttérben látható Herakles-szobor előtt Filippo Lippi, Carbo, a könyvét felajánló Bonfini, Galeotti és Ranzano; balfelől kezében az Academia Istropolitana alapító oklevelével Vitéz János, egy előrehajló barát, Janus Pannonius, Bakócz Tamás, az előtér felé a Metamorphosis-szal kezében Apor Péter és Beythe István, az első magyar növénytani író.

Az előtér alján földgömb, könyvek, jobbfelől könyvsajtó; a baloldali sarokban a mester jelzése: Lotz K. 1892.

A baloldali kép főalakja Pázmány Péter; mögötte Telegdy Miklós pécsi püspök és Káldy György a jezsuita bibliafordító áll; jobbfelől Verbőczyt, Forgách Ferencz váradi püspök, történetíró ülő alakját, Istvánffyt és Verancsicsot látjuk. A lépcsőn ül Károlyi Gáspár, a protestáns bibliafordító; a balfelőli csoportban Szenczi Molnár Albert, Dávid Ferencz unitárius püspök, Erdősi Sylvester János, Gelei Katona István, Alvinczy Péter és Czeglédi János ismerhető fel. A háttér loggiájáról Bethlen Gábor és Lorántffy Zsuzsánna tekint alá; az előbbi mögött Kemény János és Heltai Gáspár.

A jobboldali kép költői sorában Zrinyi Miklós a főalak; mögötte Listius László és Gyöngyösi István áll, balról Haller János, Rozsnyai Dávid, Ilosvai Selymes Péter, legelől egy török viseletű alak, jobbról II. Rákóczi Ferencz, Mikes Kelemen, Rimai János és Faludy Ferencz. A lépcsőn Balassa Bálint halad lefelé, a karzaton pecsétes oklevéllel Sztáray Mihályt látjuk, továbbá Felvinczi Sándor protestáns egyházi írót, végül Pekry Lőrinczné és Széchy Máriát.[1]

[1] *Dr. Peregriny János* Lotz Károly jegyzetein alapuló szíves közlése és *Keleti Gusztáv* leírása nyomán a M. T. Akadémia évkönyvei XVII. k. és Akad. Értesítő 3. k. 43. l.

A nagyterem oldalfalai az oszloprend mögött és a hosszanti fal karzatának fülkéi még méltó díszítésükre várnak. Lotz Károly festette 1887-ben a mennyezet két nyolczszögletes keretébe foglalt pompás allegorikus compositiókat, az ablakok fölött az ívmezőket és az ezek alját kitöltő alakokat, a melyek az Akadémia három osztályában képviselt tudományágakat jelképezik. Ezeket a festményeket Lotz jegyzeteinek fölhasználásával a Szépművészeti Múzeumban őrzött eredeti cartonok nyomán dr. Peregriny János írta le s itt szintén az ő leírása nyomán ismertetjük.

Az egyik mennyezetkép a Költészet, babérkoszorús fejű, jobbjában lanttal ég felé szálló szárnyas nő, a ki Ámor segítségével, a köznapiakon felülemelkedő s a lepkeszárnyas Psyche alakjában ábrázolt lelket magával ragadja. A magyar czímert ábrázoló mezőn túl a másik mennyezetkép a Tudományt jelképezi. Ez fátyolos fejű, bő palástba burkolt, kőpadon ülő nő, térdein nyitott könyvvel, jobbkezében lúdtollal; mellette könyvek; jobbja felől szárnyas génius égő fáklyával, a háttérben balról a természet titkait jelképező Sphynx. Az ablakok fölött sorakozó alakok, a melyeket Lotz Károly páratlan önzetlenséggel, díjtalanul festett meg, a középső mezőben az irodalmat, a négy szélsőben a tudományokat ábrázolják s leírásuk balról jobbra haladva dr. Peregriny János nyomán a következő:

1. A természettudományok főalakja a Természetrajz, jobbra forduló profilban ábrázolt, trónusának postamensére támaszkodó, derékig ruhátlan nő, ölében könyvvel, jobb kezében lúdtollal; előtte ruhátlan ifjú áll jobbkarjáról aláomló lepellel s magasra emelt állati koponyával; kétfelől virágok, madarak és csúszó-mászó állatok. Ez alatt a monochrom festésű, ruhátlan ifjakat ábrázoló mellékalakok az ablak ívének két felén a Chemiát és a Physikát jelképezik; az előbbi nyitott könyvet és palaczkot, az utóbbi lombikot és élére állított könyvet tart kezében.

2. A mennyiségtani tudományok főalakja keresztbetett lábakkal ülő, kissé jobbra forduló, jobbkezével a padra nehezedő, balkezével térdére könyöklő, fátyo-

los fejű, bő ruhás nő, gondolatokba elmerülő arczczal; előtte jobbfelől ballábával könyvekre lépő ruhátlan ifjú áll, kezében körzővel és rajztáblával, a háttérben balfelől éggömb és könyvek. A térdükön átvetett palásttal ábrázolt ruhátlan egyszínű mellékalakok egyik lábukat felhúzva hátat fordítanak egymásnak. A baloldali rajztáblával és távcsővel kezében a Csillagászatot, a jobboldali könyvvel és földgömbbel a Földrajzot jelképezi.

3. A szépirodalom főalakja a trónuson ülő babérkoszorús fejű, bő ruhás nő, kinyujtott jobbkézzel, baljában lanttal: az epikus költészet. A trónus lépcsőjén jobbkezében lúdtollal, térdén. papirossal, ruhátlan ifjút látunk, a ki balkezére nehezedik s hátra tekintve a trónuson ülő nő szavát lesi. A kép balsarkában sisak, pajzs és lándzsa, jobbfelől tripos. A monochrom mellékalakok meztelen vállú nők s a balfelőli térdén lanttal, balkezében rózsával a lyrai költészetet, a jobbfelőli kezében álarczczal és karddal a drámai költészetet jelképezi.

4. A történelmi tudományok főalakja Klio, trónuson ülő, fátyolos fejű, meztelen vállú, bő ruhás nő, a ki a balfelől térdelő szárnyas génius táblájára ír s jogart tartó balkezével térdére nehezedik; a ruhátlan szárnyas ifjú képében ábrázolt génius babérkoszorút tartó jobbkezével a hír harsonáját szorítja magához. Balfelől könyv és homokóra, jobbfelől antik oszloptöredékek. Az egymásnak hátat fordító ruhátlan mellékalakok egyike az Archæologia, a másik a Philologia. Az előbbi kezében antik cserépedényt tart s könyvből olvas, az utóbbi a lábához támasztott táblát nézi, balkezében nyitott könyv.

5. A jog- és államtudományok főalakja balkezével karosszékére támaszkodó, diadémás fejű, bő ruhás nő, a ki meztelen jobbkarjával állát támasztja alá s gondolatokba merülve balfelé, kezeiben lefelé fordított pallost és mérleget tartó meztelen ifjúra néz, a kinek válláról köpeny omlik alá. Balfelől antik mécses és iratok, jobbfelől könyvek töltik ki a teret. A palástjukat térdükön átvető ruhátlan mellékalakok egyike a

kezeiben oklevelekkel ábrázolt ifjú az Oklevéltant, a másik, a ki jobbkezét kinyujtva beszél s balkezében irattekercset tart, a Szónoklattant jelképezi.

Lotz Károlynak, az önzetlen nagy művésznek keze nyomát a mennyezeten a pazar módon gazdag ékítmények egyik-másik alárendeltebb alakos motivumán is felismerhetjük. Mint a nagyterem díszítésének története fonalán említettük, a mennyezetnek a Cinquecento korabeli groteszkek mintájára készült gazdag hatású díszítése monochrom emblémáinak és apró alakjainak nagy sokaságával, Schickedanz Albert festő és épitő művészünknek, az olasz renaissance kiváló ismerőjének terve nyomán készült.

*

A palota Dunapartra néző szárnyának első emeletén, az egymásbanyíló termek sorának közepén van a heti ülések terme. Ez 14 m hosszú s 6 m széles és hármas félköríves árkádnyílás választja el a hallgatóság befogadására szánt, ugyanolyan hosszú, keskeny helyiségtől. Az ülésterem lapos mennyezetét, gipszékítményes gerendái fülkés keretében, öt kerek dombormű díszíti. A középső körben tánczoló, gyümölcsfüzéres, ruhátlan gyermekeket ábrázol, a többi négy, valószínűleg Berlinből készen idekerült gipszdombormű egy-egy nőt szárnyas géniussal. Ezek a természettudományt, a csillagászatot, a zenét és a költészetet jelképezik. Az ülésterem oldalfalait korinthizáló pilasterek és arcaturaívek tagolják, a melyek keretében a mahagonifával borított ajtók és ablakok nyílnak s közeiben gyámköveken márvány mellszobrok állnak. Ez utóbbiakat a képes termek arczképeivel és mellszobraival kapcsolatban ismertetjük. Az arcaturák ívmezőit feliratos táblák töltik ki az Akadémia szakosztályainak nevével. Az oldalfalak két szélső pilasterpárjának keretében arabeszkes friz alatt Ligeti Antalnak aranyozott gipszkeretbe foglalt négy olajfestésű tájképe díszíti a termet, a Dunára néző ablakok felőli oldalon: a Balaton Szigliget várának romjaival és Szepes vára a háttérben a Kárpátokkal (jelzése: Li-

43. l. elé.



A nagyterem freskói: Mátyás király és a humanismus.



A nagyterem freskói : Szent István kora.

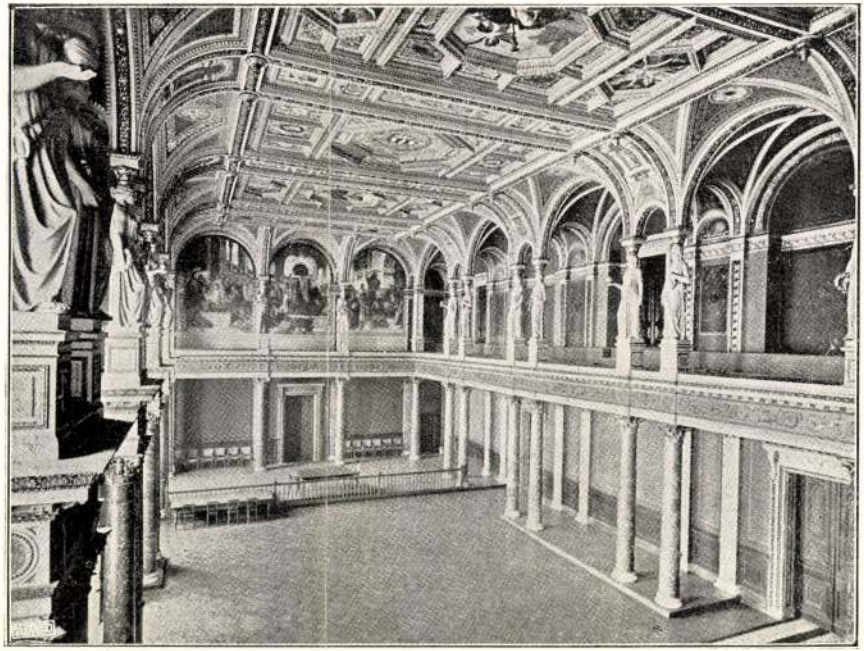

Nagyterem.

Dinald

Lotz Károly

Az egri leány, fenti rajza
Arany János költeményéhez
Hankiss 124. l.



meg tudja mozgatni a magyar glóbuszt, irodalmi életet tud teremteni »levelező módszerrel«. Mert főműve: levelezése. Ebben váltja aprópénzre műveltségének ezidőtájt Európában is ritka kincsét s terjeszti el kortársai között. Ebben harcolja végig a *fínom ízlés* s a költői célokra *megújított nyelv* harcát.

Csokonai Vitéz Mihály, a ragyogó tehetségű, majd a Kollégiumból kicsapott diák, aki az egész országban hasztalan keresi a költő társadalmi helyét s fiatalon hal meg tüdőbajban, egyfelől a rokokó és az olasz »Arcadia«, másfelől a német szentimentalizmus és a Rousseau-hatás használható értékeit menti át a maga reálisabb és egészségesebb tehetségének síkjába. Különös keveréke a légies ízlésnek és a diákos szókimondásnak, a vers tökéletes, szinte tündéri zeneiségének és a megfigyelő sokszor kíméletlen realizmusának. A magyar költészetnek — Balassa után — első nagyszabású szerelmi versgyüjteménye, a *Lilla-dalok* csupa dallam, csupa illat, csupa tavasz, pedig közben a költő szíve vérzik, hiszen ez a félig leány, félig istennő az ő igazi szerelme, akiről le kell mondania. De nagy a filozófiai költészetben is s

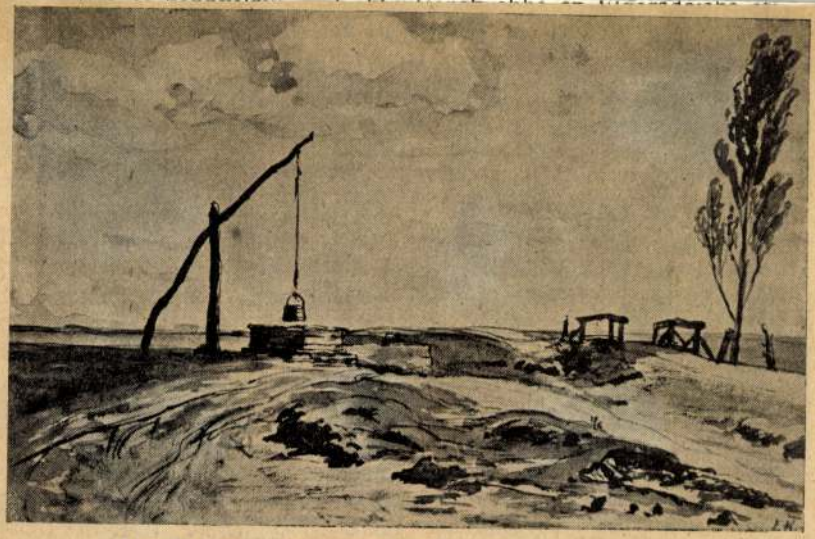

Lotz Károly: ***GÉMESKÚT.*** Ez a kitünő vízfestmény a művészi megfigyelés és kifejezés remek példája. A festő a teljesen lapos alföldi tájnak szinte észrevétlen jellegzetességeit biztos érzékkel emeli ki. A vonalak erőteljes elrendezettségét az üde szinek magasabb összhangban egyesítik. *(Szépművészeti Múzeum. Grafikai kiállítás.)*

vész szenvedélyes festőtemperamentuma valami egyéni, belső ritmust visz beléjük, ha ez az ütem néha tudatosnak, szándékoltnak látszik is, mint amilyen a költők hexameterje. Ecsetje az alkotás túlfűtött izgalma mellett is mindig biztos ; a „véletlen" *Basch* Andornál sohasem jut szóhoz, mintha impresszionista korszakában végleg meggyűlölte volna ezt az illegitím segítőtársat. Különösen *gyümölcs-csendéletei* árulják el ezt a különleges kvalitását és *aktképei*, melyekben hangsúlyozottan szinte szobrászi plasztikitásra és monumentalitásra törekszik. És itt elsősorban kisebb méretű képeire gondolunk, hol a monumentalitást nem a méret, de a becsületes műhelymunka adja, az a műhelymunka, mely a festői megművelésre veti a súlyt. A csendéletekben az óriási méret még a nagy hollandi csendéletfestőknél, akár egy Snydersnél is pleonazmusnak hat, a kép egyetlen részlete ugyanis elmondja mindazt, amit a nagyméretű vászon is csak mint megismételt részleteket közöl velünk. Technikáját, faktúráját egyébként *tájképeiben* is az anyag lelkiismeretes megmunkálása jellemzi s ez egyúttal híven mutatja festési modorát is. Ez a modor persze a művész lelkiállapotától függ s minthogy *Basch* Andor festői temperamentuma mindig szilajul lobog, a megmunkálás természetszerűleg nem lehet mindig egyenletes és így a képek vonalas faktúrája néha izgatottan szaggatottnak hat. Semmi sem jellemzőbb azonban a művész becsületes őszinteségére, mint

Lotz Károly

Lotz Carlo.

n. a Homburg von der Höne, 1833 - m. a Budapest, 1904.

38 Pianura ungherese (acquerello).

(app. al Museo di B. A. - Budapest).

Catalogo della XXI biennale. Venezia, 1938 – XVI. 357. l.

Kikiáltási ár pengőben

247. A TERMÉSZETTUDOMÁNYI KÖNYVKIADÓ-VÁLLALAT 6 KIADVÁNYA (CSOPEY-KUPPIS, A világforgalom, KRÜMMEL, Az óceán, LUBBOCK, A virág, a teremtés és a levél, GOTHARD, A fotografia, RECLUS, A patak élete, ALFÖLDY, A meteorológiai műszerek.) Er. vktsek . . . . . 3.—
lógiai műszerek.) Er. vktsek . . . . . 3.—

248. A VILÁGHÁBORÚ NAPLÓJA I—XIII. (Több nem jelent meg!) Budapest, Franklin. É. n. (Magyar könyvtár). És még 4 háborús vonatkozású Magyar Könyvtár-füzet. Összesen 17 füzet . . 1.50

249. A VILÁGHÁBORÚ KÉPES KRÓNIKÁJA. Budapest, 1914—16. 8r., 9 kötet. Több nem jelent meg. Er. vktsek . . . . . 6.—

250. AZ ATHENAEUM KÉZI LEXIKONA. A tudományok enciklopédiája. Szerk.: ACSÁDY IGNÁCZ. Budapest, (1892—93). Lex. 8r., 2 kötet, er. fbőrkötések . . . . . 3.—

251. AZ ELEMI NÉPOKTATÁS ENCYKLOPAEDIÁJA. Budapest, Franklin. 1911—15. N. 8r., 3 kötet, er. vktsek . . . . . 10.—

252. AZ ÉRDEKES UJSÁG DEKAMERONJA. 8r., 10 kötet, er. kék moiree-selyemkötésekben, er. papírtokokban . . . . . 8.—

253. AZ ORSZ. MAGYAR IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM EX LIBRIS KIÁLLITÁSÁNAK KATALÓGUSA. Készítette: CZAKÓ ELEMÉR. Bpest, 1903. Mellékelve gróf Leiningen-Westerburg Károly, híres ex-libris gyűjtő 2 eredeti levele pecsétjével ellátva, 8r., (melybe az elülső boríték bele van kötve!), fvkts . . . . . 2.—

254. AZ OSZTRÁK-MAGYAR MONARCHIA írásban és képben. Bpest, 1893—1901. 4r., 21 kötet, er. fbőrktsek . . . . . 24.—

255. ÁBRÁNYI KORNÉL ID., A magyar zene a 19-ik században. Bpest, 1900. 4r., díszes bord. félbőrkts. LOTZ KÁROLY borítéklapjával, mely a kötetbe bele van kötve . . . . . 10.—

256. BABOS KÁLMÁN, Közhasznú magyarázó szótár a magyar irodalmi művekben. Pest, 1865. 8r., er. fvkts. I. kiadás! 1.50

257. BALBI ADORJÁN, Egyetemes földrajza. Átdolgozta és kibővítette:CZIRBUSZ GÉZA. Nagybecskerek. 1893—94. 8r., 6 kötet, kötve és fűzve 5.—

258. BALICS LAJOS, A római katholikus egyház története Magyarországban. I. kötet. Bpest, 1885. 8r., fvkts . . . . . 1.—

Kikiáltási ár pengőben

259. BALLAGI MÓR, A magyar nyelv teljes szótára. Bpest, Franklin. 8r., 2 kötet, fve. Felvágatlan példány! . . . . . 3.—

260. BALOGH FERENCZ, A magyar protestáns egyház történetének irodalma. Debreczen, 1879. Szerző s. k. ajánlásával. És még 2 pedagógiai mű. 8r., fvkts . . . . . 1.—

261. BARSI JÓZSEF, A szerelemről és házasságról. Kiadta HORVÁTH DÖME. Kecskemét, 1861. K. 8r., fve . . . . . 1.—

262. BÁNYÁSZ JENŐ, A reklám. I. kötet. Bpest, 1922. 8r., er. vkts 1.50

263. BARCZAY OSZKÁR, A hadügy fejlődésének története. Bpest, Akadémia. 1895. 8r., 2 kötet, er. vktsek 2.50

264. BÁRÓTZI SÁNDOR, A' mostani Adeptus, vagy is a' szabad kőmívesek valóságos titka. Béts, 1810. 8r., fvkts. (Rongált és vízfoltos példány!) 2.—

265. BÁSTHY JÓZSEF, Magyarok emléke, a' velek rokon 's azon egy kormány alatti nemzetekével 1526. óta. Első kötet (melynél több nem jelent meg!), Buda, 1836. 8r., egykorú selyemkötésben aranymetszéssel, melybe az eredeti borítéklap is bele van kötve 1.50

266. —, Magyarok emléke a' vélek rokon 's azon egy kormány alatti nemzetekével 1526 óta. Első kötet (melynél több nem jelent meg!), Buda, (1836.) 8r., fvkts. Címlapja variáns! 1.50

267. BENCZÚR BÉLA, A művészi ipar és a decoratív művészetek stíltana. Bpest, 1897. 8r., er., a szerző tervezte díszvászonkötésben . . . . 3.—

268. BENEDEK ELEK, A magyar nép multja és jelene. Budapest, 1898. 4r., 2 kötet, er. vktsek . 6.—

269. BENEDEK MARCELL, Bevezetés az olvasás művészetébe. Bpest, (1923.) 8r., er. fvkts . . . 1.50

270. —, France-breviarium. Bpest. É. n. 8r., er. fvkts CSERNA ANDOR, France-breviarium. Bpest, 1923. 12r., fve . . . . . 2.—

271. —, Ady-breviárium. Bpest, Dante. 12r., 2 kötet, er. vktsek 1.50

272. BEÖTHY ZSOLT, Eszthétika. A művészi képzelet tana. Jegyezte és kiadta: KÉKI LAJOS. Bpest, 1900/01. II. fele. Kőnyomat. 4r., fve . . 2.—

273. BELHÁZY JENŐ (BÖLCSHÁZAI), A vadászati ismeretek kézikönyve. Budapest, 1892—95. 8r., 4 kötet, er. vktsek. Ritka! A II. kötet szerzőjének

Lotz Károly

Lotz Károly (1833—1904).

334. AZ ŐSZ ALLEGORIÁJA. Jelezve l. jobbra: Lotz K.
Vászon. 100×65 cm. 500.—
Illusztrálva.

335. NŐI AKT LEPELLEL. Jelezve l. jobbra: Lotz K.
Lotz emlékkiállitás, Műcsarnok, 1933.
Vászon. 77×26 cm. 400.—

336. NŐI AKT LEPELLEL, HÁTTAL. Jelezve l. jobbra: Lotz K.
Lotz emlékkiállitás, Műcsarnok, 1933.
Vászon. 77×26 cm. 400.—

337. NŐI ARCKÉP.
Lotz Károly emlékkiállitás, Műcsarnok, 1933.
Vászon. 92×51 cm. 250.—

338. TINÓDI LANTOS SEBESTYÉN. (Falképvázlat.)
Temperavázlat. 800.—

339. FEKVŐ NŐI AKT. Jelezve l. jobbra: Lotz K.
Lotz emlékkiállitás, Műcsarnok, 1933.
Karton. 25×33 cm. 800.—

Rogo ergo ornatissimum ac doctissimum et nobis colendissimum dominum professorem ordinarium Theodorum Rehbock, dignetur ad Rectorem et Senatum accedere, ut per porrectionem manuum in Doctorem honoris causa promoveatur.

A rektor és a dekánok felálltak, ekkor dr. h. c. *Rehbock Tivadar* tanár kézfogásra ment és kezet fogott először a rektorral, azután a rektortól balra álló dekánokkal, majd a rektortól jobbra álló dekánokkal sorrendben.

Rektor és dekánok a kézfogásnál: „*Doctorem Te saluto*“ szavakat mondták.

A doktori kézfogás ünnepi aktusa után *dr. Zimmermann Ágoston* rector magnificus a következő németnyelvű beszéd kíséretében nyujtotta át az újonnan felavatottnak a díszdoktori oklevelet:

Unser sehr geehrter Herr Ehrendoktor!

Die höchste, grösste, schönste Ehrung und Anerkennung, die unsere Universität, kraft des ihr erteilten Rechtes zu geben vermag, ist die Verleihung der Doktorwürde honoris causa.

Lotz Károly

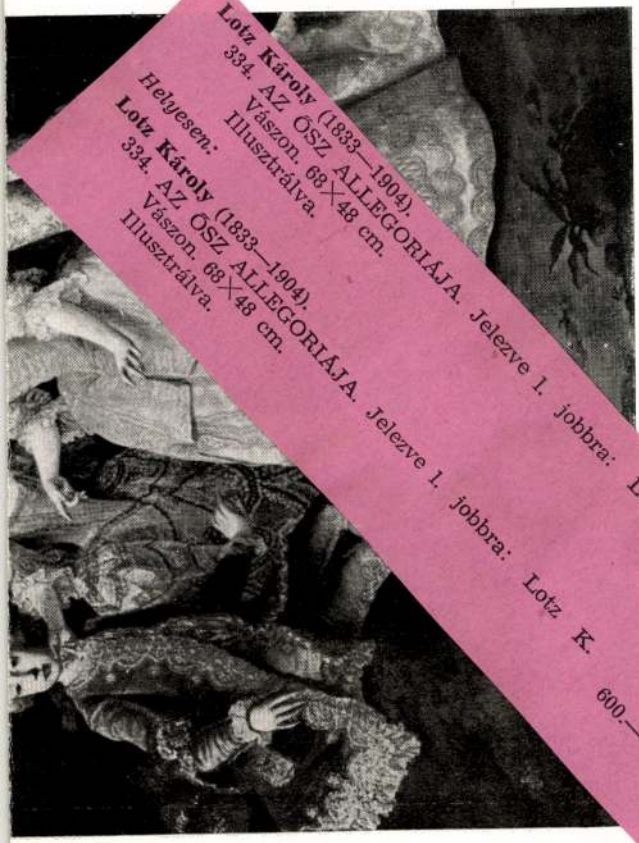

Lotz Károly (1833—1904).
334. AZ ŐSZ ALLEGORIÁJA. Jelezve l. jobbra: Lotz K.
Vászon. 68×48 cm. 500.—
Illusztrálva.

Helyesen:
Lotz Károly (1833—1904).
334. AZ ŐSZ ALLEGORIÁJA. Jelezve l. jobbra: Lotz K.
Vászon. 68×48 cm. 600.—
Illusztrálva.

Meytens.

Almásy-Teleki II 1939.



243. Imola.

Lotz Károly

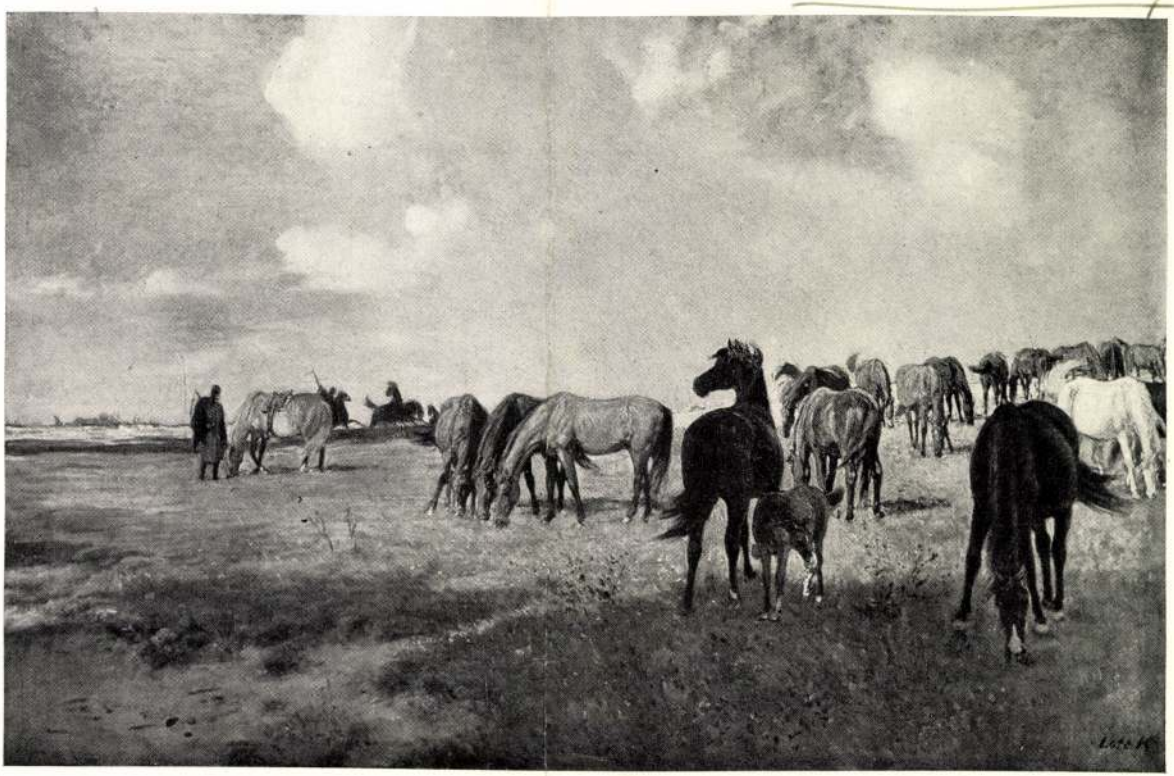

LOTZ KÁROLY: MÉNES
(Szépművészeti Múzeum)



LOTZ KÁROLY: OLTÁRKÉPE
(Pécsi székesegyház)

Művészeti Iskola Pécs
1961.

Kopp. 1939/40 szezon I.

Lotz Károly

LOTZ KÁROLY / 1833 - 1904 /:

106. Akácos. - Vizf.,lem.p.méret 38 x 23 cm. Jelz.nélk.

107. Édes anyja arcképe. - Ceruzarajz, p. méret 5 x 7 cm. Jelz.nélk.

108. Férfi arckép. - Ceruzarajz, lem.p. méret 5 x 7 cm. Jelz.nélk.

109. Kettős arckép. - Olajf.,v.méret 64 x 50 cm. Jelz.j.k. "Lotz K".

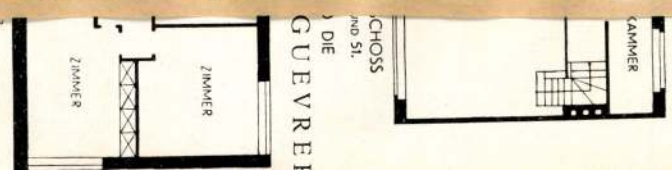

Wald: Az osztrák „Werkbund" lakótelepe Wienben

VIEN 1932

yára igen nagy hatású lesz. Viszont meg kell pítani azt is, hogy bizonyos körülmények a hatást károsan befolyásolják. Elsősorban elep kevéssé szerencsés fekvése Bécs város rszélén, amely a látogatók számát semmire sem növeli. (A közlekedés igen kezdetle- a villamos-végállomástól még 15—20 perc- kell gyalogolni. Gondoljunk csak e kérdés-

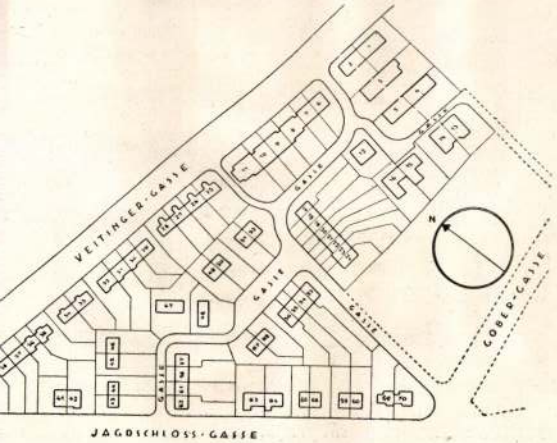

LOTZ KÁROLY (1833—1904)

Agár.

Vászon, olaj, 30×43 cm.
Jelezve lent balra: Lotz K.

Maszlaghy: Az esztergomi érseki képtár. Új Magyar Sion, VII., 1876., 35. l. —ó: Az esztergomi hercegprímási képtár. Magyar Korona, III., 1879., 21. szám. — Rényi 24. l. Kőrösy László: Esztergom. Esztergom, 1887., 239. l. — Z: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 850. l. — Maszlaghy II., 177. szám. — Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 20, 4. lap. — Gerevich: Régi és újabb magyar festők a prímási képtárban. Vasárnapi Újság, 554. l. (Képe 554. l.) — Lepold—Homor 98. l. — Gerevich: PA, 252. l. — Ybl Ervin: Lotz Károly élete és művészete. Bp. 1938., 387. l.

Folyóparton

Vászon, olaj, 30×43 cm.
Jelezve lent jobbra: Lotz K.

Földváry István: Az esztergomi érseki képtár. Fővárosi Lapok, XIII., 1876., 760. l. —ó: Az esztergomi hercegprímási képtár. Magyar Korona, III., 1879., 21. szám. — Rényi 24. l. — Maszlaghy: Az esztergomi érseki képtár. Új Magyar Sion, VII., 1876., 35. l. — Kőrösy László: Esztergom. Esztergom, 1887., 239. l. — z: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 850. l. — Maszlaghy II., 178. szám. — Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 20, 4. l. — Gerevich: Régi és újabb magyar képek a prímási képtárban. Vasárnapi Újság, 1916., 554. l. — Lepold—Homor 98. l. — Gerevich: PA, 252. l. — Ybl Ervin: Lotz Károly élete és művészete. Bp. 1938., 387. l.

Juhász feleségével

Fa, olaj, 20×29 cm.
Jelezve jobbra lent: Lotz.

Beszédes Kálmán: Az esztergomi érseki képtár. Esztergom, II., 1875., 43. szám. — Földváry: Az esztergomi érseki képtár. Fővárosi Lapok, XIII., 1876., 760. l. —ó: Az esztergomi hercegprímási képtár. Magyar Korona, III., 1879., 21. szám. — Rényi 24. l. Kőrösy László: Esztergom. Esztergom, 1887., 239. l. — Maszlaghy II., 171. szám. — Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 20, 4. l. — Gerevich: Régi és újabb magyar képek a prímási képtárban. Vasárnapi Újság, 1916., 554. l. — Lepold—Homor 98. l. — Gerevich: PA, 252. l. — Ybl Ervin: Lotz Károly élete és művészete. Bp. 1938., 384. l.

Útban a tanyára

Fa, olaj, 20×29 cm.
Jelezve jobbra lent: Lotz.

Beszédes Kálmán: Az esztergomi érseki képtár. Esztergom, II., 1875., 43. szám. — Földváry: Az esztergomi érseki képtár. Fővárosi Lapok, XIII., 1876., 760. l. —ó: Az esztergomi hercegprímási képtár. Magyar Korona, III., 1879., 21. szám. — Rényi 24. l. — Körösy László: Esztergom. Esztergom, 1887., 239. l. — Z: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 850. l. — Maszlaghy II., 172. szám. — Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 20, 4. l. — Gerevich: Régi és újabb magyar képek a prímási képtárban. Vasárnapi Újság, 1916. 554. l. — Lepold—Homor 98. l. — Gerevich: PA, 252. l. — Ybl Ervin: Lotz Károly élete és művészete. Bp. 1938., 384. l.

Lotz Károly

Magtopograf

Lotz Károly

Vas. Ujs. 1864. 62. l

A magyar képzőművészeti társulat albumának III. füzetében a második lap

— A második szintén sikerült kőnyomatban Lotz festményét tünteti elő „Vihar a pusztán.“ — Kőre rajzolta Marastoni J., nyomatott Pollák testvéreknél.

tal szolgált magasabbrendű kö[illegible]vo-
itja a Bizottságot, hogy Bizalommal
Sajtóhoz, mely a múltban tartott e-
megbecsülhetetlen szolgálatokat tett
kös anyagi erői lehetetlenné tesznik
ásokra vonatkozó közlemények megjo-
zesse, és ezért a Műemlékek Országá-
elezné a mélyen tisztelt Szerkesz-
tájékoztató ismertetést ub. lap-
lemint annak idején az egyes előa-
s hirdetést és beszámoló jelentést
ul közölni méltóztassék.
tel

elnökhelyettes.



Magyar gyüjtők kincsesházából. Ökrösszekér. Lotz Károly festménye, Dános Géza gyüjteményében

— Az. De Verának még sincs joga ahhoz, hogy azt mondja róla, hogy nincsenek érzései. És nincs joga ahhoz sem, hogy csodálkozzék azon, hogy ilyen emberek is vannak a világon. De hát Vera nem tudja ... Nem is sejti ...

Egyre izgatottabb lett.

Ismertem Inleyt. Tudtam, hogy el fogja mondani nekem, mi bántja. Másokkal szemben zárkózott volt, de velem szemben soha. Szivarra gyujtottam. Inley követte a példámat.

Néhány percnyi hallgatás után igy szólt:

— Ha Miss Bassett nem lett volna, Verát két esztendővel ezelőtt megölték volna.

Ijedtemben kiejtettem kezemből a szivart.

— Megölték volna?

— Meg. Engem pedig ...

Rám nézett és kezét a nyakára tette. Nino félig nápolyi volt és tudtam, hogy ez a mozdulat Nápolyban azt jelenti, hogy „felakasztottak volna".

Felemeltem a szivaromat, de éreztem, hogy remeg a kezem.

— De hiszen én ... — kezdtem — én mindig azt hittem, hogy ti ketten nagyon boldogok vagytok.

Amit mondtam, banálisan, sőt nevetségesen hangozhatott. De jóformán azt sem tudtam, mit beszélek, annyira megrémített, amit Nino mondott.

A harangok egyre zúgtak.

— Ilyen dolgokat levélben nem irhat meg az ember, — mondta — és te olyan soká voltál külföldön.

— Közben rendbe jött minden?

Inley bólintott:

— Rendbe. Vera különben soha még csak nem is gyanított semmit.

Közelebb húzta hozzám a székét és éppen beszélni akart, amikor az inasok behozták a kávét.

— Kiért szól a harang, Hurst? — kérdezte a komornyiktól.

— Nem tudom, uram.

A szolgák kimentek, ő pedig folytatta:

— Miss Bassett emberemlékezet óta ott lakott, abban a kis, vörösfedelű házban, a South Lodge-i kapu mögött. Azt hiszem, a házát te is ismered?

Őt magát is ismertem! Ebben a pillanatban ráeszméltem. És magam előtt láttam hosszú, lapos alakját is, sápadt, csontos arcát, ráncos homlokát, gyér haját, furcsa, kagylóformájú kalapját és a hosszú, régimódi aranycsüngőt a fülében.

— Nem az a nő volt Miss Bassett, akit én *Deszkának* csúfoltam? — kérdeztem.

— Deszkának?

Inley gondolkodott.

— Lehet, hogy úgy hívtad. Én ezt már elfelejtettem.

— Mindig húsz perccel az istentisztelet kezdete előtt jelent meg a templomban és mindig leejtette az imakönyvét, ha előkelő vendégek ültek az Abbey-padban.

— Igen, igen! Ő volt. Kis dolgokban, szegény, mindig nagyon ideges volt.

— Most már jól emlékszem rá. És te azt mondod, hogy ...

Ránéztem és megakadtam.

— Hogy megmentette Vera életét és, közvetve, az enyémet is. Most, hogy minden rendbe jött, elmondom neked, hogyan történt. Verának sohasem fogom elmondani.

A sötétkék selyem-függönyökkel borított ablak felé nézett, mintha a vén templom tornyában zúgó harangot akarta volna látni.

Aztán belekezdett elbeszélésébe.

II.

Tudod, hogy milyen őrülten szerelmes voltam Verába. Velem mindig így van. Szélsőséges vagyok. Vagy jég, vagy tűz. Az esküvőnk után még bolondabb lettem. Megmámorosodtam attól a gondolattól, hogy Vera az enyém és csak az enyém és — ráadásul — Olaszországban voltunk nászúton, a hazámban.

Természetes, hogy amikor Londonba visszajöt-

Az Uj Idők Illemkódexét mai számunkkal egyidejűen tettük póstára.

Uj Idők 1930. XXXVI. 30.

tünk, nem élhettünk csak egymásnak. Látogatásokat kellett tennünk.

Verát bámulták, ünnepelték, körülrajongták. Az ujságok tele voltak a szépségének, az elegánciájának a magasztalásával. Hiszen tudod, hogy van az, ha társaséletet él az ember. Tűrtem, mert azt gondoltam, hogy ennek így kell lenni. Vera szereti a társaséletet. Hagytam, hogy élvezze addig, amíg élvezetet talál benne. Sohsem hittem, hogy ennek súlyosabb következményei is lehetnek.

Párizsba mentünk, onnan Skóciába. Skóciában éltünk, amíg Verának vissza nem kellett vonulnia, mert megszületett a fiam, a kis Hugo.

Boldog voltam, amikor túlestünk rajta. Attól féltem, Vera bele fog halni.

Ebben az időben kezdett hozzánk járni Seymour Glynd. Az, akit most egy éve a vadászaton véletlenül agyonlőttek. Gyerekkora óta ismertem Glyndt. Eszembe sem jutott, hogy gyanakodjam rá. De hiszen rendesen így van ez...

Hogy rövid legyek: most két éve, ősszel, Glynd nálunk volt vadászaton. Természetesen rajta kívül más vendégeink is voltak, például: Mrs. Jack, Bobby Elfinton, Lady Bobby — hiszen ismered a társaságunkat.

A vadászat pénteki napon kezdődött és én úgy rendeztem a dolgot, hogy azokkal a vendégekkel, akik nem vadásznak, bemegyek a városba.

Vera nem tartott velünk. Azt mondta, hogy fáradt és péntektől hétfőig pihenőkúrát tart. Most ez a divat. Az ember fogad egy svéd masseuse-t, lefekszik és tejet iszik. Vera is masseuse-t rendelt péntek estére.

Előtte való nap, csütörtökön, Glynd, amikor a répaföldön egy kerítésen átugrott, kificamította a lábát. Legalább is nekem ezt mondták.

A többiek is így tudták, kivéve Verát. Különben lehet, hogy a többiek tudták, mi történt s csak én voltam az egyetlen, aki... Dehát most már úgyis mindegy.

Glynd azt mondta, hogy néhány napi pihenés alatt rendbejön és megkért, hogy hétfőig ottmaradhasson a kastélyunkban. Azt feleltem: maradhat, ha nincs szüksége háziasszonyra. Vera ugyanis kijelentette, hogy ő Glynd kedvéért nem zavartatja magát, hanem megtartja tervezett pihenőkúráját.

Glynd fogadkozott, hogy neki nem kell semmi és senki s hogy ő nagyon jól érzi magát egyedül is. Ő tehát ott maradt és mi többiek pénteken délben bementünk a városba.

Szombat reggel, a városi parkban, találkoztam a svéd masseuse-zel, akinek pénteken Verához kellett volna mennie. Ismertem a masseuse-t, mert Vera sokszor elhivatta Londonban is.

— Halló, — mondtam neki, — hát maga nem ment le Inley-Abbey-ba a feleségemhez?

— Nem, uram, — felelte.

— Miért nem?

— Lady Inley táviratozott, hogy ne menjek.

— Táviratozott? — kérdeztem. — Mikor kapta a táviratot?

— Csütörtökön este, uram.

— Talán tegnap este? — kérdeztem, arra gondolván, hogy valószínűleg csak aztán jött közbe valami, amikor mi már eljöttünk hazulról.

— Nem, — ismételte az asszony. — Csütörtök este kaptam a sürgönyt.

Ekkor eszembe jutott, hogy miután Glynd kificamította a lábát és megkért, hogy ott maradhasson nálunk, Vera egyedül kikocsizott. Azt mondta, hogy a pihenőkúra megkezdése előtt egyszer még ki akar menni a levegőre. Biztosan ekkor adta fel a táviratot. Egyszerre sok minden világos lett előttem.

Köszöntem a masseuse-nek, hazamentem és azt mondtam az inasomnak, hogy estére nem jövök vissza.

A vonat este kilenckor érkezett Ashdridge-Stationra. Ott szálltam ki, mert nem akartam, hogy Inley-állomáson meglássanak és csodálkozzanak rajta, hogy mégis visszajöttem. Csomagot úgysem vittem magammal. Amikor reggel az inasom megkérdezte, hogy csomagoljon-e, azt feleltem, hogy ne. Aznap nem is ebédeltem. Már háromnegyedórával a vonat indulása előtt ott voltam a Paddington-Square-en. Alig győztem kivárni a vonatot. Útközben az esti lapokat olvastam, mint a többi férjek, akik este hazamentek a városból. Kevéssel azután, hogy elindultunk Londonból, esni kezdett, aminek nagyon megörültem. A vonat egy kicsit késett. Még akkor is esett, mikor kiszálltam. Fel kellett hajtanom a galléromat. Azt hiszem, senki sem ismert meg az állomáson. Gyalog indultam el Inley felé.

*

Félbeszakítottam az elbeszélést:

— Mi volt a szándékod? — kérdeztem.

— Megmondtam az előbb, — felelte Inley.

Szemébe néztem és elhittem, amit mondott. Aztán Lady Inley finom szépségére gondoltam és könnyedén affektált modorára. Olyan asszony modora volt az övé, akit mindig mindenki csak kényeztetett. És íme, ez az asszony itt él, látszólag nyugodtan, boldogan, egy olyan emberrel, aki egyszer meg akarta ölni. Milyen keveset tudunk is egymásról, mi emberek!

— Elítélsz? — kérdezte Inley hirtelen támadt haraggal.

— Csak arra gondoltam, hogy...

— Mire?

— Hogy azokat se ismerjük, akikkel a legbizalmasabb közelségben élünk.

— *Akkor* én is éppen erre gondoltam.

Olyan hangon mondta ezt, hogy egyszerre megértettem és a pártjára álltam. Úgy látszik, észrevette ezt a hirtelen változást, mert a régi közvetetlenséggel folytatta:

*

Nagyon siettem a sötétben.

Késő éjszaka lett, mire Inleybe értem. A hosszú falusi utca kihaltnak látszott. Csak a kocsma és a tanító háza volt világos, de embert ott sem láttam. Egyetlen lélekkel sem találkoztam.

Biztos voltam a dolgomban. Be akartam menni a házba, előbb azonban, a magam igazolására, mégis látni akartam, mi történik ott. Amikor kiértem a faluból, kerekek dübörgését hallottam. Félreálltam. Nehány perc mulva kocsi robogott el mellettem. Láttam a kocsis képét. Nem kastélybeli volt. Messzebbről jöhetett. Csupa sár volt a kocsi és a ló fáradtnak látszott.

Utána mentem a fordulóig.

Éppen a Miss Bassett villájáig, ahonnan keskeny út vezet az erdőkön keresztül Charfield felé.

Az út kezdeténél a kocsi megállt. Én is megálltam. Láttam lámpája csillogását a nedves földön és a lámpák fénykörében a kocsis lehelletét. Láttam, hogy a kocsis lehajolt és nagy ezüstórát húzott ki zsebéből. Megnézte és visszatette. Tudtam, mire vár. Vera el akart szökni Glynddel.

Ez több volt, mint amire számítottam. Ezt nem vártam.

Zsebembe nyúltam, kivettem a revolveremet és odalopóztam a vöröstetejű villa mellé. Az eső közben elállott.

A kerítés mellett élősövény futott körben és a ház felé vezető utakat szederfák szegélyezték. Az élősövény alacsony volt. A kerti út sötét. Gyalázatos dolog volt, amit tenni akartam, de akkor csak magamra gondoltam, az engem ért sérelemre és arra, hogy elégtételt szerezzek. Óvatosan kinyitottam Miss

hogy mit mondjon. A leány szemei kérdő várakozással csüngtek az ajkán.

— Mit tegyek?

Nadányi hátrasimította a haját.

— Hogy mit tegyen? Éljen. Használja ki a percet és keressen nagy emberi szenvedélyeket és nagy emberi gyönyöröket. A megértő gyönyöröket. Keresse őket és ha reájuk talált, adja magát át nekik minden gondolkozás nélkül, — a hangja most már forró volt és szenvedélyes. — Önnek éppen úgy joga van az élethez, mint mindenki másnak. Éljen ezzel a jogával. Ne törődjék az elmaradottsággal, a kicsinyes gondolkozással. Keresse az élet igaz tartalmát, a mámort, igen, a mámort . . .

Egészen közel lépett a leányhoz és az utolsó szavak alatt végigsimított a kezén. A másik keze halk mozdulattal a leány dereka köré fonódott.

Egy pillanatig állottak így egymás mellett. A látogató ekkor hirtelenül hátralépett. Nem szólt semmit, csak a szemei beszéltek. Kétségbeesetten meredtek reá Nadányi izgatott, kipirult arcára, ezután keresztülsiklottak rajta és kitévedtek az ablakon a kisvárosi park lombtalan fái közé. A helyzet annyira kínos volt, hogy Nadányi egyszerre ösztönszerűleg rosszul érezte magát.

— Szamár voltam, — mormogta a fogai közé. — Most azután jön a nagy jelenet.

De a nagy jelenet nem jött. A leány még ott állt egy ideig és meglátszott rajta, hogy a gondolatait rendezi. Végül mégis megszólalt. Egészen halkan és csendesen beszélt. A hangjában nem volt harag, csak valami nagy, reménytelen szomoruság.

— Félreértett, — mondotta. — Nem ezért jöttem. De persze, ezt ön nem tudhatta. Ön csak azt látta, hogy egy leány bejött a szobájába. Én követtem el a hibát. De azért mégis furcsa dolog, Nadányi úr, hogy nem tud más tanácsot adni. Mert ha az ember ilyeneket ír, arra is kellene gondolnia, hogy másoknak talán az életét forgatja föl vele. Azt hiszem, erre is kellene gondolnia.

Nadányi válaszolni akart. Valami nagyon kellemetlent és brutálisat akart mondani, ami egyszerre vet véget ennek a kellemetlen helyzetnek. De nem volt rá szükség. A leány megfordult és halkan eltávozott a szobából.

A nagynevü regényiró ismét egyedül ült a barátságtalan helyiségben. Egy ideig maga elé bámult, azután bosszús mozdulattal hátrasimította a haját.

— Taktikai hibát követhettem el, — mormogta bosszúsan. — Azonnal meg kellett volna csókolni.

Lotz Károly kincsesházából

Még mindig nem jutottunk végére Lotz Károly művei sorozatának. Hagyatékának kiállítása megtöltötte a Műcsarnokot s a képek, amelyeket az állam vásárolt örököseitől: külön múzeum a Szépművészeti Múzeumban. A mult héten is az Eggenberger-féle művészeti szalónban olyan kiállítást láttunk, amely egyesegyedül az ő rajzolt, festett munkáit tartalmazta. Szinte kifogyhatatlan volt teremtő kedve: élete művét teljességében még ma sem tudjuk áttekinteni.

Ez a legutóbbi szép és értékes gyüjtemény fejlődésének minden oldalát megvilágítja. Egészen régi képei borúsak, kissé kemények és kissé ólmosak. Bécs akadémiája érzik meg rajtuk. Következett a fejlődés ideje. Nem akadémikus aktok vagy alföldi ménesek kerülnek vászonra, hanem viruló testek, szabadon, önfeledt finom életörömben. Képeit aranyos zománc vonja be, szinte azon át tüznek ránk erős, most már újszerü életet élő szinei. De még nem jutnak egészen szóhoz. Az aranyos zománc még lefogja tüzüket, az inkarnáció még nem sugárzik, a piros ruha bordószinüvé tompul, a fehér még nem világít, a fák lombja még mély és meleg. Ez a visszafojtás, ez a tompítás, igaz, sajátos varázst ad e műveknek. Lotz is megizlelte a nobilis galeriatónus e varázsát (az ő kezén mennyivel különbbé lett az, mint kortársaién!), de hirtelenül elvetette magától e bűvös serleget is. Új festői vágyak számára tágított magának, — s mily szenvedéllyel! — új határokat. A meleg lazur, a fulladt lakk egyszerre lekerül palettájáról. S fejlődésének legujabb korszakában új festőként áll előttünk. Erre is jó példákat mutatott a kiállítás.

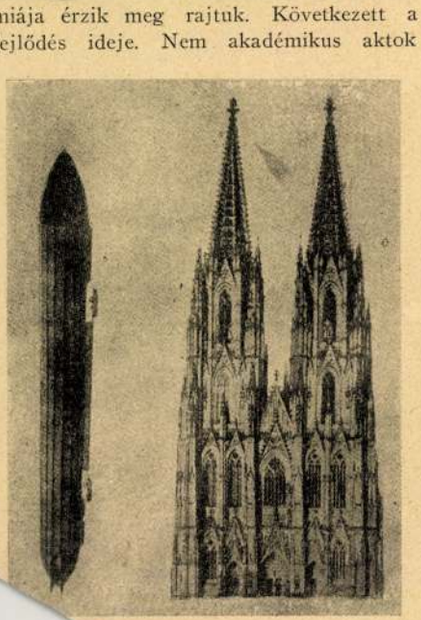

...rmányozható léghajója és ...dóm, összemérve

Igaz, ugyanazok a szép női testek hevernek önfeledt derüben e képeken is. Csak sugárzóbbak, finomabbak. Az epidermis hamvát azonban nem rejtegeti többé a régi aranyos zománc. Virulón tűz ki az a képből. Az ég derült azúrja, a bokrok vidám zöldje, a patyolat fehérje versenyez velük. A mester lelke a régi maradt, csak új tavaszt élt át. Csak levetette magáról a régi sémát. Százszámra veti vászonra ezeket az újszerü alkotásait. Csak gyermekek tudnak úgy örülni, mint örül itt a mester ecsetje ezeknek az új szólamoknak. Mily kár, hogy csak így, darabonkint, elszórtan szedegethetjük össze e nagy pazarlónak adományait! Mily élvezet volna, nyomról-nyomról követni e lélek festő-álmait! Kerülhet-e egykor sor erre is? Kívánjuk, mert egy igéző világgal maradnánk szegényebbek, ha e kincsesházat nem mustrálhatnók át.

L. K.

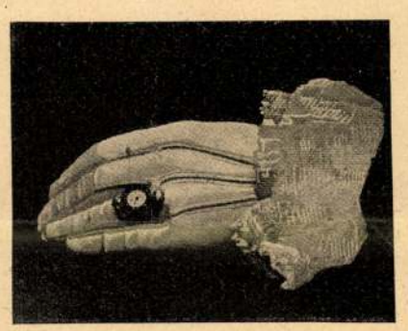

Órás gyűrű, a legujabb párisi divat

A „gyönge" nemről

Szimbólikus mesék gyönyörü és megható történetek köntösébe szokták öltöztetni azt a gondolatot, hogy a szenvedés naggyá teszi a legapróbb emberi teremtést is. A legtöbb ilyen mesének objektuma természetesen a gyönge nő, aki megnő a fájdalomban. De amíg a meseírók csak szimbólikus és borongó történeteket eszelnek ki a gyengébb nem megerősödéséről és a növést csak szimbólumnak tekintik, komoly tudósok ezt már valóságnak veszik. Az ő szemökben már nemcsak a mesékben — és ott is csupán a fájdalomtól — nőnek meg a nők, hanem a valóságban is. És amint ez komoly tudósokhoz illik, ezt az új, és az emberi nem elkorcsosodásáról szóló elavult frázist gyökereiben megtámadó tételt, az összehasonlító tudomány segítségével igyekeznek szavahihetőbbé tenni.

Szerintük a multak női kisebbek és csenevészebbek voltak a férfiaknál. E tétel igazolására nem mennek vissza egész

Uj Idők 1908. XIV. 50 sz.

lunk is. Ez különösen Politzer úr érdeme, aki majdnem minden vagyonos családnak eladta a „Modernek könyvtárát". Nagyságod összes munkái is már igen sok helyen vannak meg. Tessék elhinni, haladunk.

A szállodához értek. Nadányi mégegyszer megkérdezte:

— Az előadás tehát félhétkor lesz?

— Félhétre van hirdetve, de méltóztatik tudni, amíg a közönség összegyülekezik . . . Mindenesetre bátor leszek eljönni Nagyságodért.

— Nagyon köszönöm.

Kezet fogtak, Nadányi ezután fölment a szobájába. Afféle ujonnan berendezett vidéki szálloda szobája volt, barátságtalan és rideg helyiség, elég jó butorokkal. Nadányi kicsomagolta az estélyi öltönyét, azután elhelyezkedett az egyik karosszékben és maga elé bámult. Ebben a pillanatban nagyon szerencsétlennek érezte magát. Tulajdonképpen mit keres itt, ezen az elmaradt helyen, ahol Politzer úr szállítja részletfizetésre a modernséget? Miért jött le? És mit beszéljen ezeknek a jó embereknek, akik Isten tudja, milyen nagy dolgokat várnak tőle?

A téli alkony szétterpeszkedett a kis szobában és az egyetlen villamos lámpa alig bírt el a sötétséggel. Nadányi éppen csengetni akart, hogy gyertyát is hozzanak, amikor kopogtattak az ajtaján.

— Szabad.

Egy fiatal nő lépett be a szobába. Nadányi először asszonynak nézte, később odamódosította véleményét, hogy mégis leány, de már túl van az első fiatalságon. Huszonnégy éves lehet, vagy még annál is több. Az első pillantásra csinosnak sem látszott, de mihelyest beszélni kezdett, az arca sokat nyert. Értelmes, kifejező arca volt és szép, nagy szemei. Ezek a szemek most különös kifejezéssel pihentek a nagynevü regényirón. A leány megállt az ajtóban és nem jött közelebb. Nadányi fölemelkedett.

— Aha, ez az a bizonyos vidéki hölgy, aki szerelmes az irodalomba, — gondolta jókedvüen. A nő megjelenése azonnal visszaadta jókedvét. — Nem nagyon csinos ugyan, de félhétig azért jobb szórakozás lesz, mint az eddigi unalom.

A másik most megszólalt.

— Ön bizonyosan csodálkozik azon, hogy így ismeretlenül feljöttem önhöz.

— A szokott banális bevezetés, — konstatálta Nadányi. Azután egy nagyszerü mozdulattal hátrasimította a haját.

— Mi regényirók sohasem csodálkozunk, — mondotta mély, kissé sejtelmes hangon. — De miért nem jön közelebb? Üljön ide szembe velem és azután mondja el, mivel lehetek szolgálatára.

— Tanácsért jöttem. Csak ön adhat nekem tanácsot.

— Boldog leszek, ha tanáccsal szolgálhatok, — jelentette ki Nadányi kissé ünnepélyesen. Azután könnyebb hangon folytatta. — De ne álljon ilyen mereven. Vegye le szépen a kalapját és kabátkáját, húzza le a keztyüjét és csevegjünk úgy, mintha régi barátok volnánk.

— Csakugyan régi barátok vagyunk, — hagyta rá a leány. — Azaz ön persze nem ismer, de nekem az ön művei a legjobb barátaim. Valamennyi megvan, valamennyit elolvastam. Nem is egyszer, hanem háromszor, négyszer. Oh, ön nem is tudja elképzelni, hogy milyen nagyszerü dolgokat írt.

— Maga túloz, kedves kisasszony, maga határozottan túloz, — tiltakozott Nadányi nem nagy meggyőződéssel. — Uram Istenem, hát igen . . . írtam egy és mást, ami talán megérdemli a figyelmet — talán nem is a tárgy hat, hanem a fölfogás ujdonsága, hogy úgy mondjam, merészsége . . . de azért nagyon kedves, hogy így beszél a munkáimról. És melyik tetszett a legjobban?

A leány gondolkozott egy pillanatig.

— Azt hiszem, hogy az „Uj világ" tetszett a legjobban.

Nadányi elismerőleg bólintott.

— Ah, csakugyan. Az „Uj világ" tetszett? Nos, bevallhatom, hogy nekem is ez a legkedvesebb dolgom. Objektive itélem meg a saját irásaimat, de magamnak is be kell látnom, hogy az „Uj világ" nagy koncepció. Hadüzenet a multnak, elavult érzéseknek és elavult gondolatoknak. Igen, az „Uj világ" megérdemli, hogy szeressék.

— És én szeretem is, — mondotta komolyan a látogató. — Nemcsak szeretem, de nagyon hatott is reám. Szinte azt kell mondanom, hogy egész gondolkozásomat átalakította. Amióta olvastam, amióta egyáltalában az ön dolgait olvastam, mindent másképpen látok, mint azelőtt. Nem élünk valami fényes viszonyok között, de a szüleim azért jómódu emberek. Csak rettenetesen elmaradottak. Ők nem tudnak semmit azokról a nagyszerü szellemi forradalmakról, amelyeket önök csináltak. Az igazat megvallva, én sem tudtam róluk. Szégyenlem bevallani, de még egy év előtt én is olyan léha és üres életet éltem, éppen olyan kevéssé gondolkoztam, mint a többi barátnőim. Akkor kerültek a kezembe az ön könyvei és most egészen más vagyok. Egészen más és nagyon, nagyon szerencsétlen.

— Szerencsétlen? És ugyan miért?

— Elmondom mindjárt. Hiszen ezért jöttem. Ezért kérek tanácsot. Nagyon szerencsétlen vagyok, mert nem értjük meg többé egymást a szüleimmel. Ők nagyon jó emberek, de nem tudnak megérteni. Minden szavuk, minden nézetük, minden gondolatuk egy más világból való. Minden szavam, minden nézetem beleütközik egy kőfalba, amely elválaszt bennünket. Már annyira vagyunk, hogy néha napokig nem beszélünk egymással. Az apám már elcsukta a könyveimet, mert, azt mondja, hogy azok bolondítottak meg. Az anyám sír és azt mondja, hogy tönkremegyek. Én pedig türelmetlen vagyok. Ideges leszek, ha csak hozzám szólnak. Nem tartom ki tovább, nem tudom tovább kitartani. Ekkor olvastam, hogy ön fölolvasni fog nálunk. Gondoltam feljövök és öntől kérdezem meg, hogy mit tegyek. Nem tudom, megértett-e, mert bizonyosan nagyon össze-vissza beszéltem. Tudom, hogy nagyon illetlen dolog, amit teszek, de nem tudok másképpen. Itt nincs egy ember, aki megértsen. Ugy-e, ön megért. És fog ugy-e tanácsot adni? Fog ugy-e mondani valamit, ami segit rajtam? Mert nem tartom ki tovább otthon. Nem tartom ki tovább.

Az utolsó szavak már gyorsan, izgatottan tódultak egymásra; a leány hangja egyszer annyira elcsuklott, hogy Nadányi sírógörcstől tartott. De nem, a sírógörcs ezúttal még elmaradt. Igy fölindultan a látogató különben sokkal csinosabbnak tetszett, mint azelőtt.

— Tiszta dolog, önagysága hisztérikus, — állapította meg magában a nagynevü re[illegible] — Ez különben még nem volna baj, néha e[illegible]etem a hisztérikusokat. És estére úgyis ha[illegible] lamit kellene neki mondanom is. V[illegible] okosabb, ha szó nélkül megcsókol[illegible] a legokosabb? De előbb mégis [illegible]

— Ön súlyos helyzetben [illegible] hogy engem tisztelt meg bizal[illegible] hangot használta. — Higyje[illegible] és helyzetét. És mély embe[illegible] dését.

Itt szünetet tartott, [illegible]

hogy mit mondjon. A leány szemei kérdő várakozással csüngtek az ajkán.

— Mit tegyek?

Nadányi hátrasimította a haját.

— Hogy mit tegyen? Éljen. Használja ki a percet és keressen nagy emberi szenvedélyeket és nagy emberi gyönyöröket. A megértő gyönyöröket. Keresse őket és ha reájuk talált, adja magát át nekik minden gondolkozás nélkül, — a hangja most már forró volt és szenvedélyes. — Önnek éppen úgy joga van az élethez, mint mindenki másnak. Éljen ezzel a jogával. Ne törődjék az elmaradottsággal, a kicsinyes gondolkozással. Keresse az élet igaz tartalmát, a mámort, igen, a mámort . . .

Egészen közel lépett a leányhoz és az utolsó szavak alatt végigsimított a kezén. A másik keze halk mozdulattal a leány dereka köré fonódott.

Egy pillanatig állottak így egymás mellett. A látogató ekkor hirtelenül hátralépett. Nem szólt semmit, csak a szemei beszéltek. Kétségbeesetten meredtek reá Nadányi izgatott, kipirult arcára, ezután keresztülsiklottak rajta és kitévedtek az ablakon a kisvárosi park lombtalan fái közé. A helyzet annyira kínos volt, hogy Nadányi egyszerre ösztönszerűleg rosszul érezte magát.

— Szamár voltam, — mormogta a fogai közé. — Most azután jön a nagy jelenet.

De a nagy jelenet nem jött. A leány még ott állt egy ideig és meglátszott rajta, hogy a gondolatait rendezi. Végül mégis megszólalt. Egészen halkan és csendesen beszélt. A hangjában nem volt harag, csak valami nagy, reménytelen szomoruság.

— Félreértett, — mondotta. — Nem ezért jöttem. De persze, ezt ön nem tudhatta. Ön csak azt látta, hogy egy leány bejött a szobájába. Én követtem el a hibát. De azért mégis furcsa dolog, Nadányi úr, hogy nem tud más tanácsot adni. Mert ha az ember ilyeneket ír, arra is kellene gondolnia, hogy másoknak talán az életét forgatja föl vele. Azt hiszem, erre is kellene gondolnia.

Nadányi válaszolni akart. Valami nagyon kellemetlent és brutálisat akart mondani, ami egyszerre vet véget ennek a kellemetlen helyzetnek. De nem volt rá szükség. A leány megfordult és halkan eltávozott a szobából.

A nagynevü regényiró ismét egyedül ült a barátságtalan helyiségben. Egy ideig maga elé bámult, azután bosszús mozdulattal hátrasimította a haját.

— Taktikai hibát követhettem el, — mormogta bosszúsan. — Azonnal meg kellett volna csókolni.

Lotz Károly kincsesházából

Még mindig nem jutottunk végére Lotz Károly művei sorozatának. Hagyatékának kiállítása megtöltötte a Műcsarnokot s a képek, amelyeket az állam vásárolt örököseitől: külön múzeum a Szépművészeti Múzeumban. A mult héten is az Eggenberger-féle művészeti szalónban olyan kiállítást láttunk, amely egyesegyedül az ő rajzolt, festett munkáit tartalmazta. Szinte kifogyhatatlan volt teremtő kedve: élete művét teljességében még ma sem tudjuk áttekinteni.

Ez a legutóbbi szép és értékes gyüjtemény fejlődésének minden oldalát megvilágítja. Egészen régi képei borúsak, kissé kemények és kissé ólmosak. Bécs akadémiája érzik meg rajtuk. Következett a fejlődés ideje. Nem akadémikus aktok vagy alföldi ménesek kerülnek vászonra, hanem viruló testek, szabadon, önfeledt finom életörömben. Képeit aranyos zománc vonja be, szinte azon át tüznek ránk erős, most már újszerü életet élő szinei. De még nem jutnak egészen szóhoz. Az aranyos zománc még lefogja tüzüket, az inkarnáció még nem sugárzik, a piros ruha bordószínüvé tompul, a fehér még nem világít, a fák lombja még mély és meleg. Ez a visszafojtás, ez a tompitás, igaz, sajátos varázst ad e műveknek. Lotz is megizlelte a nobilis galeriatónus e varázsát (az ő kezén mennyivel különbbé lett az, mint kortársaién!), de hirtelenül elvetette magától e bűvös serleget is. Új festői vágyak számára tágított magának, — s mily szenvedéllyel! — új határokat. A meleg lazur, a fulladt lakk egyszerre lekerül palettájáról. S fejlődésének legujabb korszakában új festőként áll előttünk. Erre is jó példákat mutatott a kiállítás.

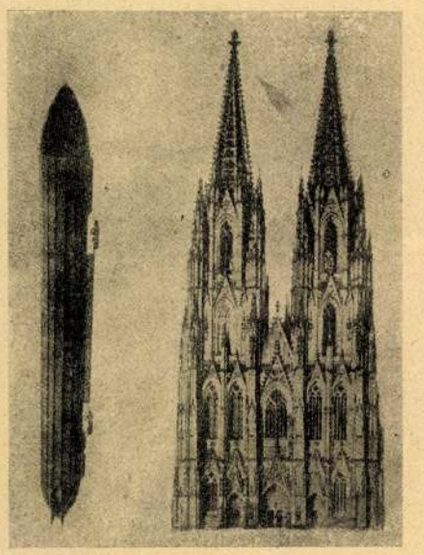

Zeppelin kormányozható léghajója és a kölni dóm, összemérve

Igaz, ugyanazok a szép női testek hevernek önfeledt derüben e képeken is. Csak sugárzóbbak, finomabbak. Az epidermis hamvát azonban nem rejtegeti többé a régi aranyos zománc. Virulón tűz ki az a képből. Az ég derült azúrja, a bokrok vidám zöldje, a patyolat fehérje versenyez velük. A mester lelke a régi maradt, csak új tavaszt élt át. Csak levetette magáról a régi sémát. Százszámra veti vászonra ezeket az újszerü alkotásait. Csak gyermekek tudnak úgy örülni, mint örül itt a mester ecsetje ezeknek az új szólamoknak. Mily kár, hogy csak így, darabonkint, elszórtan szedegethetjük össze e nagy pazarlónak adományait! Mily élvezet volna, nyomról-nyomról követni e lélek festő-álmait! Kerülhet-e egykor sor erre is? Kívánjuk, mert egy igéző világgal maradnánk szegényebbek, ha e kincsesházat nem mustrálhatnók át.

L. K.

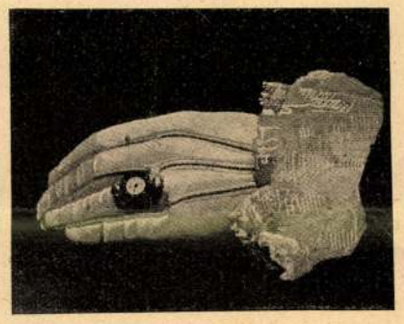

Órás gyűrű, a legujabb párisi divat

A „gyönge" nemről

Szimbólikus mesék gyönyörü és meghatható történetek köntösébe szokták öltöztetni azt a gondolatot, hogy a szenvedés naggyá teszi a legapróbb emberi teremtést is. A legtöbb ilyen mesének objektuma természetesen a gyönge nő, aki megnő a fájdalomban. De amíg a meseírók csak szimbólikus és borongó történeteket eszelnek ki a gyengébb nem megerősödéséről és a növést csak szimbólumnak tekintik, komoly tudósok ezt már valóságnak veszik. Az ő szemökben már nemcsak a mesékben — és ott is csupán a fájdalomtól — nőnek meg a nők, hanem a valóságban is. És amint ez komoly tudósokhoz illik, ezt az új, és az emberi nem elkorcsosodásáról szóló elavult frázist gyökereiben megtámadó tételt, az összehasonlító tudomány segítségével igyekeznek szavahihetőbbé tenni.

Szerintük a multak női kisebbek és csenevészebbek voltak a férfiaknál. E tétel igazolására nem mennek vissza egész

Ujdonk 1908. XIV. 50 sz.

lunk is. Ez különösen Politzer úr érdeme, aki majdnem minden vagyonos családnak eladta a „Modernek könyvtárát". Nagyságod összes munkái is már igen sok helyen vannak meg. Tessék elhinni, haladunk.

A szállodához értek. Nadányi mégegyszer megkérdezte:

— Az előadás tehát félhétkor lesz?

— Félhétre van hirdetve, de méltóztatik tudni, amíg a közönség összegyülekezik . . . Mindenesetre bátor leszek eljönni Nagyságodért.

— Nagyon köszönöm.

Kezet fogtak, Nadányi ezután fölment a szobájába. Afféle ujonnan berendezett vidéki szálloda szobája volt, barátságtalan és rideg helyiség, elég jó butorokkal. Nadányi kicsomagolta az estélyi öltönyét, azután elhelyezkedett az egyik karosszékben és maga elé bámult. Ebben a pillanatban nagyon szerencsétlennek érezte magát. Tulajdonképpen mit keres itt, ezen az elmaradt helyen, ahol Politzer úr szállítja részletfizetésre a modernséget? Miért jött le? És mit beszéljen ezeknek a jó embereknek, akik Isten tudja, milyen nagy dolgokat várnak tőle?

A téli alkony szétterpeszkedett a kis szobában és az egyetlen villamos lámpa alig bírt el a sötétséggel. Nadányi éppen csengetni akart, hogy gyertyát is hozzanak, amikor kopogtattak az ajtaján.

— Szabad.

Egy fiatal nő lépett be a szobába. Nadányi először asszonynak nézte, később odamódosította véleményét, hogy mégis leány, de már túl van az első fiatalságon. Huszonnégy éves lehet, vagy még annál is több. Az első pillantásra csinosnak sem látszott, de mihelyest beszélni kezdett, az arca sokat nyert. Értelmes, kifejező arca volt és szép, nagy szemei. Ezek a szemek most különös kifejezéssel pihentek a nagynevü regényirón. A leány megállt az ajtóban és nem jött közelebb. Nadányi fölemelkedett.

— Aha, ez az a bizonyos vidéki hölgy, aki szerelmes az irodalomba, — gondolta jókedvüen. A nő megjelenése azonnal visszaadta jókedvét. — Nem nagyon csinos ugyan, de félhétig azért jobb szórakozás lesz, mint az eddigi unalom.

A másik most megszólalt.

— Ön bizonyosan csodálkozik azon, hogy így ismeretlenül feljöttem önhöz.

— A szokott banális bevezetés, — konstatálta Nadányi. Azután egy nagyszerü mozdulattal hátrasimította a haját.

— Mi regényirók sohasem csodálkozunk, — mondotta mély, kissé sejtelmes hangon. — De miért nem jön közelebb? Üljön ide szembe velem és azután mondja el, mivel lehetek szolgálatára.

— Tanácsért jöttem. Csak ön adhat nekem tanácsot.

— Boldog leszek, ha tanáccsal szolgálhatok, — jelentette ki Nadányi kissé ünnepélyesen. Azután könnyebb hangon folytatta. — De ne álljon ilyen mereven. Vegye le szépen a kalapját és kabátkáját, húzza le a keztyűjét és csevegjünk úgy, mintha régi barátok volnánk.

— Csakugyan régi barátok vagyunk, — hagyta rá a leány. — Azaz ön persze nem ismer, de nekem az ön művei a legjobb barátaim. Valamennyi megvan, valamennyit elolvastam. Nem is egyszer, hanem háromszor, négyszer. Oh, ön nem is tudja elképzelni, hogy milyen nagyszerü dolgokat írt.

— Maga túloz, kedves kisasszony, maga határozottan túloz, — tiltakozott Nadányi nem nagy meggyőződéssel. — Uram Istenem, hát igen . . . írtam egy és mást, ami talán megérdemli a figyelmet — talán nem is a tárgy hat, hanem a fölfogás ujdonsága, hogy úgy mondjam, merészsége . . . de azért nagyon kedves, hogy így beszél a munkáimról. És melyik tetszett a legjobban?

A leány gondolkozott egy pillanatig.

— Azt hiszem, hogy az „Uj világ" tetszett a legjobban.

Nadányi elismerőleg bólintott.

— Ah, csakugyan. Az „Uj világ" tetszett? Nos, bevallhatom, hogy nekem is ez a legkedvesebb dolgom. Objektive itélem meg a saját irásaimat, de magamnak is be kell látnom, hogy az „Uj világ" nagy koncepció. Hadüzenet a multnak, elavult érzéseknek és elavult gondolatoknak. Igen, az „Uj világ" megérdemli, hogy szeressék.

— És én szeretem is, — mondotta komolyan a látogató. — Nemcsak szeretem, de nagyon hatott is reám. Szinte azt kell mondanom, hogy egész gondolkozásomat átalakította. Amióta olvastam, amióta egyáltalában az ön dolgait olvastam, mindent másképpen látok, mint azelőtt. Nem élünk valami fényes viszonyok között, de a szüleim azért jómódu emberek. Csak rettenetesen elmaradottak. Ők nem tudnak semmit azokról a nagyszerü szellemi forradalmakról, amelyeket önök csináltak. Az igazat megvallva, én sem tudtam róluk. Szégyenlem bevallani, de még egy év előtt én is olyan léha és üres életet éltem, éppen olyan kevéssé gondolkoztam, mint a többi barátnőim. Akkor kerültek a kezembe az ön könyvei és most egészen más vagyok. Egészen más és nagyon, nagyon szerencsétlen.

— Szerencsétlen? És ugyan miért?

— Elmondom mindjárt. Hiszen ezért jöttem. Ezért kérek tanácsot. Nagyon szerencsétlen vagyok, mert nem értjük meg többé egymást a szüleimmel. Ők nagyon jó emberek, de nem tudnak megérteni. Minden szavuk, minden nézetük, minden gondolatuk egy más világból való. Minden szavam, minden nézetem beleütközik egy kőfalba, amely elválaszt bennünket. Már annyira vagyunk, hogy néha napokig nem beszélünk egymással. Az apám már elcsukta a könyveimet, mert, azt mondja, hogy azok bolondítottak meg. Az anyám sír és azt mondja, hogy tönkremegyek. Én pedig türelmetlen vagyok. Ideges leszek, ha csak hozzám szólnak. Nem tartom ki tovább, nem tudom tovább kitartani. Ekkor olvastam, hogy ön fölolvasni fog nálunk. Gondoltam feljövök és öntől kérdezem meg, hogy mit tegyek. Nem tudom, megértett-e, mert bizonyosan nagyon össze-vissza beszéltem. Tudom, hogy nagyon illetlen dolog, amit teszek, de nem tudok másképpen. Itt nincs egy ember, aki megértsen. Ugy-e, ön megért. És fog ugy-e tanácsot adni? Fog ugy-e mondani valamit, ami segít rajtam? Mert nem tartom ki tovább otthon. Nem tartom ki tovább.

Az utolsó szavak már gyorsan, izgatottan tódultak egymásra; a leány hangja egyszer annyira elcsuklott, hogy Nadányi sírógörcstől tartott. De nem, a sírógörcs ezúttal még elmaradt. Igy fölindultan a látogató különben sokkal csinosabbnak tetszett, mint azelőtt.

— Tiszta dolog, önagysága hisztérikus, — állapította meg magában a nagynevü regényiró. — Ez különben még nem volna baj, néha egészen szeretem a hisztérikusokat. És estére úgyis hazautazom. De valamit kellene neki mondanom is. Vagy az volna a legokosabb, ha szó nélkül megcsókolnám? Talán ez volna a legokosabb? De előbb mégis mondok neki valamit.

— Ön súlyos helyzetben van és igen köszönöm, hogy engem tisztelt meg bizalmával, — ismét a mély hangot használta. — Higyje el, teljesen értem magát és helyzetét. És mély emberi részvéttel nézem vergődését.

Itt szünetet tartott, mert hamarjában nem tudta,

Az elektromos energia szállítása.

Bizonyára mindnyájan láttatok már égnek meredő oszlopóriásokat, amelyeken egy vörös nyíl, vagy egy halálfej mellett olvasható a fenyegető felírás: „A vezeték érintése életveszélyes!“ Talán kíváncsiak vagytok, hogy miért kell az elektromos energiát az emberéletre ilyen veszedelmes feszültségű alakban átvinni, miért nem ugyanaz a feszültség ezekben a vezetékekben, mint a szobában, ahol veszedelem nélkül egy gyermek is ügyesen kezeli a kapcsolókat és lámpákat. Vessünk tehát egy pillantást a modern elektromos energiaszállítás titkaiba, s meg fogjuk látni, hogy milyen gyönyörű alkotásai a technikának ezek a nagyfeszültségű távvezetékek.

Az átviendő elektromos teljesítmény

$$W = E \cdot I$$

vagyis wattokban megkapjuk az elektromos teljesítményt, ha a feszültséget szorozzuk az áramerősséggel. Tehát, minél nagyobb az átviendő teljesítmény, annál nagyobbnak kell lennie az egyenlet jobb oldalán álló értékeknek. Az áramerősséget nem tanácsos nagyra emelni, mert az áram hőhatásán alapuló melegveszteség az áramerősség négyzetével arányos.

A melegveszteség, az ú. n. Joule-meleg:

$$V = I^2 \cdot R$$

ahol R a vezetékellenállás. Igy előnyös megoldás az, ha a feszültséget emeljük az átviendő teljesítménytől függően. Persze a feszültség emelésével a távvezeték megdrágul, nagyobb szigetelők, nagyobb oszlopok, drágább kapcsoló, átalakító és védő berendezések szükségesek. Számítás alapján döntik el, hogy meddig előnyös a feszültséget emelni, hogy a jó hatásfok és a lehetőleg kis befektetési költségek előnyösen találkozzanak.

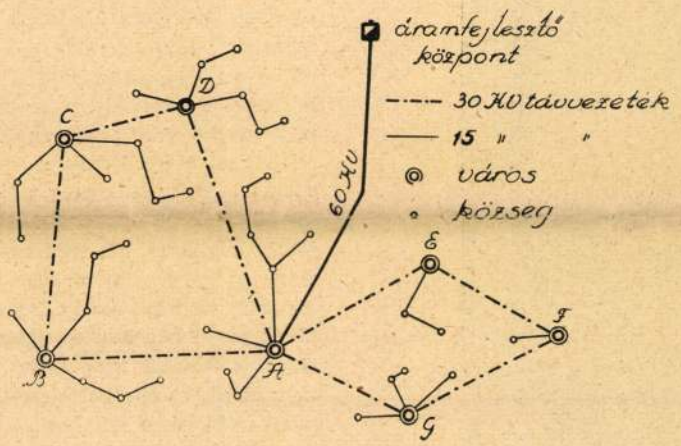

1. ábra.

Mivel a váltakozóáram mozgó géprész nélküli szerkezetekkel, az ú. n. transzformátorokkal átalakítható kisebb vagy nagyobb feszültségűre, természetes, hogy az

ter elárvult palettáját, ecsetjeit, kedvelt gitárját és szüleinek feljegyzéseit az 1833. december 16-iki születéséről, valamint a Képzőművészeti Társulat által pálmaággal övezett önarcképét. Gyönyörű volt a VIII. és IX. teremben a Vénusz születését ábrázoló képein a lágyság, a báj, a lehelletszerű átmenet a hi-



Lotz Károly: Női arckép.

deg, haragossötét, kékeszöld színből a tüzes vörösbarnába. Nem győzték csodálni a különben fagyasztó hideg XIII. teremben a friss akvarelleket és ceruzavázlatokat. Végül, szinte megdöbbentő hatást váltottak ki a XIV. teremben lévő mennyezetkép-vázlatok.

Hideg volt — az igaz — az egész Mücsarnokban! De nem fáztak a fiúk! Hevítette őket a képekből kiáradó isteni szikra melege. Boldog volt minden egyes tanuló, hogy megismerkedhetett az egyik legnagyobb, leghíresebb és legkedveltebb magyar festőművész művészetével. Büszke volt mindegyik fiú, hogy magyarnak született, mert Lotz Károly is magyar festő volt. Bár nem magyar földön, de magyar anyától született s öt éves korától fogva magyar levegőt szívott, magyar kenyeret evett s a magyar művészetet emelte — szinte elérhetetlen magasságba. Dobbanjon meg minden diák szíve, ha elmegy az Andrássy-út 83. számú ház előtt: itt lakott utoljára Lotz Károly, itt volt a müterme is, itt alkotta legszebb müveit. Ma még jeltelen a ház, de Vastagh György szobrászművész már dolgozik az emléktáblán. Ez majd minden járókelőt emlékeztetni fog a nagy mesterre.

Fiúk, leányok! Láttátok a Mücsarnok kiállítását! Menjetek még el okvetlenül a Szépművészeti Múzemba is! Vasuárnap 10—11-ig ingyenes a belépés! Nézzétek meg Lotz Károly kisebb vázlatait, tanulmányait és akvarelljeit is! Mélyedjetek el ezek tanulmányozásába is! Ismerjétek meg teljesen a nagy mester művészetét, az *igazi művészetet!* Nem fogjátok megbánni. Izléstek roppantul fog nemesülni. Meg fogjátok érezni, milyen is az igazán szép kép, mi az igazi művészet. Meg fogjátok majd becsülni az igazi művészt s nem engeditek majd magatokat félrevezettetni a tudatlanságra és ízléstelenségre felépitett, hatásra vadászó nagyhangú, modern őrületek által. Tiétek a jövő! Ti fogjátok majd alkotni a jövő müértő és az igazi művészetet megbecsülő és értékelő, tárlatlátogató, müpártoló nagyközönséget. A ti hozzáértéstek majd át fogja formálni a manapság eltévelyedett, beteges művészeti felfogást és vissza fogja téríteni a — készakarva, vagy szükségből — idegen, hamis utakon járó — különben értékes — művészeket is az igazi művészet útjára.

Ez a ti nemes hivatástok a művészetek terén. Legyetek képesek felismerni az igazi szépet a művészi alkotásokban, tudjatok gyönyörködni bennük! Ez az egyik főcélja a középiskolai művészi nevelésnek is! Ezért kell megnéznetek a Lotz-kiállítást!

O. J.

ifjúnak, hogy müizlése, szépérzéke, rajzbeli meglátó képessége fejlett legyen!

Tudják ezt a III. B. osztályban valamenynyien. Érezte is mindenki, hogy ez a mücsarnoki kirándulásunk fontos, hézagpótló tanulságos dolog lesz.

Nem is volt semminemü kifogás az osztály magaviselete és érdeklődése ellen. Mindenki — szép félkörben csoportosulva — feszült figyelemmel hallgatta a tanár érdekes, szakszerü magyarázatát. Általános, jóleső feltünést keltett a nagy rend és fegyelem a közönség és a Mücsarnok vezetősége előtt is.

Az elragadtatásnak és bámulatnak kitörő megnyilatkozásait lehetett minduntalan hallani, midön a tanár elmagyarázta Lotz Károly müvészetének jellemző sajátosságait az idealizált arcképeken, gyönyörü, ritmikus vonalú és színezésü allegórikus képein s a történelmi freskóképein. Az Ámor és Psyche, a zene, a nyár, az álom allegórizált képein nem győzték csodálni a hullámszerü vonalvezetést, a hideg és meleg, az ezüstkék és az aranyosvörös tónusok ellentéte, a térd felemelése, vagy valamely drapéria által a test felső részére való árnyékvetődés müvészi hatását, a Van Dyck-re emlékeztető, gyönyörüen megrajzolt kezeket, a bájos angyalfejeket, a hajnali napsugaras világitásra emlékeztető ragyogó háttereket; a II. teremben látható ménest ábrázoló képein az abszolút anatómiai tudást, a nyugalmi helyzetben is mozgalmas

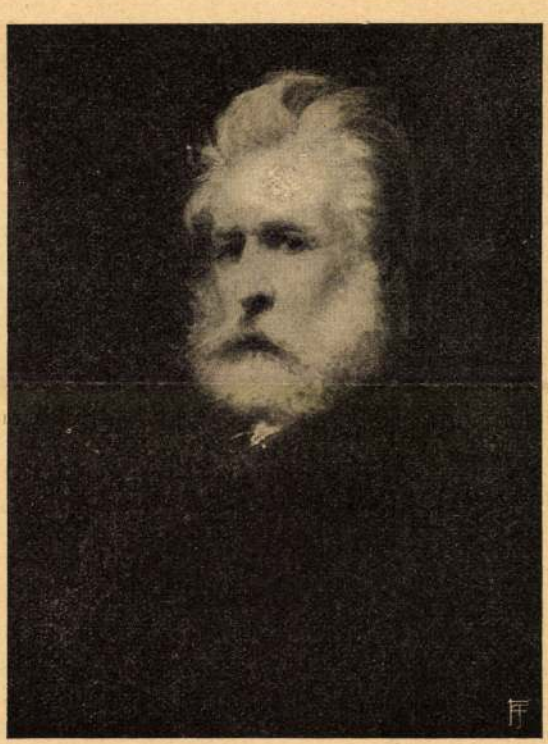

Lotz Károly önarcképe.

lelki életet kifejező Kornélia-képeit; a gyönyörüen egységbe hozott, biztos tudással és müvészi érzékkel megkomponált történeti tárgyú képeit. Egy percre teljes csend lett, midön a IV. teremben megállottunk a mesternek Pásztor János szobrászmüvész által alkotott és a kerepesi temetőben felállított síremléke előtt. Mintha egy rövidke kis imát mondott volna el minden diák! Éppily kegyelettel szemlélték a VI. teremben lévő kis szekrénykében a mes-

ságát a lélek ereje által minden körülmények között. Azon van, hogy Istennel való hasonlóságát el ne veszítse, megtartsa, bármilyen időszakok jönnek is el életében. Távol van tőle minden tisztátalan gondolat, nemtelen indulat, kétértelmű játék s haszontalan beszéd. Örömeit sem annak keresésében s megszerzésében látja, ami eszköze lehet kívánságai elérésének. Törekvébaj, meglepetés nem érhet tégedet. Isten akaratának tükrében nézd meg azokat, kik hozzád közelítenek, megismered akkor a bárányborba bújt farkasokat.

Jan. 18. Pál Efez. 5, 11—14. Lásd meg, ami nem lehet Isten tetszésére. Ne hallgasd el, ne húnyj szemet előtte. Sőt ítéld meg azokat a cselekedeteket; a hibákat ne szépítgesd, mert különben azok rajtad is uralkodni célja felé. Nem jár oktalanul, nem befolyásoltatja magát, ki nem próbált s be nem vált eszközökkel nem kísérletezik. Csak Urának, Mesterének akaratát tartja mindig szemei előtt. De hogy megfelelhessen, munkájában különös tekintettel van az idő fontosságára. Megbecsüli annak legcsekélyebb részét is, kedvező alkalmat lát abba, a munkán. Legyetek ti is ilyenek,

IFJÚ ÉVEK

XII. ÉVFOLYAM, 4. SZÁM. BUDAPEST, 1934. JANUÁR 10.

ellen e kísértésnek, mely meg akarja ejteni a lelkedet. Gyenge ne légy, mert sötétségben nem járhat a világosság gyermeke. Szemed előtt csak az lebegjen, ami kedves az Istennek, akkor a munkád, más az oromod, más egész iskolai életed! Ébredj!

Jan. 19. Pál Efez. 5, 15—21. Előre hát a munka mezején! A jó munkás hátra nem tekint, mindig csak előre! Bölcsen tör Olyan [illegible] azokban, melyeknek megtartása mindig áldásunkra lehet. Ne legyünk hát restek, olvassuk boldog örömmel azt, ami javunkra válik. *Ruzicska László.*

EMLÉKEZÉS A LOTZ-KIÁLLÍTÁSRA.

„Vigyázz!" — hangzott fel a tanár vezényszava a III. B. osztályban — „mához egy hétre elmarad a rajzóra! Kimegyünk a Műcsarnokba s megnézzük a Lotz-kiállítást! Déri és Szepetneki! Mindenkitől beszedtek 30—30 fillért! Egy pengő és ötven fillér helyett csak ennyi lesz nektek a beléptidíj! Irjátok össze az egészen szegény tanulókat, ezek helyett majd a Segitő Egyesület fog fizetni, vagy esetleg a gazdagabb tanulók önkéntes felajánlásaiból fedezzük a hiányzó összeget! Már most figyelmeztetek mindenkit, hogy az utcán, a kivonulás alkalmával, de főképpen a Műcsarnokban, kiki a legnagyobb fegyelmet tanusítsa: senki a fasori gimnázium jó hírnevére szégyent ne hozzon!"

Üdvrivalgás és hangos éljenzés követte a tanár kihirdetését. Voltak olyanok is, — nagy számban —, akik sajnálták a rajzóra elmaradását. Most éppen az akvarellfestést gyakorolják — s olyan jó dolog pancsolni, maszatolni! Sokan — bár nem igen tudták, hogy ki volt Lotz Károly — mégis örültek, mert kirándulásra, a Műcsarnokba mehetnek. Érezték előre, hogy gyönyörködni fognak! Igazán csak a gyermek tud örülni! Művészi alkotások szemlélete pedig igazi gyönyörüséget okoz!

Milyen kár, hogy a fasori gimnáziumban — mint a humanisztikus irányú középiskolában általában — mostohagyermek a művészi nevelés tantárgya, a rajzoktatás! Pedig menynyire szüksége van minden általánosan müvelt

— Nemsokára reám kerül a sor, — mondta. — Szinte sajnálom, hogy megigértem Stefinek a lovaglást.

— Hogyan? futtat? — kérdezte Éva, ismét fölháborodva arra a gondolatra, hogy így versenyen minden asszonynak veszedelmesebb vetélytársai — a lovak!

— Persze hogy futtatok! — felelt Gamsberg élénken. — Az előbbi futamban Smithet, — nem látta? — neki vitte a lova egy kerítésnek, most tehát ő helyette fogom a Tirnova Stefi Gigerlijét lovagolni.

— Az akadályversenynél? . . . — és Éva valami megmagyarázhatatlan sejtelemtől összeborzadt.

— Ott! — bólintott Gamsberg, — fogad reánk?

— Már mint magára, meg a lovára? De nem bánom. Parajdyt fogom megkérni, hogy ezt az ügyet elintézze.

— Parajdy? — nevetett a gróf. — Tudja, az a kis emberke: macht sich.

— Igen. Nem rossz fiu, — hagyta rá Éva elnéző mosolylyal.

— Kérem, több annál: lóösmerő.

— Ah? Így tehát számot tesz?

— Határozottan, — magyarázta a gróf félig tréfásan, félig komolyan. — Tudja a sportsman szemében minden lóértő: ember.

— Hát magoknál ez a species nem a bárónál, hanem a lovásznál kezdődik? Szép. — De hát aki nem lóértő?

— Akkor, — nevetett a gróf — egyáltalán csak abban az esetben van létjogosultsága ezen a világon, ha hiszi magáról, hogy az és fogad.

— És . . . veszít?

— Remélhetőleg. De — indítványozta, fölhagyva a gúnyolódással — nem volna kedve lejönni a gyepre?

Éva örömmel engedett a kívánságnak, annál is inkább, mert bármily automata szerepe volt is társalkodónőjének, jelenléte mégis feszélyezte.

— Egy versenytéren nincs ugyan olyan szép kis lugas, ahol Piroska a nagymamának fölolvas, de azért talán itt is visszavarázsolhatunk valamit abból a feledhetetlen multból . . . — mondta a fiatalember, mikor már kissé kiértek az ismerősök táborából. — Emlékszik? — tette hozzá s a leány tekintetét kereste.

— Emlékszem, — felelt Éva, önkénytelenül megmosolyogva a német érzelgősséget, amely a Gamsberg hangján átrezgett; de aztán elkomolyodva: — Többé, fájdalom, nincs szó a fölolvasásról. Szegény nagymama egy év óta nem hagyta el az ágyat. S hallása is nagyon megnehezedett.

— Szörnyü! És ki ápolja?

— Én.

— Maga? De hiszen ez nem magának való élet. Csodálom, hogy még nem ártott meg az egészségének.

— Óh, ne féltsen engem! . . . — nevetett Éva. — A kötelesség teljesítése sohasem ártott még meg senkinek.

— Mily könnyedén mondja ezt! — kiáltott a gróf lelkesedve, de aztán pár percig szótlanul haladt Éva mellett, aki félig lehunyt szempillák alól figyelte meg arcának hirtelen elkomolyodását, csaknem gondterhes kifejezését. — Vajjon mire gondol? — tünődött, de ő se mert szólni. Valahogy ösztönszerüleg érezte, hogy ez a csend életbevágó nagy kérdéseknek a megérlelője. És mi több, Éva egyszerre egész határozottan tudta, hogy életének azon pontjához ért, ahol az út ketté válik. Folytatjuk

SIMONYI ÓBESTER

Írta HARSÁNYI KÁLMÁN

Simonyi óbester az aradi várba'
Kemény rabnyoszolyán már a végsőt járja,
Legvitézebb huszár, neked már kitellett,
Eleget őrködtél bécsi trónus mellett.

Simonyi óbester a kemény faágyon
Hányódik-vetődik, hogy nyugtot találjon,
De nem jön az már meg, hiába akarja,
Még ha pihe volna is a derekalja.

Kocog a poroszló. — „Tán biz pap is kéne."
— Simonyi óbester odaáll elébe,
Meg-megrogyó térddel, mégis daliásan.
— „Ha eddig nem kellett, ezután se lássam!"

„Elég lesz ma nékem a te fakó képed;
Ha vesédbe bujt is, — a szavad nem német.
Elég volt a jóból már a fulladásig! . . .
Rab meg poroszló ma együtt vacsorázik."

A rabtartó szolga ránéz bárgyu képpel,
Kezében a tálon csak kenyér az étel.
— „Elég az kettőnek, bort iszunk ma hozzá!
Van aki megissza, lesz aki elhozza."

„Kincset érő dolmány volt ez rajtam egyszer.
Ingujjban is huszár Simonyi óbester.
Kopott már a sujtás, nyűtt a paszománya,
Vidd el a zsidónak, — két pint bor az ára."

Elballag a legény, a zsidót megjárja,
Két pint borra tellett, meg két fakupára.
Összekocogtatják. — „Nohát Isten áldjon!"
— „Isten vezérelje császárom', királyom'!"

Simonyi óbester ránéz a legényre.
A szeme fölvillan. — „Iszom a vesztére?"
Fenékig kiisza, s még utána hármat.
— „Jutnék közelébe csak a trónusának?"

„Valamikor egyszer, nem is olyan régen,
Ültem én is bibor, aranyrojtos széken:
Különb trónus volt az! És — neki szereztem!
Hejh, miatta de sok fiam elvesztettem!"

„Lásd, ilyen volt mindég a magyar . . . ebadta,
Bécsi szép urakért a vérét odadta.
Hogy rohantak azok a fiúk halálba,
Magyarok istenét s császárt kiabálva! . . ."

„Magyarok istene s — császár! . . . Ezer mennykő,
Messze szakadt régen egymástól e kettő!
Innen a rács mögül most már tisztán látom;
Eszembe se jutott künn a napvilágon."

„Hű szolgája voltam, ámde — magyar voltam!
És ez szörnyü nagy bűn! hejh, meg is lakoltam.
Tölts fiu, igyunk rá; holnap eltemettek,
Bort használ a huszár utolsó kenetnek."

Simonyi óbester a kemény faágyon
Hátradől a falnak halotthalványon.
Majd kigyullad újra lázas, égő arca,
S a kupát párjával összekocogtatja.



MÉNES — Lotz Károly olajfestménye

Kiverődik már a hideg verejtéke,
Homlokáról két csöpp pereg a szemébe
S onnan a kupába, mégse teszi vissza.
— „Keserü ital ez, huncut aki issza!“

De azért kiissza egy csöppig, fenékig.
Megrázkódik tőle. — „Bécsben azt beszélik,
Mind bolond a magyar. Egy — megérdemelte,
S ez az egy bolondul hal meg még ma este“.

A poroszló szólna: — „Hagyja kelmed Bécset!“
— „Hallgass kölyök és tölts! ma csak én beszélek.
Nem azért vagy itt, hogy belevágj a szóba,
Fránya se hederít a te kommandódra.“

Harmadszor is isznak . . . Simonyi óbester
Fölkél a rabágyról roskadozó testtel.
Csupa láng az arca, csupa tűz a képe.
— „Fiúk, ma becsület száll a magyar névre!“

„Maradjon a gyáva, utánam a bátor!
Az a fehérség ott a francia tábor.
Nálunknál az egész tízannyinak látszik,
Rajta fiúk, rajta, levágjuk egy szálig!“

És előre nyulik lánccal rakott balja,
Mintha benne most is kantárt szorongatna,
Üres jobbjával meg suhint parádésan.
— „Egy huszár kell oda, hol tíz ellenség van!“

„Előre! . . . Utánam! . . . — A poroszló bámul,
Reng a börtönpalló a nagy topogatástul.
— „Lánchordta ha mondom, balra kanyarítsd be!
Ne kiméld, a szentjét!... Vágd össze! Aprítsd le!...

„Gyerekjáték, — üsd, vágd! . . . Ebadta golyóbis
De ide találtál! . . . Én is, meg a — ló is? . . .“
— Hörögve kap hűlő tájára szivének,
S becézi, csókolja a feldöntött széket.

Aztán végigzuhan. A rabtartó szolga
Odatérdel mellé. — „Vigyetek a dombra,
Látni akarok még!“ — A legény fölkapja,
S viszi a rabágyra, csörög a lánc rajta.

— „Hallod fiam, hallod? . . . Már én alig látok,
De abból a hangból sokat kitalálok:
Csak a magyar vasnak szólhat így a hangja;
Ugy-e, az zengett most?“ — A legény ráhagyja.

— „Győztünk, ugy-e, fiam?“ — Az ráhagyja: — „Győztünk!“
S hozzá is teszi még: — „Ott futnak előlünk!
Futó franciának se szeri, se száma,
Vágják a huszárok, elég is tán mára!“

És megilletődve néz a haldoklóra.
S erre így fakad ki az utolsó szóra
Simonyi óbester a kemény rabágyon:
— „Érted halok uram, császárom, királyom!“

Uj Idők 1903. IX. 20 sz.

FEGYELMIT
rendelt el a belügyminiszter
Szekszárd egész vezetősége ellen

Szekszárd, augusztus 7
(Az Est tudósítójának telefonjelentése)

Hónapokkal ezelőtt *Az Est* többízben részletesen beszamolt azokról a városházi eseményekről, amelyek hónapokon keresztül nyugtalanították Szekszárd közönségét. Az elmérgesedett várospolitikai harcok során a városházi ellenzék független kisgazdapárt vezetői

súlyos vádakat emeltek a város vezetősége ellen.

Szabálytalanságokkal, hivatali hanyagsággal és anyagi természetű visszaélésekkel vádoltak meg egyeseket *rendkívül viharos városi közgyűléseken.* A súlyos vádak következményeként az iparügyi minisztérium, a belügyminisztérium és a pénzügyminisztérium

közös bizottságot küldött Szekszárdra,

hogy vizsgálja felül a város pénz- és vagyonkezelését, a szekszárdi vízműveket, csatornaműveket, a szennyvíztisztító telep, a vágóhíd, a hűtőház, a jéggyár, a városi villamosművek és az aszfaltburkolási munkálatok végrehajtását és elszámolásainak részleteit.

A miniszteri bizottság, amelynek kiküldését vitéz *Thuránszky* László tolnai főispán kérte a belügyminisztertől, hónapokon keresztül dolgozott a szekszárdi városházán. Rögtön a vizsgálat kezdetén

nagyobbszabású szabálytalanságok

kerültek napfényre. Megállapította a bizottság, hogy a városi pénztár vezetője, *Nádosy* József és több társa hosszabb időn keresztül nagyobb összegeket sikkasztottak el. Nádosyt — mint ismeretes — letartóztatták és okirathamisítás, sikkasztás címen a törvényszék

jogerősen kétévi fegyházra ítélte.

A bűnügyben szereplő többi tisztviselők közül is szabadságvesztés büntetésre ítéltek néhányat. A törvényszék akkoriban ítéletének indokolásában leszögezte, hogy

a gondatlan, hanyag ellenőrzés

is hibás volt abban, hogy a szekszárdi városi pénztáros és társai évekig zavartalanul követhették el sikkasztásaikat.

A miniszteri döntés

A miniszteri vizsgálóbizottság a belügyminiszter utasítására

15 évre visszamenőleg

megvizsgálta a város vezetését és háztartási helyzetét, majd részletes jelentést tett munkájáról *Széll* József belügyminiszternek. A miniszteri bizottság jelentésének következményeként érkezett meg tegnap Szekszárdra a belügyminiszter szenzációs leirata, amelyben

elrendelte a fegyelmi vizsgálatot vitéz Vendel István polgármester, Cs. Papp Jenő városi tanácsnok, polgármesterhelyettes, Busch Lajos városi tiszti főügyész és Farkas Imre győri műszaki főtanácsos ellen, aki régebben a szekszárdi műszaki hivatal főmérnöke volt.

A belügyminiszter ugyanekkor utasította *Perczell* Bélát, Tolna vármegye alispánját, hogy a városi tisztviselők közül *Tóth* József városi főszámvevő, *Haidecker* János városi főmérnök, *Kocsi* Géza számellenőr, *Gacsályi* Gizella adótiszt, *Fogarassy* József városgazda, *Nagy* Dénes és *Sarlós* József városi végrehajtók, *Kiss* István, a városi villanygyár főkönyvelője, *Moha* Lajos városi főkertész, valamint *Kerecsényi* Ferenc és *Lékai* György szerződéses fogyasztási adóellenőrök ellen

saját hatáskörében rendelje el a fegyelmi vizsgálatot.

A fegyelmi vizsgálat

A belügyminiszter leirata a város vezetésének és a városi hivatali szolgálatnak

megdöbbentő mérvű hanyagságát

állapította meg. A hivatalvizsgálatot végző miniszteri számvevőség megállapítása szerint vitéz *Vendel* István polgármester a beruházási munkálatok végrehajtása körül *szabálytalanságokat követett el és*

Szekszárd érdekeit nem védte meg kellő éreliyel,

igen sok esetben pedig *nem hatjotta végre a kormányhatóság rendelkezéseit.* Igen súlyo vád a polgármester ellen az is, hogy *szabálytalan módon utalt ki követeléseket,* nem gyakorolt kellő előrelátással és szabályszerű módon felügyeletet a város pénzügyei felett, *nem intézkedett a visszaélések megtorlása iránt.* Azzal is vádolja a belügyminiszteri leirat a polgármestert, hogy *törvényszerű jóváhagyás nélkül vett fel kölcsönöket* és a városházán szabálytalan módon alkalmazott több tisztviselőt.

Perczell Béla alispán *Songott* Edvin szekszárdi járási főszolgabírót rendelte ki fegyelmi biztosul. *A fegyelmi biztos a jövő héten kezdi meg a városházán a fegyelmi vizsgálatot.*

A belügyminiszter leirata megállapítja még, hogy a helyettes polgármester és a többi fegyelmi vizsgálat alá helyezett tisztviselő is *súlyos szabálytalanságokat* követtek el, elhanyagolták hivatali szolgálatukat, szabálytalanul kezelték a városi pénztárból felvett pénzeket. Néhány tisztviselőt *rendetlen hivatalvezetéssel, anyagi természetű visszaélésekkel, engedélynélküli magánmunkálatok végzésével és a hivatalos pénzek szabálytalan kezelésével* vádolja a miniszteri bizottság előterjesztése.

A szekszárdi fegyelmi vizsgálat anyaga olyan óriási, hogy feldolgozása

legalább fél esztendőt vesz igénybe,

tehát a tolnavármegyei fegyelmi választmány a legjobb esetben *ez év végén foghat a fegyelmi ügy tárgyalásához.*

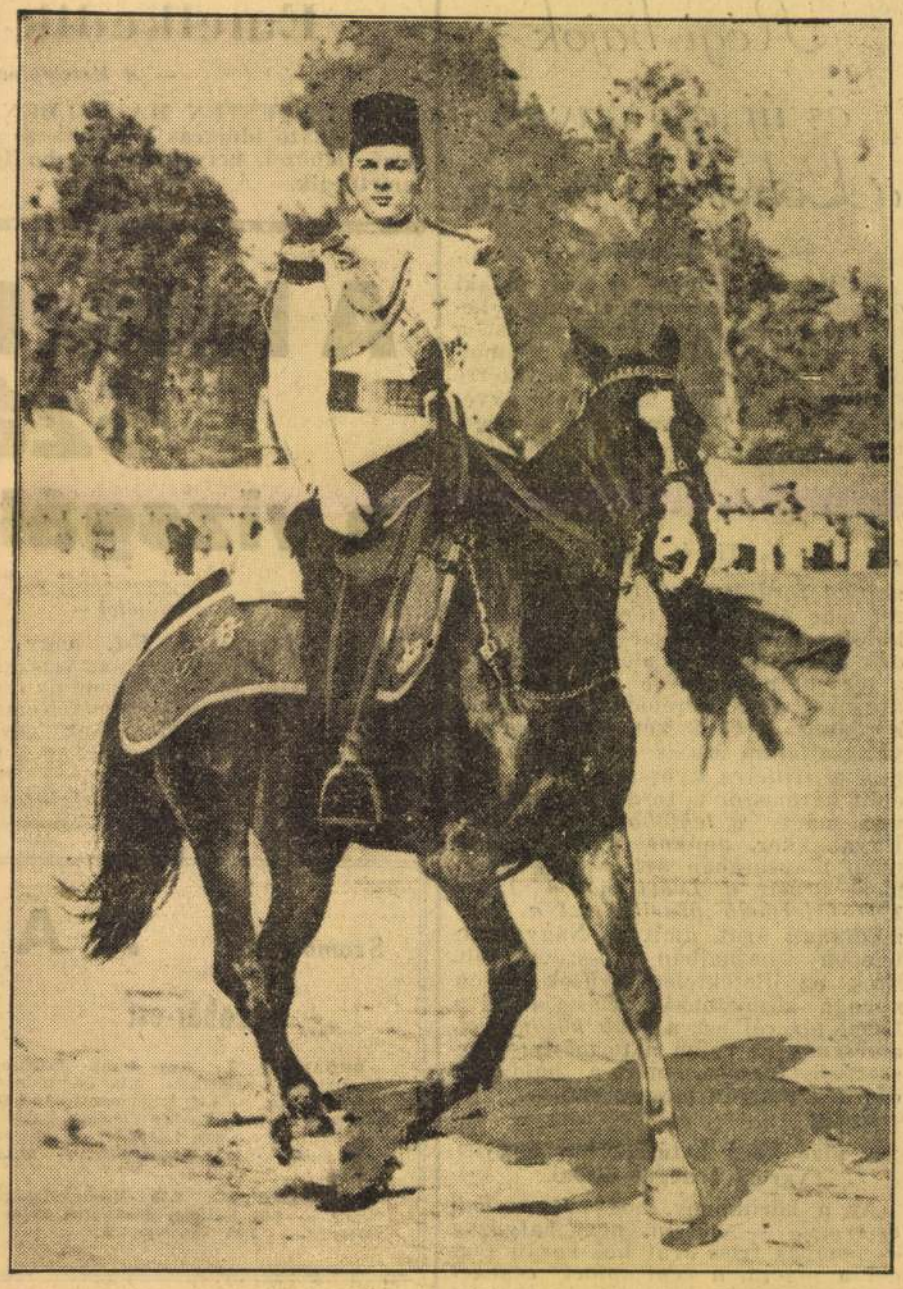

FARUK, EGYIPTOM KIRÁLYA, LÓHÁTON VÁGTAT A CSAPATOK ELŐTT AZ ELSŐ SEREGSZEMLÉN, AMELYEN TRÓNRALÉPÉSE ÓTA VETT RÉSZT

Az alispán és a polgármester nyilatkozata

A belügyminiszter fegyelmi vizsgálatot elrendelő leiratával kapcsolatban *Perczell* Béla alispán a következő nyilatkozatot tette:

— Az ügy mostani állása szerint szigorúbb erkölcsi elbírálás alá eső cselekményről vagy visszaélésről nincs szó, csupán mulasztások és szabálytalanságok miatt kellett elrendelni a fegyelmi eljárást.

A miniszteri intézkedésben az egész megyében igazoltnak látják azt a szigorú városházi kritikát, amelyet Szekszárdon évek óta hangoztat *Dulin* Jenő szekszárdi országgyűlési képviselő és több társa.

Vitéz *Vendel* István polgármester ma reggel érkezett vissza Szekszárdra. *Az Est* munkatársa beszélt *Vendel* polgármesterrel, aki a belügyminiszter által elrendelt fegyelmi vizsgálatról a következőket mondotta:

— A vizsgálat megindult s annak, mint polgármester, *semmiféle nyilatkozattal elébe vágni nem akarok.* Annyit azonban kijelenthetek, hogy az egész ügynek *a legnagyobb lelkinyugalommal nézek elébe* tisztviselőtársaimmal együtt. Mi tudjuk azt, *mit és mennyit cselekedtünk az elmaradt Szekszárd város érdekében.*

A
PESTI NAPLÓ
vasárnapi számának
kiemelkedő érdekességei

1. *Vezércikk: A szélsőbal a szélsőjobbon*
2. *Sauerwein szenzációs riportja a japán-kínai konfliktusról*
3. *Hunyady Sándor nagy elbeszélése: A tigriscsíkos kutya*
4. *Móricz Zsigmond regénye*
5. *Bálint György nagy útleírása*
6. *Demeter Ödön útilevele Afrikából*
7. *Pálóczi Horváth György: Válasz a láthatatlan frontnak*

Sok riport, politikai, társadalmi, tudást és ismeretet terjesztő cikk és kép

Lingua idegenvezető tolmácsok I. Italia
TRIESTTŐL RÓMÁIG
Dr. Honti Rezső. — Vezető, tanácsadó és tolmács Olaszországba utazók számára
Teljes kiadás, kötve P 6.—
Kapható Az Est könyvkereskedésében, Erzsébet körút 18

ÖRÖKLAKÁSOK
az újlipótvárosi negyedik öröklakásos luxuspalotánkban, Pozsonyi út 35. Légrády Károly u. sarok, dunaparki kilátással eladók; 1—2—3-szobás hallosak, központi fűtés, meleg víz, önálló telekkönyvi tulajdon, **25 éves adómentesség.** Bérbeadás esetén 9% jövedelem. Kedvező fizetési feltételek.
Lakásaink már készen is megtekinthetők.
Érdeklődni: Pozsonyi út 35. Légrády Károly u. sarok, öröklakás iroda: tel. 292-571 és 290-237, vasárnap is. Terv. Prospektus

Régi bajok és új remények a Lehel téri piacon

— *Az Est tudósítójától* —

Ha tíz esztendővel ezelőtt valaki *olcsón* akart vásárolni, elment a Lehel piacra és ott vette meg a húst, a zöldséget, a főzelékfélét és a gyümölcsöt. Természetesen nem egyszerre szerezte be mindezt, mert 10—20 évvel ezelőtt a Lehel piacon csak a szegényebb néposztály krémje, a »*mindennap ebédelők*« *vásároltak*. Ki húst, ki főzeléket, de a kettőt egyszerre kevesen, gyümölcsöt pedig csak alig-alig.

Tíz év óta

nagyot fordult a világ. A *Lehel* teret már *Ferdinánd* térnek hívják, a kidőlt-bedőlt sátrakat *egységes bódék* helyettesítik, a plébániatemplom a tér hátulsó terére szorította az árusokat és kicserélődött a vásárlóközönség is. Csak két dolog maradt változatlanul. *Ma is rengeteg a tolvaj*, a »fülléres gyorsautó« egy délelőtt háromszor is fordul velük és itt van ma is *a legtöbb ál-őstermelő*. Ugyanakkor, amikor a Nagyvásártelep alagsorában 542 valódi őstermelő árusít, *a Lehel piacon 1200—1300 őstermelő árusítja azt a harmadrendű* árut, amit a Nagyvásártelepen hajnalban összevásárolt. Ezek az illetéktelen árusok és a gyenge közbiztonság riasztják el a Lehel piacról azt a *jobb közönséget*, amelynek ez volna a természetes beszerzési forrása, mert a holduccai csarnok nagyon messze van.

Pedig

a piac kezd határozottan nagyvárosi jelleget ölteni.

Az a körülmény, hogy *150 valódi őstermelő* — kocsin, nem batyúzva — pompás friss árut hoz korán reggel a piacra, *a régi piaci cégeket* arra ösztönzi, hogy ők is jó árut szerezzenek be. Pénteken például szebb *uborkát* árusítottak itt, mint a vámházkörúti csarnokban és a *gyümölcs* is tökéletes, kifogástalan volt.

— Vesszük mi szívesen — mondotta az egyik lehelpiaci kereskedő — a *legszebb és egyben* legdrágább árut, mert *van kinek*. Van, aki megvegye. Azelőtt a *hétház*, meg a *tizenháromház* lakói voltak a piac előkelőségei, azoknak ez a fínom áru nem kellett. Ma már

lassankint megnyerjük az Uj Lipótváros, illetve ma már Szent István város lakóit

is. Persze csak fixfizetéses kisembereket, mert a nagypénzűeket nem tudjuk meggyőzni arról, hogy itt is kaphatnak elsőrendű árut, most még meg sem próbálják. Ők annál *a 236 fűszeresnél, gyümölcsösnél és zöldségesnél* vásárolnak, akik valósággal elárasztották a Dunapart, Nagykörút, Csáky ucca és Csanády ucca által határolt négyszöget. El kell ismernem, hogy ezek az új kereskedők mind *elsőrendű árut* tartanak. De azért *minket is hagyhatnának élni!*

Csak egy cikke gyenge a Lehel-piacnak: a hús.

Azelőtt növendékmarhát árultak itt, ma pedig a város legöregebb marháinak a húsát kínálják. Érdekes, hogy a mészárosok, mintha csak monopóliumuk lenne erre és egy cégnek az áruját árulnák — alig néhány kivétellel — *csak kemény, öreg állat húsát hozzák forgalomba*. Ez riasztja el az újlipótvárosiakat a Lehel-piactól, ezért nem hisznek a többi árus árujának frissességében sem és maradnak a hozzájuk legközelebb eső fűszeresnél, zöldségesnél, gyümölcsösnél, mészárosnál és hentesnél.

Sertésvásár

— *Az Est tudósítójától* —

A mai ferencvárosi sertésvásárra összesen 500 darab sertést hajtottak fel. A heti kínálat így túlhaladta a 10 és félezer darabot. A hét folyamán az árak 2—3 fillérrel javultak, mert a *kereslet kissé megerősödött*. Az árak a következők: príma uradalmi zsírsertés 102—103, príma szedett 97—98, öreg sertés 85—93, angol tőkesertés 105—112 fillér élősúlykilogramonként.

Emelkedik a hőmérséklet

— *A Meteorológiai Intézet jelentése* —

BUDAPESTEN MA DÉLBEN 26 C. FOK VOLT A HŐMÉRSÉKLET. Várható időjárás a következő 24 órára: Északi-északnyugati szél, változó felhőzet, helyenkint kisebb futóeső, esetleg zivatar. A hőmérséklet emelkedik.

A letartóztatott Szálasi a vizsgálóbíró előtt

— *Az Est tudósítójától* —

Megírta tegnap *Az Est*, hogy az ügyészség indítványára a vizsgálóbíró lefoglalta *Szálasi* Ferenc nyugalmazott őrnagy, a feloszlatott Nemzeti Akarat Pártja elnökének egyik újabb röpiratát. A déli órákban a főkapitányság politikai osztálya Szálasi Ferencet *előzetes letartóztatásba helyezte* és átkísértette az ügyészség fogházába.

Az ügy referense, *Bertin* Lajos ügyészségi alelnök indítványt terjesztett a vizsgálóbíró elé. *Kérte Szálasi előzetes letartóztatásának fentartását*. *Pártényi* József vizsgálóbíró ma délelőtt az iratokat tanulmányozta. A déli órákban vezetteti maga elé a Markó uccai fogházból Szálasit és *kihallgatása után dönt további sorsáról*.

RÁDIÓ

Szombat — **Augusztus 7**

Lehár-est

BUDAPEST I.: 5.00 Hans Joachim Koelreutter fuvolázik. — 5.25 Dr. Molnár Pál előadása. — 5.40 Szalónzene. — 7.00 Mit üzen a rádió? — 7.30 Clemens Dahinden hegedül. — 8.00 Lehár-est a Városi Színházból. — 10.35 Cigányzene. — 11.15 Jazz.

BUDAPEST II.: 7.30 Mezőgazdasági félóra. — 8.00 Külföldi énekkarok dalversenye. — 9.35 Tánclemezek.

Hallgassa meg ma! „Turandot" a veronai arénából

Bécs: **Ascher**-operett (7.30). Droitwich: Hangverseny a **Queen's Hall**-ból, vez.: Sir Henry **Wood** (8.00). Paris-Eiffel: »A varázsfuvola« közvetítése Salzburgból (7.00). Milánó: Hangverseny a **Massentio** bazilikából, vezényel **Molinari** (9.00). Róma: »Turandot«, **Puccini** operája a veronai arénából (9.00).

Oszi Lakberendezési Vásárt és Országos Kézművesipari Kiállítást rendeznek az Iparcsarnokban szeptember 2—20-ig

Négy évig tartó szünet után ez évben újból *az egész ország kézművesiparosságának ünnepévé lesz az Őszi Vásár*. A nyár eleje óta a *Kenéz* Béla volt miniszter, rektor elnöklete alatt álló *Országos Iparegyesület* ebben az évben ugyanis újból megrendezi szeptember 2—20-ig az *Őszi Lakberendezési Vásárral* egyidőben az *Országos Kézművesipari Kiállítást*.

Már jóval több mint *ezer magyar kisiparos jelentette be, hogy részt kíván venni a kiállításon*, amely színhelye lesz újból az *arany- és ezüstkoszorús mesterversenyeknek*.

A jelentkezettek között nagyszámmal szerepelnek a vidéki ipartestületek is, amelyek testületileg vonulnak fel a részükre alapított vándordíjak elnyerésére.

A kiállítás munkálatai már annyira haladtak, hogy az Őszi Vásárnak a kiállítókkal tárgyaló technikai irodája *ma kiköltözött a városligeti Iparcsarnokban levő irodájába (telefon: 117—996 és 118—052), ahol hétfőn indulnak meg az építkezések*.

Az Őszi Vásárra és Országos Kézművesipari Kiállításra eddig anynyian jelentkeztek, hogy a rendezőség *utólagos jelentkezéseket már csak augusztus 14-ig fogad el*.

Nem történt orvosi műhiba a mandulaműtéteknél

— *Az Est tudósítójától* —

A főkapitányság bűnügyi osztályán szombaton is folyt a vizsgálat dr. *Szilaveczky* rendőrtanácsos és dr. *Krizsanecz* rendőrkapitány vezetésével az Új Szent János-kórházban *mandulaoperáció után történt rejtélyes haláleset ügyében*. A rendőrtisztek detektíveket küldtek a kórházba, ahol *több orvost és tisztviselőt hallgattak ki*, hogy megállapítsák: orvosi műhiba okozta-e *Szilágyi* Béla 28 éves kórházi altiszt halálát, vagy pedig más szerencsétlen körülmények játszottak közre.

Szombat délelőtt az az értesítés érkezett a rendőrségre, hogy valószínűleg ebben az esetben *nem orvosi műhiba* történt. Ahogy az orvosok a rendőrtisztviselők előtt megvilágították az esetet, egy *fatális véletlen, sőt véletlensorozat történhetett*. A tragikus körülmények között meghalt altiszt szájában nyilván *olyan bacillusok voltak, amelyekről az orvosok nem tudhattak* és végeredményben ezek ölték meg. *Ugyanez történhetett a többi beteggel is*.

A rendőrség egyébként érdeklődött az Uj Szent János kórház vezetőségénél a négy beteg állapota iránt. Azt a választ kapták, hogy a hétéves *Jámbor* Katalin állapota javult, a többi három beteg állapota *változatlanul súlyos*.

Budapesti gimnazista halálos tragédiája a rácalmási Dunán

Dunaföldvár, augusztus 7

Parragh Ferenc 16 éves budapesti gimnazista néhány nappal ezelőtt *Rácalmásra* érkezett, ahol egyik diáktársa szüleinek vendége volt. A diák, aki kitűnő versenyuszó, barátjával együtt *a Dunára ment fürödni*. Csónakból ugráltak a folyóba. Egyszerre *Parragh örvénybe került és fuldokolni kezdett*. Barátja hozzáuszott és karját nyujtotta, hogy elkapja, ebben a pillanatban *a 16 éves diák hirtelen lebukott a víz alá és többet nem is került elő*. Holttestét az ár elsodorta. Még nem találták meg. Szüleit táviratilag értesítették a tragédiáról.

Nyugdíjazzák Tarnay Ivor csanádi alispánt

Makó, augusztus 7
(Az Est tudósítójának telefonjelentése)

Csanádmegye kisgyűlése ma tárgyalta a belügyminiszter körrendeletét a szolgálati idejüket betöltött vármegyei tisztviselők kényszernyugdíjazásáról és ezzel kapcsolatban javaslatot készített *Tarnay* Ivor, Csanádmegye alispánjának és *Nagy* Gyula központi járási főszolgabírónak kényszernyugdíjazására vonatkozóan.

A javaslattal szemben *Elesánszky* Kázmér kisgyűlési tag ellenjavaslatot terjesztett elő: írjon fel a megye a kormányhoz és kérje a kényszernyugdíjazásokra vonatkozó rendelettel szemben *az ügy törvényhozási rendezését* annál is inkább, mert maga a miniszterelnök utalt arra szegedi beszédében, hogy ezt a kérdést törvényhozási úton kell rendezni és ebben a tárgyban eddig kiadott rendeletek *ellentétesek és hiányosak*.

Purgly Emil kisgyűlési tag, nyugalmazott miniszter Elesánszky felszólalásával szemben azt állapította meg, hogy a belügyminiszter rendelete a kényszernyugdíjazások ügyében *törvényes*. *Károlyi* Mihály kisgyűlési tag kijelentette: sajnálatos, ahogy a megye érdemes tisztviselőit *szinte statáriális úton kényszerítik nyugdíjba*.

Végül a kisgyűlés elfogadta a *Tarnay* alispán és *Nagy* főszolgabíró kényszernyugdíjazására vonatkozó javaslatot.

Restaurálják Lotz freskóit a várkertben és a várbazárban

— *Az Est tudósítójától* —

Érdekes munkálatok kezdődtek a *királyi várkertben és az Ybl Miklós téren*, az úgynevezett várbazárban. A várkapitányság elhatározta, hogy *Lotz* Károly freskóit restauráltatja, miután az utóbbi évek során a nagyértékű festmények *elhalványodtak és sok helyen letöredeztek*. A munkálatokkal *Hende* Vince festőművészt és *Singhofer* Géza iparművészt bízták meg. Már meg is kezdődtek az előzetes munkálatok. A freskókat a munkások felállványozták. *Hétfőn reggel kezdenek hozzá a restaurálási munkához*.

Nyilttér

E rovatban közöltekért nem vállal felelősséget sem a szerkesztőség, sem a kiadóhivatal.

Ebben a rovatban a hirdetések ára milliméter-soronként hétköznap 70, vasárnap 80 fillér. A legkisebb hirdetés ára 7, illetve 8 pengő.

A bőr megbetegedéseinél, különösen ekzemáknál és furunkulózisnál, a mindig kellemes hatású természetes **Ferenc József** keserűvíz — reggelenként felkeléskor egy pohárral bevéve — a gyomorbélcsatornát alaposan kitisztítja és méregteleníti s az emésztést és az anyagcserét hathatósan előmozdítja. Az orvosok ajánlják.

A **Palatinus Strandvendéglőben**
kitünő konyha, polgári árak.
Figyelmes kiszolgálás

Őszibarack-szüret
Szent Imre herceg út 97. Eladás egy kilótól belőzésre is.

Amerikai házaspár keres
tökéletesen felszerelt (lehetőleg asztal- és ágyneművel is)
4—6-szobás bútorozott lakást
összes mellékhelyiségekkel (konyhafelszereléssel is) az őszi és teli hónapokra **abszolút zajmentes előkelő helyen.** Személyzetet is átvenne. Megfelelő garanciát nyujt. — Kizárólag írásbeli ajánlatok ármegjelöléssel **dr. Kelemen, Andrássy út 4. szám**



LOTZ KÁROLY: MÚZSA.
Hegedüs Lorántné úrnő tulajdona.



LOTZ KÁROLY: A NYÁR.
Schiffer Miksa úr tulajdona.



LOTZ KÁROLY: AZ IFJÚ BACCHUS.
Wolfner Gyula úr tulajdona.

Magyar Művészet
1925.



LOTZ KÁROLY: MÚZSA.
Hegedüs Lorántné úrnő tulajdona.



LOTZ KÁROLY: A NYÁR.
Schiffer Miksa úr tulajdona.



LOTZ KÁROLY: AZ IFJÚ BACCHUS.
Wolfner Gyula úr tulajdona.

művészi pályára szentelte és saját vagyoni forrásából továbbképzését nehezen vagy éppen nem tudná elérni. 2. Az ösztöndíj, mely előzetes félévi részletekben adandó ki, két évre szól, amely idő legfeljebb egy évvel hosszabbítható meg. 3. Aki az ösztöndíjra pályázni kíván, köteles 1913. évi május hó 14. és 15-én az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat igazgatóságához beküldeni: a) valamely kész művet és tanulmányokat; b) magyar honosságát és életkorát igazoló bizonyítványokat; c) vagyoni viszonyaira vonatkozó adatokat. 4. Az ösztöndíj harmadik, valamint — ha az élvezeti idő meghosszabbítása kéretik — az ötödik félévi részlete csak olyannak utalványozható ki, aki újabb kész műnek és tanulmányoknak bemutatásával igazolja, hogy az ösztöndíj élvezetének ideje alatt művészetében teljesen kielégítő haladást tett. 5. Az ösztöndíj adományozására az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat igazgatóságának művésztagjai abban az esetben vannak jogosítva, ha legalább hárman ugyanazt találják legméltóbbnak, ellenkező esetben a Társulat összigazgatósága általános szótöbbséggel dönt az adományozás kérdésében. Azon esetben, amidőn az igazgatóságban első szavazáskor általános szótöbbség el nem éretik, az adományozás joga a Társulat választmányára háramlik, amely viszonylagos szótöbbséggel dönt. 6. Az ösztöndíjra szóló jogosultság az alapítólevél értelmében el is veszthető. Hogy mily esetekben, az a nyertessel minden alkalommal külön levélben fog közöltetni. 7. Az ösztöndíj sorsa legkésőbb 1913 május 30-ikáig eldöntendő.



A NEMZETI SZÍNHÁZ PÁLYATERVEI
A BEJÁRÓ. RÉSZLET TŐRY ÉS POGÁNY MŰVÉBŐL

PÁLYÁZAT EGY LOTZ-MONOGRAFIÁRA. Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat, a fennállásának 50 éves jubileuma alkalmából Halmos Izor úr által nagylelkűen rendelkezésére bocsátott 1000 koronás pályadíjra ezennel pályázatot hirdet, a következő feltételek mellett: 1. A pályázat tárgya egy — az esetleges illusztrációkat nem számítva — legalább 8 és legfeljebb 12 ívre terjedő Lotz-monografia megírása. A monografia kell, hogy a Mester egész életét és élete munkáját felölelje, a Mestert úgy is mint embert, úgy is mint művészt jellemezze, s alkotásainak esztétikai méltatása kapcsán őt kortársai mellé a magyar művészet történetébe az őt megillető helyre beállítsa. A pályaművek megírásánál szem előtt tartandó, hogy a pályadíjjal kitüntetendő mű esetleg a Mester rajzainak, vázlatainak és híresebb alkotásainak egy válogatott gyűjteményével illusztrálva fog megjelenni, s így a pályaművel kapcsolatosan a monografiában közlendő művek és azok tulajdonosai is felsorolandók. 2. A pályamunkák idegen kézzel írva, lapszámozva, összefűzve vagy bekötve, a pályázó nevét és pontos lakcímét tartalmazandó jeligés levéllel együtt 1914 szeptember 1-én déli 12 óráig a Társulat titkári hivatalába (VI. Műcsarnok, Városliget) küldendők be. 3. A pályamunkákat egy Alexander Bernát, Beöthy Zsolt, Berzeviczy Albert, Lyka Károly és Szmrecsányi Miklós urakból álló pályabíróság bírálja el. A bírálókat felkéri a Társulat, hogy röviden összefoglalt bírálataikat legkésőbb 1915 január 1-ig írásban ugyancsak a Társulat titkári hivatalába benyujtani szíveskedjenek, mely azután a bírálókat együttes ülésre hívja össze, amelyen a beérkezett írásbeli jelentések felolvasása kapcsán a bírálók egyszerű szavazással döntenek a pályázat sorsa felett. Érvényes határozathozatalhoz a pályabíróság legalább három tagjának a jelenléte szükséges, akik általános szótöbbséggel döntenek. 4. A Társulat számvevősége a döntéstől számított három nap alatt a pályanyertes szerzőnek az 1000 koronás díjat kifizeti. 5. A pályázatban minden magyar honos résztvehet, s a pályadíjjal kitüntetett mű a szerző tulajdona marad.

PÁLYÁZAT MŰVÉSZETI ÖSZTÖNDÍJRA. Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat a néhai özv. Nemes Nándorné grófné szül. Ransonett Eliza báróné által nagylelkűen tett 20,000 koronás alapítványnak 1913. és 1914 évre esedékes kamataiból ezennel pályázatot hirdet az évi 900 koronás özvegy Nemes Nándorné grófnő szül. Ransonnet Eliza báróné művészi ösztöndíjára a következő feltételek mellett: 1. A pályázatban résztvehet minden 24 évnél nem fiatalabb, 30 évnél nem idősebb oly magyar honosságú festő vagy szobrász, aki kész műnek vagy tanulmányoknak bemutatásával igazolja, hogy művészi hivatottsággal bír, magát a

Művészet 1913

Asszonynevek Sárközben

címmel Bobula Ida a magyar kultúrtörténet jellemző tünetére mutat rá, amelyről a régi idők asszonyainak sokezer levele tanuskodik, hogy az akkori magyar asszonyok nem használták férjük vezetéknevét, hanem következetesen mindig leánykori családnevüket írták levél és okmány alá. Ezt az érdekes cikket a

VASARNAPI UJSAG

közli, amelynek szépirodalmi részében Adám Dezső ir érdekfeszitően izgalmas novellát „A mátoha" címmel különös kísértet-esetekről. A melléklet többi részében Diószeghy Miklós, Innocent Ernő és Abrányi Aurél ragyogó humorú, eleven irásait, Kasszandra és Trócsányi Zoltán értékes cikkeit és Toldalaghy Pál lágycsengésü verseit olvashatjuk. A Vasárnapi Ujság közkedvelt rovatain kívül a képes oldalon kitünő fotoriportot közöl az országgyülés ünnepi megnyitásáról és az angol király huszonöt év előtti koronázásáról. A közkedvelt heti Gáspár ezúttal a májusi öltözködést figurázza ki kacagtató ötletességgel.

— **(Kétezer őrtüzet gyujtanak fel a cserkészek Anglia dombjain a király-jubileum estéjén.)** *Londonból jelentik: Hétfőn este 10 órakor, amikor György király egy a palotában egy gomb nyomásával felgyujtja a cserkészek által a Hyde Parkban emelt máglyát, ugyanabban az órában végig Nagybritannia és Észak-Irország minden kiemelkedő dombján és hegycsúcsán egyszerre gyullad ki összesen mintegy kétezer hasonló őrtüz. Minden máglya meggyujtását piros, zöld és sárga rakéták felbocsátása fogja jelezni. A fényes őrtüzek sorra fognak kigyulladni a brit szigetek legmagasabb pontjain, a Ben Nevisen, a Snowdonon, a Skiddawn és a Scafellen. A legnagyobb máglyát a cserkészek New Castle mellett egy dombon emelték. Ez a máglya 40 láb magas és az összehordott fahasábok mintegy 80 tonna súlyt tesznek ki. Az őrtüzek helyének kiválasztásánál a cserkészek tekintettel voltak azokra a helyekre, ahol hasonló máglyákat égettek már az ősrégi időkben is, a rómaiak alatt és a Saxon Anglia idejében. Kanadában a cserkészek szintén fognak gyujtani jubileumi őrtüzeket, Nova Skóciától, a keleti parttól kezdve egészen British Columbiáig. Winnipegben az ott tartózkodó főcserkész, Lord Baden-Powell fogja felgyujtani a cserkészek által összehordott máglyát.*

× **(A Budapesti Hilap utazási irodája)** páratlan kedvezményes utazást rendez egyéni és csoportutazásoknak a D. G. T luxus express-hajóin az *Al-Dunára és a Fekete tengerre.* Átalányutazásaink már *115 pengőtől.* A romantikus bulgár város megtekintésével (Russe) a felejthetetlen vaskapui úttal, a Fekete tenger gyöngyére, *Várnába.* Olcsó kirándulási lehetőség *Konstantinápolyba.* Utazási irodánk több mint *100 olasz fürdőszállodával* áll nexusban, hogy vendégeinek az adriai pi-

Gabrovitz bejutott a prágai tenniszmérkőzés páros elődöntőjébe

PRAGA, máj. 4.

Az itteni nemzetközi tenniszversenyen szombaton a vegyes párosban *Gabrovitz—Walter* 6:3, 7:5-re győzött *Müller—Blabol* ellen és bejutott az elődöntőbe.

Férfi-egyes: Palmieri—Hecht 4:6, 6:4, 6:2, 4:6, 8:6. A mérkőzés három óra hosszat tartott. *Menzel—Caska* 6:2, 7:5. Caska feladta.

Férfi páros: Artens, Matejka—Kukuljevic, Marsalek 6:2, 6:3, 5:7, 8:6.

— **(A Gyermekvédő Liga gyüjtése.)** A második nap gyüjtését a késő éjszakai órákig számolták és az eddig befolyt összegből remélhető, hogy a végső összeg túl fogja haladni a tavalyi eredményt. A hölgyek igen lelkesen és nagy buzgalommal gyüjtöttek. Első helyen áll *Gömbös* Gyuláné, aki 8325 pengőt gyüjtött, Szalay Gáborné báróné 5189 pengőt, Majláth Györgyné báróné, Lamotte Károlyné és Végh Károlyné 4914 pengőt, Sipőcz Jenőné dr.-né 4691 pengőt, Fabinyi Tihamérné dr.-né, Darányi Kálmánné dr.-né és Kárpáthy Kamillóné 4643 pengőt, Demény Károlyné, Petri Pálné dr.-né és Sass Elemérné dr.-né 4000 pengőt. Biró Pálné 3076 pengőt, Teleki Tiborné grófné 2840 pengőt gyüjtött.

MODERN SZÉPSÉGÁPOLÁS
végleges
villanyos szőrtelenítés, szemölcsirtás, quarz:
Pollák Sarolta kozmetikus
ANDRASSY-ÚT 32. I.
„Miracle" szépségápolószerek. — „Miracle"
szőrtelenítő szétküldése utasitással.
Kérjen prospektust.

— **(Filléres repülőkirándulások a Himalája fölé.)** *Etherton ezredesék két évvel ezelőtt történt Mount Everest feletti repülése igen népszerüvé tette Indiában azt a gondolatot, hogy a Himalája hegyóriásai legszebbek repülőgépről nézve. Annyira, hogy amint egy Bombayből érkező jelentés hirül adja, az Indian National Airways Limited legújabban különlegesen erre a célra épitett repülőgépeken népszerü és olcsó turistakirándulásokat rendez a Himalája fölé. Ezek a rupiában fizetendő „filléres" repülőutak Delhiből, Brit India fővárosából indulnak ki. Átrepülnek Hardwar, Dehra, Dun és Mussoorie felett. Egyelőre csak tizezer láb, körülbelül háromezer méter magasságba szállnak fel, de a repülőgépek utasfülkéjéből csodálatosan szép látvány nyilik a közeli, öt-hatezer méter magas, hóval és gleccserekkel borított csúcsokra. A repülőúton, amely három óra hosszáig tart, a gépek háromszáz mérföld útat tesznek meg és a jegy ára csekély 120 rupia. A közel jövőben a repülőgépek már meg fogják kerülni a csaknem 8000 m. magas Nauda Devi csúcsot is, amely a legmagasabb pont a Himalájának brit fennhatóság alatt álló részén. A Nauda Devi csúcsa felett, éppen úgy, mint a Mount Everest felett, az örökös szélvihar óriási fátyolhoz hasonlóan kavarja fel a havat. A bennszülöttek szerint ez a csúcs felett imbolygó hófelhő a Nauda istennő konyhájából felszálló füst.*

Társaságban

mindenki szórakozni akar. De mily gyakran megakadályozza ezt a fáradtság és kimerültség! Ilyenkor **Kobona** segit. Mintha ujjászületne az ember. Gyógyszertárban kapható.

* **Uj világrekord a 200 méteres mellúszásban.** Párizsból jelentik: Jacques Cartonnet francia mellúszóbajnok a 200 méteres mellúszásban 2 perc 39.6 mp. idővel új világrekordot úszott.

× **(Ha az arcszine fakó, szürkéssárga)** és tekintete bágyadt, ha szomorú, hangulata nyomott és nehéz álmok gyötrik, ha a bél túlságos rothadási folyamatait, gyomorfájás és epepangás kinozzák, olyankor tanácsos néhány napon át reggel éhgyomorra egy-egy pohár természetes *Ferenc József*-keserüvizet innia.

× **(A Heilig-harisnyaház),** Rákóczi-út 26, a bevált minőségü matt harisnyát, mely finom, vékony, de azért nagyon tartós fonálból van, *1.85 pengőért* árusitja. Azért ilyen olcsón, hogy a ásárra érkezett vidéki közönségnek alkalma legyen olcsón, já árut kapni.

× **(A Nemzetközi Vásár és az Elektromos Kiállítás.)** A villamos készülékek iránt a Nemzetközi Vásáron megnyilvánuló nagy érdeklődésre való tekintettel az Elektromos Művek, V., Honvéd-utca 22. szám alatt lévő állandó kiállításán e héten is megtartják a szokásos szerda délutáni főzőbemutató előadást, valamint a hétfő, csütörtök és péntek délelőtti főzőiskolai gyakorlatot. Ugyanott az összes háztartási villamos készülékek: kenyérpirító, porszívó, ventilátor, padlókefélő stb. üzemben megtekinthetők. A kiállítás nyitva: hétköznap délelőtt 8-tól 2-ig és délután 4-től 7 óráig. *Belépődij nincs.*

— **(Tisza István emlékezete a debreceni egyetemen.)** A debreceni m. kir. Tisza István-tudományegyetem nagy névadója, Tisza István gróf születésnapja emlékezetére május 6-án, hétfőn délelőtt 11 órakor a központi épület díszudvarán egyetemi közgyülést tart, amelynek keretében Neuber Ede dr. ny. r. tanár „Legifjabb nemzedékünk egészségügyi megvédése" címmel olvas fel.

— **(A váci piarista diákszövetség)** május 5-én, vasárnap délelőtt a váci piarista gimnáziumban közgyülést tart, amelyen Kornis Gyula dr. volt államtitkár, a szövetség tiszteletbeli tagja, Preszly Elemér dr. belügyi államtitkárt, Borsody Gyula kormányfőtanácsos, az OKH igazgatója pedig Karai-Krakker Kálmán dr. főispánt üdvözli.

× **(Rozgonyitól)** 3 gyermekfénykép 8 P.

BUDAPESTI RÁDIÓ

Vasárnap, 1935 május 5-én

BUDAPEST I.

8.45: Hirek.
9.10—9.55-ig: Rádióüzenetek a Nemzetközi Vásár studiójából.
10.00—11.10-ig: Egyházi ének és szentbeszéd az Egyetemi-templomból. A szentbeszédet mise után Tóth Tihamér dr. mondja.
11.15—12.15-ig: Evangélikus istentisztelet a Deák-téri templomból. Prédikál Magócs Károly kerületi központi lelkész.
12.20: Pontos időjelzés, időjárás- és vízállásjelentés.
12.30—13.55-ig: Rádióüzenetek a Nemzetközi Vásár studiójából.
14.00: Rácz Pali és cigányzenekara. (Közvetítés a Nemzetközi Vásár studiójából.
14.45: „A baromfikolera". Csontos József dr. főállatorvos előadása. (A Földmivelésügyi Minisztérium rádióelőadássorozata).
15.30—16.55-ig: Rádióüzenetek a Nemzetközi Vásár studiójából.
17.00: A Magyarországi Munkásdalegyletek Szövetsége képviseletében a Diósgyőr-Vasgyári Vasmunkások Dalárdája. Vezényel: Gránát József.
17.50: „Anyák napján". Liber Endre, Budapest székesfőváros alpolgármesterének előadása.
18.15: Losonczi-Schweitzer Oszkár szalónzenekara.
19.25: „Boccaccio" Radó Antal előadása.
19.55: A varsói rádióállomás müsorának ismertetése.
20.00: A varsói rádióállomás müsorának közvetitése. Kunyhótól-kunyhóig". Lengyel parasztdalok, táncok és játékok.
20.35: Gitár-est. Rendező Náday Bela.
21.40: Hirek, sport- és lóversenyeredmények.
22.10: Közvetítés a Pátria-kávéházból. Lakatos Gyula és Lakatos Vince cigányzenekara muzsikál.
Közben kb.
22.30: Közvetítés a Nemzeti Torna Egylet tornacsarnokában eldöntésre kerülő magyar kardvívóbajnokságról. Beszélő Pluhár István (Viaszfelvétel).
23.25: Közvetítés az Erzsébet királyné-szállóból. Vajda Sándor és Pártos Ernő jazz-zenekarának müsora.
00.05: Hirek.

BUDAPEST II.

12.40—13.50-ig: Hanglemezek, Kelen Péter Pál képviseletéből.
15.00—15.45-ig és 16.00—16.40-ig: A Mária Terézia 1. honvédgyalogezred zenekara. Vezényel Figedy-Fichtner Sándor.
17.55—18.30-ig: Eyssen Irén énekel, zongorán kiséri Kazacsay Tibor.
18.40: „Palóc történetek". Marek Antal elbeszélései.
19.20—20.00-ig: Baranyi János dr. zongorázik
20.05: „Miért kutatunk a bánhidai Szelimbarlangban?" Gaál István dr. előadása.
20.40: Hirek, sporteredmények.
21.10—22.00-ig: Közvetítés a Hangli Kioszkból. Erőss István jazz-zenekarának müsora.

TELEFONHIRMONDÓ:

8.45—14.40-ig: Azonos a Budapest I. müsorával.
14.40—15.25-ig: Hanglemezek.
15.30-tól: Azonos a Budapest I. müsorával.

KÖZVETITŐÁLLOMÁSOK:

Egész nap azonos a Budapest I. müsorával.

Hétfő, 1935 május 6-án

BUDAPEST II.

6.45: Torna.
Utána: Hanglemezek, Kelen Péter Pál képviseletéből.
10.00: Hirek.
10.20: „Elmélkedés a házasságról a mult század elején." (Felolvasás)
10.45: „Goethe Olaszországban". Irta Csillay Kálmán (Felolvasás).
11.10: Nemzetközi vízjelzőszolgálat.
11.15—11.55-ig: Rádióüzenetek a Nemzetközi Vásár studiójából.
12.00: Déli harangszó az Egyetemi-templomból, időjárásjelentés.
12.05: Lendvai Csócsi Jóska és cigányzenekara. (Közvetítés a Nemzetközi Vásár studiójából.)
Közben kb.
12.30: Hirek.
13.10: Pontos időjelzés, időjárás- és vízállásjelentés.
13.15—14.30-ig: Rádióüzenetek a Nemzetközi Vásár studiójából.
14.40: Hirek, élelmiszerárak, piaci árak, árfolyamhirek.
15.30—16.40-ig: Rádióüzeneetek a Nemzeetközi Vásár studiójából.
16.45: Pontos időjelzés, időjárásjelentés, hirek.
17.00: Pancso Vladigerov zongorázik.
17.45: Német nyelvoktatás. (Szentgyörgyi Ede dr.).
18.15: Közvetítés a Gellért-szállóból. Pataky Vilmos jazz-zenekarának müsora.
19.15: V. György angol király uralkodásának 25 éves jubileuma: Beszámoló és részletek a délelőtti jubileumi ünnepségekről. (Viaszfevételek az osztrák rádió délelőtti londoni helyszini közvetitéséről.)
20.00: V. György angol király beszéde.
Utána: A beszéd és a közvetítés ismertetése.
20.35 Az Operaház előadásának ismertetése.
20.40: Az Operaház előadásának közvetitése. „Faust". Dalmü 5 felvonásban.
A II. felvonás után kb.
21.30: Hirek.
A III. felvonás után kb.
22.15: Hirek, időjárásjelentés.
Az előadás után kb.
23.15: Karnóczi István szalónzenekara.
00.05: Hirek.

BUDAPEST II.

13.30—14.30-ig: Országos Postászenekar. Vezényel: ifj. Roubal Vilmos.
17.40—18.30-ig: Hanglemezek. Kelen Péter Pál képviseletéből.
18.50: „Magyar sziklamászók a Dolomitokban." Skolil Ottó előadása.
19.25: Az Operaház előadásának ismertetése.
19.30: Az Operaház előadásának közvetitése. „Faust". Dalmü 5 felvonásban.
20.35: Hirek.
21.00—22.20-ig: Jakab Terka szalónzenekara
22.25: Időjárásjelentés.
22.30—23.10-ig: Közvetités a Kovácsevics-étteremből. Lakatos Tóni és Lakatos Misi cigányzenekara muzsikál.

TELEFONHIRMONDÓ:

Egész nap azonos a Budapest I. müsorával.

KÖZVETITŐÁLLOMÁSOK:

Egész nap azonos a Budapest I. müsorával.



Női blúzok taft imitációból, a fenti rajz szerint **1.90**
Crepe de Chine blúzok..... 6.80
Crepe de Chine női ruhák 9.80
Divatos Impriméruhák 13.80
Elegáns marokénruhák ... 19.50
Tavaszi kötött ruhák..... 5.80
Mintázott műselyemruhák 3.90
Teniszruhák fehér panamából..... 4.80
Elegáns marokénkepp 10.80
Csinos mosópongyolák..... 2.90
Kitűnő szövetaljak..... 3.90

Postán utánvéttel szállítjuk

Fényes ÁRUHÁZ KÁLVIN-TÉR

× **(Az „Erzsébet királyné" társasutazásai.)** Az MFTR közli, hogy az „Erzsébet királyné" különhajó legközelebbi társasutazásai a következők: I. Május 11.—18. Felsődunára Passauig. Hajórészvételi díj 68 P-től. II. Május 22.—június 2. Aldunára, a világhirü Kazánszoroson át a Vaskapu és Ada-Kaleh-szigetének megtekintésével Rustsukig. Kirándulási lehetőség Várnára, Bukarestbe, Constanzába és Konstantinápolyba. Hajórészvételi díj 86 P-től. III. Filléreshajó május 11-én Bécsbe és Pozsonyba, visszaérkezés május 18-án. Egységes menetdij oda-vissza 12.80 P. Mindennemü felvilágositás és menetjegyek kaphatók utazási irodánkban és a MFTR utazási irodájában. (810—80).

× **(Katolikus kántoroknak nélkülözhetetlen)** a régi, jól bevált Kapossy-Szemenyeiféle kottázott énekeskönyv. 21×27-es nagyságú 740 oldalon, tartalmazza az egyházi év minden ünnepköreire szóló szebbnél-szebb énekeket nagyon böséges tartalomban. Mig a kiárusitás tart, a megrendelők szinte ajándékba kapják *3 P és portóért.* Utánvéttel küldi a a Kat. Iskola, Nyárád (Veszprémm.) E könyv 740 oldalon tartalmaz 805 gyönyörü éneket.

Az első európai zajtalanul *iró gépet* a
Continental Silentá-t
egyéb ujdonságainkkal együtt a ***Budapesti Nemzetközi Vásáron*** mutatjuk be. Ha érdeklik Önt a modern irodagéptechnika csodálatos ujdonságai, keressen fel okvetlen bennünket!
GOY és KOVALSZKY irodagépüzem, a Wanderer Werke A. G. Schönau bei Chemnitz irodagépgyár vezérképviselete
Budapest, V., Nádor-utca 11. * Kiállitás: 299-306, iőépület

SZINHÁZ MŰVÉSZET

A fenséges asszony

Operettbemutató a Király Színházban

Ha teknősbékák lassúsági versenyének mintájára versenyt rendeznének: melyik operettszövegkönyv a legrosszabb, *A fenséges asszony, Schanzer* és *Wellisch* urak librettója nagy eséllyel állhatna a starthoz. Alighanem canter-ben nyerné meg a versenyt. Hogy ez a szövegkönyv Berlinben sikert arathatott, annak csak az az egy magyarázata lehet, hogy ott, sajnos, még most is sokan valami exotikus országnak tarthatják Magyarországot, csakúgy, mint Törökországot, vagy „Szilisztriát", amelynek fejedelemnője és kancellárja furcsa módon keverik a diplomáciát a szerelemmel, a kereskedelmi szerződést a szerelmi légyottal. *Szenes* Andor fordítói művészete, eleven humora sokat enyhített a bécsi librettó sivárságán, versei pedig ezúttal is kitűnőek.

Az operett külföldi sikerének másik magyarázata: a zene, *Krasznai Krausz* Mihály muzsikája, amely, ha nem is lep meg az eredetiség friss varázsával, de mindig ízléses, kulturált, színes és kellemes, vérbeli, jó muzsikus márkás munkája. Különösen szépek és hatásosak a második felvonás számai: a robogó ritmusú induló, a szélesen ívelt tangó és a kecses keringő.

Sziklai Jenő, a szegedi direktor gazdagon és színes fantáziával állította színpadra az ujdonságot, amely szegedi színházában már szép sikert aratott. Az előadás középpontjában Sz. *Patkós* Irma, a szegedi énekes primadonna áll, aki a női diplomatát, a török követnőt játssza, pompás hanggal, kedvesen és sok bájjal. A címszerepben, Sylvia hercegnő szerepében nagyon előnyösen mutatkozik be *Szaplonczay* Éva, a volt szépségkirálynő. Nemcsak dekorativ szépség, de finom és kellemes színésznő is, akire még sok siker vár. *Csortos* Gyula, az előadás kiváló vendége egy balkáni diplomatát alakít jobb ügyhöz méltó buzgalommal. *Rátkai* Márton egy hollandi lokáltulajdonos-főkonzul alakjából formál derűs figurát. *Vágó* Märy, aki a konzul leányát személyesíti, temperamentumos és nagyon csinos szubrett. A magyar diplomata-katonatisztet a kitünő *Solthy* György játssza férfiasan és úri mértéktartással. *Kőrössy* Zoltán egy tisztiszolga sablonszerepében igyekszik mulattatni a közönséget, amely a színészek lelkes munkáját honorálva, sokszor a függöny elé szólította a szereplőket *Török* Emil karnaggyal és a rendező *Sziklai* Jenő direktorral együtt.

(k. e.)

Lotz-vázlatok az Operaházban

Wolfner Gyula áldozatkészségéből értékes Lotz-vázlatok jutottak az Operaház birtokába. *Ybl* Ervin egyetemi magántanár, a *Budapesti Hirlap* képzőművészeti kritikusának kezdeményezésére *Wolfner* Gyula megvásárolta a *Szépművészeti Múzeum* számára a mester néhány tanulmányát azzal a kikötéssel, hogy azokat letétül az *Operaház emlékgyüjteményének* adják át.

A temperavázlatok egy részét Lotz az operaházi nézőtér mennyezetét tartó boltívnek képeihez készítette és ezek eredetileg a zene különböző müfajait szimbolizálták volna. Helyettük később *zenélő angyalokat festett a* hatszögletü mezőkbe. A többi vázlat a proscenium homlokzatára tervezett képekhez készült. Öt medaillonra a leghíresebb operaszerzők képeit örökítette volna meg, két lebegő allegória pedig a hírt és dicsőséget jelképezte volna. A tizennégy Lotz-vázlathoz egy *Than* Mórtól származó apró olajfestmény is járul, mely a mennyezet egyik sarkába elgondolt tritonhoz készült. A vázlatok különösen azért érdekesek, mert betekintést engednek a nézőtér festői diszitésének *első megoldási terveibe.*

A vázlatokat az Operaház igazgatósága a *Géber* Antal dr. miniszteri tanácsos által felajánlott keretben az *elsőemeleti társalgóban* állította ki.

---

* **(Jótékonycélú hangverseny)** lesz május 5-én fél 10 órakor a képviselőház delegációs-termében. Közreműködnek: Stefániai Imre, Helge Roswaenge és felesége, Holndonner Ilona operaénekesnő, Luzzato Vanda. Meghívók és jegyek a Nemzetközi Klubban (International Club, Deák Ferenc-utca 2., III. Tel. 82—2—77) kaphatók.

* **(Operaház.)** Helge Roswaenge Radames és Don José ragyogó ábrázolása után szombaton a *Faust* címszerepében fejezte be budapesti vendégszereplésének sorozatát. Ez a széles skálájú szerep még teljesebb világításban mutatta be a művész tehetségének sokoldalúságát; hangjának érces, tömör erejét és meleg lírai ellágyulásait, drámai deklamációját és finom frazirozását. Megkapóan meleg lendület volt a játékában is. Egész alakítása a művészetnek abba a magasságába emelkedett, amelyben az átgondoltság a pillanatnyi átélés ösztönös közvetlenségének tűnik. Sikere talán még az eddigieknél is nagyobb volt. A szereposztás egyébként a régi volt, kivéve a beteg *Svéd* Sándor helyett Valentin szerepébe beugrott *Hámory* Imrét, aki különösen a magasabb fekvésben kellemes színezetű baritonjával is kifejező énekével rokonszenves hatást keltett. Nagyon tetszett a közönségnek *Losonczy* György Mefisztó alakítása is (az „Aranyborjú" rondo után hatalmas nyiltszini tapsot kapott), valamint *Relle* Gabriella Margarétája, *Halász* Gitta Siebelje. A dirigens a kipróbált *Fleischer* Antal volt. (—k —a.)

* **(A Nemzetközi Klub parlamenti zeneestje.)** A Nemzetközi Klub a vasárnap, május 5-én esti féltiz órakor megtartandó parlamenti zeneestjével kapcsolatban ez úton kéri az estélyen résztvevőket, hogy *fél tíz előtt 5 perccel* a teremben a helyeiket elfoglalni sziveskedjenek az estélyen megjelenő magas személyek érkezése miatt, mert a feljárást ez időpont után elzárják. A Tavaszi Vásárra való tekintettel a Nemzetközi Klub titkársága (Deák Ferenc-utca 2.) vasárnap egész nap permanenciában lesz, hogy azok, akik meghivót igényelnek, vagy jegyeiket még nem váltották ki, ezt megtehessék, miután a *helyszinén* jegyeket nem adnak ki. A zeneest előadó müvészei Helge *Rosvaenge, Stefániai* Imre, *Rosvaengéné Holndonner* Ilonka és Luzzato *Vanda.*

* **(A szevillai nemzetközi szerzői kongresszus.)** A Szerzői Egyesületeknek május 6-tól 11-ig *Sevillában* tartandó nemzetközi kongresszusán a *Magyar Színpadi Szerzők Egyesülete* az idén *nem vesz részt,* mivel mindkét delegáltja: *Huszka* Jenő alelnök és *Palágyi* Róbert dr. ügyész elutazásuk előtt megbetegedtek. Az egyesület táviratban kérte föl *De Sanctis* kiváló olasz szerzői jogászt a kongresszuson való képviseletére.

* **(A „Boldog ember inge".)** Sik Sándor és Turri Peregrin meseoperájának, „A boldog ember ingé"-nek bemutató-előadása május 6-án, hétfőn délután 4 órakor lesz a *Városi Színházban.* A meseopera szereplői: *Eyssen* Irén, *Lenhardt* Gizella, *Halmi* Karola, *Lovassy* Edith, *Imre* Vince dr., *Penninger* Antal és *Csabai* László. Az előadásra jegyek a Bolyai-reáliskolában és az előadás előtt a *Városi Színházban* kaphatók.

Francia mesterművek a Szépművészeti Múzeumban

A Louvre és a párizsi városi képtár három kölcsönképe

A *Szépművészeti Múzeum* és a *Louvre* között ősszel megindult csereakciónak, amelynek eredményeként *Daumiernek* híres képe, a „La blanchisseuse", hónapokon át a mi múzeumunk látványossága volt, most folytatásáról adhatunk számot. A Louvre és Párizs városa ez évi május 15-ike és július 15-ike között kiállítást rendez a párizsi Petit Palaisban *az olasz művészet remekeiből.* A kiállításon, amelyre Olaszország maga több mint *200 képet* küld, a francia és az olasz kormány kérésére mi is Párizsba küldtük a *Szépművészeti Múzeum* négy elsőrendű olasz képét, még pedig *Correggio, Giorgione, Romanino* és *Fetti* egy-egy művét. Viszonzásul ezért *a Louvre igazgatósága egy Watteau-képet, a párizsi városi képtár pedig Daumier és Courbet egy-egy képét küldte cserébe* a Szépművészeti Múzeumnak kiállítás végett.

Watteau képének „Társaság parkban" a címe és a Louvre híres La Caze-gyüjteményéhez tartozik. Egyike Watteau bájos, költői kompozicióinak és a Szépművészeti Múzeumban való bemutatása már azért is esemény, mert *a XVIII. század legnagyobb francia festőjének ez az első képe, amely Budapesten megfordul.*

A Párizs városa által kölcsön adott *Daumier*-kép, az „Amateur d'estampes" (A metszet-amatőr) egyike azoknak a kis kabinetdaraboknak, amelyekben a mester rendkívüli jellemábrázoló képessége nagy erővel nyilvánul.

Valóságos chef d'oeuvre a harmadik kép, Courbetnak „Szajnaparti kisasszonyok" című nagyméretű festménye, Párizs város képtárának egyik főnevezetessége. Ez a kép két kiránduló fiatal leányt ábrázol, akik a víz partján, nagy fák árnyékában heverésznek, — első jelentkezése a XIX. században a piknikek és majálisok aztán sokszor ismétlődő témájának. Courbet 1856-ban, mesteri tudásának teljében festette ezt a képet, amely az ábrázolás kedvességével és színezésének nagy gazdagságával egészen külön helyet foglal el az ő művei között.

A képeket, melyeket a francia nemzeti múzeumok tanácsának titkára, M. *Schommer,* személyesen hozott magával Budapestre, *május 5-étől, vasárnaptól kezdve már látni lehet a Szépművészeti Múzeum modern képtárának egyik francia kabinetjében.*

Szinházi konfetti

Vendrei Ferenc, a színészvilág kedves „Tatá"-ja *május 19-én, vasárnap* délelőtt ünnepli a *Vigszinházban hatvanéves színészi jubileumát.* A kiváló színművész sok maradandó emlékü szerepe között egyike volt a legnevezetesebbeknek *Lohonyai altábornagy* a *Tatárjárás*-ban. Ezt a szerepét olyan tökéletesen oldotta meg, ahogy csak vérbeli katonacsaládból való színésztől telik. Vendrei Ferencet ugyanis nagy emlékek füzik a katonavilághoz. Édesapja negyvennyolcban honvéd ezredes volt; Komárom helyettes parancsnoka, *Aschermann* Ferenc ezredes. *Klapka György* mellett küzdött a komáromi harcokban. Később a honvédség megalkotása után *szegedi* körletparancsnokká nevezték ki Aschermannt. Ebben az időben magyarosította meg nevét is *Vendreire.*

— Magyar honvédtisztnek magyar nevet kell viselnie — mondta Aschermann ezredes annakidején, s felvette *édesanyja családi* nevét, a Vendrei nevet.

Székely eredetü volt a Vendrei név, aminthogy a jubiláns művész nagyanyja csakugyan erdélyi székely családból származott. „Tata" édesapja, mint *Vendrei Ferenc tábornok* ment nyugdíjba. Nem csoda hát, hogy a fia olyan kitünően játszotta Lohonyait a *Tatárjárásban.* A színészi talentumon kívül a katonavér is dolgozott benne.

*

Felkai Ferenc *Vágta* című darabjának bemutatóját a jövő évadra halasztotta a *Nemzeti Szinház.* Az idei évadban *Lengyel* Ernő történelmi színművének, a *Császárparádé*-nak a *május 17-ére* tervezett bemutatója után már csak két reprizt ad a *Nemzeti Szinház.* Felujítja *Gogoly Revizor*-ját és egy népszerű magyar darabot. A *Császárparádénak* egyébként szombaton volt az első próbája a nagy színpadon *Csathó* Kálmán főrendező vezetésével, a két vezetőszerepben *Váradi* Arankával és *Ódry* Árpáddal.

*

Vasárnap lesz negyven éve, hogy Wilhelm Kienzl „Bibliás ember"-ét bemutatták. A népszerű dalmű e negyven év alatt összesen 5360 előadást ért meg.

*

Pünkösti Andor mondja:

— *Goldoni „Hazug"* című darabjából a *Nemzeti Szinház* számára készített rendezőkönyvemet *Mohácsi* Jenő, a kitünő műfordító már lefordította a bécsi *Burgszinház* számára. A bécsi előadás nagyvonalaiban ugyanolyan lesz, mint a budapesti Nemzeti Szinházé, azzal a különbséggel, hogy a *Burgszinháznak nincsen forgószinpada.* Igy a rendezőkönyv vegyes részeinek követelményét a *süllyesztős szinpad* fogja pótolni, amelyen az egyes képek felmerülnek, majd ismét elmerülnek, nagyjából azonban a hatás ugyanolyan lesz, mint amilyent a forgószinpad nyujtott. A *„Hazug"* előreláthatólag az *őszi évadban* kerül színre a *Burgszinházban Ránky* György, ismert zeneszerző kísérőmuzsikájával.

A Koncert rendezései

Thomán Mária hegedüest 7-én

Serly szerzői est 13-án, Z. 8.

Rendkivüli filharmóniai est, közr.: Temesváry János.

A „Juniusi Hetek" 3 nagy hangversenye bérletben

1. Megnyitó filharmóniai hangverseny 6-án Opera.

Reiner—Szigeti

2. Beethoven IX. szimfónia a Filharmóniával 12-én Opera.

Dohnányi—Fischer Annie

3. Szonátaest (Beethoven) a Zeneakadémiában 14-én.

Dohnányi—Telmányi

Mivel a jegyek egyrészét külföldi vendégek részére tartjuk fenn, bérletek (20 százalék kedvezmény) és jegyek csak korlátolt számban válthatók Koncertnél.

---

* **(Az Operaház eseményei.)** Vasárnap, május 5-én, olcsó helyárakkal *Varázsfuvola,* hétfőn *Faust.* Valentin — *Hámori* Imre, először. Népmüvelési bizottsági előadás, jegyek nem válthatók. Kedden olcsó helyárakkal *Hegyek* alján. Uj betanulásban. Először vezényli *Berg* Ottó, először lép fel *Losonczy* György Sebastiano, *Koréh* Endre Tommaso, *Laurisin* Lajos Pedro, *Szilvásy* Margit Márta, *Ladányi* Ilona Nuri, *Orosz* Julia Pepa, *Tutsek* Piroska Antonia, *Vitéz* Tibor Moruccio szerepében. Ujonnan rendezte a darabot *Nádasdy* Kálmán. Szerdán *Pillangókisasszony,* csütörtökön délután 3 órakor *Jancsi és Juliska, Babatündér.* Jegyek nem válthatók. Este olcsó helyárakkal *A mosoly országa.* Pénteken *nincs előadás,* szombaton délután 3 órakor *Jancsi és Juliska, Babatündér.* Jegyek nem válthatók. Este olcsó helyárakkal *Csavargó és királyleány.* A király — *Vitéz* Tibor. A királyleány — *Szabó* Ilona először. Utána *Pierrette fátyola.* Vasárnap, május 12-én, olcsó helyárakkal *Farsangi lakodalom,* május 13-án délután 4 órakor *Pilinszky* Zsigmond fellépésével *Parasztbecsület, Szent fáklya.* Ifjusági előadás, jegyek nem válthatók. Május 14-én *Gyenge* Anna fellépésével olcsó helyárakkal *Szöktetés a szerályból,* május 15-én *nincs előadás,* május 16-án olcsó helyárakkal *Gioconda,* május 18-án olcsó helyárakkal *Lakmé.* Május 24-én *Kleiber* Erik vezényletével olcsó helyárakkal *Don Juan,* május 31-én *Kleiber* Erik vezényletével *Fidelio,* június 5-én olcsó helyárakkal *Figaro házassága,* június 15-én olcsó helyárakkal *Cosi fan tutte.* Valamennyi esti előadás bérletszünetben félnyolckor kezdődik.

* **(Fricsay Richárd kormányzói kitüntetése.)** A főváros zeneéletének egyik legrokonszenvesebb tagját, a népszerü *Fricsay* Richárdot, aki közel négy évtizeden keresztül közkedvelt karnagya volt a budapesti 1. honvéd gyalogezred zenekarának, kormányzói kitüntetés érte. Mint ismeretes, Fricsay Richárd szolgálati idejének letöltése után a mult évben nyugalomba vonult. Ebből az alkalomból a kormányzó Fricsaynak „a m. kir. honvédség zenekülgyének fejlesztése által kifejtett, kiválóan eredményes és hasznos teljesitményeiért" *a IV. osztályú érdemkeresztet* adományozta. Bizonyos, hogy a jól megérdemelt, szép kitüntetéssel velejár a főváros közönségének és zeneéletének osztatlan elismerése és szeretete is.

* **(A Nemzeti Szalon kultürestje.)** A Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület második kultürestjén ifj. Oláh Gusztáv a színpad művészetének és a képzőművészetnek kapcsolatáról tartott előadást. Felolvasásában érdekesen világította meg a rendezés és tervezés szellemi egységének szükségességét. Bemutatta azokat a korlátokat, amelyeket a darab egységes felépitésének követelménye állit a képzőművész elé és azokat a stilusváltozatokat, amelyekkel nehéz feladatát a színpadtörténelem folyamán megoldotta. A nagy tetszéssel fogadott előadás után Rigó Magda Liszt-dalokat énekelt. Csengő, vivőerős, mégis lágy, hajlékony hangjával, előadásának bensőséges lirájával ezúttal is lelkes tapsot aratott. Zongorán Szabados Béla kísérte finom művészettel.

Heti hangverseny naptár

Vasárnap ½10. Nemzetközi Club jótékonycélú zeneestje a parlamentben.

Kedd. Thomán Mária hegedüestje (Z. 8.)

Csütörtök. Budapesti Hangversenyzenekar. Vez. Ormándy Jenő. (Városi Színház 8.)

Péntek. Egyetemi énekkarok Kodály-estje. (Z. ½9).

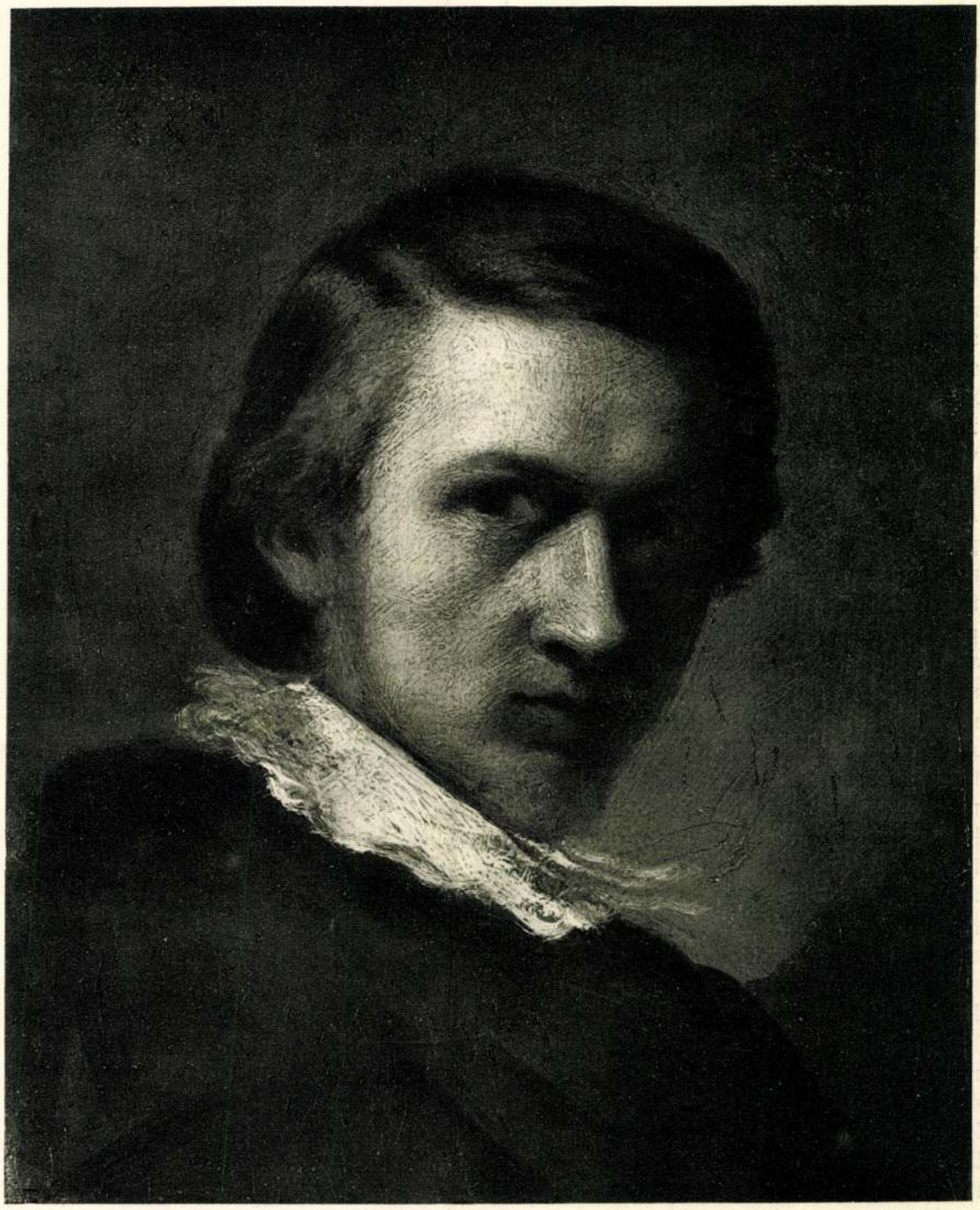

LOTZ KÁROLY: IFJÚKORI ÖNARCKÉP.

Fővárosi Képtár

Magyar Művészet
1925.

Persze nem csupán városi művásárlás fejlesztette így ki a Petit Palais-t, hanem számottevő mértékben azok a párisi amatőrök, akik művészeti adományokat testáltak a városra (nálunk Zichy Jenő gróf járt elől ilyfajta nemes gesztussal). A műbarátok azonban ott mozdulnak meg könnyen és szívesen, ahol a megfelelő közgyüjtemény animálja őket.

*

A városi műpártolás fejezetében Budapestnek, külföldi metropólisokhoz hasonlítva, nincs semmiféle oka, hogy piruljon és szerénykedjék. Még akkor sem, ha a nagyképű sznobizmus és egy sajátságos „európér" szellem szeretett vagy szeret különvéleményt képviselni, amikor nyugateurópai nagy városok és Budapest kulturális rangviszonylata kerül szóba.

Kétségkívül: a mult ezen a téren rövid. Aki azonban emiatt reklamál, az szálljon perbe a történelmi végzettel, amely a pesti révnél alakult várost folytonos katonai megrohanásoknak tette ki, kezdjen vitát az egykori pasákkal, akik a budai hévizekben gyönyörűséggel lubickoltak, de uralmuk tragikus megszakadása után a renaissance-kori város úgy festett, mint a korom és üszök mezeje. A tizennyolcadik század végén Pest belterületén még hatósági engedéllyel legelnek szelíd juhok, rá pár évtizeddel azonban közüggyé kezd előlépni a városszépség ügye. A „nemzeti tsinosodás" visszhangra talál a városi csinosodásban, egy intézmény tartja kezében, a Szépészeti Bizottmány, amelynek hozzászólása nélkül egyetlen építészeti terv sem valósítható meg. Boráros János polgármester, József nádor, Lechner József (a magyar építőzseni, Lechner Ödön nagybátyja) neve jeleskedik e bizottmány élén, amely úgy működött, hogy a tizenkilencedik század első felében Pestnek és Budának zavartalan stílusbeli egységet mutató városképe az ideérkező idegent elragadtatásra készteti (London Ungerns! — mondja például a tudós Schams Ferenc). Külföldi grafikusok, angol és német rajzolók vetik papirra ennek a Clark, Pollák Mihály, Hild József-féle klasszicizáló, empire-ízű városarchitektúrának vonalait (a Fővárosi Múzeumban egész sorozatok vannak belőlük).

Középületet elsősorban persze nem a művészi szükséglet hoz létre, templomot a vallásos érzés: a művészet itt mint következmény jut szóhoz. A művészeknek persze nem ez fontos, a motívum sorrendje, hanem hogy alkalmat kapjanak a teremtő munka számára. A rohamos tempóban nagyvárossá növekedni akaró Pest részéről a díszítő művészetek, a festészet és szobrászat ily alkalmakat kapott a ferencvárosi templom, a Vigadó, a Bazilika, az új városháza építésénél. De első tudatos maecenási szava akkor hangzik el, amikor 1880-ban négyezer pengő forintot fordít képzőművészeti célra s a vidéki törvényhatóságokat is felhívja példakövetésre. Ebből vásárolta meg a régi Műcsarnok tárlatán Greguss Imre „Honvédtábor" című képét, amelyet aztán évek folyamán egész sora követ képeknek és szobroknak. Ennek a műpártoló tevékenységnek jegyében adott megbizatást arra a nagyszabású történeti kompozícióra, amelyet Benczúr Gyula készített el (Budavár visszavétele a töröktől) s Vágó Pállal az 1849. évi honvédfoglalást festtette meg. Idetartozik a műpártoló rovatba, amely már napjainkig nyúlik át, az epreskerti telek műterem célokra való átengedése, kiváló érdemű polgárok és városi funkcionáriusok megfestetett arcképei (köztük van Rottenbiller Lipót portréja Székely Bertalantól), a városligeti új Műcsarnok telek-adománya, a Ferenc József ösztöndíj festők és szobrászok részére, a Százados-úti művésztelep, a Szabadságszobor megrendelése. Kevéssel a háború előtt az iskolák falain is szóhoz kezdett jutni a dekoratív célzatú művészet (Kernstok Károly és Márffy Ödön végeztek ily feladatot) s ugyanekkor rendszeresen kezdett eljárni a tárlatokra egy bizottság, hogy szemlét tartson s megvásárolja azt, amit erre érdemesnek minősít. Ez már nem tisztán laikus összetételű szerv volt, mint az a régebbi és ma is meglévő képzőművészeti bizottság, amelyben tudvalevően tiszteletreméltó szándékkal, de művészi dolgok iránt nem mindíg megfelelő fölszereltséggel vannak együtt heterogén foglalkozású városatyák. A bizottságot azonban, mint intézményt, úgy látszik, nem lehet elkerülni. Ez együtt jár a demokráciával. Sajnos, a művészetben a bizottsági-forma,

Ujvári

(primár lépték-ben. Vas. Ujs 1916, 554.l (repr. 554.l.)

377. Zotz Károly (magyar festő, 1833–1904): Nyomtató parasztok, gyermekét szoptató anya. Vászon, olaj; 30×43cm.
Gerevich: PA, 252.l.
Monogramm balra lenn: Zotz K. Maarlagh II. 177.
Gerevich: Régi és ujabb magyar képek a
Gerevich: Utr Ujság 1916 jul 20, 4. lap.
Kerny Zsarló: Esztergom. Esztergom 1887, 239.l.

Maarlagh 20×42

Maarlagh: Utr esztergomi északi lépték. Uj Magyar Sion, III–1876, 35.l.

378. u. az: Folyóparton. Vászon, olaj; 30×43cm. Gerevich PA, 252.l.
Jelzve lenn jobbra: Zotz K. Maarlagh II. 178se. Gerevich: Vas Ujs 1916, mint fent, 554.l.
Gerevich: Utr Ujság 1916 jul 20, 4. lap.
Kerny Zsarló: Esztergom. Esztergom 1887, 239.l.

379. u. az: Jakász felszerelése. Fa, olaj; 29×29cm.
Kerny Zsarló: Esztergom. Esztergom 1887, 239.l.
Jelzve jobbra lenn: Zotz. Maarlagh II. 171.
Gerevich: Vas Ujs 1916, mint fent 554.l.
Gerevich: Utr Ujság 1916 jul 20, 4. lap.
Gerevich: PA, 252.l.

380. u. az: Utban a tanyára. Fa, olaj; 20×29cm.
Jelzve jobbra lenn: Zotz. – Maarlagh II. 172.
Gerevich mint fent Vas. Ujs 1916, 554.l.
Gerevich: Utr Ujság 1916 jul 20, 4. lap.
Gerevich: PA, 252.l.
Kerny Zsarló: Esztergom. Esztergom 1887, 239.l.

381. u. az: Gr. Zárló alamizsnát oszt. Karton Freskóhoz. Tempera, 425×237cm.
Gerevich: PA, 252.l.

382. u. az. kapisztrán Gr. János. Karton, 210×410cm kerete.
Gerevich: PA, 252.l.
Ut egyházpusztaszeri pályázat. Egyházművészeti Lap, II–1881, 358.l (repr. 357.l.
Ipolyi, Bihar vármegye, 385. szám

383. u. az: Hunyady János halála. Karton freskóhoz, tempera, 213×418cm.
Gerevich: PA, 252.l.
Ipolyi, Bihar vármegye, 387. szám.

Esztergomi keresztény

Kör Maarl 3 ges.

Föld 3 ges

Grafikához!

378, 379 és 380:
Földváry István: Utr esztergomi északi lépték. Fővárosi Lapok, XIII–1876, 760.l.

Lotz Károly

Lotz Károly

Lotz Károly. Irta Gerő Ödön. Művészeti Krónika, I. 7.

Lotz Károly életrajzát közölték a napilapok október 14-iki számai.

(1904.

(Művészet 1904. 4/9. l.)

MAGYARSÁG

LAPKIADÓ RT.
SZERKESZTŐSÉGE
BUDAPEST, VI., ARADI-UTCA 8.
TELEFON: *27-8-99.

Felhivás a Magyar Köztisztvi

Mult hónap végén bejelentettük a magyar n
lékéből kilépett. Ennek a ténynek személyi hátteréről n
vagyunk közölni, **ha volt főszerkesztőnk lapunk kötelék**
párt egy részének hatalompolitikai függőségébe került v
mányhatalommal s ezzel nem tudta volna függetlenül sz
zéposztály és benne a köztisztviselői kar érdekeit; társa

Volt főszerkesztőnk kiválása különben nem
zása után is **megmaradtak régi rovatvezetőink, közöttü**
köztisztviselő rovatunkat.

A Magyarság, mint a multban, a jövőben is
mében, igy a köztisztviselői kar érdekeiért is. A Magya
és nyugdijas közalkalmazottak érdekeinek pártfogásáról
röviden azokat a szolgálatokat, melyeket a magyar érte
coltunk érdekeiért, mert tudtuk, hogy a nemzet gerinc
nemzet védelmét jelenti. A Tamássy féle statusrendezé
hajtásánál a végsőkig védelmeztük a magyar közalkalm
tunk állást a legutóbbi nyugdijjavaslat ellen s hónapok
azt az eredményt, hogy a nyugdijjavaslat első tervezeté
változásokkal került a nyugdijnovella a parlament elé.

Az elmult napokban ujabb rendkivüli horder

a tényleges és nyugdijas közalkalmaz
emelése ér

Ezt a mozgalmat addig fogjuk folytatni, kiszélesiteni és

Boldog ember.

Boldog ember és szerencsés,
A kit isten arra szánt,
Hogy a földet szántva, vetve,
Senkitől sem emlegetve
Éldegélhet egyaránt.

Boldog ember, kit az áldás
Seregestől meglepett:
A ki otthon, körbe fogva,
Vendégekkel mosolyogva
Vígan szentel ünnepet.

Kisded, nádas hajlékában
Dolga kényén foly neki;
Meg van áldva áldott nővel,
S neve napján köszöntővel
Tisztelik meg gyermeki.

Mi más annak, kit a végzet
Jó útjáról elseper!
Ajtaját magára zárja,
Házát még vendég se járja,
Egymagában ünnepel.

Nincsen, a ki szólna hozzá
Oda kinn, vagy ide benn;
Nincsen, a ki felderítse,
Búját, gondját szenderítse,
Otthonában idegen.

Boldogtalan szegény ember,
Ha mindenki elhagyott:
Jőjj el hozzám, légy vendégem,
Lesz még hely az asztalvégen, —
Lásd én is magam vagyok!

Dömötör János.

A CSUDÁLATOS TÖRTÉNET.

(Nagymama meséje.)

Irta **Baksay Sándor.**

I.

„Látod nagymama!“ mondám belebujva piros cziczhuzatu dunyhámba (milyen pompás dolog az, nagy kékrefestett ládán, meleg kályha mellett cziczhuzatu dunyhába takarózni, mikor odakint fú, esik és ordit a szél karácsonyi éneket; ni! milyen taktusra énekli:

„A nemes Bethlehemnek városában.“

A hány nyilás van ajtón, ablakon, — pedig van ám sok, alig győzzük posztószéllel — az mind részt vesz a hármoniájában; és milyen pompás dolog ezt hallgatni vacsora után, mikor az a vacsora a világ legédesebb máléja volt; és milyen roppant terjedettel kell birni annak a cziczhuzatu dunyhának, hogy be bir takarni egy olyan boldogságot, a melynek nincs semmi hijja egyéb a rhodusi kolosszusnál!)

„Látod nagymama! az isteni gondviselés milyen szép karácsonyt szerzett minékünk. Most már beszélj te is valami történetet az isteni gondviselésről.“

„Valami történetet kis fiam?“

„Azt. Valami csudálatosat.“

„Valami csudálatosat? Tehát hallgasd kis fiam.“

„Volt egyszer egy öreg pap...“

„Oh azok az öreg papok! Már micsoda csuda történhetnék azokkal, mikor minden faluban van egy. Ne beszélj nagymama öreg papokról. Azt hiszem, a deák nyelvet is ők formálták olyan nehézzé; azt a sok „do, go, io“-t mind ők találták ki. Hát mért nem vét Phaedrus a genusok ellen? mert az ő idejében még nem volt grammatika...“

„Ha te bántod az öreg papokat, akkor semmi sem lesz a történetből.“

„Hát nem bántom, csakhogy aztán több regulát ne csináljanak.“

„Hát hallgasd kis fiam. Volt egyszer egy öreg pap. Annak volt egy szép, eladó leánya. Igen szép, formás leány volt, jó erkölcsü, munkás, istenfélő. Az öreg pap vagyonos ember volt. Volt pénze kétezer forint váltó az uradalomnál királyi kamatra; volt szép szőlleje a bükkösön, fias tehén kettő-három, stájer kocsi...“

„Ej nagymama! hisz ez nem mese. Öreg pap, szőllő, stájer kocsi. Ilyen nincs a mesében.“

„Te bohó! hiszen nem mesét kivántál hanem igaz történetet.“

„Ugy ám, de csudálatost.“

„Nohát csak várd végire. Hát a leány szép is volt, módos is volt. Akadt is kérője nem egy; az öreg pap válogathatott. A kérők közül különösen kettő nyerte meg tetszését.

Az egyik nemes ember volt. Iskolavégzett. Hivatala nem volt, hiszen fiatal is volt még: — de idővel lehetett esküdt, szolgabiró és több is.

A másik Ákháb Endre fiatal lelkész. Kedves, tanult ember, kiről mindenki azt jósolta hogy nem sokáig lesz „gregarius pap.“ Csakhogy nem volt nemes ember.

Az öreg pap sokáig tusakodott magában, mert olyan vőt szeretett volna, kiben mind a két főkellék meglegyen, t. i. nemesség és papihivatal.

Váltig bizta volna leányára a választást, de az nem mert nyilatkozni. Hiszen azért áldotta meg az isten az embert jó szülékkel, hogy azok intézzék sorsát. Végre annyit meg mert vallani édes anyjának, hogy ő nem szeretne nemes asszony lenni, mert ő papi házhoz van szokva.

Ezen az öreg pap is megnyugodott. Utoljára is a nemesség olyan dolog, hogy azon lehet segiteni. Ákháb Endre azt mondja, hogy az elei Erdélyből származtak ki, tehát valószinü, hogy nemesek voltak. Kikeresheti a nemességét, ha egy kis módja lesz hozzá. Érdemben is emelkedhetik, és a főispán eszközöl számára nemességet a királytól. Lám Kiss János superintendens is nemességet nyert. Ákháb uramból is lehet superintendens, s ha az nem, esperes minden bizonynyal...

Ez az ok döntött, megtörtént a jegyváltás, azután az esküvő is.

A fiatal asszonyt hazavitték Somosdra. Sohasem láttak azon a vidéken olyan pompát, mint a minővel az az eklézsia kitartotta lelkésze menyegzőjét. Négy lovon vitték a menyasszonyt az uraság csézájában, előtte és utána tizenkét-tizenkét lovas legény lovagolt kék mentében, tollas forgós kalpagokkal. A parokhia udvarán az egész falu népe ünnepi diszben várta. A külső és belső előljárók sort képeztek a kocsi körül, mikor leszállott. A biró és kurátor kezet fogtak vele, azután csak azt lesték, hogy egy kicsit kipihenje magát, vitték és megmutogatták neki az udvarbeli épületeket, hogy lássa milyen tisztaságra várták; a kertet, a szilvafákat, a nagy körtefát, mely jó terméssel egymaga leád két kocsi gyümölcsöt. Mennyi kendert lehet azon cserélni, azonkivül aszalóra is temérdek jut belőle. Mert hát mi is volna egy tiszteletes élete kert nélkül? Lám a jó isten is — a mint megteremtette az első pár embert, — első gondja volt kertet szerezni nekik. A temető, mely a kert végében van, szénatermése két szekér, sokszor a sarju még több mint az elejeszéna; szilvafa több van benne száznál. A temető végében ott van megint a kenderföld, a lenes, melyeknek termését a hajadon leányok tartoznak eltilolni. (A nyüvés az ágendások dolga, a gerebenelés a szegény sorsu özvegy asszonyoké.) A fonás megint a leányok dolga. De a megszövés már nem az eklézsia jussa. Hanem szövőszéket majd farag kurátor uram az eklézsia fájából. Nagyon jó nép ez. Holtig való kenyere lesz itt tiszteletesné asszonyomnak, mert mitőlünk még egy tiszteletes sem ment el. Csak a kit mi tudunk, öt pap nyugszik már a mi temetőnkben. Isten nyugtassa meg őket!

Az egész hét és a következő is ismerkedésből állott. Egyik asszony a másiknak adta a kilincset. A fiatal asszony alig tudta hová tenni a sok ajándékot, mert senki sem jött üres kézze!; vászonnemü, csikos kendők, abroszok, zsákok, fonál, fejkenderek, egy-egy tyukalja csirke, libák, aszalt gyümölcs, dió, mogyoró véka-számra; minden este nagy fazék tejek, még a fazekakat is ott hagyták; a pásztor emberek esténként a sok drága gombát, mint a harmat — egy öreg elöljáró egy szép rugott bornyút; — sőt uram bocsásd — a szegény Csepü Marczi is egyszer bekopogtat hozzájuk egy szép nehéz méhkassal, hogy ő sem akart a többitől elmaradni. Harmadnapra kisült, hogy lopta, mert olyan szóbeli ember volt szegény. — Szegény Ákháb szeretett volna elsülyedni szégyenletében, adta volna vissza a károsnak: de az esküdtek azt itélték, hogy Marczinak ezért ne légyen semmi bántalma, mivel a tiszteletes urnak szánta. Nem kell a jó igyekezetet elfojtani. A kárt kifizette a falu ládája.

Egy hét alatt olyan rakott konyhája, kamarája volt, akár az esperesnének, a ki pedig nagy gazdasszony volt.

Egy hónap mulva aztán olyan ajándékot is kapott, a mit nem is gondolt.

Pünkösd más-napján, délyesti isteni tisztelet után férjével együtt kisétáltak a kertbe. A kertből átléptek a temetőbe. Kedves megszokott helyük volt ez nekik. magas dombon egy régi apácza kolostor helyén, melynek sánczait és téglatörmelékeit a hagyomány a maga tanujául szokta idézgetni. A gazdag, puha, illatos fü már kaszára várt. Ez adja első jövedelmöket. Hogyan számitgatták: hány kocsival lesz az eleje, hánynyal a sarju? mennyit kapnak érte, ha egy kis ára lesz? Hová teszik azt? El nem költik, hanem beteszik az uradalom kasszájába, — mint a papa — hatoskamatra. Hát még szilva mennyi lesz! Már a virágok alatt is hajladozik az ág. Mennyi szilvaizt fog ő főzni, s az ő aranyos édes anyjának küldeni szép fekete mázos két fülü fazékban.

Azután meglátogatták a korábbi papok sirjait; könnyü volt rátalálni az oszlopokról. Oh nem kőoszlopok, — édes fiam, nekünk nem jut ilyen, — hanem azért drágábbak voltak, mert munkásabbak a kőoszlopoknál. Embermagasságu és szélességü tölgyfa-derekak, csinnal kifaragva, egészen hasonlók a közrendü halottak fejfáihoz, azzal a különbséggel, hogy a közrendüek fejfáin a felirat ugy volt b e vésve, ezeken pedig k i metszve. Amazok völgyelt, emezek domborvésésü betükkel és ékitményekkel. Ez volt az ő előjoguk a halálban. Egyszer megtörtént, hogy egy vagyonos gazda valamely kedves halottja fölé szintén ilyen k i m e t s z e t t fejfát akart tenni. Bi-

*

LOTZ KÁROLY MUZEUMI FALFESTMÉNYEI.



Fára rajz. Elischer Lajos.

1. A húnok kijövetele Ázsiából.



Fára rajz. Elischer Lajos.

2. A magyarok az ős hazában hallgatják a táltos regéit Attila birodalmáról.

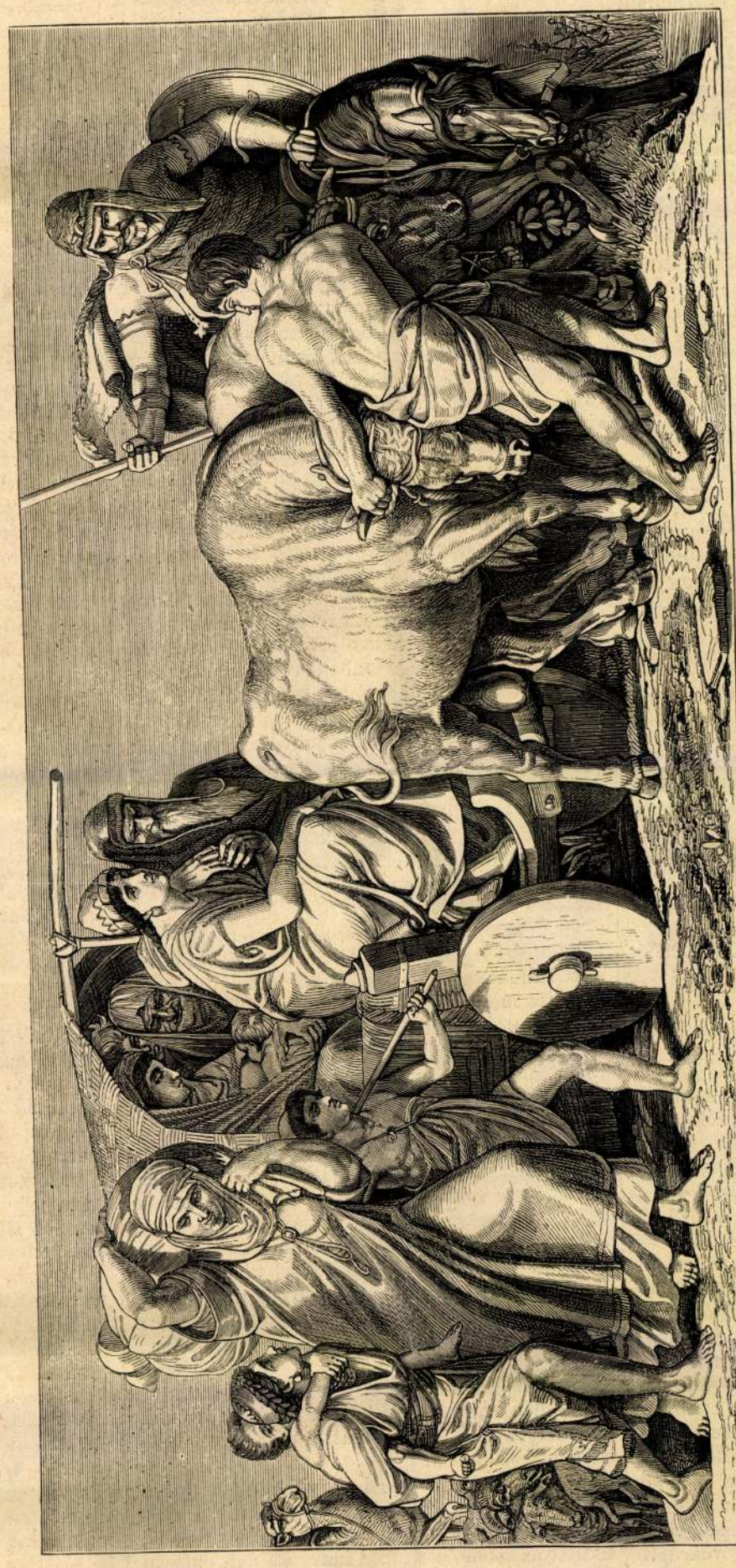

Fára rajz. Elischer Lajos.

LOTZ KÁROLY MUZEUMI FALFESTMÉNYEI: 3. A magyarok indulása az új hazába.

zony nem engedték azt leásatni, mert az csak belső embert illet.

A temető északi sarkát szerették legjobban, s mikor a tervezgetésekben kifáradtak, rendesen ide ültek le pihenni. Innen nyilt a legszebb kilátás a közeli erdőkre és kaszálókra, a távolabbi hegyekre és várromokra; tiz-tizenkét falu tornyát meg lehetett innen olvasni, melyek az erdőktől félig fedve, félig emelve villogtak a napsugárban. Valamennyinek a harangja elhallatszott ide csendes esti időben. Ide temetkeztek a katholikusok, egy keritésben a mienkkel, de külön sarokban. Nem nagy darab volt, mert kevesen voltak, és azok sem helybeliek, hanem uradalmi cselédek. Egy kőkereszt jelölte azt a részt, kőtalapra állitva; a kőtalapon a halálfő és embercsontok, és a paradicsomi kigyó, melynek hatalmát az istennek ama szentje megtörte.

Ez a talap volt az ő legkedvesebb pihenő helyök. A fiatal asszony utközben teleszedte kötényét virágokkal, s mig ott üldögéltek, megfonta koszorunak és körül kötötte vele a keresztet. Olyan jól esett a szivének. Nem, édes fiam! még gondolatban sem szabad azzal tiszteletlenül bánni, mert az mindnyájunké. A mi váltságunk és idvességünk emlékoszlopa.

Most is tele volt a fiatal asszony köténye virággal, s már le akart ülni, hogy koszoruba fonja, mikor a kereszt mögött pár lépésnyire, két sirdomb között egy kis fehér csomagot vön észre. Egy istenadta kis csecsemő volt ott. Keservesen sirt, a mint fölemelték, két hetes lehetett.

A lelkészné kioldozta polyáiból, ruhácskáit figyelmesen megvizsgálta, s meg is találta a mit keresett. Valami jelt; hanem az nem sok volt. Egy finom fehér lepedőcske sarkán két betü, egy keresztjegygyel elválasztva: T + A.

(Folyt. követk.)

Lotz Károly muzeumi falfestményei.

I.

Ha művészetünk majd valamennyi ágában a két utóbbi évtized jóformán meddő volt, sőt minden irányban hanyatlást mutatott, ha a költészetben Petőfi és Vörösmarty halála s Arany (reméljük, nem végképeni) elhallgatása óta feljebb emelkedést tanusitó műveket nem mutathatunk föl, a zenében Lisztnek és Erkelnek még nem támadtak utódaik, s a szinművészet szemmel látható és kézzelfogható hanyatlásnak indult: egy ágában a művészetnek mégis határozott haladást s eddig soha nem birt gazdagságot szemlélünk épen az utóbbi két évtized alatt: a képzőművészetben. A szobrászatban ez időszak Izsót adta nekünk; igaz, hogy el is vette, mielőtt lángesze teljesen kifejlődhetett s meghiggadhatott volna, s a nehány kitűnő mű, melylyel megajándékozott, csak annál elevenebbé teszi a fájdalom érzetét, hogy oly korán, idő előtt kelle őt elvesztenünk. A festő művészetben még sokkal gazdagabbak vagyunk. Hosszu sora a jeles, s a kitünő művészeknek e téren, egy egész művész nemzedék növekedett szemeink előtt, kik a külföld előtt is becsületet szereztek a magyar művészetnek, némelyikök hirnevével betöltötte a művész világot, itthon pedig azelőtt oly szegény műgyüjteményeinket kitünő alkotásokkal gazdagitották.

Nem utolsó helyet foglal el e művésznemzedék tagjai közt Lotz Károly; s itthon levő műkincseink között kétségkivül az elsők egyikét azon képsorozat, melylyel ő, barátja és művésztársa Thán Mór társaságában, muzeumunk lépcsőházát ékesitette.

A magyar nemzet történelmét, a mondavilág szürkületébe benyuló óriási ködalakoktól kezdve az alkotmány alapjainak legujabb lerakásaig egy uj jövő elébe, vagy is Attilától, istenostorától kezdve Deák Ferenczig, a béke apostoláig, egy összefüggő képsorozatban tüntetni föl, s belé lehelni abba a történet szellemét s irányeszméit: ime a nagy és messzeható gondolat, mely ezelőtt tiz évvel fogamzott meg két fiatal magyar művész lelkében, kik tanulókoruktól fogva egymással karöltve haladtak a művészet meredek lépcsőin s egymás tehetségét ismerve, tudták, hogy ily nagy mű kivitelére ketten együtt lehetnek csak képesitve, nemcsak azért, mert a munka sok, hanem azért is, mert annak különböző részei különböző tehetségeket kivánnak. Arra, a mi a történelem világos és realistikus alakjait s eseményeit illette: Than Mór érezhette képesebbnek magát, ki a magyar történelemben — saját művészi czéljai szerint — terjedtebb tanulmányokat tett s átalában egész iránya realistikusabb mint a Lotz-é, ki a meztelen ember-alak és a drapéria, mint a nagyszabásu eszményi festészet legmagasabb problemáinak első mestere hazánkban, s ehhez képest az allegoriai alakok festését s a mondavilág régen multjának ködös leplébe takart események ábrázolását választotta feladatul magának.

A muzeum lépcsőházának e nagyszerü képsorozattal való diszitése, — mint emlitettük — még a hatvanas évek első felében jött először szóba, a magyar alkotmány ujabb visszaállitása előtt, mikor a bécsi Reichsrathban „összbirodalmi" művészeti czélokra bizonyos összeg rendeltetvén, abból egy kis részt Magyarországra is szántak, s épen Thán Mórt (Rahlnak már akkor is hirre kapott tanitványát) szólitották fel, hogy tervet adjon aziránt; s ő, barátjával Lotz Károlyval összefogva, e messzeható tervvel lépett fel, oly módon, hogy mig a lépcsőház párkányzata köröskörül, a hún-magyar mondakör és a magyar történet összefüggő képeit vala feltüntetendő, közben a kupolaszerü plafondot azon eszmék allegoriás alakjaival kelle megnépesiteniök, a melyek a magyar nemzet ezredéves történetében vezéreszmékül és uralkodó irányokul tünnek föl.

A terv kivitele azonban akkor abban maradt, s azt, az alkotmány helyre álltával, az első (s második) magyar kultuszminiszter báró Eötvös fogta fel ujra; a két művészt tervrajzaik ujra benyujtására hivta föl — s azok helybehagyatván — megbizta őket a végrehajtással. Eötvös utódai a miniszteri széken nem hagyták elesni e tervet, s a képző-művészetek előmozditására évenként törvényhozásilag megszavazott összegek egy részét mindig e munkálatok folytatására szentelték.

A két művész a munkát, a fentebb már érintett szempontnak, különböző tehetségeiknek s tanulmányaiknak figyelembe vételével, ugy osztotta meg maga között, hogy mig Thán, Géza fejedelemtől (Szent István apjától) maig a tulajdonképeni történelmet festi, addig Lotz a plafond allegoriáit és a párkányzatból a kisebb részt, tudniillik a hún-magyar mondakört vállalta magára.

Czélunk, egyelőre, a Lotz Károly által festett s már készen levő (Thán munkája még készülőben van) képsorozatot azon fényképek után, melyeket Keleti Gusztáv jeles festőnk és mű-irónk nemrég a Kisfaludy-társaságban is bemutatott, kilencz önálló részletben — melyek azonban a falfestményekben egymásból folynak s elkülönözve nincsenek — bemutatni lapunk olvasóinak, hogy e nagy jelentőségü s a kivitelben is teljesen sikerültnek mondható műről lehetőleg világos fogalmat nyujthassunk.

Jelen számunkban három képet mutatunk be, melyekkel a plafond alatt a párkányzat festményei kezdődnek.

A kép alján, balról, a női alak a durva Ázsiát jelképezi, a ki megnyitva kapuit a kitóduló hún-szittya nép-rajnak, kibocsátja magából Attilát az isten ostorát, ki harczosainak paizsán vitetve, mintha csak a vihar vinné a levegőben, ugy tör előre szembeszállani a félvilággal s meghóditani Európát, az egész nyugatot. Mily nyitány, a nagyszerü cselekvényben, melynek képsorozata ezennel megnyilik szemeink előtt!

A második képen már a magyarok őstörténelmét, szintén a mondák világába visszanyulva még, tárgyalja a festő. A Volga partján nomádéletet élő magyaroknak egy ősz táltos regéli el Attila ősük mondáját s nagy tetteit, és szerzett birodalmát, melynek ők jogszerű örökösei. Az agg serkenti őket, hogy menjenek visszafoglalni ősi örökjüket. S mily élénk csoportozat a hallgatóké körülötte! mint jelképezi az ősmagyarok összes foglalkozásait: a sátor körül ülő Elöd vezérben és fegyvereseiben a harczot, a halászok és baromtenyésztők csoportjaiban a nomádélet béke-munkáit. Csupa élet, csupa erő mindenikben.

A harmadik képen már indulnak az uj haza felé a harczosok. Egész népözön, mely megindul keletről, hogy vizek ellenében, népek tömegén át és sivatagokon, útat törjön magának Attila hajdani országa újból felépitésére. Elől a daliák lovagolnak a népcsoport élén, s egy marczona vitéz mutatja nekik az utat, melyet a nemzedékről nemzedékre élő szájhagyomány nem engedett egészen bemohosodni még...

—á—r—

A tenger hóditásai.

Hollandia, mint a lapok hirül hozzák, ujabb haditervet koholt a betolakodó tenger ellen: ki akarja száritani a Zuider-tavat. Az óriási terv, ha sikerül, kitünő adattal szaporitja majd a technikai tudományok történetét. Csakhogy sikerül-e Hollandiának sokáig megmaradni e defensiv állapotban, nem fogja-e az áramlat a partok hosszában elterülő gátokon keresztül törve, e lapályos országot oly beltengerré alakitani át, mint a XIII. században azzal a területtel tette, melyen most a Zuider-tó van? A tenger hódit, s e hóditásnak semmiféle diplomatia nem vethet gátot. Hiszen a diplomaták lábai alatt süllyedt a föld s a tenger csak az egyensuly törvényének engedelmeskedik, midőn a süppedt helyeket elönti, ha mindjárt egész kontinensek volnának is! Darwin éleselmű kutatásai folytán ma már kétségtelen, hogy a csendes óczeán süllyedező szigetei egy eltemetett nagy száraz rommaradványai, s hogy e süllyedés a Hornfoktól Japán északi csúcsáig húzott egyenes irányban folyvást tart, úgyhogy a szigetlakók egyik szigetről a másikra üzetnek, s az örökzsidó módjára bolyonganak. Ausztrália hasonlóképen a nedves halál szemei közé néz; s ámbár hajdan (geologiailag szólva nem oly igen régen) Tasmániával, Uj-Kaledoniával és Uj-Seelanddal összefüggő egészet alkotott: a folyton tartó süllyedés következtében lassanként eltünik sajátszerű állat- és növényvilágával. Az is bizonyos, hogy Sumatra, Celebes, Java s Borneo szigetek Malakkához s az indo-chinai Ázsiához tartoztak s csak a Chinai-tengernek nevezett talajsüppedés folytán váltak el attól. Az Indiai-tenger hullámai szintén egy eltemetett kontinens felett hömpölyögnek. Ez az u. n. Lemuria, melynek utolsó határkövei Ceylon s Madagaskar szigetek. Afrika partjait még nem figyelték meg mindenütt, de Amerika éber geologusai egyrészt kimutatták, hogy e száraz keleti partvidékei süllyedésben vannak, hogy Észak-Amerika hajdan a Bermudas szigetig terjedt, másrészt hogy a Grönland és Észak-Amerika közt csoportosuló szigetraj csak e két földrészt összekötő hajdani száraz töredékei, s hogy a sarkvidék e ki nem fürkészett kontinense lassanként a tengerbe merül, hogy végre legnyugatibb félszigete Ázsia legkeletibb félszigetével földnyelv által függött össze, melyen át Amerika benépesitése történt.

Ázsia nagyterjedelmű sikságaira érkezve, mocsarakat, agyag- s homokrétegeket, tengeri kagylókat s elszórt fatörzseket látunk. Az agyagot s homokot csak tenger rakhatta le ide; a fatörzsek Déli-Szibériából, a szibériai folyamok által sodortattak el, s a tenger által vettettek ismét partra, s tekintve, hogy e fadúczok a tengerpartoktól tetemes távolban találtatnak, hogy az Aral-, Baikal- és Kaspi-tóban a fauna tengeri állatvilágra emlékeztet, hogy a szibériai, tatár s kirgiz lapályokon a sókivirágzások ép oly gyakoriak, mint a kisebb-nagyobb sóstavak, mindez kétségtelen bizonyiték arra, hogy az Ural keleti oldalait tenger mosta, mely a Kaspi-tóval, sőt a Kaukazus fölemeltetéseig a Fekete-tengerrel is kapcsolatban volt. E tengernek megfelelt Dél-Európában a hajdan sokkal nagyobb területtel birt Közép-tenger, mely a legjelesebb kutatók szerint az afrikai Saharán át, a Kanári-szigetekhez közel, az Atlanti-óczeánba torkollott, északon pedig az Alpok déli meredek falait nyaldosta. E korszakban Afrika Spanyolországgal összefüggött, Anglia Francziaországgal és Jütlanddal oly egészet képezett, mely lehetségessé tette a délspanyolországi és franczia növényeknek Angolországban elterjedését. Az Északi-tengernek hirehamva sem volt. Beállott Európában a süllyedés, Ázsiában az emelkedés korszaka. A szibériai

Lotz Károly

Vas. Lap, 1880. 744. l.

A budapesti uj városház termének müvészi diszitését Lotz Károlyra bizták, ki allegoriai képekkel látja el a falakat s ezekért 6000 frtnyi tiszteletdijat kap. Egyelőre két mellszobor elhelyezését is elhatározták, s egyre-egyre ezer forintot szavaztak meg. A képzőmüvészeti bizottság fogja elhatározni, hogy kiknek mellszobrai készittessenek el.

Lotz Károly

A budapesti városház festményei. *Lotz* Károly jeles fresko-festőnk már bevégezte a főváros közgyülés-terme diszitésére szánt próba-kartonokat. A megbizás szerint egyik «Themis»-t ábrázolja, vállain királyi palást, kezében mérleg, a másikban pallos. Előtte a trón zsámolyánál a szegénység, a nyomor, inség, a bűn és a gyilkosság alakjai; az előbbiek hozzá esdve, az utóbbiak tőle futva vannak ábrázolva. A másik történeti kép: «Hunyadi Mátyás hazatér Vajda-Hunyad várába».

Vas. Lap. 1880.
552. l.

LOTZ KÁROLY ÜNNEPLÉSÉBEN VALÓ RÉSZVÉTEL.

A *Műbarátok Köre* már művészi és irodalmi összeköttetéseinél fogva sem mulasztotta el, hogy egy-egy művész vagy író ünneplésében — ha arra méltó alkalom volt — részt ne vegyen.

Lotz Károly festőművész *50 éves művészi jubileuma* ünnepléséről lesz szó e helyütt.

Feszty Árpád és Tolnay Ákos a rendezőbizottság nevében felkérték a *Műbarátok Körét* is, venne részt az ünneplésben.

Az 1898 elején tartott választmányi ülés őszinte örömmel csatlakozott az ünneplőkhöz s megbízta az elnökséget egy üdvözlő-bizottság alakításával. Az ősz mester ünneplése 1898 február 27-én este 9 órakor folyt le az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum ragyogón feldíszített nagy kupolacsarnokában egy estély keretében. A magyar művelt társadalom s a művészvilág nagy lelkesedéssel ünnepelte Lotzot. Körünk küldöttsége is megjelent gr. Dessewffy Aurélné elnök s gr. Apponyi Albert alelnök vezetése alatt, melyben gróf Pálffy-Daun Lipótné, gróf Wenckheim Frigyesné, gr. Bánffy György, Herich Károlyné, Fenyvessy Ferenc, Neugebauer László s a *titkár* vettek részt, gyönyörű babérkoszorút adván át az ünnepeltnek.

Ez ünnepély eredménye lett az is, hogy a következő évben az estélyt rendező hölgybizottság kiadta Lotz

Dalműbarátok

ESTÉLY TERVE BR. LIPTHAY BÉLA PALOTÁJÁBAN.

Az előbbi estély váltotta ki egy komolyabb *művészi vagy irodalmi verseny eszméjét.* Br. Lipthay Béla 1894 elején indítványozta, — párhuzamban az imént leírt estély készületeivel — hogy 1894-ben még egy estély legyen, melyen a tagok közt művészi vagy irodalmi verseny rendeztessék. Ez estélyre felajánlotta budai palotáját. Erre az indítványra az estély megtartása elhatároztatott. A rendezőbizottság, melynek tagjai br. Lipthay Béla, gr. Bánffy György, Radisics Jenő és a *titkár* voltak, kimondotta, hogy ez ekkor adandó jutalom, mint a *„Műbarátok Köre pályadíja"*, egy zománcos, esetleg áttetsző zománccal s a Kör címerével ellátott érem legyen, mivel nagyobb műtárgy elkészítésére az idő már rövid s ezért csak egy díjat tűz is ki. A jutalomdíj azonban, mint látni fogjuk, más tárgy lett. Formális pályázat nyittatott, melyben kimondatott, hogy az irodalmi pályázat lehet kis színdarab, monológ, lírai vers vagy rajz. A zenei lehet rögtönzés is. A pályázat lehet nyílt vagy titkos; az irodalmi pályázat előzetesen nyujtandó be stb. A pályázaton, illetőleg a versenyen résztvehetett a Kör minden tagja és családtagja az irodalom, zene-, képző- és iparművészet körébe vágó munkával, melynek jutalma a becses műtárgy lesz titkos szavazás útján.

Az estély 1894 márc. 17-ikére volt kitűzve, melyre a jelentkezésekből ítélve, a legikválóbb írók és zene-

Lotz Károly

Lotz Károly

Vas. Lyc. 1871. 349. l

= (*Mai számunk egyik képe:*) „A fölhasznált alkalom“ egy szinnyomat után készült, mely Molnár és Hoffmann (Eggenberger-féle) könyvkereskedésében jelent meg s egyes példányai 2 frt 50 kron kaphatók. Van még egy társ-képe is, hasonló nagyságban, alakban és kivitelben: „A betyár lova“, melyet kicsinyitett másolatban szintén közöltünk volt, lapunk f. é. 19-ik számában. Mindkettőt Marasztoni rajzolta, s a szinnyomat oly kitünően sikerült, hogy a szoba falán családásig hasonlitnak az olajfestvényhez. Bármely szobának, tárgyaiknál fogva különösen férfi-szobának is diszére szolgálhatnak; elmés s meglepően sikerült genre-képek a magyar pusztai életből. A kettőnek ára, melyen az emlitett kereskedésben megrendelhetők, 5 frt.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Lotz Károly

cród

= Dalmübarátok

Lotz Károly 56., 105., 109., 110., 165., 258.

22

~~337~~

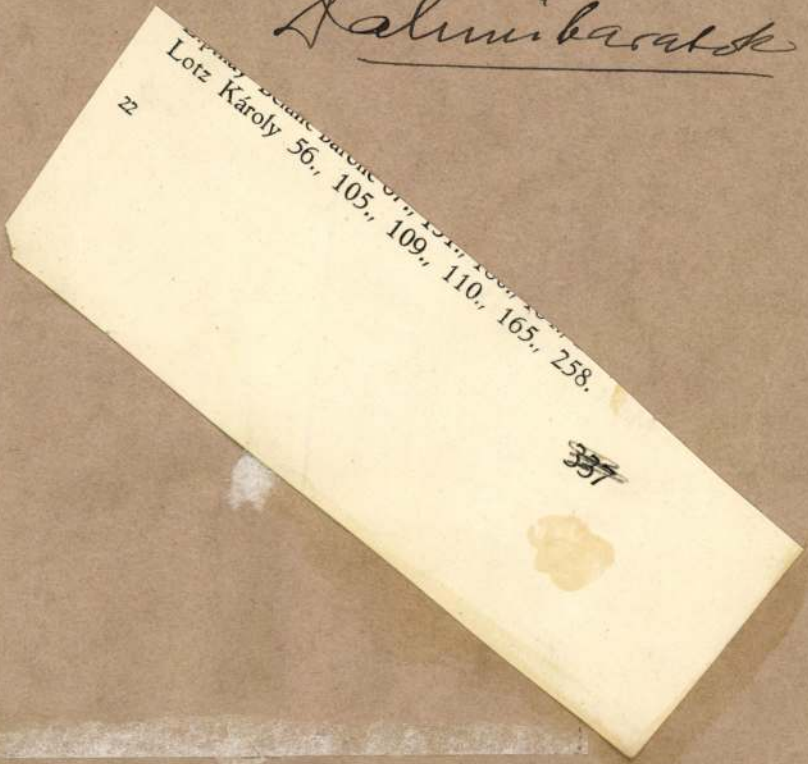

Lotz Károly

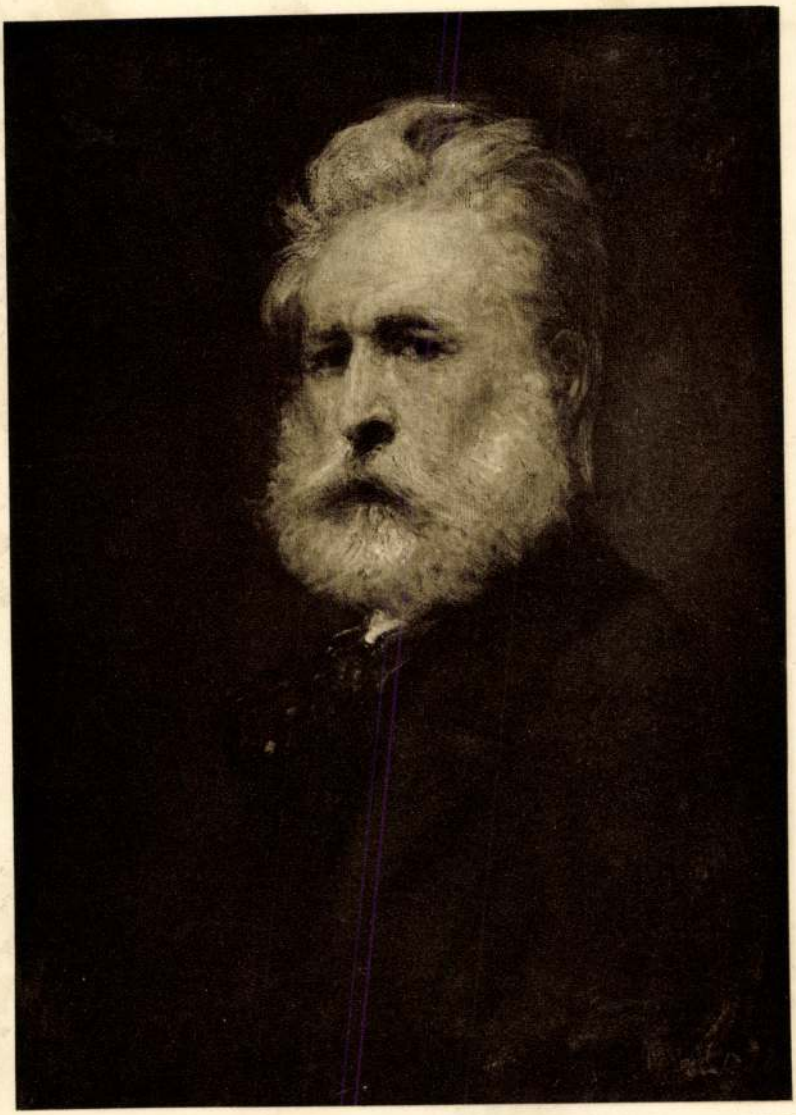

Gnarchip, D Magassyné Lotz Kornélia
tulajd. Bpest

Lotz Károly

Cid?

Az operaszinház falfestményeivel sietni fognak, mert a jövő év alatt el kell késziteni.

Vastagh György a belső csarnok mennyezetét és a tizenhat ivezet-falat disziti Bachus életét feltüntető képekkel; *Feszty* Árpád a belső csarnok oldal falaira hat eszményi tájképet fest. A nézőtér plafondját *Lotz* Károly és *Than* Mór együtt festik és pedig Lotz vázlatai szerint, miután a két művész elhatározta, hogy akár az egyiknek, akár a másiknak a vázlatait fogadják el, a munkát együtt végzik. Lotz a mythológiából választotta falfestményeinek tárgyait és a főcsoportot, számos alakjával, négy részre osztotta, mig Than öt részre. A biráló bizottság Than vázlatait kitünőknek találta; de a Lotz által benyujtottakat a czélnak inkább megfelelőbbeknek, miután az utóbbiaknak az összbenyomása — tekintve a távlatot, melyben alkalmazandók lesznek — előnyösebb. *Székely* Bertalan múzsákat fog festeni és jelképes gyermekcsoportokat. A lépcsőház falaira nagy, történelmi festmények jönnek, melyekre nézve még végleges megállapodás nem történt.

Vas. Lap, 1882,

751 l.

DECEMBER

31 nap 51. hét

17 Vasárnap	
18 Hétfő	
19 Kedd	
20 Szerda	
21 Csütörtök	
22 Péntek	
23 Szombat	

Lotz Károly

lásd Laurisin

52, 53, 54.

l.

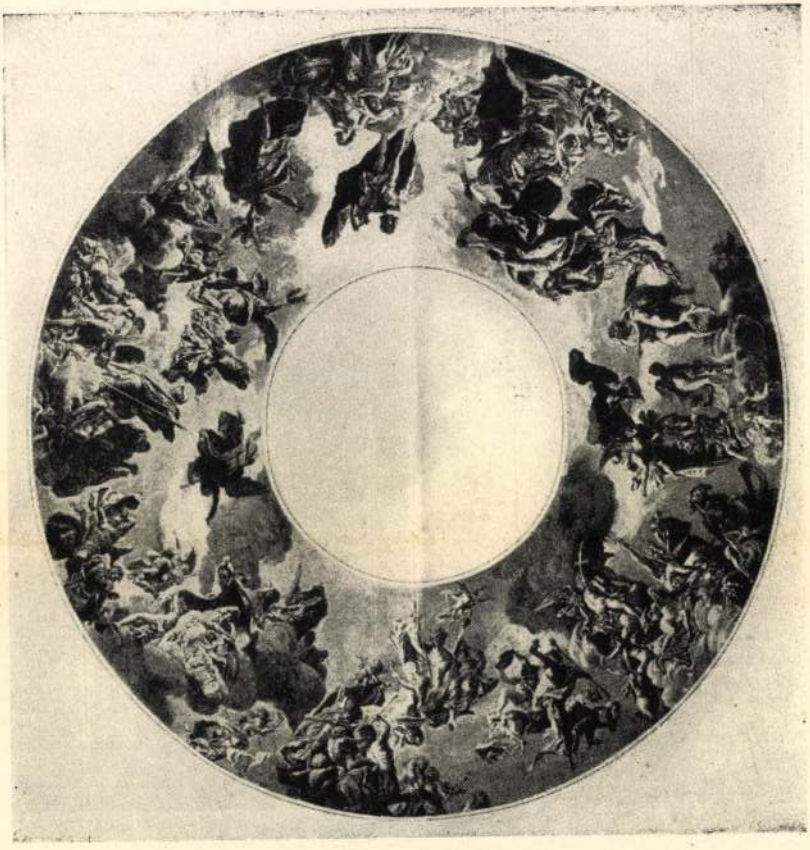

LOTZ KÁROLY MENNYEZETKÉPE: AZ OLYMPUS.

Lotz Károly

írod

Ujság

1933. nov. 19.

(e. a.: L. K. rajzai.
A Szépművészeti
Múzeum kiállítása)

...hetek alatt országokat olmaszt össze, amikor minden jer arra
mutat, hogy új Európa, illetőleg egy új világ van megszüle-
tőben, akkor valóban felvetődik az a kérdés, van-e egyáltalában

zett eddig. A soproni nyári egyetemnek tulajdonképpen az a hivatása, hogy az elméleti és gyakorlati tudás közlésével a hallgatóságot képessé tegye arra, hogy a műszaki és gazdasági élet óriási területén jobb munkát végezzen. Éppen ezért én a soproni nyári egyetem ezidei tanfolyamának megtartását szeretném egy minden magyarhoz intézett és a több munkára és jobb munkára ösztönző szimbolikus felhívásnak tekinteni.

E felhívás jegyében üdvözlöm a nyári egyetem hallgatóit.

DR. SOPRONYI-THURNER MIHÁLY POLGÁRMESTER BESZÉDE.

Magnifice Domine Rector!

Nagyméltóságú és Méltóságos Uraim!

Mélyen tisztelt Vendégeink!

A világháború, mely négy évnél tovább dühöngött, sok sebet ejtett, melyet máig sem hevertünk ki; sok bajt tárt föl, amelyet máig sem hárítottunk el. A sebek még vérzenek és sajognak, a régi bajok még gyötörnek és már megint dörögnek [illegible] bombák szárazon, vízen és a levegőben

ehez képest a kiállítás intéző köreitől megszerezte a rendelkezésünkre bocsátandó helyre és egyéb fontos körülményekre vonatkozó adatokat, úgy hogy az előkészítés nagy horderejü munkája már a mult év derekán az egész vonalon megindult, és a magyar osztály szövevényes apparátusa teljes erővel a működés terére lépett.

Örömmel konstatáljuk, hogy ezúttal — az eddigi szokástól eltérőleg — a magyar képzőművészeti csoport előkészítő munkálatai is idejekorán megindultak, és amikor az alábbiakban tagjainkat a magyar képzőművészetnek az 1900. évi párisi nemzetközi kiállításon való részvétele ügyében eddig történt lépések iránt röviden tájékoztatni kívánjuk, csak amaz óhajtásunknak adunk kifejezést, vajha a kormánybiztosság és művészi életünk tényezői közt a részvétel módozataira vonatkozólag folyamatban levő tárgyalások mielőbb olyan határozott eredményre és megállapodásokra vezetnének, melyeknek az alapján a magyar művészek teljes erejükkel és egész lelkesedésükkel kezdhetnének készülni az 1900. évi nagy versenyben való részvételre.

A m. kir. kormánybiztosságnak a magyar képzőművészeti csoport érdekében tett első érdemleges lépése az volt, hogy a mult év november közepe táján társulatunkhoz átiratot intézett, amelyben a kiállításban való részvétel föltételeire vonatkozó rövid tájékoztatás után arra kérte a társulatot, hogy 1. a magyar képzőművészeti csoportba szánt művek összegyűjtése és elbirálása céljára a Műcsarnok helyiségeit 1899 utolsó negyedében bocsássa rendelkezésre, 2. hogy az 1889. május elseje óta létrehozott jelentékenyebb művészi alkotások jegyzékének összeállításában, valamint a szóbanforgó művek előbirálatára majdan meghivandó művészi erők kijelölésében a kormánybiztosságot támogassa.

Társulatunk választmánya, a kiállítási bizottság és az igazgatóság előzetes tárgyalása után, ez év január 27-ikén tartott ülésén foglalkozott az átirattal, és az ügy kiváló fontosságának és horderejének tiszta tudatában, széles mederben folytatott eszmecsere után, elhatározta, hogy a kormánybiztosságnak hálás köszönetet mond a társulat mult és jövendő működésébe helyezett bizalmáért, és kimondta, hogy minden rendelkezésére álló eszközzel hajlandó az 1900. évi párisi kiállítás magyar művészeti csoportjának előkészítő munkálataiban résztvenni, kész örömmel átengedi továbbá a kormánybiztosság átiratában kijelölt célra s a kért időre a Műcsarnok helyiségeit, ugyancsak a legnagyobb készséggel hajlandó a párisi kiállításra szánt művek előbirálatára majdan meghivandó művészi erők kijelölésében a kormánybiztosság segítségére lenni, megjegyzi azonban, hogy ennél a pontnál a művészeknek egy minden tekintetben jogosult kivánsága merült föl, amelyet a választmány is teljes mértékben méltánylandónak tart, s ez az, hogy az előbirálatra meghivandó jury ne egyes művész-csoportok, hanem a magyar művészek összessége által választandó *kizárólag művész tagokból* álljon. Ennek közvetítésére is a választmány a legnagyobb örömmel vállalkozik.

Ugyanezen a választmányi ülésen *Miklós* Ödön helyettes kormánybiztos és a választmány tagja, szóbelileg a kormánybiztosságnak azt a kérését adta elő, hogy küldjön ki a társulat egy öt tagból álló szűkebbkörü bizottságot, mely a miniszter által kinevezett 34 tagból álló, és igy kissé nehézkes csoport-bizottság mellett, a kormánybiztosságot művészi ügyekben mint állandó tanácsadó orgánum támogassa.

A választmány a művészek fönnebb körvonalozott kivánságának a szemmeltartásával, a társulat kiállítási és művészi bizottságát bízta meg, hogy esetleg az összes magyar művészek meghallgatásával a bizottság öt tagját kijelölje, és egyúttal kivánatosnak mondta ki, hogy az utolsó tíz év alatt létrehozott kiválóbb műalkotások jegyzékbevétele és összegyűjtése szintén erre, a magyar művészek összeségének bizalma által kijelölendő öttagu bizottságra ruháztassék.

A kormánybiztosság a társulat válasziratát jóváhagyólag tudomásul vette, úgyszintén tudomásul vette azt is, hogy a társulat, a magyar művészek választása alapján, az említett szűkebbkörü bizottság tagjaiul: *Basch* Gyulát, *Bihari* Sándort, *Karlovszky* Bertalant, *Roskovics* Ignácot és *Ujváry* Ignácot jelölte ki.

Ez a szűkebbkörü bizottság néhány, a kormánybiztossággal tartott bizalmas értekezlet után, amelyek folyamán a kiállítás előkészületi munkálatai iránt magának tájékozást szerzett, terjedelmes fölterjesztést intézett az 1900. évi párisi nemzetközi kiállítás kormánybiztosához, amelyben világosan körvonalozta a kiállí-

A magyar asszonyok,
Lotz Károlynak.

Mindenkinek kedves emlékezetében van még az a ragyogó szép ünnepség, melyet a magyar asszonyok és a magyar művészek *Lotz Károly* tiszteletére ez év február 27-én az Iparművészeti Múzeumban rendeztek s amely a szellemi és a születési arisztokrácia legelőkelőbb köreinek lelkes részvételével, a mai anyagias világ szürke és zürzavaros árja közepette a magyar művészetnek valóságos diadalünnepévé nőtte ki magát.

Az a mozgalom, mely ezt a fölséges ünnepet létrehozta, abból az őszinte és igaz szeretetből fakadt, amelylyel Lotz Károlyt, a magyar művészet büszkeségét, társadalmunk minden rétege körülveszi s igy csak természetes, hogy az a tisztelet és szeretet, melynek sugallatára a magyar asszonyok azon az emlékezetes estén Lotz mestert virágaikkal elhalmozták, a megnyilatkozásnak ujabb és maradandóbb módja után kutatott s ennek az eredménye volt az a nagygyűlés, melyet a főúri és művészvilág legelőkelőbb asszonyai a Műcsarnok tanácskozótermében május 2-án tartottak.

A gyűlést *Batthyány* Lajosné grófnő hívta össze. Hivatalosok voltak a február 27-iki Lotz-ünnepség hölgybizottságának összes tagjai, akik közül a következők jelentek meg: *Basch* Gyuláné, br. *Bánffy* Györgyné, *Benczur* Gyuláné, gróf *Bethlen* Andrásné, *Bukovinszky* Arthurné, *Emmer* Kornélné, *Hampel* Józsefné, *Hauszmann* Alajosné, *Hegedüs* Sándorné, *Herzl* Mórné, gróf *Károlyi* Istvánné, gróf *Károlyi* Viktorné, *Kőrösy* Józsefné, *Marczali* Henrikné, br. *Révay* Gyuláné, *Zsilinszky* Mihályné. Jelen voltak továbbá *Feszty* Árpád és *Tolnay* Ákos is a művészek közül.

Gróf Batthyány Lajosné az ülést megnyitván, röviden előadta, hogy az összejövetel célja mindenekelőtt annak a kimondása, hogy a Lotz-ünnepély hölgybizottsága egyelőre együttmaradjon, továbbá annak a megbeszélése, hogy a bizottság kezdeményezésére és égisze alatt Lotz Károly örökbecsü alkotásai egy a mesterhez és a magyar művészethez egyaránt méltó díszműben kiadassanak és igy úgy itthon, mint a külföldön a művészet iránt érdeklődök közkincsévé tétessenek.

A jelenvoltak a legnagyobb lelkesedéssel tették magukévá az eszmét s mindjárt a kivitel módozatait is megbeszélve elhatározták, hogy a díszmű létrehozásához szükséges mozgalmat a legszélesebb alapon megindítják, megkezdik az előfizetők gyűjtését, a bizottság összes tagjai közt aláirási iveket osztanak szét és szerkesztőbizottságot alakítanak, melynek elnökéül *Feszty* Árpádot kérték föl, aki a bizottságot már a legközelebbi napokban szervezni is fogja. A bizottságok jegyzői tisztségét pedig egyhangulag *Tolnay* Ákosra ruházták.

Ezután megalakult az elnökség, még pedig a következőképpen:

Elnök: gróf Battyány Lajosné. *Alelnökök*: gróf Andrássy Tivadarné, gróf Bánffy Györgyné, Benczur Gyuláné, Feszty Árpádné, Hampel Józsefné, dr. Herzl Mórné, ifj. gróf Károlyi Gyuláné, Pejachevich Katinka grófnő, gróf Wenckheim Frigyesné és dr. Wlassics Gyuláné.

Végül a bizottság fölkérte az elnököt, hogy *Izabella* királyi hercegasszonyt, a Lotz-ünnep volt védnöknőjét értesítse a Lotz-album bizottság megalakulásáról

Mi a magunk részéről a legőszintébb örömmel üdvözöljük a magyar asszonyknak ezt a finom érzésből fakadó mozgalmát, annál is inkább, mert egy olyan igazán kiválóan nagy mester maradandó megünneplésére vállalkoztak, aki a szó legnemesebb értelmében méltó rá, hogy alkotásait úgy Magyarországon, mint a külföldön mind szélesebb körökben megismerjék és méltányolják. De ezenkivül is jól esik látnunk, hogy ma, amikor az önző érdekek eszeveszett versenyét látjuk úton úttélen, a tisztalelkü magyar asszonyok összeállnak virágot szedni és koszorut kötni egy igen nagy de amellett igen nagyon szerény öreg művész homlokára . . .

A magyar művészet
az
1900-ik évi párisi nemzetközi kiállításon.

Alighogy az 1896. évi Ezredéves Országos Kiállítás kapui bezárultak, s a kereskedelmi minisztérium, a kiállítás igazgatóságával karöltve a végső leszámolás munkálatait befejezte, máris az 1900-ik évre tervezett párisi nemzetközi kiállításon való részvétel előkészítése és szervezése kezdte foglalkoztatni az illetékes köröket. A kereskedelmi miniszter az eddigi kiállítások kipróbált erőiből megalkotta a párisi kiállítás m. kir. kormánybiztosságát, összeállította a csoportbizottságokat, tájékozást szerzett magának afelől, hogy Magyarországnak a párisi kiállításon való részvétele milyen feltételek mellett és milyen mérvben várható,

Műcsarnok. 1898. 2. k.

Lotz Károly

Nemzeti Szalon
1936. jún.
Jubiláris kiállítás

LOTZ KÁROLY (1833—1904)

44 Vörös ruhás nő, olajf. Br. Herzog Mór Lipótné gyűjteményéből.

45 Zemplényi Tivadarné, olajf. Özv. Zemplényi Tivadarné gyűjteményéből.

46 Allegoria, olajfestmény. Br. Hatvany Ferenc gyűjteményéből.

„JÚNIUSI HETEK”

MAGYAR MESTERMŰVEK

KIÁLLITÁSA

KÉPZŐMŰVÉSZET

FŐSZERKESZTŐ: GYÖNGYÖSI NÁNDOR DR.



LOTZ KÁROLY: CORNÉLIA

V. ÉVFOLYAM 41. SZÁM

1931. JUNIUS

V. ÉVFOLYAM 41. SZÁM 1931 JUNIUS

KÉPZŐMŰVÉSZET

MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

Szerkesztőségi fogadóórák délután 3—5-ig. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest V., Katona József ucca 27.
Telefonszám: Aut. 161—56.

Előfizetési ára: Egész évre 24 pengő, félévre 12 pengő, Egyes szám ára: 3 pengő.
Előfizetés külföld számára egész évre: 30 pengő, félévre 15 pengő.
Megjelenik minden hónap elsején kivéve julius és augusztus hónapokat.

TARTALOMJEGYZÉK:

Kőszegi László: Lotz művészetének világjelentősége (A Cornéliák) 126
Felvinci Takács Zoltán: Őskor és jelenkor a japáni festészetben 131
Bálint Lajos: Művészportrék 135
Gy. N.: A Műcsarnok Tavaszi Tárlata . . . 137
Tárlatok 146
Hírek 148

A KÉPEK JEGYZÉKE:

Lotz Károly: Cornélia a címlapon
„ „ „ 126
„ „ „ 127
„ „ „ 128
„ „ „ 129
„ „ „ 129
„ „ „ 130
„ „ „ 131
„ „ „ 132
„ „ „ 132
„ „ „ 133
Taikwan Jokoyama: Haha madár 134
Shoen Uemura: Ruhaszellőztetés 135
Karlovszky Bertalan: Ákos Erzsi színművésznő 136
Udvary Géza: A Sindaco 137
Nádler Róbert: Berán Lajosné 138
Burghardt Rezső: A Balaton vihar előtt . . 139
Wellmann Róbert: Koesler János 140
Kövér Gyula: Ezüstruhás nő 141
Kárpáthy Jenő: Nyári áradás Zebegénynél . 142
Gábor Móric: Scheuer Róbert 143
Kunwald Caesar: gr. Ambrózy Lajos . . . 144
Szilágyi Ignác: Gyümölcsök 145
Kolár Nándorné: Csendélet 145
Rökk Károly: Állatvásár 145
Tóth Gyula: id. Dörre Tivadar 146
Gosztonyi Alice: Kisgazda 147
G. Borbély Gizella: Dürer-plakett 147

Elek nyomdai műintézet Budapest, Vörösmarty ucca 5.

PÁLYÁZATI HIRDETMÉNY NAGYATÁDI SZABÓ ISTVÁN SZOBRÁRA. A Nagyatádi Szabó István Szoborbizottság pályázatot hirdet Nagyatádi Szabó István Budapesten felállítandó emlékszobrának terveire. A pályázat feltételei a következők:

1. A szobor helye a Földművelésügyi Miniszterium Kossuth Lajos-téri homlokzatának az Alkotmány ucca felé eső szárnya előtt levő parkterület középrésze úgy, hogy a szobor tengelye a közép- és sarok-rizalit közé eső öt árkádos épületrész középső árkádjának tengelyébe essék. A szobor itt úgy helyezendő el, hogy a szobor és talapzat körvonalai a szobor hátterét képező árkád ívét figyelembe vegyék. A szobor elhelyezését feltüntető helyszínrajzok a m. kir. földművelésügyi miniszterium titkári hivatalánál (Kossuth Lajos tér 1., I. em. 101. sz.) díjtalanul szerezhetők be.

2. A szoborművön Nagyatádi Szabó István alakja, talapzatán pedig gróf Bethlen István és Nagyatádi Szabó István történeti jelentőségű kézfogását ábrázoló dombormű helyezendő el. A talapzaton alkalmazandó felirat a következő:

NAGYATÁDI SZABÓ ISTVÁN.

„Nem sebeket ütni, hanem sebeket gyógyítani jöttünk a parlamentbe".

3. A szobormű főalakja bronzból, az alkalmazandó dombormű aranyozott bronzból, a talapzat pedig fagy- és időálló nemes márványból készítendő.

4. A pályaművek 1 : 5 arányú gipszmodellben készítendők el. A pályaművekhez mellékelni kell az elhelyezést feltüntető helyszínrajzot, valamint a tervezett szobor frontális képét a megfelelő homlokzatrésszel kapcsolatosan — a rendelkezésre bocsátott helyszínrajz méretében. Mellékelni kell továbbá a szobor leírását, az alkalmazandó anyagok pontos feltüntetésével, valamint a szobor összes költségeire vonatkozó részletes költségelőirányzatot. Ezek a költségek az 50.000 P-t nem haladhatják meg.

5. A pályaművek **1931. évi szeptember hó 15.** napján déli 12 óráig küldendők be az Országos M. Kir. Iparművészeti Múzeumba (IX., Üllői út 33.) a kísérő iratokkal és a jeligés levelekkel együtt.

6. A pályázat titkos, tehát a pályaműveket jeligével kell ellátni és egy ugyanavval a jeligével ellátott levélben a pályázó nevét és lakcímét mellékelni.

7. A pályázaton minden magyar honos egy vagy több pályaművel vehet részt.

8. A pályaművek beküldésére megjelölt határidő után beérkező művek, vagy a pályázati feltételekkel ellenkező művek a pályázaton nem vehetnek részt.

9. A pályázat felett egy a szoborbizottság által alakított bírálóbizottság dönt, melynek elnöke a m. kir. földművelésügyi miniszter, tagjai pedig a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium, az Országos Magyar Képzőművészeti Tanács, a m. kir. Szépművészeti Múzeum, a m. kir. Képzőművészeti Főiskola, Budapest Székesfőváros, a Fővárosi Közmunkák Tanácsa, valamint a szoborbizottság képviselői. A bírálóbizottság a pályaművek beérkezte után magát legfeljebb három szobrászművésszel kiegészítheti.

Ez a bírálóbizottság a pályaművek feletti döntését legkésőbb **1931. évi szeptember hó** 30-ig fogja meghozni.

10. A szoborbizottság a pályázatra a következő díjakat tűzi ki: I. díj a szobor kivitelével való megbízás, II. díj 2000 P, III. díj 1000 P, IV. díj 800 P. A bírálóbizottság ezenkívül négy pályaművet egyenkint 500 P-ért megvásárolhat.

11. A bírálóbizottság fentartja magának a jogot, hogy amennyiben a pályaművek között kivitelre alkalmas művet nem találna, a kiviteli megbízás kiadása nélkül a többi díjakat, vagy azok egyrészét kiadja, esetleg azok összegét megváltoztatja, vagy belátása szerint csak vásárlásokat eszközöl.

12. A pályaművek a díjak odaítélése után kiállításra kerülnek.

ERDÉLYI

csász. és kir. udvari műintézete

IV., Semmelweis ucca 2.

a Kossuth Lajos ucca sarkán.

Telefon: 895—03.

Művészi reprodukciók,
interieur felvételek, csoportok és arcképfelvételek
a megrendelő saját otthonában.

A Képzőművészet májusi számában a Székesfővárosi Könyvtárról leközölt illusztrációk a műintézet felvételei.

56.-ik közhasznu és jótékonycélu

MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMI SORSJÁTÉK

17.000 nyereményt sorsolnak ki 250.000 pengő értékben. Felemelt főnyeremény

40.000

Nyeremények: **20.000** P. **10.000** P. 2-szer **5.000** P. 4-szer **2.500** P. 6-szor **2.000** P. 10-szer **1.000** P. stb, melyek mind készpénzben fizettetnek ki.

Huzás junius 10-én.

Sorsjegy árak: **Egész 3.— P. Fél 1.50 P.**

Kapható minden bank-, sorsjátéküzletben és dohányfőzsdében. Postai rendeléseket, a pénz előzetes beküldése után azonnal teljesít a Székesfővárosi M. Kir. Pénzügyigazgatóság Budapest, V., Szalay ucca 10.

Lotz művészetének világjelentősége

III.

A Cornéliák.

Lotz művészetének Magyarországon túlnyuló értékét eléggé igazoltuk már két legnagyobb mennyezetének, az operainak és a kúriainak, méltatásával. Ez természetesen nem zárja ki, hogy alkalomadtán foglalkozzunk még — kisebb palotai mennyezetképein kívül — pécsi dómi falfestményeivel, a Tud. Akadémia dísztermének falképeivel, a mátyástemplomi falfestményekkel, majd a tihanyi mennyezetképekkel, a Parlament lépcsőházának mennyezetfestményeivel és utolsó nagy művével, a királyi palota Habsburg termének mennyezetképével. E művek jórészéről tanulmányaink készen is állnak, a legtöbbször ensembleos kereteiknek s főleg nagy művésztársának, Székely Bertalannak együttes méltatásával.

De Lotz azonkívül, hogy a XIX. századnak legnagyobb mennyezetfestője volt, túlrepül még a magyar határon a XIX. század legfinomabb olajfestőmesterei közé, sőt ezek fölött is nem egyszer még el a legvarázsosabb luministákig, Veroneseig és Tiepoloig. Azt már a legelső tanulmányunkban hangsúlyoztuk, hogy Manet Olympiájánál sokkal üdébben odalehellt a mi mesterünk hanyattfekvő bacchánsnőjének festőisége; a teste inkább van venusi habból és mégis plasztikusabb *hús*.



LOTZ KÁROLY: CORNÉLIA

Ki vitte Lotzot e harmatos fényességek felé? Micsoda múzsa ihlette őt, hogy Veronesenek és Tiepolonak olyan rokonává legyen, kiben e mesterek teljesen a Gráciák testvérei lettek?

A mester legkedvesebbik lánya, Cornélia, kit vagy negyvenötször festett is meg.

Mi volt az, amit az apa mint művész oly különösen érdekesnek talált a leányán?

Elsősorban érdekes mintázású feje, bájossága mellett is erős tagolású plasztikája. Nyakán bizton és könnyedén nyugszik e fej; az áll alsó vonala a nyaktól kecses szögletben válik el s finom, hosszú hullámmal lendül előre, ami azonban a profil harmoniáját nem bontja meg. Szembenézve pedig azáltal nyer sajátosan erős varázst ez a leányfej, hogy izzó



LOTZ KÁROLY: CORNÉLIA

dióbarna szemei azzal a távolsággal állnak el egymástól, melyet a görög felfogás isteninek nevezett. A szemek így széltében is uralkodnak az arcon; a lélek tükre istenien kiszélesedik, a szemöldökök felszárnyaló játéka is erősíti ezt a hatást. Kedvesen kötődő kiugrást kap az orr is, finoman, franciásan kissé fölfelé. A hajzat könnyed sisakjának erőt ad különös barnája, mely sokszor napfénytől átitatott elefántcsont-feketének érzik.

De mindenekfelett érdekesnek találta a művész a szájat, gazdag plasztikájának merészségeivel, mélyek legelevenebbike volt a szájsarkok kedves kis felgörbülése.

Egy *ilyen* érdekességű szájra kellett egyszer magamnak is egy szonettet írnom:

Ha száz tündérke állna zenekarba,
s hangszereik egy-egy csodavirág:
trilláik árama simulna rád
méltón, te száz kis láng, barokk vonalka!

Ringva kígyózva egyre bíborabbra
lobogtok s indák, hullámok, csigák
szeszélyivel hoztok bűvös zavarba.
Egész kis bíbor ékítmény-világ!

Nyujtózkodó szivecskék, csábos árkok,
mosoly kis völgyei, Ámorra vártok?
Hová hív száz ívével ez ajak?

Csodás, pajzán piros kérdőjelek!
Szívem aggály s remény között lebeg
e száz piciny diadalív alatt.

finom a balkéz hulláma, nemcsak kontúrjaival, hanem a foltnak befelé hullámzásával, szinte sejtelemkönnyedséggel; az egyik portrait-n a hát hulláma játszik így, a gyöngysor-nyakék és a mély ruhakivágás kettős ritmusa közt, efölött még a profilos sokkal. Egy külön tanulmány kell egyszer még, hogy elmondjuk múzsai, psychéi, venusi és madonnai és egyéb színeváltozásait, — de ezeken sokszor már csak a fejnek szerepét.

Kőszegi László.



LOTZ KÁROLY: CORNÉLIA

A Könyves Kálmán R.-T. jogosításával

fejnek lenge áll-alatti vonalával és a kontynak édes ábránd-karikáival; s a legtündéribb a fehérben ülő Cornélia, ölében pihenő balkezével, mint egy álomgalamb-szárnnyal, földön már múzsaibb nem lehet egy nő. S mind e pózok csak *egyben* találkoznak: a természetességben és könnyedségben.

A fényesség keretén belül a színeknek is gazdag a változatosságuk, s ezek is csak egyben találkoznak: a technika spontán könnyedségében, mely lehetőleg lazurozások nélkül, alla prima dolgozik — és mindig olvasztott drágagyönggyel; szinte a festői látomás zamatába mártja az ecsetet, nem is festékbe.

S a vonalak és színfoltok e kettős ünnepe Cornélia körül még nem záródik le e közvetetlen ábrázolá-

A MUNKÁCSY-CÉH KÖZGYŰLÉSE. Május hó 26-án tartotta meg a Munkácsy-Céh rendes évi közgyülését. Márk Lajos hatásos elnöki megnyitójában nagy vonásokban felvázolta azokat a feladatokat, melyeket a Munkácsy-Céhnek meg kell oldani a magyar művészek érvényesülése érdekében. A Munkácsy-Céh munkaprogramjának megállapításához számosan szóltak hozzá és sok olyan felszólalás hangzott el, melyek megszívelésre méltóak. Márk Lajos nagyszabású elnöki megnyitója valósággal kompendiuma azoknak a problémáknak, melyeket a magyar művészet érdekében meg kell oldani. A közgyűlés miután megállapította a Munkácsy-Céh jövő évi munkaprogrammját, kiegészítette aeropágját, új művésztagokat választott be és tiszteletbeli tagokul hívott meg néhány kiváló művészt. A Munkácsy-Céh tisztikarában változás nem állott be.

TÁRLATOK

Őskor és jelenkor a japáni festészetben

Jegyzetek a mai Japán festőművészeinek kiállításához

A Nemzeti Szalonban korunk japáni festőművészeit láthatta nem régen a magyar közönség. Kiállításuk igen fontos művészeti esemény volt. Maguk a japániak nagyobbaknak tartják élő festőművészeiket nagyatyáiknál és dédatyáiknál, kik még a Tokugawa shógurokról nevezett feudális korszakban éltek. Az értékelés feladatára, amennyiben a kortársak tárgyilagosan értékelhetők, hivatottabbak mindenesetre a honfitársak mint mi. Ők jobban ismerik saját helyzetüket és a maguk embereit. Azonkívül tudjuk mi is, hogy a Tokugawa korszak második fele — körülbelül a 18. század közepétől az 1868-iki nagy reformig — a hanyatlás kora volt. A hanyatlás legszomorúbb és legkártékonyabb jelensége pedig az akkori Japánban a közszellem hanyatlása volt. A kelő nap országának fiait nem vezették akkor nagy akarások. Ahol pedig ez az eset forog fenn, ott nincs életerős művészet. Annak ugyanis lendületre van szüksége, melyet csakis a fejlődő társadalmi öntudat adhat. Nem okoskodás és feltevések, hanem történelmi példák alapján mondom ezt, mint ahogy Japán legújabb történelméből és mai állapotából magyarázhatjuk a mai emelkedést a legtávolabbi napkelet művészetében is.

Nehány évtizeddel ezelőtt nagy dolgot csináltak ott a nyugati olajfestésből. Nippon festőművészei a mi iskoláink szerint festettek. Azok az olajfestmények, melyeket a japáni kormány az 1900-as párisi kiállításon ajándékozott Magyarországnak és amelyek most a Hopp Ferenc Múzeumban nem a kiállítási termekben, hanem hivatalos helyiségemben függnek, ábrázolásaik tárgyain és — aláírásukon kívül alig árulják el valamivel, hogy alkotóik nem európaiak vagy amerikaiak, hanem japániak.

Nagyon különösen hangzik, hogy egy a keletázsiai művészetért rajongó amerikainak, Ernest Francesci Fenollosának kellett útjára indítani a legnagyobb japáni művészettudóst, Okakura Kakuzót, kinek fellépésétől számítható az új Japán művészetének



LOTZ KÁROLY: CORNÉLIA

A Könyves Kálmán R.-T. jogosításával



LOTZ KÁROLY: CORNÉLIA

önmagára eszmélése. Okakura Kakuzo valóságos izgató munkát fejtett ki annak érdekében, hogy hazájának művészete térjen vissza, a természetének megfelelő útra. Ő alapította azt a művésziskolát, mely a nyugati törekvésekkel szembehelyezkedve felkarolta ismét a régi nemzeti stílusokat. Így indult meg az a folyamat, melynek eredményeként áll előttünk a most megnyitott kiállítás anyaga is. E kiállítás képe egységes annyiban, hogy csak a régi nemzeti hagyományok alapjára helyezkedett művészek alkotásait mutatja be. Az Európát utánzó japáni festők művei nem láthatók itt.

Az egységes nemzeti kereten belül azonban különböző stílusokra ismerünk. Láthatók itt történelmi eseményeket ábrázoló e-makimonók („Kwansetsu Hashimoto", Dal az örök szenvedésről.), melyek élénken emlékeztetnek Ku Kai Chi, a 4-5. században élt kínai festő és a 12—13. századi nagy Yamato művészek alkotásaira. A Tujiwara korszak (897—1185) végtelenül finoman és előkelően lirikus és ékítményes Tota festőinek stílusát is élvezhetjük itt egy képen. (Tensen Ogju, „Holdas éjszaka" a kiállítás néhány legtekintélyesebb résztvevője (Taikwan Yokoyama Seiho Takeuchi) most is a régi kínai tusfestők és a tőlük leszármazott Kanó mesterek útján halad. A Momoyama korszak (1568—1615) nagyvonalú és ragyogó színhatású festőművészetét különösen szeretik a mai japániak. Budapesten csak azért nem látható sok ilyen stílusú festmény, mert azok nagy méreteiknél fogva, nem voltak Európába szállíthatók. Annál több alkotás képviseli a Genroku korszak (1688—1704) legnagyobb emlékű mesterének, Kórinnak stílusát. A Maruyama és a Shijó iskola, mely a 18. században Japánban is beköszöntött realizmus szellemének megfelelően az eddig említetteknél tárgyilagosabb felfogással ábrázolta a természetet, egyszerűen beszélve ma is el. Kyoto festőművészei például legnagyobbrészt ennek a felfogásnak hódolnak. A 17. században keletkezett



LOTZ KÁROLY: CORNÉLIA

ukiyo-e, melyet nálunk népszerű termékei, a színes fametszetek tettek inkább ismertté, ugyancsak kedvelt a mai japáni művészek közt. Legjellemzőbb alakjai, a tarka brokátruhába öltözött táncosnők és lovagjaik, több színpompás képen láthatók ezen a kiállításon is. Nem hiányzik itt azonban a manapság ismét erősen felkarolt kínai jellegű bunjingwa sem. Ez a technikai ambició nélkül dolgozó irodalmi jellegű festőművészet, mely a régi Japánban a 18. században terjedt el, ma ismét korszerűnek bizonyult.

Igaz tehát az, amit a kiállítás rendezője, Jashiro Jukio tókiói professzor állít, hogy a régi japáni történelmi festőiskolák még ma is élnek, vagy legalább is a jelenkorig terjed a hatásuk.

Véleményem szerint tulajdonképen úgy áll a dolog, hogy ez iskolák formakincse, hangulata csakugyan eleven érték ma is. Japánban nem kellett a törté-

nelmet századokat, sőt évezredeket átugorva helyreállítani, mint nálunk. Európában 4—500 évvel ezelőtt szünt meg a középkor. Japánban csak a mult század második felében. A most javakorukban levő művészek még olyan mesterektől tanultak, kik a régi népiskolákban nőttek fel.

Azonban mikor Japán elfogadta az európai tudomány vívmányait, sok tekintetben véglegesen szakított multjával. Művészetében két dolog változtatott lényegesen a helyzeten: az egyik az anatómia,



LOTZ KÁROLY: CORNÉLIA

a másik a távlati látszat törvényeinek elsajátítása. A régi keletázsiai művész ezekről mit sem tud. Neki eszébe se jutott megismerkedni a csontrendszerrel és az izmokkal, hanem megtanulta azt, hogyan kell összefoglalni a formákat iskolája törvényei szerint bizonyos vonalképekké, akárcsak az írásjegyeket, (melyek eredetileg szintén képek voltak) és ezeket addig gyakorolta, míg kalligrafikus tökéletességgel tudta festeni. A formákkal az iskola stílustörvényeinek keretén belül szabadon bánt. A távlatot nem a látszat törvényei szerint festette, hanem úgy, ahogy a kifejezés szempontjából szükségesnek látta. Keletázsia festőművészete egyáltalában a régi kínai írásból, azzal együtt és annak törvényei szerint fejlődött. Az írás viszont szent dolog volt a régi Kínában, hol írott vagy nyomtatott papírlapot bemocskolni égbekiáltó bűn volt. Az írásban ugyanis az író és az írás tárgyának szellemét látták.

Az igazi nagy művész ősrégi keletázsiai felfogás szerint nem festő, ki a valóság látszatát állítja elénk, hanem alkotó, ki életet ad. A régi Kína nagy festőművészeiről legendákat ismerünk, melyek szerint ők sárkányokat és egyéb állatokat festettek, melyek képeik befejeztével életrekeltek. LiLung Mienről, ki 1106-ban halt meg, azt mesélték, hogy a császár lovai, melyeket ő festett le, megdöglöttek. Oly mélyen hatolt ugyanis a művész az állatok lényébe, hogy kilophatta lelküket. Kose no Kanaoka, a japáni Fujiwara-korszak (897—1185) legnagyobb festőművésze a monda szerint ugyancsak festett volna egy csodás lovat, mely éjszakánkint elkalandozott és csak azzal tudták egy helyben tartani, hogy kikaparták a szemét. Ezt a csonkítást Belsőázsia és India mohamedánjai, az emlékek tanusága szerint számtalanszor alkalmazták, hogy a buddhista vagy hindu művészek alkotásait hitük szerint ártalmatlanná tegyék.



LOTZ KÁROLY: CORNÉLIA

Kétségtelen hát, hogy a művészek által életre keltett szellemekben való hit, mint az ősforrásból származó örökség, a festőművészetről alkotott fogalom alapja volt a régi Keleten. Ezért maradhatott hát ott a festészet minden éles természetmegfigyelés ellenére is mindig jelképes és ékítményes. Ezért tartott ki a legszigorúbb következetességgel a vonalas ecsetrajz mellett. Ezért mellőzte az egész Kelet művészete a vetett árnyék ábrázolását.

A Kelet nagy művészei sohasem akartak „ábrázolni". Ábrázoló művészet a keleti festőművészet alapgondolata szerint voltaképen nincs. Az őskori ember felfogása szerint nem volt külön öncélú festészet. A rajzolás és festés vallásos tényked és, életet adó vagy megszüntető varázslás volt. Keletázsiában azután tudat alatt ez maradt egészen az európai hatás beköszöntéig.

Az ecsetvonás valami csodálatos érték volt mindig a kínai és japáni festők szemében. Elsősorban aszerint becsülték, hogy mennyi mozgást és erőt éreztet. Minél több határozottságot, minél biztosabb és gyorsabb kezet éreztek ki belőle, annál tökéletesebbnek látták a benne megnyilatkozó művészetet. A biztos és erőteljes vonásra azt mondta a kínai műértő, hogy „isteni" (chen). Ebben azután magát az életet látták és élvezték, nem pedig a valóság látszatát, melyet a nyugati festőművészet alkotásai szoktak kelteni. Bármennyire csodálatosan hangzik tehát, a régi keletázsiai művész szerint a való élet az ő elvont, ékítményes és jelképes ecsetvonásaiban lakozik, nem pedig a valószerű ábrázolásokban.

Beköszöntött azonban Japánban az 1868-iki nagy reform, a nyugati műveltség, tudomány és művészet vívmányainak átvétele és ennek következtében a japáni művészek szemében és érzésében megváltozott a valóság fogalma. A japáni festő ma már úgy érzékeli a formát és a színt, ahogy mi érzékeljük. Ma már nem érzi többé, azaz tudata alatt sincs az az érzés, hogy szellemek fölött gyakorol hatalmat. Ma már a testről vesz tudomást elsősorban és a testiség éreztetését, a testi valóság látszatának keltését tartja ő is legfontosabb feladatának.

Ezért merem állítani, hogy a multba visszatekintő japáni festő és régi világból való elődje közt lényegbevágó a különbség. A régi történelmi hangulatot, a mi érzésünk szerint nagyon szépen adják vissza a mostani művészek, de vajjon mit szólnának festményeikhez az ősök, kik minden különböző formát kifejező vonal meghúzására külön szabályt alkottak, kiknél minden ecsetvonás el tudta árulni, hogy a művész milyen iskolához tartozik?



TAIKWAN JOKOYAMA: HAHA MADÁR

Eltünt-e hát vajjon örökre az a régi Kelet, mint ahogy eltünt nálunk az ókor, a középkor és a renaissance? Egészen biztos, hogy épen úgy változtak a korok, épúgy változtak a korok szellemei Ázsiában is, mint Európában. Ott azonban megmaradt mégis a történelmi folytonosság egészen a legújabb időkig. Kína és Japán lakossága az őskortól kezdve egy helyben maradt és ha lehet különbséget tenni valahol civilizáció és kultúra közt, a távol Keleten lehet elsősorban. Ott érzik azonkívül azt is, hogy amilyen mértékben kell hasonulniok a Nyugathoz, olyan mértékben kell különbözniök is tőle. Egyéniségükhöz, egyéni lelki műveltségükhöz ragaszkodniok kell.

Legyünk hát óvatosak a jövendölésekben!

Felvinczi Takács Zoltán.

Lotz Károly

Székely Bertalan

A műtermekből. *Lotz* Károly és *Székely* Bertalan festőművészek közös erővel dolgoznak a Mátyás-templom üvegfestésü ablakainak alaprajzain. A legendai tárgyu képek közül Lotz magyar szent Erzsébet élettörténetét s Székely szent Margit cselekedeteit festi meg, mig a szüz Mária életét tárgyazó képeket közösen készitik. Lotz ezenkivül most festi az operaház menyezetén levő freskójának kisebbitett olajfestésü másolatát, mely az orsz. kiállitáson lesz kiállitva. —

Vas. Lpj. 1885. 15. l.

Karl Kraus

Literarische Erklärung

Dez. Sep. 1882: 151.

Lotz Károly

A Lotz-ünnepély. A kiváló művészünk tiszteletére rendezendő ünnepély bizottsága a napokban véglegesen döntött a művésznek átnyujtandó emléktárgy kérdésében. Schickedanz Albert tervét fogadta el, mely szerint ez emléktárgy diszes renaissance-stilü, amerikai diófából faragott szekrényke lesz s ebbe helyezik az összes művészek által aláirt pergamen üdvözlő diplomát. Ezenkivül egy arany-érem is lesz benne, melynek egyik felén Lotz domborművű arczképe, a másikon pedig az évszám látható.

Vas. Lap. 1884. 823. l.

Lotz Károly

Lotz tiszteletére. Lotz Károly az operaszinház mennyezetére festett freskóival a legnagyobb elismerést aratja. A képzőművészeti társulat ezt ünnepélyesen is kifejezi a jeles művész iránt. Tiszteletére legközelebb díszlakomát rendez, el fogja továbbá készittetni az ünnepelt müvésznek bronz-mellszobrát, melyet a Munkácsyéhoz hasonlóan a műcsarnokban helyeznek el. Tekintettel pedig arra, hogy az operaházban levő falfestmények több kiváló hazai müvészünknek oly jeles alkotásai, hogy azoknak minél szélesebb körü ismertetése és minden esélylyel szemben való megőrzése felette kivánatos, a társulat rajta lesz, hogy azoknak, és pedig első sorban Lotz mennyezeti képkörének sokszorositását rézmetszetben vagy szinnyomatban biztositsa s e czélból a kormányhoz is felterjesztést intéz. Festő művészeink pedig becses emléket nyujtanak át Lotznak. Ezt a Keleti Gusztáv elnöklete alatt tartott értekezleten határozták el. Az emléktárgy ezüst papirgyüret lesz, ezüst babérággal környezve, középen arany éremmel, belsejében pedig üdvözlő levél az összes müvészek aláirásával. Ez emléktárgyat külön lakomán fogják az ünnepelt müvésznek átadni. Elhatározták azt is, hogy a műcsarnokban Lotz müveiből külön kiállitást rendeznek.

Vas. Lap. 1884. 693. l.

Lotz Károly

Vas. Ujs. 1885. 538. l.

Kitüntetések. Az operaház épitésénél érdemeket szerzett férfiak közül ujabban öten kaptak érdemjeleket. *Lotz* Károly, az «Olympus» kitünő festője, harmadosztályu vaskorona-rendet; székelyföldvári *Szilágyi* Lajos min. főmérnök, *Scholtz* Róbert műfestő és *Zellerin* Mátyás gyártulajdonos a Ferencz József-rend lovagkeresztjét; *Brandt* Vilmos mérnök pedig koronás arany érdemkeresztet.


SCHÜTZER J
BUDAPEST, IV. KOSS


MENTOR
KÖNYVKE
BUCHHANDLUN
LIBRAIRE
ES VÁSÁR

Lotz Károly

Az akadémia falfestményei. A magyar tudományos akadémia dísztermében Lotz Károly e héten, kezdte meg a magyar történelmi tárgyu falképek festését. Egyelőre csak három festményt készít a diszterem Duna felőli falán.

E három kép, mely azonban összefüggő kompozicziót képez, a magyar őstörténelem három legkimagaslóbb mozzanatát örökíti meg. A középső képen Szent István I. magyar király alakja látható, a mint a kereszténység behozatalával megveti a nemzet jövőjének alapját az európai népcsaládok körében. Mellette vannak a pápa által küldött hittérítők, az ősz Gellért püspök s hátrább pogány magyarok marczona alakjai láthatók. A márványlépcsőzet alján keresztelő medencze áll a 12 apostol képével s a lépcsőn ül Klio, hogy a keresztény királyság megalkotásának nagy eseményét a történet könyvébe feljegyezze. A jobboldali falmezőn László, a nagy törvényalkotó kora van feltüntetve. Nagyvárad terén látható a király daliás alakja, a mint győzelmes csatákból visszatérve, főembereivel hozzáfog a nagyfontosságu törvények megalkotásához. A harmadik baloldali kép Könyves Kálmán király korából a boszorkányság eltiltását ábrázolja. Közepén áll a király, bal kezét nyitott könyvre téve. A bal sarokban egy összekötött kezű nő, a kit a hóhér boszorkányság miatt kinozni készül. Mellette a papság képviselői, kik a bűnös bűnhődését követelik. A király szigoru kézmozdulata azonban megállitja a hóhért munkájában. A király háta mögött a nemzet nagyjai s a nép áldják a bölcs királyt igazságos tettéért. Lotz most állandóan dolgozik a képeken Ujváry Ignácz fiatal festő segédkezése mellett s e három képet november elsejére be fogja fejezni. E képek nem freskók, hanem ugynevezett tempera falfestmények, melyek finom márványczement alapra tömény-vizfestékkel vannak festve. A szemközti falmezőkre magyar középkori tárgyu festmények jönnek, de csak két-három év mulva. A menyezet diszítése és ujra aranyozása ugyancsak most folyik a diszteremben s ezt már a jövő héten befejezik.

Vas. Lap. 1887. 521. l.

Ungvári

Lotz Károly

cod

212 l. Vas Ujs. 1899

Kitüntetés művészetért és tudományért. Három kiváló jelesünket tüntette ki a király a *pro litteris et artibus*, a tudományért és művészetért szerzett érdemek elismeréseül alapított díszjelvénynyel. Ezek: *Beöthy* Zsolt, a budapesti egyetemen a széptan tanára, a magyar irodalomtörténet historikusa; *Steindl* Imre, a műegyetemen az építészet tanára, az uj országház és a budapesti erzsébetvárosi templom építője, a kassai dóm ujraépítője, és *Lotz* Károly történeti festő, annyi nevezetes alkotás mestere. Az első kitüntetések ezek Széll Kálmán kormánya alatt, és minden oldalról hozzájárúl az elismerés.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter

12.139 szám.

BUDA
938 MÁJ -5
5



A Műemlékek Orsz. Bizotts. tek. Elnöks.

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben.
Dij átalányozva.

BUDAPEST.

Hőgyes Endre u
~~Rákos u 10~~

Lotz Károly

Vas. Ujs. 1888. 252. l.

Az akadémia palotájának freskói. *Lotz* Károly az akadémia nagytermének freskóival már nagy részben elkészült. Az elnöki emelvény mögötti falon a magyar történet középkori periodusa van jelemzetes képekben feltüntetve. A középrészt Szent István foglalja el, ehhez csatlakozik Könyves Kálmán tudósaival. A képen látható magyarországi szent Margit. Rogerius mester. A jobb oldalt Nagy Lajos foglalja el, a mint az általa alapitott egyetem mintázatát megtekinti. A terem plafondja teljesen elkészült. Középen Magyarország czimere pompázik, az ettől jobbra és balra eső két nyolczszögü mezőben a költészet és a tudományok allegorikus alakjai. Befejezésükhöz közel állnak végre a terem ablakai fölött levő lünettek, melyek az irodalom, a történetirás és a természettudományok egyes szakait ábrázolják. A diszterem másik keskeny falának freskóira csak egy vagy két év mulva fog sor kerülni. Hir szerint *Lotz* Károly felolvasást szándékozik tartani az akadémia jövő nagygyülésén az általa eddig elkészitett freskókról.

Műemlékek Orsz. Bizottsága

AJÁNDÉKA

IX.

Lotz Károly

Vas. Ujs. 1888. 65. l.

Az akadémia nagy termének müvészi díszítésén szorgalmasan dolgoznak, s a májusi közgyülésig a főrészt el is akarják belőle végezni.

A menyezet ugyszólván egészen kész s csupán négy hatszögletű s két nyolczszögletű mennyezetrész maradt üresen, melyekre már közelébb a *Lotz* allegorikus freskói jönnek. A diszítési munkálatokat már egészen befejezte *Götz Adolf*, iparrajziskolai tanár, ki a vigadó menyezetét is festette. A menyezet közepére a magyar czímert festették: guirlandokkal, bordureokkal körülvéve. A friesek diszítései gazdagon ki vannak aranyozva s virág-füzérekkel, amorett fejekkel diszítve. A boltozatokat dús szőnyeg-mintákkal látták el s a karzat feletti falakra fantasztikus kagylókat festettek. A bejárási oldal falazata egészen vörös lesz: de ezt majd egykor, évek mulva, az uj-kort ábrázoló freskók fogják felváltani. A nagy freskók közül még eddig csak az első csoport készült el teljesen, az elnöki emelvény feletti falazaton. Az ezzel szemközt levő falrészt egyelőre üresen hagyják; de ide már rövid idő mulva — mindenesetre az akadémia nagygyűlése után — Lotz megfesti freskóinak második sorozatát. Ugyancsak a Lotz kezére várnak az ablakok feletti, félkör alaku vignetták is, melyek május elejéig okvetlenül elkészülnek.

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

JÚNIUS

30 nap — 24. hét

11 Vasárnap	
12 Hétfő	
13 Kedd	
14 Szerda	
15 Csütörtök	
16 Péntek	
17 Szombat	

Lotz Károly

Vas. Ujs. 1888 678. l.

tarban.

Az uj női festő-iskola a budai kir. várkert-bazár épületében már majdnem teljesen készen van. A termek, melyeket Ybl Miklós műépítész tervei szerint rendeztek be, pompás északi világitással birnak. A beiratásokat *Lotz* Károly tanár, a tanfolyam vezetője már megkezdte, az előadások október 15-én kezdődnek.



KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

DECEMBER

31 nap — 52. hét

24 Vasárnap	
25 Hétfő	Nagykarácsony
26 Kedd	István 1. vt.
27 Szerda	
28 Csütörtök	
29 Péntek	
30 Szombat	

Vas. Ujs. 1897. 849. l.



Lotz Károly: *Báró Dániel Ernőné arczképe.*

A MŰCSARNOKBÓL.

zenekar is játszik. Az i
kedvelte a közönség s

3. A társulat, kizárólag tagjai javára, *évenkint sorsolást* rendez, melyben a pártfogók egyenkint 15, az alapítók, a kik alapítványaikat már befizették, 3, a rendes tagok (művészek és műpártolók) pedig *tagságuk első három évében 1 számmal, tagságuk minden további három éve alatt pedig eggyel több számmal vesznck részt.* Az alapítót vagy alapítóvá lett rendes (egyes) tagot e jog belépése idejétől számítva, szintén megilleti, hozzáadva az alapítói minőségben őt megillető három számot. Testület mint alapító mindenkor három számmal játszik. A társulat évenkint tetemes összeget fordít nyereményértékek kisorsolására, a tagsági díjakból befolyó jövedelem arányában (*ez idén összesen 33.800 koronát*). A nyerő tagok a társulat kiállításaiból a nyereményérték erejéig a saját tetszésök szerint választhatnak egy-egy, magyar művészektől való művek közül.

4. A rendes tagok kilépése, a kötelezett három éven túl csak a megelőző év december 31-ikéig beadott *írásbeli lemondás* alapján bír érvénynyel.

Az Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulat tagja lehet, minden ajánlás nélkül, bárki, a ki a titkári hivatalban kapható, vagy a tárgymutatóhoz mellékelt tagsági nyilatkozatot kitölti és aláírja, s a Műcsarnok jegypénztáránál elhelyezett szekrénybe dobja, vagy a társulat titkárságához (Városliget, Műcsarnok) beküldi.

Lotz Károly



Háry Gyula: *A gráczi óratorony.*

LAT TÉLI KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEINK:

egész évre | fél évre | negyedévre

tudvalevőleg a szöveg
je egy személyben, —
regény hatása alatt dol-

különösen kiemelve, hogy a főváros emelésére is mennyit tett, s ezért díszpolgárúl is megválasztotta a közgyűlés. A főváros hatósága jegyzőkönyvbe igtatta fájdalmát, a családhoz részvétiratot küld, a temetésen testületileg jelent meg, s a fővárosi képviselőtestület tíz tagja Illavára is elkisérte a halottat.

A ravatal a budai lánczhídfő melletti kereskedelmi miniszterium épületében volt elhelyezve, a hol Baross lakott és meghalt. Kétszáznál több koszorút küldtek. Az osztrák kormány koszorúját *Bacquehem* osztrák kereskedelmi miniszter hozta el. A *fiumeick* is több koszorút küldtek; maga a városi hatóság, a tengerészeti hatóságok, az «Adria» gőzhajózási társaság. Több főispán személyesen tette le megyéje nevében a koszorút. A nemzeti demokrata munkáspárt koszorújának szalagján e felirat volt olvasható: «A legbuzgóbb munkásvédőnek.»

A közönséget csak a temetés napján, reggel 9 órakor bocsátották a ravatalhoz. Nagy tömeg várakozott a halottas ház körül, a lánczhídfő környéke egész délelőtt el volt lepve. Tíz-tíz percznyi időközökben bocsátottak be egy-egy csoportot. Az előkelő részvevőket Csőke titkár fogadta. Az előteremben a miniszterium harmincz hivatalnoka vette át a folyton érkező koszorúkat. A nagy ravatalos terem egészen tele volt koszorúkkal. A ravatal dúsan ezüstözött mennyezet alatt volt felállítva. A délelőtti órákban jelent meg *Wekerle* Sándor pénzügyminiszter, báró *Bánffy* Dezső, a képviselőház elnöke, *Steiner* Fülöp székesfehérvári püspök.

Az ebéd utáni órákban a kereskedések egy részét kezdték bezárni. Később mindegyre szaporodott a bezárt boltok száma, még a város távolabbi részeiben is. A merre a halottas menetnek el kellett vonulni, mindenütt bezárták az üzleteket Az útvonalba eső gázlámpákat fekete fátyollal vonták be, s a lángokat felgyujtották.

A közönség már 3 órakor nagy tömegekben lepte el az utczákat, és egyre szaporodott. Sokan mentek át Budára és sűrü tömeg foglalt helyet a lánczhídtéren. Egész ki a nyugati pályaudvarig el volt lepve a széles útvonal két oldala. A házak erkélyei, ablakai tömve. Lovas és gyalog rendőrök igyekeztek fentartani a rendet. Az utczákon gyülekező nagy tömeg egyre impozánsabb lett. Az idő borult volt. A lánczhíd budai felén képződött a legnagyobb tömeg, a küldöttségekből, az egyesületekből, mely utóbbiak nagy része itt el nem férvén, az útvonalon sorakozott zászlóival. A kereskedelmi miniszterium palotájának környéke gyászos díszruhásokkal volt elárasztva.

A miniszteriumok tisztviselői az osztályfőnökök vezetése alatt csapatosan vonultak a palota udvarára, mig a fővárosi és vidéki követségek künn az utczán foglaltak állást. A notabilitások a jobboldali kapun mentek föl a ravatalos terembe. *Lukács* Béla államtitkár fekete díszmagyarban állott a palota kapuja előtt s fogadta a miniszterium nevében az előkelőségeket. Három óra után hajtatott a palota elé segédtisztje kiséretében *Jenő* főherczeg, s miután néhány szót váltott az államtitkárral, fölment a halottas szobába s ott maradt a szertartás végeztéig. Pár perczcel később érkezett a király képviselője, *Paar* Ede gróf, főhadsegéd, a kit nagy kitüntetéssel fogadtak. Ott volt már akkor *Szapáry* Gyula gróf miniszterelnök is a kormány összes tagjaival, kivéve a beteg honvédminisztert. A miniszterelnök üdvözölte *Bacquehem* osztrák kereskedelmi minisztert is, a ki az udvari méltóságok egyenruháját viselte. Így voltak öltözve a külügyminisztérium képviselői: *Pasetti, Tallián* és *Glanz* osztályfőnökök is.

Négy órakor érkezett meg *Vaszary* Kolos herczegprimás, hogy az utolsó áldással kisérje egykori tanítványát. Nem sokkal azelőtt zárták le a koporsó üveg lapját, melyen az arczot látni lehetett. A primással együtt megjelentek Császka György kalocsai érsek, Bende Imre és Steiner püspökök. A herczegprimás a Benedek-rend egyszerű fekete ruháját viselte, fején a bibor sipkával. A szertartás negyed óra alatt véget ért. Aztán a koszorukat kivitték, s három külön kocsin alig birták elhelyezni. A menet csak lassan tudott rendezkedni. Mikor a koporsót is levitték, a lent váró tömeg levette kalapját. A harangok megkondultak. A Mátyás-templom nagy harangjának szavára megszólalt a bazilika mély hangú harangja is. Az egész város meghallotta.

Ott volt a kiséretben a tábornoki kar is, hg. Lobkovitz főhadparancsnokkal, a lutheránusok zsinata, mely most épen ülésezik, a képviselőház tagjai az elnökkel, többen a főrendek közül, a közélet kitünőségei. A nagy menet alig tudott mozogni, s csak lassan lépdelt végig a lánczhidon, mely megingott, mint a Szent-István-napi óriás tömegek alatt. Sokan megijedtek ettől.

Közvetlenül a halottas kocsi előtt lépdelt Császka György kalocsai érsek, Steiner Fülöp és Bende Imre asszisztáló püspökökkel. A püspökök után következett a hatfogatu gyászkocsi, mely mellett a kereskedelemügyi miniszterium tisztviselői, kezükben égő fáklyákkal haladtak. A koporsó mögött a gyászoló család tagjai könnyezve. Utánok jöttek a kormány tagjai, herczeg Lobkovitz Rudolf hadtestparancsnok, a képviselőház s a fővárosi bizottsági tagok, majd a kereskedelmi miniszterium tisztikara. Ezután következtek a küldöttségek, és pedig számtalan zászló alatt. Minden fővárosi iparos társulat megjelent, s ezenkivül a polgári körök. A győri választókat külön küldöttség képviselte. A Duna-gőzhajózási társaság, s a közlekedési vállalatok egyenruhás csapatja, a fiumei matrózok festői látványt nyujtottak. Aztán a levélhordók, távirat-kihordók, mind egyenruhában. A «Baross», a győri gőzhajózási társaság két-kéményes gőzhajója a lánczhidnál vetett horgonyt. Egészen feketével volt bevonva, zászlói fél árboczra bocsátva, s a személyzet ott tisztelgett a menetnek a fedélzeten. A Dunapart árboczain mind felvonták a lobogókat, de csak félig. A «Baross» háromszor le és felvonta lobogóját.

Még a lánczhidról le sem ért a menet, mikor az eső esni kezdett. Aztán csak zuhogó esőben vonult tovább a menet. Egy-egy perczre megszünt, de újra neki kezdett. A tömeg azonban nem mozdult. Ettől kezdve az esernyők rengeteg sokasága adta meg az utczai kép fő jellegét. A herczegprimás a lánczhidon keresztül kisérte a koporsót. Folytonos esőben történt meg a beszentelés a váczi-körúton, a bazilika előtt. A szertartást itt *Császka* érsek végezte. Itt váltak meg a kisérettől az előkelőségek. Az útvonal során felállított egyletek csatlakoztak helyettök a menethez, mely a váczi körutról befordúlva ,a Podmaniczky-utczán jutott a nyugati pályaudvarhoz. Itt, a feketével bevont bejárásnál a Tarnóczy-féle gépgyár önkéntes tűzoltó-testülete, s beljebb az államvasutak tisztikara s szolgaszemélyzete állt sorfalat. Ekkor már az eső megszünt. Mikor a halottas kocsi megállt, a feketével bevont csarnokból kilépett gr. Szapáry Gyula, Bacquehem osztrák kereskedelemügyi miniszter, gr. Csáky Albin és gr. Bethlen András miniszterek, kik a bazilikánál kocsiba szálltak. A gyászoló család, a miniszterek s küldöttségek vezetői jelen voltak a koporsónak vaggonba helyezésénél is. A koporsón csupán az özvegy «Gyászba borult Karolád és árva gyermekeid» feliratu koszorúja volt.

Még a perronon a koporsó becsomagolásával voltak elfoglalva, azalatt kint megkezdték a halottas kocsin s a koszorus kocsikon elhelyezett koszorukat leszedni. Az óriási számmal összegyűlt közönség majdnem szétszedte a koszorukat, s ha többet nem, egy zöld levélkét tépett le magának emlékül.

A családtagok s a miniszterek reggel 6 órakor indultak a holttesttel különvonaton Illavára. A képviselőház s a többi küldöttség tagjai másik külön vonaton utaztak.

A halottat a miniszterek közül gr. Bethlen András és Josipovich kisérték. A képviselőket Bokros Elek alelnök vezette. Ott voltak a miniszterium főbb tisztviselői Lukács Béla államtitkárral, a magyar államvasutak képviselői; a főrendiházból Ghyczy Béla altábornagy; továbbá Gerlóczy alpolgármester, stb. Illava közelében a vonat a mellett az egyszerű nyári lak mellett haladt el, a hol Baross pihenni szokott, mikor pihent. Az állomásnál várt gr. *Zichy* József főispán, Trencsénmegye küldöttségével. A koporsót az illavai vasúti állomás várótermében fölállított ravatalra helyezték el. A környékbeli papság is megjelent, s *Wenczel* Ferencz nyitrai prelátus szentelte be a koporsót, s megindult a népes gyászkiséret Illavára. A koporsót az állomástól a városig a magyar államvasutak vágvölgyi vonalának állomásfőnökei és hivatalnokai, továbbá az altisztek és szolgák vitték fölváltva, a városban pedig képviselők. A család részéről *Baross* Jusztin, trencsénmegyei alispán, az elhunyt miniszter öcscse, *Szmrecsányi* György árvamegyei főispán, az elhunyt rokona, *Kovács* fegyházi igazgató és *Sipeky* Sándor országos képviselő, az elhunyt sógorai kisérték a koporsót. Turóczmegye, Trencsén, Illava, Zsolna városok küldöttséggel képviseltette magát. A koszorukat tizenöt kocsi vitte. Az elhunytnak hetvenéves édes atyja, valamint édes anyja — az előrehaladott korral járó betegséggel küzdenek, a melyet a lesujtó gyászhir még sulyosabbá tett. Gyöngélkedésük miatt elhunyt fiuknak a temetésén sem jelenhettek meg, sőt a koporsóját sem láthatták. Szakadatlan harangzúgás közben haladt a gyászmenet s két óra tájban elérte a katholikus templomot, a mely a híres illavai fegyintézet szomszédságában emelkedik. Eddig tüzoltók tartották fönn a rendet; a templom előtt a honvédség és közös hadsereg tisztikara képezett sorfalat.

A templomban diszes ravatalra állították a koporsót, s megkezdődött a végső szertartás. Időközben kinyitották a kripta fedelét, s a koporsót köteleken bocsátották alá. Már előbb Wenzel püspöki helynök beszentelte a helyet. A koporsó befalazásához azonnal hozzáfogtak, s a gyász-gyülekezet némán, meghatottan oszlott szét. Többen látogatást tettek Baross szülőinél. Lukács Béla államtitkár a miniszterium tisztikara nevében tolmácsolta a részvétet.

A fővárosból oda zarándokolt közönség d. u. 3 órakor indult vissza.

A vidéken is mindenütt nyilvánúl a részvét. *Győr* városában, melynek az elhunyt képviselője volt, a temetés napján, e hó 12-ikén, gyászmisét mondott Zalka püspök, melyen a hatóságok is megjelentek. Megyék, városok gyülésein megilletődés hangján emlékeznek meg a veszteségről, s a miniszteriumhoz és özvegyhez részvét-nyilatkozatokat intéznek.

AZ ANARKHISTA-PÖR PÁRISBAN.

Ravachol és társainak bűnpörét, melyről már több izben megemlékeztünk, április hó 25-én tárgyalták Párisban, a nagy közönség kiváló érdeklődése mellett. Az orosz nihilisták nagyrészt titokban folytatott pörei óta nem volt ily nevezetes tárgyalás, mert nem egy-két ház felrobbantásáról volt szó, hanem az anarkhikus eszmékről általában, mely eszmék a modern társadalomnak s általában minden kormányformának nyilt ellenségei. A párisi anarkhista, *Ravachol*, kit különben is túlságosan fontos személylyé tett a franczia főváros lakosságának kiváncsisága, érezte is pörének elvi jelentőségét s egészen szinpadias modorban használta fel helyzetét, előre elkészített mondókákat olvasva fel a bíróság előtt, melyben tettét «politikai meggyőződés»-ből eredettnek mondja s megfenyegeti biráit, ha őt elitélni merik, mert a jövő szerinte az anarkhiáé s a mai igaztalan állapot a gazdagok és szegények helyzetét tekintve tarthatatlan.

A tárgyalás a franczia törvények értelmében esküdtszék előtt tartatott meg s Ravacholon kivül még négy más elfogott anarkhista volt vádolva azzal, hogy Benoit biró és Bulot közvádló lakásainak felrobbantásában s más hasonló bűntényekben *Ravachol* segítségére voltak. A többi vádlottak közül *Simon*, kit tolvajnyelven «Biscuit»-nek neveztek, volt a legjelentékenyebb alak, ki Ravacholnak mindenben hű társa volt, azután egy *Chaumentin* vagy *Chaumartin* nevü anarkhista, ki különben társainak árulója volt s nem egy pontra vonatkozólag vezette nyomra a rendőröket, továbbá a *Béala* nevű anarkhista s ennek kedvese *Soubért Marietta*. A tárgyalásokat Gues elnök vezette, a közvádlói tisztet Quesnay de Beaurepaire főügyész vállalta el. Ravachol védője Lagasse volt, Simoné Deschamp s a többi háromnak is voltak védői, kik azonban aránylag csekély szerepet játszottak. Nevezetes, hogy a tárgyalás alkalmával a hallgatóság között igen sokan voltak, kik magukat nyiltan anarkhistáknak vallották.

Ravachol teljesen nyiltan, sőt bizonyos büszkeséggel vallotta be, hogy két esetben a dynamit-bombát ő helyezte el, s ez alatt *Simon* az utczán őrködött felette. Mindamellett a sok anarkhista merénylet részleteinek megvilágítása s egyes tanuk kihallgatása igen sok időt vett igénybe, úgy, hogy a 11 órakor délelőtt kezdődött végtárgyalásnak csak éjfél után egy órakor lett vége s az esküdtszék visszavonulása után két teljes óráig tanácskozott s így az itéletet csak szerdán hajnalban 3 óra után lehetett kimondani. Az itélet az esküdtszék részéről az volt, hogy *Ravachol* és *Simon* bűnösök, de enyhitő körülmények vannak, a többi pedig felmentendő. Ezek értelmében a három kisebb vádlottat azonnal szabadon bocsátották, a két fővádlottat pedig élethossziglan tartó fogságra itélték.

A közvélemény határozottan rosszalólag fogadta ezt az itéletet. Különösen Ravacholt, kit az anarkhisták fejének lehetett tartani, a halálbüntetésre érdemesnek tartotta, annyival inkább, mert ez az ember valósággal dühöngő romboló s részben saját vallomása szerint is, egész sereg gyilkosságot követett el kizárólag öreg embereken és védtelen nőkön; egy ily gyilkossági pere a loirei törvényszék előtt még folyamatban is van s másrészről az élethossziglan tartó fogság Franczia országban ily «politikai büntény»-nyé minősített esetekben alig jelent mást, minthogy az illető Új-Kaledoniába tesz egy kis kirándulást s a legelső politikai válság alkalmából kegyelmet nyer és ismét szabad ember lesz.

Kétségtelen, hogy az esküdtek félelme okozta a szelid itéletet. Hiába hangoztatta a fővádló, hogy az esetleges halálitéletért a felelősséget teljesen magára vállalja, az esküdtek, kik közül mindenik kapott külön fenyegető levelet az anarkhistáktól s mert a házak felrobbantása vagy legalább a robbantás megkisérlése Párisban az utóbbi hetekben egészen napirenden

volt, — szelidebben itéltek. Még nagyobb rémület szállta meg őket, midőn a tárgyalás közben meghallották, hogy az anarkhisták felrobbantották Very korcsmáját, a magentai boulevardon, ugyanazt a helyiséget, a hol Lherot pinczér, Very sógora, Ravacholt elfogatta. Nemcsak sejditették, de az anarkhisták által kiadott névtelen levelekből tudták is, hogy Ravachol perének tárgyalásakor az anarkhisták újabb merényletet fognak elkövetni s ezért többek közt Very korcsmáját is nagyon őrizték. Mind hiába. A dynamit-merényletet megakadályozni lehetetlen. A korcsmába beül egy idegen, zsebéből kis gombolyagot dob ki s megvan a robbanás. A robbanás, mint egyik képünk mutatja, nagyon erős volt s a korcsmát teljesen összerongálta, úgy hogy a benne levő emberek többé-kevésbbé mind megsérültek, legveszedelmesebben maga Very, kinek lábát kellett levágni s egyik szemére megvakult, s a ki sebeibe bele is halt, neje pedig megőrült, Lherot pinczér szintén sulyos beteg.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A mértékes magyar verselés története. A klasszikai és nyugat-európai versformák irodalmunkban. *A Kisfaludy-társaság Lukács Krisztina-dijával jutalmazott pályamü. Irta Négyesy László. Budapest 1892.* Gyakran hangzik a panasz s nem minden alap nélkül, hogy irodalmi társulataink pályázatai nagyon meddők; a hosszabb tanulmányt és fáradságos kutatást igénylő kérdésekre vagy egyátalán nem érkezik pályamű, vagy nem olyan, mely irodalmunknak szolgálatot tenne. Négyesy munkája az örvendetes kivételek közé tartozik, a Kisfaludy-társaság birálata mint hézagpótlót üdvözölte, olyannak tekintjük mi is. Szerző nagy irodalomtörténeti jártassággal, helyes æsthetikai érzékkel s roppant szorgalommal fogott a nem könnyű feladat megoldásához s a klasszikai és a modern verselés történetét irodalmunkban megírta úgy, hogy az alig hagy fenn kivánni valót.

A bevezetésben a szerző szépen kifejti e versek külalakjának fontosságát, bebizonyítja, hogy a versforma mennyire hozzá tartozik a költészet benső lényegéhez s bár alakítólag hat rá a költő egyénisége, de viszont szintén visszahat a költő egyéniségére; még maga Petőfi is más nyugati formáiban, mint magyar ritmusaiban, minden magyarsága mellett is modernebb, nemzetközibb, hangja és képei közelebb állanak a nyugati költészetek hangulat- és képzeletvilágához. Négyesy munkáját ép az teszi különösen becsessé, hogy a magyar verselésnek nemcsak külső, hanem belső történetét is adja; kifejti az okokat, melyek úgy a klasszikai, mint a modern formák használatát előidézték s mérlegeli a hatást, melyet azok alkalmazása a különböző fejlődési fokokon költészetünkre tett. Munkájában a stilisztikai módszert is alkalmazza s a különböző versformák quantitativ mérése, melyet szerző nemcsak bámulatos szorgalommal, hanem sok ügyességgel is végez, nem csekély mértékben előmozdítja az elemzés mélységét s a következtetések biztosságát. — Szerző bővebben foglalkozik a klasszikai versformákkal, kezdve Erdősi Silveszter János páratlan kisérletén, kimerítőn tárgyalva a klasszikai iskola megalapítását, élén a triászszal, Baróttival, Révaival, Rajnissal s az antik formák uralmát; de azért a nyugat-európai formákra is elég figyelmet fordít s futólag még legújabb költőink működését is sorra veszi. Szinte sajnáljuk, hogy ha már költészetünk két nagy mezejét, a klasszikai és a nyugat-európai formák birodalmát ily alaposan tárgyalja, miért nem terjesztette ki tanulmányát a magyar nemzeti formákra is, hogy így a magyar verselés egész történetét megirta volna. A 21 iv terjedelmű kötet ára?

Barna Izidor: Buborékok. Budapest 1892. A kis kötetke czíme nagyon is szerény; igaz, hogy e dalszerű költemények buborék gyanánt csillognak, de nem oly üresek, mint a buborék, legnagyobb részükben, ha egyéb nem, van egy élcz, egy ötlet, egy elmés fordulat. A kötet első fele az értékesebb, a «Dalok egy asszonyról» és az «Etelka» czímű cziklusok dalai általában felülmulják a kötet második felét tevő vegyes költeményeket; ez utóbbiak közt a nagyobb hangú versek, mint a «Becsület», «Régi dal, régi gyülölségről», a túlságos reflexió miatt nem tesznek mélyebb hatást, a tréfásak (pl. «A szedőgyereknek, Szerelmi intés») kissé sekélyesek, a tragikomikus versnek szánt darab pedig (Öngyilkosság a fürdőben) kevéssé sikerült, vannak ellenben az utolsó cziklusban is egyes darabok, melyekben a költő szive és kedélyessége nagyon rokonszenvesen nyilatkozik (pl. «Ilonka imádsága»). Barna Izidor verselése lendületes, költői; képei, hasonlatai többnyire találók, de néha keresettek, sőt hibásak, pl. a «Hisz tudtam én» . . . kezdetű dalban. Nem fájna a válás — úgymond — ha nem maga a kedves rombolta volna szét az édes álmokat, a tölgy is nyugodtan hullatja őszszel lombjait, de ága is letörik, ha gyermekkéz rá köveket hajít. A hatás egészen más, mint a mire a költő számított, mert a hasonlat azt a gondolatot ébreszti bennünk, hogy mily kicsiny lehet az a csalódás, mely a költő szivében csak annyi kárt tesz, mint egy gyermek kavicsai a tölgyfa lombozatján. Barna Izidor azonban a fejlődésnek még kezdetén áll, van elég ideje tehetsége fejlesztésére, izlése kiművelésére. Izelítőül itt közöljük a kötet egyik csinos dalát:

Féltelek.

Az incselkedő napsugártól
Még attól is úgy féltelek,
Mert körülölel láthatatlan,
Csókol és tánczra kél veled.

És féltelek az őszi lombtól,
Mely rád hullatja levelét,
S a csillagtól is, mely az égrül
Kaczér mosollyal int feléd;

Úgy féltelek, bár mirtusággal
Nem én öveztem homlokod;
Tolvaj a kincsét jobban rejti,
Mint őrzé az, kit meglopott!



Simon Károly.



Beala Márius.



Chaumartin Károly.



Soubert Marietta.



A rendőrség visszatartja a tömeget a Very vendéglője felrobbanása után a Magenta-boulevardon.

AZ ANARKHISTÁK LEGÚJABB MERÉNYLETE PÁRISBAN.

Az akadémia díszterménck új falfestménye. Az akadémia vasárnapi közgyülésén láthatta először a közönség az akadémia disztermében Lotz Károly új falfestményét.

Mint a szemközt való képcziklusban, a keleti falterület új hármas képében is egységes keretbe záródik a kompozicio, melynek központjául amott Szent Istvánt, itt, antik mellszobrokkal diszitett könyvtára trónszerü emelvényén ülve Mátyás királyt szemléljük, hirnevesebb tudósaitól, költői és művészeitől környezve, a kik közül a falfestmény szerzője a fenmaradt arczképek felhasználása mellett Bonfiniust, Galeottit, Janus Pannoniust, Ranzanust, Carbot, Vitéz Jánost tünteti elénk. A tudományok föléledését és a nyomdászat feltalálását jelző csendéleti tárgyak egészítik ki a középső kép kompoziczióját, melynek jobb oldalán már egy utóbbi korszakot jelképező csoportozat Bakács Tamás, Apor, Beythe alakjaiból képződik. Ezek csoportja szolgál átmenetül a mellékképhez, melynek szereplői közül Verbőczy, Forgách, Istvánffy, Verancsics, Apáczai Csere, Pázmány, Telegdy, Káldy, Károlyi Gáspár, Szenczi Molnár, Dávid János, Erdősi s háttérben a pompás palotaszerü arkhitektura karzatán, lehetőleg korhü jellemzéssel, Bethlen Gábor és Lorántffy Zsuzsánna alakjaival találkozunk. A jelenkorhoz még közelebb hozza a szemlélőt a baloldali képosztály személyzete. Itt látjuk a költők sora közepén Zrinyi Miklóst, körülötte fesztelenül csoportosítva Tinódi Sebestyént, Balassát, Haller Jánost, Rosnyai Dávidot, Ilosvait, Listiust, Gyöngyösit, Rimait és végül Faludit; a kor főszereplőinek kiegészitéseül még II. Rákóczi Ferenczet, Mikest, végül az emelvényen Sztárait, Felvinczit, valamint Pekry Lőrinczné és Szécsi Mária alakjait.

Magyar földrajzi könyvtár. Havass Rezső, ki a földrajzi irodalmat müveli, a magyar vonatkozású földrajzi irodalom bibliografiáját rendezte sajtó alá, mely a 1849-ik végeig megjelent munkákat tünteti föl. A külföldet tárgyaló magyar műveket is felsorolja. A megyék, városok, falvak, fürdőkről szóló munkák betürendben vannak összeállítva. A ritkább könyveknél meg van jegyezve, mely könyvtárban találhatók, A szerző, ki művét az akadémia egyik ülésén bemutatta, előfizetést hirdet rá 4 frtjával s ez összeg Franke Pál budapesti könyvkereskedésébe czimezendő.

Valódi magyar szakácskönyv. Zilahy Ágnesnek csak pár hét előtt megjelent szakácskönyve, mely főkép a magyar polgári háztartás számára készült, rövid idő alatt megérte a második kiadást is, mely bővített tartalommal került ki a sajtó alól. Megrendelhető a «Magyar Nők Lapja» kiadóhivatalában példányonkint 1 frt 20 kron. A könyv élén gr. Teleki Sándor következő ajánló-levele olvasható:

Nagy-Bányán, Deczember 3-án 1891.

Igen tisztelt asszonyom! Nagyon szépen köszönöm a könyvet: jól ettem és jól laktam belőle. Mondhatom, hogy élvezettel olvastam leirását azoknak a jó magyar ételeknek, a melyeket olyan jóizüen élveztem mig gyomrom volt, annyira nélkülöztem a számkivetésben s most már, vén koromban, csak villa és kanálhegyeken ehetem. Én is konyítok valamit a szakácsság művészetéhez. Nagy mesterem volt, ki titkaiba bevezetett: az öreg Dumas, a ki Canem, Soyer magaslatán állott és Brillant Savarin tudomá-



Petrak A. amateur-fényképe után.

JÓZSEF FŐHERCZEG ÉS CSALÁDJA A «DELI» YACHTON AZ ADRIAI-TENGEREN.

JÓZSEF FŐHERCZEG CSALÁDJÁVAL A TENGEREN.

A legmagyarabb főherczeg és egész szíve szerint magyar családja az év egy részét rendesen fiumei pompás parkja közepett fekvő egyszerű palotájában tölti s a kedélyes családi élet ártatlan mulatozásai között, melyek e tartózkodás idejét betöltik, nem utolsó helyet foglalnak el a *Quarnero* sötétkék vizeire való kirándulások. Kiváló érdekűvé teszi e kirándulásokat az a körülmény, hogy a vidor kedélyű *Mária Dorottya* főherczegnő nagy kedvelője a tengerészet sportjának, s mint ilyen, nem egyszer merész harczot vív a bóra nem épen szelíd rohamaival s az így fölkorbácsolt tenger csapkodó hullámaival, maga állván a kormány-kereknél.

E kirándulások rendesen a szép karcsú alkotású «*Deli*» yachton szoktak történni s e sorok írója oly szerencsés volt, hogy egyik áprilisi napon, a «Radetzky» hadi gőzös megszemlélésére menteben, a hat evező matróz által hajtott bárkájáról a közelből szemlélhette és üdvözölhette a főherczegnőt kiséretével, a «Deli» fedélzetén, elhaladtában.

Képeink, melyeket a főherczeg ő Fensége engedélye folytán bemutatni szerencsések vagyunk, Petrak A. kir. hajógépész pillanatnyi fényképei után készültek.

Egyiken csupán Mária Dorottya főherczegnő látható, a mint a kormány-kereket fogja jobb kezével s mosolyogva tekint jóságos szemeivel a nézőre, másik az egész főherczegi családot tünteti fel, a yacht orrán csoportosulva; közbül s elől ül *Klotild* főherczegasszony, tőle jobbra *Mária Dorottya* főherczegnő, mögöttük áll a két fiatal főherczeg s legfelül és leghátul magaslik maga a fenséges férj és atya, fölnyujtott jobb kezével egy vitorlakötélbe fogózva; Klotild főherczegnőtől balra udvarhölgye, Sztáray grófnő foglal helyet. A műkedvelő-fényképész által készített képek a boldog, vidor családi élet megkapó jeleneteiként hatnak a nézőre s mint a főherczegtől és fenséges családjának tagjaitól már megszoktuk: ez esetben is a jótevésnek szolgálnak, mert a főherczeg engedélyével a fiumei jótékony intézetek javára árusítják el e képeket.

—*a.*

A TUD. AKADÉMIA KÖZÜLÉSE.

Május 8-ikán délelőtt az akadémia palotájára kitűzött háromszinű zászló jelentette az akadémia ünnepélyes közülését. Az eső azonban folytonosan szakadt, a hallgatóság a nagy teremben csak lassan gyülekezett s végre is félig se teltek meg a padsorok. A gyűlés előtt akadémikusok és a közönség érdeklődve nézték a terem új díszét, a keleti oldal karzata fölötti nagy falfestményt, Lotz Károly új alkotását, mely hármas csoportban tünteti föl a hazai közművelődés régi alakjait.

Az akadémikusok emelvénye jól megtelt. Az elnök, a főtitkár, a felolvasók s ezenkivül még többen díszmagyarba öltözve jelentek meg. A kormányt gr. Csáky Albin miniszter, a képviselőházat b. Bánffy Dezső, a fővárosi hatóságot Gerlóczy Károly polgármester képviselték.

A felolvasók mindenike megemlékezett gr. Széchenyiről, mert épen száz éve mult születésének. *Gyulai* Pál pedig «Gr. Széchenyi István mint író» czimen olvasott föl nagyérdekű tanulmányt, melyet elejétől végig feszült figyelemmel és nagy tetszéssel hallgattak.

A gyűlést b. *Eötvös* Loránd pontban 10 órakor nyitotta meg, és 1 órakor értek véget az előadások.

B. *Eötvös* Loránd elnöki megnyitója az akadémiát a mult évben ért veszteségekről emlékezett meg.

Nem volt még év, melyben annyian dőltek volna ki akadémiánknak épen azon fáradhatatlan munkásai közül, a kik egy-egy szak körében mindent megtettek, a mit a magyar irodalom és tudomány fejlesztésére megtenni birtak. Nem helyesen itél a sokaság, mikor csak azt tekinti a közélet emberének, a ki a vezérszerepekre vállalkozik s figyelmére alig méltatja azokat, a kik a szakszerű munkásság nehéz feladatát teljesítik. Ma már az akadémia felvirágzása a szakszerű munkásság fejlődésétől függ s ép úgy a közélet emberének kell tekinteni azokat, kik e szakszerű munkásság nehéz feladatát teljesítik, mint a kik szakmájukban vezérszerepet töltenek be. Széchenyi korában az iskola (főleg az egyetemet értve) alig tudott az akadémiának egy-két szakembert adni, mig ma már nem vagyunk szakemberek híjában. E szellemi gazdagodást annak az egészséges fejlődésü szövetségnek köszönhetjük, melyet a magyar akadémia a magyar iskolával kötött, hogy karöltve haladjanak a magyar tudomány mezején. A mi akadémiánk már korának gyermeke volt, a hazaszeretet által élesztett fényének már első sugarai is áthatották az iskola falain s a magyar akadémia életre ébresztette a magyar iskolát. És azóta ez a nemzet haladásával lépést tartva emelkedik s bár tornyai nem érnek még az égbe, bár épületén talál még gáncsolni valót az, a ki gáncsolni, javítani valót az, a ki javítani akar, azért mégis tanítóiban és tanítványaiban megalapította már azt a meggyőződést, hogy a magyar embernek is lehet, a magyar embernek is kell tudománynyal foglalkozni. Ne csüggedjünk tehát, vannak még munkásaink, ne kételkedjünk az új nemzedék erejében; megengedem, hogy nem látunk sorában már most oly kimagasló alakokat, mint azok, kik a sírba szálltak; de itéletünk nem is volna igazságos, ha összemérnők azok érdemeit, a kiké a mult, azokéval, a kiké a jövő. A szeretet, a hazaszeretet emelte, csak ez a szeretet tarthatja fenn ezt az akadémiát!

Élénk éljenzés fogadta az elnök szép és meleg beszédét.

Szily Kálmán főtitkár terjesztette elő ezután az akadémia egy évi munkálkodásáról a jelentést s elevenen csoportosította a működést, felsorolva az egyes kiadmányokat is.

A jelentés a Széchenyi születése százados évfordulójának érintésével kezdődik. Az akadémia a palota külső falába illesztendő bronz táblával üli meg ezt. Ezenkivül az akadémia minden évben Széchenyi-ünnepet fog tartani nagy alapítója emlékére s kétezer forintot tűzött ki Széchenyi életrajzára. A millennium megünnepelésére az akadémia a honalapításra vonatkozó hazai és külföldi kutfők kritikai közrebocsátásával készült. A nagyfontosságú magyar «*Nyelvtörténeti szótár*» elkészült, s nyelvünk anyagának egész kincstárát birjuk benne. Ehhez hasonló jelentőségü a «*Magyar Tájszótár,*» melynek kéziratán a szerkesztő, ifj. Szinnyei József levelező tag már több év óta dolgozik; kinyomását az idén kezdik meg. A történeti és természettudományi munkáknak is egész sorozata hagyta el a sajtót. Az ismeretterjesztő munkák kiadása közül első sorban említendő a könyvkiadó-vállalat, melynek aláirói már 1500-ra szaporodtak. «*Zrinyi Miklós hadtudományi munkái*»-t a magyar honvédség tisztikara jóformán elkapkodta. Nyelvünk nagy reformátorának, *Kazinczy* Ferencznek egyéniségére és korára vet tiszta világot «*Levelezése*», melyből 1891-ben a második kötet jelent meg. A Szinnyei József szerkesztésében megjelenő «*Magyar irók élete*» czimű gyüjtemény pedig irodalomtörténetünknek mindenkor nélkülözhetetlen kézikönyve marad. Az akadémia kiadványainak kelendősége évről-évre

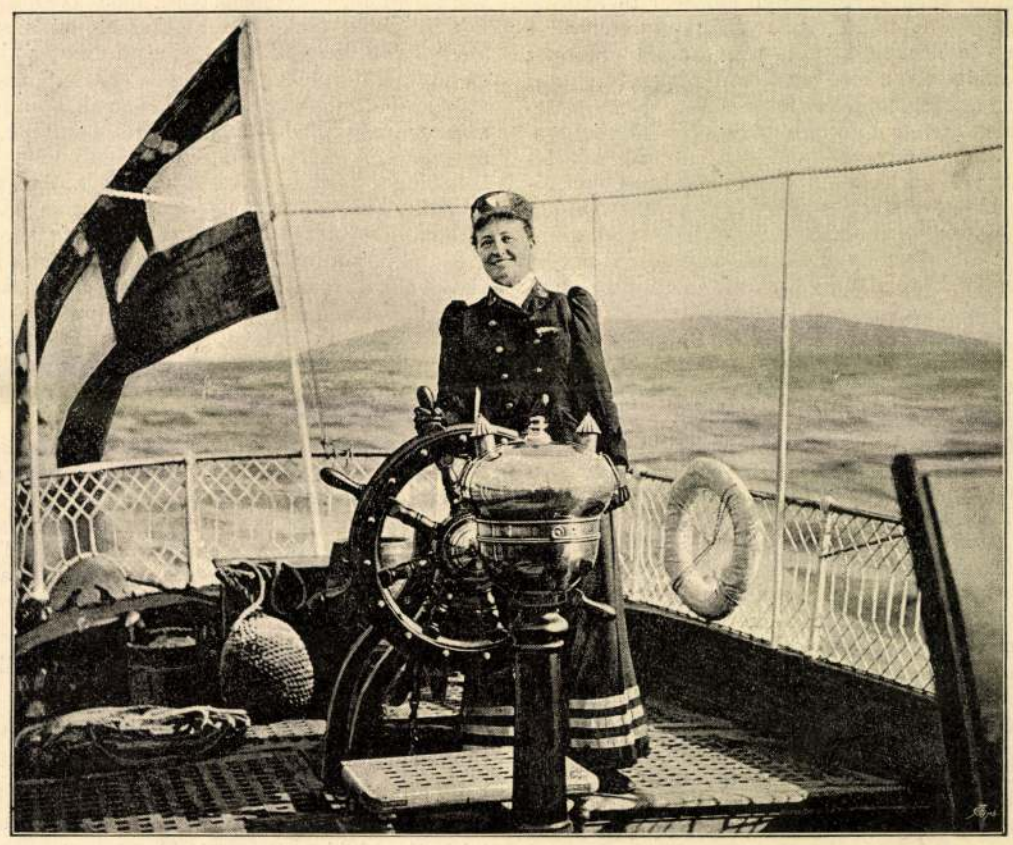

Petrak A. amateur-fényképe után.

MÁRIA DOROTTYA FŐHERCZEGNŐ A «DELI» YACHT KORMÁNYKEREKÉNÉL.

emelkedik. 1889-ben 5600, 1890-ben 12.500 és 1891-ben 18.298 frt 90 krt vett be az akadémia kiadványai elárusításából. A tudományos ismeretek terjesztésére és népszerüsítésére szolgálnak az akadémia segélyezésével megjelenő időszaki folyóiratok. Ily folyóirata majdnem minden tudományszaknak van s egyike-másika széles körben el is van terjedve. Az Akadémiai Értesítő, mely havonkint jelenik meg, mint a könyvkiadó-vállalat illetménye küldetik szét 1500 példányban. De az akadémia nemcsak kiadványaival, hanem könyvtárával is terjeszti a tudományos ismereteket. E 46.601 munkából és százezernél több kötetből álló gyüjtemény különösen unikumokban gazdag, ugy hogy külföldiek is gyakran rászorulnak. Arra is figyelmeztet a titkári előterjesztés, hogy az akadémia munkásságából csak a kisebb rész jelenik meg saját kiadásban; a megbizásából vagy támogatásával készült munkák nagyobb részét külön társulatok vagy magánkiadók bocsátják közre. A jelentés szomorun sorolja föl az akadémia halottjait. Egy év alatt huszonhét tag hunyt el, ebből huszonegy belső tag. Vigasztaló, hogy a magyar közönség érdeklődése az akadémia munkássága iránt folytonosan emelkedik. (Hosszas éljenzés követte a főtitkár előterjesztését.)

Gyulai Pál foglalta el ezután a felolvasó asztalt, hogy előadja tanulmányát: «*Gróf Széchenyi István mint iró*». Behatolván Széchenyi hátrahagyott iratiba, naplóiba és politikai műveibe, azt a hatást festi, melyet Széchenyi mint politikai iró tett a nemzeti közvélemény ébresztésére, a reformok előkészítésére. Hév, jellemző erő és műgond szól a tanulmányból. Elemezi Széchenyinek oly sajátságait, melyeket eddig eléggé nem emeltek ki, határozott és eredeti írói egyéniségét, irodalomszeretetét, nagy olvasottságát, stiljének metsző gúnyját és melegségét.

Legnagyobb hatást Széchenyi a «Hitel», «Világ» és «Stádium» című műveivel ért el s ezek főművei. Az 1832–36-iki országgyűlésen már érzett Széchenyi hatása s a gyorsan fejlődő közvélemény elfogadta eszméit. Az 1839—40-iki országgyűlésen a kormány is engedékenységet tanusított, hajlamot mutatott a reform iránt. Széchenyi boldog volt, meleg szíve érzelmei elnémították kételyeit. Hitte és hirdette, hogy az izgatásnak ideig-óráig meg kell szűnni, s óvatosan hozzáfoghatunk a fokozatos reform munkájához. Azonban *Kossuth* «*Pesti Hirlap*»-ja csakhamar keserű csalódásra ébresztette.

Széchenyi — igy folytatja Gyulai — megdöbbenve tapasztalta, hogy Kossuth lapja a reform és nemzeti fejlődés ugyanazon eszméit hirdeti, a melyeket ő, de azok mégsem az övéi s egy varázskéz mindent politikája ellen fordít. Széchenyi meg akarta győzni az arisztokrácziát és a nemességet, hogy mindaz, a mit előjogaiból veszít, az reá és a hazára nézve nyereség; Kossuth mint a nép örök jogait követelte a reformokat s jelszóként hirdette: általatok és veletek, ha tetszik, nélkületek, sőt ellenetek, ha kell; Széchenyi a demokrácziát bizonyos ponton túl veszélyesnek tartotta a még meg nem erősödött magyar nemzetiségre nézve; Kossuth hitt a szabadság olvasztó erejében; Széchenyi a reformok létesítésében bizonyos egymásutánra törekedett; Kossuth ezt kevésbbé vette figyelembe; Széchenyi a közjogi viszonyokat, ha nem történt újabb sérelem, nem szerette bolygatni s a reformkérdéseket tolta előtérbe; Kossuth mindkettőt szorosan összefűzte; Széchenyi sohasem tévesztette el szemei elől fennálló viszonyunkat Ausztriával s kimélte a monarkhia képzelt vagy valódi érdekeit; Kossuth előtt csak a magyar állam érdekei lebegtek; Széchenyi a magyar nyelv terjesztésére nézve szükségeseknek tartott bizonyos törvényes intézkedéseket, de a többit anyagi és szellemi súlyunk fejlődésére bízta; Kossuth e tekintetben is erélyesebb rendszabályokat követelt; Széchenyi mindvégig hű maradt főelveihez, de az alkalmazásban hajlékony, alkudozó volt a körülmények szerint, különösen a közteher-viselés kérdésében; Kossuth merevsége elvvé emelte a módokat is. Ily és hasonló ellentétek választották el a két férfiút, a kik oly elhatározó befolyást gyakoroltak Magyarország sorsára. Széchenyi ismerte az izgatás természetét, mely nem szokott ott megállani, a honnan kiindult, de arra nem számított, hogy épen ily gyorsan fejlődjék s az utána következő új izgató annyi fogékonyságra találjon s oly könnyen magával ragadja a nemzetet. Csalódásába önvád is vegyült. Érezte, hogy három fő könyvével a reformok mellett izgatva, ő sem volt ment némely tévedéstől, melyek Kossuth fölléptével oly nagy arányban tárultak elébe. Ő is a reformoknak inkább csak fényoldalait mutatta föl nemzetének s kevésbbé fejtegette a kivitel nehézségeit, holott a siker titka épen e nehézségek ismeretében és legyőzésében rejlik. Még talán nem késő nemzetét felvilágosítani a nehézségekről, az egymásutánról, a mikéntről, ellensulyozni, meggyöngíteni Kossuth hatását s néhány hónappal a Pesti Hirlap megindulása után egy nagy könyvvel lépett föl Kossuth ellen.

A *Kelet népe*, mely a hazafi aggodalmak és bánat könyve, mindjárt elején némi örömérzést fejez ki. Élünk még, nem vagyunk holt nemzet rothadt tagjai, nem élőszobor leirhatlan kínok között. Hazánk hajnala derül s akármi légyen is sorsa a magyarnak, rút önfertőzéssel és lelki öngyilkolással nem végezheti többé életét. Azonban azért nagy veszély fenyegeti a magyart. Széchenyi elitéli a szív politikáját. a taktika és modor fejtegetéséhez fog, melyeket épen oly fontosaknak tart, mint magát az életbe ültetendő eszmét, mert tőlük függ a siker. Valamely politikai eszme leglelkesebb bajnokai hibás taktikájokkal inkább koczkáztatják a sikert, mint maguk az eszmék ellenségei. S e szempontból elitéli Kossuth politikáját s hirdeti, hogy a forradalom felé vezeti a nemzetet.

A «Kelet népe» irodalmi szempontból felülmulja Széchenyi régibb műveit. Itt is találkozunk ugyan árnyoldalaival: a műalkatra keveset ad, kedveli a kitéréseket, de az egész mű egyenletesebb, a kitérések szorosabb kapcsolatban vannak a főeszmével. De a politikus és iró szellemének egész gazdagságát hiában pazarolja. Könyvét olvasták, de nem helyeselték: csatáját elvesztette. Csodálkoztak, hogy a ki helyesli Kossuth elveit, némi külsőség: a modor és taktika miatt oly nagy zajt üt. Vádjait, aggodalmait a sértett hiuság vagy beteg képzelem nyilatkozatainak hitték. Az ellenzék, melyhez Széchenyi eddig is inkább csak egyes kérdésekben tartozott, egészen elvált tőle. E pillanattól kezdve egy tragikai hős benyomását teszi ránk, a ki a bonyodalom forduló pontján annál erélyesebben és szenvedélyesebben küzd eszméiért, meggyőződéseért, mindenért, a mi szivének drága, mennél inkább fordulnak ellene a viszonyok jobbról-balról, mig végre a végkifejlésben megsemmisülve rogy össze.

A következő évben, 1842-ben, az akadémiában elmondott elnöki beszéde még nagyobb vihart idézett elő. E beszédben, mely Széchenyi beszédei közül talán az egyetlen kidolgozott és nem rögtönzött, a nyelv és irodalom művelésének a nemzeti életre való kihatását tárgyalja Széchenyi az agguló államférfi, a politikai belátás szülte aggodalmából. Petőfi egész lelkéből várja, óhajtja, üdvözli a vihart, Széchenyi aggódva nézi az események fejlődését s kétségbeesik a fordulat beálltán. Valóban az agguló államférfi Cassandra-jóslatával s kétségbeesésével a tébolyházban s az ifjú költő erős hitével s tyrtaeusi lantjával a csatában nyom nélkül eltünve, a magyar forradalom legmeghatóbb emlékei közé tartoznak. Azonban csalódnánk, ha azt hinnők, hogy Széchenyi azt a forradalmat jósolta meg, mely 1848-ban kitörve 1849-ben szerencsétlenül bár, de nem dicstelenül végződött. Ezt. bár a gyulékony anyag nem hiányzott. az európai forrongás idézte elő, adta meg eszközeit s növelte erejét. A véletlen tényezőt Széchenyi épen oly kevéssé vehette számításba, mint Kossuth. Széchenyi a létező jelenségekből indult ki, kikerülhetlennek látta az összeütközést s egy más forradalmat jósolt meg, mely rendes körülmények között tör ki, osztályharczczal vegyül s dicstelenül végződik.

Széchenyi munkái rég eltüntek a könyvpiaczról s inkább csak közkönyvtárakban találhatók. Régi óhajtása tisztelőinek: vajha együtt birhatnánk mindent, hozzá méltó kiadásban. Ez ohajtásnak az akadémia eleget kiván tenni. Közrebocsátotta már naplója kivonatait, levelezése egy részét, uti rajzait, országgyűlési beszédeit, most hirlapi czikkei vannak sajtó alatt, melyeket nagyobb művei fognak követni. Bizonyára most olvasva e munkákat, sok olyat találunk bennük, a mi már elavult, mert az életbe ment át s intézményeinkben hirdeti szerzőjök dicsőségét. De sok van bennök olyan is, a mi mindig új marad és folyvást termékenyítő. Az az erős hit Magyarország jövőjében, melyet ő lehelt belénk, munkái olvasásakor még inkább megerősödik bennünk. Az az aggodalom, melylyel kisérte fejlődésünket, mérsékelni fogja vérünk és vágyaink hevét. Az az eszély és mérséklet, melyet nyelvünk és nemzetiségünk terjesztésére nézve szivünkre köt, még most sem avult el. Az a tanács, hogy hagyjunk fel a közjogi viszályokkal s intézményeink reformján és belső erőnk kifejtésén munkálkodjunk, folyvást időszerű s mintha hozzánk szólana, midőn így kiált föl: «Nem a szónoklati babérokat szomjazó hév, nem az «éljen» hajhászata, hanem a mindennapi hangyamunka van a teendők során.»

De pártállásunk szerint bárhogyan gondolkozzunk is, abban mindnyájan egyetértünk, hogy az a hazaszeretet, mely Széchenyi minden során elömlik, azok a honfiui erények, melyeket összes munkái elénk rajzolnak, örök forrásai maradnak lelkesedésünknek. Nem hiába nevezte őt Kossuth a legnagyobb magyarnak. Fény nevére, áldás poraira!

Nagy figyelemmel hallgatták a felolvasást, már közben is felhangzott az éljenzés; legvégül pedig hosszan tapsolták.

Dr. **König** Gyula, a műegyetem rektora, a legkitünőbb mathematikusok egyike, most egész más térről, mint a melyen működni szokott, emelte föl szavát «*A művelődés egysége*» érdekében. Tűzzel, hittel és filozófiai következtetésekkel beszélt arról, hogy ha a nemzeti géniusz nem nyilvánul is nagy alkotásokban, de azért a nemzeti önérzet nem szunnyad, hanem készül a nemzeti és egységes alapon nyugvó művelődés megteremtésére.

A magyarság második évezredének művelődési eszményképét a társadalom kulturális kötelességérzetének egységében látja. Ez az igazi egységes művelődés és egyszersmind a jövő záloga. Kulturális fejlődésünket most még kisérletek hányják-vetik, de bízik abban, hogy a történeti fejlődés következetessége a kisérletekből módszert fog fejleszteni. A mi nemzetiségünknek van egyénisége s ennek kiművelésében megelégülést találhat apró és nagy, ha az érdekek közössége átszellemül a kötelességek közösségében. Nincs magyar glóbus és nem is kell, de van magyar kultura, mely — fogyatékossága daczára — nemzeti és önálló. Fejleszteni kell azt tovább a kötelesség és munka jelszavával, a mint Széchenyi hirdette. A mit ő örökségül hagyott ránk, abban rejlik — csak nyúljunk utána szent akarattal — a várva várt egységes nemzeti művelődés. (Hosszas éljenzés).

Pulszky Károly volt az utolsó felolvasó, s épen alkalomszerűleg, mikor a nagy terem falfestményeinek főrészeit Lotz már elkészítette, «*Az akadémia szerepe a képzőművészetek fejlesztésében*» czímen értekezett.

A hazai képzőművészetek fejlődésének sorsára az akadémia palotájának építésével is hatott. Ugyancsak az akadémia kezdeményezte gróf Széchenyi és báró Eötvösnek szobrokkal való megörökítését. A festészet terén pedig azzal szerzett magának érdemeket, a midőn herczeg Eszterházyt reábirta arra, hogy képtárát a közönség rendelkezésére bocsássa. Alkalma nyilt Lotz Károlynak művészete gyakorlására az akadémia nagytermének díszítésénél, a hol a magyar műveltség régibb és újabb korszakai vannak megörökítve. Mindezek a magyar képzőművészetek fejlesztésére figyelemre méltó hatással voltak, de mérvadó arra még sem volt. «És ez, úgymond, természetes is. A magyar akadémiának czélja nem az, hogy az összes szellemi tevékenység legkimagaslóbb jelenségeit összefoglalja s hogy azoknak működését szabályozza. Szorosan meghatározott czélja a tudomány és irodalom magyar nyelven való művelése és terjesztése. E határon túl csak közvetve gyakorolhat hatást és azt hiszem, helyesen és szerencsésen gyakorolta is a képzőművészetekkel szemben, mikor nagyjai emlékének megörökítésénél, palotájának építésénél és díszítésén oly módon foglalkoztatta őket, mely fejlődésüket hathatósan előmozdította.»

A felolvasást követő éljenzéssel ért véget a közűlés, az *elnök* még egy pár szóval megköszönvén a közönség érdeklődését.

*

Később az akadémikusok az «István főherczeg» fogadó termében gyűltek össze *lakomára*. Az első felköszöntőt b. *Eötvös* Loránd mondta a királyi párra.

Lévay József az elnököt és Szász Károlyt mint az akadémia új alelnökét köszöntötte fel; felköszöntötték ezenkívül a társulat osztályelnökeit, titkárait, a közűlés fölolvasóit, a Londonból az akadémia nagygyűlésére ide utazott Duka Tivadart, az új tagokat, stb.

Az új tagok nevében *Rákosi* Jenő mondott köszönetet. *Szász* K. Tisza Kálmánt köszöntötte fel. *Tisza* Kálmán — úgymond — poharat nem azért emel, hogy az akadémia mindig magyar legyen, mert hisz az magától értetődik; sem nem azért, hogy tudományos legyen. De emeli poharát azért, hogy e testület ne engedje magát megzavarni higgadtságában. *Berczik* Árpád Tiszára mondott toasztot. *Tisza* Kálmán újra felállt és a sajtóról emlékezett meg. Még több felköszöntő is hangzott.

BAROSS TEMETÉSE.

A legnagyobb részvéttel adta meg a fővárosban az ország a végtisztességet Baross Gábornak, kinek halála mindenütt, minden pártnál oly igaz megdöbbenést idézett elő. A gyászpompával volt teli e hó 11-ike, mikor az elhunyt miniszter hült tetemeit elvitték örök nyugvó helyére. A koporsó körül az ország nagyjai állottak, az utczákon, tereken pedig ezer és ezer főnyi tömeg, mely meghatva vetette szemét a koszorúkkal borított koporsóra, a mint egy fényes, de oly gyászos menet kisérte az utolsó útra, a hol már az emlékezeté.

*

A *főrendiház* a temetés napjának délelőttjén ülést tartott Szlávy József koronaőr elnöklete alatt, ki megemlékezvén az országot Baross halálával ért sulyos veszteségről, a főrendek egyhangúlag hozzájárultak a képviselőház intézkedéseihez, hogy t. i. részvétiratot intéznek a családhoz, koszorút tesznek a ravatalra. A *főváros törvényhatósága* rendkívüli gyűlésben fejezte ki részvétét. Ráth Károly főpolgármester meleg hangon emlékezett meg Baross érdemeiről,

Törzsökös magyar-lengyel kulturális munkaközösség alakul

A Törzsökös Magyarok Tábora pénteken tagtáborozást tartott, amelyet a Debrecen-szálló különtermében társasvacsora követett.

A táborozást *Lovass* Sándor, a Magyar Építőmesterek Országos Szövetségének alelnöke nyitotta meg s méltatta azt az egyre növekvő aktivitást, amelyet a törzsökös magyarság szervezetei mellett újabban az egyéb nemzetvédelmi, honvédelmi és alkotmányvédelmi célú szervezetek és alakulatok úgy a szellemi honvédelem terén, mint a nemzethű és alkotmányhű társadalmi rétegek megszervezése érdekében kifejtenek. Különösen kiemelte a *Turáni Vadászok* és a *Rongyos-gárda* szerepét, amely utóbbit az utóbbi napokban felháborító támadások értek.

Makay Miklós beszédében szinten a nemzetvédelmi és alkotmányvédelmi összefogás kérdéséből indult ki. Újabban egyre gyakrabban hangzik fel az a kívánság — mondotta —, hogy mindazok a szervezetek és alakulatok, amelyek azoknak a társadalmi rétegeknek a megszervezése érdekében munkálkodnak, amelyek az ország függetlenségének a gondolatához rendületlenül ragaszkodnak és a feltétlen nemzet- és alkotmányhűség alapján állanak — koordinálják tevékenységüket és akár lazábban, akár szorosabban együttműködő nemzet- és alkotmányvédelmi akcióközösséget hozzanak létre. Sajnos, ahelyett, hogy mindazok a társadalmi erők, amelyek újabban a helyzetet világosan felismerve, egyre tömegesebben térnek vissza a nemzet- és alkotmányhű táborba, a meglevő keretek közé csatlakoznának, egyre nagyobb mértékben tapasztalható, hogy nyakra-főre újabb mozgalmak és szervezési kezdeményezések irányában kísérleteznek. Mindez pedig az erők szétforgácsolásához vezet.

A továbbiakban bejelentette, hogy a Törzsökös Magyarok Tábora az utóbbi hetekben szép eredménnyel indította meg a *Törzsökös Magyar—Lengyel Kulturális Munkaközösség* szervezésének előmunkálatait. A munkaközösség a legközelebbi hetekben megalakul. Célja, hogy a lengyel—magyar nemzetpolitikai, társadalompolitikai és kulturális kapcsolatok fejlődését elősegítse és kimélyítse. Az ugyancsak szervezés alatt álló Törzsökös Magyar—Angol és Törzsökös Magyar—Francia Munkaközösséggel együtt ez a munkaközösség is egyik láncszeme lesz annak a törekvésnek, hogy a magyar szellemi életet megtermékenyítő idegen hatások egyensúlya biztosítható legyen s a jövőben, a törzsökös gondolat jegyében újjászülető magyar szellemi élet ne legyen kénytelen elszenvedni a német kulturális hatásnak azt az egyoldalú túlsúlyát, amelyet a magyar szellemi életben főleg a zsidóságnak és a sváb eredetű középosztályos szektornak domináns előtérben állása növelt olyan nagyra a multban. Természetesen ezeknek a kapcsolatoknak a kiépítése terén a Törzsökös Magyarok Tábora a legmesszebbmenően igyekszik vigyázni arra, hogy ezek ne keltsék azt a látszatot, mintha a törzsökös magyarság körében a kormány hivatalos külpolitikai orientációjával ellentétes törekvések nyilatkoznának meg. A szervezkedésnek *kizárólagosan kulturális jellege* van.

A táborozás örömmel vette tudomásul a két testvérnemzet közötti kulturális összeköttetés kimélyítésére irányuló kezdeményezést, úgyszintén azt a bejelentést, hogy szeptember hó első napjaiban sor kerül a Törzsökös Magyarok Követtáborának összehívására, amely hivatva lesz a mozgalom újjászervezésével és további kiépítésével kapcsolatos kérdések ügyében dönteni.

Molnár József, *Rácz* György, *Hidvéghy* István, *Tóth* Elek és *Győry* Károly hozzászólásai után a táborozást követő társasvacsora lelkes hangulatban nyert befejezést.

A postaautó elgázolt egy postást

Rajcsányi Mihály 42 éves postakézbesítőt szombaton este az Aréna-út 1. számú ház közelében elütötte egy postaszállító autó. Zúzott sebeket és bordatörést szenvedett. A Rókus-kórházba vitték.

Országos vásárok

Augusztus 20. Budapest (Pest m.), Jásztelek (Szolnok m.), Kunszentmárton (Szolnok m.).

Augusztus 21. Abony (Pest m.), Böhönye (Somogy m.), Büsü (Somogy m.), Döbrököz (Tolna m.), Gálosfa (Somogy m.), Gyöngyös (Heves m.), Gyöngyösmellék (Heves m.), Hajdúböszörmény (Hajdu m.), Hosszúpereszteg (Vas m.), Kadarkút (Somogy m.), Kiskőre (Heves m.), Miskolc (Borsod m.), Mosonszentjános (Győr m.), Nagylózs (Sopron m.), Nyírbakta (Szabolcs m.), Pusztamérges (Csongrád m.), Püspöknádasd (Baranya m.), Tatabánya (Komárom m.), Vámospércs (Hajdu m.), Zalaszentbalázs (Zala m.).

Augusztus 22. Balkány (Szabolcs m.), Jánoshalma (Bács m.), Letenye (Zala m.), Mikosszéplak (Vas m.), Veszprémvarsány (Veszprém m.), Zalabér (Zala m.).

Augusztus 23. Ajka (Veszprém m.), Füzesgyarmat (Békés m.), Jánosháza (Vas m.), Siófok (Veszprém m.), Tiszabercel (Szabolcs m.).

Augusztus 24. Babócsa (Somogy m.), Görcsöny (Baranya m.), Harka (Sopron m.), Körmend (Vas m.), Lajoskomárom (Veszprém m.), Sümeg (Zala m.), Szil (Sopron m.), Tiszalök (Szabolcs m.), Újfehértó (Szabolcs m.).

Augusztus 25. Aszód (Pest m.), Csesztreg (Zala m.), Halászi (Győr m.), Komádi (Bihar m.), Rum (Vas m.), Szabadhídvég (Somogy m.), Toponár (Somogy m.).

Olcsó pausálkúrát
és pompás friss levegőn üdülést, strandolást, pihenést nyujtanak
Pöstyén, Szliács, Trencsénteplic
gyógyhelyei. Budapesttől 3—4 óra
Tátra iroda, Dorottya-utca 5—7

— **Nemzetközi kutyakiállítás Budapesten.** A Magyar Ebtenyésztők Országos Egyesülete szeptember 10-én a *Tattersallban* rendezi őszi *nemzetközi győztes* és *derby* ebkiállítását. Ezen a kiállításon minden egyes ebfajtánál és nemek szerint külön kiadásra kerül a *nemzetközi champion-bizonylat*, az úgynevezett *C. A. C. I. B.*, a *Hungáriagyőztes*, a *Nemzetközi és Hungária Derbygyőztes*, valamint a *Hungária Prima Junior* cím. Hat vándorserleg és számos értékes tiszteletdíj. A kiállításra nevezhető bármily „elismert" fajtához tartozó és legalább nyolc hónapos kort betöltött fajtiszta eb. A kiállításon résztvevő ebeket legkésőbb szeptember 1-éig kell bejelenteni Ilosvai-Hollóssy Lajos m. kir. gazd. főtanácsosnál, az egyesület központi irodájában (Budapest, VIII., Rákóczi-út 29. Telefon 138-464), ahol részletesebb felvilágosítás is kapható.

Az idő

Egész Nyugat- és Közép-Európa déli fele a szárazföld belsejéből jövő légáramlás hatása alatt áll és az időjárás derült, száraz jellegű. Eső csak a középnémet helyeken és a Kárpátok medencéjének északi felén fordult elő.

Hazánkban szombaton délután, különösen az ország északi felén, újból erősebb felhőképződés indult meg és a Mátra meg Budapest között, valamint Nagykőrös vidékén zivatarok alakultak ki. Este Budapest felett újabb zivatar volt és ekkor Eger és Debrecen között esett az eső. Az esti órákig a csapadék lényegtelen volt. A hőmérséklet 23—24 fok, de Kassán 26, Ungvárott 27 fokra emelkedett este pedig a legtöbb vidéken még 18—20 fok volt.

Budapesten szombaton délben 22 fok, este kilenc órakor a hőmérséklet 18 Celsius-fok, a tengerszintre átszámított légnyomás 760 milliméter, gyengén emelkedő.

Várható időjárás a következő 24 órára: *Gyenge északi-északkeleti szél. Változó felhőzet; helyenként, főleg a délutáni órákban futó záporeső és zivatar. A hőmérséklet tovább emelkedik.*

ESŐ- BALLON- RAGLÁN-
LODEN és VIHARKABAT
MÁRTON és SZÁSZ
Bálvány-u. 3 Címre ügyelni! Ezen hirdetés felmutatója 5% eng. kap

Vízállás

A *Duna* Hofkirchennél és Komárom—Mohács között árad, máshol apad, Struden—Paks között közepes, máshol alacsony vízállású.

A szombati dunai vízállások: Schärding 250, Passau 512, Struden 415, Stein 142, Bécs 154, Pozsony 323, Komárom 443, Budapest 354, Paks 192, Baja 232, Mohács 248.

A *Dráva* Barcsnál mínusz 12, Drávaszabolcsnál 109.

A *Tisza* Tekeházáig árad, lejjebb apad, igen alacsony vízállású.

A szombati tiszai vízállások: Faluszlatina 31, Tekeháza mínusz 60, Tiszaújlak mínusz 108, Vásárosnamény mínusz 136, Tokaj mínusz 74, Tiszafüred mínusz 72, Szolnok mínusz 90, Csongrád mínusz 124, Szeged mínusz 68.

A *Szamos* Csengernél mínusz 45.

A *Körös* Körösszakállnál 30, Békésnél mínusz 20, Gyománál mínusz 42.

A *Maros* Makónál mínusz 36.

A *Balaton* Siófoknál 64.

A *Velencei-tó* Agárdnál 70.

Férfikonfekció szakmában jártas
kirakatrendezőt, eladó személyzetet és üzletszerzőket keres elökelő fővárosi cég
Írásbeli ajánlatokat továbbít személyi adatok tüzetes feltüntetésével „csak őskeresztény" M. jeligével: Leopold Gyula hirdetővállalat, VII., Erzsébet-körút 39.

A vizsgálóbíró letartóztatta Nagy kertészt, aki megölte leányát

Körülbelül tíz nappal ezelőtt Dunaharaszti és Soroksár között, a vasúti átjáró közelében — mint emlékezetes — egy kukoricásban oszlásnak indult női holttestet találtak. A holttest feje le volt vágva és néhány méterrel odébb egy rongyba csavarva volt elföldelve. A nyomozás aztán megállapította, hogy az áldozat *Nagy* Lidia tizennyolc éves dunaharaszti leány, Nagy Sándor ötvenhárom éves kertész leánya. A csendőrség többeket gyanuba vett, főként a leány közeli fiúismerőseit, a nyomozás azonban nem vezetett eredményre. Csütörtökön aztán különböző gyanuokok alapján *őrizetbe vették az áldozat apját*, aki rövid faggatás után beismerte, hogy előre megfontolt szándékkal ő gyilkolta meg leányát. Pénteken reggel *helyszíni szemlére* kísérték a kertészt, aki ez alkalommal is *mindent beismert*.

Dr. *Benkő* Béla, a pestvidéki törvényszék vizsgálóbírája szombat reggel maga elé vezettette Nagy Sándort és részletesen kihallgatta őt. Utána kihirdette előtte végzését, amely szerint gyilkosság bűntette miatt előzetes letartóztatásba helyezi. A kertész tudomásul vette a vizsgálóbíró végzését.

Szabadlábra helyezte a vizsgálóbíró a bácskai kivándoroltatási botrány egyik szereplőjét

A bácsmegyei munkáskivándoroltatási ügyből kifolyólag — mint ismeretes — annakidején nemcsak dr. *Barasits* Antal bajai ügyvédet, hanem annak sógorát, *Flach* Balázs magántisztviselőt is letartóztatták. Flach Balázs, aki sógora ügyvédi irodájában volt alkalmazva, segédkezett Barasitsnak a kivándorlási ügyek intézésében is. Ő volt az, aki tulajdonképpen a munkavállalási igazolványokat kiállította a „felek" részére, a rendőrség őt is letartóztatta.

A vizsgálóbíró most elrendelte Flach Balázs szabadlábra helyezését, mivel szökésétől már nem kell tartani.

Az 1940. évi
Standard, Telefunken, Philips, Orion és Eka
készülékújdonságok bemutatása előjegyezhető
Reich Miklós cégnél Budapest, VI., Vilmos császár-út 45. Nagymező-u. sarok.
Az összes márkás rádiók igen olcsón!

Kárpitozott bútorokat szétbontás nélkül, értékes függönyöket és szőnyegeket gyönyörűen tisztít és fest
Kulcsár és Huppert
Telefon: 126-303.

Az Őszi Vásár külföldi látogatói vízum nélkül jöhetnek Magyarországra

Hétfőn, augusztus 21-én reggel egyszerre öt országban lép érvénybe az *Őszi Lakberendezési és Háztartási Vásár* alkalmából engedélyezett *utazási kedvezmény*. Magyarország és a délkelet-európai, valamint a kisázsiai országok, Törökország, Bulgária, Görögország és Jugoszlávia adják meg ezzel a leghosszabb időre, *egy teljes hónapra* szóló, szeptember 21-éig érvényes lehetőséget arra, hogy az ősz e magyar gazdasági eseménye iránt érdeklődő közönség Budapestre utazhassék. Az ideérkezésre a kedvezmény augusztus 21-étől szeptember 11-éig, a visszautazásra augusztus 31-étől szeptember 21-éig lesz érvényes.

A vásár idegenforgalmának akadálytalan kialakulása szempontjából hasonlóképpen igen fontos a magyar kormány által engedélyezett *vízummentesség*. A külföldi közönség az Őszi Vásár *utazási és autós igazolványaival* hétfő reggeltől kezdve a vásár befejező napjáig *a vízum előzetes megváltása nélkül lépheti át a magyar határt* és fontos, hogy az Őszi Vásár alkalmából Budapesten utólag beszerezhető *ingyen vízum* egészen szeptember 21-ig terjedő időre szóló tartózkodási engedélyt is jelent az érkező külföldiek számára. A magyar hatóságok minden rendelkezésre álló eszközzel segítségére kívánnak lenni az Őszi Vásárnak abban, hogy a kiállítók részére minél nagyobb számban hozzon az országba külföldi vásárlókat. Épp ezért kimondották, hogy az Őszi Vásár külföldi látogatóitól egyéni útlevélen és a vásár említett igazolványain kívül *semmiféle egyéb okmányt vagy igazolványt nem kívánnak*. Szabad tehát a beutazás mindenki számára aki a mondott két feltételnek eleget tud tenni.

Az erős ütemben meginduló utasforgalom mellett, az *Iparcsarnokban* lázas sietséggel folyó munka is jelzi az Őszi Vásár megnyitásának közeledtét. A kiállítók aggálya, hogy az építőipari munkásság sztrájkja pótolhatatlan időveszteséget jelenthetne az Őszi Vásárnak folyamatban lévő strand- és pavillon-építkezéseinél, *indokolatlanak* bizonyult. Az Őszi Vásár építkezései *zavartalanul folynak tovább*. Sőt a vállalkozók meg tudtak állapodni a munkássággal abban, hogy hétfőtől kezdve még *fokozott munkáslétszámmal* folytathassák az építkezéseket, amelyeket e hét végére okvetlenül be kell fejezni.

Aug.-i
új modellek
Ferda Manyinál
Váci-utca 11 b

KÖZJEGYZŐILEG HITELESITETT FOTOKOPIA
24 ÓRA ALATT! VÖRÖSVÁRY MUZEUM-KÖRÚT 13 ◆ TELEFON 18-77-37

Motoros naszádok menekültek ellenőrzésére

Londoni tudósítónk írja: Az utolsó hat hónap folyamán hihetetlen mértékben megnövekedett a harmadik birodalomból menekült és Angliába (vízum nélkül) becsempészett zsidók száma. Egyes halászfalvak egész lakossága, úgy az egyesült királyság, mint a kontinens pontjain, hatalmas jövedelmi forrásra tett szert. A menekültek utolsó filléreiket is szívesen feláldozták, hogy a liberális Anglia területére juthassanak. Nem egy alkalommal 200—300 fontot is fizetett egy-egy személy a Szigetországban való partratételéért. Most a brit hatóságok erélyes kézzel rendet teremtenek. Az elmúlt hét folyamán 50 darab gyorsjáratú motoros naszáddal szerelték fel a keleti partok vámőrségét, mely ezek birtokában könnyen megakadályozhatja a kis halászgőzösök embercsempészetét.

Felborult egy teherautó, tizenháromezer tojás összetört

Neszmélyről jelentik: A község határában, a bécsi műúton pénteken *Varga* József és társa, konyi lakosok, tojással megrakott teherautójuk felborult. Az autón volt mintegy 14 métermázsa tojás és abból kb. 13.000 darab összetörött. A balesetet a víz által az úttestre hordott iszap idézte elő. A kár a 700 pengőt is meghaladja. A baleset következtében sérülés nem történt.

— **A prostata megbetegedéseinek kezelésében** a rendkívül enyhén ható természetes **„Ferenc József"** keserűvíz — reggel éhgyomorra egy kis pohárral — gyakran nagyfontosságú szolgálatot tesz azzal, hogy igen könnyű, lágy székletet biztosít és az egész anyagcserét elömozdítja. Kérdezze meg orvosát!

HALÁLOZÁS

Lackner Sámuel ny. MÁV tisztviselő, a veszprémi ág. h. ev. egyházközség volt felügyelője életének 82. évében elhúnyt. Temetése szombaton délután volt a soproni ev. temetőben.

Győrffy Dezső Sándor, ny. MÁV állomáselőljáró életének 63. évében Zalaegerszegen elhúnyt. Augusztus 20-án d. u. 5 órakor temetik a zalaegerszegi temető halottasházából.

Csillárt METEOR csillárgyár üzleteiben vásároljon: Podmaniczky-utca 27 József-körút 44



VÁGJA KI ÉS TEGYE POSTÁRA MÉG MA!

T. **LINGUAPHONE** (London)

Budapest, VIII., József-körut 2. szám

Kérem a 22 oldalas díjmentes ismertető megküldését.

ANGOL **német, spanyol érdekel: Díjmentes próbaidő.**

(A kívánt aláhúzandó)

Név: _____

Cím: _____ M. N. 1

Kétszáz kilométeres csővezetéket kap a lispei olaj a Dunáig

Nagykanizsáról jelentik: A Magyar-Amerikai Olajipari Rt. igazgatósága elhatározta, hogy a lispei olajnak a finomítóba való szállítására *Újnéppusztától* kiindulva 200 km-es csővezetéket épít *Almásfüzitőig*, ahonnan az olajat hajón szállítják tovább Budapestre. Eddig a lispei olajat 23 km hosszú vezetéken szállították az újnyugatpusztai vasúti állomásra és onnan vasúton továbbították Almásfüzitőre, a finomítóba. Ez a módszer azonban drágának bizonyult, míg a 200 km-es távvezetéknek kb. *10 millió pengős költsége* az új szállítási rendszer révén két éven belül megtérülne. Az új vezeték terve már elkészült és az építést is hamarosan megkezdik. *(MTI.)*

GÖNCZI TERKA gyermekotthona V., Személynök-u. 25. (Dunaparton). T. 110-522. 1939/40. tanévre felvesz leányokat 3—18, fiukat 3—12 éves korig kis létszámban. **Angol-német játszóiskola.** Egész- és félpanziós. Torna, zene, nyelvoktatás, korrepetálás. Nagyobb leányok számára főzés, háztartási tanulmányok. Psychologus pedagógus vezetés.

Kétszáz magyar munkás tanulmányútra indult Németországba

Szombaton délután indult el Németországba a Nemzeti Munkaközpont „Becsüld a Munkát" szabadidő-szervezetének első 200 tagú, árvalányhajas, magyarruhás tanulmányi csoportja. A keleti pályaudvaron *Böszörményi* László miniszteri osztályfőnök intézett beszédet a tanulmányi csoporthoz, majd *Huszty* Károly tanácsnok a főváros nevében, végül vitéz *Marton* Béla országgyűlési képviselő intézett beszédet a tanulmányi csoport tagjaihoz.

Legközelebb a tüzijátékhoz a „Búsuló Juhász" *Gellérthegy* Asztalrendelés 259-2 60.

Rendőrt gázolt egy autó

Szombaton este a Kerepesi-út és Fehér-út kereszteződésénél az AD 824. rendszámú magánautó elütötte *Kállay* Antal 48 éves rendőrőrmestert. A mentők a rendőrőrmestert életveszélyes állapotban vitték az 1-es számú helyőrségi kórházba. Az autó vezetője ellen az eljárás megindult.

Felkérem azt az urat

aki szerdán e lap könyvosztályában

ernyőmet elcserélte

adja le a kiadóhivatalban.

Magyar iparművészeti világeredmények

Az Iparművészeti Társulat negyedévi jelentése

Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat elnöksége most adta ki az 1939. év II. negyedére vonatkozó jelentését, amely részletes ismertetést ad az eredményekről, a társulat munkájáról. A külpolitikai és belpolitikai feszültség nem biztosított kedvező gazdasági életlehetőséget a magyar iparművészet, a műipar és a házlipar számára, ennek ellenére egyes munkaterületeken és kiállításokon kivételesen szép és jelentős eredmények adódtak. Így komoly sikert jelent a newyorki világkiállítás magyar pavillonja, amelyet a társulat állított össze. Ugyanígy foglalkoznak a londoni *Ideal-Home* kiállítás keretében bemutatott iparművészeti és műipari kiállítással, az építőművészeti, lakásberendezési pályázattal, végül érdekes statisztikában mutatja ki az iparművészeti és háziipari export alakulását az 1939. év II. negyedében, illetve az első félévben. A statisztika szerint az *angliai exportunk csökkent, viszont erősen emelkedett a finn, kanadai és délamerikai.*

A mai magyar zene

Bárdos Lajos előadása Székesfehérváron

A tanárok és tanítók székesfehérvári „nyári egyetemének" egyik legérdekesebb előadását *Bárdos* Lajos tartotta: *Mai magyar zene* címen. Előadásának vezérfonala: három nemzedék. *Az első* a mult századé, mely idegen szellemi termékeket fogyaszt zeneileg is. A népszínmű-magyarság fénykora ez, követőit ma is megtaláljuk a népies műdal kedvelői között. A „második nemzedék", *Bartók* és *Kodály* felfedezik a magyar parasztdalt, mely formai tökéletességével, hangnemi és hangulati újdonságaival forradalmasítja a magyar zenei világot. Megindul a népdalgyűjtés, mely egész tudománnyá fejlődik. A két nagy úttörő vezetésével új magyar zeneélet indul soha nem álmodott virágzásnak. *A vérátömlesztés erejével állította talpra ez a zenei szenzáció a teljes dekadenciában tévelygő európai zeneművészetet.* Fényes bizonysága ez létjogosultságunknak az európai kultúrközösségben. A *harmadik nemzedék* feladata, hogy ezt a végre felfedezett igazi, ősi magyar kincsünket a nemzet minden tagjának féltve őrzött kincsévé tegye. Tanároknak és tanítóknak lesz ez elsősorban szent kötelessége.

A több mint félezernyi hallgatóság az előadás végén szünni nem akaró tapssal köszönte meg Bárdos Lajosnak az igazán nagyszerű, érdekes előadást.

A CIVILIZÁTOR

Komédia Arisztofánesz modorában

Irta:

MADÁCH IMRE

Ára 1.— pengő

vidékre 20 fillér portó is.

A MAGYAR MUNKAKÖZÖSSÉG KIADÁSA.

Kapható és megrendelhető a MAGYAR NEMZET könyvosztályában, Budapest, VI Vilmos császár-út 65.

Egy szórakozott miniszterelnök

Metaxas görög miniszterelnök híres szórakozottságáról, de az itt következő történet, amelyet a *Match* című párizsi folyóirat írt meg róla, túltesz mindenen. A miniszterelnök az egyik katonai repülőteret tekintette meg a tengerparton, ahol nemcsak légi kikötő, hanem szárazföldi gépek számára repülőtér is van. *Metaxas* tábornok jól ért a repüléshez és 66 éves kora ellenére is szokott néha repülőgépet vezetni. A repülőtér parancsnoka megkérdezte a miniszterelnököt, nem volna-e kedve kipróbálni az egyik újtípusú vízirepülőgépet.

— Szívesen — volt a válasz —, de *magam fogok vezetni.*

Ment is rendben minden, de amikor közeledtek a leszálláshoz, a parancsnok észrevette, hogy a miniszterelnök a géppel nem a tengeren, hanem a repülőtéren akar leszállni.

— Bocsánat, tábornok — figyelmeztette tapintatosan a miniszterelnököt a mellette ülő parancsnok —, de talán mégis okosabb lenne a *vízre* szállni, minthogy ez *hidroplán.*

— Óh, persze, de hol is volt az eszem! — mondta a szórakozott miniszterelnök.

Fordított egyet a kormánykeréken és a következő percben baj nélkül szálltak le a kikötő vizére.

— Parancsnok, nagyon köszönöm magának — szólt a miniszterelnök, mikor a gép megállt a vizen. — Soha nem fogom elfelejteni, hogy milyen tapintatosan figyelmeztetett a hihetetlen tévedésre, amely kicsi híjja, hogy mindkettőnk életébe nem került.

A következő pillanatban kinyitotta a repülőgép ajtaját és nyugodtan kilépett volna a — tengerbe, ha a parancsnok az utolsó pillanatban meg nem fogja.

—

Tűz martaléka lett a leghíresebb francia versenyló

Párizsból jelentik: *Coddeville* márki Rouen közelében fekvő versenyistállóiban szombaton tűz ütött ki. A lángok az istállóépületeket teljesen elpusztították. Tizenöt versenyló, közöttük Franciaország egyik legjobb telivér lova, az egymillió frankra becsült *„Pousse-Caillou"* odaégett. Az anyagi kár többmillió frank.

—

Már szeptemberben megnyílik a pannonhalmi olasz gimnázium

A *Magyar Nemzet* már megírta, hogy a magyarországi Szent Benedek-rend az olasz—magyar kultúrkapcsolatok elmélyítése céljából *gimnáziumot és nevelőintézetet* kíván alapítani. Az erre vonatkozó tárgyalások pénteken fejeződtek be a rend és a kormány között. Elhatározták, hogy az intézet, melyet Pannonhalmán építenek, Ciano olasz külügyminiszternek és néhai édesapjának nevét fogja viselni. A gimnázium első osztálya már ez év szeptemberében megnyílik.

Biedermeier csillárok * **LUX** Nádor-u. 19. Telefon: 125-632

Szerkesztői üzenetek

Előfizető, Pécs. A kérdezett cím: Mérleg-utca 2.

Macula corneae. Pontosan kellene tudnunk, milyen természetű és eredetű szaruhártyahomályról van szó. Ne tessék túlzott reményeket támasztani a paradicsomkúrával szemben. A-vitamintartalma folytán ugyan kedvezően befolyásolja a hám betegségeit, de A-vitaminban a paradicsomnál sokkal gazdagabbak a vaj és a csukamájolaj, nem is szólva az A-vitamin gyári készítményeiről. A belső befolyásolás szempontjából ezeken kívül még a tej, tejfel, marhamáj és spenót jönnek szóba elsősorban. De jobb eredmények érhetők el a szem fizikai kezelésével (masszás, szemfürdők, szemgyakorlatok, esetleg hőkezelés, stb.).

Hitler kancellár távirata Horthy Miklós kormányzóhoz

Berlinből jelenti a *német távirati iroda: Hitler* vezér és kancellár *Horthy* Miklósnak, Magyarország kormányzójának a magyar nemzeti ünnep alkalmából táviratilag kifejezte *legszívélyesebb szerencsekívánatait.*

Franciaországban megtalálták Oroszlánszívű Richárd sírját

Londonból jelenti a „Magyar Nemzet" tudósítója: Mint London tudományos köreiben hírlik, az északfranciaországi *Fontevrault-apátság* pincefalaiban nemrég talált királysírok maradványait Nagybritannia kikéri a francia köztársaság illetékes hatóságaitól.

Arról van szó, hogy *megtalálták az Anjouk angol ága hat tagjának sírját.* Az Anjou-ház tizennégy uralkodót adott *Plantagenet* néven Nagybritanniának; 1154-től, II. Henriktől, 1485-ig, III. Richárdig. Most a sokévszázados apátság falaiban megtalálták az Anjouk fekete mezőbe vésett máltai keresztjét és a Plantagenet-leopárdot, az *angol-normann királyi ház* jelképét.

Lucien *Magne* professzor, a történelmi emlékek francia igazgatója, egyike a világ első szakértőinek, kétségenkívül megállapította, hogy II. Henrik angol király és felesége, Guyenni Aliénor, továbbá gyermekeik: *Oroszlánszívű Richárd* és Angliai Johanna, Vilmos sziciliai király neje, valamint Angoulème-i Erzsébet angol királyné és VII. Rajmund toulousei gróf hült tetemeit rejtik a sírok.

Bármennyire is szoros ma a fegyverbarátság Anglia és Franciaország között, nagyon kérdéses, hogy a francia hatóságok, a világhírű Magne tanár tiltakozása ellenére, kiadják-e majd a nagybecsű történelmi emlékeket.

Lotz, Székely Bertalan és Mészöly a Vigadóban

Megnyílt a Fővárosi Képtár rajz- és fényképkiállítása

Dr. *Huszty* Károly és dr. *Szebeny* József tanácsnokok nagy és előkelő közönség jelenlétében szombaton nyitották meg a Pesti Vigadóban a Székesfőváros Képtárának grafikai kiállítását, a Budapesti Sportegylet fotó-kiállítását, az Idegenforgalmi Hivatal és az Állatkert fotó-pályázatán díjazott, valamint a székesfőváros szabadidőmozgalmának kassai útján készült fényképfelvételek kiállítását. A székesfőváros grafikai gyüjteménye most először került bemutatásra. Gyönyörű és felbecsülhetetlen értékű az anyag, amiből ki kell emelni *Mányoky* Ádám, *Lotz* Károly, *Székely* Bertalan, *Vastagh* György, *Mészöly* Géza, *Rippl Rónay*, stb. remekműveit. A BSE fotókiállításán kitűnnek *Kozák* Lajos, dr. *Pénzes* József, dr. *Huszty* Károly, *Király* Kálmán, *Simonffy* János és *Reminiczky* Lajos művészi képei. Igen érdekesek a székesfőváros munkásainak Kassán készült felvételei is. A BSE fotopályázatán *első díjat* nyertek *Dulovits* Jenő, dr. *Pénzes* József és *Kozák* Lajos. *Második díjat* nyertek *Bor* Dezső, *Buzay* Béla, *Kazinczy* Gábor, *Lorberer* Árpád, *Schermann* József, *Simonffy* Szilárd, dr. *Szepeshelyi* Istvánné és *Wunderlich* Antal. *Harmadik díjat* nyertek: *Balázs* Endre, *Bulányi* Szilárd, *Csorna* Antal, *Doroghy Farkas* Dénes, *Kenessey* Elek, *Klell* Kálmán, *Makk* István, *Mannó* József, ifj. *Medek* Béla, *Régenhardt* Pál, dr. *Szentiványi* László, *Szentkúti* Lajos dr. *Szepeshelyi* István, dr. *Uhl* Gyula, *Vargha* György és *Wózner* István.

Magyar ruha erveimért a szakmában **egyedül és többszörösen kitüntetve Mohácsy Pál** úri szabó, VIII., Mária utca 34 (Baross-u. sarok

Orvosi humor

A berni hegyvidék egy turistavezetőjének *Kocher* professzor, a neves sebész, öregkori gangréna (elhalás) miatt amputálja a lábát. A műtét helyi érzéstelenítésben folyik, tehát a beteg ébren van. Mikor Kocher kezébe veszi a turészt, részvéttel fordul az öreghez.

— Fáj, édes barátom?

— Maga azzal most ne törődjék, hanem fűrészeljen már — hangzik az edzett alpinista nyers válasza.

(Münchener Medizinische Wochenschrift.)

London kikötőjének légvédelme

Londoni tudósítónk írja: Egyedülálló a világ összes kikötői között London kikötője — a híres „Port-of-London". A legnagyobb tonnatartalmú tengeri óriásik is feljöhetnek a mesterségesen kiszélesített és mélyített folyamtorkolaton a Themze londoni partjáig. Külön hatóság, az „Authority of Port of London" intézi, függetlenül a londoni városi tanácstól, a L. C. C.-től, a kikötő közigazgatását.

Most fejezte be az Authority a Port légvédelmi munkálatait, megerősítve a kikötő minden vitális pontját, 250.000 font költséggel. 5 kilométer hosszúságban légvédelmi fedezékek állanak a dokkmunkások rendelkezésére a repeszek elleni védekezésre. 30.000 alkalmazott testi épségét védik a hatóság intézkedései.

A partmenti raktárak, malmok, magándokkok tulajdonosai további 65 kilométer terjedelemben védik munkavállalóikat.

Keresek kétszobás összkomfortos modern lakást

központi fűtéssel, város közepében, november 1re. Válaszokat „Fixfizetéses keresztény" jeligére, főkiadóba.

Szerénység

Valaki el akarja hitetni a maga szerénységét és így szól:

— Ó, én csak egy kis pont vagyok, kérem szépen...

— Egy kis pont — mondja és nem tudja, hogy minden dolog alfája és omegája: a pont. Pont nélkül nincs geometria, nincs építés, nincs alap, nincs határ, nincs találkozás, nincs cél, nincs beérkezés. Pont nélkül nincs semmi.

A pont: a világegyetem.

Szerény ember. Azt mondja, hogy ő csak egy kis pont. Minő nagyzolás! Olyan szerény, hogy világegyetemmé akar zsugorodni.

Minden külön értesítés helyett!

Legdrágább kincsünket

Veruskánkat

f. hó 17-én eltemettük.

Hochner család

Részvétlátogatások mellőzését kérjük!

Móga csipkés függöny a lakás komoly díszе Budapest, IV, Deák Ferenc-utca 17

Lotz Károly

Lásd okv

Riedl Frigyes:

Lotz Károly
falfestményei
Bp. 1899.

Könyvtáramban

Március 30. szombat

lelhetlen apostola ő. Sőt! . . . Talán túlságosan türelmes és szellemesebb, semhogy élvezetet ne találna a vitatkozásban. Szent Ágoston csakhamar kiderítené, hogy mekkora részt

vitele amig egyrészt művészetünk nemzeti irányban való fejlesztésére kiszámíthatatlan haszonnal járna, addig másrészt a vidéki közönség műizlésének és műszeretetének a kimüvelésében is szép eredményre vezetne, nem is szólva arról, hogy művészeink anyagi helyzetén is nagyot lendíthetne.

Lépjünk hát rá Isten nevében a művészet lassu decentralizációjának az ösvényére és utunk közben legelső állomásunk — *Szolnok* legyen!

Ha valahol a föld kerekségén, úgy itt, ennek az ősidőktől fogva tőzsgyökeres magyar földnek magyar levegőjében, a ringó kalászoknak s a káprázatos délibáboknak ebben a tündér világában, s egészséges, egyszerű és szorgalmas magyar népünk vendégszerető tűzhelyénél még lehet rá reménységünk, hogy valamikor sikerülni fog művészetünkben a vértelenségtől szinte haldokló *magyar géniuszt* uj életre keltenünk!

Építsünk hát műtermeket, édesgessünk

Wlassics a párisi kiállításról.

A be nem avatottak előtt úgy tűnhetett föl, mintha az 1900. évi párisi nemzetközi kiállítás képzőművészeti magyar osztályának az ügyei hosszu idő óta pihennének. Ez a pihenés azonban csak látszólagos volt és nem jelentett egyebet, mint a reklám öntudatos mellőzését. Azok ugyanis, akiknek kipróbált kezébe a párisi kiállítás magyar művészeti osztályának a sorsa le van téve, bár teljes csöndben, de fáradhatatlan buzgalommal dolgoznak rajta állandóan, hogy a képzőművészetek küszöbönálló nagy nemzetközi versenyében a magyar művészet számára előkelő helyet és diadallal kecsegtető versenyképességet biztosítsanak, annál is inkább, mert a határozott rosszakarattal telt embereket leszámítva, mindenki tisztában van azzal, hogy mindenekelőtt *a képzőművészet az a tér, amelyen a külfölddel sikerrel versenyezhetünk.*

A magyar művészet sikeréért és dicsőségeért nemes versengésben buzgólkodók között megint csak *Wlassics* Gyula dr. vallás- és közoktatásügyi miniszter az első, aki a maga hatáskörében minden tőle telhetőt elkövet arra nézve, hogy — a művészet érdekeinek sérelme nélkül — a magyar művészek közül minél többet juttasson olyan anyagi helyzetbe, amelyben nyugodtan és gondoktól menten dolgozhassék a párisi kiállítás számára.

Így — eltekintve a rendes kormányvásárlásoktól, amelyek hír szerint már a legközelebbi napokban meg fognak történni — legutóbb a miniszter félhivatalos úton fölkérte a magyar művészeket, hogy régebbi műveik közül azokat, amelyekről gondolják, hogy a *szépművészeti múzeum* számára eszközlendő vásárlások keretében szóba jöhetnek, küldjék be a városligeti új műcsarnokba, amelynek egyik termében az ily módon összegyűlt művek ki fognak állíttatni és föltéve, hogy olyan művészektől valók, akiknek tehetsége és művészeti multja följogosít arra a reményre, sőt bizonyos tekintetben biztosítékot nyujt aziránt, hogy ecsetjük alól a párisi kiállítás számára valami olyan mű fog kikerülni, mely kvalitásainál fogva a kiállításnak díszére, a magyar művészetnek pedig dicsőségére válik, — a magyar országos képzőművészeti tanács véleményének előzetes meghallgatása után — esetleg *meg fognak vásároltatni.*

A miniszter nemes intenciójú fölhivására eddig *Csók* István, *Ferenczy* Károly, *Jendrássik* Jenő, *Nadler* Róbert, *Mannheimer* Gusztáv, *Kovács* Károly, *Kernstock* Károly, *Márk* Lajos, *Eisenhut* Ferenc *Boruth* Andor, *Réthy* István, *Rippl-Kónai* József, *Pataky* László és *Fényes* Adolf összesen tizennyolc művet küldöttek be, amelyek a társulati ismétlő-kiállítás keretébe december 16-ától kezdve az új műcsarnok XII. számu termében láthatók.

Értesülésünk szerint *Wlassics* miniszter már a legközelebbi napokban megtekinti ezt az érdekes kis festmény-kollekciót, melynek reméhetőleg nem egy darabja be fog jutni a szépművészeti múzeumba.

Wlassics Gyula dr. vallás- és közoktatásügyi miniszternek ezt az elhatározását, melylyel ismételten szép tanujelét adta annak az igazán atyai gondoskodásnak, amelylyel a magyar művészet sorsa iránt viseltetik, feltétlen elismerés illeti meg annál is inkább, mert míg egyrészről a szépművészeti múzeumnak kiváló magyar művekkel leendő gyarapítását célozza, addig másrészről nagy lépéssel viszi előbbre a párisi kiállítás magyar képzőművészeti osztályának fontos ügyét, melynek gonddal és szeretettel előkészített megoldása esetleg a magyar művészet világraszóló diadalának a sikerét rejti magában.

A Lotz-Album.

Több izben volt már alkalmunk megemlékezni arról az *Izabella* kir. hercegnő védnöksége alatt ez év tavaszán megindított meghatóan nemes intenciójú mozgalomról, melynek az volt a célja, hogy a magyar művészet egyik Európaszerte elismert büszkeségének, *Lotz* mesternek a művészi munkássága a közönség szélesebb körére nézve is hozzáférhetővé tétessék olyanformán, hogy a mester kiválóbb alkotásainak művészi kivitelü reprodukciói egy diszesen és előkelő izléssel kiállított és rövid magyarázó szöveggel ellátott Album keretében kiadassanak.

A mozgalom élén *Izabella* kir. hercegnő védnöknőn kivül a budapesti főrangu és művészvilág köréből való díszes hölgykoszoru állott, melynek tagjai az ügyhöz méltó buzgalommal, szeretettel és önfeláldozással fáradoztak a nemes és finom lelkekben megfogamzott eszme keresztülvitelében és teljes csöndben, a nagyhangu reklám tapintatos mellőzésével, de azért pihenés nélkül munkálkodván, ma már eljutottak oda, hogy a monumentális mű teljesen készen áll és már a legközelebbi napokban elhagyja a sajtót, hogy megkezdje hódító körútját nemcsak Magyarország, hanem reméhetőleg egész Európa műbarátai között.

Műcsarnok 1898. 20 r.

Az Albumnak különös becset és értékességet kölcsönöz az a gyönyörü és *Lotz* Károly egyéni és művészi kedvességének minden bájával ékeskedő címlap, melyet a mester a mű számára rajzolt s melynek eredetije a Lotz-bizottság nemeslelkü és finomérzésü védnöknőjének, *Izabella* kir. hercegnőnek a példányát fogja díszíteni.

Ez a címlap kisebbített metszetben mint „ex libris“ lesz sokszorosítva a névre szólóan kiállított példányok számára, amelyet azok kapnak meg, akik az előre kibocsátott aláírási íveken fizettek elő a műre.

Hogy mily nagy és általános az érdeklődés a legfelsőbb körökben a *Lotz-Album* iránt mutatja az is, hogy egy-egy példányra *Ottó* és *Ferenc Ferdinánd* kir. hercegek is előfizettek.

Az albumból, mely a *Riedl* Frigyes által irt rövid magyarázó szöveg mellett *Lotz* mester kiválóbb alkotásait heliogravűr reprodukciókban, kisebb művei közül pedig néhányat *Morelli* Gusztáv tanár által készített fametszetekben fog bemutatni, 300 példányban már karácsonyra elkészül. Azután január elején ismét 300, a végén pedig 400 példány hagyja el a sajtót.

A mappaszerü borítékokat *Morzsányi* készíti eredeti angol vászonból és néhány százat valami *Peganoid* nevü új anyagból, melynek meglepően szép texturája van és amelyet az angol könyvkötők, kiválóan praktikus volta miatt nagyon szeretnek használni annál is inkább, mert erősebb még a bőrnél is és egyáltalában nem kopik.

A nyomdai teendőket a *Franklin-társulat* vállalta el és végezte a nála már megszokott ízléssel és szolidsággal.

Jellemző a műszerető közönség érdeklődésére nézve az, hogy a gyűjtő-bizottság 123 tagja közül bár eddig még csak 26-an küldték be íveiket, de ezen a huszonhat íven is már *412 előfizető* neve van följegyezve. A még hátralévő 97 ívtartó gyűjtőbizottsági tagot ezen az úton kéri föl a bizottság elnöksége, hogy december végéig az íveket *Bencsur* Gyuláné-hoz (VI., Lendvay-utca 15) beküldeni szíveskedjenek, nehogy az album előfizetett példányainak a szétküldésében fennakadás álljon be.

Ezzel röviden beszámoltunk a Lotz-Album ügyének mostani állásáról, s így nincs egyéb hátra, minthogy a legtisztább meggyőződéssel és a legnagyobb melegséggel ajánljuk közszeretetben álló kiváló mesterünk *Lotz* Károly művészetének ezt az ő érdemeihez képest szerény, de azért becses emlékét mindazoknak a figyelmébe, akik valami igazán művészi becsü ajándékkal akarják magukat, vagy hozzátartozóikat meglepni, annál is inkább mert a *Lotz-Album* kiadásának, a mester ünneplésén kivül a másik, emberbaráti célja egy *müveszek segélyezésére szánandó alap megteremtése lévén*, csak méltányos, ha fölhívjuk a közönség figyelmét arra, hogy inkább a *hazai* díszműveket pártolja, mint a *külföldieket*, amelyeknek nem egyszer az az egyetlen érdemük és vonzóerejük, hogy divatban vannak.

Megjegyezzük végül, hogy mindazok, akik érdeklődnek a Lotz-Album iránt, és nincs alkalmuk aláírási ívhez jutni, amennyiben külön, *névre szóló példányokat* óhajtanak, a városligeti új műcsarnok titkári hivatalában kitett aláírási íven a hivatalos órák alatt e hó végeig bármikor előfizethetnek.

Egy laikus levelei a szerkesztőhöz.

II.

Igen tisztelt szerkesztő úr!

Kevés pénzü, gyalogjáró ember vagyok. Hanem azért szegénynek nem érzem magamat s ha elsuhan mellettem egy gumi-ráfos fogat, nem kél lelkemben irígység a benne ülő iránt. Kettőnk közül alighanem nékem szebb az élet — gondolom magamban — szín és harmónia minden.

Mivelhogy én — kevés pénzü, gyalogjáró ember — szeretem a művészetet. Nincsen nap, hogy annak gondolata meg ne fordulna elmémben s teszek is érte mindent, amit egy kisember megtehet; hiszen magamnak teszem.

A képtárakba is szeretnék eljárni, haj, de nem lehet! Azért nem, mert két gyűjteményünk, az országos képtár metszetgyűjteménye s a történelmi arcképcsarnok, ládákba elrakva, eddig hasztalan kivánkoztak a napvilágra; a másik két galéria pedig, az *Országos képtár* festménygyűjteménye s a *Múzeumi képcsarnok*, csak délelőtt látható, olyankor, mikor én és sok ezer szürke hivatalnoktársam képtárba nem mehetünk, mert az államot szolgáljuk. Orvosolatlan, régi bajunk már ez nekünk, délelőtt elfoglaltaknak. Óh, hányszor »kiáltottunk feléd a mélységből, uram«, kegyelmes uram, hogy nyittasd meg nekünk a gyűjteményeket délután. Ha elődeidhez föl nem hatott, felhat talán hozzád a mi kiáltásunk, mert hiszen »a művészet népszerüsítése« a te jelszód, mely alatt legújabb, bölcs rendeletid kibocsátád. Szerezd meg rendeletidet egygyel, nagyméltóságu úr, egy olyan bölcscsel, mely galériáink állapotját szabályozza.

beteg testi ereje napról-napra fogy, mert táplálkozása nagyon hiányos, pedig erre is csak erőszakkal lehet rávenni. Szavát olykor napokig nem hallani; csöndes elmerültségben maga elé bámulva tölti napjait egy széles karosszékben, melyet napközben csak ritkán hagy el.

Kérésemre Oebecker dr. irásbeli engedélyt adott az intézetbe való ellátogatásra s nemsokára ismét ott állottam az endenichi gyógyító intézet parkjának nagy rácsos kapuja előtt. Összeszorult szívvel haladtam a terjedelmes épület felé, melynek balszárnyában a földszinti osztály csöndes betegei között éli Munkácsy Mihály szomoru, sivár napjait.

Aztán megláttam a mestert, persze kellő távolságból, a fedett nagy folyosón, karosszékébe ülve.

Milyen látomás! Az egykor hódítóan szép férfiu helyett egy meggörnyedt, aggastyán képe tünt föl előttem. Rendetlen, hosszu, fehér szakállával, fénytelen bágyadt szemeivel, mintegy az elmult, a régi dicsőség fényes napjain látszott elmerengeni. Így látszott legalább. De ki tudja, hogy a mester tompasága nem egyenlő-e a gondolatok teljes sivárságával; ki tudja, vajjon lelke, agya nem halt-e ki immár teljesen?

S szegény neje, ki teljes visszavonultságban él kolpachi kastélyában, hol egy külön szobában gyüjtötte össze drága Miskája minden becses ereklyéjét, melyek az egész müvelt világ bámulatáról tesznek tanuságot, gyakori látogatásai alkalmával egyre jobban készül el a végre, mely nekünk magyaroknak oly fájdalmas lesz, mely a szegény lelkihalottnak csak megváltást fog hozni . . .

Mire kiértem a Bonnba vezető útra, finom cseppekben hullott alá az eső. A déli szürke égbolt árnyában a tovarobogó kocsiról folyvást a szegény mester beteg alakját láttam hófehér, leomló szakállával a százados tölgyek kopasz ágai közül etőtünedezni.

Ilyen Munkácsy Mihály karácsonya.

A Lotz-dij nyertese.

Megírtuk annak idején, hogy társulatunk választmánya 1898. február 24-én tartott ülésén egyhangu lelkesedéssel elhatarozta, hogy *Lotz* Károly kiváló művészi érdemeinek szerény méltatásául, évente *ezer forintot* vesz föl a költségvetésébe abból a célból, hogy ezt az összeget, mint *Lotz-dijat* a mester minden érdemleges korlátozás nélkül az illető évben létrehozott legkiválóbb magyar képzőművészeti alkotás szerzőjének, teljesen önállóan és függetlenül itélje oda, csak azt az egyet kötvén ki, hogy a dij minden évben föltétlenül kiadassék.

Lotz mester, egy december 27-ikén kelt levélben hozta tudomására társulatunk igazgatóságának, hogy a rendelkezésére bocsájtott dijat 1898-ra *Vajda* Zsigmond festőművésznek itélte oda, az új Országház összekötő csarnokának mennyezetére festett *Hún monda* cimü nagyszabásu falfestményeért.

A megtisztelő kitüntetés alkalmából az alábbiakban közöljük *Vajda* Zsigmond rövid életrajzi adatait:

Vajda Zsigmond, dacára annak, hogy körülbelől már tizenhét év óta csaknem állandóan résztvesz az *Országos Magyar Képzőművészeti Társulat* kiállításain, a fiatalabb festő-generációhoz tartozik és java férfikorában van.

1859-ben született Bukarestben, hol édesapja, aki magyar emigráns volt, megtelepedett. Körülbelől 15 éves volt, mikor 1873-ben szüleivel együtt Budapestre jött, ahol azóta állandóan lakik.

1878-ban lépett a festő-pályára és legelőbb az országos mintarajziskola és rajztanárképző kebelében négy éven át *Székely* Bertalan tanitványa volt, majd átlépett *Lotz* Károly szakiskolájába, kinek vezetése alatt szintén négy évig dolgozott és a dekorativ festészetben tökéletesitette magát. E két kiváló művészen kivül más mestere soha sem volt s akademiákat sem látogatott soha.

Azóta, hogy mestereinek keze alól kikerült, hat telet Olaszország különböző városaiban és egy évet Párisban töltött, azonkivül több izben megfordult Münchenben, Berlinben és Drezdában is, hol mindig művészeti tanulmányokkal foglalkozott. Mindjárt pályája kezdetén nagy szeretettel adta magát a dekorativ festészetre s ezen a téren sok becses művet alkotott.

Egyebek közt a *Pannonia*-szálló, a *Royal*-szálló, a *Kairó*-kávéház, a *szegedi* és a *nagybecskereki* városháza, a *lipótvárosi* kaszinó, *Andrássy* Géza gróf betléri kastélya, *Schubert* műépitész józsefkoruti palotája stb. stb. mind az ő freskóival ékeskednek. Ezenkivül azonban az arckép- és a genre-festészet terén is számottevő sikerei voltak.

Az uj Országházban festett mennyezetére vonatkozó megbizatását a mult ősszel pályázat útján nyerte el az országházépitő bizottságtól, mely kilenc pályázó közül az ő vázlatát tüntette ki és őt bizta meg a kivitellel. Azóta szakadatlanul és kitartó szorgalommal dolgozik ezen az összesen *500 négyszögmélernyi* területü falfestményen, hogy mily sikerrel, azt eléggé bizonyitja az a kitüntetés, amelyre őt egykori mestere, *Lotz* Károly, a rendelkezésére bocsátott ezer forintos dij odaitélése által méltatta s a melyre joggal büszke lehet!

itt fekszik a sulypontja az orvoslás egész nagy munkájának.

Javaslatokat várunk végül a tanácskozmánytól az iránt is, hogy hogyan és mely eszközökkel lehetne közvetve vagy közvetlenül a közönség művásárlási kedvét fokozni és így lassankint olyan állapotokat teremteni, amelyek közt a művészek ne volnának teljesen az állami művásárlásoknak, a művészek számához képest bizony sekélyes forrására utalva, hanem ezeket inkább kitüntetés és erkölcsi siker számba véve, *létföltételeiket a nagyközönség körében keresnék és találhatnák föl.*

Ezektől a fontosabb kérdésektől eltekintve, persze a kisebb jelentőségü kérdéseknek egész serege vár még elvi és gyakorlati megoldásra, úgy hogy a feldolgozandó anyag mindenesetre elég gazdag arra, hogy a tanácskozmány elvi megállapodásai alapján az illetékes köröket egész éven át foglalkoztassa.

Az első lépés megtörtént s így mindenesetre bizalommal tekinthetünk a jövőbe.

Nagy várakozással nézünk a *Wlassics* miniszter által kilátásba helyezett művészeti tanácskozmány munkálkodása elé s a miniszter eddigi működésének a tapasztalataira támaszkodva alapos okunk van remélni, hogy a küszöbön álló esztendő korszakot fog alkotni a magyar művészet fölvirágoztatásának a történetében.

Egész lelkünkből kívánjuk, hogy úgy legyen! *Nemo.*

Munkácsy Mihálynál.

A *Pesti Napló* karácsonyi számában olvassuk a lap külön tudósitójának Bonnban december 23-ikáról keltezett levelét, mely rendkivül sötét szinben tünteti fel *Munkácsy* Mihály állapotát s mely bizonyára a legmélyebb részvét érzését fogja felkölteni minden magyar ember szivében.

A szomorúan érdekes levél egész terjedelmében így hangzik:

Odahaza Budapesten a Műcsarnok és a Nemzeti Szalón is megnyitotta karácsonyi kiállítását. Régi, kipróbált festők mellett ifju, sokat igérő tehetségek tették ki műveiket a nagyközönség elé, ki-ki bízva tehetségében, becsvágygyal eltelve remél sikert. Ez a fiatal művészek karácsonya.

Milyen más a szegény Munkácsy Mihályé! Ime két éve, hogy itt sínylődik az endenichi gyógyító intézetben, holt lélekkel, tompult agygyal várva a szabadulás óráját.

Most másodszor jártam nála, mióta itt van. Mikor tavaly áprilisban először jöttem Endenichbe, a kezdő tavasz jótevő napsugarai gyanánt hatott rám, amit állapotáról hallottam s amit saját szememmel láttam. Akkor még meg volt bennünk az a remény, hogy Magyarország büszkesége még nincs elveszve a művészet részére.

Hiu reménység volt!

Azóta mennyi minden változott meg! Parisi palotájának fényes, művészi berendezését, melyet egykor a francia főváros szine-java csodált meg, elárverezték. Szemtanuja voltam ennek is, látnom kellett, hogy kerülnek a mester kedves tárgyai szárazlelkü brocanteurök kezébe hallatlanul potom áron, holott ő fejedelmi bőkezüséggel fizetett értük. Aztán gyámság alá helyezték, mialatt pedig szellemi ereje napról-napra fogyott.

Sáros időben érkeztem Bonnba s a haldokló esztendő néma szomorusága mintegy előre sejtette velem, hogy a szegény jó mester viszontlátása mily fájdalmas látvány lesz.

Félórával megérkezésem után *Oebecker* dr. intézeti főorvos kapujánál állottam. A kiváló szaktudós, ki az összes rajnavidéki gyógyító intézetek főfelügyelője, szomoru mosolylyal ismert föl.

— Szegény magyarok, mondta — önök még mindig azt remélik, hogy Munkácsyt az orvosi tudomány és a gondos ápolás képes lesz megmenteni! A két év alatt, mióta itt van, mindent megkisérlettünk, hogy állapotát javítsuk. Hiába volt minden. A mester agytompulása mellett az utolsó három hónap alatt a hátgerincsorvadás romboló munkája végképp elvette tőlünk a gyógyulás legkisebb lehetőségének reményét is. Élete már nem élet, csak vegetálás. Míg azelőtt önmaga, segítség nélkül sétálgatott elég gyakran a kertben, mos már csak két szolga karjára támaszkodva képes olykor-olykor szobáját elhagyni.

— S meddig tarthat ez az állapot? — kérdeztem.

— Azt előre megmondani valóban nehéz dolog volna — felelte a főorvos. — Lehet, hogy hónapokig, lehet, hogy csak hetekig. A

Műcsarnok, 1899, 1. szám

A Lotz-Album ügye.

A Lotz-Album szerkesztő-bizottsága *Batthyány* Lajosné grófnő elnöklése mellett junius 4-én ismét ülést tartott, amelyen *Benczur* Gyuláné, *Pejacsevich* Katinka grófnő, *Hampel* Józsefné, *Herzl* Mórné drné, *Riedl* Frigyes, *Morelli* Gusztáv és *Tolnay* Ákos voltak jelen.

Az elnöknő mindenekelőtt tudomására hozta a bizottságnak, hogy a Lotz-Album szövegének megírására *Riedl* Frigyes írót és tanárt sikerült megnyerni, amit a bizottság örömmel vett tudomásul és egyúttal aziránt is megállapodott, hogy a szöveg a kisebb illusztrációkkal együtt körülbelül tíz oldalra terjedjen.

Ezután *Benczur* Gyuláné fölkérte a bizottságot, hogy állapítsa meg véglegesen azt, milyen sokszorosítási módot kiván alkalmazni a Lotz-Album illusztrációinál.

Tolnay Ákos mindenekelőtt fölhívta a bizottság figyelmét arra, hogy művészkörökben általános és csaknem egyhangu a vélemény aziránt, hogy a fametszet *nem éppen a legalkalmasabb reprodukálási mód* arra, hogy az albumban Lotz mester technikájának a karaktere is érvényre jusson, mert bármily művészi módja is a fametszet a reprodukálásnak, mégis *igen sokat elvon az illető művész eredeti egyéniségéből.*

Morelli Gusztáv nem tartja ezt elfogadható és helyes érvelésnek, mire a bizottság rövid eszmecsere után abban állapodott meg, hogy a szöveg közé illesztendő húsz kisebb illusztráció fametszet útján reprodukáltassék, s erre *Morelli* Gusztávot kéri föl.

Miután a bizottság még elhatározta, hogy a nagy műlapok alá magyar, francia és német nyelven fogja az illető mű címét odanyomatni, szóba került a bekötési táblák kérdése. Miután azonban itt a nézetek igen eltérők voltak, a bizottság abban állapodott meg, hogy a bekötési táblák iránt majd az őszszel tartandó első ülésen fog véglegesen határozni.

Még néhány jelentéktelenebb ügy elintézése után a gyűlés föloszlott.

A művészet ügye a bajor képviselőházban.

A Münchenben megjelenő *Die Kunst für Alle* című művészeti folyóirat kivonatos tudósítást közöl a bajor képviselőház nemrég tartott két üléséről, melyeken a kultuszbudgetnek azt a részét tárgyalták, mely a képzőművészeteknek az állam által való támogatására és ápolására vonatkozik.

A kivonatos tudósítás a következőleg hangzik:

»A kormány által a költségvetésbe beállított tételeket minden kifogás és levonás nélkül jóváhagyták. A képzőművészeti akadémián kivül, mely valamivel több, mint 200.000 márkával szerepel a költségelőirányzatban, ide tartozik még a képtárak évi 70.000 márkányi javadalmazása, továbbá a metszet- és rajzgyűjtemény céljaira szánt évi 25.000 márka. Ebben az utóbbi összegben benne van a metszetek és rajzok vásárlására rendelt 8500 márka is, melynek fölemelését indítványozták abból a célból, hogy a gyűjtemény hiányai és fogyatékosságai gyorsabban pótolhatók legyenek. A miniszter az összeg fölemelését már a jövő esztendőre kilátásba is helyezte. A művészet előmozdítása és ápolása címén a költségvetésben 60.000 márka szerepel, mely összegnek az a célja, hogy az ország különböző részeiben a festészetet és a szobrászatot támogassa, amennyiben belőle bizonyos összegeket osztanak szét emlékszobrok, közkutak, templomi festmények, üvegfestmények stb. céljaira. Ezenkívül van még egy 100.000 márkás tétel, mely nyilvános, különösen állami tulajdonban lévő gyűjtemények számára, kiváló műtárgyak vásárlására van szánva; ebből az összegből, mint eddig, úgy ezentúl is modern művészek kiváló műveit vásárolják meg a müncheni kiállításokból. E rendes müncheni nemzetközi kiállítások támogatására ezenkivül még 8500 márka van fölvéve a költségvetésbe. Ezeken a költségvetésben szereplő tételeken felül a miniszternek évente még körülbelől 18—19.000 márka áll rendelkezésére a művészeti alap kamataiból, mely összeget rendesen műtermekben vagy műárveréseken való vásárlásra szoktak fölhasználni. A képzőművészek istápolására szánt költségvetési tételek körül kifejlődött vita ezúttal kissé élénkebb volt és az eddiginél magasabb színvonalon állott. Dr. *Deinhard* képviselő kifogásolta az új Pinakothekában a képek elhelyezését, melyek minden egységes, rendszeres és kronológikus sorrend nélkül vannak fölaggatva. A miniszter ezt a kifogást nem is kisérlette meg megcáfolni, sőt beismerte, hogy az új Pinakotheka már tele van, úgy hogy a minden rendszer nélkül összehalmozott képek csakugyan egymást ütik agyon. Kijelentette egyúttal, hogy nemsokára gondoskodni fog kelleni arról, hogy az állam által megvásárolt művek más alkalmasabb helyen gyűjtessenek egybe. *Vollmar* képviselő hosszabb beszédben beható kritika tárgyává tette a legujabb állami vásárlásokat és különösen kifogásolta *Uhde Fritz* »Menybemenetel« című festményének a megvásárlását, mert ez a mű meg Uhde tisztelőinek a véleménye szerint sem áll a kellő művészi magaslaton. Kifogásolta továbbá a kép 25.000 márkás vételárát is, mely összeg, úgylátszik a Pinakotheka számára megvásárolt képek állandó taksájává növi ki magát, úgy hogy a művészek bizonyos tekintetben becsületbevagó dolognak tartják a Pinakotheka számára 25.000 márkánál olcsóbban adni el valamit. Különösen óvást emelt az ellen, hogy a mult évben *Róth Kristóf* tanárnak „Haldokló“ című szoborcsopor-

Műcsarnok. 1898.

tozatát csak azért nem vásárolták meg a Pinakotheka számára, mert a munkások családi életéből ábrázolt egy jelenetet. Végül *Vollmar* azt kívánta, hogy a vásárló bizottság, melyet eddig minden kiállításra ujonnan neveztek ki, állandósíttassék. A miniszter mindenekelőtt ezt a kívánságot utasította el, még pedig a müncheni művészek közt tapasztalható pártoskodásra való tekintetből; az ilyen állandó bizottság igen nagy hatalmat keríthetne a kezébe. Ezután pedig egyenként válaszolt Vollmar kifogásaira. Dr. *Deinhard* és *Kohl* képviselőkkel szemben védelmébe vette *Stuck* Franznak és *Zügel* Heinrichnek az akadémiára történt meghivatását; *Zügel* kétségkivül ma Németország első állatfestője, *Stuck*-ot pedig az akadémia számára meg *nem* nyerni, valóságos bűn lett volna a miniszter részéről.

Egész terjedelmében közöltük ezt a csak nagyon kivonatos tudósítást, mely élénk világot vet arra a módra, amelyen a bajor képviselőház a művészet ügyét tárgyalja, valamint arra a széleskörü támogatásra, amelyben a művészeket Münchenben az állam részesíti. Mindenekelőtt azt látjuk, hogy a *csöpp kis Bajorország* évenkint *482.500 márkát* vagyis körülbelől *290.000 forintot* fordít a művészet istápolására! Ami pedig a művészi ügyek parlamenti tárgyalását illeti, ehez nem kell kommentár! Ugyan a képviselő urak közül ki törődik nálunk azzal, hogy a Múzeumban hogy vannak fölakasztva és elrendezve a képek, hogy a kormány mit és miért vásárol meg, mit és miért nem vásárol, hogy a képviselőház által művásárlásokra szánt összeget fölhasználják-e vagy sem, hogy a művészi oktatással kik és miért, vagy kik és miért nem foglalkoznak!? A legcsudálatosabb azonban az, hogy ilyen körülmények közt még a művészek sorában is akadnak olyanok, akik a mi művészeti állapotainkat a müncheniekkel akarják méregetni!

Előbb sokat, igen sokat kellene tanulnunk a *kis Bajorországtól.*

Vásárlások az 1897. évi kiállításokon.

A társulatunk tagjai számára eddig évente kiadni szokott *Közlemények*-et ez év május hónapjától kezdve a *Műcsarnok* lévén hivatva helyettesíteni, alább pótlólag kiadjuk az 1897. évi tavaszi nemzetközi és az 1897/98. évi téli kiállításon történt vásárlások lajstromát.

A) **1897. évi tavaszi nemzetközi kiállításon.**

a) *A király vásárlása.*

1. Grünwald Imre: »Lori«.
2. Spányik Kornél: »Amazon«.
3. Valentiny Lajos: »A Balaton és Badacsony vidéke«.
4. Edvi Illés Aladár: »A segesvári óratorony.«
5. Knopp Imre: »Mária Jézussal«.
6. Peske Géza: »Etetés«.
7. S. Zsolnay Julia: »Mákvirágok«.
8. Bruck Hermin: »Csendélet«.
9. Neogrády Antal: »A kis imposztor«.
10. Beck Ö. Fülöp: »Hungária«.

b) *A kormány vásárlása.*

11. Dierckx Pierre: »Ebédlő a gyermekmenedékházban«.
12. Vinçotte Thomas: »Catilina«.
13. Ligeti Miklós: »Éva«.
14. Dubois Paul: »Madonna«.
15. Vanderstappen Charles: »A zsarnok rögeszme«.
16. Pataky László: »Vallatás«.
17. Palmié Charles: »Holdas éj«.
18. Veress Zoltán: »Az örökség«.
19. Vastagh György: »A kárvallott cigány«.
20. Baer Fritz: »Őszi est eső után«.
21. Kernstock Károly: »Agitátor egy gyár kantinjában.«
22. Willroider Ludvig: »Est«.
23. Zemplényi Tivadar: »Az új kedvenc«.

c) *A műbarátok köre vásárlása.*

24. Baditz Ottó: »Peches Ámor«.
25. Edvi Illés Aladár: »Őszi tájkép«.
26. Glatz Oszkár: »Tanulmány«.
27. Szlányi Lajos: »Falu végén«.
28. Mihalik Dániel: »A szérűsben«.
29. Mendlik Oszkár: »Nyilt tengeren«.
30. Ziegler Károly: »Ifju szerelem«.
31. Leard János: »Részlet a magyar tengerpartról«.
32. Kacziány Ödön: »Esti hangulat«.
33. Fábián Béla: »Őszi est«.
34. Háry Gyula: »Tiszapart«.
35. Kann Gyula: »Részlet Ujpest vidékéről«.
36. Nádler Róbert: »Balatoni kis öböl«.
37. Olgyay Viktor: »Tél, albumlapok«.

d) *Nyerő társulati tagok vásárlása.*

38 Ipoly Sándor: »Melyik édesebb«, vevője Schwimmer Ernő.

39. Aggházy Gyula: »Hogy is kezdjem«, vevője Ő felsége a belga királynő.

40. Skutetzky Döme: »A képeskönyv«, vevője Lévay Henrik báró.

41. Telepy Károly: »Blatnicza«, vevője Munkácsy Mihály.

42. Neogrády Antal: »Az uraság«, vevője idősb Teleki Géza gróf.

43. Jantyik Mátyás: »Az eke mellett«, vevője Lőke Emil dr.

44. Brodszky Sándor: »A Margitszigetről«, vevője Braun Arnold.

e) *A társulat vásárlása a forintos sorsjátékon.*

45. Both Menyhért: »Soh' se' halunk meg«.
46. Both Menyhért: »A kis hamis«.

f) *Magánosok vásárlása.*

47. Lietzen-Mayer Sándor †: »Est«, vevője Rákosi Jenő.

48. Telepy Károly: »Árva váralja«, vevője Rákosi Jenő.

49. Edvi Illés Aladár: »Segesvári utca«, vevője Rákosi Jenő.

50. Edvi Illés Aladár: »Segesvári részlet«, vevője Rákosi Jenő.

51. K. Kovács László: »A rátóti malom«, vevője Rákosi Jenő.

52. Lietzen-Mayer Sándor †: »Tükör előtt«, vevője Zichy Nep. János gróf.

53. Györök Leó: »Buccari öblében«, vevője Tóth László.

Lotz Károly

rajza után
Schwartz József
ötvös készítette
a nagy kiállítási
érem mintáját

Kel 1885

I. k. 1. f. 127. l.
136. l. (képpel
mellett)

Lotz Károly

Vas. Ujs. 1885. 453 l.



Az operaház mennyezetének vázlata: Az Olympus. Lotz Károlytól.

(Az országos Kiállítás mennyezetének a ból)

Pátria

RÉZ-, ACÉLVÉSÉSEK, ÉRMÉK, CÍMEREK ÉS FÉMTÖMEGCIKKEK, VALAMINT DOMBORNYOMÁSU LEVÉLPAPIR, NÉVJEGY ÉS KÖRBÉLYEGEK KÉSZÍTÉSE

BUDAPEST VIII, RÁKÓC
DOMBORNYOM
BÉLYEGZŐGYÁRT

TELEFON: JÓZSEF 418-51, 390-05.
SÜRGÖNYCIM: ALBUSSAPON

ALB
SZAP

ALBUS SZAPI

Lotz Károly

Vas. Ujs. 1880. 109. l.

Képzőművészeti hirek. A nemzeti muzeum számára a kormány három szép külföldi képet vett meg a műcsarnok nagy kiállitásából: Vinea pompás kis életképét «Egy nő a pipereszobájában» háromezer forintért, Gábriel «Reggeli harmat» czimü tájképét ezerkétszázért s Dian Francesco tájképét háromezerért. — *Lotz* Károly a kisbéri méntelep részére a kormány által megrendelt «magyar ménest» fest, mely ötven lovat tüntet föl. Ugyanő és *Thán* a ferenczvárosi templom számára oltárképeket és freskókhoz vázlatokat készitenek. —

far rilevare che la semplice personalità di Paolo Teleki s'impone in tal modo da imprimere un ritmo moderato alla campagna politica, che conseguentemente attenua la gazzarra elettorale e frena le lotte partigiane per l'accaparramento dei voti.

Teleki ha anzitutto disarmato gli elementi estremisti del Partito governativo che avrebbero acuito la lotta, ed ha affidato la direzione del Partito e l'organizzazione della campagna elettorale ad elementi ponderati, alieni da qualsiasi eccesso, che non incontrano, nell'opposizione, combattiva resistenza o prevenzioni. Coloro che volevano mettersi in vista battendo la grancassa, sono stati ormai superati. Basta osservare la lista dei candidati per convincersi che Teleki desidera valorizzare gli elementi calmi, equilibrati e di valore indiscusso, e vedere affidati i mandati ad uomini che si siano distinti non soltanto nelle lotte politiche, ma anche e soprattutto in altri campi della vita pubblica, delle scienze, dell'organizzazione sociale e dei movimenti

GÖNCZY PÁL.

A magyarországi néptanitók s átalában tanférfiak s a nevelésügy barátai, fényes jubileumot rendeznek f. hó 6-án a vallás- és közoktatásügyi miniszterium államtitkárának, Gönczy Pálnak tiszteletére. Országos jellegü ünnep ez, minőhöz hasonlóval ez ideig kevés élő embert tüntetett ki a magyar társadalom. Alig van a hazának oly része, hol a jubileum rendezése viszhangra ne talált volna: tanfelügyelők, tanitóegyletek — s ez utóbbiak száma ma már a háromszázat meghaladja — s más kulturális czélu testületek vetélkedve sietnek abban résztvenni. Pozsonytól Brassóig számos helyen külön ünnepeket rendeznek, s mindamellett több százra megy azok száma, kik az ünnep napjára s tisztán csak ezért, Budapestre utaznak föl.

A magas állásu hivatalnok társadalmi helyzete kétségkivül hatással van az ünnep fényére. A vallás és közoktatásügyi miniszteriumban a II-dik ügyosztály, mely már két évtized óta áll Gönczy Pál vezetése alatt, a népoktatásnak összes ügykörét magában foglalja, s annak vezetője sok tekintetben egészen önállóan működik. Hatvannégy tanfelügyelői hivatal mintegy 200 tisztviselővel, 24 tanitóképző intézet 300 tanárral, másfél ezer állami vagy államilag segélyezett népoktatási intézet 3000-nél több tanitóval és nevelővel s ezenfelül a népoktatási intézetekkel szoros kapcsolatban álló iskolaszékek, gondnokságok tagjai, hitoktatók, részben egyenesen általa neveztettek ki, részben az ő felügyelete alatt állanak, nem is említve a többi, 20,000-et felülhaladó tanitót, az állami felsőbb leányiskolák, kereskedelmi- és ipariskolák szintén jelentékeny számu tanári karát, kik legalább a felügyelet tekintetében Gönczy Pál vezetése alatt állanak. Jelentékeny és fényes polczot tölt be ez a férfiu s a fényt még emeli az a meleg közérdeklődés, melyet a genialis báró Eötvös József hazánkban a közoktatásügy iránt országszerte felébresztett s mely azóta talán még fokozódott, s minden bizonynyal szilárdabbá lett.

A hivatal által nyujtott fényt azonban Gönczy Pál egyénisége még fokozni is képes volt. A természettől vas egészséggel és szivós munkakedvvel megáldva, Gönczy Pál sokkal többet tett, mint a legtöbb más hivatalnok. A népoktatásügynek alig van oly tere, a hol ő irodalmi vagy társadalmi irányban is ne működött volna. ABC-és könyvéből milliók és milliók tanulták megismerni hazánkban a betüket, iskoláink nagy részébe a Gönczy Pál által tervezett térképek és földgömbök vannak behozva, az iskolapadok az ő ajánlatára készülnek, s nem egy intézet épületének elkészitése egyenesen az ő érdeme.

Az ünnepelt férfiu kálvinista hajdu családból ered. Szoboszló városában (Debreczen mellett) született 1817-ben deczember 26-án, hol atyja városi tanácsos volt. Szülőföldje primitiv jellegű népiskolájában és algimnáziumában nyerte az első oktatást s a gimnáziumi tanfolyam befejezésére Debreczenbe, a reformált egyház híres főiskolájába ment. Egyetemi tanfolyamot nem hallgatott. A gimnázium osztályainak végzése után a debreczeni tanulók nagyobb részének példáját követve, falura ment ki rektor-tanitónak, majd uri családok gyermekei mellett volt nevelő. Sorsát 1844-ben az a véletlen döntötte el, hogy Karap Sándor és Diószegi Sámuel debreczeni eredetü emberbarátok a svájczi Fellenberg-Wehrli-féle iskolák lelkesitő hatása alatt mezei munkával kapcsolatban álló szegény iskolát akartak Magyarországon is felállitani s ennek létesitésével Gönczy Pált bizták meg. A fiatal pedagog a nevezett évben az ő költségükön kiutazott Svájczba, ott lelkismeretesen s alaposan tanulmányozta a híres intézeteket egy féléven át s 1845 tavaszán visszatérve 12 gyermekkel megkezdte a Magyarországon első szegényárvaház vezetését a zeleméri pusztán, Debreczen mellett, a hova egyuttal feleséget is vitt magával, most is élő nejét, Végh Jozefát, egy ref. lelkész leányát, kivel nevelő korában ismerkedett meg.

A zeleméri pusztai intézet három éven át állott fönn. Gönczy az elemi oktatáson kivül a mezőgazdaságban, kertészetben és selyemtenyésztésben oktatta növendékeit. A szabadságharcz mozgalmas napjai megbuktatták az intézetet, mely többé nem is állott helyre. Gönczy egy ideig felesége szülőföldjén tartott fenn magánnevelőintézetet, de már 1850-ben Budapestre jött s itt Szőnyi Pál hires intézetében kezdett tanitani. Két év mulva megváltak s Gönczy saját maga nyitott tanintézetet, mely csakhamar nagy hirnévre tett szert. Csengery Antal, Brassai Sámuel, Gyulai Pál, Török Pál, Székács József s más jeleseink tanitottak e magániskolában, melyet az 50-es évesben a hazafiak egyik menedékhelyének tekintettek. 1859-ben a budapesti református egyház vette át Gönczytől az intézetet s fokozatonként emelte fel főgimnáziummá, de az alapitó mindvégig megmaradt igazgatónak s midőn a közoktatásügyi miniszteriumba lépett át, helyét sógora, az intézetnek jelenlegi igazgatója, Vámossy Mihály foglalta el.

Gönczy tekintélye és hírneve, intézete tanári karának nagy nevein kivül, irodalmi működése által is emelkedett. Brassaival a botanizálást űzte szenvedélyesen, s e működésüknek eredménye többek közt két, maig is gyakran használt munkája, melyek közül az egyik Pestmegye virányát irja le rendszeresen, a másik pedig a gyümölcsfa- és eperfa-tenyésztéssel foglalkozik. Csengery Antal, az akkor b. Kemény Zsigmond által szerkesztett «Pesti Napló»-val s a magyar tud. akadémiával hozta Gönczyt szoros összeköttetésbe, s ennek is sok irodalmi emléke maradt, melyek között legnevezetesebbek a Csengery-féle «Budapesti Szemlé»-ben közlött terjedelmes tanulmányok Poroszország és Svájcz iskolaügyéről. Török Pál, a későbbi reform. szuperintendens, az egyház közoktatásügyének szervezésében használta fel Gönczy működését s ebből a korból valók a népiskolák és protestáns középiskolák tervezetei, melyeket hitsorsosai nagyrészt elfogadtak.

A nagy tevékenységű férfiu ily módon készitette elő a talajt későbbi működésére. B. Eötvös József, ki 1860-ban annak a fővárosi közoktatási bizottságnak volt elnöke, melynek előadójává Gönczyt választották, miniszteri székének elfoglalása után csakhamar 1867-ben junius 16-án osztálytanácsossá nevezte ki őt s azonnal a népoktatásügyi osztály vezetésével bizta meg. Gönczy tevékenysége e téren kezdetben nem volt korlátlan, a kezdeményezést legtöbbnyire maga a tevékeny miniszter tartotta kezében, vagy részben kedvenczére, a korán elhunyt Molnár Aladárra bizta, Eötvös halála után azonban, s még inkább, midőn Molnár Aladár, képviselővé levén, kilépett a miniszteriumból, az egész közoktatásügy vezetése Gönczy kezére jutott. Ez időtől fogva ő készitette el csaknem kivétel nélkül, az összes népoktatásügyre vonatkozó fontosabb szabályrendeleteket, tanterveket, miniszteri jelentéseket, sőt a népiskolákban használt taneszközök nagy részét is ő szerkesztette. Nagy tevékenység ez, melyet csak az méltányolhat eléggé, a ki tudja, hogy Gönczynek, hivatalos ideje nagy részét a tömérdek tanitó, képezdei növendék, államsegélyt kérő egyén stb. számára adott audienczia veszi igénybe. S e mellett Gönczy 1873-ban a bécsi világkiállitáson, 1885-ben a budapesti országos kiállitáson is tevékeny részt vett, 1879-ben az erdélyi részeket utazta be, főkép polgári iskolák létesitése végett. S mindezek mellett sok időt és nagy gondot fordit hevesmegyei karácsondi birtokának kezelé-



GÖNCZY PÁL. *Ellinger* Ede fényképe után.

sére, mely birtokán a gyümölcs- és szőlő-tenyésztést nagy költséggel a legmodernebb szellemben rendezte be.

Mindenesetre nagy előnye mindebben az a ritka vasegészség, melylyel a természet megáldotta. A hetven évet betöltött veterán hajában alig van egy pár őszülő szál, arcza körülbelől 50 éves emberre mutat s a magasrangu úr még ma is legtöbbnyire gyalog megy fel a Kálvin-téren levő lakásából a közel egy mérföldre, Budavár éjszaki sarkában fekvő hivatalos helyiségébe. A tevékeny férfiúhoz teljesen méltó neje a fővárosi nőegyesületekben, különösen az országos nőképző-egyletben és nő-iparegyletben, előkelő és tevékeny szerepet játszik. A mellett kitünő háziasszony, gondos feleség, kinek szeretetteljes ápolása sokat tett arra, hogy Gönczy Pálnak testi ereje is feltünően megmaradott. Tény, hogy Gönczy, az 50 éves jubilansokétól örvendetesen eltérőleg, még teljesen munkaképes egyén s hogy tevékenységére még sokáig méltán számithat a hazai közoktatás ügye.

AZ AKADÉMIA NAGY TERMÉNEK MŰVÉSZETI DISZITÉSÉRŐL.

(Kivonatos közlés *Keleti* Gusztávnak az akadémia közülésén felolvasandó dolgozatából.)

A Lotz Károly tanár által az imént befejezett első nagy falfestmény diszitett pillérek által 3 részre osztva, alól a karzat szalagjától fölül félkörü ívalakban van beszegve; a képeket bekeretező boltívek belső síkjai a terem plafond díszeibe átjátszó szőnyegmintaféle ornamentáczióval borítvák, mely a festményeket el is választja, össze is köti a környező architekturával.

Hátterét a háromegy falfestménynek gazdagon tagolt román stilü templom félkörü apsisa képezi, melynek ablaknyilásain keresztül a kültermészet kék ege betekint s mély távlatot kölcsönöz az egész sceneriának.

Kellő közepét gazdagon diszitett menyezetes trón foglalja el. A fölvezető s bibor kelmével borított lépcső tetején a kép és az egész képcyclus központjául Sz. István fegyvertelen ősz alakja áll, fején a pápától küldött szent koronával, Gizella hímzett palástjával vállain, királyi méltóságának teljében, mintegy isteni nyugalomra hivatkozva, balját ég felé emeli, jobbjával oda nyújtja atyai és királyi intelmeit Imre fiának, a végzetes fogadalmu királyfinak, ki balfelől, a lépcsőzet középfokán térdre ereszkedve, ábrándos szép arczát fölemeli atyjához s az iratot kebléhez szorítva figyel szavaira. Oldalról az ifju fölé hajlik, teljes főpapi ornatusban, egyházpásztori botjával kezében ősz nevelője, Sz. Gellért püspök, némelyek szerint a király intelmeinek («S. Stephani Regis de institutione ad Emericum ducem Liber») szerzője. Ezt a bensőségteljes csoportozatot már a közelebbi előtéren balfelől két Sz.-Benedek-rendi hitoktató alakja egészíti ki, — talán *Walter* és *Henrik* — a pannonhalmi magistereké, kik közül az egyik fekete kámzsás, ascetikus arczkifejezésü, mély gondolatokba merült, különösen szép alak, kezében tollal, előtte szent irás és halálfő. Még hátrább *Hartwik* püspök, Szent István életirója s más egyházi férfiak. Ezekkel szemben jobb felől a keresztény hittérités eleven munkáját látjuk folyni egy szelid arczú ősz szerzetes alakjában, ki ülő helyéből félre hajolva, térdére nyugasztott könyvből magyarázza az Isten igéit egy előkelő délczeg ifjúnak és leánynak, kik meghatva és gondolkozva hallgatják az üdvözítő uj tanok hirdetését. Az ifjú kereszténység eme kedves képviselői s a királyi trón között Imre királyfival szemben, de a lépcsőfokok egyikével alantabb, áll egy tarfejű, ősz szakállu csuklyás barát, apostoli kettős keresztjét tartva a király elé, míg mögötte a háttér felől az udvarnépe között egy hegedűs, és a templom mintájával karján a székesfehérvári egyház építésze közelednek.

Az előtéri két csoportozat közét a trón emelvénye előtt oroszlánokon nyugvó, finom domborzatú, román stilű keresztelő medencze foglalja el, oldalához repkénynyel befont ódon kőtábla van támasztva, a krónikások korának közös jelszava gyanánt e fölirással: «Emlékezzünk régiekről.»

A tryptichonszerű festmény baloldali képmezejének *Kálmán* király képezi központját, mely köré a korát jellemző mozzanatok képei csoportosítvák. A könyves király ábrázolásában művészünk eltért a hagyománytól, mely a felvilágosodott lelkű uralkodót a testi fogyatkozások egész sorával bélyegezte meg. Ezzel ellentétben erőteljes, legjobb korában levő férfialaknak mutatja. Önérzetes magatartással látjuk Kálmánt igazságszolgáltató tisztjének jelvényei elé lépni; jobbjával megragadja a felnyitott törvénykönyvet, baljának méltóságteljes mozdulatával fölmentő itéletet látszik mondani a márvány-lépcsős emelvény alján lábához borult, félmeztelen fiatal nőre, kit a boszorkányság vádja alatt a hóhér hátrakötött kezeinél fogva a csarnokba hurczolt, fáklyát emelve baljában, melylyel az elitéltre váró máglyát vala meggyujtandó. A koreszméket hathatósan tolmácsoló ezen csoportozattal szemben a jobb oldal felőli előtéren szintoly szenvedélyes és nemzeti jelleg tekintetében szintoly kifejező csoportozat köti le figyelmünket. Az eltünő pogánykor végső vergődését jelképezi ebben a művész két alakból álló csoportozatban. Az ős dalnoki rendnek egy élemedett képviselőjét látjuk az egyik alakban, a mint bősz mozdulattal hátat fordítva az uj világrendnek hódoló királynak, ketté töri hegedűjét, míg társa a ledöntött oltár romjára roskadva kétségbeesetten elfödi arczát és az ős vallás védelmében kivont kardját végső lemondással földre bocsátja. Históriát érthetőbben festeni, mint ebben a megrázó két előtéri jelenetben, alig lehetséges. A mi a két csoportozaton túl a a közép és háttér hézagait kitölti, a könyves király és az utána következő korszak irodalomtörténeti kiegészitője. Jobbról Szt.-Margitnak, a királyi apáczának bájosan nemes alakját látjuk, mellette Rogeriusnak, a «Carmen Miserabile» szerzőjének kiséretében, kiemelkedni. Hátul a szebbnél szebb jellemfők egész sorrendjét képezve a többi legendairók tünnek szemeinkbe.

A király alakjától balra a prédikácziós irók sorában kiváló helyet juttatott a művész a temesvári *Pelbártnak*, ki a díszes faragványú szószéken állva, mintha egyházi szónoklatainak egyikét fogalmazná.

Áttérünk a hármas képsorozat utolsó, jobboldali harmadára, melyen *Nagy Lajos* király délczeg alakja képezi központját a kompozicziónak; mely azonban az elfogadott programm korlátai között az eseményekben gazdag korszakból csak a művelődés-történelmi mozzanatokat érintheti. Ugyancsak a symmetria követelményei alapján ezen a képen is téres emelvény s az odavezető többfoku lépcsőzet adják a cselekvénynek, vagyis, mondjuk inkább: a jelzőkben gazdag szituaczionak színhelyét. Magát a pompakedvelő, fényes udvart tartó királyt házi koronával fején, pánczélinge fölött drága öltözetben, mint a tudomány és művészet pártfogóját mutatja be a művész, a mint a király a bársonynyal borított asztalon eléje kiállított pécsi egyetemi palotának plastikai tervmintáját vizsgálja műismerő tekintettel. Eszmerokonsági kapcsolatban a jelenet mellől Sz.-László nagyváradi lovagszobrának mintája domborodik ki a középtérből, míg hátrább, a csarnok egyik fülkéjében, ruházatáról itélve olasz származásu piktor egy szenttárgyu falkép elkészitésén fáradozik. Az irodalomtörténeti vonatkozások hangsulyozása gyanánt, a háttér karzatáról alátekintő három férfiu, a keleti királyok jelmezében, az egyházi jellegü szinjátékok kezdetére, az úgynevezett mysteriumokra is utal, míg az előtérben balfelől két dominikanus barát, keresztfejü vándorbottal kezében élénk társalgás közben lépdelve, az ősmagyarok lakhelyének kutatóit s közöttük *Juliant*, a «de facto magnæ Hungaricae» szerzőjét juttatja eszünkbe.

Ezekkel szemben jobbfelől régi krónikairóinkat látjuk egy őszszakállu főpap, talán Béla király névtelen jegyzőjének ülő alakja körül csoportositva, köztük Kún László udvari papját is, spalatói Tamást, a Márk-krónika szerzőjét, Thuróczyt. Feszült figyelemmel hallgatnak mindannyian a néphagyomány szavára, melyet a lépcsőre kiterjesztett bundáján ülő agg földmivelő mesélgető szikár alakja jelképez. A ki a nemzet hősi elemeit sem akarná nélkülözni e korszak ábrázolásaiból, talán ráismerhet ama vörös palástja alatt vértezett, harczias, kemény arczkifejezésü vitéz alakjában *Toldi* Miklósra, a szintén karddal övezett király kiséretében.

Ezzel vázoltuk legalább főbb vonásaiban a történelmi anyagot, melyet Lotz Károly az akadémia nagy termének nyugati, keskenyebb falmezején az imént befejezett, s a középkort tárgyaló festményében, az akadémiai bizottság programmjához lehetőleg ragaszkodva, felhasznált.

Tudvalevő, hogy a művész a nagy terem átellenes falának ugyanily tagozatú hármas képmezőire Mátyás király korának festményét tervezi. Az ablaksorral szemben levő s három ajtó által megszakitott hosszfala a teremnek nemzeti irodalmunk ujabb és legujabb korának jellemzésére van föntartva, talán a Bessenyei körétől kezdve az akadémia megalapitásáig.

E képkör megalakitását — ki tudná megmondani, milyen távol jövőben várhatjuk? Lotz Károly csupán a most befejezett és a Mátyás korát hasonló modorban tárgyalandó falfestmény elkészitésére vállalkozott.

De bevégezte már azonfelül, a mi a nagy teremnek nem kisebb ékességére szolgál, a gazdagon diszített plafond nyolczszögbe szorított három központi képét, melyek közül a középső, babér- és cserkoszorúba foglalva, az ország koronás czímerét mutatja; a keleti oldalra eső ugyanily nagyságu kép egy méltóságteljes nő alakjában s az emberi szellem géniuszától lelkesítve a *Tudományt* — az innenső kép, ég felé szálló nő alakjában, a ki egy amorette segélyével Psychét magával ragadja, a költészetet ábrázolja igen nemesen kigondolt allegoriában.

A terem öt ablaka fölött pedig a félkör-alaku lünettekbe az akadémia öt osztályának megfelelő tudományköröket allegorizálta a művész ugyancsak geniuszoktól szolgált ifjú nők alakjában; mely festményei szellemes felfogás és művészi alakitás tekintetében megannyi remekműnek mondhatók, bár közvetlenül az ablakok fölött lelvén helyüket, a beáradó világosság forrása mellett rendszerint árnyékba mélyednek s csak tartós, reájuk irányzott figyelemmel s az időjárás kedvezéséből élvezhetők teljes és a napjainkbeli művészet magasabb mintaju termékei által sehol túl nem szárnyalt érdemök szerint.

A középső lünette-kép, magyarázó emblemák, s alul a szögleteket kitöltő, monochrom kivitelü jelentős mellékalakok hozzájárulásával a *szépirodalmat*, mellette balfelől a *mennyiségtani*, ennek szomszédjában a *természettel* foglalkozó tudományköröket allegorizálja. A középső kép innenső szomszédjában a történelmi és régészeti, a legszélsőbb lünette-képen a *jog-* és *államtudományt* látjuk félre nem magyarázható jelképzéssel és egyéni életerővel megélénkitett alakok rythmikus csoportozatában elénk állitva.

Ezen alakitásokra az akadémiai terem-bizottság 1875-iki programmja ki nem terjeszkedik; ezek Lotz Károly legsajátabb inspirácziójának és érett művészetének ritka tapintattal és önzetlenséggel a terem legmostohább falrészére oda varázsolt termékei.

Valóban örömet érezhetünk a nagyszabásu alkotás sikerén, mint mely az idáig elkészült munka nyomán magasabbra fokozott reményeinket igazolja és arról győz meg bennünket, hogy teljes befejezése után az akadémia díszterme viruló fővárosunk egyik első rendű nevezetességét fogja képezni.

PÁRISI DIVAT.

A mint a május beköszönt, Páris nagy divatárus czégeinek kirakatai legszebb pompáikat öltik magokra s Éva minden nemzetbeli tetszvágyó lányai seregestől vándorolnak egy-egy előkelőbb czég, mint pl. a La Ferriére-czég Taitbout utczai üzletébe, mely husz év óta fennálló tekintélyével méltó versenytársává küzdötte ki magát egy Worthnak, a második császárság idejében, s egy Morin-Blossiernek ma. Nem is csoda, az ügyes franczia ujjak mindennél jobban értik a draperia művészetét; egy-egy redő felcsiptetésével itt és ott, oly hatásokat érnek el, melyeknek utánzása kétségbeejti a világ valamennyi nőszabóit.

Ennek az ügyességnek és leleménynek csillogtatásához különösen alkalmas tért nyit a császárság korabeli módositott motivumok felkapása, mely az idei divat jellemző vonásává domborul ki. A leggazdagabb szövetek és a legeredetibb formák egészitik ki benne egymást, s alkotnak olyan kompozicziókat, a melyeknek hatása festői és elegáns egyszerre.

Páris nagy divateseménye különben ez időszerint az a negyvenöt fényes toilette is, melyet a Mo-

Annak bizonyitására, hogy milyen gazdagon épitkeztek, mi minden van egy sugáruti palotában, példaképpen készitettem néhány beállitást, a 3-as számu volt Salas-Löner házban. A homlokzat kő diszeit, az elmult évben ujitották föl. Hiányos, de még mindig diszes az épület kapuja. Ebben a házban van a Postamúzeum gyüjteménye, amely külön is nagyon érdekes. Inyenceknek való a két, lámpát már nem tartó lámpatartó figura.

Lotz Károly
festőművész

1982, I. 15. Televízió 21,35 (s. inf.)
Unokáink sem fogják látni.

Bent a kapu alatt pedig, mü márvány boritásos stukko diszités, valamint Lotz Károly falfestményei.

Lotz Károly

Vas. Ujs. 1899. 176. 1

A király és a Lotz-album. A Lotz-ünnep rendező hölgy-bizottság által kiadott pompás *Lotz-albumot* («Lotz Károly falfestményei») a bizottság fölajánlotta a királynak. A király magánkönyvtára részére kegyesen fogadta a fölajánlott művet és a művészek segítő alapja javára 500 forintot adományozott. Az album jövedelme ugyanis a szegény művészek fölsegítésére való alapot gyarapítja. Mivel pedig az album költségei már régebben megtérültek, minden elkelő példány a jótékony czélt gyarapítja.

A német vezérek idejekorán vették neszet a fegyverletétel körül folyamatban lévő alkudozásoknak, valószinüleg a magyar táborban tartózkodó kémek által — s eleinte félig hivatalos úton protestáltak az őket kizárólag megillető megadási cselekmény végrehajtása ellen, de utóbb czélszerűbbnek tartották az óvás bejelentésével további eljárásuk korlátlan szabadságát jelezni, vagyis mindent ignorálni, mi tán orosz részről e részben kiköttetik.

Rüdiger tábornok, vele született szelid természeténél fogva, lehető simán járt el a kényes dologban, és nagy előzékenységet tanusított a szerencsétlenül járt lovagias ellenfél irányában; de végre mégis ki kellett mondania, hogy sem Paskievits tábornagy, annál kevésbbé pedig ő maga semmiféle kedvezményért a felelősséget el nem vállalhatják, mig e részben a czártól további utasításokat nem kapnak.

Ámde a lázadó sereg sorsáról a két fejedelem közt létre jött megállapodások értelmében csak is az illető osztrák fővezér rendelkezvén korlátlan teljhatalommal, már a fegyverletétel után megérkezett Varsóból az erre utaló császári parancs, oly módosítással azonban, hogy a magyar fővezér személyéről kizárólag a czár fog annak idején rendelkezni. Ezzel aztán a hadifogságba került magyar hadsereg sorsa eldőlt.

Igaz ugyan, hogy *Rüdiger* gróf tábornoknak a magyar fővezérhez a varsói herczeg parancsából julius 28-án (aug. 9-én) — intézett leveléből a lázadók tisztán megérthették, miszerint alkudozásokról szó sem lehet, mivel ezek legfeljebb az osztrák fővezért illethették volna; de más részről az is igaz, hogy az orosz seregnek eddigi fellépése biztos reményt nyujtott arra, hogy a magyar katonák még a legrosszabb esetben is jobban járnának velünk, mintha a német teljhatalmu vezér brutális kezébe kerülnének.

A magyar fővezér tehát feltétlen megadásra szánta el magát, és Rüdiger grófot ebbeli szándékáról azonnal értesitette. Vajjon ezen tettét többi alvezérei helyeselték-e vagy sem, arról nekünk akkoriban tudomásunk nem volt; de miután a fegyverletétel a legnagyobb rendben történt: nincs okunk abban kételkedni, hogy a szükség parancsolta elhatározás ellen kifogás nem tétetett.

Én, a nevezetes napok alatt, véletlenül *Rüdiger* tábornok főhadiszállásán lévén elfoglalva, figyelemmel kisértem az események lefolyását. Sokan közülünk eleinte azt hitték, hogy a lázadók időt akarnak nyerni, s azért bocsátkoztak alkudozásokba. Ezen feltevés mellett leginkább az a körülmény látszott tanuskodni, hogy a Debreczennél tűzben állott magyar csapatokon csakugyan nem látszott meg ama lehangoltság, mely egy oszlófélben lévő hadseregnél észlelhető. A magyar tüzérség semmit sem vesztett a Vágnál és a váczi ütközet alkalmával tanusított rugékonyságából, és a mely csapatok Debreczennél ellenünk karddal vagy szuronynyal harczoltak, mind végig megfeleltek feladatuknak. Már pedig a magyar sereg színe-javát *Jergei (Görgey)* tartotta kezében, ki bizonyára tudta, hogy ha valamikor, ugy e válságos pillanatban bátran számithat rájuk.

Az Ártándon tartott haditanácsban leginkább *Froloff* tábornok, vezérkari főnök pártolta azok nézetét, kik Görgei őszinte szándékát kétségbe vonták. Azonban *Rüdiger*, *Anrep*, *Sass*, *Butulin* és *Meller-Sakimelski* tábornokok, minden eshetőségek tüzetes megfontolása után, elfogadták Görgei ajánlatát, és *Froloff* tábornok a többi részletek megállapítása végett a lázadók főhadiszállására küldetett.

Mily módon sikerült az előre nyomuló osztrák csapatokat a lázadók jobb oldalától minden feltünés nélkül elzárni, azt annak idején Froloff tábornok az 1849-iki hadjáratról irt könyvében tüzetesen leirta; én csak arra szorítkozom, hogy e feladat fényesen sikerült, noha sokan azt hiszik, miszerint nem az osztrákon mult, hogy a nehéz feladat szerencsésen bevégződött.

A fegyverletétel a legnagyobb rendben augusztus 13-án ment végbe, a nélkül, hogy valamely részről még a legcsekélyebb zavar is keletkezett volna.

A szomoru látványt soha sem tudtam elfelejteni; önkéntelenül eszembe jutott az emberi sors forgandósága. Alig lehet kinosabb érzés, mint fegyveres kézzel, teljes erőben, mindenről lemondani, még a személyes szabadságot is elveszteni.

A mi ama csapatok külső kinézését illeti, melyek *Görgei* vezénylete alatt *Rüdiger* tábornok előtt fegyvereiket letették, határozottan állithatom miszerint a végső kimerülés rajtok nagyon is észre volt vehető.

A lovasság kitünő tartása nem lepett meg bennünket, mert azt minden alkalommal tapasztaltuk, hogy a legénység, ép úgy mint a lóanyag, még a leghevesebb összecsapások után is bámulatos mozgékonyságot mutatott, melyhez foghatót rendes, annál kevésbbé pedig irreguláris lovasságunknál látni nem lehet. *Sass* tábornok, ki ugyszólván egész életét a kaukázusi harczokban töltötte, Varsóban határozottan a mellett szólalt fel, hogy minél kevesebb lovasságot, de annál több ágyut kellene Magyarországba küldeni, mert szerinte a kozákság támadását a lázadók lovassága nem tudná kitartani. Ez a ferde nézete pedig leginkább onnan eredt, mivel az osztrák lovasság nem a legjobb hirben állott, holott a kozákság nem egy izben hozta zavarba Napoleon világhirü vérteseit.

Szerencsénkre *Redern* gróf porosz tábornok, ki különös küldetésben tartózkodott Varsóban, és nagyon jól ismerte a magyar huszárságot, egészen más nézetben volt s erről *Paskievits* herczegnek, valószinüleg felsőbb utasítás nyomán, jelentést is tett; a mire aztán el lőn határozva, hogy nemcsak az ilyformán számba alig vehető kozákság, hanem még legjobb lovas sorezredeink is mozgósíttassanak.

Mily csuf vereséget szenvedtek *Bebutoff* muzulmán lovasai Vácznál, de másutt is, a hol a huszárokkal összetüztek, azt utóbb *Sass* is tapasztalta. Ha tehát az eredeti hadirend mellett vonulunk Magyarországba, tüzérségünk valószinüleg odavész, mivel lovas fedezetével a magyarok hamar elbántak volna.

Feltünő kevés volt a magyar tüzérség lőkészlete, és ha nem csalódom, ennek hiánya szintén nagy hatással volt a magyar fővezér elhatározására. Az ágyufogatok erősen elcsigázva, nem birták volna sokáig a háboru folytatását, ha csak pótlovakkal nem látják el az ütegeket. A tisztek közül alig láttunk embert, kinek külseje a müveltség magas fokát ne mutatta volna. Többnyire fiatal, erőteljes, harczedzett alakok, melyekhez képest a mieink szegletes mozdulataikkal szánalmas ellentétet képeztek.

A lovasságnál megmaradt a német vezényszó, leginkább azért, mivel e nyelven nyerték kiképeztetésüket; de a legénység közt kevés volt az idegenajku ember.

A czár nevét viselő 9-ik számu huszárezred különösen feltünt rendkivüli szépsége által; a tisztek, altisztek, de még a legények közt is sokan a Wladimir-rend különféle fokozatait viselték, melyeket Miklós czárnak Bécsben történt tartózkodása alkalmával kaptak.

Többen orosz szolgálatba léptek volna, de tisztjeik lebeszélték őket. Különben alig hiszem, hogy az kivihető lett volna, már azon oknál fogva sem, mivel osztrák alattvalók nálunk nem szolgálhatnak.

Nagy elkeseredést okozott a hadifoglyok soraiban az osztrák kormánybiztos azon intézkedése, mely szerint a magyar papirpénznek elfogadása szigoruan megtiltatott. A szegény emberek, kik még utolsó zsoldjukat is magyar pénzben kapták, egyszerre mindenüket elvesztették. Akadtak ugyan még menetelés közben kereskedők és korcsmárosok, kik a magyar pénzt a tilalom daczára elfogadták; de miután a csapatok nagyobb része Gyulán az osztrákoknak ki lőn szolgáltatva, pénzükért utóbb még egy falat kenyeret sem kaphattak.

*

A fegyverletétel szomoru következményeinek leirása nem tartozik munkám keretébe. Annyi bizonyos, hogy *Paskievits* herczeg feladatának bevégzése után minden befolyását az általános amnesztia megadására fordította. Ámde az e részbeni elhatározás egy olyan ember kezeibe volt letéve, ki legnagyobb kedvét mások szerencsétlenségében találta. Még évek mulva is szemére hányták Paskievits herczegnek ellenségei, hogy leginkább ő okozta azt az embertelen bánásmódot, melylyel *Haynau* a hadi fogságba került magyarokat üldözte.

Sokan ugyanis azt hitték, hogy Haynau leginkább azért dühöngött, mivel a lázadók nem előtte tették le fegyvereiket. Ezt az állitást azonban megczáfolta a többi magyar vezérek sorsa, kik az osztrákoknak adták meg magukat, mert valamenynyien egyforma szigorral lettek megbüntetve.

E részben tehát a varsói herczeget semmi sem terheli, sőt a történelem annak idején be fogja bizonyitani, hogy az orosz beavatkozás minden egyes részletében csakis a háboru, nem pedig az öldöklés, pusztitás és rablás jellegével birt.

A mi ezután történt, azért sem az orosz fővezért, sem pedig az orosz hadsereget felelősségre vonni nem lehet.

Meglehet, sőt nagyon valószinü, hogy a czár személyes jelenléte sokat változtatott volna a dolgok további lefolyásán, mert Miklós császár vasakarata ellenmondást nem türvén, ő már csak azért is kieszközölte volna az általános amnesztiát, mivel Haynau erről még hallani sem akart.

Haynau teljhatalmánál fogva határozottan követelte a magyar fővezér kiadatását, mit azonban a varsói herczeg kereken visszautasított, és pedig oly indokolással, hogy néki e részben különös utasitásai vannak, melyektől senki kedvéért el nem térhet. Miklós czár nem desavouálta meghatalmazását, sőt, a miként tudjuk, szavának teljes sulyával törte meg az osztrák kormány akaratát. «Ha *Görgei* nem kap teljes amnesztiát, jó, viszem Oroszországba.» Az orosz trónörökös küldetése mindenekben meghiusult ugyan, de a czár ama határozott kivánságát nem lehetett kijátszani.

És ugy látszik, mintha elejétől fogva csakis azért ellenezték volna Bécsben a czár személyes vezényletét, mivel akarata előtt mindenekben meg kellett volna hajolniok, ez pedig sehogy sem fért terveik keretébe.

Sokan most is azt hiszik, hogy nem egészen egyenes uton jártak el az illetők, midőn a czárt szándékáról az utolsó órában lebeszélték.

Miklós czár nagyon babonás természetü volt, rossz álmok, véletlen látványok, napokra elrontották a nélkül is ingerlékeny kedélyét, és nem egy izben mondott le valamely régen tervezett utjáról, ha rossz előérzetei erre késztették. Paskievits herczegen kivül alig tudhatta valaki a fontos elhatározás indokait, sőt meglehet, hogy ezeket a magába zárkózott czár még ő vele sem közölte. Magára a seregre csakis a lehető legrosszabb hatást gyakorolta a czárnak a határról való visszautazása, különösen midőn mindjárt a határon tul mindenféle betegségek mutatkoztak, melyek naponta százanként pusztitották az embereket.

Konstantin nagyherczegről azt beszélték egy ideig a táborban, mintha a czár akaratának ellenére maradt volna a hadseregnél, és hogy csakis *Paskievits* herczegnek sikerült a czárt az engedély megadására rábeszélni. Az uralkodóház egyik tagjának jelenléte némileg megnyugtatta a katonákat, kik e nélkül még kedvetlenebbül mentek volna az «emberfalók» országába, vagyis Magyarhonba. Az osztrák vereségek hire lengyelországi zsidók által lassanként Oroszországban is elterjedt, s a mint könnyen elgondolható, százszorosan nagyítva és mindenütt hivőkre talált.

Hiába mondtuk embereinknek, hogy Magyarhonban, a tejjel-mézzel folyó országban jó dolgunk lesz; mindenki csak azon tünödött, hogy a magyarok még a harczban elesettek hulláit is borzasztóan megcsonkítják, a sebesülteket pedig elevenen megégetik. Minthogy pedig az orosz közember erősen hiszi, hogy abban az állapotban kél új életre, a melyben meghalt, illetőleg a csatatéren maradt, nagyon könnyen elgondolható, miszerint a megcsonkítás vagy megégetéstől való félelem iszonyu hatást gyakorolt.

Az első halottat társai azonnal hátra vitték a tűzvonalból, hol tüstént el is ásták volna, ha tisztjeik megengedik. Mikor pedig az első magyar katonai foglyok a táborba kerültek, úgy bámulták őket, mint valami csodaszörnyeket, holott pedig fiatal ujoncok voltak, kik alig szolgálhattak néhány hétig. A huszároktól eleinte nem féltek kozákjaink, mert azoknál lándzsát nem látva, tulajdon fegyvereik fölényében nem is kételkedtek. De ezen ferde felfogásukból vajmi hamar kijózanodtak, a mennyiben nem igen mertek a magyar lovassággal összetűzni.

A különféle hamis hirek, nemkülönben katonáink babonaságra hajlandó természete sok bajt okozott.

Nem hiába fordult annak idején az egész közvélemény a fegyveres beavatkozás ellen, s habár a czár akarata látszólag elejétől kezdve minden forradalmi mozgalmak elnyomása ellen volt irányulva, nagyon valószinü, hogy más körülmények közt egészen másképen fejlődhettek volna



Weinwurm Antal fényképe után.

NT ISTVÁN KORA. NAGY LAJOS KORA.

LFESTMÉNYEI LOTZ KÁROLYTÓL.

E kérdésekre a varsói herczeg azzal felelt, hogy:

1-ször mindenekelőtt erős állást foglalt visszavonulási vonalának tökéletes biztosítása mellett, és

2-szor hogy mindaddig, míg az erdélyi hadak állásáról biztos hireket nem vett, inkább csak megfigyelő müveletekre szorítkozott.

Már a váczi szerencsétlen ütközet is, mely *Paskievits* herczegnek arra is gondolnia kellett, hogy valami véletlen baleset nemcsak a gondjára bizott csapatoknak, hanem az egész orosz hadseregnek is örökre tönkre teheti jó hirét. Ezért is leginkább csak azért sem illetheti őt ama szemrehányás jogosan, hogy hadimíveletében a félénkséggel határos óvatosságot mutatott.

Paskievits herczeg akaratának ellenére fényesen megczáfolta fegyvereink legyőzhetetlenségét, — már ez egymaga is elegendő lett volna arra, hogy további hadi müveleteink a legnagyobb óvatossággal történjenek. A hadiszerencse mulandósága utóbb a lázadóknál mutatkozván, részben fölöslegessé tette ugyan a túlságos óvatosságot; de sem előbb, sem pedig utóbb olyasmit nem észleltünk, a mi annak czélszerüségét megczáfolta volna.

A fegyverletétel ténye bebizonyította, hogy az orosz hadsereg jól megfontolt előrenyomulása sokkal előbb vezetett czélhoz, mint az osztrák hadvezérek hasztalan erőködései. Mi folyvást feszült figyelemmel kisértük a hadjárat különféle mozzanatait, a miként azokat osztrák szövetségeseink közzé tették; de már az 1849-ik év elején átláttuk, hogy legjobb esetben önámításra szolgáló szépitgetésekkel, vagy pedig világos koholmányokkal van dolgunk.

Ha jól emlékszem, a fegyveres beavatkozás eszméjét *Miklós czár* már 1848 november havában közölte a bécsi kabinettel, de a melynek elnöke, *Stadion* gróf, még nagyon korainak tartotta drasztikus gyógyszer alkalmazását, habár a polgári háboru lángja már magasan lobogott a szerencsétlen országban. Azt ez idő szerint alig lehetne helyesen megbirálni, hogy mily következményei lettek volna a rögtöni beavatkozásnak; de annyi bizonyos, hogy az osztrák kormány sokkal kevesebb, sőt aránylag számba alig vehető áldozatokkal ér czélt, ha a fennforgó viszályokból nem teremt valóságos irtó háborut.

Ámde térjünk vissza a világosi, vagy helyesebben, szőllősi fegyverletétel eseményéhez.

A magyar fővezér, helyzetét tökéletesen felfogván, azon eredményhez jutott, hogy a hadi szerencsét a rendelkezésére álló elégtelen erővel magához többé nem kötheti. A bukás nem volt sokáig elodázható, sőt méltán kellett attól tartania, hogy rövid idő mulva, minden oldalról körülzárva, még a tisztességes megadás esélyeit is elveszti, mikor aztán csak a kétségbeesés utjain kellene haladnia. De ő sem ezt tenni, sem pedig a hasztalan vérontás felelősségét magára vállalni nem akarta, s igy nagyon könnyen megérthető, hogy az önkénytes, habár fájdalmas megadást választotta, mint középutat.

Igaz ugyan, hogy valamely hadvezér önkénytes megadása rendesen tulszigoru birálat alá kerül; de ez esetben a magyar fővezérnek nem kellett a gyávaság vádjától tartania, mert még legelkeseredettebb ellenfelei is elismerték, miszerint a véres hadjárat eredményei csakis személyes bátorságának és ritka erélyességének voltak tulajdoníthatók. Meglehet, hogy hasonló esetben mások tán nem igy cselekednek, és egyetlen egy véres hekatomba jelezte volna a magyar sereg egykori helyét; mi azonban *Tergei* (Görgey) elhatározását most ép ugy, mint akkor, helyesnek tartjuk. Nem is akadt ember, ki más nézetben lett volna, még azok közül sem kik az események során sokat szenvedtek a lázadók kétségbeesett védelmétől.

A fegyverletétel előzetes tárgyalásait *Rüdiger* gróf közbenjárása mellett kizárólag *Paskievits* herczeg vezette, kinek pedig legkevesebb oka sem lett volna a békés megoldást elfogadni, mert a miként jól tudjuk, a vezénylete alatt álló orosz hadak zöme oly állásokat foglalt el, melyek tekintettel az osztrák hadak tényleges előnyomulására, minden további védelmet lehetetlenné tettek a lázadók részéről.

Ha tehát *Paskievits* herczeg a fegyverletételre irányult ajánlatokat végre mégis elfogadta, ebből csakis azt kell következtetni, hogy őt mindenekelőtt a czél elérése, nem pedig a véres babérok utáni vágy vezérelte. Az osztrákok még most is szemünkre vetik, hogy tulajdon véres fáradalmaik sikerét a varsói herczeg egy darab papiroson elvitte orruk elől; de ha nem csalódom, az az oknélküli animozitás leginkább abban találja magyarázatát, hogy a lázadók fegyvereiket nem ő előttük, hanem orosz zászlóaljak előtt tették le, holott a tábornagy bizonyára nem ellenzi vala, ha a kapituláczió Schlick vagy Haynau német tábornokok előtt ment volna is végbe.

A fegyverletétel lényeges nehézségeit leginkább azon kilátásba helyezett kedvezmények képezték, melyeket *Rüdiger* tábornok az alkudozások lefolyása alatt többször szóba hozott. Habár a feltétlen megadás elvileg már régen meg volt állapítva, mindamellett maga a tábornagy is méltányos dolognak tartotta, hogy e részben legfelsőbb helyről, és a mennyire lehetséges, az osztrák teljhatalmu fővezér részéről, bizonyos kedvezményeket eszközöljön ki.

Haynau tábornok határozottan oda nyilatkozott, hogy még a legcsekélyebb kedvezményt sem fogja a lázadóknak engedélyezni, kiket a hadi törvények nyomán keményen meg kell büntetnie, a mint ez néki kötelességévé tétetett, midőn a sereg vezényletét átvette.

Ehhez hasonló értesítések bizonyára Varsóba is eljuthattak Bécsből annak idején, mert már az első futárok, kiket Rüdiger gróf a varsói herczeghez küldött, csakis ilynemü utasításokkal tértek vissza. Arra pedig, hogy a czár közbenjárása a bécsi udvarnál igénybe vétessék, idő nem igen volt; mert habár a német hadsereg előrenyomulását most már mi sem akadályozhatta meg: mégis világos volt, hogy a fegyverletételnek annak távollétében és beavatkozása nélkül kellene megtörténni.

«előkelő tisztség az ő szemökben, mert ravaszság, fürgeség és bátorság kell hozzá.» A nagyidai veszedelem keserves emlékezetére mai napig is megvan még a siralmas nagyidai nóta, s költészetünkben többen feldolgozták ez eseményt, Arany János és Szigligeti a «Nagyidai czigányok»-ban, Szigeti a «Czigány princz»-ben s a ponyvairodalomban is. Van egy magyar közmondás is: «Elfogyott a puskapora, mint a nagyidai czigányoknak». A bóczorgó czigányoknak Sztojka szerint: «nincs nagyobb ijedésök, mint a katonasorozás.» Egy 1783-iki kir. rendelet szerint. 15 ujoncz közt csak egy czigány legyen. Egy 1805-iki vélemény és egy 1819-iki rendelet szerint az igazolvány nélküli, illetve megtelepedni vonakodó czigányok, ha arra valók, besorozandók.

A történeti fejezetet a *vegyes történeti adatok* zárják be. Örményországban, Lazicában a X. században négy telepjök volt a czigányoknak. A kölni Judden uti följegyzéseit az örményországi XIV. századbeli czigányokról Herrman A. az «Armenia» f. é. áprilisi füzetében közli. A hazai czigányok közül a deésiekre több oklevél vonatkozik, az erdélyi naptárak Deés városa szolgaszemélyzete közt czigány vajdát emlegetnek 1848-ban, midőn a czigány is az állampolgárok sorába lépett. Kolozsvártt 1848 előtt a czigánysor előtti térségen fa-kalitka állott, melybe a kisebb kihágásokért lakoló czigányokat záratta a vajda. 1848-ban, az unió melletti tüntetés alkalmával a czigányok lerombolták a kalitkát. P. Thewrewk J. szerint ott e század elején a czigány leányoknak karon kosárral kellett járniok. A kolozsvári czigányokról egy egész külön nagyérdekü fejezet van Jakab Elek «Kolozsvár története» czimű művének közelebb megjelenendő kötetében. Thaly «Régi vitézi énekeiben» előfordul a «Tzigányok siralma», Máramaros felső járásában van egy szűk út, a hol valamely Forgács sok rebellis és rabló czigányt levágott volt.

Dr. H. A.

HADJÁRATI EMLÉKEK.

Nevoscsin Fédor Petrovics után oroszból.

1849.

VII.

Hazámban annak idején sokat irtak a Világosnál elhatározott, s az e nevet viselő mezővárostól csekély távolságban fekvő Szőllős nevű helység előtt végrehajtott fegyverletételről. Bármit mondjanak is a dologba többé-kevésbbé beavatott katonai irók és egykori szemtanuk, azt a tényt tagadni nem lehet, hogy a magyar fővezér szomoru elhatározása nem annyira szabad akaratának, hanem a helyzet kényszerének volt kifolyása, kiemelte ezt a varsói herczeg annak idején Miklós czárhoz intézett körülményes jelentésében, és elismerték valamennyi alvezérei, kiknek bizonyára érdekökben lett volna, hogy a forradalom elnyomását fegyvereik sulyának tulajdonithassák.

A fölkelők hadi ereje csakis az országban, nem pedig — a mint eleinte hittük — külföldről lőn kiegészítve.

Igaz ugyan, hogy mindenki fegyvert fogott, a ki csak tehette, és hogy az országban maradt, vagy pedig oda visszarendelt sorezredek tekintélyes haderőt képviseltek, de ha figyelembe veszszük a politikai viszonyok nyomán keletkezett különféle belső bonyodalmakat, lehetetlen el nem ismernünk a magyar nemzet roppant életerejét, melylyel két nagyhatalom hadserege ellen, s ugyszólván az utolsó töltényig védelmezte magát. Hasonló súlyos körülmények között bármely más népfaj is összeroskadt volna; nagyon tévednek tehát mindazok, kik az 1849-iki hadjárat gyors befejezését egyedül és kizárólag fegyvereink sikerének tulajdonítják.

Mielőtt hadaink a határt átlépték volna, az osztrák hadsereg legjobb ezredei Olaszországból már a harcztérre érkeztek, és jó darab ideig azzal a gondolattal foglalkozott az osztrák kormány, vajjon nem lenne-e czélszerű a fegyveres (orosz) beavatkozást az utolsó pillanatban visszautasítani?

De a julius első napjaiban a Duna és Vág közt lefolyt harczok arról tettek tanuságot, hogy a fölkelők serege oly erő, mely ügyes vezérek kezében nagyon is kétessé teheti a német túlerő hatását. *Paniutine* tábornok hadosztálya tehát, mindjárt első fellépése alkalmával, nem a kiváncsi néző, hanem a mentő barát szerepét játszotta. A magyar fővezér azon iparkodása, hogy a németekre minél sulyosabb csapásokat mérhessen, némileg meghiusult ugyan a Vág-vonal erőszakolásának megszüntével; de a borzasztóan megtizedelt német zászlóaljak minden hivatalos szépitgetés daczára arról tettek tanuságot, hogy nem holmi demoralizált csőcselékkel, hanem jól szervezett, fölszerelt és még sokkal jobban vezényelt katonákkal lesz dolgunk.

Paniutine hadosztályának veszteségi rovatai *Paskievits* herczeg további hadmiveleteire nagy befolyással voltak, s azért hiába is nógatta a főhadiszálláson lévő német kormánybiztos a varsói herczeget, ki a tudomására jutott pozitiv tényeknek sokkal több hitelt adott, mint a legterjedelmesebb német vezérkari jelentéseknek, melyek minduntalan Varsón keresztül érkeztek hozzá.

Az óvatosság nagyon helyesnek bizonyult, mert ha az Erdélyben álló forradalmi sereg egy-két nagyobb csatában *Lüders* és *Grotenhjelm* a nélkül is gyenge csapatait véletlenül megveri: a varsói herczegnek nyakra-főre Galiczia felé kell vala visszavonulnia, nehogy két tűz közé szorítva, hátrálási vonalát végkép elveszítse.

Vagy ugyan mi történik, ha a magyar fővezér eredeti haditerve szerint az összes magyar haderők együttes rohama elől a stiriai, vagy osztrák határszélekig, sőt ezeken túl kell hátrálni az osztrák csapatoknak?

Vagy mi történik, ha csapataink létszáma még Miskolczon túl is naponta meggyérül 1000—1200 beteggel, a kik soha többé be nem vonultak?



KÖNYVES KÁLMÁN KORA. SZE

AZ AKADÉMIA DISZTERMÉNEK FA

India északi részeiben keresi. Podhorszky Lajos tudós hazánkfia József főherczeghez tavaly irt levelében azt mondja, hogy a czigány nyelv, — bár sok szanszkrit elemet sajátított el, nem ári s leginkább hasonlit a hindusztanihoz. Sok khinai szava azt bizonyítja, hogy a nép sokáig időzött a khinai birodalomban. A magyar nép általán Fáráó népének nevezi a czigányt és a leányt egyiptomi szépeknek.

A *Kis-Egyiptomról* szóló becses szakasz azt a legelső és sokáig fenntartott véleményt tárgyalja, mely szerint a czigányok Kis-Egyiptomból jöttek volna. Ezt mondja egy konstanzi régi krónika s több németországi sírirat a XV. századból, továbbá Harff Arnold kölni lovag a XV. század végén a mozeai czigányokról, s különféle helyen kelt még több feljegyzés a 16. és 17 századból. Ámde Egyiptom soha sem volt Nagy- és Kis-Egyiptomra osztva, Kis-Egyiptomot vagy a czigányok, vagy a tudósok koholmányának tekintették. De Grellmann, a ki először irt behatóban a czigányokról, a mult század végén, idézi a «Nagy- és Kis-Egyiptom királya» czímet a török szultánnak 1652-ben a lengyel királyhoz intézett (a Türkischer Schauplatz»-ban közölt) hadüzenetében. Ezzel szemben a külön ez iránt megkeresett Dsevdet pasa török igazságügyminiszter, a legtekintélyesebb török történetiró, kijelentette, hogy az említett hadüzenetre vonatkozó eredeti kútfőkben nincs meg a Kis-Egyiptom. A szultán divánjának irodája is határozottan megállapította, hogy Kis-Egyiptom nincs benne a szultán jelenlegi czímében és az irodának nincs tudomása, hogy valaha benn lett volna. De a bártfai levéltárban van «A lengyel királynak irt Török császár levele mássa» 1637-ből, a mely a lengyel királylyal való egyezséget felbontja és az országot fenyegeti, s ebben a nagyúr czímei közt ott van «Nagy- és Kis-Aegyptusnak királya». Ez a két okirat, a kalauz szerkesztője szerint «együttvéve a mellett bizonyit, hogy a kérdéses czím régenten csakugyan megvolt». Tekintve azonban azt, hogy az előbb említett okiratban egyéb kiegyenlíthetetlen ellenmondás is van, s hogy a bártfai (csonka) okirat-másolat, még pedig fordítás másolata, továbbá azt, hogy a török történetiró nem találta meg az eredetiben a czímet, és félreértésnek tartja az elnevezést, s hogy az illetékes török hatóság nem tud semmit a czímről, továbbá hogy az 1791-iki czímben (Kammer szerint) a szultán Egyiptomnak, az egyedüli és hasonlíthatatlannak ura: e sorok irója is félreértésnek tartja a Kis-Egyiptom czimet. E félreértés magyarázatára szolgáló pár körülményről máskor fogok megemlékezni.

A czigányok eredetével összefügg *vándorlásaik* ügye; ázsiai utjokról keleti irók szólanak, európai költözködésök sorát Miklosich mutatta ki remek bizonyítással. Az 5-ik század elején egy perzsa király egy zenész-törzset hivatott Indiából, melyet hol zothnak, hol lúrinak neveznek; ez volna a mi czigányaink első megemlítése. Hazánk területén Bárdossi és Enessei szerint II. András, Tomka-Szászky szerint Kún László, Peschel és Hunfalvy Pál szerint Nagy Lajos király uralkodása alatt jelentek meg először. Ipolysági Balogh Jancsi kézirata szerint 1387-ben jöttek be. Ez az adat különben ép oly kevéssé tekinthető szóhagyományon alapulónak, mint Sztojkának «A czigányok vándorlása», a ki szerint a czigányok még a barbarusok idejében jöttek Afrikából és megszállották Nagy-Ida várát; alább meg Attila idejében hozza be őket, a ki nem birt velök. Itt nem fojthatjuk el azt a megjegyzést, hogy jó Sztojka Ferencz, a kinek Sztojka Pál őse Attila korabelije volt, egyéb hagyományai és adatai is nagyrészt ilyen hitelesek, s hogy nyelvtudománya is körülbelől egyenértékü históriai megbizhatóságával.

A czigányok *osztályozása* iránt sincs megállapodás. Wlislocki telepedett (gletecsóre, nyelvre szegény) és vándor (kortorár, sátoros) czigányokat különböztet meg Erdélyben; az utóbbiaknak négy főtörzsük van: leila, kukuja, asani, és csale. A mult századi «Anzeigen» szerint moldvai (oláh), németül beszélő és kalányos czigányokra oszolnak. Az 1791/2. évi erdélyi orsz. rendszeres bizottság 1. aranymosó, 2. fiscalis, 3. magánosok és községekhez tartozó és 4. lepedős vagy egyiptomi czigányokat különböztet meg. Az erdélyi kir. kormányszék 1805-ben szintúgy osztályozza, de összevonja az 1. és 2. osztályt és a községieket nem említi. Schwicker, a ki a tescheni Prochaska által kiadott becses néprajzi sorozatban, «Die Völker Oesterreich-Ungarns»—irt a hazai czigányokról egy érdekes könyvet, telepes, vándor és fiscalis czigányokat különböztet meg, az utóbbiakhoz számítva tévesen az aranymosókat is. Az erdélyi bányászati kincstárnokság szerint (1781-ben) az aranymosók a többi bányászokkal hasonló kedvezményben részesülnek. Az erdélyi kincstárnokság a fiscalisokat taksásoknak nevezi; összeirása szerint 1782-ben volt 642 sátoros taksás és 887 aranymosó család. 1790-ben a sátoros fiscalisokra 1 frt fejdíj rovatik ki, 1791-ben minden czigányra 2 frt, 1792-ben az aranymosókra csak 1 frt. — A lepedős vagy egyiptomi czigányokra nézve több izben elrendelteték, hogy közveszélyes voltuknál fogva az országba be ne engedtessenek, illetve Moldva-Oláhországba üzessenek. Mostanság «a legvadabb fajta kóborló czigányt oláh czigánynak szokás nevezni». Benkő (1778) Linteati (lepedős) és Ordinarii czigányokat különböztet meg, az utóbbiak Domigenae (lakos) és Tentoricolae (sátoros) czigányokra oszlanak. Orbán Balázs szerint vannak: 1. hurubás (viskós), 2. lepedős (aranymosó), 3. sátoros és 4. kalányos czigányok. Gvadányi három rangba osztja: muzsikus, kovács és a salakja. Bácsmegyében a vándor czigányt gurbitásnak nevezik (arab-szerb eredetű szó). A törökországi kelderár valószinűleg egy a mi kortorárunkkal. A lakos czigány elnevezés talán népetymologia szerint származott (lakhos=vlákhos.) Az 1783. évi legfelsőbb rendelet szerint az állandó lakásu fiscalis czigányok 15 frt távolságdíj mellett szabadon bocsátandók, a többiek 25 frt váltságdíj mellett magánosoknak jobbágyok gyanánt átengedhetők.

Igen érdekes szakasz értekezik a czigányok *politikai szervezetéről*. A legrégibb tudósításokban találkozunk Zindelo király, Mihály, András Pannel herczeg, Péter, János gróf czigány vezérekkel. A lengyel-litván czigányoknak maguk választotta királyuk volt, kit a lengyel király Litvániában (Radzivill herczeg) erősített meg. E czímet később lengyel nemeseknek adományozták (mint nálunk a fővajdaságot). Az utolsó litván király 1790-ben halt meg. Angolországban most is van királyuk, a ki többnyire Skóczia Kirk-Yetholm nevű faluja mellett székel. Érdekes megjegyzés, hogy Longfellow a három napkeleti bölcset czigány királyoknak nevezi.

Említenek itt-ott királynő-választást is, a mi azonban koholmány, bár az agg nők iránt nagy tisztelettel viseltetnek. Korfuban sok ideig saját alkotmányuk volt. A bukovinai czigánybiró más országokbeli czigányoknál készült hivatalára. Mara Čop horvát irónőnek «Goldjano» czimű regénye szerint az összes czigányoknak közös fejedelmök, «nagy vajdájok» van, kinek székhelyét (Afrikában) titokban tartják, s a ki előtt minden czigánynak egyszer meg kell jelennie. Közadakozásból él, törvényeket szab, vajdákat, birákat, rendel. Mara Čop hiába kereste Afrikában a czigány királyt; az erdélyi czigányok közt mi nem találtunk erre vonatkozó hagyományt. Ilyen mese különben több is van; egy 1611-iki cseh feljegyzés szerint Salzburgban él a nagyvajda s minden felnőtt czigánytól évenként 10 frtot kap. A czigányvezér neve nálunk vajda, az oláhoknál jude (biró). A külföldi irók félreértették a magyar vajdák agilis latin czimét; igy lett náluk továbbá a Raber (győri) zigeuner-ből Rabbers = vajda.

A vezérek jelvényei közé tartoznak az ezüst gombu vajdabot és a vajda-serleg. a melyről Wlislocki közölt adatokat és rajzot (Erdélyből). Nem szokták maguknál tartani, hanem letétbe helyezni valamely vidéki nemesnél. Gyűjteményemben van két kiadatlan népdal ilyen serlegről (tachtai szommakunó). A németországi czigányok három Landsmannschaftra oszlanak. A Czigány nyelvtan czímlapján és végén az új porosz czigányok czimerét mutatja: szájában cseráagat tartó futó sündisznó (husa igen kedves eledele a czigánynak). A «Románo csibakero szikla-ribe» czímű közleményben Jókai által czigányczimerül említett alakzatok nem tartoznak a czigány heraldikára. Vajda-választásról részletesen szól a «Czigányokról való história» és Sztojka is.

A hazai czigányok történetére, szervezetére és közigazgatására nézve igen érdekes és fontos adatokat és anyagot állít össze és tárgyal az a két szakasz, a mely *a czigány vajdaságról mint országos hivatalról és a czigányokra vonatkozó törvények, rendeletekről*, stb. szól. Az előbbi szerint «a czigány fővajdaság vagy főkapitányság nálunk régtől fogva országos hivatal volt, melylyel jogok, előjogok, haszonélvezet és előnyök járták, melyet nem czigányoknak, hanem előkelő embereknek érdemeik jutalmául maga a korona adományozott. Erdélyben hol egy, hol két fővajdával találkozunk. Magyarországon négy fővajdaság volt: a dunáninneni (székhelye Győr), dunántúli (Léva), tiszáninneni (Kassa), tiszántúli (Szatmár). E fővajdákat a latin okiratok «egrigius»-nak nevezik, a mi csak nemes embernek a czimezése. Ilyen fővajda-kinevezést tartalmazó több okiratból találunk becses bő kivonatot (Izabella királynő 1557., VI. Károly 1726). A kormány vajdájával szemben a csapatbeli czigány vajda csak olyan rabszolga volt, mint a többi. Voltak a kormánynak alvajdái is, ilyenek 1556-ban Székelyvásárhelytt eladtak egy czigány vajdát gyermekestül. Erdélyben az utolsó vajda az I. Rákóczy György által kinevezett (hihetőleg vallon eredetü) Vallon Péter volt. Aztán eltörölték e hivatalt, mert a czigányoknak sok zsarolásával és sanyargatásával járt, a mi ellen ismételten intézkedni kellett volt. A jobbágy-czigányok vajdáját a földesúr nevezte ki 1848-ig. Ilyenről egy értékes magyar okirat van közölve 1739-ből. Érdekesek a Szirmayból (Notitia Zempléniensis) közölt, a magyarországi vajdaságokra vonatkozó terjedelmes idézetek, kivált a czigányok magyar esküminta miatt, a mely különben tréfás félreértés. 1701-ben II. Rákóczy Ferencz a Dunán innen levő egész czigány nemzet fővajdájává az előkelő nemes Ilosvay Ábrahám ezredes kapitányt nevezte ki. Ennek halála után Szintay Zsigmond kérte helyét a császártól, a czigány kapitányságot tanulságosan illusztráló, egész terjedelmében közlött folyamodványban. A felelet az volt, hogy e helyet nem töltik be többé.

A czigányok megtűréséről s az őket javító intézkedésekről szól a következő rövid szakasz. Nálunk Hám szatmári püspök Szatmár-németiben alapított czigányiskolát (1857), Farkas F. plébános Érsekujvárt. (Brassóban is volt külön czigányiskola.) Budapesten a czigányok betegsegélyző egyletet akartak alapitani, de Rácz Pali ellenzésére abban maradt. Párisban a fentemlített Čop Mara (igazi néven Zenger Marlet) munkálkodik czigány védegylet alapításán.

A könyvnek igen becses szakasza, a mely a *czigányokra vonatkozó törvényekről, rendeletekről*, stb. szól, a melyeket nagyrészt egész terjedelmökben közöl. Zsigmond király 1423-ban oltalmazó levelet állít ki számukra. Mátyás király 1476-ban megparancsolja az erdélyi vajdáknak és alvajdáknak, hogy ne háborgassák Szeben városnak általa odarendelt czigányait és felmenti ezeket amazok hatósága alól. Ugyanez ügyre vonatkozik Mátyás király 1487-iki, Ulászló király 1492-iki és Báthory Zsigmond 1581-iki levele. II. Ulászló 1496-ban salvus conductust ad Bolgár Tamás vajdának és 25 sátornyi csapatjának, kik a pécsi püspök számára hadiszereket gyártottak. Számos törvényes intézkedés van még idézve, egészen közölve az Approb. P. III. Tit. 58. rendelkezése, a mely eltörli az országos fővajdaságot, és a Mária-Terézia-féle Regulatio Zingarorum (1768) számára való információk táblázata, a mely az egyes czigány családok életmódjára és állapotára vonatkozó részletes kérdéseket tartalmaz. A törvényhatóságoknak erre adott táblázatos kimutatásai és egyéb jelentései, ugy mint Mária-Terézia és II. József császár egyéb rendeleteire vonatkozó aktái (az országos levéltárban) roppant gazdag és értékes s eddig kevéssé használt anyagot szolgáltatnak a hazai czigányok tüzetes ethnographiájához. 1851 óta sokat foglalkozott a helytartó-tanács a czigánykérdéssel, 1867-ben a magyar kir. belügyminisztérium bocsátott ki körlevelet ez ügyben. Aztán több megye kért törvényes intézkedést a czigányok dolgában. Liptómegye 1871-diki előterjesztésére a kultuszminiszter késznek nyilatkozott a czigányok mívelése és nevelése érdekében törvényt alkottatni. S a belügyminiszteriumban most is foglalkoznak e nehéz ügy rendezésével. Jó volna ezt az ügyet nemcsak a bureaukratismus rovatkészítőire és a szolgabirókra meg pandurjaikra bízni, hanem olyan szakértők közreműködését is igénybe venni, a kik ismerik a czigány nép életét és lelkületét, természetét és gondolkozásmódját. (Megemlítjük még, hogy 1886-ban Bajorországból és 1887-ben Poroszországból kitiltották a czigányokat.)

A czigányok *hadi szolgálatáról* is nem csak a nagyidai veszedelem emlékezik meg. Hajdanában czigányok is tartoztak várainkhoz, igy a csetneki és kisvárdai, tárkányi és ungvári várhoz. Nevezetes kém és titkos posta szerepük, a mely

*

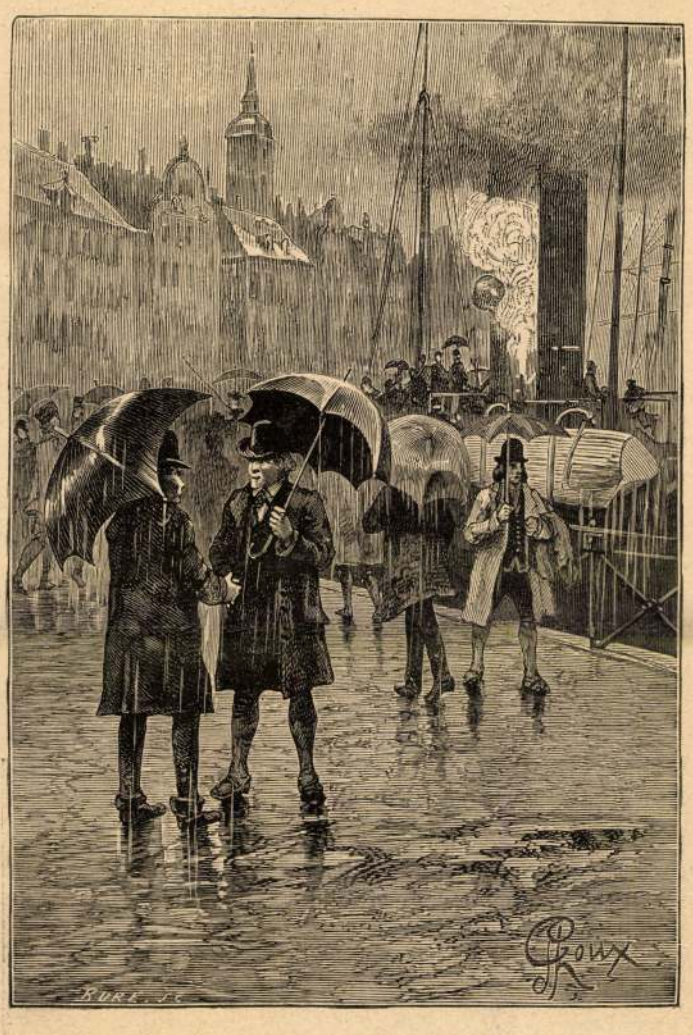

HOG SYLVIUS ELBÚCSÚZOTT HELP BARÁTJÁTÓL.

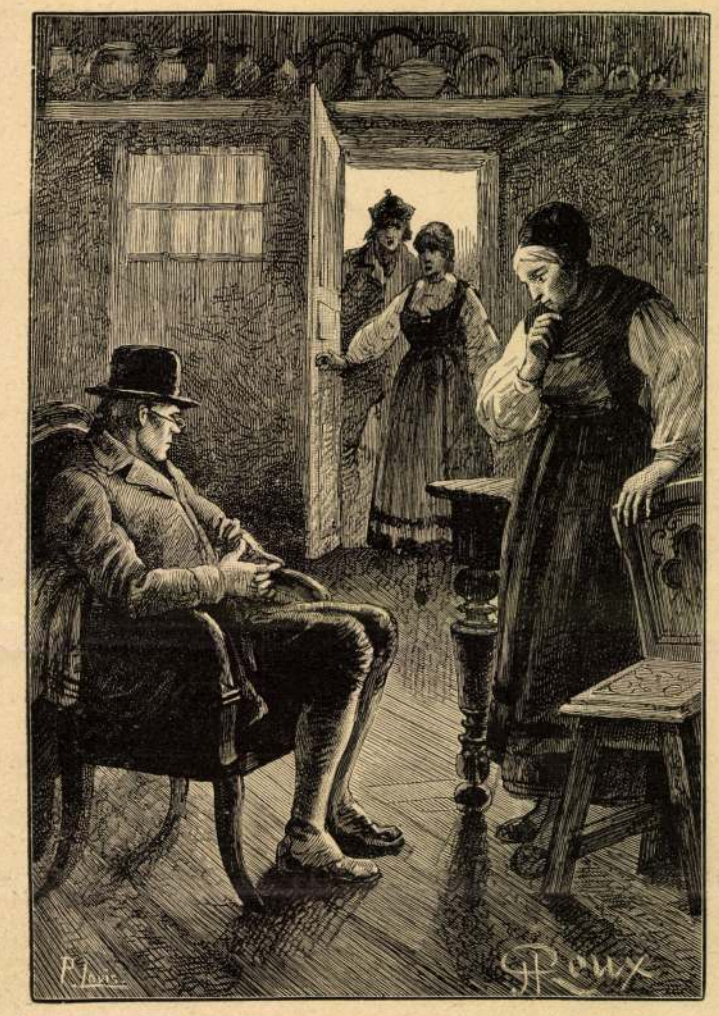

SANDGOIST A NAGY ZSÖLLESZÉKEN ÜLT.

EGY SORSJEGY.

az akkoriban oly aktuális értékkel biró külügyek.

Mily keserves következményei voltak a fegyveres beavatkozásnak Oroszországra nézve, azt mindnyájan tudjuk; adja isten, hogy ezentúl hasonló politikai hibák soha elő ne forduljanak többé.

Szomszédjaink tán okultak bajukon, de nálunk, ugy látszik, megmaradt a régi áramlat azon irány felé, mely már több izben sodort volna a végveszély örvényébe, ha a véletlen rajtunk nem segít.

EGY SORSJEGY.

9672-dik szám.

Regény egy kötetben.

Irta **VERNE GYULA.**

Francziából **HUSZÁR IMRE.** (Folytatás.)

XII.

Bergenben rendesen állomásozik egy-kettő ama hajók közül, a melyek az állam norvégiai hajórajához tartoznak. Ugy szintén e kikötő a rendes állomáshelye ama három aviso-hajó egyikének, a melyek a nyugoti parton tartják fenn a közlekedést Drontheim, Finmark, és Hemmefest állomások és az éjszaki fok közt. E pillanatban az egyik aviso-hajó éppen a kikötőben horgonyzott.

Hog Sylvius miután egy jegyzékben egybefoglalta az ifjabb Helpnél egybegyűlt tengerészek véleményét, azonnal a *Telegraf* nevű aviso-hajó fedélzetére sietett, s ennek parancsnokával közölte a kivételes küldetést, a melylyel őt a kormány megbizta.

A parancsnok nagy kitüntetéssel fogadta a tanárt és késznek nyilatkozott őt mindenben támogatni és kivánságát teljesiteni. Már hajókázott e vizeken ama hosszú és veszélyes expedicziók alkalmából, a melyeket a bergeni, a finmarki halászok és a Loffoden-szigetek halászai indítanak az izlandi és a new-foundlandi vadásztelepekre. E szerint személyes ismereteivel is előmozdíthatta az emberbaráti művet és megigérte, hogy egész buzgalmát és erejét annak fogja szentelni.

A mi pedig a jegyzéket illeti, a melyet Hog Sylvius átadott neki s a mely kijelelte a hajótörés feltételezett szinhelyét, — e jegyzék összes következtetéseit helyeselte. Az Izland és Grönland közt levő vizeken kell keresni a túlélőket, vagy legalább a *Viken* valamely töredékét. A parancsnok el volt tökélve a szomszédos vidékeket, sőt talán a Baffin tenger keleti partjait is kikutatni, ha időközben czélt nem érne.

— Kész vagyok utra kelni, Hog úr, — tevé utána. — Szénnel és élelmiszerekkel el vagyok látva, a legénység a hajón van. Akár még ma felszedethetem a horgonyokat.

— Köszönöm, parancsnok úr, — felelé a tanár és valóban nagyon meg vagyok hatva a fogadtatás által, a melyet önnél találtam. De még egy kérdést: nem tudná ön nekem megmondani, mennyi idő alatt érhet el Grönland vizeibe?

— Aviso-hajóm óránkint tizenegy fondnyi utat tesz. Miután Bergentől Grönlandig csak körülbelül husz foknyi a távolság, remélem, hogy nem kerül nyolcz napba, míg odaérkezem.

— Siessen tehát, a mennyire lehet, parancsnok, — viszonzá Hog Sylvius. — Ha néhányan a legénységből talán túlélték a katasztrófát, íme, most már két hónap óta gyötrődnek kétségkivül és talán éhen halnak valamely elhagyatott parton.

— Egy óra sincs veszteni való, Hog úr. Még ma útnak indulok, teljes gőzerővel fogok haladni és mihelyt valamely nyomra akadok, azonnal tudósítani fogom a krisztiániai tengerészeti hivatalt, a new-foundlandi huzalon.

— Induljon tehát, parancsnok, — felelé Hog Sylvius, — és bár sikerrel járna.

A *Telegraf* még ugyanaz nap felszedte a horgonyait Bergen összes lakosságának zajos és rokonszenves éljenzése közt. Nem élénk megilletődés nélkül látták megkerülni az átjárókat és eltünni a fjord legutolsó szigetei mögött.

Hog Sylvius azonban nem szorítkozott egyedül erre az expediczióra, a melylyel a *Telegraf* nevü aviso-hajót megbizta. Szerinte még többet is lehetett tenni ama módok szaporítása által, a melyek a Viken nyomainak feltalálására vezetnek. Nem volna-e lehetséges ösztönözni a kereskedelmi és halász-hajókat, hogy ők is közreműködjenek a nyomozásoknál, mialatt a Faroe szigetek és Izland vizeiben hajóznak? Igen! kétségkivül. Ennélfogva az állam nevében kétezer márka jutalmat tűztek ki minden hajónak, a mely biztos utbaigazítással szolgálna az elveszett hajót illetőleg és ötezer márkát annak, a ki a túlélők közül csak egyet is hazaszállítana.

Mindezekből látható, hogy Hog Sylvius ama két nap alatt, a melyeket Bergenben töltött, minden lehetőt elkövetett az expedicziő sikerének biztosítására. E részben barátja, az ifjabb Help és a tengerészeti hatóságok hathatósan támogatták. Help úr szerette volna őt még nehány napig vendégül a házánál marasztalni. Hog Sylvius megköszönte, de vonakodott látogatását hosszabbra nyujtani. Alig várta, hogy ismét Huldánál és Joelnél lehessen; már is félt, hogy nagyon soká hagyta őket magukra. De az ifjabb Help megállapodott vele abban, hogy ha valamely hir érkeznék, azonnal tudatni fogják vele Dálban. Egyedül őt illette, hogy a Hanzen családot értesítse felőle.

Hog Sylvius, miután barátjától, az ifjabb Helptől elbucsúzott, julius 4-én ismét a *Run* fedélzetére szállt és remélte, hogy ha valószinűtlen elkésések nem akadályozzák, 5-én este ismét a Telemarkban lesz.

XIV.

Ugyanazon napon, mikor Hog Sylvius elutazott Bergenből, a dáli vendéglő komoly jelenet szinhelye volt.

A tanár elutazása után az ember azt hihette volna, hogy Hulda és Joel jó szelleme az utolsó reménynyel együtt e család egész életét is magával vitte. A ház, a melyet Hog Sylvius elhagyott, olyan volt mint egy halottas ház.

Különben két nap óta egyetlen tourista sem érkezett Dálba. Joelnak tehát nem volt alkalma elmenni hazulról és Hulda mellett maradhatott, a kit egyedül hagyni nagyon nehezére esett volna.

Hanzenné asszonyon mindinkább erőt vett titkos nyugtalansága. Ugy látszott, mintha nem törődnék semmivel, mi a gyermekeit illette, még a *Viken* szerencsétlenségével sem. Elvonultan a saját szobájában tartózkodott és csak az étkezésnél jelent meg. De valahányszor Huldához vagy Joelhez szólt, mindanyiszor nyilt vagy titkos szemrehányást intézett hozzájuk a sorsjegy miatt, a melytől semmi áron sem akartak megválni....

Folyvást érkeztek ujabb ajánlatok, a világ minden részéből, mintha csak az őrjöngés vett volna erőt bizonyos elméken. Nem! lehetetlen, hogy ilyen sorsjegy ne volna predestinálva a százezer márkás főnyeremény megnyerésére. Ugy látszott, mintha e sorsjátékban csak egyetlen szám létezett volna, a 9672-dik szám! A manchesteri angol és a bostoni amerikai még mindig versenyzett egymással. Az angolnak sikerült nehány font sterlinggel a vetélytársa elé kerülni. De ez csakhamar megelőzte őt pár száz dollárral. Az utolsó ajánlat nyolczezer márka volt, — a mit csak valódi rögeszme magyarázhatna meg, ha csak nem forgott szóban a nemzeti hiuság kérdése Amerika és Nagy-Britannia közt.

Bármint volt is, Hulda elutasitólag felelt a legkecsegtetőbb ajánlatokra, a mi végre keserü kifakadásokat provokált Hanzenné asszony részéről.

— És ha azt parancsolnám, add el ezen sorsjegyet — mondá egy napon a leányának, — ha azt parancsolnám?

— Anyám, kétségbe volnék esve, de tagadólag kellene válaszolnom.

— És ha mégis meg kellene lenni?

— Miért kellene meglenni? — kérdé Joel.

Hanzenné asszony semmit sem felelt. Ez egyenes kérdés hallatára nagyon elsápadt és érthetlen szókat mormogva eltávozott.

— Ez alatt valamely komoly dolog lappang, a melyben az anyánk és Sandgoist van érdekelve, — mondá Joel.

— Ugy van bátyám. És a jövőben kellemetlen bonyodalmaktól tarthatunk.

— Nem szenvedtünk-e kemény megpróbáltatásokat nehány hét óta, szegény Huldám és milyen katasztrófa fenyegethet még bennünket?

— Ah! Mennyire késik Sylvius ur! mondá Hulda. — Mikor ő itt van, kevésbbé vagyok kétségbeesve.

— Pedig hát mit tehetne ő értünk?

De vajjon mi volt az a Hanzenné asszony multjában, a mit nem akart közölni gyermekeivel? Milyen helytelen büszkeség akadályozta őt abban, hogy megmondja nyugtalanságának okát? Vajjon valamely szemrehányásokat tett-e magának? És másrészt mire való volt ez a nyomás, a melyet a leányára akart gyakorolni a Kamp Ole sorsjegye eladását illetőleg? Miért látszott oly mohón lesni, hogy az árát megkaphassa? Végre Hulda és Joel megtudták ezt is.

Julius 4-én reggel Joel elkisérte a hugát a kis kápolnába, a hol Hulda mindennap imádkozni szokott Oleért.

Ilyenkor Joel a kápolna előtt várta és hazakisérte.

Ezen a napon, mikor a kápolnából hazafelé jöttek, mindketten megpillantották a fák alatt messziről Hanzenné asszonyt, a ki gyors léptekkel közeledett a fogadó felé.

Az özvegy nem volt egyedül. Egy férfi kisérte, a ki nyilván nagyon fennhangon beszélt és szemeit parancsoló kézmozdulatokkal kisérte.

Hulda és a bátyja hirtelen megálltak.

— Ki ez az ember? — kérdé Joel.

Hulda nehány lépést tett előre.

— Ráismerek, — viszonzá.

— Ráismersz?

— Igen. Ez Sandgoist.

— Sandgoist, Drammenből, a ki egy ízben már nálunk volt, a távollétemben?

— Az.

— És a ki úgy viselkedett, mintha ő volna itt az úr, mintha jogai volnának anyánkkal szemben... Talán velünk szemben is.

— Ugyanaz bátyám, és ma kétségkivül azért jött, hogy e jogokat érvényesítse.

— Miféle jogokat?... Ah! most végre meg fogom tudni, mit keres itt ez az ember!

Joel nagy nehezen türtőztette magát és kissé félre vonult a hugával együtt.

Nehány percz mulva Hanzenné asszony és Sandgoist a fogadó ajtaja elé érkeztek. Sandgoist átlépte a küszöböt... Hanzenné asszony előtt. Az ajtó becsukódott utánuk és mindketten elhelyezkedtek a nagy teremben.

Joel és Hulda a házhoz közeledtek, a melyből kihallatszott Sandgoist dörmögő hangja. Oda érkeztek, hallgatóztak. Ekkor Hanzenné asszony beszélt, de esdeklő hangon.

— Menjünk be, — mondá Joel.

És Hulda elszorult szivvel, Joel pedig a türelmetlenségtől és a haragtól remegve belépett a nagy terembe, a melynek ajtaját gondosan becsukták maguk után.

Sandgoist a nagy zsölleszéken ült. Még csak meg se mozdult mikor a két testvért megpillantá, csupán a fejét fordította feléjük és rájuk nézett a szemüvegei felett.

— Ah! ha nem csalódom, ez a bájos Hulda, — mondá oly hangon, a mely sehogy sem tetszett Joelnek.

Hanzenné asszony alázatos és félénk arczkifejezéssel állt ez előtt az ember előtt. De hirtelen felegyenesedett és nagyon kellemetlenül látszott meglepetve lenni gyermekei megérkezése által.

— És ez itt kétségkivül a bátyja? — tevé utána Sandgoist.

— Igen, a bátyja vagyok, — felelé Joel.

Aztán előre ment és a zsölleszék előtt két lépésnyire megállt.

— Mivel szolgálhatunk kérdé?

Sandgoist egy gonosz pillantást vetett rá és a nélkül, hogy felkelt volna, kemény visszatasztító hangján igy felelt:

— Majd meg fogja tudni, fiatal ember. Valóban épen jókor érkeznek. Alig várhattam, hogy önöket láthassam, és ha a huga okos lesz, akkor egyetértésre juthatunk! — de üljön le, és ön is, fiatal leány.

Sandgoist székkel kinálta meg őket, mintha otthon lett volna. Joel figyelmeztette őt erre.

— Ah! ah! ez sérti önt. — Teringettét! de érzékeny ez a fiu.

— Ugy van, érzékeny, — viszonzá Joel, — és olyan, a ki udvariasságot csak azoktól szokott elfogadni, a kiknek ehhez joguk van.

— Joel! mondá Hanzenné asszony.

— Bátyám!... mondá Hulda és a szemeivel könyörgött Joelnek, hogy türtőztesse magát.

A fiatal ember nagy erőfeszítéssel visszanyerte önuralmát és hogy ne jöjjön kisértetbe kilökni ezt a goromba embert, visszavonult a szoba egyik szögletébe.

— Beszélhetek most már? — kérdé Sandgoist.

Kérdésére csupán Hanzenné asszony felelt egy fejbólintással, de úgy látszott, Sandgoist ennyivel is beérte.

— Elmondom miről van szó, és kérem, jól figyeljenek mind a hárman — mondá, — mert nem szeretem a szavaimat ismételni.

(Folyt. köv.)

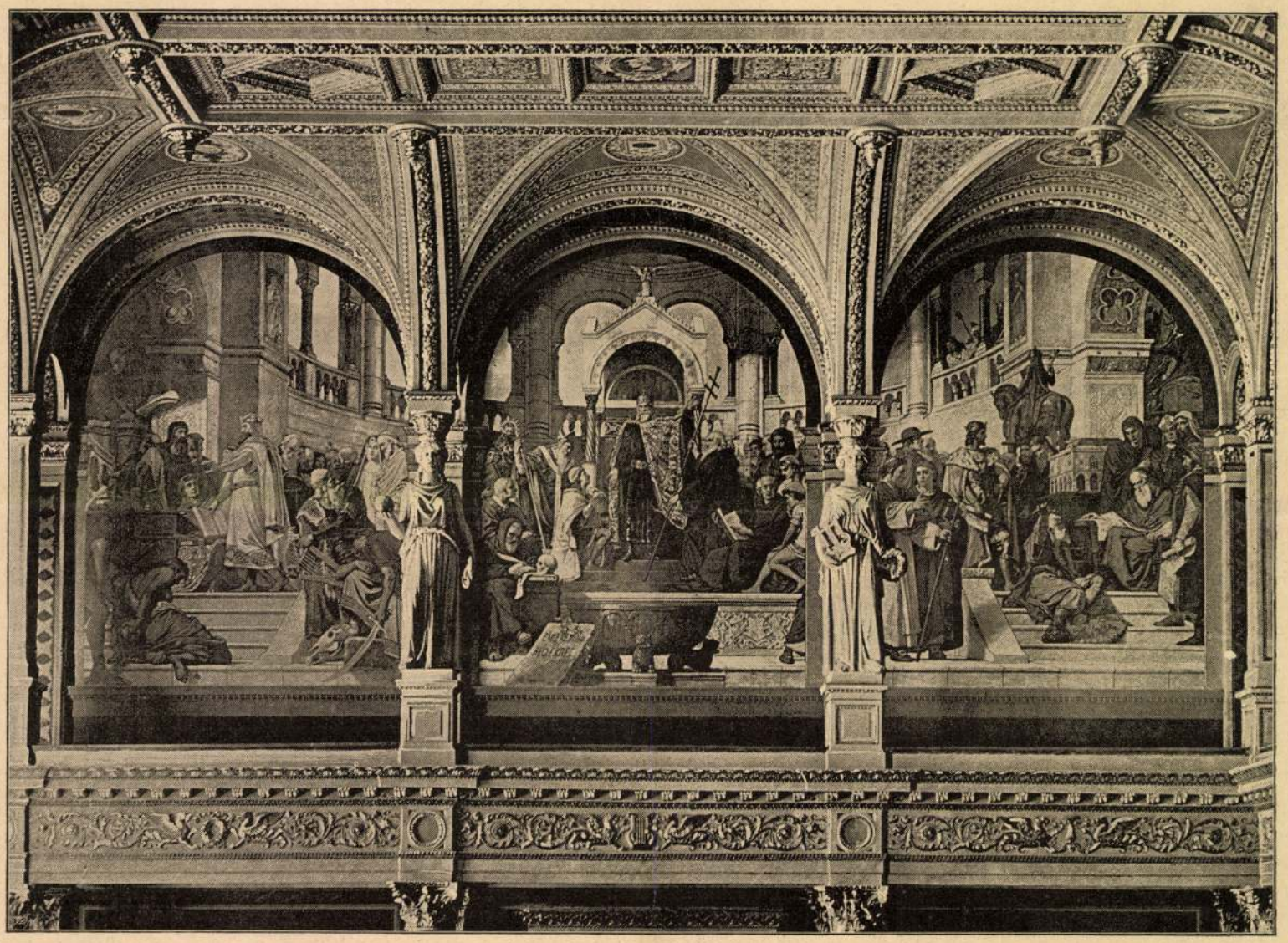

AZ AKADÉMIA DISZTERMÉNEK FESTMÉNYEI, LOTZ KÁROLYTÓL. *Weinwurm* Antal fényképe után.

EGYVELEG.

* **A torzkép-rajzolók kiállítása** Párisban megnyilt s habár a történeti jellegű kiállítás csak a jelen századra terjed, rendkivül nagy érdeklődést keltett fel. Gill André, Gavarni, Daumier, Monnier, Cham, Giraud humorisztikus és szatirikus rajzai valódi mesterművek. Hires költők is foglalkoztak néha ilyennel. Hugo Viktor «a régi ész-istennő» arczképét, Musset Alfréd Foucher Pál tréfás arczképét rajzolta le. Az érdekes kiállítás a matrózok nyugdijalapja javára rendeztetett.

* **Vasuti vonatok villamos világítása.** Mint Londonból irják, ott nemrég 200,000 font sterling alaptőkével részvénytársaság alakult abból a czélból, hogy a Schauschieff-féle elektrotechnikus találmány előnyeit kiaknázza. A Schauschieff-féle villamos világítás lényege abban áll, hogy a villamos erőt vegyészeti uton állítják elő és vezetik be a világító készülékbe, ugy hogy minden Schauschieff-féle lámpa könnyen hordozható. A Bornemouthba vezető uj vonal megnyitása alkalmával az uj találmánynyal már kisérletet is tettek, mely pompásan sikerült. Egy szalonkocsiban alkalmazott két lámpa oly intenziv fényt terjesztett, hogy a «Times» apró betüit könnyen lehetett elolvasni. Az uj lámpák sokkal kevésbé költségesek, mint az eddigi rendszer szerint előállított villamos világítás.

Lotz Károly

Lotz ujabb falfestményei. Lotz Károly jeles művészünk a napokban ismét egy nagy freskóképet fejezett be, mely méltán sorakozik a mester előbbi alkotásaihoz. A terézvárosi kaszinó-épület nagyter-

37. SZÁM. 1885. XXXII. ÉVFOLYAM.

mének mennyezetére készült a szingazdag és eredeti felfogásu festmény, mely a társulás diadalát jelképezi. Az érdekes részletekben bővelkedő, nagyterjedelmü festményen allegorikus mithológiai alakok vonulnak el egy diadaliv alatt, melynek oldalán magyar nemzeti és fővárosi szinü lobogók lengenek.

Vas. Ujs. 1885. 600. l.



PAUL CÉZANNE

Lotz Károly

Vas. Ujs. 1888. 48. l.

A tud. akadémia freskói. Lotz Károly festőművész jelenleg az akadémia diszterme számára készülő freskók tervezetével van elfoglalva. Az estrade fölötti fal már egészen készen van, s a magyar történelem első, tágan vett korszakát ábrázolja. A terv alapvonalaiban a megboldogult *Ipolyi* Arnold eszméjéhez képest készült el, de természetesen a művész önálló felfogása szerint; ez az akadémia legközelebbi nagygyűlésén már látható lesz. Az átelleni fal freskói a renaissance korból veszik tárgyaikat. A terem harmadik fala pedig az új kort fogja ábrázolni; de ennek még tervezete sem készült el. Az egyes ablakfülkék fölé a művész allegorikus alakokat óhajt alkalmazni, melyek az akadémia működését jelképezik. A plafondot, melynek ornamentális munkálatait *Schickedanz* Albert készíti, két pompás csoportozat fogja diszíteni, melyek a tudományt és poézist ábrázolják. E munkálatokon kivül Lotz jelenleg a pécsi székesegyház számára készít kartonokat. *Dulánszky* pécsi püspök a főegyház két mellékkápolnájában alkalmaztat freskókat.

. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztertől.

/1939. szám.



Műemlékek Országos Bizottsága tek.Elnökségének,

Budapest.

ivatalból IX.Hőgyes Endre-u.10.

Előzékeny kiszolgálás

írta: dr. Lénárt Edith

Lakások hirdetése

Ma, amikor állítólag igen rossz üzlet háziúrnak lenni, ma, amikor legalább hat lakás keres egyetlen lakót, talán lendíthetne valamit a dolgokon egy kissé frissebb propaganda. A legtöbb kapun alig olvashatóan kitöltött, ízléstelen reklámnyomtatvány csüng, melynek beosztása, tipografiája egyenesen elnyomja a lakáskeresőt érdeklő adatokat. Vannak aztán gőgös kapuk, melyek komfortos nagy lakást, főúri lakást hirdetnek minden részletezés nélkül és ezzel eleve elijesztik a közönséges polgárt. Ritka jó ötlet volt a kifüggesztett tervrajz, mely azonban, sajnos, nem csinált iskolát és kitünőnek találtam egy nagy bérház jól tagolt kézírásos hirdetményét, mely a kiadó lakások rövid, pontosan tájékoztató leírása után az évi bérösszeget is közölte. Aztán nem tudom, tudják-e a háztulajdonosok, hogy a házmesterek és mesternők milyen ritkán állnak az eladói hivatás magaslatán. Néha oly buzgón ecsetelik a lakás hátrányait, hogy az egyenesen eltanácsolásnak számít. Leggyakrabban kelletlenül, a háborgatás fölött érzett bosszúság leplezetlen kifejezésével kalauzolják a reménybeli lakót, sokszor az udvar, a második lépcső elhanyagoltsága elég ahhoz, hogy elvegye az ember kedvét a további érdeklődéstől.
Tehát: a kapura kérünk jól olvasható, vonzóan szövegezett, tervrajzzal kiegészített hirdetményeket, a kapun belül kérünk legalább annyi csint és gondozottságot, amennyit minden kereskedő kirakata megérdemel, végül kérjük a házfelügyelők intézményes kioktatását legalább is arra, hogy ne a gazdájuk érdekei ellen dolgozzanak. (A dícséretes kivételek, akik nem szorulnak e részben tanításra, mindenesetre kisebbségben vannak.)

Ha csomagolópapiros nincs kéznél

Házi perpatvar nem való a nyilvánosság elé. Fültanúja voltam, amikor egy belvárosi árúház egyik újonnan megszervezett osztályán az elárusítónő, aki egyúttal csomagolt is, indulatosan kifakadt, mert bizonyos méretü csomagolópapiros nem volt éppen kéznél. A vevő különösen érzékeny az ilyenféle kisiklások iránt. Azt óhajtaná, hogy misem zavarja, hogy minden támogassa az üzlet elsőrangúságába, a vezetés csalhatatlanságába, a saját igényeinek korlátlan kielégülési lehetőségébe vetett hitét. Ezen kívül a vevő hiúságát is sérti, vagy mondjuk nagyzási képzelgéseiből zökkenti ki gyengéd-telenül az ilyen incidens. Manciéknál a Hernád uccában előfordulhat, hogy a mindenes a nagyságos asszony jelenlétében megy neki a mosónőnek, a Sándor uccai palotában esetleg ugyanígy dühöngenek a szenvedélyek, de a respektus elnémítja őket. A vevő pedig igen nagy úrnak képzeli magát és nem óhajt az elárusító privát érzelmeivel megismerkedni.

Az elárusító is ember

Persze. És ha valahol, akkor itt is érvényben kellene lenni az erkölcsi követelésnek, mely szerint senkit sem szabad merő eszközzé lealacsonyítani. Megragadó illusztrációját adja a tételnek *Fallada* magyarúl is megjelent regényében (Mi lesz veled, emberke?), melynek hőse egy berlini férfikészruha-üzlet eladója. Itt egyszer belülről, az elárusító szemszögéből és átélése nyomán ismerkedünk meg az előzékeny kiszolgálásnak nevezett foglalkozási ággal. Bejön az üzletbe egy egyetemi hallgató és sötét trencskótot kér. Nincs raktáron, de ezt a világért sem szabad bevallani, hanem okos diplomáciával, idegemésztő fortéllyal meg kell vele útáltatni a trencskótot mint olyat és el kell neki adni világos ulsztert. Aztán bejön egy tojásfejü, halszemü úr három különböző korú hölgyhozzátartozója őrizetében. Négy és fél oldalon folyik a válogatás, végül egy kétségbeesett trükkel elkél az öltöny. De rossz idők jönnek, az üzletet „racionalizálják", minden elárusítónak elbocsáttatás terhe alatt havonként el kell érnie egy bizonyos előírt összegü forgalmat. Pinneberg úr, kinek közben fia születik, lakásgondjai nőnek, mamáját kitagadja, szóval Pinneberg úr szeptember 29-én azon veszi észre magát, hogy 523 márkával elmaradt a kiszabott kvóta alatt. Mivel, sajnos, szeptembernek csak harminc napja van, ez azt jelenti, hogy két nap alatt ennyi értékü árún kell túladnia. És ekkor bejön a boltba a híres moziszinész, aki új szerepéhez keres alkalmas kosztümöt. Pinneberg túltesz önmagán, csupa beleérzés, fantázia, buzgalom, szolgálatkészség, fáradhatatlanság. Már egy órája halmoz öltönyt öltönyre és remél. De a szinész csak „érdeklődni" jött be és jelentéktelen kisember jelentéktelen tragédiája beteljesedik: elbocsátják. Tényleg, lehetne egyszer a vevő moráljáról is elmélkedni.

Koestlin-szerencsejáték

Nem találkozhatik helyesléssel némely cukorkaüzletben felállított Koestlin-szerencsejáték. Nem kell a csábításokat halmozni, hiszen a Koestlin-féle édességek önmagukban is vonzanak és főleg nem illik gyerekek és kisemberek hazárdösztönére üzletet alapítani.

Magyar Kirakatbaba-készítő Üzem

Vajda József

Budapest VII, Károly körút 17. II.
Telefonszám: 44–2–16

Női, férfi és gyermek kirakatfigurák készítése és javítása, — Viasz és masché fodrászbabák. — Legmodernebb próbababák. — Fűzőbabák, aranybabák és harisnyalábak.

Selyem propagandát

készül inditani újra a Nemzetközi Selyemszövetség, mert a hernyóselyem-fogyasztásban visszafejlődés érezhető. A műselyemforgalom viszont emelkedik. Ez teljesen érthető is, mert a műselyem érdekében európaszerte erős reklámtevékenység folyik. Nálunk, Magyarországon, is ez a helyzet, sőt, még igyebben lesz, mert egy vérszegény, néhány évvel ezelőtt lezajlott plakátpropagandán kivül a hernyóselyem népszerüsítése érdekében semmi sem történik. Talán a külföldi példa alapján mégis csak elhatározzák az érdekeltek magukat valamire . . . idővel. Addig is félünk, hogy a selyemszálakat lassan pókháló-szálak fogják boritani . . .

Szegény Lotz Károly . . .

Néhány nappal ezelőtt a budapesti napilapokban hosszú kommünikéket közöltetett a nem egészen világos jogi konstrukciójú nagyárúház. A kommüniké szövegezője természetesen nem feledkezett meg arról, hogy az árúház látványosságáról, a nagyteremről, melyet világhírü mesterünk, L o t z Károly freskói diszitenek, említést ne tegyen. Ez helyes is lett volna.
Igen ám, de . . . reklámszövegezői asszociációk okozták-e, vagy más lengyel emlékek, nem tudjuk, azonban a kommünikékben mindenütt a „Lodz-terem"-ről tétetett említés . . . még véletlenül sem irták L o t z-nak . . . Hiszen nem mondjuk, Lodz városának is meg lehetnek a maga nevezetességei és kereskedelmi utazók számára különösen emlékezetes lehet a l o d z i v á r ó t e r e m . . . de ez mégsem azonos a L o t z-t e r e m m e l . . .

„Szivem, mi nem megyünk Párisba többé,
Szivem, mi Lodzba utazunk . . ."

énekeltük az ismert kuplé szerint, szegény Péchy Erzsi nyomán, ezelőtt vagy húsz évvel. Igen, ez volt az első olyan szöveg, melyben Páris és Lodz együtt szerepelt. Azt hittük, egyben az utolsó is. Bevalljuk: tévedtünk.

Élelmiszerek csomagolása — nyáron

Az egyik amerikai kémiai laboratóriumban végzett kisérletek során megállapitást nyert, hogy különböző fajtájú, könnyen romló élelmiszert megfelelő csomagolásban, még papircsomagolásban is — hosszabb időre állóképessé lehet tenni. Ez annál is inkább nagyjelentőségű, mert az eddigi gyakorlat szerint az élelmiszerkereskedő könnyen romló élelmiszerből nyáron csak annyit tarthatott raktáron, amennyi számára jégszekrényében hely jutott, mert a másutt elhelyezett árú mindig ki volt téve a romlás veszélyének.

Az említett kisérletek során rájöttek, hogy a fekete és zöldszinü papirburkolat vagy üvegedény kifogástalanul védi a romlandó árut azoktól a külső kémiai behatásoktól, amelyek a bomlást megindítják. Különösen a zsír és olajtartalmú élelmicikkek azok, amelyeknél nagyfontosságú ez a felfedezés. A kisérletek során 10 hosszú polcon zsírral, vajjal, salátaolajjal telt szélesszájú üveget helyeztek el és az üveg száját különböző szinü üveglappal fedték le. A polcok és a rajtuk elhelyezett üvegek hosszabb időn át álltak a napon. Egy idő multán megállapitották, hogy csak a zöld üveggel lefedett edényekben maradt frissen az árú, mig a többiben romlásnak indult.

Hasonló eredménnyel járt a különböző papirzacskókkal végzett kisérlet is, amelyhez nagyobbrészt olajtartalmú élelmiszert használtak. Liszttel is kisérleteztek olyképen, hogy két üvegedényt megtöltöttek liszttel és kiállitották a napra. Az egyik edényt fekete papirburkolattal látták el. Egy év után tünt ki, hogy a burkolat nélküli edényben a liszt élvezhetetlenné vált, mig a fekete papirburkolat alatt teljesen friss maradt.

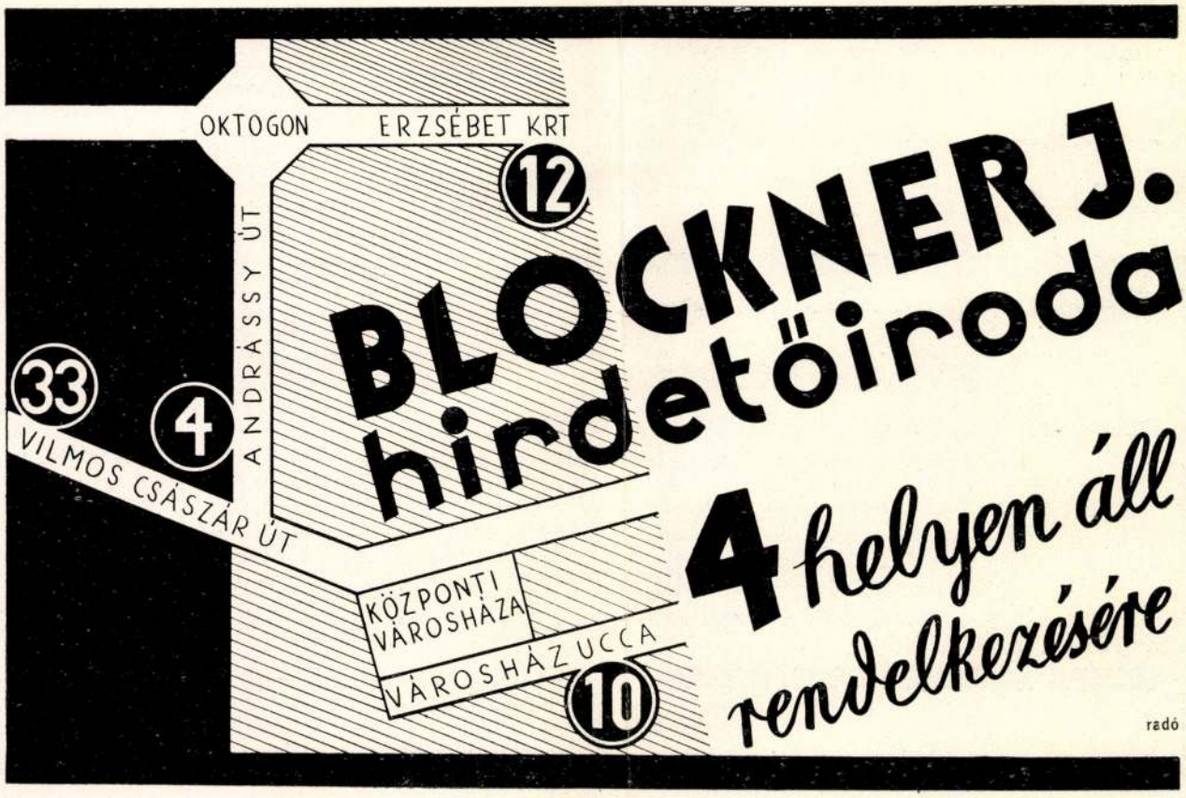

Reklámélet
1933. 7 sz.

palotájának épitői már eredetileg is ily szembeötlő ellentétbe kivánták volna helyezni a nagy termet az oszlopos csarnokokkal és fényes lépcsőházzal.

Egyszerű anyagi kérdés tette szükségessé a terem festői diszítésének elhalasztását. Nem volt miből elkészíttetni úgy, hogy a kivitel úgy a tekintélyes testület méltóságának, mint a terem természetének, s mint végre a festő művészet mai magas szinvonalának megfelelő legyen.

Báró Eötvös József azonban, mint az akadémia elnöke, már kezdetben is foglalkozott az ülésterem diszítésével és Szkalnitzky műépitész által színes tervrajzot is készíttetett. Egyuttal igénybe vette a magán adakozást s korán bekövetkezett halála után Horváth Mihály folytatta a gyűjtést különösen a főpapság körében. Báró Sina Simonnak e czélra még Eötvös kezéhez juttatott 1000 forintos adományához csakhamar hozzájárultak Haynald Lajos kalocsai érsek, Samassa József, akkor szepesi püspök, Bartakovics Béla egri érsek és Kovács Zsigmond pécsi püspök, egyenkint 1500, Bonnaz Sándor csanádi és Ipolyi Arnold beszterczebányai püspökök 1000—1000, Peitler Antal váczi püspök 750, Rezucsek Antal zirczi apát 300 frttal.

A gyűjtés e kedvező eredményének hatása alatt az igazgató tanács 1873 tavaszán a II. osztályt a történeti képek tárgyainak kijelölésére hívta föl. Az osztály, Horváth Mihály elnöklete alatt, Henszlmann Imre, Ipolyi Arnold, Rómer Flóris és Toldy Ferencz rendes tagokból álló bizottságot küldött ki. Ez május 21-én tartott ülésében Ipolyi Arnold javaslatát magáévá téve, a következőkben állapodott meg:

«Nyiltan hagyva azon kérdést, hogy a teremnek mely faltérei s ezeknek hány mezőnye lennének akár nagyobb, akár kisebb vagy mellékes festményekkel feldiszítendők, a bizottság igyekezett oly tervezetet felvenni és kitűzni, mely a falterek és mezőnyök számához és nagyságához képest könnyen alkalmazható legyen.

Az alkalmazandó festvények neme és sorozatára nézve abban állapodott meg a bizottság, hogy az akadémiai terem faltérein legméltóbban és legmegfelelőbben a hazai művelődés-történet legfőbb mozzanatainak történeti festményképekben előállítása foglalhat helyet.

De tekintve azt, hogy hazai művelődéstörténetünk legnevezetesebb mozzanatai s jelenetei ábrázolásának egész kimerítő sora már a nemzeti múzeum falfestményei képsorában készül, s hogy így ezen főbb mozzanatok és azok jelenetei most egymásután ismételve tognának előjönni az akadémiai teremben; továbbá, hogy a maholnap épitendő törvényhozási palota, országos képcsarnok, vagy iparmű-múzeum termei és csarnokai diszítésénél újra nemzeti művelődésünk ezen mozzanatai és jelenetei ismételve fognak előállíttatni; mindezen indokoknál fogva az akadémia terme falfestményei számára művelődéstörténetünknek azon sajátosabb, specziálisabb részletei volnának csupán igénybe veendők, melyek az akadémiát, mint magyar irodalmi és [illegible]s intézetet, különösen megilletik. Ez [illegible] magyar irodalomtörténet lenne, melynek köréből lennének ennélfogva veendők falfestményei számára a képek.

De mivel egyrészt a magyar irodalomtörténet csak kevés oly jelenetet és mozzanatot szolgáltat, nevezetesen a régibb korból, mely egy nagyobb egységes történeti képnek tárgyát képezhetné, s melyet ily egyes képekben jól és megfelelően előállítani lehetne; s mivel másrészt az akadémia terme faltereinek összes, akár felső, akár alsó emeleti mezőnyei, mind előnytelen helyzetöknél, mind felosztásuknál fogva, alig engednek elegendő megfelelő tért több és nagyobb ily históriai képek előnyös előállítására, melyeken nagyobb előterek mellett dúsabb históriai jelenetek jól kivehetőleg alkalmazhatók lennének: a bizottság ezen irodalomtörténeti nevezetesebb alakzatok és mozzanatoknak históriai képekben előállítására nézve a csoportosítás elvét kivánta létesíteni, mely szerint egy bizonyos korszak iróinak, vagy irodalmi szakok képviselőinek alakjai egy fő személy körül volnának csoportosítandók, jentőségük és fontosságuk szerint az elő-, hát- vagy mellékteréken is. E miatt nemcsak a nevezetes főalakok életnagyságban s egészben ábrázolva, de a kisebb mezőnyökön és medaillonokon is egyes alakok tökéletesen kivehetőn előállítva lennének. Mig e nagyobb tereken csoportosan előállították, a rájok vagy korukra vonatkozó hát- s előtér mellett, az alakok állása és elhelyezése, itt-ott netalán élénkebb cselekvésben egymáshoz viszonyítva, a kosztüm, viselet és más jelzők által nemcsak jellemzőn, hanem a históriai festészeti kompozicziónak is megfelelőleg ábrázolhatók.

Annak indokolásául, hogy ezen csoportosítás a régibb és ujabb történet-festészet legnagyobb remekeiben hasonlón alkalmazva előfordul; a bizottság több ismeretes példára hivatkozott. Rafael egyik legjelesb művében, a vatikáni stanzák Disputájában, például igy látjuk a legkülönbözőbb korszakok főalakjait gyönyörű s nagyszerű csoportokban előállítva s egyesítve. Valamint Van Eycknak az előbbi előképéül vehető híres és remek genti oltárán az «adoratio agni» előállításában ily legeltérőbb korok alakzatai csoportosítva egyesítvek egy nagy egészet képező s mégis elváló külön mezőnyökre és szakaszokra osztott nagy festményében. De nemcsak a középkornak szent történeteket ábrázoló festményeiben találjuk e felfogást. Az ujabb kor egyik leghíresb festője is, Kaulbach, épen igy adja, és pedig hasonló művelődéstörténeti nagy mozzanat ábrázolásául, a berlini új múzeum lépcsőháza nagy festményén a renaissance-ot és reformácziót, annak főbb alakjait egyszerű csoportosítása által állítva elő».

Ugy az akadémia, mint az igazgató-tanács helyesléssel fogadta e javaslatot, a munkálatok megindítása azonban évről-évre halasztatott.

1881. őszén az akadémia és igazgató-tanács vegyes bizottságot alakított az ügy újabb tárgyalására.

Ez deczember 13-án tartott ülésében az Ipolyi által kidolgozott tervet ujolag elfogadta. Egyszersmind fölkérte a legkiválóbb magyar művészeket, első sorban Benczúr Gyulát, Lotz Károlyt és Munkácsy Mihályt, hogy egy-egy festmény elkészítésére vállalkozzanak, mit azok hazafias készséggel megigértek.

Azonban előbb még egy nehézséget kellett elhárítani. A fölkért művészek mind úgy nyilatkoztak, hogy a terem szín- és dísztelen állapotában a történeti festmények befogadására nem alkalmas, miért is szükséges azok megfelelő környezetéről dekorativ falfestés és aranyozás alkalmazása, valamint a mennyezetnek átalakítása által gondoskodni.

Ennek következtében az igazgató-tanács a rendelkezésre álló alapból tizezer forintot szavazott meg a dekorativ munkálatokra, melyeknek keresztül vitelével Schickedanz Albertet bizta meg.

Ugyanakkor megbizást adott Lotz Károly festőművésznek, hogy az emelvény fölött levő felső faltér három mezejét összefoglalva, egy nagy falfestményen a magyar irodalom és kultura legkiválóbb munkásait Szent István körül csoportosítva állítsa elő, míg később a szemközt álló faltéren Corvin Mátyás körül a renaissance és reformáczió korának alakjait fogná csoportosítani. Egyszersmind a dekorativ munkálatok folyamán a nevezett művész fölkéretett, hogy a menyezetet és az ablakok feletti lünette-mezőket a tudományt és költészetet, valamint egyes irányait jelező alakokkal diszítse.

Mindezen munkálatok 1888. április havában befejeztettek, és az akadémia most először tarthatja közülését méltó módon diszített termében.

Valóban, az akadémia nagy terme ma egészen más, mint a minőnek azt még két év előtt is láttuk.

A lánczhidtérre és Dunára tekintő nagy ablakokon keresztül élénk világítás áramlik a terembe s erősen szembeötlő ragyogásban tünteti föl az élénk táruló színpompát, az aranyos oszlopfejeket és a karyatidok arany koszorúit. A színjáték szinte káprázató. De az ablakokon leeresztik a karmazsinszinű függönyöket s ekkor látszik csak, az így mérsékelt világítás mellett, mily szép összhangban foly össze az egész diszítés.

Maga a teremnek Schickedanz által készített építészeti dísze a XVI. század renaissance stiljében van tartva s teljesen összevág Lotz Károly falfestményeivel, bizonyságául, hogy itt egymást jól megértő, s a maga szakmájában kitünő két művész munkájával van dolgunk. Schickedanz a régi menyezetről és ívezetekről mindent eltávolított, a mi a művészi hatást csorbíthatta volna s az egész nagy területet művészi egybehangzásu és arányos elhelyezésű mezőnyökre osztotta be s azokat eleven művészi hatású diszítésekkel ruházta föl. Lotz ellenben az így előállott keretekbe nagy szabásu freskókat varázsolt, melyekre méltán lehet büszke a magyar képzőművészet.

Lotz Károly egyike a jelenkor legkitünőbb freskó-festőinek, s az operaháznak általa festett menyezete bátran állítható párhuzamba Baudry párisi festő geniális falfestéseivel, valamint, hogy a nemzeti muzeum lépcsőházának vagy a vigadó vestibuljenek és kis termének általa festett freskóit is bátran meg lehet mutatni bármi kényes és válogatós műértőnek.

Ez uttal ismét remekelt ecsete. A freskók a karzat hátsó falán, az elnöki emelvény fölött emelkednek s oly szerencsésen vannak elhelyezve, hogy kitünő perspektivát nyernek, s szinte kidomborodó plasticitással tüntetik föl az egyes alakokat és csoportokat.

Az akadémiai nagy terem új diszítéseinek és falfestéseinek műbirálati méltatását hivatottabb tollból alább találja az olvasó.

UTCZAI HÁRS.

Beszoritva az asphaltba,
Sindevész a szegény hársfa:
A kék égből keveset lát,
Harmat helyett port nyel,
Hervadozó lombja között
Bánatos sohaj kel.

Oh ha künn az erdőn volna,
Oh ha rajt' madár dalolna,
Oh ha játsznék a szellőkkel
S patak tükrét nézné:
Egy rövid nap virulóvá,
Boldoggá igézné!

Szegény hárs, e nagy városban,
Vigasztalódj', sok társad van.
Sok ember él úgy itt, mint te:
Vágy és küzd hiába,
S tört reménynyel, megtört szivvel
Roskadoz sirjába.

GYULAI PÁL

JÓZSEF FŐHERCZEG KÖNYVE.

(Románo csibákero sziklaribe, azaz: Czigány nyelvbeli tudomány.)

III.

A kalauz II. fejezete (263—296. l.) a czigányok történetével foglalkozik, összefoglalva az eddigi munkálatokat s pár behatóbban tárgyalt szakaszban nagyfontosságú új adatokat is közölve. Elébb felsorolja az irókat, a kik a czigányok eredetéről értekeztek. Igen sok hypothesis merült fel, többnyire Egyiptomra mutatva, míg megállapodott a tudomány az indiai eredet iránt. Ascoli szerint talán olyan sindiaiak, a kik sokáig tartózkodtak afghánok között. Miklosich szerint «a czigány nyelv nyolczadiknak sorakozik India mai hét árja nyelve, t. i. a hindi, maráthi, pandzábi, sindhi, quadzaráti, bongáli és orija mellé.» Kuhn az orientalistáknak 1886-ban Bécsben tartott kongresszusán azt állította, hogy «a czigányok a Hindukus vidékeiről összegyűjtött keverék-nép.» Ugyane kongresszuson Charles Leland amerikai származású, utóbb Londonban élt czigánytudós, nagyhirű angol költő, ki tavalyelőtt huzamosabb ideig fővárosunkban időzött és innen e sorok irójával felette érdekes czigánykirándulásokat tett, a czigányok hazáját

VASÁRNAPI UJSÁG

19. SZÁM. 1888. BUDAPEST, MÁJUS 6. XXXV. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, fél évre ... 6 »
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre ... 4 «
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre ... 3 «
Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó

AZ AKADÉMIA DISZTERME.

A MAGYAR tud. akadémia palotájának nagy ülésterme, daczára építészeti teljes kész voltának, hijával volt eddig ama művészeti disznek, mely az ily rendeltetésü termeknek mai napság már lényeges kelléke. A ki a tágas, szép, világos terembe belépett, nyomasztólag hatottak reá az egyhangu falak, melyeknek fehér szinét csak helyenkint törte meg némi aranyozás s a gipszalakzatok, oszlopfejek, a karzaton sorakozó karyatidok végtelenül hideg benyomást gyakoroltak a szemlélőre. Olyan volt a terem, mint egy diszes ráma, melyből azonban a képet vagy tükröt kivették, vagy valami protestáns templom belseje, melyben protestáns vallási tekintetek követelik a lehető egyszerüség betartását.

Oka ennek nem az volt, mintha az akadémia

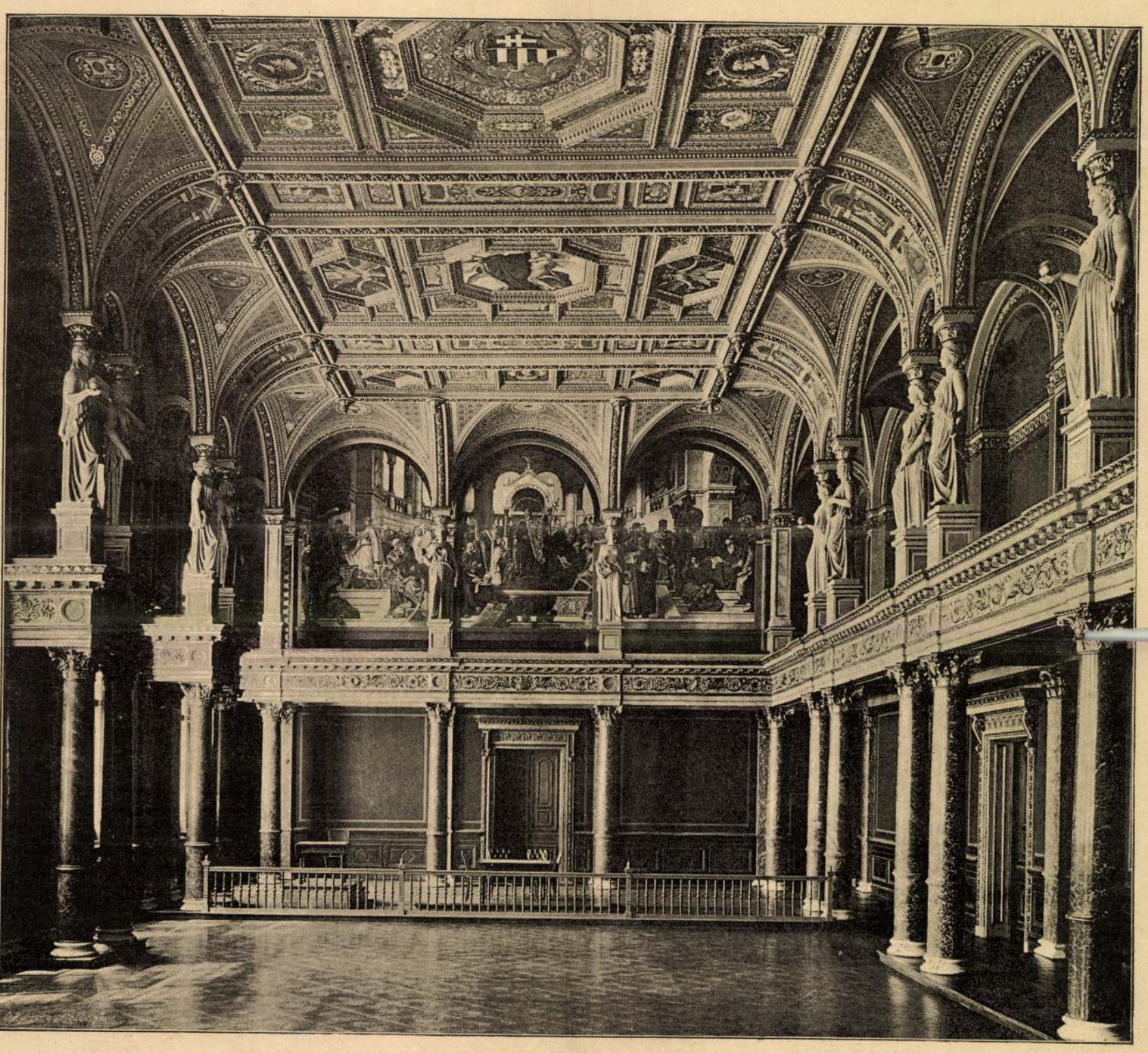

AZ AKADÉMIA DISZTERME.

Weinwurm Antal fényképe után

Lotz Károly

Művészi Ipar

1891, 162. l.

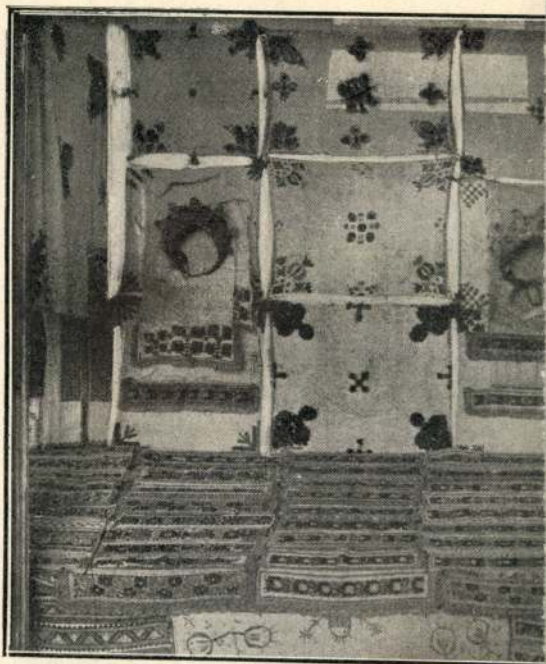

7. ábra. Sárközi himzések. Jegykendők és

néhány csomó száraz nyers kenderszár, kúp-alakban rakva, fölötte a kendertörő és kender-tiló, köztük félig törött és tilolt kendercsomóval; ezek felett a gerebenek, fogaik köz-

Lotz Károly

Kisebb közl

tó
á-
lis
sé
ek
ll.
a,
an

Művészi Ipar
1891. 171 l.
174. l.

A méhii «Halomszer» fölásatása.

Méhi gömörmegyei községtől keletre teljesen sík területen egy kerek, 72 m. átmérőjű és közel 4 m. magas halom emelkedik, mely első pillanatra is emberi kéz munkájának benyomását teszi. Minthogy a halom szerkezetre csaknem azonos a nagy Alföldön szerte található kúnhalmokkal, a melyek pedig nem egyebek, mint régi sírok: arra a következtetésre kellett jutnunk, hogy itt is valami honfoglalási, esetleg népvándorlási, vagy még régibb korból származó sírral állunk szemben, melynek föltárása úgy általános régészeti szempontból, mint a gömörmegyei múzeum érdekében kívánatos. A föltárás gondolatával már múzeumunk megboldogult alapítója és igazgatója, Fábry János is foglalkozott, de részben az eredmény bizonytalan volta, részben a pénzhiány meghiúsították tervét. Aktuálissá tette tervét ez idén az a nagyértékű bronzkori lelet, melyet a kérdéses domb szomszédságában vetett föl 1907 őszén az ekevasa és melyet *Osváth Ráfael* méhii körjegyző gondoskodása folytán csaknem teljes egészében sikerült múzeumunk részére megmenteni. A lelet bronzfegyverekből, csüngőkből, pitykákból, spirálisokból és egyéb ki-

Lotz Károly

TI KIÁLLÍTÁS

Wien

Lippichtaform

57. l

56, 57. l

60. l.







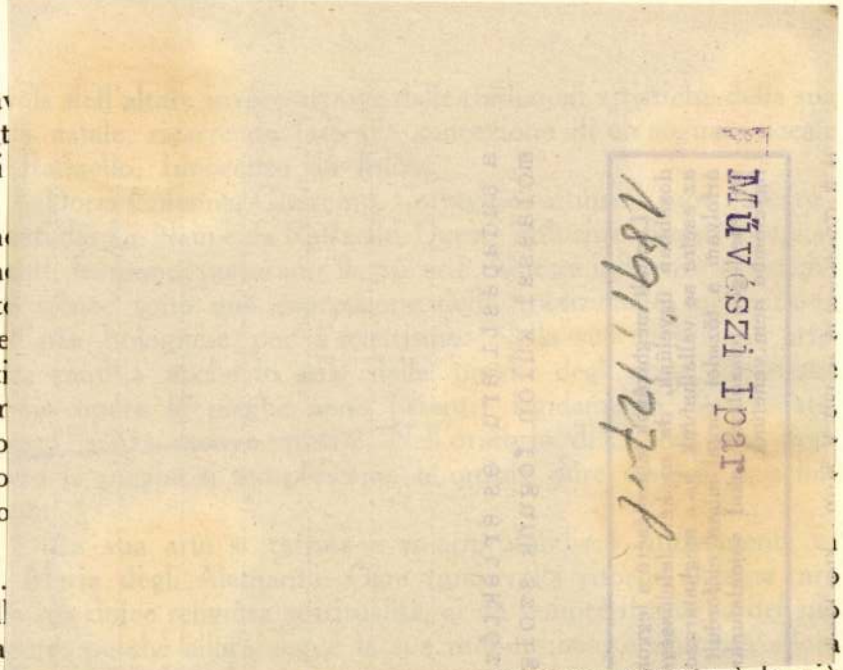

Kotz Károly

dal suo amore e dal suo sentimento religioso. Questa è la più

ragione che non fu un pittore storico e che non era stato lui a scegliere quel tema. Ciò spiega i difetti artistici degli affreschi del Collegio, in confronto alle altre sue opere.

In Bologna non c'era la tradizione di una pittura storica. Questo genere di solito si forma là dove gli eventi locali ne diano occasione. Bologna ai tempi del Pizzoli si trovava sotto il dominio temporale dei papi. Anche la sua arte quindi si trovava intimamente unita alla Chiesa ed alla fede. Governata da Roma, a mezzo dei legati pontifici, la città viveva e prosperava in pace. Fra le sue mura e nei suoi dintorni assai di rado si svolgevano avvenimenti degni d'essere artisticamente eternati. La sua storia, la sua condizione, dipendevano da Roma, con la quale non poteva gareggiare, nè gareggiava. Roma amava il fasto sonoro ed era grandiosa in ogni sua manifestazione di vita. Bologna invece viveva una vita più calma, più sommessa, più intima. Perciò la pittura storica non aveva una tradizione in Bologna, dove si perfezionavano piuttosto altri generi. Non eternava eventi profani, ma biblici; non glorificava gli uomini terreni, ma i santi

pihenő után újjáéledő *magyar művészet történetének* az elbeszélésébe foghat. Idegenben tanúl, ott kezdi pályáját, de mihelyst visszakerül a második s igazi hazájává lett földre, valóságos lajongással lát hozzá, hogy a magyar nép, hazánk

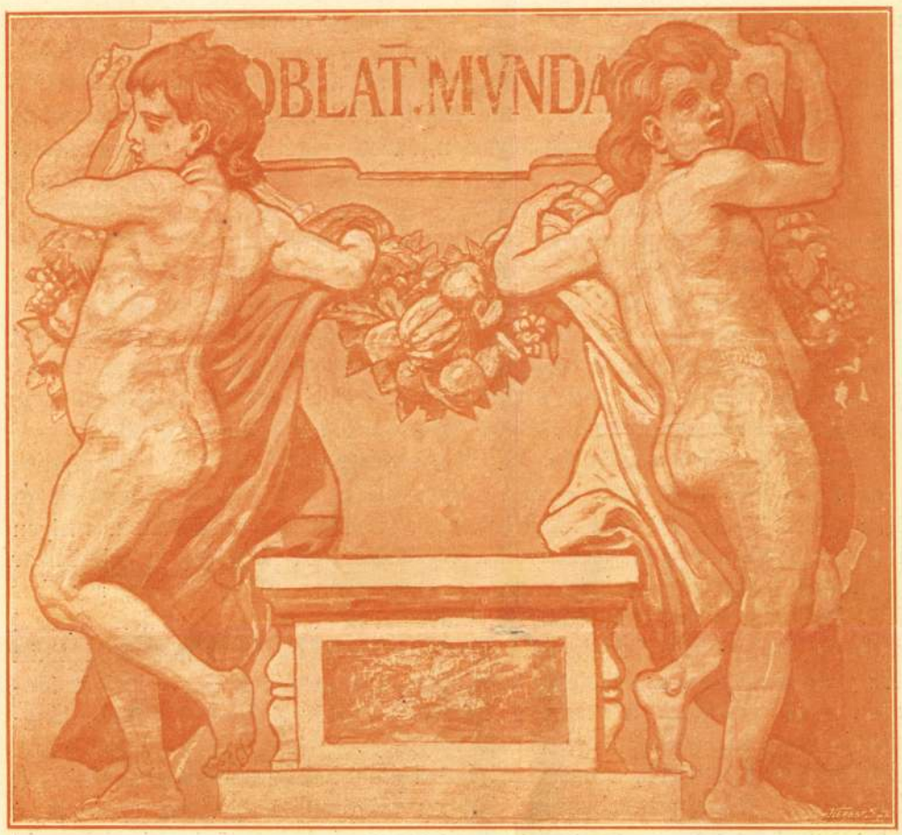

Lotz K. színes kartonja

A LIPÓTVÁROSI BAZILIKA MOZAIKJA.

legmagyarabb vidékének a költészetét életképein vászonra vesse. S a mint ez a magyarok lelkületét szintén oly élénken jellemzi, a múltakon való elmerengés is hatalmas jellemző vonása művészi egyéniségének. Ez készteti arra, hogy a magyar nemzet dicső korszakait ecsetjével szemeink elé varázsolja, történelmünk nagy alakjait a múltból fölidézze. A kartonok hosszú sora készül műtermében, nagy részük ma freskók képében legjelentősebb középületeink díszei. A budapesti Vigadó, a Nemzeti Múzeum s az Akadémia csarnokaiban levő művei a monumentális falfestészet maradandó becsű, mintaszerű alkotásai. Az opera mennyezetképe, mely fejlődése tetőpontján tünteti föl a mestert, a díszítő festészet műtörténelmi jelentőségű munka s fényes bizonysága annak, hogy csakis álbüszkeség sugallta fölfogás az, a mely ma is hangoztatja, hogy a képzőművészet egyik vagy másik ágának alárendelten dolgozni nem önérzetes festőművészhez illő föladat.

Magyar Iparművészet
1897/8. 5 szám
193, 194. oldal postandó a Complexből.

Az igazi művész nem kicsinyel semmiféle föladatot, a melylyel a szép diadalát elősegítheti, mert tudja, hogy nem a föladatok minőségétől, hanem azok művészi megoldásától függ alkotásainak az igazi értéke. Lotz Károlynak üvegfestményekhez, mozaikokhoz stb. készült kartonjai bizonyára túl fogják élni nem egy, csupán múzeumok számára dolgozó egyéniségét, vásznai nagy méreteivel pótolni törekedő festő alkotásait, a ki — sokan vannak ma ilyenek, — nagyúri büszkeséggel vigyáz, nehogy pusztán kabátja szélével is megérintse azt a korlátot, melylyel korlátolt idők fölfogása a művész mezejét a művészi iparétól mesterségesen elválasztotta.

S mintha a félszázados pályája folyamán tevékenységét a képzőművészet összes ágaival kapcsolatba hozó mester ünneplése alkalmával e fölfogás végre nálunk is megdőlt volna. Ennek a manifesztálása volt ránk nézve a legörvendetesebb mozzanata az estélynek, a melyen a magyar művészi iparnak emelt otthonunkban a magyar monumentális falfestészet atyamesterét a renaissance fénykorának művészünnepélyeire emlékeztető fénynyel és lelkesedéssel dicsőítették.

Mielőtt erről szólnánk, szükségesnek tartjuk a jubileumnak arról a lélekemelő mozzanatáról is megemlékezni, mely a festészet egyéb fajaiban is kiváló mesterünk egyéniségének a megvilágítását is teljesebbé teszi s a mely őt magát ép úgy, mint azokat, a kik ennek tanúi voltak, bizonyára a leginkább meghatotta.

A magyar nők hódolata volt ez, a kik a tavasz első virágaival kezükben adták át elismerésüknek poetikus zálogát a mesternek, a ki gyöngéd fölfogással és költői szívvel tünteti föl őket műveiben azon az erkölcsi magaslaton, a melyen Magyarországon a magyar asszonyok a legzivatarosabb időkben is mindenkor fönn tudták magukat tartani, tette pedig ezt a mester olyan időben, a mikor kóros áramlatok hatása alatt irodalom, művészet szinte versenyez a herosztrateszi munkában, hogy olcsó sikerek elérése kedvéért sárba rántsa a nőt, a ki tiszta szíve gyöngédségével az erkölcsök tisztaságának, a nemzetek támaszának a föntartója és az egészséges, a nemesebb ideálokért küzdő művészeti kultusz lángjának is egyik leghathatósabban élesztő tényezője.

Halványak a vonások, a melyekkel Lotz Károly hatalmas művészi egyéniségét vázoltuk, csak halványan elmosódó képben tükröztethettük vissza az ünnepet is, a melynél fényesebbet még alig ültünk meg művészi életünk egész folyamán s a melynek ránk nézve leginkább megnyugtató, nekünk legtöbb örömet szerző vonása az volt, hogy a nagy közönséggel együtt részt vettek benne képzőművészetünk összes ágainak a művelői: az építészek, a kiknek alkotásait a mester ecsetjével még maradandóbb értékűvé tette, a szobrászok, a kik közül sokan vele vállvetve munkálkodtak közre e téren, a maguk körében is sok felé húzó festők szintén mind és ugyanazon egy akarattal. Képíróink, a kik pedig eddig leginkább húzódtak tőlünk, adtak kifejezést ünnepélyesen a magyar képzőművészet és iparművészet testvérisülésének, a melynek Lotz Károly ünneplése hallgatag szimboluma volt.

Adja a mindenható, hogy a munka terén is érvényesüljön a harmónia, mely a működésével képzőművészetünk egész körét fölkaroló mesterünk ünneplésekor művészi életünk összes tevékeny elemeit egybegyűjtötte. A műtörténelem tanúságai szerint ez a harmónia volt mindig minden művészi virágzás alapja.

C—s.



Marsi Ferenc rajza.

AKTUÁLIS KÉRDÉSEK.

(A művészi ipar a képviselőházban. — Wlassics miniszter leirata. — Iparművészetünk a párisi kiállításon.)

A kik törekvéseinkkel rokonszenveznek, bizonyára jól eső megnyugvással fogadják, valahányszor érdekeinket az ezeket szivén viselő iparművészeti társulaton kívül álló tényezők is fölkarolják. A magyar művészi ipar mindinkább magára vonja a közérdeklődést, mely nélkül minden céljaiban nemesebb ideálokat követő emberi tevékenység meddő. A napi sajtó, elismerve törekvéseink jogosultságát, minden alkalmat megragad, hogy jóakaró buzdításával újult erőre serkentsen. Folyóirataink is sűrün vitatják meg ügyeinket, egyesületek, magánosok figyelme is mind nagyobb mértékben fordul felénk. Legújabban a parlamentben is akadt lelkes szószólónk, a ki a magyar iparművészet ügyéért síkra szállott.

Lehetetlen, hogy gróf Andrássy Tivadarral szemben hálás köszönetünknek kifejezést ne adjunk, a miért a képviselőháznak a napi politikán kívül eső kérdések iránt nem igen kedvező hangulatát megtörnie sikerült. Nagyszabású beszédjében, a melyben magyar művészi ipar mai állapotát minden oldaláról megvilágítva föltárta, a meggyőző érvek hosszú sorával mutatta ki, mily kulturális s közgazdasági fontossággal bír, hogy a kormány és a társadalom vállvetve munkálkodjék közre művészi iparunk ügyének fölkarolásában.

Tagadhatatlan, hogy iparművészetünk a nyugoteurópai országokéhoz képest még fejletlen; ám évtizedek mulasztását kell pótolnunk, hogy a kezdet kezdetéig vihessük e téren s vajmi csekélyek az eszközök is, a melyek erre rendelkezésünkre állanak. Andrássy Tivadar gróf igen megszívlelendő példákat sorolt föl, a melyeknek követése nálunk is sokat lendítene az iparművészet ügyén, a melyeket mi is szem előtt tartottunk, de szerény viszonyaink közepette legkevésbé sem valósíthattunk meg eddigelé úgy, a hogy magunk leginkább szerettük volna. A magyar művészi ipar sokáig a mostoha gyermek szerepét játszotta nálunk a képzőművészetek mellett. Csak újabban fordult feléje igaz érdeklődéssel illetékes köreink figyelme, a melynek immár meglevő fényes bizonysága az iparművészeti iskola és múzeum monumentális palotája. Meg vagyunk róla győződve, hogy dr. Wlassics Gyula vallás és közoktatásügyi miniszterünk, a ki a művészetek iránt viseltetett őszinte lelkesedésének már eddig is annyi fényes jelét adta, lehetővé fogja tenni, hogy a rendelkezésünkre álló eszközökkel mihamar kifejthetjük a művészi ipar fölvirágozását előmozdító munkásságunkat, amelynek egyik tényezője gyűjteményeinknek hozzáférhetővé tétele.



Abt S.

Andrássy Tivadar gróf széles látkörü, magvas parlamenti beszédében erre is kiterjeszkedett; hogy kultuszminiszterünknek ez már megelőzőleg is figyelmébe ötlött, annak bizonysága január havában kelt leirata, melyet művészeti gyűjteményeink összes vezetőinek megküldött. „Óhajtom, — olvashatók többek közt ebben ezek az ugyancsak megszívlelendő szavak, — hogy a magyar társadalom annak tiszta tudatára jusson, hogy a tudományos és művészeti élet föllendülése a legszilárdabb alap, melyen jövőnk fölépíthető. Az lebeg előttem, hogy a mindennapi élet szükségletévé váljék a műízlés igényeinek a kielégítése.“



Obendorf G.

Ennek elérésére rendeli el bölcsen a leirat, hogy gyűjteményeink vezetői azoknak vonzó előadások útján való ismertetéséről gondoskodjanak, a mi különösen művészeti gyűjteményeinkben bír első rangú fontossággal. Míg a tudományok népszerűsítésével egész írói gárdánk foglalkozik, művészeti irodalmunk e téren vajmi kevés tevékenységet fejt ki, már pedig ha valahol, úgy nálunk, a hol nagyszabású szivet-lelket megragadó műemlékek nem maradtak fönn, a melyek közvetetlenséggel való hatása alatt a közönség ízlése csiszolódhatnék, szükséges, hogy a gyűjteményeinkben fölhalmozott műtárgyakat írott és élő szó útján egyaránt közelebb hozzuk mindenkinek a szivéhez.



Förk E.

Közönség nélkül soha sem virágzott föl a művészet, ennek a művészeti életünkbe való belevonásának hathatós eszköze lesz Wlassics Gyula vallás és közoktatásügyi miniszter leiratának a megvalósulása, mely egyben természetszerűleg maga után kell, hogy involválja azon hiányok pótlását is, a melyekről iparművészeti múzeumunk kapcsán gróf Andrássy Tivadar megemlékezett.

Természetes nem rövidesen megoldható kérdések ezek, s addig is, míg azokká lesznek, más eszközöket kell igénybevennünk, hogy ha nem is egyszerre,

* A pósta-bélyeg pályázatról szóló közlemény a 218. oldalon van. *Szerk.*

utazó voltak a vendégek. Mindnyájan ismerték egymást. Nevettek, mikor Kingsford limonádét rendelt.

— Még mindig tiltja a fogadalma? — kérdezte a kövér Blake, ki öt év óta hasztalanul vesződött, hogy napi adagját csökkentse.

— Nem tettem én fogadalmat, — mosolygott a fiatalember. — Csak nem kívánom.

— Na, majd meglátjuk, ha jön a délnyugati monszun! — vetette oda kihivóan az egyik ültetvényes. — Mikor az ember a záport, a nedvességet, a vizet a csontjai közepéig érzi! Brr!

Fázósan megrázkódott és nagyot húzott a poharából.

— Hiszen tavaly éppen akkor jöttem, — ellenkezett Kingsford. — Nem rosszabb akkor sem, mint máskor.

— Igaza van. Egyformán rossz mindig, — morgott bele valaki halkan a poharába.

— Ha kibírja, jól teszi, — állt a fiatalember pártjára Blake. — Minket mindnyájunkat a whisky esz meg.

— Azaz, hogy az konzervál, — javította ki mély meggyőződéssel a szikár Scott. — Én csak két embert ismertem a trópusok alatt, aki megátalkodottan tartózkodott az alkoholtól. Mind a kettő roszszul járt. Az egyiknek hirtelen meghalt a felesége. Szép asszony volt, szeretni való asszony. Jól ismertem őket. Jártam hozzájuk. Jamaikában történt. A férfi bánatában inni kezdett. Túl volt a negyvenen. Nem bírta. Két év alatt vége volt. Delirium tremens. A másik eset itt történt. Az idősebbek még emlékezhetnek rá. Spenser. Nem ivott csak teát és limonádét. Büszke volt rá, hogy legyőzte az alkoholt. De idegei évről-évre rosszabbak lettek. Nagyzási hóbort tört ki rajta. Nem érintkezett senkivel sem. Az orvos maga ajánlotta neki a whiskyt. De akkor már késő volt. Nem bírt hozzászokni. Öngyilkos lett, negyvenhat éves korában. Igen, a whisky méreg. De gyógyszer is! A lélek gyógyszere. Én azt mondom, nélküle a fehér ember nem hódította volna meg a világot.

Mindnyájan helyeseltek. Csak Blake sóhajtott.

— Nem tudom, a méreg nem ölt-e meg több embert, mint ahányat a gyógyszer meggyógyított.

A téma mindegyiküknek szívbeli témája volt. Mindenki hozzá akart szólni. Egyszerre többen beszéltek. A nagy zajban Kingsford úgy érezte, mintha valaki kívülről szólította volna. Felkapta tennisz-labdaverőjét és kiszaladt. Őt nem érdekelte a téma.

A hotel előtt nem volt senki. Senki olyan, aki beszólhatott volna érte. De az Esplanade végéről fiús, rugalmas lépésekkel karcsú, fiatal lány közeledett.

A fiatalember elébeszaladt.

— Megéreztem, hogy jön! Mintha tisztán hallottam volna, hogy a nevemet mondja.

— Mondtam is, — mosolygott a lány, — de magamban.

Nem úgy mosolygott, mint máskor. Nem tetszeni-akarással, nem diadalmas örömmel, inkább szomorúan.

— Azt hajtogattam: „Szegény Henry! Szegény Ellen! Holnap el kell válnunk."

— Már holnap! — csodálkozott fájdalmasan a fiú. — Hát mégis haza kell utaznia?

— Igen. Apám írt. Majd elmondom.

Elindultak a ragyogó kis tó partján, a Tennis Club felé. Mind a ketten belebámultak a tó vizébe. Mind a ketten a jövő álomképeinek gomolygását látták a vizen.

— Erre! — mutatott a lány az egyik hegynek forduló útra. — Elbúcsúzunk.

Hangja fátyolos volt, szeme harmatosan fénylett.

Nem először cserélték fel a tenniszezést bujkáló erdei sétával.

A fekete árnyékú, sűrű, nehéz levegőjű erdőt, közel a városhoz, kanyargó, ápolt utak szelték keresztül. Amint elhagyták a tavat, kezük kereste egymást, amint az erdőbe értek, egymáshoz simultak.

Csak gyors, ijedt csókokat mertek váltani. Valaki jöhet.

— Olyan ostoba vagyok! — siránkozott a lány. — Még majd kisül, hogy komolyan szeretem.

— Talán sajnálja? — nevetett a fiú.

— Nem. Nem sajnálom — felelte határozottan Ellen.

Elhúzódott, megrázta hajlékony, kisportolt testét.

— Nagyon jó volt. Már majdnem azt hittem, jelentéktelen flörtöknél nem jutok tovább. Életem legszebb emléke lesz.

— Miért csak emlék? Az egész élet! — hajolt feléje újra a férfi és magához akarta ölelni.

A lány nem engedte.

— Hagyjon! Nem érti.

— Csakugyan. Nem értem, — sértődött meg Henry.

Szótlanul mentek egymás mellett. Egyik kanyarulat után a lány letért az útról. Kerülgetve, szökdécselve, korhadt fatörzsekre lépve haladt előre. A fiú követte.

Húsz méterre az úttól teljesen elrejtette őket az erdő. Egy combvastagságú, fatörzsé alakult, óriási kúszónövény egyik hajlása olyan volt, mint egy lazán megeresztett függőágy. Szorosan egymás mellett ülve éppen belefértek. Ismerték a helyet.

Kérdezősködés, magyarázkodás helyett, csókolóztak. Fékevesztetten, vadul, kétségbeesve csókolóztak. Amíg szinte fájt.

— Elég! — tolta el Henryt erőlködve a lány. Ajka remegve, majdnem sírósan lebiggyedt, szeme káprázatosan megnagyobbodva világított. — Most legyünk megint okosak.

— Higyje el: most voltunk a legokosabbak. Félek attól, amit mondani fog. Mért kell így hazasietni?

— Mert szerdán lesz a tiszti kaszinó bálja és ott akarok lenni.

— Azért? Hiszen eddig is tudta, hogy lesz és azt mondta, március végéig marad.

— Igaz. Ez volt a szándékom. Meg is írtam apámnak. Nagybátyámék is marasztaltak. De nem lehet. A vőlegényem ragaszkodik hozzá, hogy ott legyek.

A fiatalember felugrott. Tágranyílt szemmel nézett a lányra. Levegő után kapkodott. Végre, nagy nehezen kimondta:

— A vőlegénye?

— Ő. Mért csodálkozik? — igyekezett könnyed hangon felelni a lány. — Azért, mert eddig nem szóltam, még lehet...

Megrázta keskeny, gömbölyű vállát, ajka nevetett, de hangjában ott dobogott riadtan a szíve.

— Én... én azt hittem, — lihegett a fiú — hogy én vagyok a vőlegénye. Meg is írtam a szüleimnek, hogy szeretem és el akarom venni.

— Szegény, drága Henrym! Higyje el, én is sajnálom, hogy nem maga a vőlegényem. De nemcsak szerelem van a világon. Jöjjön! Üljön vissza, majd megmagyarázom.

— Nem! Nem ülök le! Magának csak játék volt az egész. Kegyetlen, csúnya játék.



Magyar kiállítás. Gulya-itatás a Tiszán. Lotz Károly festménye.

A lakoma véget ért, a vajda még megvizsgálta az őrtanya számadójának rovásait, közben elővezették a hátasát. Az éjjel még néhány tanyát akart meglátogatni. A fél lába már kengyelben volt, mikor eszébe jutott a németek dolga. Magához intette Jusztin atyát.

— Mi a neve annak a szolgának, akit meg akartok tőlem venni?

— Adua a neve, Liuterfred-leánya Adua.

A pogány hirtelen kihúzta lábát a kengyelből és szembe fordult a pappal.

— Hogy mondtad?

Az arca rettenetes volt, a szeme szikrázott . . . Jusztin úr azonban nem ijedt meg, hanem megismételte a nevet.

Folytatjuk

Régi nyári éj

Fekete jegenyék között
Pirosan kelt a nyári hold,
A táj bársonyba öltözött,
A Tisza csöndben szundított.

Majd, mint az ezüst, fényleni
Kezdett a boglyák bús sora.
Az egész földre ráborult
A ragyogó éj mámora.

Szikráztak fönn a csillagok
És lenn a rőt pásztortüzek:
Az ég és föld szerelmesen
Egymásnak titkokat üzent.

JUHÁSZ GYULA

Az indiai alkirályné

— Elbeszélés —

Irta: **Szász Géza**

Vöröses-szőkehajú fiatalember tekintgetett ki izgatottan a hotel oszlopai alól. Főkép az Esplanade-ot figyelte. Ha hazulról jön, arra kell neki jönni!

Szeme újra és újra végigsiklott a széles úton, a szegélyfák sötét árnyfoltjain, a túlemelkedő talipot pálmák síma törzsén, az őgyelgő, üres, emberfogatú laptikákon, a ritka sétálókon, az oda nem illő, londoni ízlésű emlékszobron és leghátul a furcsa, hegyestetejű kis Buddha-templomon. Szeme mindent híven leírányképezett, de agyáig nem jutott el a képből semmi. Csak azt látta igazán, aki nem volt ott.

— Heló, Kingsford! — csapott le a vállára egy nagy, szőrös kéz. — Már megint a lányokat várja? Higyje el, okosabb, ha bejön egy pohár whiskyre.

A fiú nevetett. Nem lehetett haragudni az öreg Scottra, ki minden nap megitta a maga nyolc-tíz pohár whiskyjét és magányosan, agglegényen, keserűs humorral, nagyszerűen bírta a munkát és a klímát. Az a hír keringett róla, hogy ifjú korában szerelmi csalódás érte, de bizonyosat senki sem tudott a dologról.

— Majd ha megöregszem, Scott. Egyelőre elég meleg a vérem, — felelt tréfálózva.

— Ha megvárja, míg kihül, késő. Na, jöjjön! Tudja, hogy jót akarok, — biztatta, belekarolva az öreg.

Kingsford megnézte az óráját, még húsz perc hiányzott a félhathoz. Csakugyan legjobb, ha bemegy. Minek idegeskedjék itt kint? Úgysem jön félhat előtt.

A bár, a nagy, szellős, nyitott előcsarnok egyik fülkéjébe volt beépítve. Hivatalnokok, néhány környékbeli tea- és kakaó-ültetvényes és egy európai

Uj Idők 1934. okt. 14. 42-1



278
650



275 200

Lotz Károly

Ernst Múzeum aukció

XLVI.



Hunyadi János halála. (Ferencvárosi templom.)



Tündér Ilona elválik Argyrustól. (Fővárosi Vigadó.)



Amor oroszlánoktól vontatva. (Ádám-féle ház.)

Magyar Iparművészet
1899. 139-141. l.





A Lotz-Albumból.

Mozaikkép a lipótvárosi templom kupolájából: Két evangelista.

Lotz Károly



Divald Károly fényképe.

A MINISZTERI TANÁCSTEREM AZ ORSZÁGHÁZBAN.

Ott irta a legelső versét
Házunk előtt, a kőpadon —
Úgy kezdődik az első strófa:
Tekints le rám, kis angyalom.

... S két hétre rá az érettségin
Bárhogy faggatták Petki Pált
Járatlan volt a tudományban, —
A fizikában legkivált.

Latinból is keveset vallott,
S a görög? Gyöngén ment ez is —
S mint a tarlón a nehéz járművű,
Úgy döczögött a mathezis.

... Ki mondja még azt, hogy manapság
Csodák nem történnek soha?
Hiszen csodának volt tanuja
Minap is a vén iskola.

Meginognak a vén katedrák
És megrecscsennek a padok —
Egy fiu boldog mámorában
Földhöz csapja a kalapot.

A hihetetlen, a csodás hir
A vén falak közül kiszáll:
Egek ura...! Az érettségin
Simán átcsuszott Petki Pál...!

Farkas Imre.

JÓKAI MÓR ÉDES ANYJÁNAK ELSŐ LÁTOGATÁSA FIA SVÁBHEGYI NYARALÓJÁBAN, 1854-BEN.

Irta **Peti Józsefné Váli Mari.***

Mikor az 1853—54-iki iskolai év véget ért, jó szülőim Komáromba siettek, a szünet élvezetére. Onnan aztán Pestre tettünk látogatást nagyanyámmal együtt, ki igen óhajtotta látni: milyen az a svábhegyi nyaraló, melyet kedves Móri czfia szerzett, s a melyről olyan elragadtatással tudott irni már a tavaszszal, mikor a rózsaszin és fehér centifolia, jázmin és piros fagyal bokrokat kérte fundusára, a komáromi házikertből; ropogós fekete cseresznyefákat Ekelről és a szigeti kertből mindenféle fiatal gyümölcsfákat, különösen reineclaude-ot, — mit igen kedvelt s miből a szigeti kertben egykor igen nemes fajta oltványokat csinált.

Móricz bátyámék pesti lakásához az «Arany sas» vendéglő volt a legközelébb s ezért ez alkalommal oda szálltunk.

Mikor Móricz bátyám megérkezésünkről értesülve eljött hozzánk a vendéglőbe, — már akkor mindenestől kint laktak svábhegyi nyaralójokban, — azt mondta:

— Ugyan kikaptam Rózától, mert nem irtam meg édes anyáméknak, hogy Pesten létük alatt a mi üresen álló lakásunkat használják. Hisz Eszti néném ugy is el szokta magával hozni a Zsuzsikáját; az ott még szépen meg is főzhetne számukra.

Ezúttal azonban Komáromban maradt Zsuzsika, mert csak nehány napra volt tervezve Pesten maradásunk. Jóformán csak a Svábhegy meglátogatása volt utunk czélja.

Ez a szives lakásfelajánlás tagadhatatlanúl jól esett mindnyájunknak, ha ez alkalommal nem éltünk is vele.

Mielőtt Móricz bátyám távozott tőlünk, abban történt megállapodás, hogy másnap reggel egy svábhegyi fuvarost küld be értünk, mert a pesti és budai fiakkerek lovai, nem lévén a hegyi út járásához szokva, igen könnyen felmondják a szolgálatot a legelső kapaszkodónál.

Igen szép reggelre virradtunk a kirándulásra szánt napon s a svábhegyi alkalmatosság már jókor reggel odaállt az «Arany-sas» kapuja elé.

Nagy érdeklődéssel néztem kocsikázásunk közben azt a nagy forgalmat, melyet Pesten a reggeli bevásárlások s mindenféle szállítmányok okoztak haladó kocsink körül. Hát még a Duna gyönyörű látképét, a Lánczhidon való átkelésünk alkalmával! A helyi gőzhajók egyike épen akkor siklott el a Lánczhid alatt, mikor mi fölötte kocsiztunk. Egy nagy, két kéményes teherszállító hajó kéményei is akkor hajoltak meg a Lánczhid előtt: ez a hajó szinte lihegve s látható erőlködéssel czipelte megterhelt uszályhajóit a viz folyása ellen. A budai parton pedig gabonával megrakott nagy tölgyfa hajókat vontatott fölfelé egy-egy 6—8 vagy 10 egymásután fogott lóból álló vontató erő.

A Lánczhidon átérve, olyan helyre jutottunk, a milyenen eddig még soha nem jártunk, t. i. át kellett haladnunk a nemrég megnyilt budai alagut sötét üregén, mert erre vezetett a legközelebbi út a Svábhegy felé.

Belekerült jó ötnegyed órába, míg folytonosan szépen ápolt szőlők közt kanyargó és sok helyen bizony elég meredek és vizmosásos uton feljutottunk a svábhegyi «hét ház» nevű, falusias házacskából álló házcsoporthoz. E hét kis ház által képzett rövidke utcza végén, egy völgy aljában, fáktól árnyékolt, füstölgő kéményű kis házra mutatva, azt mondta kocsisunk svábul: «Ez itt a Jókai-villa.»

Azután kereket kötve, nekifordította lovait a völgybe vezető ereszkedőnek, mely mellett mindkét oldalon magas homokkő part húzódott végig.

Pár percz mulva a jobboldali part nyitott kapuban végződött. Ezen a kapun ment be a mi kocsink s egy új ültetésü, kis hársfákkal szegélyezett, széles uton odahajtatott a nyaraló konyhaajtaja elé, hol Móricz bátyám látható örömmel szedett le bennünket a kocsiról. Majd mellette termett Róza néni is, ki könyökig feltürt ruha-újjával, hullámos fekete haján hátra kötött fehérbabos, piros selyemkendővel — gyönyörű jelenség volt.

Sietve törülte le kezeit, hogy kezet foghasson, — mert bizony épen egy liba bontásán fáradozva találtuk az ünnepelt művésznőt.

— Olyan bolondos a szakácsnőm — magyarázta, — hogy mivel ő nevelte ezt a libát,

* Mutatvány a szerzőnek, Jókai unokahugának sajtó alá rendezett «Emlékek» zimű művéből.



A DÉLI HOMLOKZAT. (A képviselőház kapuja.)

semmi áron sem akarta se tömni, se megölni; sőt még a felbontásánál is sirva fakadt, mikor a majorosné már lekoppasztva a kezére adta. Nekem kellett megkönyörülnöm rajta, meg magunkon is, hogy délre pecsenye nélkül ne maradjunk. Ha nem restelik, jöjjenek ide anyámék is, az eperfa alá, míg kénytelen munkámat elvégzem. Mindjárt készen leszek már.

Nagyanyám kedvteléssel nézte e munkáját, jól kezébe állt a dolog!

Két deszkapad volt az eperfa alatti malomkő asztal mellett, azokra a padokra telepedtünk le mindnyájan — természetesen Móricz bátyám is — míg Róza néni átadhatta a feltisztított libát szakácsnőjének.

A konyha ajtaja a nyári lak nyugati részén volt, így az eperfa alól csak azt az emelkedett helyet láthattuk, melyen a «hét ház» állt s ez igen korlátolt kilátás volt. Mikor azonban Róza néni munkájának végeztével a házacska előrészén levő kis verandához vezettek bennünket, mint egy varázslatra előttünk feküdt, lent a völgyben egész Pest város, a Dunának éjszakon és délen a láthatárba olvadó ezüst tükrével. Olyan csodaszép panoráma volt ez, hogy az enyémek ajkán elhalt a szó nagy meglepetésökben.

Jobbról a Gellérthegy guggolt a Duna partján, melynek czitadellájába egészen bele lehetett látni madártávlatból, a veranda előtt elterülő széles földterraszról. A várhegy meg épen lábaink előtt feküdt. A királyi palota udvarában puszta szemmel is meg lehetett számlálni az ott járó embereket. Balra — a távol ködében — mintha tornyok halvány alakjait láttuk volna.

— Az ott Vácz — magyarázta Móricz bátyám. — Itt közel előttünk pedig a Margitszigetet látod, meg az ó-budai hajógyár szigetét. Talán csak emlékezel rá, mikor egyszer kis gyerek korodban megnéztük együtt azt a nagyszerű hajó-gyárat? (Hogyne emlékeztem volna! Akkor még ott volt velünk Petőfi is.)

— Az a sziget jobb felől a Csepel-sziget.

Mindnyájunkat egészen elbűvölt az elénk táruló gyönyörű látkép, a melyhez fogható nem sok lehet az egész világon.

— No, azt ugyan jól tettétek, hogy ezt a tündéri szép fekvésű helyet szereztétek meg magatoknak, — mondta megelégedéssel nagyanyám. — Micsoda pompás levegőt élvezhettek itt! Ez maga megfizethetetlen kincs.

Elmutogatta azután Móricz bátyám, — míg Róza néni érzékeny szakácsnője után nézett, — hová ültette el a komáromi szülői ház kertjéből hozott bokrokat.

A jázminok és centifoliák a veranda előtti terrasz két oldalán találtak pompás új otthont.

Ez a hét-nyolcz öl szélességű, sima terület, az egész épület előtt elhúzódott s egy meredek partoldal szabott neki határt, melyen alul a fundus még néhány öles szélességben hozzá tartozott a villa három holdnyi földterületéhez.

Egy homokkőből rakott lépcső vezetett le az aljba, hol már nehány sor szőlőtőke dicsekedett vele, hogy őket milyen szép rendben tartja a gazdájuk. Odább gondosan karókhoz kötözött paradicsom-telep ragyogott, fénylő vörös, érett gyümölcsei tömegétől.

— Róza nagyon szereti a paradicsomot — mondta jóságosan mosolygó arczával Móricz bátyám. — Annyit befőz évenként, hogy meg lehetne benne fürdeni.

A paradicsom-tábla után, a többféle babbal beültetett ágyakat mutatta be; azután az ekeli ropogós fekete cseresznyefákat, melyek szép



A KÖNYVTÁR NAGY TERME.

KÉPEK AZ ORSZÁGHÁZBÓL. — Divald Károly fényképei.



27. SZ. 1905. (52. ÉVFOLYAM.) | SZERKESZTŐ NAGY MIKLÓS. | FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. | BUDAPEST, JULIUS 2.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) együtt { egész évre 24 korona, félévre 12 „ | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre 16 korona, félévre 8 „ | A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) { egész évre 10 korona, félévre 5 „ | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

KÉPEK AZ ORSZÁGHÁZBÓL.

Az ÚJABBKORI műépítészetnek párját ritkító alkotása a magyar parlament épülete, mely hatalmas kupoláival büszkén kimagaslik a főváros balparti részének háztengeréből. A kik először látják, csodálva gyönyörködnek nemes arányaiban, impozáns nagyságában, de a kiket naponta arra visz az útjuk, azok se állhatják meg, hogy egy-egy gyönyörködő pillantást ne vessenek arra az alkotásra, a melyhez hasonlóval kevés más nemzet parlamentje dicsekedhetik. A mostani nagy válság még jobban fokozza az országháza iránti érdeklődést, hiszen itt dől el a válság sorsa, itt folytak és itt fognak folyni azok a tanácskozások, a melyek eredményét oly nehéz szivvel és izgatottan várja az egész nemzet.

Mint általánosan ismeretes, hosszú évek szakadatlan munkájának eredménye az óriási méretű palota. Az első kapavágást 1885 október 12-én tették meg s tengersok költség és munkaerő használódott föl, míg a palota elkészült. Fölemlítünk két adatot, melyek fogalmat nyujtanak az építési munkák terjedelméről: negyven millió darab téglát hordtak össze az épülethez, s a vasneműek sulya, melyeket az építésnél fölhasználtak, 28,368 métermázsa.

De nemcsak arányainál s építészeti szépségénél fogva nevezetes ez óriási épület, hanem művészi diszítésével is, melyen jeles festőink és szobrászaink egész sora dolgozott. Az előcsarnokban láthatók a magyar freskófestés nagymesterének, *Lotz* Károlynak a törvényhozást allegorizáló, «al tempera» modorban készült képei. Az épület külsején és belsejében sorakozó szobrok a magyar nemzet vezéreit és királyait ábrázolják, a falfestmények pedig kiváló művészeink ecsetje alól kerültek ki. A miniszteri tanácsi teremben is a mennyezetről *Lotz* ecsetjének színpompája ragyog le. A főrendiház és képviselőház társalgójának falaira *Vajda* Zsigmond festett képeket. Ugyancsak e művésztől valók a képviselőház üléstermében, az elnöki emelvénytől jobbra és balra levő falsíkok képei, melyek az *1848-iki országgyűlés megnyitását* és az *1867-iki koronázást* ábrázolják. Ezenkívül a főrendiház üléstermében, a delegációk termében, az étteremben, Jantyik Mátyás, Kriesch Aladár, Krenner (Tardos) Viktor, Dudits Andor, Spányi Béla művészeinktől találhatók faliképek.

A kormány gondoskodott arról is, hogy egy diszes kiállítású, az épülethez méltó ismertető munka jelenjék meg az országházról, mely szakértői tollal irva ismerteti meg a közönséggel az épület minden szépségét. E diszmű szerkesztésével *Ney* Béla építészt és miniszteri tanácsost, jeles műszaki irót bizták meg, kit e munkában többen támogatnak az országházi építésvezetőség tagjai közül, a díszmű tekhnikai kiállítását és kiadását pedig *Divald* Károly műintézete vállalta el. A díszmű ivrét alakban 50—55 fénynyomatú, 6—8 színnyomatú, pompás kiállítású lapot fog tartalmazni s díszes kötésben ez év november vagy deczember havában jelenik meg. A szöveg magyar, német és franczia nyelven kiséri a műlapokat, s a mű ára 150 korona. A magyar közönség előtt bizonyára szives fogadtatásra talál ez a nagyszabású munka, a külföldön pedig be fogja mutatni a magyar művészetnek rövid idő alatt elért haladását. A munka egyik részletét, mely



Divald Károly fényképe.

AZ ORSZÁGHÁZ DUNAI HOMLOKZATÁNAK ÁRKÁDRÉSZLETE.



Divald Károly fényképe.

AZ ORSZÁGHÁZ MINISZTERI TANÁCSTERMÉNEK EGYIK MENNYEZETI KÉPE, LOTZ KÁROLYTÓL.

az épület beosztását s elrendezését ismerteti, a következőkben közöljük:

A főrendek és képviselők nagy üléstermeinek, a hozzájuk tartozó bizottsági termeknek s egyéb hivatalos helyiségeknek és még a magyar delegáczió üléstermének ugyanegy palotában leendő elhelyezése, az Országház alaprajzának megoldásakor, szimmetrikus elrendezésre vezetett úgy, hogy a két nagy ülésteremnek az épület külső alaki csoportosításában is egyenlő sulylyal kellett érvényesülnie.

Hogy azonban a külső alakítás összhangzatos legyen s az épület szilhuettje a művészeti igényeknek megfelelően fejlődhessék, szükség volt az épület most említett két legfontosabb alkotórészét, a két nagy üléstermet szervesen egybekötő kapocsra. Ez a kupola, melynek építőművészeti szerepén kívül még szimbolikus jelentősége is van, a mennyiben a két Házat egyesítvén, hatalmas, gigantikus méreteivel a nemzet erejének, a magyar állameszme egységének, fönségének és hatalmának a jelképezője.

Az Országház létesítése körül közreműködött minden tényező hivatását úgy fogta föl, hogy föladata nem csupán az, hogy az emelendő épület gyakorlati czéljainak minél tökéletesebben megfeleljen s az építés munkája gazdaságilag is kielégítő megoldást nyerjen, hanem valamennyiüknek mindig szemük előtt lebegett, hogy ez a ház: az ország első háza, mint ilyen, magának az állameszmének megtestesülése s magát a hazát és a nemzetet kell — úgy, a mint az fiai erejétől és képességeitől legjobban telik — képviselnie.

Az Országház tehát nem csupán gyakorlati czélú termek sorát magában foglaló épület, hanem a nemzet erejének, fényének, szellemi és anyagi képességeinek, ezeréves multjának, jelenének, sőt életerejéből fakadó, a jövőbe vetett bizalmának tárgyi kifejezése is.

Az épület egész kiterjedésében összefüggő és megszakítás nélkül való folytonosságban létesített beton-talpra van fektetve, melynek területe 19,525 négyszögméter. Erre a betontömbre, románczement-habarcsba vannak rakva a tömör tégla-alapfalak.

Az utczai homlokzatok kővel, az udvariak sajtolt téglával és szines majolika (pyrogránit) diszítéssel vannak burkolva, a belső csarnokok és termek építőművészi diszítésére pedig különféle szines márványnemeket is használtak.

Az udvarfalak sajtolt tégla-burkolata sárgaszinű, mely szin a majolika-részletek érvényesülését jobban elősegíti, mintha az erőteljesebb vörös szint alkalmazták volna.

Az Országház úgy van a térbe beállítva, hogy hossztengelye a Duna-folyammal párhuzamos, kereszttengelye pedig az épület város felőli homlokzata előtt levő térre torkoló Alkotmány-utcza tengelyével a főkapuzat közepén ferde szög alatt metsződik.

Az alsó rakodópart a kocsiközlekedésre szabad maradt, a felső kőpart ellenben az épület hoszszában gyalogközlekedésre alkalmas.

A helyiségek rendeltetése szempontjából az épület három főcsoportra oszlik. A Duna folyását tekintve, az alsó vagyis a déli szárny a képviselőház, a felső, vagyis az éjszaki szárny a főrendiház helyiségeit foglalja magában, a középső részben pedig a közös helyiségek vannak. Mind a három részhez külön főbejárók, előcsarnokok és lépcsők vezetnek. A képviselők és főrendek rendszerint a déli, illetőleg éjszaki főbejárót és az ott levő főlépcsőket használják, hogy termeikhez jussanak. A város, illetőleg tér felőli főbejáró, nagy előcsarnok és díszlépcsőcsarnok csak díszülések és ünnepélyek alkalmával használtatnak.

A város felőli főbejáró hármas kapuja, valamint a kocsialáhajtók kapui is a tágas előcsarnokba vezetnek. Innen a főemeletbe a díszlépcsőcsarnokon át, a felső előcsarnokba jutni, a melyből jobbra és balra a főrendiházi, illetőleg a képviselőházi ruhatárba van a bejáró, szemközt pedig a kupolacsarnok fogadja az érkezőt. A kupolacsarnoktól jobbra a főrendiház, balra pedig a képviselőház nagy társalgócsarnokai, üléstermei és az azokat körülövező folyosók, stb. vannak elhelyezve, míg szemközt a mindkét Házhoz egyaránt tartozó étterem és társalgó termek nyertek elhelyezést. A nagy étterem dunai oldalán tágas, nyitott loggia vonul végig, a melyről szinte páratlanul szép kilátás nyilik a közvetlenül az épület alatt hömpölygő Dunára s a szemközti hegylánczra és a várhegyre, tetején a királyi várpalotával s a koronázó, u. n. Mátyás-templommal.

Az üléstermek mellett az elnökök és háznagyok dolgozó-, fogadó- és hivatalhelyiségei vannak beosztva, míg a miniszterek szobái, a melyekhez külön lépcsők vezetnek, a főkapuzat fölött levő delegáczió-terem körül csoportosulnak. A miniszterelnök szobája mellett a miniszterek tanácsterme nyert elhelyezést.

Az épület éjszaki és déli homlokzatán nyiló kapuzatok, a mögöttük levő előcsarnokokkal és lépcsőházakkal (kettő-kettő) együtt a főrendek, illetőleg a képviselők mindennapi használatára szolgálnak, az elsők a főrendiházhoz, az utóbbiak a képviselőházhoz s az azokhoz tartozó, a földszinten és félemeleten elhelyezett irodákhoz és segédhivatalokhoz, továbbá a gyorsirók és hirlaptudósítók helyiségeihez és a Házak tanácskozó-, illetőleg osztálytermeihez vezetnek.

Az épület dunaparti középső szakaszának földszintjét és félemeletét a könyvtár foglalja el, melynek nagy csarnokterme két emeletsoron nyúlik át. A pinczesor végre a fűtő és szellőztető berendezésekhez szükséges helyiségeket, a raktárakat, a cselédség, küldönczök szobáit, a tűzőrség és rendőrség tanyáit, a kapusok és szolgák lakásait, meg az étteremhez tartozó konyhahelyiségeket foglalja magában.

Az épület hoszsza a két szárny végén alkalmazott födött kocsimegállókkal együtt 270 m., legnagyobb szélessége pedig, a főbejáró előtti nagy szabad-lépcsőzet nélkül, 123 méter.

Az Országház előtt elfoglalt terület 17,745·45 négyszögméter, a melyből az udvarok 2417·53 négyszögmétert foglalnak el úgy, hogy a tényleg beépített terület nagysága 15,327.92 négyszögméter.

A dunai tornyok magassága a rézből domborított zászlótartó-szobrokkal együtt 72·60 méter, a kupola végződésének magassága pedig 96 méter a felső rakodópart gyalogjárója fölött.

Az Országház a mellett, hogy a törvényhozás két Házának székhelyéül szolgál, a nemzet legkiválóbb fiainak pantheonjául tekinthető egyúttal, a mennyiben az épület külsején 90 kőszobor áll, valamennyi baldachinum alatt. A szoborhelyek betöltésekor az az eszme volt irányadó, hogy a szobrokban mintegy a nemzet története nyerjen kifejezést.

ESTÉK.

Ha mikor egy-egy nap
Rosszat cselekedtem,
Valami gyarlóság
Lett urrá felettem;
A kiket szeretek
Akaratlan szóval
Talán megbántottam:
— Akkor este nekem
Szomorú sorsom van!

Nem izlik az étel,
Nem izlik az álom,
Hasztalan vidítgat
Vidám kis családom.
Akkor este nekem
Láthatatlan kezek
Tövisre ágyaznak . . .
S kegyetlen, kietlen
Rosz álmaim vannak!

S ha mikor egy-egy nap
Szépet, jót tehettem,
Valami szenvedő
Terhén könnyíthettem:
Akkor este mintha
Melegebbé válnék,
A szivem verése,
S a kis gyermekeim
Csókja, ölelése!

Akkor este mintha
A világ szebb lenne,
S a mi kis házunk egy
Tündér-sziget benne.
Akkor este mintha
Lágy rózsasziromból
Vetnék a párnámat,
S álmomba angyali
Dallal ringatnának!

Szabolcska Mihály.

A CSODA.

Az érettségi biztosának
Reggel kopognak ajtaján
S belebben rajta elfogódva
Egy rózsás arczu, barna lány.

Kis szoknyácskáját tépegetve
A zord nagy úr előtt megállt
És elhaló hangon rebegte:
Ne buktassák meg Petki Pált.

Keveset tud még a latinból . . .
S a görög? Gyöngén megy ez is.
A történelem nemkülömben,
Valamikép a mathezis.

Oh, de hogyan tud korcsolyázni,
S hogy tánczol! . . . Szinte tova száll!
Legjobb tornász az iskolában
S oly csinos fiu Petki Pál.

Nem is volt ideje tanulni,
Mert a reggel s az alkonyat
Ott érte . . . oh most már bevallom
Virágos ablakunk alatt.



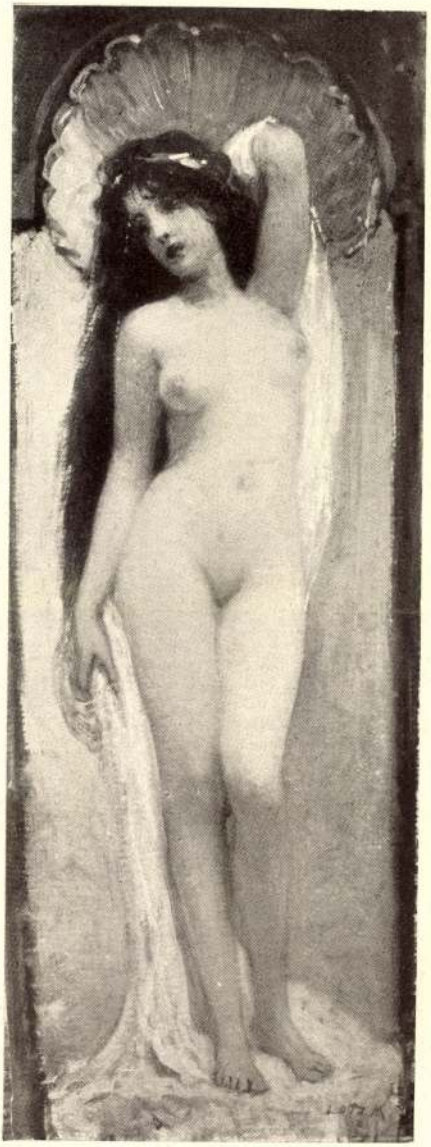

394.

Lotz Károly: Vénus

Ernst Múzeum aukcióik
XXIX.

XIX.

XX.

Lotz Károly

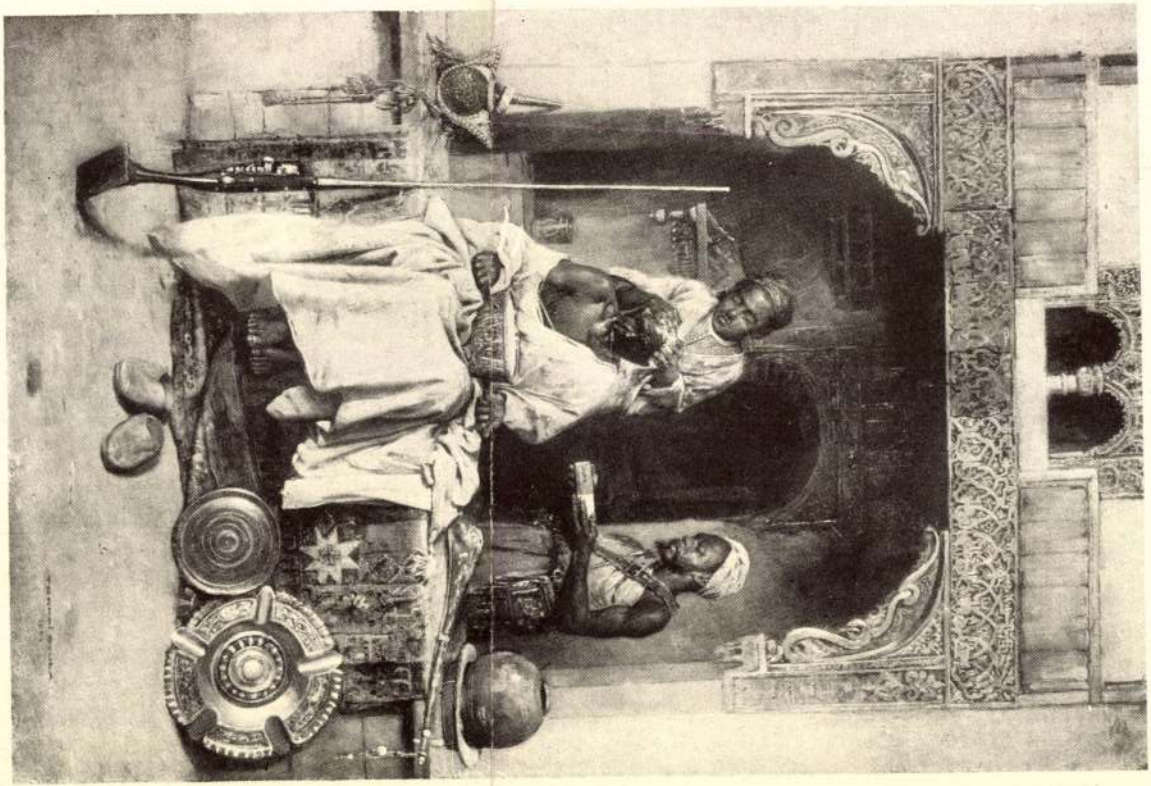

827.

ELFELEJTETT LOTZ-KÉPEK A PIACON

Legközelebb aukcióra kerül Lotz Károlynak, a jelen generációk által alig ismert allegorikus tárgyú tizenhárom festménye, amelyek a hajdani híres »Nemzeti-szálloda« váci-utcai éttermét díszítették, ahol a mult század hatvanashetvenes éveinek aranyifjúsága sok vidám estét töltött. Az arisztokrácia akkori találkozó helyéből azóta Corzó-mozi lett, ahol bizony a gyönyörű festményeket csak felvonásközök felvillanásaiban lehetett egy-egy pillanatra meglátni. Most, hogy eladásra kerülnek, remélhető, hogy méltóbb keretre és nagyobb megbecsülésre találnak ezek a bájos kompoziciók, amelyek bármely palota díszére lennének.

RÓMAI TEMETŐ FÖLÁSÁSA ÓBUDÁN

Körülbelül egy félév előtt történt, hogy az óbudai vasúti töltések mellett dolgozó munkások néhány római szarkofágra bukkantak. Ezekről a szarkofágokról hamarosan nyilvánvalóvá lett, hogy egy hajdani római temető részei, mely a Krisztus utáni első és második század idején volt itt az elhamvasztott holttestek nyugvóhelye. Azóta mintegy nyolcvan sírt sikerült az esztergomi vasút mentén húzódó töltések alatt felásni s kiderült, hogy ez volt a legnagyobb római temető Pannoniában. A föltárt sírokban a római iparművészetnek igen értékes leleteire is bukkantak. Nagyon szép serlegek, üvegedények, bronz- és fémtárgyak, tükrök s egyéb olyan használati tárgyak kerültek napfényre, amelyeket az itteni provinciába a római birodalom egyéb helyeiről importáltak. Most a munkálatokat hír szerint az eddiginél gyorsabb tempóban akarják folytatni, mert még vagy százötven sírt sejtenek a földben s köztük olyanokat is, melyek fölött valaha mauzoleumok állottak. Ezeket a munkálatokat *dr. Nagy* Lajos múzeumi őr vezeti. Mihelyst a római temető feltárásával elkészülnek, folytatják az aquincumi második amphiteatrum feltárását, azét, mely a Király-hegy tövében terül el s amelynek nyomaira már ötven évvel ezelőtt bukkantak a kutatók. Ennek a második amphiteatrumnak napfényre hozatala után díszes parkot csinálnak köréje s a *Kuzsinszky* Bálint irányításával végzett ásatások igy egy igen szép s érdekes látnivalóval fognak kedveskedni az Óbudára kiránduló fővárosiaknak s idegeneknek.

SZEMÉLYI HIREK

Dr. Felvinczi *Takács* Zoltánt, a »Hopp Ferenc Keletázsiai Múzeum« vezetőjét, a Berlinben székelő nagytudományú »Gesellschaft für Ostasiatische Kunst« levelező tagjává nevezte ki. Oly kitüntetés, mely három világrész legkiválóbb kelet-ázsiai kutatóinak jutott osztályrészéül. — F. A. *Bather*, a londoni British Museum igazgatója, az őslénytannak világhírű művelője az elmúlt hó folyamán hosszabb időt töltött Magyarországon. Előbb résztvett a budapesti zoológiai kongresszuson, majd Baltavárott, a pontuskori csonttelep ásatásait tekintette meg és végül Szombathelyen töltött egy hetet, ahol gróf Mikes János püspök vendége volt. A kiváló tudós kilátásba helyezte a British Museum támogatását a vasmegyei ásatások előmozdítására.

GEREVICH TIBOR — RÓMAI EGYETEMI TANÁR

A magyar műtörténeti irodalomnak s a művészettudománynak kétségkívül egyik legértékesebb egyénisége *Gerevich* Tibor dr. egyetemi tanár. Nemcsak az olasz renaissance festészetről írt monografiái hanem a krakói Czartoryszky-képtárról írt nagybecsű munkája is kitűnő nevet szereztek neki külföldön. Főként az olasz és magyar tudományosság kölcsönös kapcsolatainak kiépítése körül szerzett nagy érdemeket mint a római magyar műtörténeti intézet igazgatója. Ugy látszik e téren való működése közben ismerték meg az olasz egyetemi körök a magyar tanár kiváló képességeit.

A Műgyűjtő 1927. 2. sz.

MAGYAR ARCHEOLÓGUS ÁSATÁSAI BULGÁRIÁBAN

Bulgária északi részében, Madera helység közelében, nagy ásatások folynak mostanában. Egy valóságos Pompéjit ástak ki a földből ott, ahol valaha Krum, a kegyetlen király és utódainak palotája állott. Több mint ezer embert állítottak be ebbe a munkába és egymásután kerültek ki a föld alól fürdőmedencék, villaszerű fejedelmi kastélyok, minden valószínűség szerint a kegyetlen Krum fiának nyári tartózkodóhelyei. A Pompéjire való gondolás itt nem véletlen, mert ezek a helyek annak idején valószínűleg földrengés következtében süllyedtek el és így sorsuk is hasonló a Vezuv tövében elterülő városkáéhoz. Az ásatások mindenesetre sok érdekes adattal fogják megvilágítani Bulgáriának a hatodiktól nyolcadik századig terjedő történetét. Nekünk magyaroknak pedig külön örömet jelent, hogy az ásatásokat két bolgár kollégájával egy magyar archeológus: *Fehér* Géza vezeti.

EGY ZSIDÓ EZÜST-GYŰJTEMÉNY

A »Múlt és Jövő« című folyóirat egyik közelmúlt számában számos képben mutatja be egy pesti zsidótárgyú ezüstgyűjteménynek: *Friedmann* Ignác dr. ritkaszép magángyűjteményének legérdekesebb darabjait. A gyűjtemény, melyet tulajdonosa külföldi utazások s régi zsidó helységek látogatása révén állított össze, hatalmas vitrinekben az osztrák, magyar, cseh, német, lengyel s orosz ötvösmunkák mindenféle zsidó vonatkozású darabjait felöleli. Legtöbbje a templomi művészet körébe tartozó tárgy: ilyenek a tóradíszek, koronák, pajzsok, mutatók, olvasójelek és megillák, de vannak szép számmal olyanok is, melyek az otthoni vallásos aktusok eszközei, mint menórák, beszomimtartók, kidusserlegek, szédertálak és hasonlók. A gazdag gyűjteményt egy ismert nevű bécsi műtörténész: Dr. *Hoffmann* Else dolgozta fel, aki erről írt tanulmányában megállapította, hogy a darabok legtöbbje az 1700-tól 1860-ig terjedő időkből való. Nagyobbrészt ezek annak az európai baroknak formavilágába tartoznak, melyre Albert Wolff azt a nem egészen találó kifejezést alkalmazta, hogy: »zsidó művészeti zsargon«. A gyűjtemény legszebb darabja egy 36 cm. magas szédertál, amelyen tizenkilencedik századi bécsi bélyeg van és többek közt antik mithológiából való figura is van rajta. Ebből nyilvánvaló, hogy eredetileg a tál nem volt zsidó vallásos rendeltetésű. Friedmann Ignác dr. gyűjteményének másik részét régi mesterek bibliai képanyaga alkotja.

MEGNYILT A MISKOLCI MÚZEUM

A borsód—miskolci múzeum, amely a Bükk-hegységnek a legérdekesebb régészeti s szépművészeti múzeuma, az elmúlt napokban újra átrendezve egy tízszobás volt iskolaépületben újból megnyílt. Megnyítása összeesett a barlangkutatók miskolci kirándulásával. Már a megnyitáskor kiderült, hogy a mostani helyiségek is szűkek a hatalmas anyag befogadására s hovatovább fel kell építenie Miskolc közönségének az új kultúrpalotát. A tizenháromezer kötetes könyvtár például egy szűk olvasóban van összezsúfolva s a Szépművészeti Múzeumtól igért képek kiállítására sincs hely. De igen érdekesek a régi miskolci iparművészeti, egyházi és céh-emlékek, a fegyverek s főként a diluviális leletek. Egy harmincezeréves barlangi medvének minden csontja megvan, csak a restaurálásához szükséges — pénz hiányzik. A múzeumnak van egy külön Lévay József szobája, a nagy költő halálának pillanatához hűen rekonstruálva. Egyik nagy érdekessége a múzeumnak a mezőkövesdi matyószoba is, mely telve van szebbnél-szebb régi hímzésekkel. Hodobay Sándor polgármester nagy szeretettel viseli szivén a múzeum fejlesztésének ügyét. Remélhető, hogy az új kultúrpalota is hamarosan megvalósul és felépül.

Uj Idők. 1933. okt. 15. 42. sz



A Berzsenyi Dániel reálgimnázium 75 éves fönnállásának jubileuma. Az intézet falait díszítő falképek egyike: Hektor búcsúzik a feleségétől. Lotz Károly műve

szönhetjük, hogy most előttünk párolog finom, barna habjával a világ legremekebb espressója. Igen, perceken át kínlódott egy tiszteletreméltó szakférfi, csapolta, nyomta, húzta, csavarta ezt a tiszteletreméltó szakgépet csak azért, hogy én és barátom felhörpinthessük ebéd után kötelező feketénket. És tette mindezt mindössze ötven csentiért, a legrosszabb zugkurzuson átszámítva is: húsz magyar fillérért.

Ez az áhitat azonban, mely hatalmába kerített minket az espresso-főzésnél, csak elsőízben lett rajtunk úr. Másodszor, ötödször és huszadszor már jobban szemügyre mertük venni ezt a modern alkimiát és akkor megállapítottuk a következőket: az espresso-masina saját józan önelhatározásából csurogja bele a csészébe sötét folyadékát és akkor is csurogná azt, ha az espresso-kapitány nem döfködné és birizgálná őt minduntalan. Igen ám, merül fel itt önkéntelenül is a kérdés, miért kell akkor úgy igyekeznie és egyszerre kézzel-lábbal gesztikulálnia a főcsővezetőnek? Miért nem áll ő ott nyugodtan

gépe mellett összetett kézzel, mindössze arra szorítkozva, hogy mikor a csésze megtelik, azt a tisztelt vevőközönség elé nyujtsa?

Hát ez a kérdés tipikusan magyar kérdés, és bevallom, hogy csak a mi ázsiai tunyaságú mentalitásunkban foganhatott meg. Mert az olasz espresso-vezérigazgatónak nemcsak a hitvány anyag a fontos, amit nyujt, hanem a mód is, ahogyan nyujtja. És mennyivel érdekesebb lesz a portékája, ha az látszik, hogy ő nemcsak únt közönnyel, a megszokás sablonjával löki azt eléd, hanem egész szívét, lelkét beleöntve verejtékezik annak jóságáért. Így hát ő, ha nem tehet mást, ha már minden csapot elforgatott, minden gombot megnyomott, minden fogantyút megrántott, ami csak elforgatható, megnyomható és megrántható volt a gépen, akkor egyszerűen, de szédülten biztos mozdulattal cseréli ki a csapok alatt nyugodtan szunnyadó csészéket, oly módon, hogy ezentúl a bal csapból a jobb csészébe és a jobb csapból a bal csészébe fog folyni a kávé. Ami által — tudom jól, a hitvány materializmus felfogása ez — az espresso valóban nem lesz jobb, különb, ízesebb, bódítóbb; az espresso-fogyasztó azonban (aki ezt a roppant méretű műalkotást potom fillérekért kapja) mégis örök időkre lekötelezettnek érzi magát az espresso alkotója iránt.

A szép gesztusok hazája Itália!

Ezért van, hogy ott a közlekedési rendőr például akrobata-mutatványokkal szórakoztatja a közönséget. A mi rendőrünk jobbra mutat: jobbra szabad a forgalom. A párizsi rendőr felemeli gumibotját: megtorpan százötven autó. A római rendőr nem így csinál. A római rendőr először széttárja karját, mintha keblére akarná ölelni a világot, aztán ebben a nagyszerű pózban lendül át 90 fokot. Most keresztbehull mellén a két kar, aztán mintha rugók löknék szét, megint széttárul, miközben a jobbkézben szorított fehér gumibottal apró kört pörget, olyan formán, mint a tornaünnepélyeken szereplő buzogányokkal szokás. Komolyan mondom, gyönyörű! Könnyed, finom, előkelő. Más kérdés, hogy ez a szép mozgás őrült sok időt vesz igénybe, amit az autósok nem tudnak kivárni, éppen azért, teljesen függetlenül a rendőr gesztikulálásától, saját józan belátásuk szerint közlekednek. Nagy baj nem lehet belőle: a rendőrt annyira elfoglalja a saját szép, ritmikus mozgása, hogy nincs ideje észrevenni és felírni a jelzés ellen közlekedőket.

Ó, a szép pózokért Itália áldozni is képes. Valamennyi műemlék, követség, miniszteriális és középület előtt ott sétál két-két csendőr, tenyérnyi széles vörös (tábornoki) szalaggal díszített fekete pantallóban, hímzett, magasra gombolt frakkban, háromszegletű Napoleon-kalapban. Semmi dolguk, sem karhatalmi, sem közrendészeti szervek, ők csak sétálgatnak és történelmi színt adnak a történelmi helyeknek. Gyönyörű ötlet.

Ilyen l'art pour l'art szépség maga az olasz beszédmód is. Azt a szót, amelyet a magyar közönségesen gyufának, a német tüsszentve Zündholznak, az angol pedig kurtán, recsegve matchnek mond, az olasz lágyan énekelve, halk, fájó melódiával ejti ki: fiammiferi. Abban a hanglejtésben pedig, amellyel a formaggio-t (formadzsó) mondja, több tűz, szenvedély, lobogó indulat van, mint egy közepes magyar drámai színészben egy egész szezón alatt. Pedig ez a szó mindössze annyit jelent, hogy sajt.

Csak néhány, kiragadott példa ez arra, hogy ebben a pálmás és kékeges országban még van valami középkori, előkelő lelkesedés olyan szépségek iránt is, amelyek valóban minden haszon nélkül valók. Persze a biznisz-nemzetek, a nagy, erős északiak egy kicsit gúnyosra torzult szájjal veszik tudomásul ezt az érdektelen szépszeretetet, de például én, aki mindig hajlamos voltam a finom haszontalanságokra, végül is egészen megszokom ezt a stílust, jól esik, és szinte otthon érzem magamat benne.

Csakis ezzel magyarázható, hogy sokszor olyat teszek, amit egyáltalában nem, vagy nem úgy akartam.

Triesztben például kisétáltunk a mólóra, azzal a szándékkal, hogy ott élvezzük a naplementét. Természetesen pillanatok alatt körülgyűrűztek bennünket a motorcsónakosok és áradozva dícsérték csónakjaikat. Egy, csak egyetlenegy idősebb, nemes vonású csónakos állt hátrább, szerényen a tömeg háta mögött, aki sokáig nem szólt egy szót sem. Ez csak akkor szólalt meg, amikor látta, hogy egyik kínálkozó ajánlatára sem reflektálunk. Nyugodt, szép mozdulattal lépett előbbre és mondta búgó bariton hangján nagy tisztelettel, de bizonyos férfias önérzettel:

— Szép kisasszony, nemes uraim, az én csónakomba szálljanak, ha a nap aranyhídjában akarják mélytűzű szemeiket gyönyörködtetni. Tündéri látvány. Én a tarifa feléért csónakáztatom önöket.

Annyi nemes báj és megkapó hangulat volt az ajánlatban, hogy akaratunk ellenére is beszálltunk. És egy óráig csónakáztunk a nap arany levében a hivatalos tarifa egy harmadáért. Mert sajnos, barátom, aki meglehetősen anyagias természetű, nem átallotta, hogy alkuba bocsátkozzék ezzel a büszke tekintetű, szép aggastyánnal. Aki végül is hanyag gesztussal fogadta el a díjszabás felkínált harmadát.

Füredi emlék

Valamikor — tán harminc éve —
Egy ifjú platán lágy tövébe
Belevéstem a nevemet...

Szerelmes voltam. Nevem mellett
— Helyből, időből vígan tellett —
Egy lánynév is kapott helyet...

Ó, de boldogan írt a késem!
Királyfi voltam szép mesében,
Úgy vártam Csipkerózsikát...

Talán nem is volt az valóság,
Mámort leheltek csak a rózsák
S elhitte a bohó diák!...

— Azóta sok lomb nőtt a fámon —
A lány elkelt egy Anna-bálon
S én is megtört, fáradt vagyok...

A platánhoz ha elvetődöm,
Megpihenek a mohos földön
S a négy betű felém ragyog!

BALATONFÜREDI VARGHA JENŐ

Lotz Károly

úrtól

Csánky Miskolc

És a budai halászlé vetekedett a szegedivel.

Éjféltájt indultak nagy dereglyével a halászok neki a Dunának. Ha szerencséjük volt hajnalra már gazdag zsákmánnyal tértek haza a kivetett hálót az izmos dunai legények alig tudták behuzni a csónakba.

A hajnal ott találta még Szinbádot és barátait a Krisztina halászkorcsmájának muskátlis udvarán és a korcsmárosné, hogy kedveskedjen a frissen fogott pontyból, csukából, paprikásremeket készitett a vérvörös kadarka mellé.

Az ujságirók közül sokan a redakciókból egyenesen Budára hajtattak, hogy résztvegyenek a hajnali lakomán. Az ujdondász, aki nem ismerte a szokásokat, rosszgyomru pesti fiu volt, sonkát rendelt. Szinbád hallgatott, majd egy ujjal visszaintette a pincérgyereket:

– Hiába mégy, megnéztem a hálót, csak pontyot fogtak meg csukát, sertést egyet se. –

Szinbád azért mégis Óbudát kedvelte a legjobban. Itt lakott és megértette a szomszédokat, akik között volt olyan is, hogy százéves korában még egyszer sem volt Pesten.

LOTZ KÁROLY
MÜVÉSZETE A SZÉKESEGYHÁZBAN

DR. SZŐNYI OTTÓ
ELŐADÁSA

KIADJA PÉCS SZAB. KIR. VÁROS IDEGENFORGALMI IRODÁJA

Lotz Károly

DUNÁNTÚL PÉCSI EGYETEMI KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDA RT. PÉCSETT

LOTZ KÁROLY MŰVÉSZETE A PÉCSI SZÉKESEGYHÁZBAN

— Megemlékezés a művész születésének centennáriuma alkalmából. —

Elmondotta: *dr. Szőnyi Ottó*

pápai kamarás, a Műemlékek Országos Bizottságának előadója, az Egyesület tb. tagja, a Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társasága által Lotz Károly születésének 100 éves fordulója alkalmából 1933. évi december 13-án tartott díszközgyülésén.

A magyar művelődés egyik eszményi ágának, a képzőművészetnek értékekben hatalmas története ismét egy olyan évfordulóhoz ért, amelyre felfigyel a fiainak gazdag szellemi adományaiért hálás magyar nemzet, sőt az emberiség egyetemes érdekű kincseit számontartó nemzetközi érdeklődés is.

Lotz Károly, a halhatatlan festőművész születésének századik fordulóját ünnepeljük, aki 1883. december 16-án Hessen-Homburgban pillantotta meg a napvilágot. A trianoni ország az ünneplésnek olyan módját választotta, amely egyszerűségével illik a mai szomorú időkhöz, de mégis

csorbítatlan fényben ragyogtatja meg a tőle el nem vehető szellemi vagyon egyik tündöklő drágakövét. Bemutatja a világnak a mester alkotásait. Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat budapesti Műcsarnokában emlékkiállítást rendezett, mely négyszázötven képet, azaz helyesebben szólva, a mesternek falra függeszthető, befejezett festményeit és főalkotásainak, — a természetben ott be nem mutatható falfestményeknek vázlatait és kartonjait öleli fel. Az Országos Magyar Szépművészeti Múzeum viszont Lotz 280 rajzát, vagyis a tábla- és falfestményekhez való előkészülés stádiumait, a tenyérnyi nagyságú ceruzavázlattól a félfalat elfoglaló kartonig mutatta be. A két kiállítás, — pedig a mesternek csak tanulóévei befejezése utáni önálló működésére terjed ki, — szinte megdöbbenti a szemlélőt tömegességével, mely Lotz könnyed termelési módjára világít rá. De még jobban elcsodálkozunk az alkotások tárgybeli változatosságán. A tájképnek ép úgy mestere Lotz, mint az arcképnek. A legyezőkre lehelt rokokóízű és könnyedségű miniaturák ugyanúgy folynak ecsetje alól, mint a nagy történeti, mithológiai és vallásos kompozíciók. Otthon van a magyar életképi jelenetek ábrázolásában, csakúgy, mint az Olympus klasszikus lakóinak rekonstruálásában. Mikor a budai Mátyás-templom Boldog Margit életének jeleneteivel díszített remek szines ablakaihoz készített kartonokat szemléljük, eszünkbe jut, hogy Lotz szobrásznak indult. A kiállításon szembetűnő, e Lionardo da Vinci-s universalismus mellett is a köztudat mint falfestőt értékeli elsősorban Lotz Károlyt. Ezen nem lehet csodálkozni,

hisz a középületekben levő murális díszítés a tömegek által a legkönnyebben megközelíthető. A pesti Vigadóban, a Magyar Nemzeti Múzeumban, a parlamentben, a Curia épületében, a királyi palotában, az Egyetemi Könyvtárban, a pesti új városházán, az Operaházban és a templomokban levő falfestményei, — hogy úgy mondjam, — legjobban vannak kiállítva.

Pécs városa is dicsekedhetik ilyen kitűnően kiállított Lotz-falfestményekkel. Hires Székesegyházunk Corpus Christi- és Jézus Szive-kápolnái és altemplomának északi és déli szentélyzáradékai, azok a helyek, ahol ez az állandó és meglehetősen látogatott kiállítás történik. Mi pécsiek tehát Lotz Károlyt állandóan ünnepeljük, és nem várunk centenárius alkalmakra, hogy művészi nagyságát dicsőítsük. És mégis külön manifesztálással be kell kapcsolódnunk a mostani országos ünneplésbe, mert Lotz pécsi művei az említett kitűnő kiállítás mellett sem eléggé ismertek még a művészettörténeti irodalomban sem. Mindeneknek szájában a budapesti alkotások vannak, de különösen az Operaház mennyezete. A két említett budapesti kiállításon sem szerepelnek a pécsi alkotások érdemük szerint. A műcsarnoki kiállításon mindössze két képpel van képviselve a pécsi Székesegyház Corpus Christi-kápolnája: „A kenyerek és halak megszaporítása Jézus által" és a „Kánai menyegző" (a X. teremben a 317. és 321. kép) című nagy falfestményeknek olajvázlatai üveg alá helyezve. Előbbi báró Hatvany Ferenc, utóbbi Wolfner Gyula tulajdona. A Szépművészeti Múzeum kiállításán valamivel több látható. 14 krétarajz és tempera.

A 82. sz. alatt: „Krisztus kicsúfoltatása" tempera-vázlat, 100. szám alatt: „A hitetlen Tamás" tempera. 107. sz. kréta: Tanulmány Magdolna alakjához, 111. sz. kréta-tanulmány Magdolna és János alakjához. 116. sz. kréta-tanulmány Mária és János alakjához, 117. sz.: „Krisztus a keresztfán" tempera-vázlat, 118. sz.: „Jézus Szive megjelenik Alacoque Margitnak" tempera. 119. sz.: „Krisztus a keresztfán" tempera, 120. sz.: kréta-tanulmány Mária és ev. János alakjához, 121. sz.: „Isten elülteti az élet fáját" tempera, 122. sz.: Kréta-tanulmány egy szent alakjához a Corpus Christi-kápolna oltárfeletti falképéhez, 123. sz.: „Krisztus az Olajfák hegyén" tempera, 124. sz.: kréta-tanulmány egy apostol alakjához a Corpus Christi-kápolna kenyér- és halszaporítás-jelenetéből, 125. sz.: „Áron" tempera-vázlat.

Ezekből lehetetlen volna Lotz pécsi falfestményeit megismerni. Nekünk tehát az ünnepi alkalomból ismertetést kell nyújtanunk. Hogy miért fogadtam különös nagy örömmel a Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társaságnak erre való felszólítását, — a megtisztelésen felül legyen szabad még okul felhoznom, hogy gyermekkoromban láttam festés közben a nagy mestert a Székesegyház egyik kápolnájában, és ez nekem feledhetetlen élményem maradt.

Mi most a pécsi Székesegyház ezernyi szépségének élvezői, azon csodálkozunk, hogy a templom három hajójának negyedkilométernyi hosszúságú falfestményi szalagjait és mennyezetét idegen művészekkel festtették

meg, és a két magyar mesternek, Székely Bertalannak és Lotz Károlynak csak a négy kápolna és az altemplom jutott, holott minden hozzáértő előtt nyilvánvaló, hogy a két magyarnak alkotásai művészi értékben toronymagasságnyira állnak a németekéi felett. A kápolnák falképei a művészi géniusznak teljesen önálló és az egyéniség erejével ható szülöttei, ellenben a hajók képciklusai nem egyszer a ravennai mozaikok és egyéb itáliai őskeresztény és középkori emlékek utánérzései, sőt több esetben ügyes és ízléses átírásai. Schaurek Bódog néhai jogakadémiai tanártól, mint hiteles fültanútól hallottam, hogy a két német festő: Andreae és Beckeráth, mikor hosszú vonakodás után végre titokban megnézték a magyar kollégák munkáját, kijelentették, hogy ha tudták volna hogy Magyarországnak ilyen kiváló falfestőművészei vannak, nem vállalkoztak volna a pécsi Székesegyház kifestésére.

Hogy ezt a mellőzésnek látszó tényt megérthessük, vissza kell idéznünk emlékünkbe a mult század nyolcvanas éveinek a műemlékek restaurálásánál vallott elveit, amelyek a pécsi dóm helyreállításánál is szigorúan érvényesültek, már csak azért is, mert a restauráló építész az a báró Schmidt Frigyes volt, aki mint világszerte elismert építésztekintély, tanítványaival, többek közt a magyar Schulek Frigyessel a budapesti Koronázótemplom restaurálójával, a közvéleményre döntő súllyal nehezedő iskolát csinált az úgynevezett „stílszerű" restaurálás terén. Az az elv uralkodott akkor, hogy az idők folyamán különféle stílus-korszakokon átesett épü-

leteket vissza kell állítani az eredeti állapotukba, vagyis a későbbi toldalékokat el kell távolítani. Tehát, ami eredetileg román stílusban épült, azt mindenáron román stílusúvá kell visszavarázsolni. Bizonyára nem kell bővebben magyaráznom a pécsi dómot az 1882-ben elkezdődött restaurálás előtti alakjában ismerőknek, hogy ez az elv mennyire érvényesült rajta. Az épületről eltűnt a gótika, renaissance, és a barokknak minden nyoma, — hat századnak névjegye. Sőt még azt is román stílusba öltöztették az egyöntetűség kedvéért, ami mint későbbi építmény, sohasem volt az. Így éppen a Székesegyház kápolnái. Ezek közül három a gót stílus korában épült, a negyedik, a mai Mór-kápolna pedig a 19. század elején. A török hódoltság alatt az előbbi három kápolna éppen a kimondottan csúcsíves részletekben, így a boltozatokon annyira megrongálódott, hogy a török utáni helyreállításkor barokk köntöst kapott. Például a Corpus Christi-kápolnának a Schmidt-féle restaurálás előtt barokkos boltozata volt és a boltozatokon Dorffmeisternek a 18. századbeli freskói pompáztak.

Amit ez a „puristá"-nak nevezett restauráló irány az épületek szerkezetén érvényesített, ugyanazt alkalmazta az épületek díszítésében is. Így, hogy tárgyunk felé közelítsünk, — a falfestés a románosra restaurált templomban nem lehetett más, mint román. Hogy a pécsi Székesegyháznak falfestési díszítése „stílszerű" lehessen, olyan festőművészeket kellett tehát keresni, akik a hét-nyolc századdal előbb virágzott román stílusú falfestés titkait ismerték, akik ahhoz tudtak alkalmazkodni, akik saját

koruktól el tudtak vonatkozni és erőszakot tudtak tenni a saját egyéniségükön. Mi mosolygunk ezeken a naiv erőlködéseken, de hogy az a kor mennyire lehetőségeknek tartotta mindezeket, bizonyítja Schmidt Frigyesnek keresgélése — persze csak Németországban — az ilyen kvalitású festők után, és mikor André személyében vélte megtaláltnak a maga emberét, akkor őt és később az építészből festővé előléptetett Bamberger Gusztávot is Itáliába küldi „stílszerűségi" tanulmányútra.

Ilyen gondolkozás mellett eszébe sem jutott Schmidtnek, hogy a pécsi Székesegyház festőjét a magyar művészek között keresse, hiszen ha a nagy és régi művészeti multú Németországban is alig talált megfelelő erőt, akkor hogyan találhatott volna Magyarországon! A hazai közvélemény azonban, amely már a restaurálás munkájának idegenekre bízása miatt ideges volt, és maga a restauráltató Dulánszky Nándor püspök, aki nem felejtette el az e miatt őt ért támadásokat, követelte a magyar művészek alkalmazását. Dulánszky püspök illetékes helyre fordult ilyeneknek ajánlása érdekében. És akkor olyan valami történt, ami szinte hihetetlen, az illetékes hely egy esztendeig nem válaszolt a püspöknek. Erre következett a német művészek alkalmazása.

1886-ra elkészültek a Székesegyház kápolnáinak restaurálásával. Kifestésüket tervezték. Ekkor már a magyar művészeti közvélemény a Képzőművészeti Társulaton keresztül olyan erővel lépett fel, hogy nem is lehetett másról szó, mint a magyar művészek megbízásáról. Megindultak

az erre vonatkozó tárgyalások. 1886. május 11-én Schmidt Bécsből írja Dulánszky püspöknek, hogy ma nála volt Lotz festő, aki kijelentette, hogy az illető munkákat, — bizonyára a kápolnák festését érti —, más megbízatásai miatt nem vállalhatja. Schmidt megjegyzi, hogy igazában a művészeti egylettől (a Képzőművészeti Társulattól) való félelme miatt nem vállalja, mert azzal nem akar szembeszállni. Lotz — úgy látszik — a munka felét mégis elvállalta, mert a munka másik felére a Schmidt által is előnyösen ismert Székely Bertalant ajánlotta, s ebbe Schmidt bele is egyezett. Ugyanebből a levélből még arról is értesülünk, hogy Lotz aztán azt kérte, hogy ő és Székely Bertalan vagy egyenesen Dulánszky püspök által, vagy Forster Gyula miniszteri tanácsos útján hivassanak meg Pécsre és itt forma szerint vegyék át a megbízást. — Ezt a megoldási módot Schmidt is ajánlotta Dulánszky püspöknek. Különben is kijelentette Lotznak, hogy a Képzőművészeti Társulattal való tárgyalást soha sem fogja ajánlani a püspöknek, mert ez hallatlan lenne. Lotz megnyugvását fejezte ki a képeknek Schmidt által tervezett elrendezésébe, nevezetesen a keretezés árkádos beosztásába.

A tárgyalások azonban ajánlattételig a két művész részéről csak 1887. március 18-án jutottak. Legyen szabad az ajánlati levelet, ezt a művészettörténeti érdekű dokumentumot szószerint közölni.

„A stílszerű helyreállítás alatt levő pécsi bazilikában a Krisztus tes-

téről és Szent Mórról nevezett kápolnák kifestésére nézve nyert megtisztelő megbízásnak megfelelni kívánván, van szerencsénk a megbízás teljesítésére vonatkozólag a következő ajánlatot tenni.

1. Alulirottak elvállalják a nevezett kápolnákban tervezett és az *A* és *B* alatt csatolt térvázlatokon tárgyuk és méretük szerint megjelölt falfestmények kivitelét 18.000 o(sztrák) é(rtékű) forintért, mely tiszteletdíjból a Krisztus teste kápolnájára 8100 frt., a Mór kápolnájára 9900 frt. és minden egyes festményre a vázlaton meghatározott összeg esik.

2. Ezen tiszteletdíjért tartoznak alulirottak a színvázlatokat, a szénrajzokat és a jóváhagyott színvázlatok szerint a falfestményeket elkészíteni. Az állványok felállításának költsége nem alulirottakat, hanem az építési alapot terheli.

3. A festés nem a nedves vakolaton al fresco eszközöltetik, hanem úgy, mint a templom főhajójában a már előkészített vakolat-alapon fresco secco.

4. Alulirottak tartoznak a definitív compositiot teljesen feltüntető színvázlatokat 1887. folyamában kellő időben bemutatni és kötelezik magukat az elfogadott és jóváhagyott színvázlatok nyomán a szénrajzokat elkészíteni és a falfestményeket 1888. őszén befejezni.

5. Alulirottak részére a színvázlatok elfogadása és jóváhagyása után 2000 frt. és a falfestés megkezdésével ugyanannyi előleg adatik; a tiszte-

letdíjnak hátralevő 14.000 frt.-nyi része pedig a falfestményeknek befejezése és elfogadása után fizettetik meg.

Kelt Budapesten 1887. évi március 18-án.

Lotz Károly,
Székely Bertalan s. k.

Elfogadtam Pécsett 1887. március 25-én.

Dulánszky Nándor
pécsi püspök."

1887-ben Lotz elkészítette a Corpus Christi-kápolna kifestésének színvázlatát és kartonjait, miért 900 forintot kapott. A festést azonban csak 1888. nyarán kezdte meg és októberben készült el vele, amikor 7200 forintot fizettek ki neki. Ugyanekkor végzett Székely Bertalan a Mór-kápolna kifestésével. A pécsi dóm északi kápolnáinak: a Mária és Jézus-Szíve-kápolnáknak kifestéséhez a vázlatok és kartonok 1889-ben készültek el 2000 forintnyi díjazás mellett. A megfestés 1890-ben történt. A Mária-kápolna freskóiért Székely 10.550 forintot, a Jézus Szive-kápolnáért Lotz 7.900 forintot kapott. Az altemplom apsisaiban 1891-ben, tehát a Székes-egyház felszentelése évében, a husvéti szünet alatt festett a két mester, amiért együtt 1400 forintot kaptak.

Ezeket az aprólékos adatokat művészettörténeti érdekből közöltem,

mert ezek még Gerecze Péter „A pécsi Székesegyház különös tekintettel falfestményeire" című 1893-ban megjelent, egyébként beható művében sem találhatók meg.

És most lássuk az ötéves művészi munka eredményeit.

Nagyon érdekes volna, a két, nemes barátságban összeforrt mesternek, Lotznak és Székelynek a pécsi Székesegyházban levő munkáit együttesen tárgyalni, kimutatva azt a csodás tényt, hogy a nagy művészi egyéniségek, ha egyeznek is az általános művészeti elvek követésében, mégis mennyire eltérnek az elvek megvalósításában és mennyire felismerhetők különkülön egyéni sajátosságaik. Lotz és Székely a falfestés örök törvényeit egyformán tisztelték, egyházművészeti programmjuk is azonos volt, sőt még a technikában is egy csapáson haladtak. Mégis két külön világ lett alkotásuk eredménye. Bármennyire érdekes volna, — mint mondom — ezt kimutatni, ez alkalommal mellőznöm kell az összehasonlítást, hogy ünnepeltünkre koncentrálhassam az Önök érdeklődését.

Lotz Károllyal a Corpus Christi- és a Jézus Szíve-kápolnát, és a Székesegyház altemplomának északi és déli apsisát, oltárfülkéjét díszítette falfestményekkel. Ezek közül mindegyik hely az egyházi címénél, vagyis titulusánál fogva egy-egy lezárt egészet alkot. Ősi szokása az Egyháznak, hogy templomainak és oltárainak címet ad, jelezni akarván azt a szent személyt, akinek a tiszteletére a templom és oltár szentelve van. Ebben

az értelemben beszélünk Szent Péter és Pál pécsi Székesegyházáról, az Ur testéről és Jézus Szívéről nevezett kápolnákról, az altemplomnak fájdalmas Szűz- és Szent András apostol-oltáráról. A címnek az illető helyiség, vagy oltár díszítésének tárgyára nézve nagy jelentősége van. Természetes ugyanis, hogy a díszítés tárgya az Isten imádásán kívül elsősorban a címre vonatkozzék. Az egyházművészet jó korszakaiban, amelyekben a művészek az Egyházzal együtt éreztek és jól ismerték annak theologiai eszméit, a címnek kifejezését sohasem hanyagolták el. Sőt a cím minél hatásosabb és érthetőbb kifejezése kedvéért ikonografiai rendszereket építettek ki, amelyek szinte a törvényszerűség erejével bírtak. Bizony a régi világban a művész a l'art pour l'art elvével nem sokra ment volna egyházművészeti feladatok megoldásában. Például ezzel az elvvel az úgynevezett szegények bibliája soha létre nem jöhetett volna. Az Egyház a templomaiban nemcsak gyönyörködtetni akar a művészet révén, hanem egyúttal tanítani és vallásos gondolatokat és érzelmeket ébreszteni.

A pécsi Székesegyház falfestési díszítésénél szigorúan betartották ezeket az elveket. A falfestmények tárgyainak a megállapítását nem bízták a művészekre, hanem az idevágó programmot az Egyház képviselői, elsősorban Dulánszky pécsi püspök és tanácsadója e téren, Pozsgay József kanonok szabták meg. Merem állítani, hogy a festmények e tárgyi prorammja is valóságos remekmű. A megszabott témáknak művészi testet adni aztán a művészeknek feladata volt, egészen úgy, mint hajdan az

Egyház ős- és középkorában, sőt még a 19. század elején is. És ez a tématikus megkötöttség nem ártott a művészetnek, sőt annak valóságos lendítő kerekévé lett.

Ebből a szemszögből kell Lotznak az említett helyeken való falfestményeit szemlélni. A *Corpus Christi-*, vagyis az *Ur teste-*, még rövidebben az *Oltáriszentség kápolnájában* a címet a következő módon fejezték ki. Az ablakos oldalfalra az Oltáriszentségre vonatkozó ószövetségi előképek kerültek: Melkizedek, a főpap, aki Ábrahám előtt kenyeret és bort áldozott az Urnak. Áron az izraeliták főpapja, Dávid király, ki hárfával kíséri a Krisztus országának eljövetelérő zengő zsoltárait és a tüzes szekéren égbe törő Illés próféta. A kápolna északi falán az Oltáriszentségre vonatkozó újszövetségi jelenetek következnek. A kánai menyegző, melyen Krisztus a vizet borrá változtatta. Az öt kenyér és két hal megszaporítása és a népsokaság megvendégelése. A két tanítvány a kenyérszegésről felismeri a feltámadt Krisztust Emmausban. A címet elsősorban az oltár feletti képen szokták kifejezni. A Corpus Christi-kápolnában a Szakmáryféle vörös márvány renaissance szentségház (paszthoforium)-ból alakított oltár feletti falon Krisztus a mennyei dicsőségében ülve, úgy — amint szt. János Jelenései könyvében leírja — fogadja a feltámadó üdvözülteket, köztük a magyar szenteket. E jelenetnek a címmel való összefüggését a kép felírása magyarázza: „aki testemet eszi, élni fog általam." A kápolna két hosszfalán, közvetlenül a mennyezet alatt medaillonok sora huzódik,

összesen 17, amelyekben azoknak a szenteknek mellképei vannak, akik az Oltáriszentség tiszteletében kitüntek. Az orgonakarzat mellvédjén zenélő és éneklő angyalok szolgáltatják mintegy az Oltáriszentség örök adorációját. A kápolna ornamentális festései ugyancsak a titulus kifejezésére szolgálnak, de ezeknek kialakítása nem Lotztól származik s azért bővebben nem terjeszkedem ki rájuk.

A *Jézus Szíve-kápolnának* címbeli tartalma a Jézus Szívének ősrégi, de kifejezetten a 17-ik század közepén keletkezett kultuszát foglalja össze. A történeti mozzanatot a kápolna hátfalára festett kép örökíti meg. Jézus megjelenik Alacoque Margit paray-le-monial-i apácának, megmutatja neki szívét és őt annak tiszteletére felhívja. A szemközti főfalat, az oltár felett Jézus születésének és a pásztorok által való imádtatásának bájos jelenete foglalja el. A többi festmény Krisztus kínszenvedésével foglalkozik. Az ablakos falon: Jézus a Gethsemane-kertben imádkozik. Az ajtós falon: Jézus kicsúfoltatása, kereszthalála és a hitetlen Tamásnak sebeit mutatja a feltámadt Krisztus, — jelenetek vannak. E jeleneteknek itt is a mennyezet alatt sorban következő medaillonok és az oldalfalakra álló, egész alakban festett egyes szentek a kísérői.

A Székesegyház *altemplomának* mai rendeltetése némileg eltér eredeti rendeltetésétől. Most a nagypénteki szentsírt foglalja magában s a halotti kultusszal csak lazán függ össze. Falfestményei tehát ehhez képest Krisztus kínszenvedésére és feltámadására vonatkoznak. De ezt a célt főleg a kö-

zépső apsis szolgálja. A két mellékoltár-fülke Lotz-festette falképei már csak halvány utalásokat tartalmaznak erre nézve. Az ablak felett egy-egy Krisztus kínszenvedésének eszközeit magában foglaló medaillon mellett térdel egy-egy imádkozó angyal. A boltozaton három-három medaillonban egyes szentek láthatók, az északi apsisban a Fájdalmas Anya Mária, Magdolna és János apostol, a déliben András, Péter és Pál apostolok.

A kép tartalmi megkötöttségén kívül a restaurált pécsi Székesegyházban még egy megkötöttség állt fenn, amely már a kialakítás módjára, az egyéniesen alkotó művész e legszentebb jogára vonatkozott. A restaurálók semmiképp sem akarták, hogy a festők a saját felfogásukat érvényesítsék a képek kompozíciójában, az alakok ikonografiai megjelenítésében, az arctípusokban, a drapériában, a háttér naturalisztikus éreztetésében. Féltek attól, hogy a képeknek nagyon XIX. századias jellege lesz és egy-egy kápolna a saját korukra fog emlékeztetni, nem pedig a 11. és 12. századra, amelyeknek a művészi hangulatát szerették volna felidézni magával az épülettel és egész berendezésével. Ők azt tartották helyes eljárásnak a pécsi Székesegyház festői diszítésének megoldásában, ha a festő buzgón tanulmányozza azoknak a régi koroknak hátrahagyott műveit, beleéli magát azoknak szellemébe, elsajátítja az azokon látható formákat és mikor mindebbe jól belegyakorolta magát, akkor fog művének megalkotásához. A művészi invenció csapongását nem szerették látni, az eredetieskedést minden áron elfojtották. Ha egy ötlet került a szemeik elé, mindjárt azt kérdezték,

van-e rá példa a 11. és 12. században, merhetik-e helyeselni a régies jelleg megrontása nélkül, a stilszerűség keretén belül. Hogy valóban így gondolkoztak, bizonyíthatom éppen a pécsi Székesegyház művészi kialakításának históriájából egy negativ és egy positiv mozzanattal Kiss György, a szászvári parasztfiúból lett szobrász, aki soha életében nem tudta elsajátítani a tudományos tanulmányokat igénylő stilszerűség elemeit, a Székesegyház déli homlokzatára szánt apostolszobrokat mintázta. Schmidt Frigyes felülvizsgálta a mintákat és véleménynyilvánítás helyett egy fakalapácsot kért a szobrásztól és azzal annak óriási rémületére elkezdte leverni a modellek bizonyos részeit, éppen azokat, amelyeket Kiss György ösztönösen a legnagyobb szeretettel mintázott meg... A csonkítást befejezve, magyarázatul azt mondta a művésznek, hogy a levert részek nem voltak eléggé román stílusúak, hanem Kiss Györgyösek. A Székesegyház déli homlokzatán álló szobrokról ma is leri a rájuk erőszakolt stílus és a művészi szabadság korlátozása. A másik ellenkező eset a Zala György szobrászé, aki a Székesegyház altemplomi lejáratainak domborműveit rekonstruálván, annyira elsajátította a 12. századi szobrászat esetlegességeit és külsőséges jegyeit, hogy képes volt a Jézus Szíve-kápolna Jézus Szive-szobrát és a nép-oltár feszületes domborművét annak modorában kialakítani. A restaurálók el voltak ragadtatva. Nem vették azonban észre, hogy azok a plasztikák minden mesterkélt archaizálás ellenére is XIX.

századi alkotások, a mesterkélt ruharedőzés és a torz testarányok mögül kicsillan Zala mester egyéni kezejárása.

Hogy a festőművészek e megkötöttségnek szükségességét minél jobban belássák, a restaurálók a figurális képek ornamentális keretelésének és a falakon való elrendezésének megtervezését nem bízták a figuralista művészekre, hanem egy külön megbízott és kitanított ornamentalista festőre: Bamberger Gusztávra, aki aztán végig az egész Székesegyházban egységes jellegű ornamentikát teremtett. És minthogy ebben az ornamentikában nagy szerepet játszottak az építészeti motivumok, pl. a festett oszlopok, amelyekkel a falmezőket részekre tagolták, azért a figuralista festő kénytelen volt belenyugodni abba, hogy neki már előre meghatározzák egy képmezőnek beosztását. Hogy példát mondjak erre, a Jézus Szive-kápolna oltárfeletti Jézus születése képnek három részre való tagozása már eleve el volt határozva és Lotznak ehhez képest kellett a jelenetet megkomponálni. Az egyes képek terjedelme is szigorúan meg volt állapítva már csak azért is, hogy az egyes helyiségeknek falfestési díszítésében is a legpontosabb szimmetria érvényesüljön.

Még folytathatnám a megkötöttségeknek felsorolását, amiből még élénkebben kitünnék az egyéni erőtől duzzadó Lotzra rótt feladatnak olyan nehézsége, amiről a mai festő nemzedéknek fogalma sincs.

És Lotz megbírkózott a feladattal. Mint az előbb Schmidt levele nyomán hallottuk, még örült is a nehézségeknek. Most világlott ki, hogy milyen

jó volt a bécsi Rahlnak kompoziciós iskolájába járni Lotznak, ahol mérsékletet, fegyelmezést, alkalmazkodást tanult, amikre itt olyan nagy szükség volt. Hiába tagolták szét előre a képterületét, nem jött zavarba. A Jézus Szive-kápolna Krisztus születése-képe olyan gyönyörű, szabályos és mégsem mesterkélt triptichonná lett a hármas felosztásba helyezett kompozició által, amely párját ritkítja. Középen a jászolban fekszik a kis Jézus, kétoldalt anyja Mária és Szent József imádják. Felettük lebeg a félkört kitöltő, dicsőséget, és békét hirdető három pompás angyal és a két oldalmezőt a hódoló pásztorok töltik ki. A gondolati és szerkezeti egység tökéletességének himnusza ez a kép. Hogy ugyanezen kápolnában folytassuk szemlénket, — Alacoque Margit jelenésének kompoziciójában legfeljebb a szent apácának oldalra fordulása okoz némi egyenetlenséget Jézus szemközt való szabályos állásával szemben. Krisztus kereszthalálának és kicsúfoltatásának, nemkülönben a hitetlen Tamásnak jelenetei szimmetrikus szerkezetű képek, amelyeknek közepén van a főalak, mint egy tengely s tőle két oldalt a kiegyensúlyozott csoportok. A getsemáni jelenet a kompozició átlós szerkezeti vonalainak bravuros menete által tünik ki. A Corpus Christi-kápolna főképének egészen részarányos az elrendezése, fenn Krisztus alkotja a középpontot, a feltámadó szentek két csoportjában van némi mozgalmasság anélkül, hogy közöttük az egyensúly megbomlanék. A kánai mennyegző, a kenyerek és halak szaporítása és az emmausi jelenet középpontos elrendezésű, szabályos kompoziciók.

De azért nem unalmasak, a részletek érdekessége elfátyolozza a csinált-ságot.

Lotz azonban nemcsak a klasszikus tökélyű kompozició által alkalmaz-kodik az itteni speciális célkitűzésekhez, hanem mindazt elfogadja a kül-sőségek közül, ami a Székesegyház festési díszítésének egységes impresszió-ját emeli, de művészi egyéniségét teljesen el nem nyomja. Az ő szentjeinek feje körül is az a plasztikus és aranyozott nimbus-fénykorong van, amely az egész Székesegyházban szerepel. Bibliai alakjain a hagyományos ruhá-zatot látjuk, az antik tunikát és palliumot, sőt még azoknál az alakoknál sem alkalmaz modern ruházatot, ahol azt megtehette volna. Igyekszik az időfelettiség benyomását megőrizni. A szentek kezébe az ikonografiai ha-gyományok által szentesített jelvényeket adja és ami a legdicséretesebb vonás benne, a keresztény köztudatba mélyen begyökerezett tipikus ábrázolási módját a szent személyeknek feltétlenül tiszteli és nem akar Eduard Gebhard módjára a nemzeti hiúságnak gyertyát gyújtani vagy Fritz Uhde módjára szociális tendenciákat legyezgetni. Az ő egyházi alkotásainak egy rendeltetésük van: a vallásos érzések ébresztése.

Ilyen alkalmazkodó Lotz Károly pécsi falfestményein és megállapít-juk, hogy ez az alkalmazkodás és főleg annak mértéke nem vált alkotásai-nak kárára. De nem lett volna Lotz igazi nagy mester és pécsi alkotásai nem lettek volna remekművek, ha ez az alkalmazkodás egyéni mondani-valóinak teljes kiküszöböléséig terjedt volna. A tehetségtelen ügyeskedők-

nek a sajátsága ez, akiknek nincs mondanivalójuk. Három pontban tartotta fenn Lotz önállóságát. Első a kifejezés, amit a kép lelkének szoktunk mondani. Lotz falfestményei nemcsak a képzőművészet és speciálisan a festőművészet céhbeli, mesterségbeli kiválóságával akarnak hatni a szakértők kis seregére, hanem gondolatokat és érzéseket akarnak közvetíteni a vallásos emberek felé. Nem tartja a művész hivatásán kívül eső és megalázó szerepnek azt, hogy az Egyház szolgálatába áll és a vallási élet főhelyén, a templomban annak törekvéseit támogatja a maga munkájával. Lotz igazi egyházművész akar lenni. Hogy ezt elérhesse, olyan eszközökhöz nyul, amelyek a saját korában hatásosaknak bizonyultak. E téren már nem törődik a 11. és 12. századi művészet hatóeszközeivel, hanem kizárólag a saját egyéniségéből merít és korához alkalmazkodik. A kánai mennyegző Krisztusának szelid, jóakaró arckifejezése és mozdulata és ezzel kapcsolatosan anyjának kérő és bizakodó tekintete (melyet azonban a kép restaurálása tönkre tett) a jelenetet kiemelik a zsánerszerűség szintjéről és a komoly, vallási kép szféráiba magasztosítják. Ahogyan az emmausi jelenetben Krisztus megtöri a kenyeret és ahogyan a két tanítvány csodálkozik és meghatva felismeri a Mestert, az vallásos kegyeletünk legbensőbb húrjait pendíti meg. A Krisztus születése jelenetnek örvendező hangulata nem hagy hidegen senkit. Viszont Jézus kereszthalálán a lelkünkbe markol a gyász, mely a képen elömlik. Krisztus kicsúfoltatásának jelenetén megindító az Istenember alázatos tűrése, mely arcára ül ki és részvétre hangol.

A kép kifejezésének érdekében a festőművészet összes modern eszközeit mozgósítja, de elsősorban a színeket. A pécsi képeken ugyan még nem jelentkeznek Lotznak későbbi derűs színei, még van valami nehézkesség rajtuk, de ahogyan össze vannak hangolva a képhatás érdekében, az már nem a Rahl-iskolából magával hozott sötét rajzszínezés, hanem komoly haladás a tónusértékek összehangolása felé. Talán a leghatározottabban érvényesül ez a Krisztus kereszthalálán. A konturjai is sokkal lágyabbak a pécsi képeken, mint előző festőkorszakában. A síma festéssel is szakított itt, erősen foltosak voltak eredetileg a képei, ami széles és gyors ecsetkezeléséből következett. A festményekre rakódó por mérsékelte a foltos hatást.

Lotz önállóságának további két pontja közül az egyik csak külsőségeket érint, amennyiben nem volt hajlandó a „stilszerűség" kedvéért a régiek technikai tökéletlenségeit imitálni, a másik azonban már a falfestmény lényegébe vág. Nem akart lemondani a képek természeti, perspektivás hátteréről, amint társa Székely Bertalan sem mondott le arról. A Székesegyház hajóinak falfestményein nincs ilyen háttér, hanem van aranyalap, vagy egyszínű, — pl. kék háttér. Lotz nagyon jól tudta, hogy a naturalisztikus háttér a falfestményen könnyen tönkreteheti annak mint faldíszítésnek hatását, amennyiben megbonthatja a fal szerkezeti szerepének feltétlenül megőrzendő látszatát. Hogy ez ne következzék be, úgy választja a kép perspektivai szempontját, hogy nagy mélységek ne keletkez-

zenek, vagy pedig az alakok mögé valamiféle kulisszát fest, mondjuk egy falat, vagy függönyt. Különben is nála mindegyik jelenet külön keretezve van, nem úgy mint a hajóbeli falfestményeken, hol a jelenetek elválasztás nélkül szalagszerűen következnek egymásután. Szóval Lotz eleget tesz a falfestés benső törvényeinek.

Hogy Lotz pécsi, vallási tárgyú falfestményeinek helyét a mester művészi fejlődésében kijelölhessük, legalább is többi egyházművészeti alkotásával össze kellene hasonlítanunk azokat és speciálisan szólni kellene a pesti ferencvárosi templom, a budai Mátyás-templom, a pesti lipótvárosi Szent István-templom, a pesti Ferences templom és a tihanyi apátsági templom falképeiről, mint Lotz vallási festészetének változatairól. És aztán még mélyebbre nyúlva a mester falfestési működésébe, a profán tárgyú alkotásokkal is meg kellene vonni a párhuzamot. Ez azonban nem fér bele egy előadás keretébe s egyelőre nincs is szükség rá, mert a mondottakból is meg lehet talán ismerni a nagy mester pécsi alkotásainak nagyszerű vonásait, amelyek azokat nemcsak Pécs városának, hanem az egész magyar művészettörténetnek büszkeségévé avatják.



18. SZÁM. 1896. BUDAPEST, MÁJUS 3. 43. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt { egész évre **12** frt, félévre — **6** „ | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre **8** frt, félévre — **4** „ | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK { egész évre **5.—**, félévre — **2.50** | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

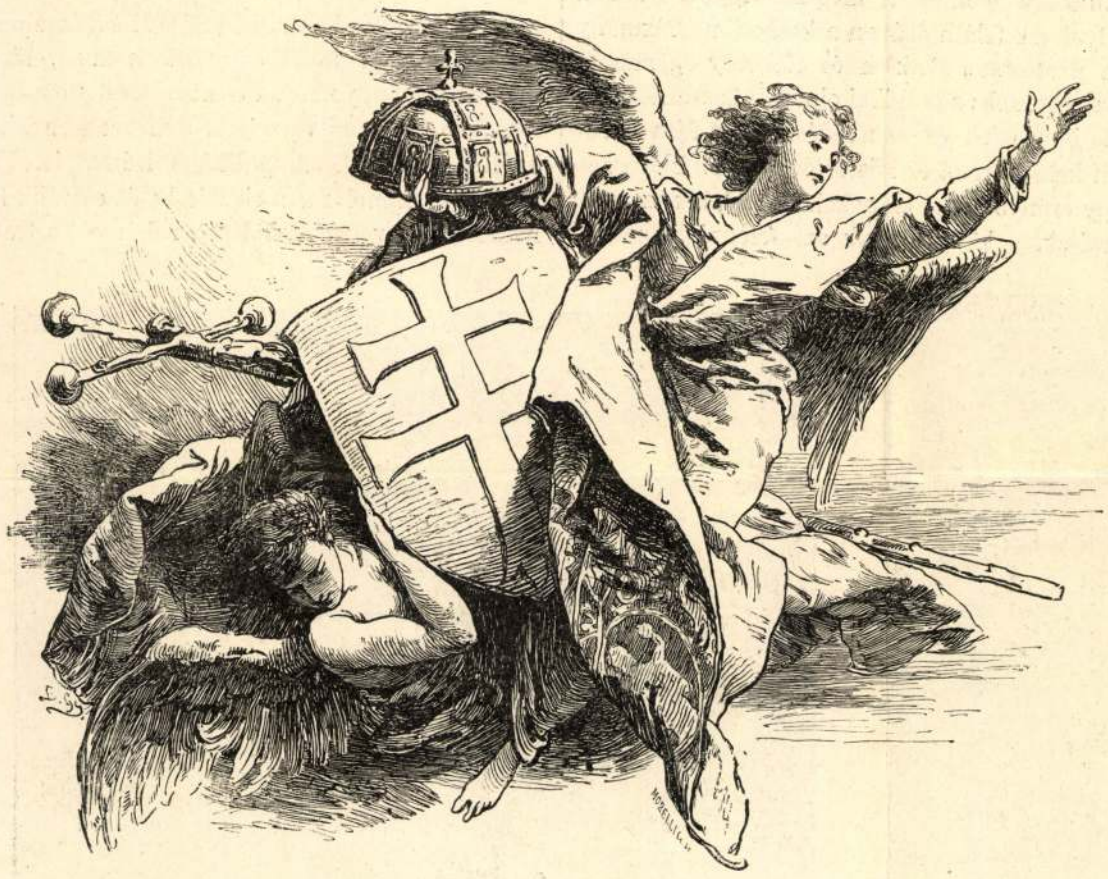

A MAGYAR NEMZET ÜNNEPE.

Nagy ünnepet ül most Magyarország: állami létének, a magyar nemzet itteni hazájában való megtelepedésének ezredéves ünnepét. Kinyílnak a szivek széles e hazában s csordultig megtelnek az *öröm* és *büszkeség* érzéseivel. Mert mind a kettőre elég okunk van: az örömre, hogy a jóságos Isten megengedte érnünk ezt az esztendőt; s a büszkeségre, hogy annyi vészt, zivatart épen, megtöretlenül kiállottunk.

Micsoda ezer esztendő az, a mi hátunk mögött van!

Ázsia belsejéből jöve, keresztül hatol a Kárpátokon egy harczias, edzett, szilaj, de egyszersmind jól fegyelmezett fiatal nép. Viszi őket a harczvágy, a kényszerűség, homályos ösztön, a gondviselés. Számuk, mindössze, legfölebb ha félmillió. De mindenik férfi egy-egy kitünő lovas harczos, mintegy oda nőve paripája hátára. Pár év alatt e nép az itt talált szláv és más néptörzsektől elhódítja ezt a hazát, az éjszaki Kárpátoktól az Al-Dunáig és itt államot teremt. Egy évszázadon keresztül rettegésben tartja egész Európát, éjszaktól délig, kelettől nyugatig, de az alatt megismeri szomszédjainak erkölcseit, intézményeit s bölcsen belátja, hogy neki is azokhoz kell átalakulnia, ha itt élni akar. Előbb a keleti kereszténységgel ismerkedik meg, de azt csakhamar ott hagyja s a fejlettség magasabb fokán álló s a fejlesztésre alkalmasabb nyugatit fogadja el. A laza vezéri törzs-szerkezetet a hatalmat központosító monarkhikus kormányformával cseréli fel s elfoglalja helyét Európa nemzetei közt, mint velök egyenlő, sőt néha előttök járó. S attól fogva máig, részt vesz Európa népeinek minden szellemi mozgalmában, ha néha megkésve is; nagy szolgálatokat tesz a nyugati kereszténységnek s olykor döntőleg foly be Európa sorsába. A dürnkruti csatában (1278.) magyar fegyverek, Kun László katonái döntötték el azt, hogy mellettünk német vagy szláv állam alakuljon-e, Habsburg Rudolfnak szerezvén meg a győzedelmet. Részt vettünk a keresztes háborúkban s kétszáz évnél tovább védtük Európát a török áramlat ellen, mint hatalmas szirt, a melyen az végre is megtörött. Voltak humanistáink s az



A MAGYAROK MEGÉRKEZÉSE AZ ÚJ HAZÁBA. — Lotz Károly falfestménye a Magyar Nemzeti Muzeumban.



A magyarok vándorlása.



Az alpári csatából.

Lotz Károly falfestményei a Magyar Nemzeti Muzeumban.

olasz renaissance hamarabb érinté Magyarországot Mátyás alatt, mint Európa bármely országát. Egyes nagy királyaink, mint Szent-István, Szent László, IV. Béla, Nagy Lajos, Hunyadi Mátyás: Európa legnagyobb uralkodóival kiállják a versenyt s Könyves Kálmán alakja méltán válik ki tiszta látása által kortársai közül; mig Hunyadi János eszményileg magasztos hőse a középkori lovag-világnak. Méltán mondhatá Petőfi:

«Európa szinpadán mi is játszottunk
S mienk nem volt a legkisebb szerep.»

Majd a XV. század általános erkölcsi romlottsága s az olygarchia féktelensége nyakunkra hozták a mohácsi vészt. Rettenetes idők következtek. A következő 200 esztendő tele van duló zetünk, sőt szellemi élete új és gazdagabb elevenséget nyer. A reformáczió a XVI. században a nemzet nagy többségének vallásává lesz; s nemzetünk ez időben a vallási türelemnek olyan példáját szolgáltatja, a mely páratlanul áll a művelődéstörténelemben (1571-iki erdélyi országgyülés); a vallásos pártok küzdelme gazdag, önálló magyar irodalmat teremt; a művelődésnek gyámolítására sietnek a megszaporodott iskolák, melyeknek felállításában a katholikus Pázmány s a protestáns Bethlen és Rákóczy egymással versenyeznek; s politikai elpusztulásunkat megátolja a bajok és szenvedések közt újra fölébredt hazaszeretet és hősiesség. Az önfeláldozás nagy erénye ismét bajnokokat talál, kik azt gyakorolják, s költőket, kik azt feledségbe menni

De kevés hija volt, hogy be nem teljesült. Nem a harczok idején, hanem a rá következő béke ölében. Soha nemzetre jobban rá nem illett, mint ekkor, mi ránk a költő szava:

Ne csak veszélyben légy serény,
A béke vészesebb;
S melyet vág álmos népeken,
Gyógyíthatlan a seb.

A kétszázados harczban kifáradt s nyugalomhoz és anyagi jólléthez jutott nemzet, kicsi hija, hogy könnyelmüen el nem vesztette mindazt, a miért apái vérzettek. Kedvezett ennek a XVIII. század kozmopolitikus iránya is. Főuraink örömmel mennek Bécsbe és cserélik föl nemzetünk nyelvét, erkölcsét, ruházatát a fran-



Szent István koronázása.



A keresztesek fölajánlják Szent-Lászlónak a fővezéri kardot.

Geiger rajzai.

harczokkal, árulással, kegyetlenséggel, pusztulással. Az ország három részre szakadva; fővárosa idegen kézben; a pártok kiméletlen, gonosz harczában csak a haza szenved s a jó hazafi nem tudja, hogy melyik részhez csatlakozzék. Az ország keleti részében, a külön szakított s fejedelemséggé lett Erdélyben megvonja magát a független magyar állameszme, de kénytelen a törökre támaszkodni, hogy nyugatról független maradhasson; s a nyugati hatalom, a melyet azért ültettünk a magyar trónra, hogy bennünket a török ellen megvédjen, lassanként fő ellenségévé lesz alkotmányunknak. A zsaroló német zsoldosok ép akkora isten-csapás rajtunk, mint a török, s ezekben a rettenetes időkben még most is, mintha magunk előtt látnók Zrinyi Miklósnak, a hősnek, a költőnek, az államférfiúnak fenséges alakját, a mint kardját feje fölött villogtatva, szive keserűségével kiáltja bele a világba: «Ne bántsd a magyart!» s nemzetének fülébe harsogja, hogy ne bizzék senkiben, csak önmagában, elég segítség az neki, ha minden magyar szivében hűség lakik.

És még e szörnyű időkben sem vész el nem-

nem engedik; s az erdélyi felkelő fejedelmek kibontott lobogója, melyre a «vallásért és szabadságért» szavak vannak irva, mindannyiszor győzedelmesen száll végig a fél-országon s utoljára is megalkuvásra kényszeríti a hatalmat.



II. Endre aranybullája (1/3-ra kisebbítve).

(1711.) A híres Rákóczy-nóta kesergő panasza, a melynél keserűbb, kétségbeesettebb hang soha nem hangzott magyar ember ajkáról:

Jaj, meg kell halnunk,
Meg nem maradunk;
Nagy ellenség közt vagyunk,
Bizony méltán ezek miatt
Kesergünk, sirunk: —

hála Istennek, nem teljesedett be.

cziás némettel. A köznemesség elsánczolja magát alkotmányának megmaradt bástyái közé s azokat Cicero rontott nyelvén védelmezi s még házi tűzhelyénél is latinul beszél. Városaink nyelve német; azon beszélnek és leveleznek müveltebbjeink; még a tót nyelv is tért hódít, csak a magyar szorúl mindig összébb. A régi magyar kurucz büszkeséget az udvari hódolás váltotta fel, s bekövetkezett az «olcsó időnek hasztalan soka».

Az egyetlen lámpafény e sötét, szomorú korban, mely virasztott a nemzet sorsa felett, az *irodalom* volt. Szegényebb, szintelenebb, mint a megelőző két századé, de legalább megvolt. S az irodalom lesz az, mely e század elején felrázza a nemzetet lomha tespedtségéből; egy közös eszme, a *nyelv* ügye körül érdeklődést támaszt minden rangúakban; panaszol, buzdít, lelkesitni vágy; szitja az élet tüzét: mig végre a nagy szívű Széchenyi István, fajának minden szép tulajdonait megmozdulni érezvén saját szivében, halálosan megszereti azt s a próféta hitével kiáltja nemzete fülébe: magyar, ébredj! hiszen te nem megvénhedt haldokló: ifjú nem-

Lotz Károly

LIPTÓÚJVÁRI STROBL ALAJOS (1856—1826)

6. Lotz Károly festőművész (1833—1904) mellszobra. Bronz. Jelezve a bal vállon: Strobl A. 1884. — A Szépművészeti Múzeum tulajdona; özv. Munkácsy Mihályné hagyománya, 1917.

Magyar művészképm



oláh ház lakójával

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Lotz Károly, festőművész

KÖNYVVILÁG

1982 MÁR



Lotz Károly:
Fürdőző nő, 1901

KÖNYVVILÁG

Schuyler [illegible]
mas komédiát él át, melynek csúcspontja az 1876 novemberi elnökválasztás. A republikánus Rutherford Hayes (későbbi gúnyneve Ratherfraud, vagyis: meglehetős csaló) szavazatszámlálási svindlivel nyer a demokratapárti Samuel Tilden ellenében, akinek emberei viszont nem engedték szavazni a négereket. Az országot újabb polgárháború fenyegeti, s — ez is történelmi tény — a veszélyt végül komédiába illő kompromisszum hárítja el.

A jelenleg Itáliában élő amerikai író egyik nyilatkozata szerint az USA megalakulásának 100-ik évfordulóját jelző 1876-os esztendő („valószínűleg mélypontja... köztársaságunk történetének") és az ország fennállásának 200-ik éve, 1976 között igen-igen sok (volt) a közös vonás.

Balabán Péter

(Gore Vidal: Amerikai komédia, 1876. Európa. 464 oldal, kötve 55 Ft.)

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Lotz Károly festőművész
(1833-1904)

KÖNYVVILÁG
1982 MÁR



Fésülködő leány, 1870-es évek.
Ybl Ervin Lotz Károly élete és művészete c. albumából (Képzőművészeti Alap)



A sors
ságtala
íróhoz. — [illegible] Mamin-Szibirjak „kisebb" irodalomba születik bele, vagy ha az orosz irodalomban nem éppen Tolsztoj és Dosztojevszkij, Csehov és Gorkij kortársaként alkot, nagyobb betűkkel jegyeznék a nevét. Az orosz olvasók nagyon kedvelik, és tulajdonképpen a magyar olvasóhoz is közelebb kerülhetne, már csak jókais egzotikuma és mikszáthos szarkazmusa révén is. Rá-érős tempójú, alapos, olykor dokumentáris hitelességű regényeiben egy éppoly színes, mint amilyen cudar világot örökített meg: a szibériai aranybányákat, uráli gyárakat a nagy „gründolások" idején, amikor a hagyományosabb, helyenként patriarkális termelési formát és szemléletet felváltotta az „új ragadozó", a minapi kupecből vagy jószágigazgatóból lett, félelmetes étvágyú nagytőkés.

Privalov milliói című regénye — első, sokak szerint legjobb írása — 1954-ben jelent meg először magyar nyelven, a feledhetetlen Szőllősy Klára fordításában. Csaknem harminc év telt el azóta, a könyvet szinte újra fel kell fedezni. A mai olvasó talán már nem annyira a könyv közvetlen leleplező mondanivalójára figyel fel (ebben a vonatkozásban a *Privalov* letve *Az Artamonovok*-ban.

Teljesen sajátja viszont Mamin-Szibirjaknak a látásmód, a sorokon átütő világszemlélete. Nagyon is tudja, hogy a szívének kedvesebb patriarkális, emberközeli vállalkozókat, az igazságra naivan-becsületesen sóvárgó Privalovokat könnyedén legyűrik az ügyvédek, gyámok, kisvárosi kerítők, akik hol „tiszta úriasszonyt", hol „szépreményű úrleányt" vetnek koncul a „milliomos" érzékeinek — így hát nem háborog feleslegesen, morális prédikációkat sem tart, az olvasóra bízza, hogy mit gondoljon a történtek felől. Azoknak ajánljuk könyvét, akik szeretik a pontos leírásokat, kíváncsiak egy rég letűnt világ sok-sok pikareszk figurájára — mert ha ezekben a provinciális Jágókban, Manonokban és Harpagonokban ismerősökre találnak, az nagyon is természetes...

Bakcsi György

(Dmitrij Mamin-Szibirjak: Privalov milliói. Európa. 528 oldal, kötve 41 Ft.)



A COLOROFFSET

EZ AZ OLDAL
2 SZINES
COLOROFFSET
NYOMÁS

nyomás a legmodernebb eljárás, akár egy színű, akár sok színű képek élethű reprodukálásához.

Egyesíti magában az eddigi reprodukálási eljárások előnyeit és kiküszöböli azok hátrányait. A „COLOR OFFSET" fotomechanikai eljárás, amennyiben az összes színek szétbontása színszűrőkön keresztül, fényképezés útján történik. Az egyes színlemezeket raszter útján, szabad szemmel nem látható autotipiai pontokra bontjuk fel és ami a leglényegesebb, ezen raszternegatívokat közvetlenül az offsetgép nyomólemezeire kopirozzuk. Ezáltal az autotipia pont megtartja eredeti fínomságát. A géplemezre való kopírozás 1/100 milliméternyi pontossággal történik. A nyomást offsetgépen gummilemez közbeiktatásával végezzük és ennek köszönhető, hogy a nyomáshoz érdes felületű, olcsóbb minőségű papírosokat is a legjobb eredménnyel használhatunk fel és mellőzhetjük az autotipia színnyomáshoz eddig feltétlenül szükséges drága krétázott felületű műnyomópapírost.

A „COLOR OFFSET" előnyei:

1. Az eredeti rajznak, illetve festménynek élethű reprodukálása és ezáltal művészi hatása;

2. a fotomechanikai színbontás által kevés színből álló színskála is elegendő a tökéletes eredmény eléréséhez. A színek tökéletesen illeszkednek egymásra;

3. papíranyagban lényeges megtakarítás érhető el. A „COLOR OFFSET" eljárás tehát adott esetekben olcsóbb és tökéletesebb az eddig ismert egyéb nyomási eljárásoknál.



KÉKES SZÁLLÓ
A MÁTRÁBAN
1000 MÉTER
MAGASSÁGBAN

KLÖSZ
COLOROFFSET

MIÉRT IS TÖPRENGJEK ?

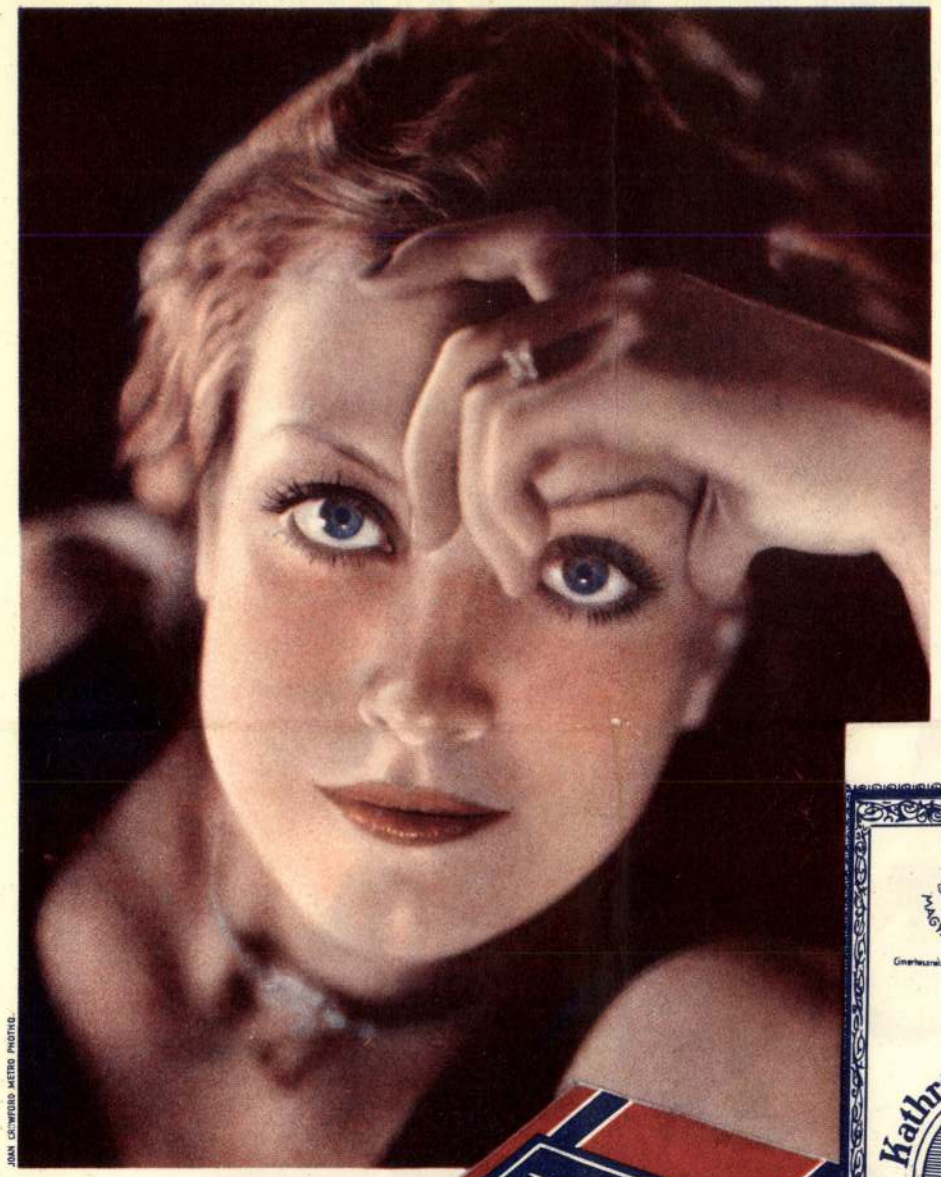



HISZEN
JÓ KÁVÉT OLCSÓN CSAK EZEKBŐL FŐZHETEK !

Jelen mintalap egy új nyomdatechnikai eljárással, az úgynevezett „Color Offset" eljárással készült, azon célt szolgálva, hogy bemutassuk ezen eljárásnak tökéletes és sokoldalú voltát.

A címlapon látható Lotz-kép 6 színes nyomás és hivatva van amellett tanuskodni, hogy a „Color Offset" eljárás színes eredetiek reprodukálására mennyire alkalmas azáltal, hogy a leglágyabb színárnyalatokat is tökéletesen adja vissza.

A Kékes Szálló fényképéről készült képet 1 színben nyomtuk és azt mutatja, hogy a „Color Offset" eljárás — különösen érdes papíron — művészi hatásban vetekedik a könyvnyomdai autotipia klisényomással és a mélynyomással.

A harmadik kép egy fénykép és színes rajz után készített modern, 2 színben nyomott reklámnyomtatvány. A „Color Offset" eljárás éppoly tökéletesen adja vissza a fénykép lágyságát, mint amilyen erőteljesen domborítja ki a reklamirozandó cikkek képét.

Az alant látható negyedik kép egy ezideig nehéz problémának megoldása. Ugyanis az egész kép nem festett eredetiről, hanem természet után közvetlenül fényképezés útján készült. Dacára a képen fellelhető rengeteg színárnyalatnak, a nyomáshoz 4 szín elegendő volt.

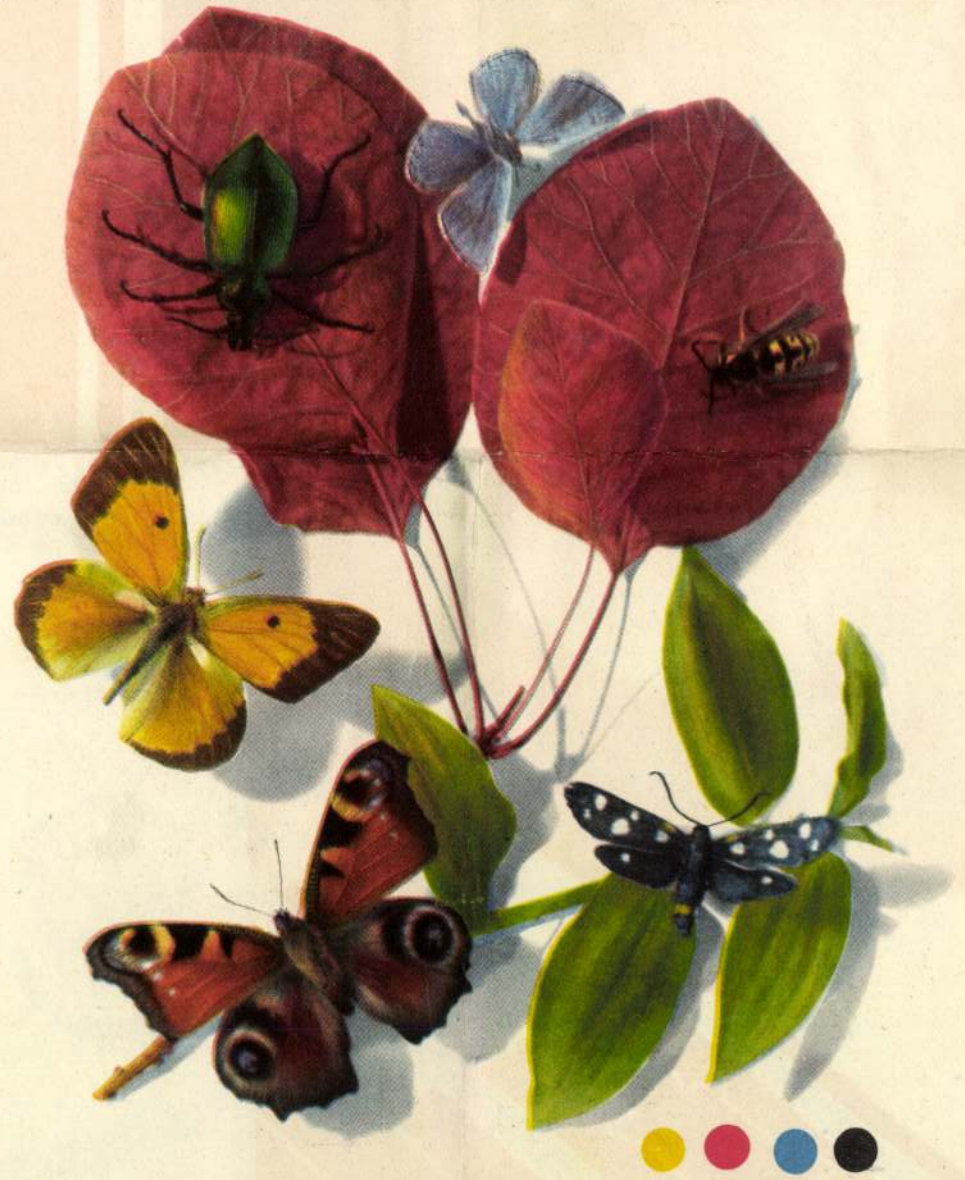

Használja ki a Color Offset eljárás előnyeit a saját javára!
Készíttesse nyomtatványait a

KLÖSZ GYÖRGY ÉS FIA

GRAFIKAI MŰINTÉZETNÉL

BUDAPEST, VII., VILMA KIRÁLYNŐ-ÚT 49.

TELEFON: 34-0-81 ÉS 41-1-23.

REKLÁMÉLET

1934. 5. 12.

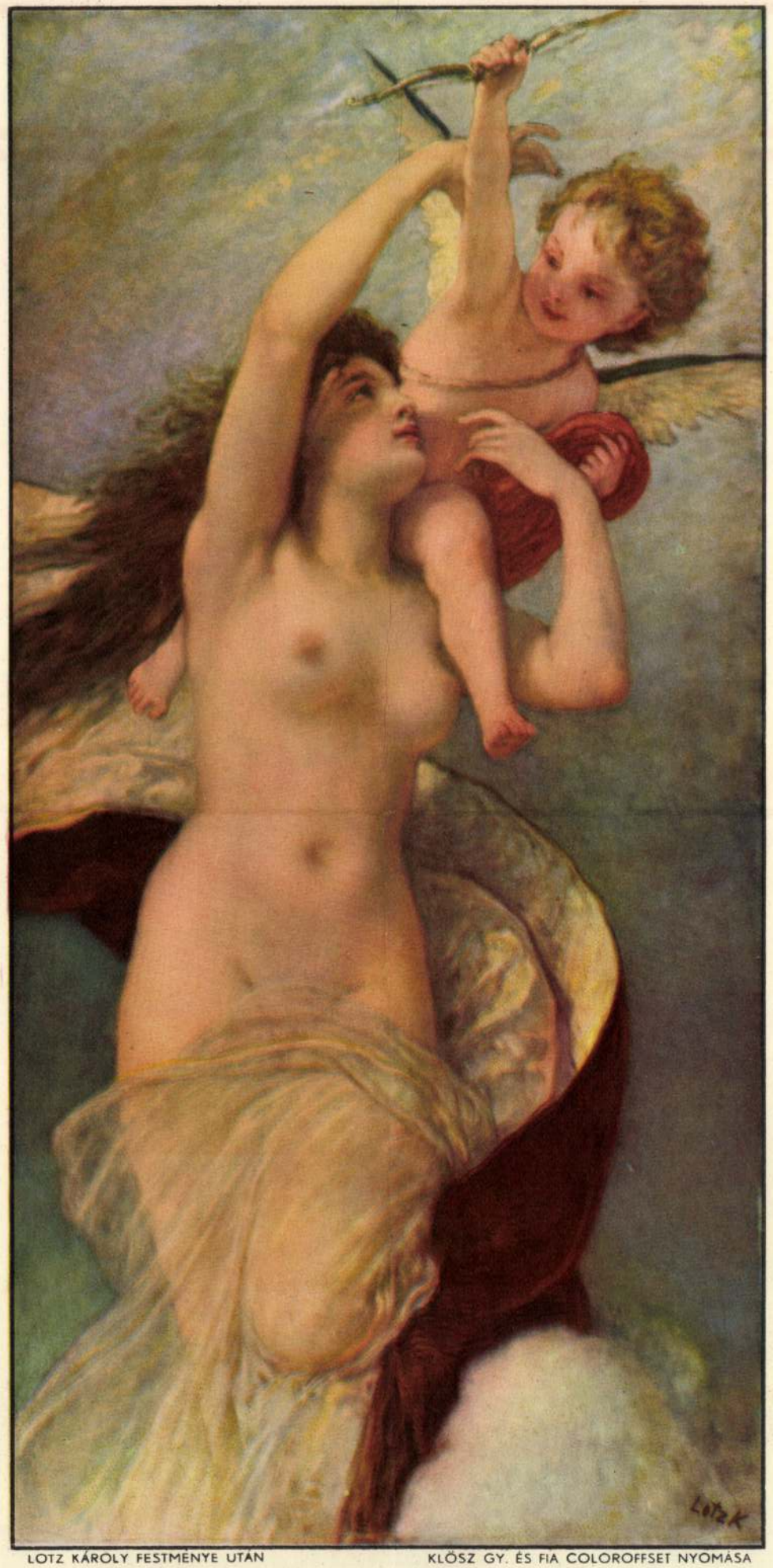

LOTZ KÁROLY FESTMÉNYE UTÁN — KLÖSZ GY. ÉS FIA COLOROFFSET NYOMÁSA

Ámor és Psyche

Eddig
Kisaigine' III 18.

politechnikumba s ott a mérnöki tanfolyamot végezte, de mellékesen a klasszikus nyelvekkel és irodalmakkal is foglalkozott. 1848-ban haza tért és a mérnöki pályáról lemondva, tanári állomásért folyamodott. Az akkori idők zivatara azonban őt is magával sodorta; beállt honvédtüzérnek, s már a swechati csatában mint ágyúirányzó vett részt, később hadnagyságig emelkedett. A fegyverletétel után fogságba esett, besorozták közlegénynek s Olaszországba küldetett. Egy év mulva kiszabadulván, előbb Pesten, majd Kolozsvárott nevelősködött. 1853-ban Haynald akkori erdélyi püspök a kolozsvári kath. gimnáziumhoz nevezte ki tanárrá s ezzel aztán egész élete Kolozsvárhoz lett kötve. Tevékeny részt vett az Erdélyi Múzeum-Egyesület életében irodalmilag is. 1872-ben a latin nyelvészet tanárává neveztetett ki az ugyanakkor fölállított Ferencz József-egyetemre, melynek 1874/75-ben rektora is volt. Egyre gyarapodott tudományos érdemeiért a Magyar Tud. Akadémia és a római archaeologiai intézet tagjává választotta. Mint készültsége, irodalmi munkássága is igen sokoldalú volt. Számos kisebb dolgozatain és fölolvasásain kivűl nagyobb munkái is szép számmal jelentek meg. Ezek között legkiválóbbak: «Latin-magyar iskolai szótára», melyet több kolozsvári tanár közreműködésével 1858-ban szerkesztett és adott ki; «A magyar ige időformáiról»; «Adalékok a magyar rokonértelmű szók értelmezéséhez»; «A görögök időszámítása s az ősrómai naptár»; «Az ókori sulyokról és mértékekről», stb.

Finály kedvelt tagja volt a kolozsvári társadalmi életnek, melynek minden mozgalmából kivette a maga részét. A különben erős szervezetű férfiút ezelőtt nehány évvel szívbaj támadta meg, mely aztán hosszas szenvedés után véget is vetett életének.



Ellinger fényképe után.

FINÁLY HENRIK.

JELENET ZOLA PÖRÉBŐL.

Békés időben aligha fogta el valaha idegesebb láz akár Párist, akár Francziaországot, mint a Zola pörének közel két hétre terjedt tárgyalása alatt, mely csak február 23-án ért véget, mikor az esküdtek Zolát egyhangulag vétkesnek nyilvánították, s a törvényszék egy évi börtönre és 3000 frank megfizetésére ítélte. Az igazságügyi palota környékén pedig talán csak akkor hullámzott az e napok alattihoz hasonló rendkivüli népsokaság, mikor Metz várának föladója, Bazaine tábornagy, és később Boulanger tábornok ügyében itélkezett a haditörvényszék. Mintha kitöréssel fenyegető vulkán volna a Szajna hullámaitól körülfolyt Cité-sziget, melyet, mivel a városnak majdnem a kellő közepén terül, Páris szivének is szoktak nevezgetni.

A Cité-sziget körülbelül olyan nagy, mint a mi Margit-szigetünk; a Szajna jobb partjával 4, bal partjával pedig 5 hid köti össze. Legkiválóbb épületek rajta a felső végén emelkedő Notre-Dame székesegyház, és az alsó végének nagy részét elfoglaló igazságügyi palota. Ez a hatalmas épületcsoport régebben királyi palota volt; utóbb mostani rendeltetése számára alakitották át. A palota telkét erős vasrácsozat keriti el az utczától. Hatalmas nyilt lépcsőzet vezet föl a főkaputól a palotának félemelet magasságban levő főbejáratához, melytől jobbra-balra tágas szabad tornácz húzódik el az épület homlokzata előtt.

A palotának számtalan helyiségei közt egyik legnagyobb és legdiszesebb az a tárgyaló terem, a melyben Zola pörével foglalkozott az esküdt bíróság s hová részint a hírneves regényiró, részint pedig a nagy számmal beidézett magas rangú katonai tanúk iránti érdeklődésből a belépő jegyek korlátolt száma mellett is óriás tömegben tódult össze a nagyrészt igen válogatott közönség, mely azonban tetszése, vagy nem tetszése nyilvánításában nem mindig volt valami igen válogatós.

A vádlottak és védők, úgy szintén a tanúk az esküdt bírósággal szemközt foglaltak helyet, míg a bíróságtól jobbra-balra a vádló ügyészség s a birói és ügyvédi karnak különben a hallgatósághoz számitandó tagjai ültek, álltak tarka egyvelegben, hátul és az ajtóknál pedig birósági teremőrök, meg rendőrök voltak nem csekély számmal.

Ide vonatkozó mai képünk azt a jelenetet ábrázolja, mikor Mercier tábornok, a Dreyfus elitéltetése korabeli hadügyminiszter jelent meg a tanúk korlátja előtt.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Árral és ár ellen. *Róbert Károly. Budapest 1898.* A tartalom és alak harmonikus ölelkezése a művészet egyetlen ágában sem oly nélkülözhetetlen, mint a költészetben. A szép forma, mely ürességet takar, pillanatra talán kellemesen csiklandja a fület, de mélyebb hatást nem tesz a lélekre. Még kevésbbé érvényesülhet a tartalom megfelelő külalak nélkül; a külalak alatt természetesen nemcsak a rímek csengését, hanem a rythmus báját, mindenek fölött pedig a nyelv erejét, színét, plasticitását értve. Róbert Károly nem tartalmatlan kisérletező, van benne érzés, szenvedély; de szerencsétlenségére a nyelvben és verselésben egyaránt gyönge. Versei többnyire döczögősek, rythmustalanok; nyelve sem kifejező, hajlékony, sőt feltünő fogyatkozásai is vannak, például:

«Nem talál ő én nálamnál
Hűebb, jobbik szeretőt».

A «nálam» fölösleges nyújtása sem szép, valamint a «hűebb» használása sem «hívebb» helyett, «jobb» helyett pedig «jobbik»-at mondani itt határozottan hiba. Vagy

«A bú s örömben vélem osztozál»

milyen könnyen segíthetett volna ezen:

«Búban, örömben osztozál velem»

még a mondatszerkezet is jobb így, mert a hangsuly nem a «vélem», hanem az «osztozál» szón van. A kifejezések árnyalatait minden irónak ismernie kell, de kivált a költőnek, kinek egyik főerejét a kifejezések ereje teszi. Róbert Károly kötetében a fájdalmas tépelődő hang az uralkodó, ugy elmélkedő verseiben, mint dalaiban. A kötetből álljon itt a következő költemény:

Hideg van . . .

Hideg van kint, hideg itt bent,
Befütyül a szél szobámba.
Fejem, szivem lázban égnek, —
Álmodozom rólad lányka . . .

Kis szobámban nagy sötétség,
Csak a kályha pár parázsa
Izzik lassan, piros fénynyel,
Majd elalszik sziporkázva.

Aztán csend van. Semmi nesz nem
Zavarja az éjnek csendjét.
Szobám mint egy nagy koporsó
Csendes, hideg és oly sötét . . .

Oh, ha te itt nálam volnál,
Mindez hogyan megváltozna.
Itt lakoznék fény, melegség,
Ragyogás csak s csupa pompa

Kaczajodnak szép zenéjét
Hallgatnám a bús szél helyett.
Karjaid közt meg találna
Lázas szivem nyugvó helyet . . .

De te nem jösz. Mind hiába . . .
Te csak nem jösz hozzám lányka.
. . . Sötét szoba, . . . téli éj, — meg
Hideg szív és hideg kályha . . .

Az állami egyenes adók és a községi adópótlékok kézikönyve. Összeállította *Gálffy* Ferencz pozsonyi kir. pénzügyi s. titkár, ki a pénzügyi szakirodalom terén ismert névvel bir, ezuttal is oly munkával lép az érdekelt közönség elé, mely utbaigazitást nyujt nemcsak az adókezeléssel foglalkozó tisztviselőknek és községi jegyzőknek, hanem az ügyvédeknek, kereskedőknek, gyárosoknak, háztulajdonosoknak, földbirtokosoknak és a nyilvános számadásra kötelezett intézeteknek is. Ugy az állami egyenes adók, mint a községi adópótlásokra vonatkozó összes törvényeket, döntvényeket, rendeleteket és elvi jelentőségű határozatokat rendszerbe foglalva tárgyalja és példákkal magyarázza, sőt mindazon esetekre, a melyek a gyakorlati életben sűrűbben fordulnak elő, kérvény- és felebbezési mintákat is közöl. A munka a Franklin-Társulat kiadásában jelent meg, s a 492 lapra terjedő vaskos kötet ára 3 frt.

Az állami számvitelről *szóló 1897-iki XX. törvényczikk* s *annak története, indokolása és végrehajtási utasitása*; közrebocsátja dr. *Falussy* Gusztáv m. kir. állami számvevőszéki iroda-igazgató. Második kiadás. Egyik sarkalatos intézménye az ország törvényhozásának számonkérési joga a közterhek kezeléséről, s az erre vonatkozó állami számvitelről hozott 1897-iki törvény egyesiti a tapasztalatokat és jogszokásokat. Ezt ismerni kell minden tisztviselőnek, a ki a közjövedelem, közvagyon fölött rendelkezik. Dr. Falussy könyve az állami számvitel egész történetét kifejti, a törvény rendelkezéseit is világosan magyarázza. Kiadta az Athenaeum-társaság s ára 4 frt 50 kr.

Az esztetika kézi könyve. «Az Athenaeum kézikönyvtára» czimű vállalatban egy előkelő olasz kritikus *Pilo* Mario könyve jelent meg *Esztetika* czim alatt. A szép és művészet értékét, az izlés különböző sajátosságait s az alkotás tulajdonságait az ismeretek biztosságával s az elemzés annyi szellemes finomságával fejtegeti, hogy az okulást az élvezettel szerzi meg belőle az olvasó. Olaszból fordította Yartin József. A piros vászonkötésű könyv ára 1 frt 20 kr.

Ő akarta — Kis regények czimen jelent meg egy kötet elbeszélés a Légrády-Testvérek kiadásában *Kóbor* Tamástól. Társadalmi rajzok ezek, melyekbe a szerző belevegyíti megjegyzéseit, bölcselkedéseit; megfigyeléseit pedig elevenséggel jelenetezi. A kötet egyik fele «Ő akarta» czimű nagyobb elbeszélés, melytől a könyv is czimét kapta. A másik részben tizenöt kisebb elbeszélést találunk, a «Kis regényeket». A csinosan kiállított könyv ára 1 frt 20 kr.

Magyar irók élete és munkái. A tud. akadémia megbizásából *Szinnyei* József kir. tanácsos, a nemzeti muzeum hirlapkönyvtárának őre szerkesztésében megjelenő nagy életrajzi lexikonból a 48-ik füzet hagyta el a sajtót. Ez a VI-ik kötet 2-ik füzete, s a *Keszler* és *Kis* nevek közé eső 190 irónak életrajzát foglalja magában. Az eddig megjelent 49 füzetben 10.531 irónak életrajza s munkáinak jegyzéke van felsorolva. A munka Hornyánszky Viktor könyvkereskedő kiadásában jelenik meg és egyes füzet ára 50 krajczár.

1848. A *Jókai, Rákosi* Viktor és *Bródy* Sándor szerkesztésében megjelenő *Ezernyolczszáznegyvennyolcz* czimű vállalatnak most adták közre a 10. és 11. füzetét. A két új füzet az országgyűlésnek Debreczenbe menekülését és az 1849-iki január elején történt eseményeket foglalja magában; közli az egykoru ujságok czimlapját, rajzokat a kassai, vizaknai, tokaji csatákról, stb.

A Verescsagin-kiállítás. Február 20-ikán nyilt meg a városligeti műcsarnokban Verescsagin műveinek külön kiállítása, mely öt termet foglal el és 154 képből áll, köztük számos fénykép a művész régebbi festményeiről, melyek évek előtt szintén ki voltak állítva nálunk; azonkívül régi antik tárgyak, ékszerek, templomi ékességek. A kiállítás nagy része vázlatokból, tanulmányokból és kisebb képekből áll, mind megannyi tanusága az orosz művész élénk megfigyelésének.

A legfőbb vonzerőt és értéket a Napoleon-képek adják, I. Napoleon oroszországi szerencsétlen hadjáratáról, melyet Verescsagin az eddigi hagyományoktól eltérőn ábrázol, de történelmi adatok és a helyi hűség támogatják. A hódító Napoleont nem szinpadias keresettséggel tünteti föl, a hagyományos szürke köpenyben, háromszögletű kalapban, vékony csizmában, hanem a 25 fok hidegnek megfelelőn bársony bundában, prémes sipkában, melyből arczának csak egy része látszik, és meleg csizmában. Ez nem is tetszett Párisban, de Verescsagin egykoru leirásokra és rajzokra hivatkozott. Az sem tetszik a franczia knak, hogy a franczia hadsereg oroszországi

katasztrófáját választotta tárgyúl Verescsagin az orosz-franczia barátság közepette, s több képe a francziák pusztításait mutatja; mikép alakítják a templomokat kaszárnyává sőt istállóvá. A legtöbb kép a téli hadjárat borzalmaival ismertet meg, a hatalmas franczia sereg tehetetlenségével az elemekkel szemközt. Egy pár képen Napoleon lelki állapotát, töprengését, fájdalmát festette le a művész. A történelmi események kellő megismerésére Verescsagin bő kalauzt adott ki. A kiállítást e hó 19-ikén mutatták be a sajtó képviselőinek és a meghívottaknak. *Verescsagin* is jelen volt, ki Jókainak maga magyarázott s egy kis vázlatot is adott neki emlékül. Majd hozzá tette: «Fehér a szakálunk — ez nekem előnyös, mert ezelőtt fekete voltam, mint az ördög.» Verescsagin másnap Zágrábba utazott, hol szintén bemutatja képeit. Budapesti kiállítása napközben és este is nyitva van.

Magyar Szinház. Február 19-ikén a Magyar szinházban jó hatással hozták szinre «*A Michu lányok*» czimű franczia operettet, melynek szövegét az ismeretes társasczég: Vanloo és Duval irták, jóravaló zenéjét Messager szerzette, magyarra pedig Reiner Ferencz fordította.

A Michu lányok története a franczia nagy forradalomban játszik, mikor egy marquis családnak menekülni kell és a marquis oda adja új szülött kis lányát az egyszerü Michu-családnak. Csakhogy ott is van egy hasonló koru kis lány, a két gyermeket fürdetés közben összetévesztik, s maguk sem tudják aztán, melyik az övék, melyik a marquisé. Évek mulva megjelenik a marquis, ki most már Napoleon tábornoka, s követeli lányát. Michuék nagy aggodalommal viszik a két leányt a tábornokhoz, a ki először az egyik, azután a másik leányt tartja a magáénak, mig végre a kettőt együtt látva, cserben hagyja a tudomány és tanácstalanul áll a két leány között. Segit azonban a szerelem. Mindkét leány szerelmes Rigaud kapitányba, a kit a tábornok férjül szemelt ki, de az egyik leány lemond róla, mig a másik kijelenti, hogy ő a tábornok leánya és vőlegénye lesz a kapitány. Ebből az tünik ki, hogy a melyik lány egy boltos legénybe szerelmes, az Michuék lánya, a melyiknek pedig előkelő természete megmaradt, az a marquis lánya. Az előadás érdekességét növelte, hogy *Komáromi* Mariska, a széphangu énekesnő, ki egy darab időre visszavonult a szinpadtól, ezuttal ismét föllépett az egyik Michu lány szerepében. Nagyon szivesen fogadta a közönség. A másik lányszerepet *Vlád* Gizella játszotta, s ő is kapott tapsokat. *Sziklay*, *Boross*, *Iványi*, *Ferenczy*, *Láng* Etel, *Rózsa* Lili és *Szegedi* Irén a nagyobb és kisebb szerepek személyesítői.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia február 21-ikén összes ülést tartott báró *Eötvös* Loránd elnöklete alatt. Az ülést ünnepélyes mozzanat nyitotta meg, mikor az elnök szép beszéd kiséretében adta át *Mechwart* Andrásnak az arany érmet a hazai ipar előmozdításáért. Ezt a néhai Wahrman Mór által tett alapitványt az akadémián most adták ki először. Mechwart meleg szavakban köszönte meg a kitüntetést.

Schmidt Sándor olvasott föl ezután emlékbeszédet egy külső tagról, *Dana* Jakab nagyhirű amerikai geologusról. Majd *Szily* Kálmán főtitkár terjesztette elő a jelentéseket. Először az akadémia két legujabb halottjairól, Barabás Miklósról (ki 62 évig volt az intézet tagja) és Finály Henrikről emlékezett meg. Szépen nyilvánította kegyeletét az akadémia néhai Brassai Sámuel iránt is. A nagyérdemű tudós hagyatékában találtak egy munkát, mely Euklides XI-ik axiomájáról szól és a melyet Brassai utolsó idejében irt. Szily Kálmán indítványára elhatározta az akadémia, hogy ezt a munkát minden előzetes birálat nélkül kinyomatják, igy tisztelve meg a genialis tudós szellemét. Jelentette továbbá a titkár, hogy a Sayous-család köszönetét fejezte ki a részvétért, a melyet a Sayous Ede halála fölött tolmácsolt. A berlini tudományos akadémia Mommsen Henrik, a nagyhirü történetiró 80 éves születésnapi ünnepére kis, bronz emléktáblákat készittetett az agg tudós sikerült arczképével. Egy ilyen emléktáblát a magyar akadémiának is küldött a berlini tudós társaság. Köszönettel tudomásul vették. Köszönettel fogadta az akadémia az eperjesi Széchenyi-kör és Jánosi Engel Gyula ajándékát is: két kiadatlan Széchenyi-levelet.

A Kisfaludy-társaság február 23-án havi ülésre gyült össze. *Gyulai* Pál elnök kegyeletesen emlékezett meg a társaság levelező tagjáról, Sayous Edéről, ki franczia nyelven irt magyar történelmi müveket, s a kiről kiemelte, hogy nemcsak a magyar történelmet szerette, de magát az országot is. Gyakran eljött ide, tanulmányai folytatására és barátai meglátogatására. A megemlékezést Gyulai igy folytatta:

«Senki a külföldiek közül nem szolgálta oly hiven és önzetlenül hazánk érdekeit, mint Sayous. Utoljára az ezredévi tárlat idején látogatta meg hazánkat a franczia közoktatási miniszter megbizásából, hogy tanulmányozza a történelmi osztályt. Az egész napot a tárlaton töltötte, csak esténkint lehetett velünk. Midőn elutazásakor a hajóhoz kisértem, nem gondoltam, hogy utolszor szorítok vele kezet, mikor ez év első napjaiban Nizzából üdvözletet küldött nekem; nem sejtettem, hogy az utolsó «Isten hozzád!» Meghatottan határozta el az ülés, hogy Sayous elhunyta fölött fájdalmát fejezi ki s özvegyénél is részvétét tolmácsolja.

Az ez ülésen tartott felolvasások sorában *Dalmady* Győző volt az első, ki «A kivágott erdő» és «Csepel-szigetén» czimű költeményeit mutatta be, a melyekért megtapsolták. Utána *Beöthy* Zsolt *Berzeviczy* Albert vendégnek egy vonzóan irt tanulmányát olvasta fel «Római benyomások» czimen. A tanulmány mindenek előtt Róma mai szerepével foglalkozik. Azután áttér monumentális épitkezésére, a melyeknek egyikemásika élénken emlékeztet az ó-kor Rómájára. Végül *Zichy* Antal mutatta be *Zichy* Mihály vendégnek, a kitünő művésznek «Oroszországi rajzok» czimű élénken megirt, élvezetes utirajzát, a mely az orosz életből kiragad egy-egy jellemzőbb vonást, egy-egy festőibb tájképet s hiven, érdekesen adja elő. A felolvasásokat tetszéssel fogadták.

MI UJSÁG?

Az udvar Budapesten. Egész fényében időz a fővárosban az udvar. A királyi palota ünnepélyek, udvari ebédek szinhelye, s a király és a királyi család tagjai többször fölkeresték a nyilvános helyeket, egyesületeket, szinházi előadásokat. A febr. 19-iki udvari bálra Budapestre érkeztek Bécsből a nagykövetek is, s ezen kivül gr. *Goluchovszky* közös külügyminiszter, *Krieghammer* hadügyminiszter, a kiknek talán más dolguk is akadt. Eljött *Frigyes* főherczeg, nejével, *Izabella* főherczegnővel és leányával, *Mária Krisztina* főherczegnővel; itt volt királyunk öcscse, *Lajos Viktor* főherczeg is.

Febr. 18-án a *bölcsőde egyesületnek*, a Royal fogadóban tartott tánczvigalmát látogatta meg *Mária Valeria* főherczegnő férjével *Szalvator Ferencz* főherczeggel. Megjelent *Lajos Viktor* főherczeg is, ki az este az operaszinházban *Ottó* főherczeggel a «She» ballet előadását is megtekintette. Febr. 19-én a királyi palota ritka fényben tündöklött az udvari bálra. A fényes termekben mintegy 800 meghivott gyült össze, az ország méltóságai, miniszterek, képviselők, főrendű családok, tábornokok, főpapok, a főváros polgármesterei. Az udvari bálnak magyaros jellege nagyon feltűnt. Katonai zenekar sem volt, hanem Berkes bandája játszott. A tánczokat csárdás nyitotta meg. A király vendégei közé lépvén, karján Mária Jozefa főherczegnőt vezette; utána Ottó főherczeg Mária Valéria főherczegnőt, Lajos Viktor Izabella főherczegnőt és Ferencz Szalvator főherczeg Mária Krisztina főherczegnőt, végül Frigyes főherczeg jött. A király ő Felsége derülten társalgott, s a főherczegnők és főherczegek is nagy szivességgel beszélgettek környezetökkel. Másfél óráig volt az udvar a bálozók közt, s féltizenegy órakor vonult vissza. A bál után Ottó főherczeg és neje Mária Jozefa elutaztak. *Február 20-án Mária Valéria* főherczegnő látogatást tett a munkásifjuság nevelésére alakult egyesületnél: a kath. munkásvédő egyesületnél, a József Ágost főherczeg védnöksége alatt álló kath. tanonczokat védő egyesületnél és a kath. legényegyletnél. *Lajos Viktor* főherczeg gróf *Andrássy* Aladár főkamarás estélyét látogatta meg, a hol jelen volt *Talliani* pápai nunczius és több nagykövet, valamint gróf *Goluchovszky* külügyminiszter is. *Frigyes* főherczeg nejével és leányával a népszinházban a «Gyimesi vadvirág» népszinmű előadását tekintette meg, tapsolták Blaha Lujza játékát és énekét s a darab szerzőjét, Géczy Istvánt is bemutattatták magoknak. Napközben *Lajos Viktor* főherczeg a vörös kereszt-egylet kórházában tett látogatást, a hol nagy érdeklődéssel tekintett meg mindent. *Izabella* főherczegnő pedig az iparművészeti muzeumot kereste föl. *Febr. 21-én* délelőtt a király általános kihallgatást adott, este pedig gróf *Karácsonyi* Jenő estélyére ment ennek budai palotájába, mely a főváros előkelőségeit és szinejavát gyűjtötte össze. A királyi család tagjai közül megjelentek: Lajos Viktor, Frigyes, Ferencz Szalvator főherczegek, Mária Valeria, Izabella, Mária Krisztina főherczegnők. A király a házi asszonynyal karján lépett a nagy terembe. A tánczot itt is, mint az udvari bálon Mária Krisztina főherczegnő nyitotta meg, szintén csárdással. Katonai zenekar és Berkes játszott fölváltva. A király egy órát töltött az estélyen, az uralkodó család tagjai még tovább is ott maradtak, s Mária Valéria és Mária Krisztina főherczegnő a tánczokban és vacsorában is részt vettek. *Február 22-én* Frigyes főherczeg a mentők egyesületének palotáját és berendezését tekintette meg. Lajos Viktor főherczeg elutazott. Mária Valéria főherczegnő és Ferencz Szalvator főherczeg pedig e hó 23-án utaztak el. A *király* e hó 23-án a városligeti műcsarnokban *Verescsagin* kiállítását nézte meg A király látogatására a művész is visszaérkezett Zágrábból és ő szolgált magyarázatokkal ő felségének, ki nagy érdeklődéssel intézett kérdéseket hozzá az egyes festményekről. A kiállítást Lajos Viktor és Frigyes főherczegek is megtekintették.

Ő felsége márczius első napjáig marad Budapesten. Áprilisban azonban ismét visszaérkezik.

A miniszterelnököt, báró *Bánffy* Dezsőt és nejét, született *Máthé* Ilonát, mint már említettük, az utóbbi napokban családi öröm érte: leányuk született. Az új szülött kis bárónő, mint napilapjaink irják, *Dorottya* keresztnevet kapott. Nem érdektelen fölemliteni, hogy a miniszterelnöki palotában báró Bánffy Dezső előtt még Tisza Kálmánt és Wekerle Sándort érte családi öröm miniszterelnökségök alatt.

Jókai születésnapja. Február 16-ikán töltötte be 73-ik évét *Jókai* Mór koszorus költőnk. Testi erejének épsége, lelkének frissesége nagy öröm mindenkinek, s annak minél további megmaradása ohajtása a nemzetnek. A költő derült vidámsággal fogadta az üdvözlőket, a kik közt volt Tisza Kálmán is.

A király a Lotz-ünnepélyen. Az ünnepélyt rendező bizottság illetékes helyről arról értesült, hogy a Lotz-ünnepélyen, mely e hó 27-én lesz, a király is megjelenik. *Izabella* főherczegnő, az ünnepély védő asszonya előre is megtekintette az ünnepélyek színhelyét az iparművészeti múzeumban.

Lotz Károly tanítványai. A Lotz Károly vezetése alatt működő s ő róla nevezett festészeti iskolából azon 17 év alatt, mióta fönnáll, szép számmal kerültek ki olyan művészek, a kik már önállóan működnek és elismert nevet vívtak ki maguknak, jelesen: Biczó Géza, Csók István, Demjén László, Edvi Illés Aladár, Háry Gyula, Ipoly Sándor, Jantyik Mátyás, Karvaly Mór, Karvaly József, Knopp Imre, Koszkol Jenő, Kriesch Aladár, Szirmai Antal, Túry Gyula, Ujváry Ignácz, Vágó Pál, Vajda Zsigmond, Zemplényi Tivadar, kiknek művészi szereplése eléggé bizonyítja, hogy Lotz Károly a tehetségek fejlesztésében és irányzásában is mester.

Márczius 15-ike. Országosan készülnek megülni márczius 15-ikét, a félszázados múltban rejlő históriai kegyelettel és nemzeti lelkesedéssel. A fővárosban rendező bizottság működik, melynek küldöttsége e hó 24-ikén a képviselőház elnökénél, *Szilágyi* Dezsőnél is megjelent, átnyujtván a kérvényt, mely a Ház ülésének ezen a napon való szünetelését és a képviselőknek az ünnepen minél nagyobb számmal való megjelenését kéri. Szilágyi Dezső szívesen fogadta a küldöttséget és kijelentette, hogy a kérelmet minél előbb a Ház elé fogja terjeszteni. Ezután *Halmos* polgármesternél tisztelgett a küldöttség.

Márczius 15-ikén már az előző években sem tartott ülést a képviselőház, s az iskolákban is szünet volt. A főváros polgárságát most arra fogja fölhivni az ünnepély bizottsága, hogy az üzleteket és boltokat tartsák zárva, különösen a merre a menet elvonúl, s a házakat diszitsék föl. Az ünnepély délelőtt a Vigadó nagytermében közgyüléssel kezdődik, melyet Jókai beszéde nyit meg. A Petőfi-társaság rendezi ez ünnepélyt több más egyesület közreműködésével. Részt vesz ebben az a bizottság is, mely pünkösdre a nagy történeti menetet fogja rendezni. Délután a muzeum elé gyül a közönség, a hol 50 év előtt is a márczius 15-iki események egyik része folyt le. Leleplezik az emléktáblát, mely azt a helyet jelöli, a hol Petőfi a «Talpra magyart» elszavalta. Nagy menetben fognak Budavárba vonulni a honvédszoborhoz, onnan a Dunapartra a Petőfi-szoborhoz. Este a Vigadó termeiben fejezik be az ünnepélyt.

Kitüntetés. A király *Berczik* Gyula műszaki tanácsosnak, az ezredévi emlékművek tervezete és kivitele körül szerzett érdemei elismeréseül a Ferencz-József-rend lovagkeresztjét adományozta.

Házasság. Szüry Kálmán királyi tanácsos, a bánáti alapítványi uradalmak igazgatója, febr. 19-én egybekelt Hász Mariskával, Hász Sándornak, az aradi ügyvédi kamara elnökének leányával.

Hegedüs Sándor fiai, dr. Hegedüs Loránt miniszteri fogalmazó és ifj. Hegedüs Sándor mérnök, febr. 23-án tértek haza, közel félesztendei amerikai tanulmányútjukról. Hegedüs Loránt Amerika szociális és politikai viszonyait, különösen a Magyarországból kivándorlott munkások helyzetét tanulmányozta, míg ifj. Hegedüs Sándor tekhnikai tanul-

Lotz Károly

A Gyüjtő 1914.
1–2. sz. 47. l.



64. LOTZ KÁROLY: Akt. — Charles Lotz: Act. — Vente XVII. de la Guilde-Saint-Georges Société des Amateurs et Collectionneurs Hongrois.

Toscan iskola a XV. századból:

Szt Anna oktatja Máriát:

Balra az imaz
ra az asztalnál Már
fiszelemmel
hallgatja amjjának
Fresko, vászonra
Ára 120 frt. =

Ltfra 10

11

120 frt

(V/C)

Lotz Károly

A budavári Mátyás-templom. A budavári Mátyás-templom építése a nyári hónapok alatt fokozott mértékben halad. Jelenleg nagyban dolgoznak a Mátyás-torony és a déli előcsarnok kiépítésén, valamint a Szent-István-kápolnán is. A templom belsejében javában folyik a festés. Egyelőre a dekorativ-részeket készítik Schulek tanár kartonjai nyomán, közelebb azonban az éjszaki falmezőkön megkezdi a a festést *Lotz* Károly, ki a Boldogságos Sz. Máriának Magyarországra vonatkozó csodatételeit fogja fres-

1892. 542. l

VASÁRNAPI UJSÁG.

kókban megörökíteni. A templom főhajója különben már majdnem teljesen kész s impozáns benyomást tesz.



Koller Károly utódai fényképe után.

IRÁLYNÉ.

Melléklet a «*Vasárnapi Ujság*» 1892. évi junius 5-iki számához.

Lotz Károly.

1.Lovascsata,elől gazdátlan ló.Monogr.O.2o x 25.Kende.Mikor?

2.Jupiter.Szénrajz.Sign.52 x 36.Kende 1923.X.

3.Este a pusztán.O.V.47.5 x 6o.Pisko 19o9.XI.

4."atökrös szekéren alvó paraszt.O.V.24 x 34.Kende 1927.II.

5.Csikós.O.V.115 x 19o.Sign 1856.Kende 1929.II.

6.Allegorikus jelenet.Sepiarajz.27 x 25.Sign.Kende 1935.V.

7.Naplemente a pusztán,előtérben pocsolya. V.31 x 4o.Kende 1919.XII.

8.Női arckép.O.V.62.5 x 5o.5.Sign.Pisko 1913 XII.

Lotz Károly

Pesti Hírlap Naptára 1905. 104 l.

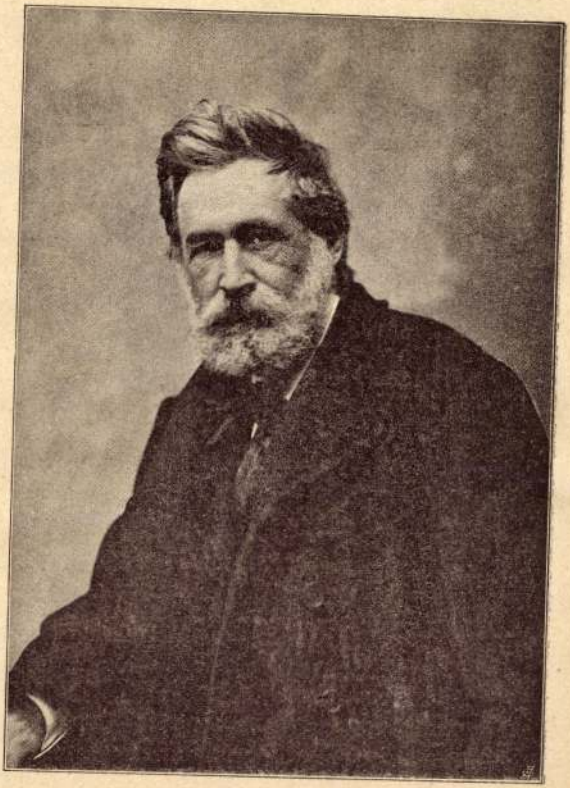

Lotz Károly.

Budapest, 1939 május 31.

ztások a magyar nemzeti szocialista gondolat
ak nagy része van ebben a győzelemben és
gel kitartó előfizetőink is, akik a Magyarságnak
etiltásainak idején a hónapokig némaságra ítélt
ték és ezzel lehetővé tették minden egyes betiltás

választások lezajlása után, a sokszázezres nem-
Magyarságnak betiltását rövidesen hatályon

Lotz Károly

mincs ced –

Vas. Ujs. 1863. 25 i l.

** *(A m. képzőmüvészeti társulat)* örvendetesen halad előre, s mig egyrészt anyagi állása napról napra gyarapodik : másrészt diszes albumlapjai, csinos tárlata, s koronkint kitüzendő pályadijai által nem kis lendületet ad a hazai müvészetnek s igy hivatásának teljes mértékben megfelel. Örömmel bocsátjuk ezt előre, mielőtt közelebbi közgyülésére térnénk át, hogy megemlitsük, miszerint az egylet pártfogójává hg. Eszterházy Pált, elnökké továbbra is gr. *Andrássy* Gyulát, — alelnökké *Almásy* Pált választották meg, gr. *Károlyi* Istvánt pedig tiszteletbeli tagnak nevezték ki. Az azelőtti igazgató-választmányi ülésben a társulati album ügye forgott kérdésben, s a versenyzett művek közől *Székely* Bertalan, *Vágner* Sándor és *Lotz* Károly művei fogadtatván el, ezeknek kőre rajzolása s kiadása, — egy negyedik műre pedig uj verseny nyitása határoztatott el. Az albumfüzetekhez kellő szöveg szerkesztésével gr. Festetics Béla, Simonyi Antal és Orlay Sámuel urak lőnek megbizva. — Ugyanez alkalommal jelentette az elnöklő *Harsányi* Pál ur, hogy hg. *Batthányi* Fülöp ő fmga. az egyletnél tiz alapitványt tett 2000 fttal.

Ujdonságok

Lotz Károly

Vas. Ujs. 1884. 677. l.

Lotz Károly festőművészünk az operaház menyezetére festett frésko-csoportozatának kisebbitett alakban való olajba festésén dolgozik jelenleg, és azt a jövő évi orsz. kiállitásra küldi be. Erről a képről fognak készülni a freskók fényképmásai.

Budapest

X. Rákos utca 10.

Lotz Károly

Vas. Ujs. 1884. 693. 1.

A kiállitás érmei. Az országos kiállitás érembizottsága véglegesen megállapitotta a kiállitási érmek tervezetét. E szerint a Lotz Károly által tervezett bronzérmek feltüntetik a kiállitó nevét és lakhelyét is, valamint a nyert jutalom minősitési jelmondatát (versenyképesség, jó izlés stb.). Az érmek előállitásával a körmöczbányai kir. pénzverőt fogják megbizni.

Lotz Károly

Vas. Ujs. 1885. 665. l.

Festészeti tanfolyam nők számára. A festészeti mester-iskola felállításánál, tudvalevőleg, nem számitottak női növendékekre. Trefort miniszter tehát külön tanfolyamot állitott fel számukra. A hivatalos lap pár nap előtt közölte a kinevezett tanerők nevét. A tanfolyam igazgató-tanára *Lotz* Károly, tanára pedig *Mészöly* Géza lett.



u

P
b

Szentiványi Gyula a

H

Lápprányosi -ut

Lotz Károly

A budavári Mátyás-templom. Augusztus 15-én szentelik föl a Mátyás-templom főoltárát. A templom belsejével nagyjából már is elkészültek. Az előcsarnok, a főhajó és a szanktuarium festését befejezték. A templomban most már csak *Lotz* tanár van elfoglalva, a ki Szent-László legendáján dolgozik. Az egyes freskók a szent király életéből meritett nevezetesebb eseményeket örökítik meg. A kóruson fenn már hozzáfogtak a nagy orgona építéséhez.

Vas. Ujs. 1893, 572. l

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

SZEPTEMBER

30 nap — 39. hét

24 Vasárnap	
25 Hétfő	
26 Kedd	
27 Szerda	
28 Csütörtök	
29 Péntek	
30 Szombat	

Lóth Károly

Vas. Ujs. 1890. 77o l.

gyobb méretekben ...

A nők festészeti tanfolyama, miként azt gr. Csáky miniszter kijelentette, a jövő tanévben meg fog szünni. E tanfolyam 19 növendéke kérvényt nyujtott be a képviselőházhoz, melyben a tanfolyam további fentartását kéri. Egyik érvük az, hogy minél több nő képes saját szükségleteiről önállóan gondoskodni, annál kevesebb férfi lesz kénytelen értük dolgozni s így annál inkább fejlődhetik a tőkeképződés. A tanfolyam pedig a nőknek új, hazánkban eddig el nem sajátítható működési kört nyitott. Eddigi öt évi fennállása alatt jeles mesterek vezetése mellett, kielegítő eredményt mutathatott fel, miről a nyáron rendezett kiállitás és az elkelt képek tanuskodtak, Az állam dotációja 1400 frt, mit megadhatna ezentul is. Sőt a növendékek készek az 50 frtnál több tandijt is fizetni, ha a tanfolyam megmarad.

Lotz Károly

Vas. Ujs. 1894. 824. l.



Lotz Károly: Sz. L. arczképe.

MŰVÉSZEK NÉVSORA.

Lotz Károly

Pesti Napló, A 80 éves — ajándék albuma. 1850 – 1930.



LOTZ KÁROLY (1833—1904): MÚZSA



A kir. (Buckingham) palota kapuja Londonban.

Lotz Károly

fehér tér kihasználását, melyre az ő subtilis vonalkompozicióit felépítette.

A fekete és fehér szín elemzésével végére értünk cikksorozatunknak, melyben a színek esztétikáját foglaltuk össze oly módon, hogy az egyes színek pontos értelmezését adtuk és a festőművészet alkalmazásában értéküket lemértük. Fontos szolgálatot tettünk ezzel azoknak a képélvezőknek, akik öntudatosan akarják a műélvezet motívumait felismerni. Következő közleményeinkben már nem az egyes színekről lesz szó, hanem a színnek általában a vonalhoz és a síkhoz, valamint a térhez való viszonyáról.

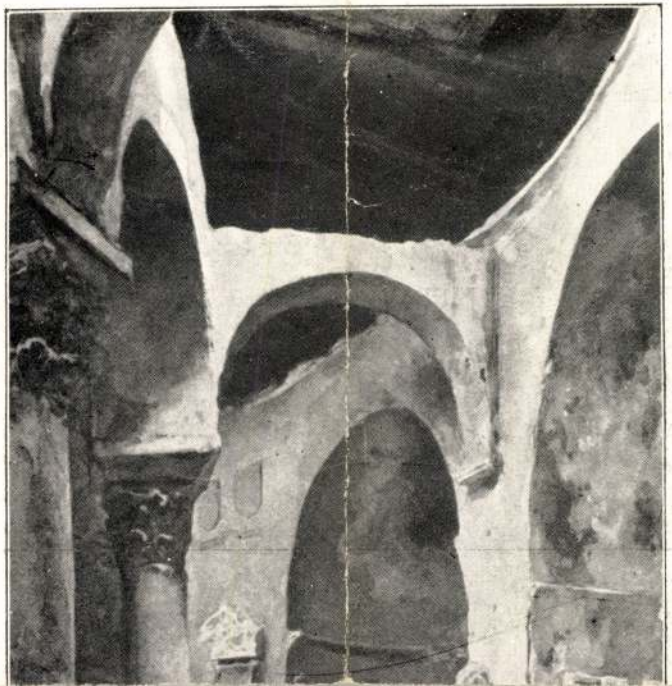



LOTZ KÁROLY: HAZAFELÉ

Dr. Neuwirth Alfréd úr gyüjteményéből

Képzőművészet 1929. 23. 7.

talmas lendületet vett középítkezések adták meg az általános indítékot a historizáló és akadémikus festészetnek s így Lotz Károly működésének is. Művészetének egyik lényeges és a korra igen jellemző vonása, hogy falfestményeit az ezeket befogadó építmények stílusával hangolja össze, s így mintaképeit majd Raffael—Michelangelo, majd Tiepolo formai megoldásából veszi, másutt viszont francia szellemű könnyed megoldásokat vet fel. Sokkal többrétű és közvetlenebb Lotz mint táblaképfestő: egyéniségére nagy hatással van a görög plasztika formalizmusa, másrészről azonban érdeklődési köre mély helyi gyökeret ereszt, keresi a népies ízű életképeket, a magyar tájnak sajátos jelenségeit és futóhangulatait. Lotz nevét azonban igazán halhatatlanná falkép-kompozícióci tették (Nemzeti Múzeum, Operaház, Keleti-pályaudvar, Párisi-áruház, Kúria, Országház, Tudományos Akadémia, Vigadó, pécsi Székesegyház, budai Mátyás-templom stb. valamint a magánpalotáknak egész sora, mint az Ádám-, Saxlehner-, Wodianer-, Károlyi-palotáké), melyeknek kivitelezésében egész iskolát foglalkoztatott.

E téren legsikerültebb alkotása az Operaház „Olympusa", amelyben valóban zseniális fontáziájú és kivételes képességű festőnek mutatkozik, elfelejtetve velünk még korának alacsony művészi színvonalát is. Ha művészibb korban születik, Lotz művészete bizonyára nagyobb és maradandóbb értékeket teremtett volna.

A szerző a rendelkezésre álló nagy forrásanyag felhasználásával és alapos szaktudásával végigvezet Lotz életén, amely igen gazdag a korra vonatkozó egyéb művészeti és történeti vonatkozásokban is. Művészetének tárgyalásánál — a bécsi és müncheni akadémizmusból kiindulólag — a mult század második felének általánosnak mondható művészeti fejlődése bontakozik ki: az olasz-germán kettős művészeti forrásból táplálkozó fiatal magyar művészetnek önállósulása és diadalrajutása. Német származású volt, de a magyar kultúrközösség varázsa alatt Lotz művészete teljesen magyarossá, sőt magyarrá vált, és a művészetileg általában jelentéktelen kornak éppen egyik legnagyobb művészeti értékét képviseli.

(Pálinkás László)

KÜLFÖLDI ÍRÓK

Casparides M. András: *Dissertatio physica de natura et origine nebularum.* Fordította: Fábiánics Ferenc. (Meteorológiai Intézet.)

A magyar meteorológia történeti fejlődését érdekes és eredeti módon jellemzi ez a latin nyelven írt s 1756-ban megjelent értekezés. A Magyar Meteorológiai Intézet igazgatójának, *Réthly Antalnak* kezdeményezésére vállalkozott Fábiánics Ferenc lefordítására: nemcsak a magyar tudományos mult szeretete s kizárólagos bibliofil hajlamaik tették lehetővé e könyv utánnyomatos kiadását, hanem az a szándékuk is, hogy a magyar tudományos élet korszerű, történeti ismeretéhez fontos és becses adalékkal szolgáljanak.

Már a könyv szövegének formai elrendezése is igen érdekes: *Bosenak*, a wittenbergi egyetem fizikai professzorának disztichonokban írt méltató sorai ajánlják *Casparides* művét. Az értekezés 17 fejezetből áll és minden fejezet két részre tagozódik: az első megfogalmazza a problémát, s a második a probléma gyakorlati igazolását tartalmazza. Mindaz, amit *Casparides* a köd anyagára, szerkezetére és egyéb tulajdonságaira vonatkozólag megállapít: ma is fedi a tudományos álláspontot, s ha néha tévedés csúszik fejtegetései közé, nem őt terheli a felelősség, hanem kora fizikáját.

(Dési Frigyes)

gyobb változásokat idézett elő a város testén és lelkén, mint ezelőtt hosszú évszázadok. Már a könyv első lapjain megcsapja az olvasót a háború utolsó esztendejének nehéz szegénység- és kórházszaga, s ez a nyomott légkör folyton sűrűsödik és sötétedik, amint vad egymásutánban újabb bajok és veszedelmek zúdulnak a városra. Az őszirózsás forradalom kábult napjaiban érkeznek az első bizonytalan hírek a csehek óvatos, de tervszerű közeledéséről. A négyéves háború megpróbáltatásaiban elerőtlenedett, magára hagyott város nem tud komoly ellenállást kifejteni, s egy napon a csehek bevonulnak Rákóczi fejedelmi székhelyére. A lakosság egyrészén kétségbeesett reménytelenség, a másikon fanatikus csodavárás lesz úrrá. Mikor azután a vörös csapatok elől a csehek elmenekülnek, a bevonuló katonákban itt csak magyar testvéreket látnak, s a felszabadulás boldog mámora fogja el a lelkeket. Annál borzasztóbb és keservesebb a csalódás, amikor a vörös uralmat a maga valóságában megismerik, úgyhogy a bolsevisták bukása után már valami fásult dermedtséggel nézik a visszatérő csehek második bevonulását.

Vécsey a város sorsának elbeszélésébe beleszövi egyéni főhősének, Végh Pistának a történetét. Végh 1918 őszén sebesülten a kassai kórházba kerül s meggyógyulása után is Kassán marad s átéli mindazt, ami ezekben a nehéz időkben a városban és a várossal történik, s magának is jelentős szerep jut az események irányításában. A hős történetét, s úgy látszik magát a művet is, három szerelem elbeszélésével akarta érdekesebbé, regényszerűbbé tenni az író. De ezek a szerelmek igen mesterkéltek s elmondásuk alig éri el a legolcsóbb kolportázsregények színvonalát. Általában az alakító képzeletnek és művészi erőnek igen kis szerepe lehetett a megírásban. Az elmondott események legnagyobb részben valóban megtörténtek s az alakok is majdnem mind élő személyek, az író még a nevüket is alig változtatta meg.



A MAGYAR—NIPPON TÁRSASÁG kiadása:

Ára kötve a könyvnapon P 5·60
A könyvnap után P 8·—

Ezeket a valóságból vett elemeket Vécsey igen sokszor minden alakítás nélkül nyersen dobta be a műbe, s még előadással sem tudta művészivé emelni. A regény stílusa nem igazi regényíróé, hanem ügyes és síma újságírói stílus.

A regénynek inkább tárgytörténeti jelentősége és értéke van, mint művészi. Van benne sok jól megfigyelt és feljegyzett kortörténeti adat, szín, hangulat ,— de az egész nem igazi egységes műalkotás s még kevésbbé a terjedelméhez méltó nagyszabású társadalmi regény. Talán helyesebb is lett volna, ha Vécsey ezt az érdekes anyagot az ő tehetségének és képzettségének amúgy is inkább megfelelő tudományos módszerrel és eszközökkel valóságos kortörténetnek írta volna meg. *(Semetkay József)*

Ybl Ervin: *Lotz Károly élete és művészete.* (M. Tud. Akadémia.)

A Magyar Tudományos Akadémia Lotz monográfia-pályázatának nyertes munkája a mult század második felének legtermékenyebb magyar festőjét tárgyalja. Az ekkoriban ha-

Magyar Könyvbarátok
Diárium. 1939. 2. n-

Lotz Károly

** *(A királyné Ő Felsége)* részére a koronázás emlékére a pestvárosi polgárság által készittetett imakönyv alakja következő: Albach „Szent hangzatok" czimü magyar szövegü imakönyve ezüst szövetbe van kötve, vert arany lemezekkel és drága kövekkel kirakva. Mellső oldalán a királyné nevének első betüje gyémántokból van, az *E* betü felett a magyar korona szintén gyémántokból; jobbra Magyarország, balra Pest város, az *E* betü alatt pedig a királyné családi czimere, s az egész oldal vert aranykerettel van befoglalva és gyémánt, rubin és smaragdokkal kirakva, ugy hogy az egész nemzeti szint mutat. A könyv hátsó oldala hasonló keretü, közepén „Pest, 1867. junius 8." van bevésve. Az első lapon következő felirat olvasható: Erzsébet Ő császári királyi Felségének magyar Királynévá koronáztatása ünnepének emlékezetére hódolat jeleül sz. kir. Pestváros közönsége 1867. junius 8. Az eredeti imakönyvben levő kőnyomatu öt kép helyett Than, Barabás, Lotz, Telepi és Szél urak mübecscsel biró öt képet festettek. Az imakönyv kék tokja gyönyörü könyvkötői munka. A diszes ajándékot jun. 11-én nyujtotta át egy városi küldöttség.

Vas. Ujs. 1867. 301. l.

elvételek.

laprajza

ciszterci ta apátsági templom alaprajza

ápolna alaprajza

aprajza és metszete

lom alaprajza és hosszmetszete

ház alaprajza

ház képzetei helyreállitása /Foerk

omlokzati rajza

apátsági templom alaprajza

alaprajza

rajza és hosszmetszete, az ikerablakok

.

ok alaprajza. 1937. évi állapot

prajza a restaurálás után

ent Adalbert székesegyház alaprajza.

Lotz Károly
Vas. Ujs. 1867. 628 l.

— *(Arany-Album.)* Azoknak, kik értékes, diszes, müvészi és szellemi becscsel is biró karácsonyi vagy ujévi ajándékot akarnak adni kedveseiknek, egy gyönyörü diszmüvet ajánlhatunk. Legnagyobb élő költőnk nyolcz költeménye van itt fényes diszkiadásban, teljes szövegben, és illustrálva két jeles hazai müvészünk, *Thán* Mór és *Lotz* Károly által. A képek igen szépen sikerült fényképek. *Thántól* vannak: „A családi kör," „Ráchel," „Rozgonyiné" és a „Rege a csodaszarvasról"; *Lotztól*: „Szent László," „Mátyás anyja," „Az egri leány" és a „Walesi bárdok." Szeretnők a képek mindenikéről, bennök az eszmedús alakitásról s szép kivitelről, némi fogalmat adni olvasóinknak, de terünk szük volta miatt csak az elsőről, a *Családi körről* szólhatunk. A gazda, vacsoráját végezve, miről a tálba tett kanál s a korsó tanuskodik, pipára gyujtott már s beszélgetésbe eredt családjával; az asszony szemben áll, karján csecsemőjével, a ki már szundikál is. A nagyobb fiu, az asztal mellett ülve, olvasgat valamit, lábát maga alá kapta, a székláb léczére. A gazdán túl, egy kis leány feje látszik még. Egy kisebb fiu s leányka pedig a földön játszanak. Mi szépen csoportositott családi kép! — De a mi az életet hozza belé: im épen nyilik az ajtó, a házi nagy leány, a gyönyörü „eladó-lány" nyitotta ki s szemérmesen vezet be rajta egy fiatal idegent, kinek ruhája mutatja, hogy bujdosó honvéd s hogy sok bajon és strapáczián ment át. A parasztleány arcza, várakozás- és kiváncsiságteljes kifejezésével valami különösen szép. — *E kitünő müvészi alkotásu képet*, a kiadó-tulajdonos engedelmével, a ritka szép album mutatványául, *lapunk januári első számában mi is közlendjük.* — Az album külső kiállitása, papir, nyomás, kötés, mind izlésre, mind fényre, méltó a tartalomhoz. Ára 12 ft.

Hajtartó szarv, aranyozott ezüst, hólyagos és lombdiszes fedéllel, sárkányfejes végget. Mag... cm. Felirata: Joannes Pard. Simor Orch. Eppus Strig. fieri fecit A. D. MDCCCLXXVII.

Sankó 95–96 (repr. XXXIV. tábla.)

Irodalom. Egyházművészeti Lap I 1880, 370 l.



Aratóünnep. Lotz Károly festménye

Amit mindenkinek tudnia kell

A búzakrízisről

Az Uj Idők számára elmondta:

dr. Degen Árpád egyetemi tanár

A magyar életben a búza dominál. A búza sorsa: a magyar élet sorsa. A búza krízise: a magyar élet krízise. Nem közömbös a számunkra, hogy a világpiacon hogyan alakulnak a búzaárak. A magyarság rengeteg kérdése — pénzügyi, politikai, sőt kulturális természetű kérdése — függ össze azzal, hogy a gazda mennyit kap a búzájáért. Kifizetődik-e számára a termelés? Marad-e annyi a részére, hogy ezt a fölösleget széthintse az egész magyar gazdaság vérkeringésében?... Hogy a gazda számára kifizetődik-e a búzatermelés, ez elsősorban a magyar exportlehetőségektől függ. Tehát: tudunk-e külföldre kivinni búzát, megbirkózhatunk-e a hatalmas, főleg amerikai konkurrenciával, a kanadai, az argentinai búzával? Ha nem: mi a teendő? Nem kell-e megjavítani a magyar lisztet, amely a háború befejezése óta tagadhatatlanul leromlott? Vagy ha mindez megoldhatatlan probléma, ne térjünk-e inkább át más növények termesztésére, amelyek árfolyama állandóbb mint a búzáé, amelyek iránt a kereslet nagyobb, mint a búza iránt s amelyeknek krízise kevésbbé valószínű?...

Az *Uj Idők* művészeti és szépirodalmi hetilap. Első pillanatra talán csodálatosnak látszik, hogy a búza problémájával foglalkozik, amely gazdasági színezetű. De ha megfigyeljük a búza pénzbeli ellenértékének szélesen ívelő pályáját, ahogy a termés eladása után száz- és százmillió pengő ömlik végig az egész magyar életen, ahogyan felélénkül tőle az ország szívverése, kedvezőbbé válik az egyes ember életstandardja, lecsökken a munkanélküliség, akkor rájövünk arra, hogy ez a „gazdasági" téma mindenki számára fontosabb akármilyen irodalmi, vagy művészeti témánál.

Olyan ez, mint amikor egy hatalmas oceánjáró léket kap. Addig voltak elsőosztályú luxus-utasok, második osztályon utazó polgárok és fedélközi páriák... Abban a pillanatban azonban, amikor a puszta életről, vagy a hajó megmentéséről van szó: lehullanak a korlátok és minden ember egyforma lesz. Mindenki érdeklődési körének középpontjába kerül az utolsó órákban: megmenekülünk-e? Jön-e egy másik óceánjáró, amely fölvesz bennünket? És ha nem: meddig tart ez a lassú pusztulás...

Mert az elszegényedő ország elpusztul. Ha nem tudja elhelyezni terményeit és termékeit, sőt, ha ráadásul még behozatalra is szorul sok fontos cikkben: halálra van ítélve. A modern gazdasági világrendben csak azok az emberek és azok a nemzetek maradnak fenn, akiknek, illetve amelyeknek több a bevételük, mint a kiadásuk, nagyobb az exportjuk, mint az importjuk.

*

Nézzük csak, hogy mit mond a búzakrizisről az orvos, a gyakorlati nemzetgazdász, aki felállítja a diagnózist és fölvázolja a gyógyítás körvonalait.

Az orvost *dr. Degen Árpádnak* hívják. Egye-

Uj Idők 1929. XXXV. -26-

lemi professzor, a *Vetőmagvizsgáló Intézet* igazgatója, a búza problémájának egyik legkitünőbb ismerője széles e világon. Hallgassuk csak meg az ő véleményét:

— Különös változás állott be a világrendben. Nem is olyan nagyon régen *Malthus* felállíthatta híres tételét: míg az emberiség szaporodása mértani, addig az élelmiszereké csak számtani arányban halad és elkövetkeznek az idők, amikor több ember lesz a földön, mint élelmiszer, tehát eljutunk a tömeges éhségkatasztrófák korához. Bár Malthus tételei alapjukban fennállanak ma is, ma úgy tetszik, mintha az általánosan elfogadott elméletet a legutolsó évek megcáfolták volna.

— Az élelmiszertermelés oly arányokat öltött, hogy túlprodukció van, „több az élelmiszer, mint az ember."

— Nézetem szerint azonban itt csak múló jelenségről lehet szó!

— Vonatkozik pedig ez elsősorban a búzára. Amíg a régi világban az volt a helyzet, hogy egyszer kevesebb termett, máskor meg sok, — tehát hullámvölgy és hullámhegy keletkezett, amely kiegyenlítette egymást — addig ma benne vagyunk az egyre magasabbra törő hullámhegyben. Néhány év óta emelkedik a búzaprodukció, az utolsó két esztendőben rekordtermésekről számolnak be a lapok és ez a növekvő mennyiség leszorítja a búza árát.

— A túlprodukció oka *először* is a legtöbb búzát termesztő országban tapasztalt „abnormálisan" jó időjárás, a sok tavaszi esőzés, az enyhén-meleg, de nem forró június, amely mind-mind kedvező a búzatermés gazdag kibontakozása szempontjából. Jó, sőt kitünő aratások vannak mindenütt, még azokban az országokban is, amelyek azelőtt nagyon kevés, vagy csak rosszminőségű búzát termesztettek.

— A túltermelés *második* oka, hogy az egész világon egyre nagyobbak a megművelt, búzával bevetett területek. Minden kultúrország, még azok is, amelyek elsősorban ipari államok, igyekeznek kenyérszükségletüket belföldön termelt búzából kielégíteni, ha ez nem sikerül teljes mértékben, akkor legalább részben sikerül és csak az elengedhetetlenül szükséges búzamennyiséget hozzák be külföldről.

— A túlprodukció *harmadik* oka: a búza *hozama* a területegységen rendkívül emelkedett. Előfordul például, hogy egy holdon a nemesített magvak és szakszerű művelés következtében kétszer-háromszor annyi búzát termelnek, mint azelőtt, öt métermázsával szemben tizet, tizenötöt...

— Vegyük sorra ezt a három okot. A klimát a Jóisten csinálja, ebbe beleszólásunk nincs, ez az ok már el is van intézve. Abnormálisan jó időjárás? Erről nem tehetünk, ez maradni fog mindaddig, amíg a felsőbb hatalmaknak úgy tetszik.

— *A második ok,* hogy az egész világon emelkedik a búzával bevetett területek száma: már inkább az emberi cselekvés eredménye, sőt részben egy nagyon is emberi ténykedésé, a politikáé... Néhány esztendővel ezelőtt új keresztes háborút hírdetett Mussolini, *a battaglia del grano*-t, a hadjáratot az olasz búza érdekében. Összehívta Olaszország mezőgazdasági speciálistáit, növénynemesítőket, gyakorlati embereket és egyetemi tanárokat egyaránt és megkérdezte tőlük, hogy vállalják-e munkát: hogy Olaszország önmaga termelje egész búzaszükségletét és ne szoruljon külföldi exportra. A felelet így hangzott: meg fogjuk próbálni. Ennek a szerény igéretnek rövid pár esztendő alatt az lett a következménye, hogy Olaszország évi búzatermelése évi 40 millió métermázsáról évi 60 millió métermázsára emelkedett és a régi 40 millió mázsa helyett már csak 20 millió mázsa az a mennyiség, amelyet Olaszország külföldről hoz be... Legközelebbi szomszédunk, Ausztria is nagy súlyt fektet rá, hogy minél több búzát termeljen és a háború után megkétszerezte a búzával bevetett területeket... Mindez azonban elenyésző amellett, amit Amerika, különösen Kanada és Argentina, továbbá Ausztrália produkál a maga szédületes arányaival, lehetőségeivel és gazdasági felkészültségével. Kanadában a háború előtt évi 54 millió métermázsa búzát termeltek, míg most 120 millió métermázsát. Az Egyesült Államok búzaprodukciója a háborút megelőző esztendőkkel összehasonlítva évi 187 millió métermázsáról 237 millió mázsára emelkedett és Argentináé 40 millióról 65 millióra. Fantasztikus mennyiségek ezek, ha arra gondolunk, hogy Amerika kis részben sem képes ezt a rengeteg búzát, illetőleg lisztet elfogyasztani, hanem körülbelül a felét, vagy annál is többet exportál, főleg Európába, ahol legveszedelmesebb konkurrense a magyar búzának és lisztnek. Mert ott tartunk, hogy az amerikai liszt a világ másik feléből Zürichbe, Berlinbe, Prágába szállítva, olcsóbb, mint a magyar liszt. Tudniillik a termelési és szállítási költségek oly rendkívül alacsonyak az amerikai liszt számára. A kanadai vasúttársaságok vonalaik mentén jelentéktelen összegekért, vagy ingyen is adnak hatalmas területeket a farmereknek, csak azért, hogy a vonalak mellett városok keletkezzenek, megélénküljön a személy- és teherforgalom és a vonalak melletti telkek, — amelyeket a társaság megtartott magának — értékben emelkedjenek. Nevetségesen alacsony áron szállítják ezek a vasutak a farmerek búzáit a kikötőkbe, hogy onnét hajóra kerüljenek és mint amerikai búza, csináljanak konkurrenciát az európainak. Ne felejtkezzünk meg Németországról sem, amely most szintén nagy területeket vet be búzával, bár még mindig importra szorul...

— *A harmadik ok,* amely a világ búzatúltermelését és az olcsóbbodást eredményezi: a földmívelési módszerek és általában a búzafeldolgozás racionalizálódása. A motoros ekék, traktorok bevezetése a földmívelésbe, nagyon lecsökkentette a termelés önköltségét. A nemesített magvak fokozzák a termelés mennyiségét. És az érett búzának a legmodernebb módszerek szerinti „feldolgozása" mindennek a koronáját jelenti. A híres angliai, wembley-i kiállításon láttam egy filmet, amely a kanadai aratást mutatta be. Egy egész vonat haladt végig a szántóföldön. Az első vagón laratta és kévékbe összekötözte a gabonát, a második vagón kicsépelte, a harmadik métermázsás zsákokba töltötte és csomagolta grammnyi pontossággal és a negyedik vagónba juttatta, ahol, — ha esetleg ott ült a kereskedő, — a gazdának nem kellett egyebet tenni, mint átvenni a frissen kiállított csekket és másnap délelőtt fölvenni a bankban a pénzt... Bár az a rendszer Amerikában, hogy silo-ba szállítják a búzát, ott előbb osztályozzák s csak ezután adják el. Nálunk az aratás nagy, komoly munka, a cséplés, a zsákokbarakás, a mérés, a szállítás gyakran heteket vagy egy hónapot vesz igénybe: a kanadai farmokon mindez percek munkája... Plasztikus kép ez arról a hallatlan gazdasági felsőbbrendűségről, amellyel Amerika a lerongyolt Európa fölé emelkedett. Félelmetes, a jövőre vonatkozóan beláthatatlan katasztrófákat sejtető kép...

— Az eddigiekben fölvázoltam az egész világ búzatermelésének, más szóval búzakrizisének okait. Magyarország termése persze csak egy csöpp a tengerben. A búzakrízis világkérdésében sem nem osztunk, sem nem szorzunk, de mindenesetre szenvedünk. Az életünkért, a magyar életért, a magyar gazdaságért küzdünk s a búzakrízis a mi vonatkozásunk

SZENT LÁSZLÓ KIRÁLYUNK

Az ősmagyar mint pusztai nép kiválóságát mindenkor a harcban kereste. Lesvetési ügyessége, célját nem tévesztő nyilazása egyaránt félelmetessé és csodálatraméltóvá tette az ellenség előtt. A kalandozások korából fennmaradt imádság — sagittis hungarorum libera nos Domine — nagyon is indokolt lehetett, amint a nyugati kútfők eléggé bizonyítják. A magyarság harci tettei büszke öntudatot eredményeztek, mely öntudat a keresztény korra is átöröklődött. Anonymus önérzettel mondja el a honfoglalás történetét; Kézai Simon, noha «fidelis clericus», büszke a pogány húnok tetteire s vele egy nemzetnek vallja a magyart, mitsem törődvén amannak kegyetlenkedéseivel.

A magyarság szilaj természetét Géza fejedelem kezdi megfékezni, mikor a törzsfők hatalmával szemben a fejedelmi méltóságot érvényesíti és a térítést megkezdi. E gyökeres átalakítást azonban Szent István viszi keresztül. Mint tetterős, határozott jellemű férfiú nagy reformjait: a kereszténység megszilárdítását és az ország megszervezését csodálatot keltő energiával hajtja végre. Vasakarattal megtöri az ellenállást, megalapozza a keresztény hitéletet és tekintélyét a királyság intézményével szilárdítja meg.

E nagy átalakulás természetesen nem ment rázkódtatás nélkül. A térítés munkája, a keresztény felfogást visszatükröző törvények úgy hatnak, mintha a nemzet faji jellegét vesztené; ezért heves összeütközést eredményeztek. E körülmény oka, hogy az államszervező Szent István nem mint kiváló kormányférfiú, hanem pusztán mint szentéletű király él a nemzet emlékezetében, ki népét kereszténnyé teszi és maga is keresztény erényekkel ékeskedik. Teljes emberöltőnek kellett eltelnie, míg kiki feltalálta magát az új államszervezetben és míg a kereszténység megszilárdult. Ez a korszak férfiideálját Szent László király személyében találta meg.

De László egyénisége nemcsak a kortársakra hatott, kiváltsága maradandó emlékű. S e páratlan hatás oka három körülményben rejlik. Az első, hogy a magyar nép személyében látta az ősmagyar harcos kiválóságának mintaképét. Hiszen már ifjú korától fogva résztvesz a harcban, amiért bátor Lászlónak hívják; ahol az ország védelméről van szó, ott küzdött már herceg korában is. S mivel atyja, Béla király úgyis rokonszenvesebb volt, mint Endre, fiát is jobban kedvelték, mint Salamont, noha bátor férfiú volt, de jelleméhez szó fért. László valóban harcratermett férfiú. Erőteljes, megnyerő külsejű, «vállal magasabb mindenkinél». Félelmetes az ellenség előtt, a krónika szerint oroszlánképű. Ahová csatabárdjával lecsap, ott menekülés nincsen. A mogyo-

1936. II. köt.

ródi csata előtt bátyjával hadijelvényeket cserél, de Salamon felismeri és megrémülve menekül előle.

Hogy László a nép lelkéhez mily közel állott, a hagyomány is bizonyítja, mert nemzeti hőssé avatja. Korában a pogányság kihalófélben van. Csak elvétve, rejtekhelyen áldoznak a magyarok Istenének ; a nép túlnyomó része már megtért. De pogány hagyományaiból egyet s mást megőriz s ezt nem tartja összeférhetetlennek a keresztény hittel. Ezeket a pogány emlékeket épp László személyéhez fűzi, noha benne látja a szentéletű király példaképét. E pogány, majd a nyugati keresztény legendákra emlékeztető vonásokat a magyarság kedvelt hősére ruházza, a hálás utókor pedig Erdély védőszentjévé teszi meg. Amint Attila kardjáról egykoron, úgy Szent László bárdjáról is állítják, hogy ahova lecsapott, ott győzelem járt nyomában. De László nemcsak harcos, hanem katonáinak atyja. A táborban pusztító betegség megszüneséért könyörög és íme a kilőtt nyílvessző megmutatja a gyógyfű helyét ; második Mózesként vizet fakaszt a sziklából ; könyörgésére bivalycsorda jön az éhségtől meggyötört sereg elé, majd manna hull alá ; imádságra meghallgatásra talál s a kúnok pénze kővé változik ; a szikla kettéhasad és Isten megmenti szentjét az üldöző kunok elől. Ami a turáni hősnek, Rusztemnek a Reksem, a germán Siegfriednek a Grane és Cidnek a Babieca, az László királynak Szög nevű paripája. Táltos ló, értelmes, emberi ésszel bíró, urának tanácsot ad. Elkíséri a mogyoródi ütközetbe, ahol a csata előtt fehér menyét fut fel a király lándzsájára, mit katonái kedvező előjelnek vesznek. De László még halála után is védi híveit. A Nagy Lajos korabeli tatár betöréskor — a Hadak útjára emlékeztetően — elhagyja a váradi sírboltot és a székelyek segítségére siet. A hagyományhoz híven emlékszik meg róla Arany János Toldi estéjében :

Nagy lovon ült a nagy férfi,
Arca rettentő felséges.
Korona volt a fejében
Sáraranyból, kővel ékes.
Jobb kezében mint a villám
Forgolódott csatabárdja.
Nincs halandó, földi gyarló
Féreg, aki ezt bevárja.

Ime, benne látja a magyarság ősi katonaideálját !

Szent László népszerűségének *második oka* uralkodói tulajdonságaiban rejlik. A krónikás azt mondja róla, hogy «úgy ragyogott, mint a hajnali csillag köd közepette, eloszlatván a sötétséget és ahogyan a teli hold ragyog a maga idejében, vagy mint a fénylő nap, úgy világított a nép előtt. S mivel tökéletes erényű, kiváló kegyességű, katolikus hitű és kiváló volt az irgalomban, a nemzet közkívánsággal, egy akarattal megválasztotta királyának». Különösen két jellemvonását emelik ki : igazságos érzületét és kegyes voltát. Királyi

hatalma szinte korlátlan s mégsem vált despotává ; kegyes uralkodó volt, amiért a nép rokonszenvét bizalmával párosította. Hozzájárul a körülmény, hogy országát meg tudta védeni.

Igazságszeretetét — a krónika szerint — már a trón betöltésekor mutatta ki. Elismerte Salamon jogos kívánságát, ezért a trónt vonakodott elfogadni ; de ismervén unokaöccse szerencsétlen természetét, nagyobb veszedelem elhárítása kedvéért mégis elfogadta és — teszi hozzá a krónikás — ha Salamon megtért volna, biztosan visszaadja neki. Még a hagyományt is, mely szerint a németek császárukká akarták megtenni, úgy adja elő a krónika, hogy László azért utasította vissza, mert jog ellenére nem akart cselekedni. Horvátország megszállását említvén kiemeli a kútfő, hogy László nem kapzsiságból, hanem királyi jogánál fogva cselekedett. Igazságos érzületét még háromszáz évvel utóbb is dícsérik a pécsi egyetem domonkosrendű szónokai. Egyik «Orietur in diebus eius iustitia» jeligés beszédben Szent Lászlót «pietate rex serenus, iustissimus gubernator, potentissimus expugnatur inimicorum-, perseverantissimus operator bonorum»-nak mondja. «Igazságos háborút viselt, mert békét akart s az igazságos háborúnak béke a gyümölcse.» Egy másik beszéd igazságos ítéleteit emeli ki. II. Benedek váradi püspök «Beata terra cuius rex nobilis est» jeligés beszédében Szent László igazságosságát, előrelátását, emberies gondolkodását és buzgóságát dícséri. Mátyás királyunk korában Laskai Osvát és Temesvári Pelbárt ferencesek nagy tisztelői a szent királynak. Utóbbi mondja oly találóan : «Ámbár eltávozott tőlünk, még mindig uralkodik rajtunk». S igazat mondott. Mert a nép, ha még uralkodója sírjához is elzarándokol igazságos ítéletért, az föltétlenül hisz és bízik fejedelmében. A váradi regestrum istenítéletei tanuskodnak róla. Még 1403-ban is László fejére esküsznek a Váradon összegyült főurak, mikor főbenjáró ügyben döntenek.

László királynak sokszor említett kegyessége már vallásosságával és életszentségével függ össze s ez a *harmadik körülmény*, mely László egyéniségének varázsát alkotja. Ha utóbbi nem követi, akkor az utókor úgy emlékeznék meg róla, mint pl. Mátyás királyról, kinek igazságossága közmondássá lett ; vagy mint Salamon hős bajnokáról, bátor Oposról. De mivel László király kiváló egyénisége életszentséggel párosult, a keresztény férfijellem mintaképévé lett.

Vallásosságának alapja első sorban az Egyházhoz való ragaszkodásában rejlik. Korában vívja a pápaság nagy harcát a német császársággal, hogy az Egyházat lealacsonyító alávetettségéből kiemelje s e nagy küzdelemben László az erélyes VII. Gergely pártjára áll. Állásfoglalása politikai érdekének is megfelelt, hiszen így ellenfelét, IV. Henrik császárt, Salamon pártfogóját, csak gyengíthette. De korántsem csak e cél vezette a pápa táborába. Szent László a szigorú clunyi reformok híve ; komoly vallásos felfogású férfi ; egyenest Saint-Gillesből hívja meg a szerzeteseket az általa alapított somogyi

apátságba. E kolostort is a Szentháromság, az apostolfejedelmek és a clunyek által nagy tiszteletben tartott Szent-Egyed nevére alapítja.

Élete végén kibékül a császárral előttünk még eléggé nem ismert oknál fogva. E tény azonban mitsem von le Egyházához való ragaszkodásából. A kibékülés inkább tanácsadói álláspontja volt s a Szentszék nem is Lászlónak, hanem a magyar népnek tett miatta szemrehányást. Ha kibékülés folytán komoly ellentétbe került volna a pápával, akkor II. Orbán utódja II. Paszkál nem nevezné jóemlékezetű királynak és a közel száz év mulva lefolyt szenttéavatás sem folyhatott volna le símán, ha Lászlónak a Szentszékkel szemben tanusított magatartása elítélendő lett volna.

Szent László keresztény ideál szerint él. Nemcsak hős és fejedelem, hanem keresztény uralkodó a szó igazi értelmében. Mint nagy elődjének, Szent István királynak nagy tisztelője, őt látszik példaképül választani. Kegyeletét szenttéavatásának szorgalmazásával mutatja ki, miáltal a szent király kultuszát előmozdítja. Ugyanekkor kegyességének adja jelét és Salamont szabadon bocsátja. Szent István tiszteletére alapítja a zágrábi püspökséget, a Szent Jobb számára pedig apátságot. Elrendeli, hogy az első király és Szent Gellért névünnepének vigiliáját megtartsák. De követi szent elődjét Szűz Mária kultuszában is. A váradi templomot tiszteletére emelik ; benne Szent Istvánnak és Szent Imrének oltárt szentel ő is ; mint első királyunk, Szűz Máriának ajánlja országát. Egy középkori himnusz a Szent Szűz választott vitézének mondja, kire Mária Magyarországot bízta. E felfogást falképeink is igazolják. Gyakori eset, hogy a Patrona Hungariae-t ábrázoló képeken Szent István helyett László alakja látható.

László király Szent Mártonnak, a pannón katonaszentnek is nagy tisztelője lehetett, ami viszont a magyar bencések iránt érzett rokonszenvével függ össze. Három napot rendel ünnepül megtartatni a szent nevenapja előtt. A mogyoródi csata alkalmával hozzá fordul és az építendő fogadalmi templomot nevéről kívánja neveztetni. Hagyomány szerint a pozsonyi Szent Márton székesegyházat is ő alapította. De László nagy tisztelője lehetett Szent Mihálynak, az «égi seregek vezérének» is. A Szent Mihály nevét viselő erdélyi püspökséget fejleszti. Báttán apátságot alapít az arkangyal tiszteletére. A krónika beszéli, hogy Salamon egy alkalommal nem merte Lászlót megtámadni, mert az hírlett róla, hogy tüzes pallossal angyalok lebegnek felette és megvédik. E legenda a királynak Szent Mihály tiszteletével állhatott kapcsolatban.

László királyról különben is azt beszélték, hogy angyali látomásai vannak. Géza fivérének királyságot jósol, mert feje fölött angyalt lát koronával kezében ; égő gyertyát hordó szarvas (ősi felfogás szerint az égi hírnök) — László szemében angyal — mutatja a helyet, ahová Géza fogadalmi templomát építse. Angyali intelemre építteti a váradi monostort ; imádság közben angyalok emelik ég felé. Háromszáz évvel később is e felfogás fejezódik ki a képzőművészetben, mikor a bécsi képes krónika egyik miniatűrje a szent

magyar környezete méltatlankodott, László fölénnyel válaszolt s utóbb Meskót, Boleszló fiát, visszasegítette a lengyel trónra. Kegyesszívű még az üldözött idegenekkel szemben is. Még a külföldi írók is dícsérőleg nyilatkoznak róla. «Korában a föld is többet termett, mint máskor.» Tamás spalatói esperes állítja, hogy nemcsak a harcban volt kiváló, hanem hite és életszentsége által is.

Szinte elemi erővel tör ki a dícséret egy középkori himnusz szerzőjéből, mikor László királyt eképpen üdvözli:

Salve, salvus Hungarorum,
Rex coheres angelorum,
Vas celestis gratiae.
Ab aeterno vas electum,
Vas insigne, vas effectum
Vendicans iustitiae.

Lászlót tulajdonságai tették oly kimagaslóvá, ezek alapján tartja a hagyomány, hogy a kereszteshadak vezérének akarták megtenni. Hiszen nevéhez fűződik a keresztény hit és erkölcs megvédése a pogány kunokkal és besenyókkel szemben. Egyéniségéből folyik, hogy a krónika ködből előretörő csillagnak nevezi, amint a himnusz is csillagok közt fényességes csillagnak, szent királyok közt drágalátos gyöngynek, fényes tükörnek mondja. A legenda állítja, hogy Szent László szenttéavatásakor két óra hosszat csillag ragyogott Várad fölött. E jelenséget a pécsi egyetem szónoka úgy magyarázza meg, hogy Isten László szentségét akarta vele jelezni. Halálát népe három évig gyászolta, sírköve meg kopni kezdett a látogatók csókjaitól.

A zarándokok száma csak fokozódott, mikor Lászlót szenttéavatták. Felemelő jelenet lehetett, mikor a sírt megnyitották és III. Béla király térdenállva megcsókolta az ereklyéket.

A zarándokok búcsút járni is felkeresték a szent király sírját. V. Miklós pápa 1450-ben oly búcsút engedélyezett részükre, mintha Rómát látogatták volna. Élő hittel keresik fel a szembajosok a váradi hévvizet is, hogy Szent László közbenjárására meggyógyuljanak.

Kinek sírjánál éjjel-nappal zsolozsmáznak, annak ünnepét is méltóan ülik meg. Igy már a XVIII. században két ünnepet tartottak tiszteletére. Szent László neve oly népszerű lett, hogy egyik idegenből ideszakadt királyunknak ajánlották, vegye fel a László nevet, mert rokonszenvesebbé lesz a népnek.

A számos Szent László nevű község, templom, kápolna és oltár, a falfestmények az ország minden vidékén tanuskodnak a szent király népszerűségéről. S e kultusznak az Anjou dinasztia kedvez. Alatta éli a nemzet lovagkorát s e korszak ideálja Szent László. Nagy Lajos király külföldön terjeszti tiszteletét, amennyire emlékére Aachenben kápolnát emeltet.

Azonban Szent László megörökítései közül váradi lovasszobra váltotta

királyt lóháton, feje felett pallost tartó angyallal ábrázolja ; majd külön László alakját, fölötte két koronát tartó kerubbal. Ez utóbbi alakítás megismétlődik Thuróczy krónikájában, és több falfestményünkön. Még a XIV. század Peer kodex is azt mondja a szent királyról, hogy «Isten angyalai dícsérik őt» ; a XVII. században megjelent Lyra coelestis című énekeskönyv pedig állítja, hogy tiszta élete miatt angyalok harcoltak mellette.

Komoly, vallásos egyén, mint Szent László alapításait csak olyanokra bízza, akiktől a komoly hitéletet elvárja. Ezért kedvez a benedekrendi szerzeteseknek, kiket azért is pártol, mert «imádságaikkal gyakran megsegítették». Máskor meg a montecasinói szerzetesek imádságába ajánlja magát. Teszi — írja — mert bűnös ember.

Kiről a legenda írja, hogy az egyházak tornácában szeretett pihenni s az utókor még a XVII. század elején is ismeri a kápolnát, ahol ájtatosságát végezni szokta ; kiről feljegyzik, hogy imádság közben megdicsőül ; ki az ütközet előtt megáldozik s a bántalmakért nem áll bosszút, sőt becsmérlőit megsegíti ; ki a Szent István sírjánál meggyógyult gyermeket karjaira veszi és könnyes szemmel hálát ad az oltárnál : az valóban keresztény férfiideál, egyháza és népe dicsősége. Törekvéseit intézkedései tükrözik vissza, melyek államszervezői tehetségéről tanuskodnak. «A jog szigorát az irgalom szelídségével enyhítette.» Igy a tolvaj kicsiny gyermekeit nem sujtja, a nekik járó vagyont nem engedi lefoglalni. A gyilkos vagyonának $^1/_3$-át gyermekeinek adatja. A harcokban foglyulejtett kémeket nem végezteti ki, hanem letelepíti s a kereszténységnek megnyeri. Gondja van, hogy a belvillongások alatt elpusztult templomokat felépítsék ; a templomok látogatását és a vasárnap méltó megülését megparancsolja ; végképpen betiltja a pogány áldozatok bemutatását. A kereszténység megszilárdítására — mint fenntebb szó esett — Zágrábban püspökséget alapít és a hitélet fejlesztéséről gondoskodik. VII. Gergely reformjait kezdi keresztülvinni ; biztosítja a magánvagyont. A Tiszavidéknek közigazgatási megszervezésével megteremti az egységes magyar államot. A női becsületet szigorú törvénnyel védi. Herceg korában a cserhalmi ütközet alkalmával tettel is kimutatta. E legnépszerűbb cselekedetét úgyszólván Magyarország minden vidékén megörökítették. A Dunántúlon, Kassán, az északkeleti Felvidéken, de leginkább Erdélyben. A sepsikilényi, most unitárius templom falképe azért is érdekes, mert a táltos ló néphagyományát őrzi. A festő a paripát két lábon állva festi, amint tanácsot súg gazdája fülébe. Szolnok-Doboka vármegye meg pecsétjén örökíti meg a cserhalmi ütközet jelenetét. E csatát festette Lotz Károly a budavári koronázó templom északi falára.

Szent László, a fennkölt szellemű, fölényes lelkületű uralkodó példaképe. Védelmét kereső rokonaival szemben egyaránt szívélyes. Az elűzött II. Boleszló lengyel királyt laváról leszállva mint szerető rokonát fogadja, noha ez lován maradt és onnan üdvözölte — írja a krónikás. S mikor a király

ki a legnagyobb hatást. Nemcsak mint műalkotás, hanem arányainál fogva a nép képzeletét is foglalkoztatta. Hozzá fűződik egyik legszebb mondánk, mely szerint Szent László a megelevenedett érclovon siet a tatárok visszaszorítására.

Szent László kultuszának sokat ártott a reformáció terjedése és a török előrenyomulása. A váradi templomsír a vakbuzgalom áldozata lesz, László ereklyéi jórészt veszendőbe mennek. Ily körülmények között kerülhetett a fejereklyetartó Győrbe. Itt, a Dunántúlon folytatódik a szent király tisztelete, itt mentik át az utókorra.

A XVIII. században a katolicizmus fellendülésével Szent László tisztelete újból felvirágzik. Majd pedig a nemzet újjászületése korában a költők dicsőítik Lászlót, mint követendő példát. Czuczor Gergely, Vörösmarty Mihály, Garai János megéneklik ; de a későbbi kor költőit is László ihleti meg, sőt német költők is dicsőítik. (Kachelmann Wilibald, Hubermann, Köffinger János, Vogl Nep. János.)

Szent László mindenkor példaképe marad a fennkölt gondolkodású keresztény magyar hősnek. Ilyennek ismerték eleink, ilyennek látjuk mi. Méltán mondhatjuk a XVI. század költőjével :

Dícsérjük magyarok Szent László királyt!
Bizony érdemli mi dicséretönköt.
Dícsérjük őtet, angyelok mondván :
Idvezlégy kegyelmes Szent László király

R. N.

IRODALOM.

Karácsonyi János: Szent László élete. Bpest, 1926. (Szent István könyvek. 36. sz.) *Lukcsics Pál:* Szent László király ismeretlen legendája. Bpest, 1930. *A bécsi képeskrónika. Bunyitay Vince:* Szent László emlékezete. Bpest, 1892. *U. az:* A váradi püspökség története. III. köt. *Georgius Pray:* Dissertatio historico-critica de S. Ladislav. Posonii, 1774. *Pauler Gyula:* Magyarország története az Árpádházi királyok alatt. I. köt. Bpest, 1893. *Karácsonyi János:* Magyarország egyháztörténete. Bpest, 1916. *Szilágyi Sándor:* Magyarország története. II. és IV. köt. Bpest, 1896. *Békefi Remig:* A pécsi egyetem. Bpest, 1909. *U. az:* A Balaton és környékének egyházai és várai a középkorban. Bpest, 1906. *Divald Kornél:* Szepes vármegye műemlékei. Bpest, 1906. II. köt. *Kővári László:* Erdély építészeti emlékei. Kolozsvár, 1866. Czobor Béla egyetemi előadásai a ker. műarcheológia köréből. *Josefi Dankó:* Vetus Hymnarium Ecclesiastici Hungariae. Bpest, 1893. *Závodszky Levente:* A Szent István, Szent László és Kálmán korabeli törvények és zsinati határozatok forrásai. Bpest, 1904. *Holik Flóris:* Szent László mondáinak és compostellai Szent Jakab. (Kat. Szemle, 1923. év, 67—69. l.) *Tarczai György:* Az Árpádház szentjei. Bpest. *A. Bonfini:* Rerum Hung. Decades. (Császár Mihály feldolg., Művelődéstört. értekezések 2. sz.) *Szilárd Leo:* Szent László a magy. nyelvű énekköltészetben. (A pécsi m. kir. áll. gr. Széchényi István reáliskola ért. 1926, 1—20. l.) *Hóman Bálint:* A magyar hún hagyomány és hún monda. Bpest, 1925. *Szent László legendája.* (M. Florianus : Fontes domestici. I. köt.) *Rupp Jakab:* Magyarország helyrajza. II. köt. Pest, 1868. *Kat. Magyarország.* I. köt. Bpest, 1900. *Bartha József:* A magyar kat. énekköltészet a XVIII. századig. (Kat. Szemle, 1901.) 1925. *Szent László legendája.* (M. Florianus : Fontes domestici. I. köt.) *Rupp Jakab:* Magyarország helyrajza. II. köt. Pest, 1868. *Kat. Magyarország.* I. köt. Bpest, 1900. *Bartha József:* A magyar kat. énekköltészet a XVIII. századig. (Kat. Szemle, 1901.) *Johannes Fridvalszky:* Reges Ungariae mariani. Viennae, 1775. *Bunyitay Vince:* A mai Nagyvárad alapítása. Bpest, 1885. *Pór Antal:* Nagy Lajos. Bpest, 1892. *Lyra coelestis*-féle gyüjt. 1697-ből. (L. Bogisich Mihály imakönyve.) *Szilády Áron:* Régi magy. költők tára. I. köt. *Ortvay Tivadar:* Szent László régi kőszobra Pozsonyban. (Századok, 1900.) *Hóman B.:* Szent László tört. jelentősége. (A Cél, 1910.)

TERMÉSZETFÖLÖTTI-E IBN ARABI MISZTIKÁJA?

IRTA: P. ÉLISÉE DE LA NATIVITÉ O. C. D.

(Folytatás.)

Ha Ibn Arabi nem is tekinti a kegyelmet az isteni természetben való részesedésnek, mégis elismeri róla, hogy az üdvösség szempontjából nélkülözhetetlen ingyenes adomány, melynek kibontakozása a tökéletesség elnyerésének biztosítéka. Tudjuk, hogy Szent Pál is így szól róla. Ibn Arabi szent Ágoston leglényegesebb meghatározásait teszi magáévá, amikor kijelenti, hogy a kegyelem már ahhoz is szükséges, hogy az ember a kegyelmet kérje, vagy kívánja.

Nem követjük a murciai szuffit a különböző kegyelmek felsorolásában. Még csak egy, a misztikát közelebbről érintő klasszifikációját idézzük:

«Van egy kegyelem, mely megtisztítja a szívet, megvilágosítja és mindentől felszabadítja, annyira, hogy csak Isten maradjon meg benne és amely az aszkézis gyakorlására és a lelki harcok megvívására ad erőt.»

A lélek harca. Ezzel a kifejezéssel, mely ma már szinte klasszikus a keresztény irodalomban, Ibn Arabi írásaiban is találkozunk. Ezzel fejezi ki a kegyelem munkáját a tökéletesedésre törekvő lélekben. Erre az építő munkára az «utazás» szót is alkalmazza és tanítványait az indulás pillanatában figyelmezteti arra, hogy az út, melyre ráléptek, nehézségekkel és megpróbáltatásokkal van teli és hogy ne várják túl hamar a misztikus megvilágosodást; ha még nem gyakorolták volna valóságban az erényt.

«Ne feledd el hőn szeretett testvérem, hogy sok út van, de csak egy az igazság útja . . . És kevesen vannak, akik ezt az utat követik . . .

Minden józan embernek tudnia kell, hogy ez az út sok nehézséggel, megpróbáltatással, veszedelemmel, küzködéssel van tele. Nem várhat tőle senki kényelmet, nyugalmat vagy bármely élvezetet. De hogy is várhatna pihenést és kényelmet az, aki úton van? . . . És ha erről beszélünk, nem a világi emberre gondolunk, aki itt lent keresi boldogulását, aki csak a földnek dolgozik és a hiú dolgok elnyerésének szenteli magát . . . A mi célunk ezeket mondván, csak ennyi: óva akarunk inteni mindenkit, aki időnek előtte és sietve akarja elérni a szemlélődés szellemi gyönyöreit. A nagy lelki mesterek valósággal gyűlölik ezt a sietséget, mert csak időveszteséget jelent. Ha az utas makacsul ragaszkodik ahhoz, hogy a szemlélődő imádság által túl hamar jusson el az ilyen misztikus állapotig, eléri azt, hogy ezt a misztikus állapotot talán lekényszeríti önmagához, de ezzel csak veszedelembe sodorja magát. Ha önsanyargatás nélkül jutsz el a megvilágosodás állapotába, sohasem lesz belőled tökéletesen misztikus lélek, hacsak nem egészen kivételesen.»

Lotz Károly

Vas. Ujs. 1880. 84/l.

házi és Markus Emma játékában.

A történelmi festmények pályázata. Az Ipolyi püspök által történelmi festmények szinvázlatára kitüzött 500 frtos pályadijat a birálók *egyhangulag Lotz Károly* «Hunyadi János halála» czimű pályamüvének itélték oda; dicsérettel emlékezvén meg egyszersmind *Greguss Imre* vázlatairól is. *Lotz* vázlata után fog készülni a képzőművészeti társulat műlapja a tagok számára, s ugyane vázlat nagyban való elkészitésére is fölszólittatik a művész.

LOTZ KÁROLY (1833—1904)

Szent László alamizsnát oszt

Karton a Bakács-téri templom freskóhoz.
Papír, színes szén.
Az Ipolyi gyüjteményből.
Gerevich: PA, 252. l. — Gerevich: IPGY, 94. l.

Kapisztrán Szent János beszéde

Karton freskóhoz.
Papír, színes szén.
Az Ipolyi gyüjteményből.
Az egyházfestészeti pályázat.
Egyházművészeti Lap, II., 1881., 358. l. (Képe 357. l.) — Ipolyi, Bihar vármegye, 385. szám. — Gerevich: PA, 252. l. — Gerevich: IPGY, 94. l. — Lepold—Lippay 57. l. — Ybl Ervin: Lotz Károly élete és művészete. Bp. 1938., 176. l.

Hunyadi János halála

Karton freskóhoz.
Papír, színes szén.
Az Ipolyi gyüjteményből.
A műcsarnokban . . . Vasárnapi Újság, 1881., 219. l. — Ipolyi, Bihar vármegye, 387. szám. — Gerevich: PA, 252. l. — Gerevich: IPGY, 94. l. — Lepold—Lippay 57. l. Ybl Ervon: Lotz Károly élete és művészete. Bp. 1938., 176. l.

etc. Die Hauptstadt vermied die kastenweise Zusam
dass in einzelnen Gebäuden ein grösserer Grad der sp
der Mieter zustande kam, ohne dass dies schädli

e) **Mieten** sind durchschnittlich und jähr
600 ; für die Zweizimmerwohnung 1000 ; für die D
wohnung 2000 P.

f) **Wohlfahrtseinrichtungen.** Ausser dem Wo
stadt Sorge auch für anderweitige, ebenso wichtige
schutz, Schulen, wirtschaftliche, gesundheitliche, ku
kolosenfürsorge, Volksbibliothek, Vortragsräume et
können in dieser Hinsicht als wahre »settlements«

3. Pläne und Vorschläge der Hauptstadt

Die Behörde unterbreitete seit 1926 der Re
Besonders nennenswert ist der prinzipielle Beschlu
Dieser schlug eine weitgehende Steuerfreiheit auf 3
willfahrte. Weiters befasst sich der Beschluss mit
durch den Staat vermittelte oder eigene Kommu
sollen die Mittel schaffen, aus welchen die Privatw
Baukosten soll, mit dem Baugrunde, der Bauherr
40% der Kosten Bankgeld mit Tilgung auf 30 Jah
von der öffentlicher zinslosen Anleihe mit Intabul
werden. Voraussetzung der kommunalen Hilfe ist, d
Unterstützung mit der Hauptstadt mindestens im



TÜNDÉR ILONA FÁT ÜLTET A KIRÁLY KERTJÉBEN. (A fővárosi Vigadó falfestményeiből.)



ARGIRUS ÉS A SÁRKÁNY. (A fővárosi Vigadó falfestményeiből.)

A LOTZ-ALBUMBÓL. — Morelli Gusztáv tanár fametszetei.

Hát mért tevéd, óh, Mindenség birája,
Hogy annyi lett köztünk a szenvedés,
Hogy iszonyodva gondolhat csak rája
Maga a szűz Erény, maga az Ész?

Midőn szemünk a földön annyi jót lát,
Mi hirdeti az isteni erőt,
S hogy tiszta szeretet, apai jóság
Volt alkotásidban vezérelőd:

Te szent napod alatt, oh, mennynek őre,
Miért van annyi rútság, annyi kin,
Hogy a könyörgés szinte megfagy tőle
A nyomorúltak buzgó ajkain?

Dicső müvedbe mért vevéd föl ezt is?
Miért összhangtalan e sok elem?
Minek a bűntett és minek a pestis,
S oh magas Ég, minek a sírverem?

Bizonynyal szánva elborult a képed,
Midőn ez a szegény nyomorú föld
A nagy khaoszbul sírva állt elébed,
S látád a sok jajt s a kevés gyönyört!

Ha azt akartad, hogy viselje tűrve
A tenger átkot, a mely rászakadt:
Nem kellett volna, hogy e fényes űrbe'
Megsejtesd véle országlásodat!

Ha a nyomorba süllyesztéd világunk:
Mért kell, hogy rólad álmodjék az ész?
Azért dúl kétely itt, mert mit mi látunk —
Nagyon sok az, vagy túlontúl kevés!

Ha gyarló voltunk nem méltó a kegyre,
Közelb mehetni, óh isten, feléd:
Hogy trónod elburkolja és lefedje,
A természetnek mért nem rendeléd?

Azért hatalmad megvón', kéne hordnunk
Nagy terheink ostor-csapásait,
De hát nyugalmunk és tudatlan voltunk
Enyhítenék a kínok százait.

A szenvedőt ha, Isten, sohse szánod,
S imám szined elé föl sohse ment:
Ezentúl is csak őrizd nagy magányod,
Csak zárd örökre el a végtelent.

De ha ez emberek szörnyű keserve
Valóban feljut tartományodig,
Örök mezőiden ha járva-kelve,
Hallod, nemünk hogy' sír, hogy bánkodik:

Emeld, emeld föl a világnak fátylát
S mutasd magad, te jó, te igaz Úr,
Szakadjon el, min nincs szem a mely átlát,
Ez a fejünkre görbülő azúr!

S elédbe tárúl, tiszta tüzzel égve,
A szeretet, a bizalom, a hit,
S az emberek fajának összesége
Letérdepelve nézi boltjaid!

S a köny, mely eddig erejét apasztva,
Mint csermely áradott szemeimből,
Mint gyönge harmat száll fell a magasba
És föntaz égbe' majd megsemmisül.

És mindenütt dicsőjtnek majd legottan
S öröm zsibong körülted s szeretet,
Minővel ottfenn, tündöklő lakodban
Vesznek körűl az angyal-seregek.

S majd látod, e vidám hozsánna közbe'
Hogyan fut, énekinktül elüldözve,
Az isten-káromlás, a kétkedés:
Mig a halál is vélük társul öszve,
Bucsút mond és a semmiségbe vész!

LUCIE.

Elégia.

Irta *Musset Alfréd,* fordította *Radó Antal.*

Barátaim, ha meg kell halnom,
Szomorúfűz jelölje halmom',
Nekem oly vonzó síró ága,
Oly kedves méla sápadtsága,
Ha síromon árnyéka leng,
Könnyű lesz álmom odalent.

Est volt; magunk valánk. Ő énmellettem űlve,
Lehajtva a fejét s ábrándba elmerűlve,
Jártatta hó-kezét a billentyűk során.
Csak halkan szólt a hang: mint hogyha szellő szár-
A messze nád között alig susogva szállna, [nya
És félve, a madár hogy felriad talán.
A méla éjszakák langy, mámoros lehét
Ezer virág-kehely küldötte szerteszét.
A parkban gesztenye-, vén cser- s jegenyefák
Könyázott galyaik hajlongva ringaták.
Hallgattuk szótalan', mit súg az éjszaka,
Beszállt az ablakon a tavasz illata,
Künn puszta volt a táj és egy szellő se lenge.
Tizenöt évesek s magunk valánk. Merengve
Néztem soká Luciet. Halvány és szőke volt;
Soha oly mélytüzű, oly édes-fényű szembe'
Nem látta még magát a tiszta égi bolt.
Szépsége megbüvölt. Szerettem őt nagyon,
De azt hivém, csak úgy, mint egy testvérhugom' —
Oly szűzi szendeség, oly báj volt mindenébe'!
Hallgattunk jó soká; kezét kezembe téve,
Elnéztem álmodó, gyönyörű homlokát
S a közben boldogan érezte lelkem át,
Hogy mily erős ahoz, hogy gyászunk elvegye,
A béke és az üdv e szép ikerjegye:
Ha ifjuság lakik az arczon és a szivbe',
Felhőtlen utjain most följebb szállt a hold,
Luciem feje köré ezüst-hálót terítve.
Ő nézte szememet, a melyben képe volt,
Mosolygott, mint szeráf és azután dalolt.
. . . . . .
. . . . . .
Oh bú leánya, Dal, mely arra vagy nevelve,
Légy emberek között a szerelemnek nyelve:
Nekünk Itália, ennek meg Isten ad!
Szív édes szózata, a hol a gondolat
— Eszűz, mely ijjedez, egy árnyék hogyha rendűl —
Lefátyolozva jár s nem fél kiváncsi szemtűl!
Ki tudja, mit beszél, mit ért egy ifjú nő,
Dal-sóhajjá ha lesz a szívta levegő,
Lágygyá, minő szava, bússá, minő a lelke!
Látod tekintetét, látod könnyezni őt —
A többi mély titok az emberek előtt,
Titok, minő az éj s a tenger nyugta-kelte.
Magam valék vele. Én szótlan csüggtem rajta;
Az eldalolt románcz szivünkben csenge még.
És ő reám borúlt, fejét vállamra hajtva . . .
Ifjú szivedbe' tán Dezdémona sóhajta,
Szegény lány! Könnyezél és búsan engedéd,
Imádott ajkaid' hogy megcsókolja szám:

E csókban, óh Lucie, fájdalmad csókolám!
Halványak, hidegek valának arczaid;
Igy szálltál, hidegen, két hó után a sirba,
Igy hulltál, szűz virág, a földre, ki se nyilva,
S hunytod mosoly vala — mint élted, oly szelid.
Még bölcső illetett s az ég már visszavitt!
. . . . . .
Óh lelki tisztaság édes misztérjuma,
Szerelem álmai, kaczaj, gyerek-dana,
S te rejtett bűverő, mit már mindenki érzett,
Mely Margit küszöbén Faustot habozni készted,
Oh ifjú szűziség, — beh gyorsan messze szálltok!
S most, gyermek, hadd legyen emléked s nyugtod
Nem imbolyg hó-kezed a billentyűk felett [áldott!
Több nyári éjszakán . . . Isten legyen veled!

Barátaim, ha meg kell halnom,
Szomorúfűz jelölje halmom',
Nekem oly vonzó síró ága,
Oly kedves méla sápadtsága.
Ha síromon árnyéka leng,
Könnyű lesz álmom odalent.

A LOTZ-ALBUM.

Egy magyar festőművész nagy sikereinek megünneplésére szövetkeztek a múlt esztendő elején a művészi körök, s velök együtt a társadalom mívelt elemei. A szeretet és nagyrabecsülés hatotta át ezt a mozgalmat és vonta össze ünneplő körbe *Lotz* körűl, a kinél többet magyar festő nem alkotott, kinek minden munkája a hazai festészet gazdagodása, s itt van fölhalmozva a mi műkincseink közt. Lotz anyai ágon magyar, de idegen földön született, Hesszenben. Mint gyermek tért özvegy édes anyjával Magyarországba és még az ő ifjú éveiben oly sanyarú művészi viszonyok közt is itthon maradt és mikor művészi erejét mindenki elismerte, akkor sem keresett és kivánt többet, mint a mit Magyarország nyujthat neki. Munka, foglalkozás után vágyott, de koszorúra nem is gondolt. Elvonúltsága, rendkívüli szerénysége még azt is megnehezítette, hogy pályatársai a maguk örömét megtalálhassák üdvözlésében. A múlt évi február 27-ikén tartott Lotz-ünnepre a magyar nők is szövetkeztek a művész köszöntésére, kinek festményein a női báj, szeretet, a család tűzhelye, az anya szíve és búja annyiszor megnyilatkozik, s a poézis, a fantázia oly fényességében jelenik meg. Az ünnepély védnökségét *Izabella* főherczegasszony fogadta el, ki akadályozva levén az ünnepélyen való megjelenésében, gróf *Batthyány* Lajosnét (néhai gr. Andrássy Gyula leányát) bizta meg, hogy helyettesítse őt. A februári ünneplés nem múlt el a nélkül, hogy egy művészi becsű emléket is ne hagyjon maga után.

Ez egy gyönyörű album, Lotz legnevezetesb műveiből. A mester falfestményeivel ismertet meg, fametszetekben, fénynyomatokban és igen jól tájékoztató szöveg kiséretében. A pompás albumnak, mely most jelent meg, címe: *Lotz*

Károly falfestményei, husz fénynyomatú táblával és Morelli Gusztáv fametszeteivel. Szövegét irta Riedl Frigyes. Kiadja a Lotz-ünnepély hölgybizottsága.» Tehát egy *hölgybizottság* fáradozásának műve a szép album. Lotz ünneplése után alakult ez a bizottság szintén *Izabella főherczegnő* védnöksége alatt.

A *hölgybizottság* százhuszonöt uri nőből áll. Elnöke: gróf *Batthyány* Lajosné született Andrássy Ilona grófnő. Alelnökök: gróf *Andrássy* Tivadarné, b. *Bánffy* Györgyné, *Benczúr* Gyuláné, *Feszty* Árpádné, *Hampel* Józsefné, dr. *Herzl* Mórné, ifj. gróf *Károlyi* Gyuláné, *Pejacsevics* Katinka grófnő, gróf *Wenckheim* Frigyesné, dr. *Wlassics* Gyuláné.

A kibocsátott gyűjtőiv ezeket mondta: «Nagynevű festőnk, *Lotz* Károly művészi jubileumának megünneplése alkalmából külön hölgybizottság alakult arra a czélra, hogy műveiből művészi reproductióban egy albumot adjon ki. Ezen czélt előfizetők gyűjtésével biztosítja. A tiszta jövedelmet pedig *művészi segélyalapra* szánta. *Lotz* Károly örökbecsű alkotásai nemcsak középületeinket, de több magánpalota mennyezetét is diszitik, minélfogva a nagyközönség a mester művei egy részének élvezetétől meg van fosztva. Méginkább ismeretlenek ezek a külföld előtt. Ezért kulturális missiót is végez a kiadó-bizottság akkor, mikor *Lotz* mester műveit mintegy hozzáférhetővé teszi a közönségnek és feltárja a nemzet művészi kincsesházának remekeit a külföldnek is».

A czél tehát az volt, hogy a nagy művész alkotásai ott legyenek minden mívelt magyar lélek és szem előtt, miután azokat se kiállításokon, se a képtárakban megismerni nem lehet és hogy a külföld is megismerje művészetünknek e büszkeségét. A hölgybizottság, mely 125 tagból állt, minden előleges hiresztelés és zaj nélkül próbálta meg az eszme megvalósitását, s ez örvendetes gyorsasággal sikerült. A megrendelések igen szép számmal történtek, s megrendelték az albumot a *király, Ferencz Ferdinánd* és *Ottó* főherczegek is. Egy év alatt a szép mű elkészült nagy díszben. Közreműködött a hölgybizottság fölkérésére maga *Lotz* Károly is, ki a közlendő képeket kiválogatta és az eredeti rajzokat és kartonokat a szerkesztők rendelkezésére bocsátotta. *Morelli* Gusztáv tanár, a jeles fametsző, a képek kivitelét intézte, s a fametszetek is az ő jó vésője alól kerültek ki. Ezeket a metszeteket az album szövege közt helyezték el, vagy kezdő- és sarokdíszeket alkotnak. Vörös nyomásuk a kiállítás díszét öregbíti. Husz külön lapot foglalnak el a falfestmények másai, az eredeti kartonok rajzai után. Ezeket *Aust* R. budapesti műintézete fénymetszetben (heliogravur) sokszorosította finom pontossággal. A nyomdai kiállítás, a pazar és ízléses kötés szintén a hazai műipar derék munkája, idegen kezekre nem volt szükség. Az album szövegének megirására *Riedl* Frigyest kérték föl, s az ő munkájáról is csak jót mondhatunk. Erőteljesen, biztosan és találón jellemzi Lotz művészetét és egy-egy festményének eleven, találó leirását adja.

Lotz Károly a monumentális festészetben lett első művészünk, s az albumból tökéletesen megismerjük. Csak ifjabb korában festett életképeket, de már akkor is sokat segitett bécsi mesterének, Rahlnak, a bécsi paloták falképeinek elkészítésében. Budapesten az első falfestményekre a hatvanas évek felé került a sor, mikor a Vigadót fölépitették. Lotz, Than és Wagner Sándor festették a Vigadó csemege-terme és lépcsőháza freskóit. Lotz a *Tündér Ilona és Argirus királyfi* meséjét illusztrálta a lépcsőházban. Majd a Nemzeti Múzeum lépcsőházának falképei foglalkoztatták Lotzot, kinek aztán egész dús erejét és fantáziáját igénybe vette a freskó-festés. Középületeink egy nagy részében ott találkozunk a nagy művészszel. Ott van az akadémiában, ott gyönyörködünk benne az operaházban, az országházban, az igazságügyi palotában; megtaláljuk a ferenczvárosi templomban, a Mátyás-templomban, a pécsi és a lipótvárosi bazilikában, és több uri magánházban is. A történelem, vagy az allegoria és Olympus szól ezekből hozzánk. Az erő, egészség és plasztika tökéletességében jelennek meg alakjai, élvezvén a szépség és fenség adományait, és kifejezőn hirdetvén a művész ideáit és törekvéseit. Földi por ott nincs. Lotz festészetének egyik külön része a *mennyezet-festés*, melyet a nagy mesterek csak kevéssé műveltek, de a modern festőnek annál többször adnak dolgot és okoznak nehézségeket. Itt a távlat kiszámitása a kép megszerkesztésének és megrajzolásának egész más föltételeket szab. A festő előre úgy készíti el magának a tervet, hogy a kép a néző feje fölött lesz, s onnan fog látszani felülről, de alulról nézve. A művész a képet piramis alakjában csoportosítja, szélesebb alapról folyton keskenyedve, hogy alulról tekintve csalódást ébreszthessen, mintha a lapos mennyezet fölnyilt volna, s az ott ábrázolt jelenet a magasban, szabad helyen, az etherben játszódnék.



A Lotz-albumból.

SZENT LÁSZLÓ ÉLETÉBŐL. — LOTZ KÁROLY FALFESTMÉNYE A BUDAVÁRI MÁTYÁS-TEMPLOMBAN.

Az új országház mennyezet-festményeiből választott képünkön kivált «*A törvényalkotás apotheozisa*» mutatja a mennyezet-festés távlatának szabályait, melyekkel illuziót kell ébresztenie. Riedl a leiró szövegben ezekhez találón jegyzi meg:

«Az ilyfajta ábrázolás, mely az összes alako-

kat, hogy úgy mondjam, fejünk fölött úszva mutatja be, igen nehéz. Nehéz alkalmatos tárgyat találni a kép számára, nehéz az alakok anatómiája ily sokféle rövidülésben és még nehezebb az így alulról látott idomok szépségét feltüntetni. Hiszen ha felnézünk a mennyezet freskójára, nemcsak csalóka égboltban lógó lábakat akarunk látni, hanem az embernek, az életnek eszményített ábrázolását.»

Az új országház mennyezet-freskójából két részletet mutatunk be az albumból. Az egyik «*A törvényalkotás apotheozisa.*» A középen Magyarország géniusza márványoszlopra vési a legfontosabb törvényeket, a kiegyezésről, felelős kormányról, pragmatica sanctióról, stb. A geniuszszal szemben ott lebeg a Historia, ez mondja meg, hogy mit kell bevésni. A Historia alatt a párkányon az Erély és Hazaszeretet alakjai jelennek meg, előttük a párkányon alól az agg kronos, az Idő istene. Az oszlop alján a talapzaton a «vérszerződés» domborművű képe. A párkányzat baloldalán az Igazság és Bölcseség. Legfelül egy viharos csoport, melynek magasan szálló, fáklyát tartó alakja a győztes Béke, alatta pedig egy női alak, fején frigiai sipkával, az Anarkhia. — Másik része a mennyezeti képnek *Magyarország apotheozisa.* Középen a párkány fölött Hunnia czímerrel és a kormánypálczával. A fő alakok félkörben körülszállják: jobbról a Gazdagság (a bőségszaruval), balról az Igazság. Egészen fent a Béke és a Dicsőség géniuszai megragadó csoportozatban. Érdekes a kép alsó része, mely a nemzetet allegorizálja; a nép, az egyház, a művészet, a honvédelem van itt feltüntetve. Baloldalt lent az áldást adó püspökkel szemben gr. Széchenyi István, mint a modern Magyarország megteremtője.

Közöljük az albumból az *operaszinház mennyezetének* képét is. Az óriás festmény másolatban adása nem könnyű, mert a kicsinyítésben elvész a részletek finomsága. A kép az *Olympust* nyitja meg, s egy szép viziót tár föl. Az egész Olymp isteneit látjuk egybegyűlve, a mint a merész görög fantázia megalkotta őket. Hallgatják elragadtatva Apollo lantját. A fény, melyet maga körül áraszt, megaranyozza körös-körül a felhőket, áhítat, elragadás fogja el a halhatatlanokat. Egyik legszebb része a roppant képnek a tánczoló három Gráczia, az Apollo melletti jobb csoportozat. Ezt a mennyezetképet tartják Lotz legfőbb művének.

Templomi falfestményeiben Lotz a magyar vallásos élet történetéhez fordúl, a szent királyokhoz, vagy Hunyadi Jánoshoz. A ferenczvárosi templom falára *Hunyadi János halálát* festette, a mint Kapisztrán János az utolsó szentséggel látja el. A vallásos áhítat mellett a hazafias érzés is fölemelkedik a szívben a kép előtt. (Morelli metszése után közöljük a képet.) A budavári Mátyás-templomnak szintén a magyar történelem szent legendáiból festett a művész, Szent László királyról hármas képet.

Az album szövegírója jól stilizálja a kérdést, mikor így teszi föl:

«A mennyezetfestő Lotz eléri-e az eget is. Nem lesz novellisztikusan mozgékony, vagy akadémikusan merev, ha keresztény szentképet fest? A báj, a pogány szépség festőjének van-e rajzónja és ecsete a keresztény spiritualismus számára, van-e elég egyszerű nemes körvonala és lelkének elég áhitatos bensősége a bibliai fenség érzékítésére? A feleletet megkapjuk Lotz vallásos képeiben, melyek sokoldalu szellemének ismét oly egészséges jelentkezései, s oly meggyőző lelkesedéssel kötik össze a vallást és a hazafias érzést. A nagy vonások, méltóság és egyszerűség jellemzi a négy evangelista ábrázolását a lipótvárosi templom kupolájában. Egyházi és történeti tárgy összeforr a ferenczvárosi templom azon képében, mely Hunyadi János halálát ábrázolja. A XV. század legnagyobb hőse és e század legnagyobb szentje, a lángszavú Kapisztrán János van itt egymás mellett feltüntetve. A vallás és a halál kettős szentsége komoly jelleget ad e képnek, melynek egyszerűsége, szinezése és nagy vonásai különben is méltóságos hatást tesznek reánk.»

A budai Mátyás-templomban két mozgalmas fali képet festett Szent Lászlóról. Az egyiken a magyar templomok hagyományos képét is visszaidézi, mikor a hős és szent király kiszabadít egy magyar lányt a kún rabló hatalmából. A másik képet közöljük *Szent Lászlóról.* Ez is a magyarok előtt oly kedves László-legendákból van merítve. Középen László király testének kiemelése a nagyváradi sirboltból. Sirját



MAGYARORSZÁG APOTHEOZISA.

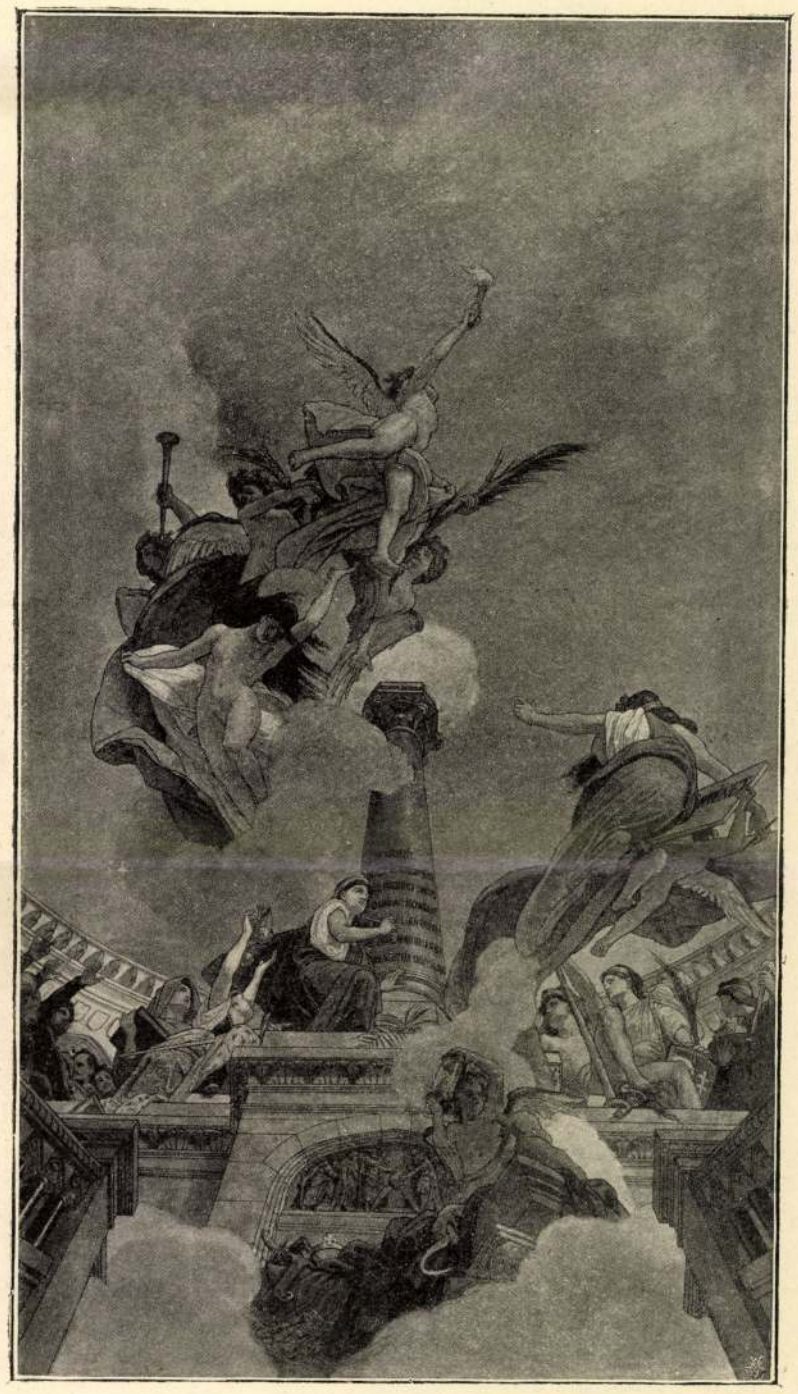

A TÖRVÉNYALKOTÁS APOTHEOZISA.

A Lotz-albumból.

MENNYEZETKÉPEK AZ ÚJ ORSZÁGHÁZBAN LOTZ KÁROLYTÓL.



A ZENE.

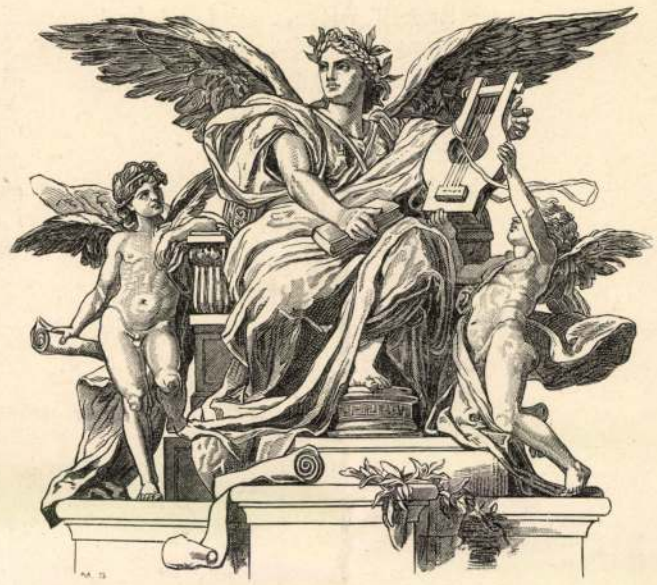

A KÖLTÉSZET.



A TÁNCZ.

LOTZ KÁROLY KISEBB FALFESTMÉNYEI. — Morelli Gusztáv tanár fametszetei a Lotz-albumból.

vallásos tiszteletben tartották a késő idők is, s fölkeresték a királyok. Az isten-itéleteknél is az ő sirjánál kellett esküt tenni. A kép jobb oldalán látunk ily jelenetet, mikor egy meggyilkoltnak holttesténél a pörbefogott vádlott birái jelenlétében tesz esküt László király sirjánál, hogy ártatlan. A baloldali kép is László tetemének egyik legendája. A mikor holttestét Nagy-Váradra vitték, eltévedtek vele, s éjjel angyalok jelentek meg, a kik a halottvivő szekérrel a helyes irányba megindultak.

Lotznak még nehány kisebb freskóját is bemutatja az album, Morelli metszetében. Ezek nagyobb fali képek kiegészítői. Igy a *Tudomány*, az Akadémia dísztermének mennyezetéről, mig a két nagy oldalfalat a magyar közművelődés megragadó momentumai foglalják el. A *Zene* és *Táncz* az operaszinházból szintén mellékes képek, valamint a *Tündér Ilona fát ültet* és *Argirus és a sárkány* a Vigadó lépcsőházának szegélyző-freskóiból. A főképeket itt Thán Mór festette.

Lotz magas stilű művészetének kedves, szép és becses gyűjteménye a *Lotz-album*, melyet a Franklin-Társulat nyomdája állitott ki rendkívül diszesen. A magyar klasszikusok közt van ennek helye és semmi mivelt családból hiányzania nem szabad. A mivelt közönség szivesen is fogadta. Tetemes költségeit már is fedezte, úgy, hogy az albumnak mindazon jövedelme, mely további megrendeléseiből, s az albumnak könyvárusitásból gyűl össze, már tisztán a segély-alapot gyarapítja. A gyűjtőíveken begyűlt összeg postautalványon a *Magyar Földhitelintézethez* küldendő, a gyűjtőívek maguk pedig *Benczúr* Gyuláné úrasszonyhoz, VI. Lendvay utcza 15. sz. Az album ára, díszes mappában 15 frt. — Bolti ára jóval nagyobb lesz. Azok, a kik a gyűjtőíveken fizetnek elő a műre, névre szóló példányt kapnak.

FERENCZ CSÁSZÁR MAGYARORSZÁGI NAPLÓJÁBÓL.

II. József császár gyermektelenül maradván, hogy utódjai hosszu sorát biztosithassa a monarkhia trónján, még életében rendelkezett, hogy a dinasztiának utána uralkodásra hivatott ága, a toskánai, méltó sarjakat nevelhessen a trónnak. Ez az igyekezete birta arra, hogy Lipót nagyherczeg legidősbik fiát, Ferenczet még életében Bécsbe hivja Flórenczből, hol addig gyermeksége gondtalan napjait élte s oldala mellett vezesse be a kormányzás nehéz művészetébe. Nehezen ment a dolog, a nagyratörő császárt sokszor fogta el kétség: vajjon természeti hajlamainál, nevelése eddigi irányánál fogva alkalmas lesz-e a természeténél fogva bátortalan, minden iránt közönyös Ferencz arra, hogy egykor méltóan helyettesithesse őt a trónon. Ez aggodalmai, e törekvései tükröződnek vissza a toskánai nagyherczeggel váltott számos levelében is, melyeket Wolfsgruber most megjelent két kötetes műve «Franz I. Kaiser von Österreich» — sok más eddig napvilágot nem látott adattal együtt használ fel arra, hogy királyunk néhai nagyatyjának teljes történeti hű képét adja.

A műben gondosan földolgozott anyagok közt a császári és királyi udvari levéltár több csomója tartalmazza a trón kiszemelt örökösének saját följegyzéseit Magyarországon töltött napjairól is, s a szombathelyi lovas gyakorlatokról. Két hónapra volt tervbe véve az ifjú Ferencz főherczeg magyarországi tartózkodása, hogy ezen idő leteltével aztán a táborban nyújtassék alkalom katonai készültsége további értékesitésére.

A fiatal főherczeg szolgálatára Kinsky altábornagy rendeltetett, Alvinczy tábornoknak pedig Budán egy gránátos-zászlóalj bemutatása jutott feladatúl. József császár unokaöcscse számára mindjárt tábori ágyat rendelt s a magáéhoz hasonló egyenruhát, és különösen utasította Magyarország térképe buzgó tanúlmányozására. Útjára 3000 aranyat utalványozott, részletes utasitása pedig apróra megszabta, hogyan oszsza be a táborban idejét, hogyan viselkedjék.

1786 június 21-én utazott el Ferencz Bécsből Szombathelyre, a hol Kinsky gróf fogadta, három dísz-lovasszázad élén. A trónörökös élénk megfigyelését tanusitják följegyzései, melyeket gondosan bevezetett naplójába a látottakról és tapasztaltakról. Szombathelyt «meglehetős csinos helység»-nek nevezi, noha a magyarok — ugymond — városnak hivják. A házak nagyobb részt szalmával fedvék, de már kezdenek cserépfedelet is használni.

A papnöveldébe szállásolták a főherczeget s azután fokozatosan bemutatták előtte az egész szolgálatot, kezdve a legénység kioktatásától. «Egy szakasz vonúlt ki, s megmutatták előttem a legénység egyenkénti foglalkoztatását, a miben mindenre ráismertem, a mit tanúltam. Beláttam, mily szükséges és fáradságos, legénységet és lovat módszeresen kiképezni, mily sok időre van szükség egy csapat összeállításához s mily szükséges a részleteket tanítni, mielőtt egy egész jönne ki belőle.» Hasonló érdeklődéssel jegyezte meg, a midőn hadosztály-gyakorlatot végeztek előtte s egy hadosztály eldefilirozott: «Ha a rossz és hibás lovak száma, — a milyenek egy ilyen ezredben, sajnos, előfordulnak, — mindig szaporodik, akkor csoda lesz, ha lovasságunk megtartja azt a helyét, melyet most elfoglal. Mert habár nem vagyok is lóismerő, legalább ötven lovat kellett volna a két svadronnál kimustrálandónak találnom.»

Fenmaradtak, mint Ferencz császár katonai pályájának érdekes emlékei, a szolgálat minden ágában szerzett gyakorló-czéduláí is, a melyekre vonatkozólag igy ir naplójában június 27-ikéről: «Ma már könnyebben ment, mert tegnap nehezemre esett, először beszélni egy csapat előtt, parancsot adni ki és magyarázni.» Aztán következett a szakaszvezénylet. «Nekem kellett volna vezényelnem, de nem a legjobban sikerült.» Július 18-ikán vezényelte először az egész ezredet.

Közben pisztolylyal czélba lőni jártak a tisztekkel s tojásra lődöztek. Az irodai munkába is beavatták a főherczeget s át kellett néznie a számvevő iratait, az auditor-hadbiró jegyzőkönyveit. El is szörnyűködött, hogy mennyi irka-firkálással jár egy ezred vezetése.

Egy hónapig tartott a főherczeg szombathelyi időzése, mely alatt alkalmat vett magának a hét éves háborúban szolgált rokkantak segélyezésére s a püspöktől kieszközölt ingyen fából egy téli fedett lovarda épitésének előkészitésére. Innen Pápán, Veszprémen és Székesfehérváron át Pestre jött s a «Hét választófejedelem»-nél vett szállást.

E tartózkodásának czélja az volt, hogy a tábori életben gyakorolja magát, mielőtt a táborba bevonúlna. A magyar katonák szépsége meglepte s ennek tartózkodás nélkül ad kifejezést naplójában is. Másrészt hiven beszámol arról a benyomásról is, melyet benne Buda vára támasztott. «Egy kocsiközlekedésre alkalmas, azonban igen meredek új úton jutunk a várba s mindjárt az új kapunál be a palotába. Ez igen terjedelmes. Itt csak a hadparancsnok lakik, még pedig szépen berendezve; benne most egy új szálláson dolgoznak. A kilátás *magnifique*, az egész Duna feltárul, a tábor egész térrajza s másik oldalon minden, egész Váczig. A Ráczváros felé is igen kellemes a kilátás. A palota mellett van a szertár. Abban van most a pesti táborhoz szükséges minden ágyú, mozsár, valami 16,000 új karabély és muskéta, sisak és vért, némely ezred szükségletére, török háború esetén, végre néhány ritkaság. E mellett van az Eszterházyak kórháza, mely, mondják, nagyon tiszta. A házak igen csinosak, de a várban való tartózkodás börtönhöz hasonlit. A sánczfalak részben bedőltek, részben leroskadással fenyegetnek, de ki kell javitani és fentartani, mert sok háznak alapzatául szolgálnak. A várost a váczi oldal felőli szögleten, mely a Krisztinaváros felé néz, ostromolták és vették be legutoljára a császáriak. Van itt egy márványkút is, a melyen a város emléket akart a császárnak emelni, mikor bizonyos kegyet kért tőle, melyre igen érdekes választ kapott. Itt van a Kuria háza is, a hol a különböző kancelláriák s a septemviralis tábla gyüléseire szolgáló

termek láthatók. Nem épen a legjobban van beosztva. A felső szobák csupa kicsiny zugok, az alsók ellenben nagyságukhoz mérten túlságos alacsonyak. A kamara-házban az igtatók, levéltárak és könyvvezetések igen nagyok s jól vannak berendezve; itt mintegy 300 hivatalnok dolgozik.»

Ilyen tanulmányai közepett érkezett le augusztus 14-én József császár is, a ki előtt most a főherczeg a Degenfeld-gránátosok zászlóaljával annak teljes megelégedésére s az egész tábornoki kar dicsérete mellett mutatta be vezényletét. Két nappal ezután az ezredek gyakorlatait tekintették meg. «Pompás látvány volt, — irta Ferencz császár abból az időből, — középen a gyalogság, a két szárnyon a lovasok. Gyönyörű dolog 30,000 embert a legnagyobb rendben és csendben maga előtt látni. A Nassauiak legénysége szép s e gyakorlatban nézetem szerint a legjobb. Württemberg a maga dolgát jól csinálta. Csak az történt, hogy félreértésből két divizió balra, egy jobbra fejlődött ki a frontból, a törzstiszt, ki egyedül volt, nem tudott magán gyorsan segíteni s lassan vonult fel a frontba.»

Augusztus 19-én kezdődött meg a nagy gyakorlat, melyről így emlékezik meg a főherczeg: «A manőver előttem igen szép látvány volt, mert először láttam ily nagy tömeget manövrirozni. De nem felelt meg egészen a hadgyakorlat czéljának, s nem a legjobban ütött ki, mert igen szorosan tartották magukat a kiadott utasításhoz.»

Egyéb időtöltései közt meglátogatta Ferencz császár a Gyulay Sámuel-féle ezrediskolát is, melyről elismeréssel írja, hogy «igen tiszta, a gyermekek jól tápláltak, jól ruházottak, s ügyesek abban, a miben oktatják.» Ellenben a budai szinházat felettébb alacsonynak találta: «a páholyok igen nagyok és alacsonyak, hogy nem lehet alkalmasan kitekinteni, a szinészek nem a legjobbak s a mi a legrosszabb, mivel csupa fából van, tűzveszély esetén veszedelmes!» Még Promontorra is elment a főherczeg aug. 18-án Alvinczy társaságában, s bujkált a sziklába vágott barlangokban, melyek «folyosószerűen vannak vágva s igen tágasak». Egyikéről azt is hallotta, hogy «egykor Eugen herczeg juhakla volt, most salétromot ásnak benne.»

Általában rokonszenves emléket vitt a főherczeg haza Magyarországból, melynek egykor fölkent királyává volt választandó. Jól mulatott s mint maga mondja, Magyarország figyelemre méltó szép ország. Csak szigorú nagybátyja nem volt egészen megelégedve naplóinak bemutatott töredékeivel, melyekre vonatkozólag azt irja a kemény, katonás császár Ferencz atyjához, Lipót nagyherczeghez Florenczbe, hogy a fiúnak van tehetsége, de nem bir elég élénkséggel az előadásban, s ismét megujítja azt a véleményét, hogy ép úgy lehetne pap belőle, mint katona. A szabadelvü Józsefnek mindig az volt félig tréfás, félig komoly fenyegetése, kissé szenvtelen öcscsével szemben, hogy papot csinál belőle.

De azért a főherczegnek rövid időn alkalma nyilt a harcztéren is bebizonyitani, hogy benne sem fajult el még a Habsburg-vér, s a török háborúban, alig pár hetes házasélete boldogságából kiragadva vett részt a császár oldalán. Ez alkalommal ismét keresztül utazott Budán. s most már kedvezőbben nyilatkozik a karmelita kolostorból átalakított szinházról, melynek oly sok kijárata van, hogy a tűztől nem lehet benne félni.

Futakon át vezetett tovább útja, a hol a Mezőhegyesről jött Csekonics őrnagy látogatását fogadta, a ki elbeszélte, hogy minő csellel szerzi meg Oláhországból a török vámőrök megvesztegetésével a szarvatlan, de jobb húsú ökröket a hadsereg ellátására, s hogyan főzi le az olcsón bevásárolt sovány ökrök hizlalásával a drága mészárosokat. Azután Ujvidéken, Zimonyban szemlélte meg a tábort, mely utóbbi helyen «Lipcséig kereskedő gazdag kalmárok házába volt szállva.» De ki venné rossz néven az ifjú férjtől, hogy gondolata leginkább szerelmes hitvestársánál időzött? Napjában kétszer is váltottak leveleket s a fiatal asszony levelei telvék gyöngédséggel és sóvárgó vallomással a távollevő iránt. «Madarad mindig keblemen ül, minden lehető módon kényeztetem, mert tudom, hogy te szereted. Többi madaraimat is máshová tettem, hogy kiáltozásaikkal ne feledtessék énekét» — így ir epedezve a hű nő messze földön időző férjéhez.

V.



Morelli Gusztáv tanár fametszete *a Lotz-albumból.*

HUNYADY JÁNOS HALÁLA. — LOTZ KÁROLY FALFESTMÉNYE A FERENCZVÁROSI TEMPLOMBAN.

AMERIKAI KÜLÖNLEGESSÉGEK.

Irta Virter Ferencz.

II.

(Templomok belépődijjal. — Melódikus harangzúgás. — Művészi orkesztrumok. — Korteskedés a szószékről. — A templom mint munka-közvetitő. — V. Vazul esete. — A nő jogai. — A gyorsházasság. — A házassági igéret be nem tartása.)

Az amerikai társadalomban, épen úgy, mint az ottani kereskedelmi életben, a szenzáczió hajhászásnak két legfontosabb segédeszköze: *a vallás* és *a politika*. Mindkettő igen nagy tényező a boldogulásban, értve: vagyonszerzésben.

A *templom* egyik különlegessége Amerikának. Az ott t. i. nem csupán imahely, hanem *vállalat*.

A new-yorki templomok legtöbbjében *belépti-dijat* kell fizetni az ülőhelyekért; állani meg nem engedik az embert. Néhány perczig még elnézik, a mint valaki egy sarokba vonulva, csendesen imádkozik; de aztán már ott terem a templom őre, egy jól öltözött komoly úriember, és feltűnés nélkül kéri az álldogálót, hogy a padokban helyet foglalni sziveskedjék. A «vendég» kénytelen ekkor letelepedni a kipárnázott kényelmes padra — az ár különben nem sok, 10 centtől (25 kr) feljebb.

A virágokkal, pálmákkal és remek üvegfestményekkel ékesített templom hajójában a futószőnyeges padló nyilásain keresztül a légfütés kellemes melege árad. A kényelem az első kellék minden vállalatnál, még ha templom is. Néhány percznyi várakozás után aztán megkondul a harang a tornyokban. Hanem micsoda harangszó ez! A különböző hangú harangok művészi ügyességgel úgy hozatnak mozgásba, hogy azok *melódiaszerűen* adják elő a mai zeneprogramm mottóját, tudatva így mindenkivel, hogy ma pl. január 26-án, a *Trinity church* orkesztruma, a Beethoven imadalát fogja énekelni s ez azonnal megkezdődik.

Ilyen formán a tömérdek templom közül ki-ki könnyen választhatja ki azt, a melyik épen izléséhez képest legtermészetesebbnek igérkezik.

Mikor a harangzúgás véget ér s a templom már elégséges számú közönséget foglal magában, a kapuk bezáratnak, nehogy az áhitat a járás-kelés által zavartassék. Ez egyúttal igen jó eljárás arra nézve, hogy senki sem szökhessék el.

A sekrestye kis csengőjének megkondultával, mely a pap belépték jelzi, — megszólal végre az orkesztrum is a magasban.

Hogy mily műélvezetet nyujthat ennek az orkesztrumnak egy ily előadása, legjobban magyarázza az a tény, hogy egy prim-énekesnő 6—8000 dollár fizetést húz egy-egy templomtól. A zenekar maga pedig csupa kiváló művészekből áll. Hegedük, csellók, fúvóhangszerek és orgonák mesteri összjátéka ez. Teljes operai zenekar. És az előadás! Nem közönséges templomi ének ez már, hanem szinjáték. Néha távolból hallatszik a zene, mintha felhőkbe volna burkolva; aztán mindegyre közeledik, végre teljes erővel hallatszik, a karzat előrészében. A solo-énekszámokat a «Metropolitan Operahouse» kiváló művészei adják elő. Nem lehet csodálni tehát, hogy némelyik templom jövedelmező ség szempontjából nem utolsó vállalat Amerikában.

A templomok épitése és berendezése igen díszes. Különösen az *ötödik avenue* mentén találhatunk remek gót-stilü templomokat. Ezekben a nagyon is fényes templomokba azonban sok helyütt tilos a nagyközönségnek a belépés és meghivók előmutatása ad csak útat az ajtókon át.

A nők és férfiak általában véve külön ülnek egymástól; a kényelemmel berendezett padok minden ülésén pedig imakönyv fekszik a közönség használatára; leginkább azonban a biblia. Ha egynémelyik könyv el-eltünik, az nem okoz feltünést, mert imakönyvet lopni nem bün.

A templom-rendszer eme külsőségei mellett azonban sokkal érdekesebb annak erkölcsi szereplése a társadalomban.

Amerikában a templom ugyanis eszköz más czélok elérésére. Különösen a politikában.

Megértés végett csak egy dolgot említek: az amerikai templom szószékéről a papnak jogában áll bármiről beszélni, nem csupán a vallás dogmáiról, hanem a politikáról is.

A két év előtti választások alkalmával önnön magam tapasztaltam: hogy korteskednek a szószékben. New-York város főpolgármesterét választották épen s a négy jelölt óriási erőmegfeszitéssel igyekezett a díszes polczra jutni. És a templom volt az, mely a győztesnek a legtöbb szavazatot megszerezte. A kortes müfogások legmesteribb körmönfontsága kétségkivül az Isten és a hit felhasználása. Egy ily szószéki prédikáczió pedig művészi szinészkedés. Ugy sirni és úgy nevetni, oly művészettel, mint a *Broadway* és a *tizedik utcza* sarkán álló templomban, még nem hallottam másutt. Azok a szemjátékok, azok a mozdulatok, mikor az ellenjelölt bünеit sorolta fel a pap, mondhatom, teljes hatásúak voltak. A hallgatóság pedig lelkesen *tapsolt*.

Hogy e mellett a nevetséges túlzás mellett a vallás tekintélye s a papok értéke a közönség szemében nem válik szintén nevetségesekké, ez abban leli magyarázatát, hogy első sorban az amerikai igen-igen vallásos érzelmü, sőt babonás is; másodszor és főként pedig azért, mert a templomok kezdeményezői csaknem valamennyi jótékonysági intézménynek. Az iskolák, kórházak és szegényházak befolyásuk alatt állanak. Az amerikai jótékonysági intézeteknél valóban segélyben részesül bárki, a ki érte megyen; szegénységi bizonyitványt sem kérnek senkitől, mert hisz a ki kér, az már bizonyosan rászorul a segélyre.

Az intézeteken kivül közvetlenül a templom is juttat segélyt; nem garasokat, hanem állást, munkát. A ki sokszor eljár a templomba s látják róla, hogy szegénységében Istenhez folyamodik, az okvetlenül számithat arra, hogy nehány nap mulva valaki meg fogja szólitani és segitségét ajánlja neki.

Érdekes példa erre egy magyar fiatalember esete.

V. Vazul, előkelő budapesti család Amerikában élő fia, ott arra az élelmes gondolatra jutott, hogy a templomba fog járni. «Hátha megszán valaki?» — gondolta magában. Mintegy öt napon át térdelt egy bizonyos templom sarkában, hol a szegényeknek ingyen adnak helyet, — míg egy napon hozzá lépett egy úr

és kérdezősködött viszonyai felől. A ravasz fiú elmondta nehéz sorsának megható meséjét és — a vállalat sikerült. Mert a fiatal ember, a ki különben kiváló és tanult énekes volt, — ugyanazon templom zenekarának karmestere lett s mellesleg még egy szinházhoz is szerződtették.

*

A *házasság* és a családi élet Amerikában szintén nagyon különbözik az európaitól.

A nők sok és nagy joga Amerikában már szinte túlságos, különösen a mi a házasságot illeti. Sehol egy állam sem igyekszik oly hathatós kedvezményekkel gyarapítani a házasulási kedvet polgáraiban, mint ott. A házas ember oly kiváltságokat élvez, a minők valóban irigylendők. Például perbeli foglalásnál a házas ember szobaberendezése és teljes ruhatára érinthetlen; azokat el nem árverezhetik. És még tömérdek ily kedvezmény van. Az asszony semmiképen sem függ jogilag férjétől. Hozományát és vagyonát önkényüleg kezeli. Szerződés-kötéseknél is független. És ha férje könnyelműen elfecsérli keresetét s nem gondoskodik kellőképen nejéről, akkor az asszony törvényileg büntetteti férjét. A válás nagyon meg van nehezítve és itt mindenkor a nő javára itélnek, egy esetet kivéve: a házasságtörést a nő részéről. Ekkor a törvény teljes szigorral lép fel vele szemben.

A házasságot sehol sem kötik oly egyszerű módon, mint Amerikában. Előre való kihirdetést nem ismernek, sőt az eljegyzés is csak az előbbkelőknél dívik.

A nő és férfi minden iromány nélkül beállít az «alderman» irodájába (esetleg bármely más helyen, ha sürgős) s kijelentvén az egybekelés szándékát, minden formaiság mellőzésével, aláirják a házassági szerződést. Megesküsznek, hogy a *mondott* (nem «bizonyított») tételek — mint: kor, név, lakás, — valók s ezzel az ügy be van fejezve. Tanuképen sokszor az «alderman» szerepel más híján.

Igen természetes, hogy ily állapotok mellett igen gyakori a *bigamia*. Némelyik férfinak öt felesége is van titokban. Ezt azonban a törvény nagy szigorral sújtja.

A *szerelem*, mint olyan, igen tág fogalom a dollárok hazájában. Európai felfogás szerint talán túlságos az a szabadság, melylyel a nő ott a férfival szemben fellép. A leány, mint általában minden gyermek, nem függ oly mértékben szüleitől, mint nálunk. Az apa gyermekét meg sem verheti, mert a rendőrséggel gyűlhetik meg a baja. A szülői házban élvezett e szabadság következménye az a szokás, hogy a leány, minden kiséret nélkül, látogatja «barátjával» a hangversenyeket, szinházakat, vendéglők helyiségeit késő éjjelig, a nélkül, hogy az apának, vagy a világ nyelvének ahhoz köze legyen. Ennek a nagy szabadságnak meg vannak természetes rossz oldalai is. S ennek megvédésére szolgál a *házasságigérés és meg nem tartás* elleni szigorú törvényes eljárás.

A házasságot igért férfit, ha csak hiteget, a nő letartóztathatja s ha irott vagy csak egy tanú által megerősített bizonyitéka van is a tett igéretről: akkor a házasságtól azt a férfit meg nem menti semmi. Elcsukják, legyen bár Mac Kinley fia is és addig vissza nem nyeri szabadságát, a míg bele nem egyezik az igéret teljesítésébe. De a beleegyezést nyomban követi is az esküvő a börtönben, hol a megjelent hölgygyel őt az alderman azonnal összeesketi. Ez alól kibújni csak búsás kárpótlási díj fejében lehet, — ha a nő beleegyezik.



A Lotz-albumból.

A MAGYAR KIRÁLYI OPERAHÁZ MENNYEZETE LOTZ KÁROLYTÓL.

Lotz Károly

AZ ÜVEGHÁZBAN.

171. Vallásos kompozició vázlata. Királyfi Béla úr tulajdona.
172. Vázlatok Sz. László életéből. Az Ernst-Muzeum tulajdona.
173. Bachans menet . . . . . 30000.—

AZ ABLAKON.

174—178. Rajzok. Egyenként 150.-

VITRINÁBAN.

179. Kis legyező. Eladó.
180. Vénusz. Schiffer Miksa úr tulajdona.
181. Álom . . . . . 800.—

KÜLÖN TEREMBEN.

182. Plafond. Munkácsy Mihály párisi palotája számára. Dr. Hubay Jenő úr tulajdona.

HETEDIK TEREM.

157. Női arckép. Magántulajdon.
158. Férfi arckép. Dr. Mutschenbacher Béla úr tulajdona.
159. Kapisztrán János keresztes hadat gyüjt. Fővárosi Muzeum tulajdona.
160. Szent István alamizsnát oszt . . . . . 1500.—
161. Hunyady János halála. Fővárosi Muzeum tulajdona.
162. Vérszerződés. Az Ernst-Muzeum tulajdona.
163. Női arckép. Magántulajdon.
164. Női arckép . . . . . 2500.—
165. Lotz Károly önarcképe. Lotz Viktor úr tulajdona.
166. Női arckép. Magántulajdon.

VITRINÁBAN.

167—170. Rajzok. Egyenként . . . . . 250.—



Bercsenyi generális és kuruczai Veér Tamás házában. (III. felvonás.)

«VEÉR JUDIT RÓZSÁJA» CZIMŰ SZINMŰ NEMZETI SZINHÁZI ELŐADÁSÁBÓL.

hallod-e? — a mint ezt a szót hallja: «ideál» — gúnyosan nevet: az ember egyszerűen egy rakás, hússal és vastag bőrrel borított csonttá lesz, és ezt a ronda rakást nem a lélek mozgatja, hanem a kéjes ösztön. Ez figyelmet érdemel ám — csak szaporán! segítsetek neki élni, addig, a míg még ember! De ugyan mit tehettek ti arra, hogy fölkeltsétek benne az élet után való szomjuságot, mikor ti magatok is csak nyöszörögtök, jajgattok és sóhajtoztok, vagy pedig egykedvűen megrajzoljátok az ő fölöszlását? A rothadás illata terjeng az élet fölött, gyávaság és szolgalelkűség táplálja a sziveket s a lomhaság puha szálakkal békóba veri az elmét és a kezeket... Mit visztek ti bele ebbe a zűrzavarba? Milyen aprók, milyen szánalmasak vagytok ti mind! Oh, ha fölbukkanna egy komoly és szeretettel teljes ember, a kinek lángol a szive, s hatalmas, mindent felölelő az esze! A szégyenletes hallgatás nyomasztó csöndjében, mint a harang kongása hangzanának föl ihletett szavai, s lehet, hogy összerezzennének tőlük az élőhalottak megvetéssel sujtott lelkei!...

E szavak után hosszasan hallgatott. Én nem néztem rá. Nem tudom, mi volt erősebb bennem: a szégyen-e, vagy a rémület?

— Mit mondhatsz nekem mindezekre? — hangzott föl a kegyetlen kérdés.

— Semmit, — feleltem én.

Megint hallgatás következett.

— Hát hogy fogsz ezután élni?

— Nem tudom, — feleltem.

— Mit fogsz beszélni?

Hallgattam.

— Nincs nagyobb bölcseség a hallgatásnál!...

Kinos volt a szünet e szavai és a reájuk következő kaczagás közt. Gyönyörűséggel kaczagott, mint az olyan ember, a kinek már régóta nem kinálkozott alkalom ilyen könnyű és kellemes kaczagásra. Véres könnyeket sírt a szivem ettől a kaczagástól.

— He, he, he! És te — az élet mestere vagy? Te, a kit oly könnyű zavarba hozni? Most, remélem, tudod már, hogy ki vagyok? Igen? He, he, he... És közületek, ti aggastyánoknak született ifjonczok, azt hiszem mindenik épen ily zavarba jönne, ha összeakadna velem. Csak az, a ki a hazugság, az aljasság és arczátlanság pánczéljával övezi magát, csak az nem rezzen össze a lelkiismerete szavára... Tehát lám, milyen erős vagy te: egy kis lökés, — és elbukol. Mondj hát, mondj hát legalább valamit a mentségedre, döntsd meg azt, a mit mondtam! Szabadítsd meg szivedet a szégyentől és a fájdalomtól. Légy, ha csak egy pillanatra is, erős és önmagadban bizó, s visszavonom mindazt, a mit az arczodba vágtam. Meghajlok előtted. Mutass nekem a lelkedben csak valami olyat, a minek az alapján elismerhetnélek téged tanítónak! Nekem szükségem van tanítóra, mert ember vagyok; én eltévedtem az élet homályában, s keresem az utat a világossághoz, az igazsághoz, a szépséghez, az új élethez. Mutasd meg hát nekem azt az utat! Én ember vagyok. — Vess meg, üss, de szabadíts ki az élet iránt való közönyösségem iszapjából. Én jobb akarok lenni, mint a minő vagyok; — mit csináljak? Taníts meg rá!

Gondolkoztam: vajjon képes vagyok-e kielégíteni azt a követelést, a melyet ez az ember teljes joggal támaszt velem szemben? Az élet elmúlik, az emberek lelkét mind sűrűbben elborítja a kétségek köde, s meg kell találni a szabadulás útját. De hol az az út? Egyet tudok: nem a boldogságra kell törekedni, mire való a boldogság? Nem a boldogságban van az élet jelentősége, s az önelégültség még nem elég az embernek. Ennél mégis csak magasabban áll. Az élet jelentősége a czélokra való törekvések szépségében van, s kell, hogy a lét minden pillanatának meglegyen a maga magasabbrendű czélja. Ez lehető is volna... de nem az élet ócska kereteiben, a melyek közt mindenki olyan szűken érzi magát, s a melyek közt nincs meg az emberi szellem szabadsága.

Társam megint nevetett, de most már halkan, mint az olyan ember, a kinek a szivét gondok emésztik.

— Milyen sok ember volt már a földön, és mily kevés embernek emeltek emléket rajta! Honnan van ez? De hagyjuk az átkozott multat, — nagyon is nagy irigységet ébreszt az emberben! Mert manapság egyátalában nincsenek olyan emberek, a kik haláluk után valami vagyont hagynának maguk után a földön. Szunnyad az ember s nem kelti fel őt senki. Szunnyad és állattá alakul át. Korbács kell neki és a szeretet tüzes beczézgetése, a korbácsütések után. Ne tarts tőle, hogy fájdalmat okozol neki: ha szeretettel ütöd, akkor megérzi ütésedet és úgy fogja föl, hogy rászolgált. Ha pedig fájni fog neki és szégyelni fogja magát, úgy vedd körül lángoló szeretettel — s újjá fog születni... Az emberek? Ezek még mindig gyerekek, bárha olykor meglepnek cselekedeteik gonoszságával és gondolataik nyakatekertségével. És állandóan szükségük van kezelésre, gyámkodásra szeretetre, folytonos gondozásra s egészséges és friss táplálékra a lelkük számára. És te, tudod te szeretni az embereket?

— Szeretni az embereket? — kérdeztem én kétkedően, mert igazán nem tudom, vajjon szeretem-e az embereket. — Őszintén megvallva, — ezt én nem tudom. Ki mondhatja el magáról: én szeretem az embereket! Az az ember, a ki figyelemmel kiséri magát, sokáig fog gondolkodni ezen a kérdésen, mielőtt rászánja magát, hogy azt mondja: szeretem. Mindenki tudja, hogy milyen messze van tőlünk még az is, a ki legközelebb áll hozzánk.

— Te hallgatsz? Mindegy — én megértlek téged, ha néma vagy is... Most megyek...

— Már? — kérdeztem halkan. Mert bármilyen rettenetes volt is ő nekem, magam még rettenetesebb vagyok magamnak...

— Igen, megyek... De egyszer még eljövök hozzád. Várj rám!

És elment.

Hogy ment el? Azt nem láttam. Gyorsan és zajtalanul távozott, mint a hogy az árnyak eltünnek... Én pedig még soká ott maradtam a kertben azon a padon, nem éreztem a hideget és észre se vettem, hogy a nap már fölkelt és sugarai fényesen csillognak a fák zuzmarás ágain. Olyan furcsa volt látnom a világos napot és a napot, mely ép oly egykedvűen ragyogott, mint mindig, és azt a vén elgyötört földet, mely a nap sugaraiban vakitóan tündöklő hólepelbe volt öltözve . . .

PROLOG.

Lampérth Géza «Veér Judit rózsája» czimű regényes szinjátékához.

Krónikás:

Ugy bizony emberek *(a távolba mutat):*
Amott trombita zeng... ágyú dörg... dob pereg...
Egymást öli, vágja a kurucz, a labancz,
A szent szabadságért megint folyik a harcz.
Thököly pihen már távol messzeségben,
Törökországban «virágok mezejében»...
— Zászlaját Rákóczi tartja most kezében:
Dísze nemének és áldása honának,
Méltó fia dicső Zrinyi Ilonának,
Oldalán Bercsényi, Bottyán, Bezerédi,
Nagyhires vezéri
S kurucz vitézei forgatják a kardot,
Verik a labanczot!
Ajkukon — míg átok villámlik a szembül —
A «pro libertate» imádsága zendül...
Nagy idő ez! — Dátum lészen nem egy napja,
Mit büszkén őriz meg históriánk lapja.
Utódomnak, ki majd történetét irja:
Vörös lesz tintája, gyász-szin a papirja.
S szent borzalommal néz ránk a jövő vissza:
A mit lát: csupa harcz, dicsőség és halál...
(Kis szünet.)

Lantos:

Az én szemem, testvér, egyebet is talál.
— Míg fönn a bérczeken viharos a világ:
A völgy ölén most is nyit s hervad a virág.
— Míg amott vér csillog gyilkos fegyvereken:
Ég harmata rezg itt rózsaleveleken.
— Míg ott a dicsőség és a halál terem:
Ifju szivekben itt kél édes szerelem.
— Míg ott trombita zeng, ágyú dörg harsányan:
Itt pásztor-tilinkó szól mélázva, lágyan,
S a menny kék mezőjén dalol a pacsirta...

Krónikás:

Büszke könyvébe ezt Klio föl nem irja,
— Ő csak a harczokat, a vészt s halált rójja,
Mit neki szerelem, pacsirtaszó, rózsa!

Lantos:

Am kobzára veszi a regős, a költő,
És ha lezajlik majd egy-két emberöltő:
Szépet még szebbítve — édest édesbbitve
A múltért hevülő késő unokáknak,
A kik nemcsak harczra, háborúra vágynak,
De érdekli őket dal, szerelem, rózsa,
Ő pásztortüzüknél összegyülekezvén,
Napi munka után, nyugodalmas estén:
— Majd az én utódom regél nekik róla...

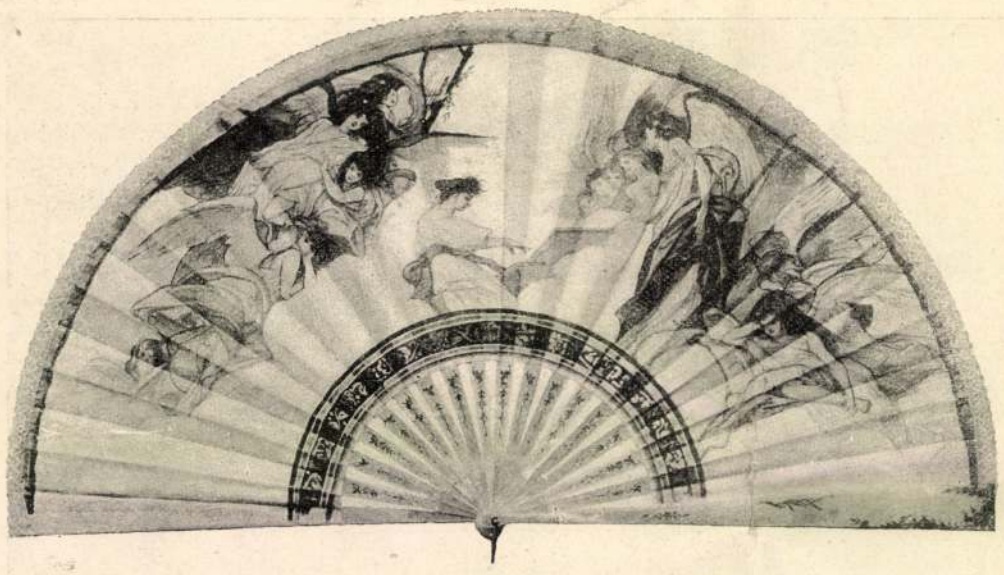

LEGYEZŐ.

A LOTZ-KIÁLLÍTÁS.

A Műcsarnokban, hol a tágas termek megtöltése máskor a művészek egész csoportjának is dolgot ad, jelenleg egyetlen képiró: *Lotz* Károly alkotásai kötik le a közönség érdeklődését. Közel nyolczszáz különböző műve van itt összehalmozva a nemrég elhunyt mesternek: ismert és megcsodált falfestmények kartonai; történelmi kompozicziók első vázlatai; arczképek; az ötvenes és hatvanas évekből származó magyar genreképek, tájfestmények, akttanulmányok s fiatalkori próbálkozások, melyek Lotz Károly első lépéseit mutatják a rögös művészpályán.

Nagyon érdekes, de egyúttal nagyon tanulságos is ez a gyűjtemény. Nyomról-nyomra kisérhetjük benne a művész fejlődését, a bécsi iskola hagyományait követő zsenge kortól kezdve pályája utolsó tizedében beállott csodás megifjodásáig, midőn egyszerre, váratlanúl az újitók táborába tér át, s olyan arczképeket ad a nyilvánosságnak, melyek alá a legmodernebb festő is habozás nélkül irhatná a nevét.

E két különböző stádium közé esik a művész férfikora, a magyar genre-képek és freskó-festmények gazdag sorozatával. Csodálatos, hogy a hessen-homburgi német származású képiró mint alakul át gondolkozásban és érzületben egyaránt magyar művészszé. Midőn hozzánk jön, még csak külsőségeit látja a magyar népéletnek. Örömest fest pusztai korcsmákban tivornyázó betyárokat; vidám zeneszó mellett lakodalmat ülő falusi népséget; szilaj ménen száguldó csikósokat s a csaplárnéval incselkedő legényeket; de ezeken a kompozicziókon még az akadémiai beállítás nehézkességét látjuk; az alakok merevek s a nemzeti jellegnek alig egy-két vonása emelkedik ki élesebben. Idő kell hozzá, míg parasztjai a magyar föld igazi gyermekeivé válnak. De végre mégis csak azokká lesznek, s e korszak későbbi termékeiből, különösen a csikós-életből merített kompozicziókból már magyar lélek szól hozzánk és magyar sziv dobog felénk.

Aztán jönnek a töriéneti freskó-képek, az érzület és gondolkodásmód teljesen hasonló átalakulásával és megizmosodásával. A bécsi chablon ezeken is mindinkább háttérbe szorúl, s ha a mult század hatvanas éveinek lázas felpezsdülése hosszabb időre terjed: Lotz Károly mint történeti festő is bizonyára még monumentálisabb művekkel gazdagitja a magyar művészetet; de a fejlődő társadalmi élet szükségletei csakhamar más irányt jelöltek ki számára s a regék, a mythologia örökös derűtől sugárzó világa, az istenek és félistenek birodalma felé terelik érdeklődését. Legnagyobb kompozicziói ebből a korból származnak; köztük az Operaház bámulatos mennyezetképe, melynek kartonjait most a kiállításban közelről megcsodálhatjuk. A nagyszabású alkotást igazában ezeknek a kartonoknak az útján ismerjük meg a maguk teljességében. Míg eredeti helyükön csak a kompoziczió összhatását bámulhatjuk, a kartonok módot és alkalmat nyújtanak arra, hogy az egyes részletek szépségeibe is elmerülhessünk. Szinről-szinre láthatjuk Lotz képzeletének káprázatos működését, derült, költői világnézletének megbukkan föl szemünk előtt e hosszú és tevékeny művészpályán! Lotznak nem munka, hanem lelki szükséglet és gyönyör volt a komponálás, mert ilyenkor az ideál derűs világába emelkedhetett. Vázlatai, kartonjai, melyek hihetőleg az állam tulajdonába fo nak kerülni, mindvégig példányképekül szolgálhatnak az eszményérlelkesülő fiatal művésznemzedéknek.



LOTZ KORNÉLIA ARCZKÉPE.

A mester által az újabb időkben festett arczképekből szintén gazdag gyűjteményt mutat be ez a kiállítás. Milyen modern, milyen igaz és fiatal a mi öreg mesterünk ezekben a hasonmát sokban! Alig lehet elhinnünk, hogy azok a sötét, nehézkes szinekben festett magyar genreképek s ezek a világos, könnyed, átlátszó tónusokat mutató hasonmások, különösen rajongásig szeretett leányának, Kornéliának hasonmásai ugyanarról a festéktábláról, ugyanannak a kéznek mozgásával kerültek hozzánk. A chablonost mily tüneményes módon űzi el ezeken az egyéni, a mélyen átérzett s eszközeiben a legegyszerűebbeket kereső művészi ábrázolás. Egyik-másik arczkép úgyszólván, csak oda van lehellve a vászonra és belőle mégis igaz élet, a jellem őszinte megnyilatkozása szól hozzánk.

De nemcsak a kiállítás nagyobb, önállóbb darabjai, hanem Lotz művészetének apró forgácsai is rendkívül érdekesek. Nem egyszer gyorsan, látszólag hanyagul dolgozik; szemmel láthatólag vét a test arányai ellen s olyan poseokat örökít meg, melyekben valami különös aesthetikai gyönyört nem találhatunk; ezek a pillanatfölvételek mégis szerfelett tanulságosak, mert egy-egy művészi gondolat kialakulásához szolgáltatnak magyarázatot s a mester teremtő munkáját mutatják be változatos mozzanataiban.

A nagyközönség, melynek eddig még nem nyilt alkalma arra, hogy Lotzot műveinek teljességében tanulmányozhassa, hálás lehet ezért a kiállításért; de még inkább hálásaknak kell lenniök a fiatal művészeknek, mert ez a gazdag gyűjtemény olyan művészt állit eléjük, kinek úgy életfelfogása, mint csodás munkakedve és termékenysége mintaképül szolgálhat. Lotz megmutatta, hogy az igazi művész még kedvezőtlen viszonyok közt is nagyot, maradandót tud teremteni, ha szereti művészetét s hű tud maradni eszményeihez.

nyilatkozását. Ez a mennyezet-kép gazdag tartalmával egymagában elegendő volna arra, hogy Lotz Károlyt kora mestereinek legelső sorába emelje. De hány hasonló nagyszabású alkotás

EGYVELEG.

* **A czár birodalmában** hatvan különféle nyelvű nép lakik.

* **A londoni rendőrség** központi hivatalában hetvenezer ujjlenyomatot őriznek. Ezek közt alig van kettő, mely teljesen egyforma volna.

* **Egy felnőtt elefánt** hátán 60 métermázsát könnyen elbir.



ARATÓ-ÜNNEP.

LOTZ KÁROLY MŰVEINEK KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

Átvezette egy smaragdzöld selyem butorzatú nappali szobán az ebédlőbe, a hol öt személyre volt terítve, oly elegánsan, akár csak a Maxim éttermében, Párisban. Még a divatos chrizanthemum virágok se hiányzottak. Balról a minisztert, jobbról Wraditznét ültette szomszédjának. A leves már ki volt tálalva és párolgott s a benne levő szürke gombakarikák kaczéran úszkáltak a tetején.

E pillanatban a szomszédban levő benyilóban egyszerre elkezdett mozogni vagy nyolcz vonó, s közbe szólt lágyan egy flóta, meg egy klarinét, meg egy czimbalom.

— Mi ez? — riadtak fel egyszerre a berliniek.

— Hát ezek az én házi czigányaim.

Érdekes ruhákba voltak öltözve, melyeket a Mátyás király fekete serege viselt valamikor Kassán egy szini előadáson.

— Az ördögbe, de hisz ön úgy él itt, kedves gróf, mint egy fejedelem.

— Hát csak kell valami szórakozásomnak lenni, — mentegetődzött a gróf szerényen. — Se nem iszom, se nem kártyázom, se feleségem nincs. Mit csináljak? Halálra unnám magam, ha egy kis zenét nem hallanék.

— De hiszen a fülemilék elég szépen énekelnek az erdőben, s az ingyen van. Holott e zenekar tömérdek pénzébe kerülhet.

Kozsibrovszky vállat vont, aztán úgy felelt, mint egy apostol.

— Megeszik, a mit a föld ád és még nekem is hagynak valamit. Elég szép az ő tőlük.

Erre aztán rendre kezdtek előjönni azok a dolgok, a miket meghagynak neki, egy tál fölséges tengeri rák és osztriga, ahhoz egy kis chably, utána egy tál ürügerincz angolosan és ahhoz egy kis gránátpiros burgundi, azután fiatal liba uborka salátával, a mellé egy kis Heidsieck pezsgő.

A pezsgőnél felállt Szlamcsik, megsimogatta nagy szakállát, ünnepélyesen köhintett és így szólt:

— Tisztelt uraim és bájos szomszédnőm! Egy történetkét akarok elmondani, mielőtt poharainkat kiürítnők. Nem régen fajdra vadásztunk nehányan Ő Felségével. Elől mentünk a királylyal egy szántóföldön keresztül, midőn valami fényes dolog csillant meg a Fölség lábainál a feltúrt rög alól. Fölemelem, hát a Lipót-rend középkeresztje. Hogy volt, miképen jött ide, legföljebb gyanítani lehet. Egyszer valaki a király vendégei közül nyilván elvesztette. Átakarom nyújtani Ő Felségének, mire így szól hozzám: Hagyja csak, maradjon önnél. A földé volt, én nem veszem vissza tőle, azaz megint a földet dekorálom fel vele. (Isten úgyse szép és királyi gondolat egy agrikultur államban.) A legjobban kezelt, legengedelmesebb földet, illetve annak a gazdáját. Tegyen nekem azonnal előterjesztést. Nos, én a legjobb lelkiismerettel a trimóczi birtokot ajánlottam, mint a legjobban termő mintabirtokot országunkban. Mire a király rám parancsolt, hogy személyesen adjam át ezt a magas rendjelet a történetke fölemlítése mellett kitünő gazdájának, a ki nem más uraim, mint épen a mi kedves házigazdánk, Kozsibrovszky gróf, kinek egészségére ürítem poharamat.

Ezzel kivette zsebéből az új pántlikával fölékesített keresztet és a gróf nyakába akasztotta, a ki egy csöppet se látszott meghatottnak.

— No, már most aztán igazán nem tudom, — szólt mosolyogva — én vagyok-e a Lipót-rend középkeresztese, vagy pedig a trimóczi birtok?

— Sapristi! — vágott közbe az álmélkodó Knopp báró élénken, kire nagy hatással volt a jelenet. — Mi lett volna most, ha a földbirtokot egy negyedórával előbb véletlenül megveszem?

— Bizony nem tudom megmondani, — felelte a miniszter kenetesen, meglappadt tokáját megvakarva. — Ez nagy kérdés.

— Hogyan? Azt gondolja excellentiád, hogy a birtokkal járna a kitüntetés? — hüledezett a báró és ősz hajszálai megnedvesedtek a feje búbján. Izzadott.

— Ha Ő Felsége szavait interpretálom, hogy nem veszi vissza a földtől, a mit a földön talált, akkor igenis a trimóczi földé a rendjel, de miután annak gazdája is említve lett, így

CSOKONAIHOZ.

Irta és a Kisfaludy-Társaság közülésén fölolvasta *Kozma Andor*.

Jöjj, te kedves, kósza lélek,
Im idézlek: erre szállj!
Bárha tested a rögé lett,
Él, mi benned égi báj.
Mint a szívünk dalos kedve
Ide lenghetsz még közénk,
Kik ma dicső emlékedre
Koszorúkat kötözénk.
Tél tarolta kertek
Most rózsátlanok;
Némák mezők, berkek,
Még halál van ott;
Kiknek színes ajkát
Méhek csókolák,
Szirmuk' elhullajták
Gyönge violák;
Nárczisz sem buvik a hóban,
Nincs ma künn virág,
De valónál virulóbban
Int egy más világ:
Örök nyár világa,
Szép költészeted —
Szívem édes vágya
Abba késztetett.

Fényben úsznak ott a rózsák,
De van árny is, van ború.
Szádon tréfa, gúny, bohóság,
Szíved mélye szomorú.
Széles kedved kelt kaczajra,
Oh, te pajkos víg diák!
S könnynek indul, a ki hallja
Sóhajos elégiád.
Én, elandalodva
Vers-világodon,
Éltedet dalodba
Bele álmodom.
Egy lapon vidám dal,
Máson csüggeteg,
Víg bohó, te rád vall
S rád, te búbeteg.
Szinte lüktet friss zenére
S ujong itt a sor,
Mint az ifju fürge vére,
Tavasz nyiltakor,
Ott sir elhalóan,
Mint a tört remény —
Sorsod is, valóban,
Csak egy költemény.

Isten hozzád anyaváros,
Iskolás rend, vaskalap!
Gyümölcsös kert, nem virágos —
A poéta megszalad.
Menni, menni: ez az élet!
Megpihenni ott a hol.
Van virága az utszélnek
S bokrain madár dalol.
Honnan ifju vándor?
S merre visz a láb?
Hol akad leány s bor
Néked netovább?
Milyen fagy-feloldó
Könnyü fergeteg,
A mely szertebolygó
Utra kergetett?
Tenszived a nyughatatlan,
A mi egyre űz,
Abban lángol olthatatlan
A poéta tűz.
Ha érsz is akárhol
Egy-egy jobb napot:
Hí a csalfa távol —
S ma itt, holnap ott.

Csergő forrás vize vonja,
Kit csak testi szomj kinoz.
Téged ifju lelked szomja
Hajt a hir forrásihoz.
Mind unod, ha már nem ujság,
Csak, a mit a szárnyaló
Helikoni Pegazus vág,
Az az egy neked való.
Megizlelted már a
Törvénytudományt —
S a bölcs diétára
Mégy toronyiránt.
Kedves magyar múzsád
Im, ott szólni kezd.
S minő szomorúság,
Hogy nem értik ezt!
Utra ismét, újabb révbe!
Lám, ott ír terem:
A csalódás keservére,
Édes szerelem.
De, mi édes volt itt,
Lesz legmostohább —
S Lillát sírva holtig,
Vándorolsz odább.

Ad egy rideg legényfészket
Az a szittya tartomány,
Melyben oly dús a természet
S koldus még a tudomány.
Ott segítesz a hiveknek
Törni lelki parlagot,
A kik szűz termőbe vetnek
Magyar műveltség-magot.
Hagyj e kedves tájon
Időzni veled,
Hol én megtalálom
Szülőföldemet;
Hol te, mint nagy emlék
Ma is megvagy ám —
Tőled énekelt még
Verset ott anyám.
Oly édes volt hangja,
Mikor dalolá;
Őt is még az anyja
Tanította rá.
Szépanyám meg szép leányul,
Sok-sok év előtt,
Még a magad ajakárul
Hallá legelőbb,
Rőzsetűz-világnál
Némul a szüret
S úri társaság áll
S figyel körüled.

E nemes nagy vármegyében
Tárva minden ház neked.
Víg uraknak állsz kegyében,
Ha zeng pajkos éneked.
S ha dalolsz, mint Lilla híve,
Lágyan, a hogy csak te tudsz:
Sír a dámák gyönge szíve
S nékik is kegyükbe jutsz.
Búd szerzője: Amor
A szív nyilaló;
Vigaszod: a mámor
Bacchustól való.
De ki nékik áldoz,
Az a kékszemű
Hideg Minervához
Mint lehetne hű?
Mitől egykor megfutottál,
Iskolás nyügöd, —
Itt is csak belé jutottál
S nem soká nyögöd.
Honnan idetévedt
A nagy vándorut,
Kanyargván öt évet,
Oda visszafut.

Üdvözlégy szülői fészek!
Adjon Isten, jó anyám!
Bátran a szemedbe nézek,
Te se nézz pirulva rám.
A fiad, bár kósza lelke
Messze tájakon üzé,
Már hirét felénekelte
Magyar lantosok közé.
S nagy munkára tér ő
Vissza most ide,
Mint a döngicsélő
Méh a köpübe.
A sok virágporbul,
Mit begyüjt Vitéz,
Édes verse csordul,
Mint hyblai méz.
S mind magasb sphaerákba törne
Szárnyas paripán . . .
Ah, de mennyi büszke terve
Terv marad csupán.
A ki vándor lélek,
Ha nyugtot talál,
Annak az nem élet,
Annak az — halál.

Még oly ifjan, tettre vágyva
Gyilkos lázban sorvad, ég.
— «Édes kincsem, más rózsája,
Isten hozzád, itt a vég! . . :»
S a halálos küzdelemben
Bájaid hű dalnokát,
Anyjánál is édesebben,
Lilla, nem karoltad át.
Nem szivedre hajtá
Csüggedő fejét,
Csak neved sohajtá
Messziről feléd.
Vándor, tarka élet,
Tarka képzetek —
Minden semmivé lett,
Elvégeztetett. — —
Nem, ne ily bús hangon róla,
Lelkes dalt neki!
Ezt a lantost koporsója
El nem rejtheti.
Bár sirját megássák,
Lelke, az kicsap
S legszebb vándorlását
Még most kezdi csak.

Dalok szárnyán száll az égig
S száll azon korlátlanul.
Ámuló szemünkbe fénylik,
Ha felettünk átvonul.
Soha nem verik homályba
A nagy álló csillagok,
Könnyüded költői bája
Győzhetetlenül ragyog.
Hintsd ránk, égi bolygó,
Hintsd a fényözönt!
Ha bús, ha mosolygó,
Minden sziv köszönt,
Fenn a végtelenben,
Hol pályád halad,
Száz év tova lebben
Mint egy pillanat.
Óh, de lenn a földi pályán
Nagy idő nekünk!
Tündöklésed szép csodáján
Csüng tekintetünk.
S ha mi szétomoltunk
Sirba téve rég:
Magyar égi boltunk
Fénye lész te még.

kétes a dolog, csakis az igazságügyminiszter dönthetne benne, vagy pedig ...

— Vagy pedig?

— Vagy Ő Felsége, az az, hogy ...

— Halljuk, halljuk a remek fejtegetést — türelmetlenkedett a báró, egy szigorú oldalpillantással Wraditzné felé, ki valami másról kezdett csevegni.

— Az az, hogy Ő Felsége már vissza nem vehetné Kozsibrovszky barátomtól, mert a mit én egyszer az ő nevében a nyakába akasztottam, az ott marad a nyakán, si fractus illabatur orbis, hogy aztán az új tulajdonosnak is jár-e rendjel, mely bizonyos fejedelmi szeszélynél fogva a földé lett, annak eldőlése így, vagy úgy, megint egy másik fejedelmi szeszélytől függ. De most kocczintsunk egyet, uraim.

Kiitták poharaikat és a lármásabb zene miatt, mely most következett, egy részlet a Bánk bánból, csakis a szomszédok beszélhettek egymással.

— Lássa, mi minden megte-em a paszulyon és a borsón kívül is, egy szép birtokon, — szólt Wraditzné.

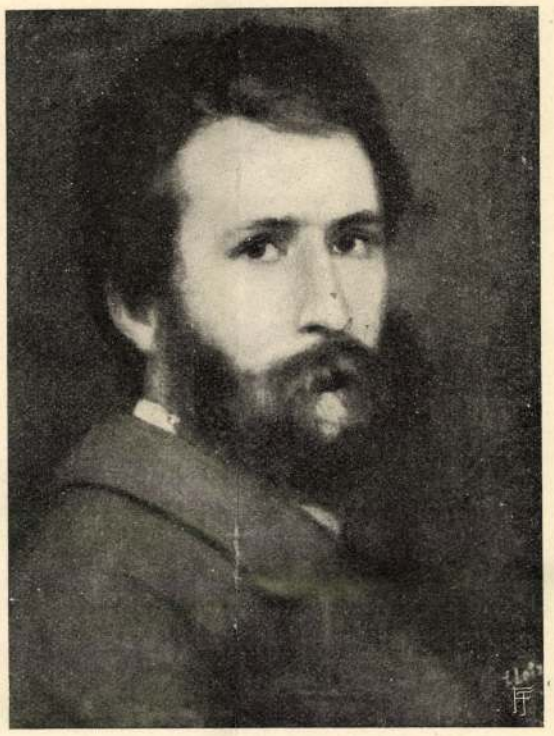

A MŰVÉSZ SAJÁT FESTÉSŰ ARCZKÉPE A 60-AS ÉVEKBŐL.

— Mivel?

— A szavaival.

— Mit mondtam én? A vevő kérdezett, az eladó felelt, őszintén, úgy a hogy van.

— De a forma, — hajtotta a szép asszony. — Hát így szokás az ilyet megmondani, ilyen alkalmakkor, fogpiszkálás közben?

— Ezek megint veszekesznek, — fedezte fel az öreg báró.

— Bocsánat, ha megsértettem a forma be nem tartásával, — mentegetőzött Kozsibrovszky, ügyet se vetve a báró közbeszólására, — pedig inkább én adhatnám a sértettet. Ön engem a lényegben sértett meg.

— Mivel? Szeretném tudni.

— Azzal, hogy kosarat adott.

— Én? — csodálkozék Wraditzné, és egy piskótát morzsolt szét idegesen újjai közt.

— Tehát nem adott kosarat? Akkor jó.

— Még nem.

— De el van szánva?

— Még nem tudom.

— Hát nem kell a birtok?

— Azt nem állítom. De hátha a n gybácsi



KAPISZTRÁN JÁNOS KERESZTES HADAT GYŰJT.

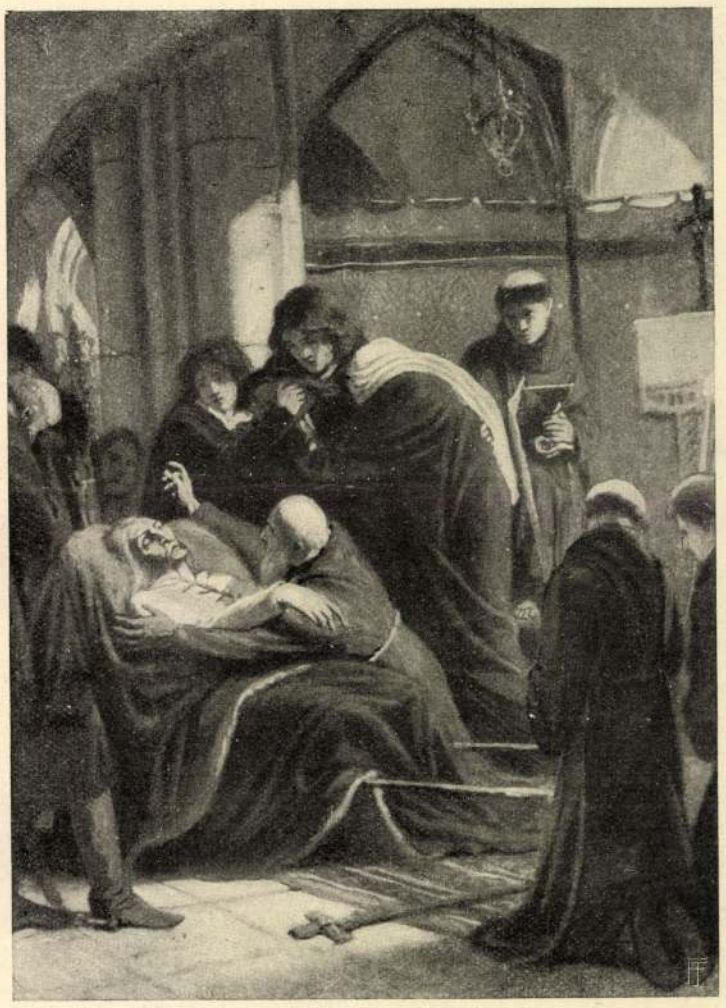

HUNYADI JÁNOS HALÁLA.

LOTZ KÁROLY MŰVEINEK KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

— Komolyan tetszik önnek?

— Valóságosan beleszerettem. Sokért nem adnám, ha az enyém lenne.

— Annak igazán örülök, — mondá Kozsibrovszky.

— Csak az a kérdés, hogy mi az ára.

— Nevetséges, — nevetett Kozsibrovszky. — Ha akarja, az öné lesz.

— De a nagybácsi fösvény egy kicsit.

— Akkor is. Hiszen két mód is van, hogy az öné legyen.

— Ugyan?

— Az egyik, ha a nagybácsi megveszi és akkor egy napon a magáévá válik, nem igaz?

— Igaz. De hát a másik mód?

— Hajoljon ide közelebb, majd belesúgom a fülébe.

— Valami bolondot ne súgjon.

Kozsibrovszky odavitte a nagy fejét egész közel a szép arczához.

— A másik mód, — súgta s izzó lehelletétől ide-oda röpködtek a hófehér nyakon a finom hajpihék, melyeket már a fésű nem fogott fel, — ha maga válik az enyémmé és akkor rögtön megvan a birtok.

Wraditzné riadtan kapta el a fejét s újra vörös lett, mintha Szent Antal tüze égne arczán.

— Kozsibrovszky, no hallja! Maga szemtelen.

Duzzogva fordította el tőle a tekintetét s még a székét is féloldalt igazítá, hogy háttal essék Kozsibrovszkynak.

— Haragszik? — faggatta az kérlelőleg.

— Hagyjon békét!

— De hiszen nem tettem semmi roszat.

— Megsértett.

révén is hozzájutok — és hamiskásan mosolygott, mert hamar megbékülnek az asszonyok.

— Figyelmeztetem, hogy ez a mód hosszadalmasabb, — fenyegette meg tréfásan Kozsibrovszky.

— Mindegy. A második mód csak azután következhetik.

— Akkor én az elsőt azonnal eltörlöm.

Wraditzné vállat vont.

— Ha van bátorsága a nagybácsinak szemébe mondani, hogy csak tréfából utaztatta ide Berlinből.

— Önért mindenre képes vagyok.

— Szeretném kipróbálni.

— Parancsoljon velem.

— Hát legelőször is, — mondta halkan, fojtott hangon, — legyen ön béketűréssel három napig. Gondolom, ennyi gondolkozási időt szo-

kás kérni a regényekben, aztán csak adja el a birtokot a bácsinak.

— Minek az a három nap?

— Hát az egyik, hogy gondolkozzam a dolog felől, a másik nap, hogy elhatározzam magam, a harmadik, hogy a bácsit előkészítsem.

— Lehet-e reményem?

— Semmit se mondhatok most. Látja, hogy ide hallgatnak.

— De legalább egy jelt, egy jelt — lihegte Kozsibrovszky szinte ittasan.

Épen az ebéd végén voltak, a csemegénél Wraditzné kivett a tányérból egy óriási ananász-epret, meghömpölygette a porczukorban, aztán odanyujtotta Kozsibrovszkynak.

— Harapja el a felét.

Ham, Kozsibrovszky elharapta a felét a füstös, fekete fogaival.

Wraditzné odanyuli a másik feléért, szemei bágyadtan hunyódtak le, mire szép piros ajkai között eltünt a szamócza másik fele. S ezzel meg volt a kötés pecsételve. Ilyen mindenféle bolond dolgokból telik az ki az előkelő emberek közt.

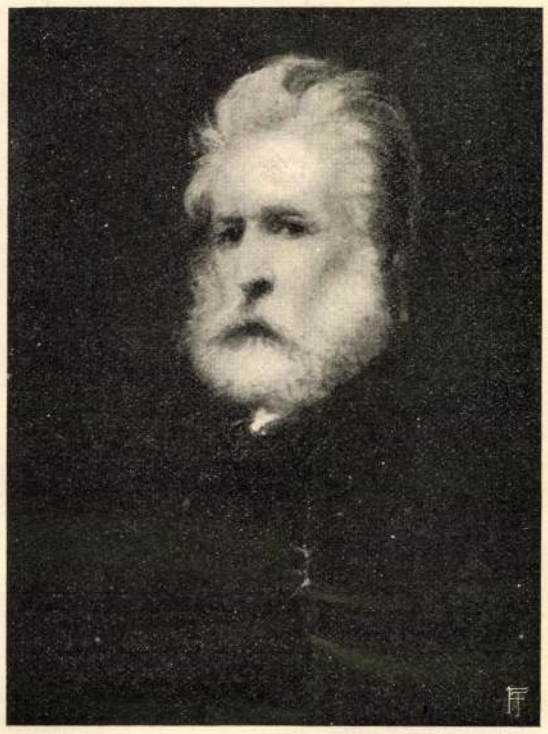

A MŰVÉSZ SAJÁT FESTÉSŰ ARCZKÉPE AZ UTÓBBI ÉVEKBŐL.

összehitt cselédek csárdás tánczában gyönyörködtek. Wraditzné egy a folyosóra kivitt bibor karosszékből nézte, mint egy királyné a trónból a vidám népmulatságot, hogy rakják, hogy aprózzák, mikép ereszti el a legény a tánczosnéját, elfonódik tőle, illegeti, billegeti magát előtte, se eltűnni nem tud, sem megfogni nem hagyja magát, hanem csak rezeg, bujik, kitér, ugrál vele szemben, mint egy árnyék, míg egyszer csak egy iramodással hopp, átkapja a derekát s most már gyöngéden simul a tánczosához, rárántják a frisset, megforgatja, zireg, ropog a sok kurta szoknya, mint egy folyton növekvő varázsharang s hűs szelet támaszt körös-körül.

A mint épen ebben gyönyörködnék, egyszer csak ott terem előtte egy csinos legény sarkantyús csizmában, pitykés kék mellénynyel, árvalányhajas kalappal s meghajlik előtte, hogy a tánczra kéri.

Fölijed, rá néz, hát a gonosz csont — Kozsibrovszky. No, már ez olyan jó tréfa, hogy nem szabad elrontani.

Wraditzné beugrott s úgy eltanulta egy fél

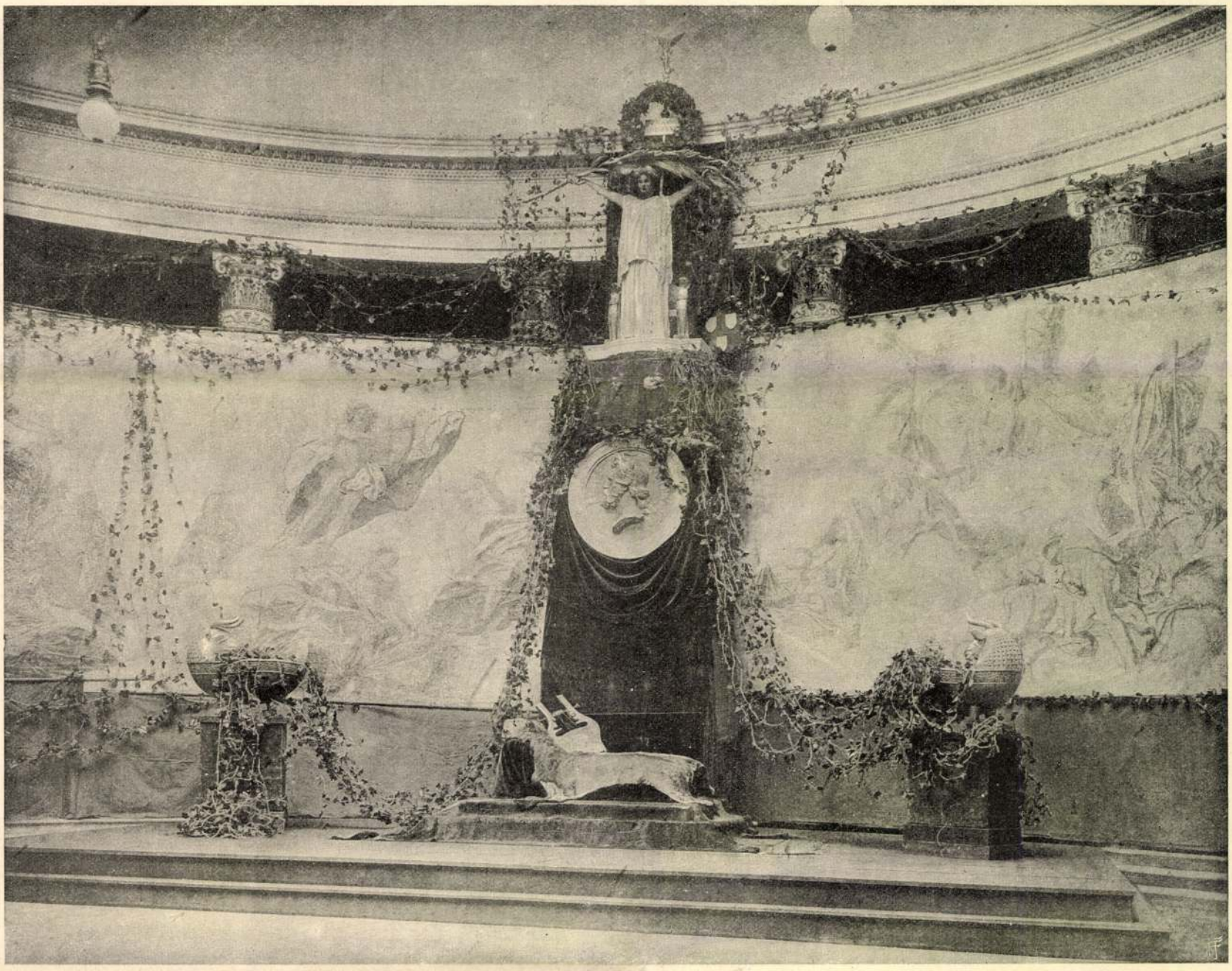

LOTZ KÁROLY MŰVEINEK KIÁLLÍTÁSÁBÓL. — STROBL SZOBORMŰVE, KÖRÜLÖTTE LOTZ OPERAHÁZI MENNYEZETI KÉPÉNEK KARTONJAI.

Asztalbontás után, átmenőben a szalonba, Knopp báró karon fogta a házi gazdát.

— Nos hát, mi az ára a kis birtoknak, kedves grófom?

— Van alku vagy nincs alku? — kérdezte Kozsibrovszky.

— Csak mondja mindjárt az utolsó árat. Gavallér emberek közt nincs helye a sok locsogásnak.

— Kétszázezer forint, — mondá Kozsibrovszky.

— Száznyolczvanra gondoltam, — felelte Knopp.

— Egy garast se engedek, sőt ha még egy szót szól a báró, fölemelem az árat.

— Top! — mondá a báró élénken, — és a Kozsibrovszky markába csapott. Megvannak-e a telekkönyvek?

Persze, hogy megvoltak a telekkönyvek, sőt ebéd utánra oda volt rendelve egy ügyvéd is Homonnáról, a ki mindent rendbe hozott, leltárt készített, mialatt az uraságok az udvarra óra alatt, hogy szinte kifogástalanul csinálta. Mikor a gróf visszavezette a helyére, csupa hév volt, csupa olvadás.

— Ez igazán kedves volt öntől, Kozsibrovszky.

— Micsoda fölséges magyar asszonyka lesz magából.

— Én is reménylem. Három nap mulva irok önnek Bécsből, a hol két hetet töltünk rokonaink körében.

— S akkor én aztán fölmenjek?



A CSOKONAI SZÜLŐHÁZA HELYÉN ÁLLÓ HÁZ DEBRECZENBEN.



Haranghy György fényképei.

A CSOKONAI HALÁLOZÁSI HÁZA HELYÉN ÁLLÓ HÁZ DEBRECZENBEN.

— Természetesen. Még pedig mindjárt. Hanem valamit én is kérek, Kozsibrovszky.

— Parancsoljon.

— Csináltasson nekem egy ilyen népies ruhát, ehhez a tánczhoz.

Kozsibrovszky édesdeden, önelégülten nevetett, hiszen ez a kérés fölért a legédesebb igérettel.

— Maga a legtökéletesebb asszony a világon,— jegyzé meg csöndesen. Még nincs is férjnél és már toilette-gondokat akaszt a férje nyakába.

(Vége következik.)

CSOKONAI HALÁLA.

Épen száz éve annak, hogy a debreczeni református kollégium tiszteletes seniora 1805 január 30-ikán a szokásos rövidítésekkel a következőket jegyezte be a főiskola halálozási könyvébe:

«*Péterfia-utczában Csokonai Vitéz Mihály meghalt 31 éves korában, száraz betegségben, eltemettetett ingyen.*»

Két nappal előbb január 28-ikán halt meg a költő. A mostani debreczeni Darabos-utczában állott az a szegényes kis házacska, a melyben a költő élete utolsó éveit töltötte. Ma már díszes bérház áll a helyén, több mint egy évtized óta s emlékét is csupán egy, a hetvenes évekből való kőmetszetű kép őrzi a Csokonai ereklyetárban.

Ide vonúlt a sok viszontagságot átélt költő, bizony sokszor rászorulva dunántúli meczenásaira s jó embereire.

E körben békés polgári életre is rászánta volna már magát, holott még kevéssel azelőtt nem tudott beleilleszkedni az ősi kollegium fegyelmi törvényeinek keretébe.

1802 szeptember havában muzeumi, illetve könyvtári irnokságért folyamodik, majd a debreczeni egyház énekes könyveinek átdolgozásával akart valamelyes honoráriumra szert tenni. E közben újabb köteteit készítette nyomda alá, a nyomtatásban megjelent «Dorottyá»-ját küldözgette szét.

Kalandos vágyak helyett «egy kis pénzt akart kuporgatni, hogy magának egy kis kertet, másfél szobát és 10—12 históriai könyvet szerezhessen».

De bizony a Széchenyi és Festetics családok pénzbeli küldeményei nélkül még a tisztességes megélhetést is nehezen biztosíthatta volna, mert Dorottyáját is rosz időben küldözgette szét s még az eladott példányokért sem tudta a pénzt behajtani.

Édes anyjának nem szeretett terhére lenni, de a szükség mégis csak azt parancsolta, hogy annak házában húzza meg magát. Az itt képben bemutatott ház utczai szobájában dolgozgatott s az udvaron levő jázminos, bodzafa-virágos kertben.

A viszontagságos élet alatt szerzett tüdő-baja azután 1804 tavaszán erőt vett rajta. Beteg lett s ez időtájt irja: «A mi pénzt a suplikánsok behoztak, a patika nyelte el. Már az orvoslásom is 50 forint felé jár.»

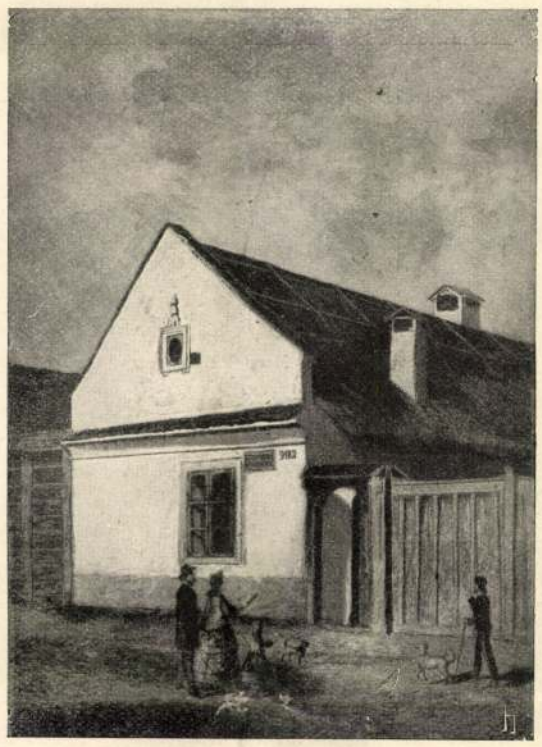

A HÁZ, MELYBEN CSOKONAI MEGHALT.



Haranyny György fénykepe.

CSOKONAI SÍREMLÉKE A DEBRECZENI HATVAN-UTCZAI TEMETŐBEN.

1805 új évében azután már válságosra fordúl az állapota, s teljesen «*összeaszva*» feküdt ágyában. Szentgyörgyi, a tudós debreczeni orvos biztatta, de már nem hitt maga sem a felgyógyulásában.

Jó barátai meglátogatták s ott virrasztott ágya mellett *Fazekas* Mihály, a «Ludas Matyi» szerzője is. A kollégiumi ifjak közül is sokan meglátogatták, így *Erős* Gábor, a hires *rézmetsző-diák* még élte utolsó napján is. (*Erős* rézbe karczolta az egyes világrészek térképeit. Ezek voltak az első kollegiumi térképek latin szöveggel).

Egyik életrajzirója feljegyzi a költő utolsó mondását is.

Valami nagy tisztelője, *Soltra* nevű deák este kilencz órakor látogatta meg, mert hirül vévén haldoklását, még egyszer látni akarta a költőt. Mikor hogylétéről kérdezősködött Soltra, Csokonai azzal válaszolt:

«Roszúl vagyok, lássa auffürolhatna Szentgyörgyi urnál. Én is mingyárt auffürolom az urat a Jézus Krisztusnál.»

Este 11 órára azután kiszenvedett Csokonai.

Egyszerű fejfájára egyik barátja maga véste a következő szavakat:

«*Itt nyugosznak Ovidius, Vergilius, Horatius: Csokonai Vitéz Mihály személyében. Midőn éltek, egyesülének s midőn meghaltak, ide temettetének.*»

A fejfa aztán kidőlt, elporladt s később csak szorgos kutatás után találták meg a költő sirhelyét.

1836-ban országos gyűjtés útján (2321 forint gyült össze) állítottak sirjára egy 73 mázsás vas oszlopot, mely mindmáig daczol az idők viharaival.

1871-ben október 11-ikén leleplezték a Darabos-utcza torkolatánál levő emlékkertben *Izsó* Miklós által készített bronzszobrát, mely e jeles művészünk legkiválóbb alkotásai közé tartozik.

Az ingyen eltemetett, nyomorúságban elhalt költő egy század alatt pedig nagyot nőtt és még egyre jobban nő — az irodalomtörténetben.

Szathmáry Zoltán.

AZ OLVASÓ.

Irta **Gorkij Maxim.** Orosz eredetiből fordította **Ambrozovics Dezső.** (Vége.)

Már pitymallott, de az én lelkemben mind sűrűbbé lett a köd. Az az ember pedig, a ki előtt semmi titok sem volt az én lelkemben, még mindig beszélt. Olykor megvillant bennem ez a gondolat:

— Vajjon ember-e ő csakugyan?

De a szavaiba elmerűlve nem gondolkozhattam ezen a talányon, s újra, mint a tűk belefúródtak az agyvelőmbe szavai.

— Az élet azért mégis tágul, de csak lassan, mert bennetek nincs elegendő erő és tudás ahoz, hogy mozgását siettessétek. Az élet tágul, és az emberek napról-napra jobban megtanulnak kérdezni. Vajjon ki fog nekik felelni? Nektek kellene, ti talmi-apostolok. De vajjon értitek-e ti annyira az életet, hogy másoknak is megmagyarázhassátok? Értitek-e ti korotok követelményeit, értitek-e ti a jövőt, s vajjon mit tudtok ti felhozni annak az embernek a buzdítására, a kit az élet tönkretett, s a ki elcsüggedt? Elcsüggedt az élet iránt való érdeklődése, leszállt, az a vágy, hogy tisztességgel és méltóan éljen, teljesen kiapadt belőle, egyszerűen akar élni, úgy, mint akár a disznó, és —

várva a feleletet. — Persze, maguk szebbeket tudnak itt falun!

— Csak olyan közönségeset — felelte a legény.

— Énekeljen egyet.

— Nem arra való a hangom. Inkább majd elfurulyázom, szolgálatjára.

A leánynak feltünt a „szolgálatjára" szó, amelyet a pásztor alázatosan hozzábiggyesztett minden mondatához.

— Ne mondja ezt nekem. Nem vagyok én kegyelmes asszony. Én csak színésznő vagyok.

Színésznő... A pásztor ajka nyitva maradt a szóra, mint a mesét hallgató gyermeké. Színésznő. Hallott már erről, mint a griffmadárról, a tápióról, a sellőről, Óperenciáról és messzi-messzi csudálatos országokról, hol az emberek aranyfügét szednek a fáról. Színház? Ez az ő szemében a gazdag emberek tündérvilága volt. Színésznő. Hogy húsból, vérből valók, honnan sejthette volna? Katonaviselt emberek tódítottak neki a színházról és a beszédjüket úgy hallgatta, mint a fonóbeli regéket. Kevés hittel, nagy gyönyörűséggel.

— Nem voltam még színházban, — mondta búsan, hogy a szíve szinte sirt belé.

— Nem volt színházban! — csudálkozott a leány, aki már tizéves korában gyantástalpú cipőben tipegett az apja hegedűjére. Kissé felkapta a szoknyáját, hogy megnézze fehér topánjait és elkezdte:

— Mesélek magának a szinházról.

Nem mese volt ez, hanem maga a káprázat. A leánynak előbb meg kellett magyarázni, hogy mi a színpad, mi a színfal, mi a sugó, mi a nézőtér A pásztor úgy érezte, mintha aranykulccsal nyitogatták volna előtte a kakaslábon forgó vár titkait. Testetlen gondolatok, gyönyörűségek ölelgették, pedig a leány már egészen színpaddá varázsolta át a kis őrház udvarát. Az ajtó és az akácfa volt a háttér, a legénynek le kellett ülni szemben a keritésre, azaz, hogy a nézőtérre.

— Most kezdődik az előadás — szólt a leány a tanító komolyságával és a mámoros ember bőbeszédűségével, mert ittas volt a napfénytől, a kék égtől és áhítatos közönségétől.

Játszott, dalolt, táncolt és közben mosolyogva pillantott a pásztorra, aki keresztben álló szemmel, magából kikelt arccal leste, szívta magába minden gömbölyűségét. Még a fémesszárnyú kakas is, amely ott lábatlankodott előtte, olyan volt a szemében, mintha „színész" volna, egy szóval csuda!

— Én vagyok a királykisasszony! — kiáltotta a leány és kipirulva állt az udvar közepére. Gügyögő, ábrándos dalba fogott és közben úgy illegette magát, mint csitri leány korában. — És udvarolnak nekem a hercegek, a grófok és a bárók.

A pipacsok hajbókoltak a gyönge szélben...

És egyszerre sárkányszuszogással, vércsevijjongással feléjük kanyarodott a vonat. A füstös pásztornak még csak annyi ideje volt, hogy kihozza gyorsan a piros zászlót és lobogtassa a szörnyeteg elé, amely méltóságos megvetéssel robogott el a pici, jelentéktelen viskó előtt.

— A vonat nem áll meg itt? kérdezte a leány.

— Sosem áll meg, — felelte a pásztor. — Ez csak olyan őrház.

— Hogy megyek én haza?

A legény elfordult, mert könny szökött a szemébe és érdes hangon, amelyet sírás fojtogatott, szólt:

— Óránvira van az állomás. Ha akarja, elviszem, szekéren. De csak estefelé indul a vonat...

És gyűlölettel nézett a száguldó gőzös után, amely már csak pici pont volt a szemhatáron...

*

A gyönyörűségeknek nem akart vége szakadni egész nap. A leány megtanult csirkét etetni, libát tömni, az ásót pici lábával mélyen be tudta nyomni. Még arra is vállalkozott, hogy ebédet főzzön. De nem nagyon értett hozzá.

Kozmás is lett a mártásuk, mert a pásztor nagyon sokáig nézte, mint kavarja a leány fehér, szinte gyöngyházfényű kezével.

Ebédhez ültek és a leány úgy viselkedett az asztalnál, mint a vásott gyerek. Felkapott egy csirkecombot és elkezdett vele táncolni. És a bort — a hűvös verem arannyal cseppfolyó italát — úgy itta, mintha benne született volna.

Ebéd után kimentek a rétre. A dús fűbe úgy belesüppedt a leány, hogy csak az orra hegye látszott ki. A pásztor csonkafűzről venyigét tépett le és koszorút font reá tarka virágból. A leány feltette a koszorút a fejére és olyan volt benne, mint egy szőke csitri-futri parasztlány, akiből egyszerre — köd előttem, köd utánam — királykisasszony lett.

— A koszorút elviszem emlékül, — szólt a leány, mikor az est árnyai szálltak le köröskörül. Minden árnyékkal borúsabb lett a pásztor szíve.

— Bár leszakadna körölöttünk az ég, — ez volt titkos, istenkáromló vágya, — hogy soha el ne mehetne innen.

De a leány sürgette a hazamenést. A pásztornak még a faluba kellett szaladni szekérért és hozzá még sietni kellett abban, amiről legjobban szerette volna, ha elmúlik róla.

— Nincs még késő? — kérdezte a leány a pásztortól, amint a szekérrel az őrház mögé hajtott, az országútra. A pásztor szomorún látta, hogy a színésznő azalatt már egészen felöltözködött.

— Nincs, — felelte szűkszavúan, mert különben sírva kellett volna fakadnia. Minden szó nehezen esett már neki és szíve melegségét csak abba tudta beleönteni, hogy a szekérbe a bundából puha fészket rakott idegen madara, búcsúzó madara részére.

— Mehetünk? — kérdezte a leány.

A pásztor szó nélkül felült a szekérre és mélyen a könnyes szemébe vágta a kalapot, mikor a lovak közé csapott.

— Majd ha egyszer bejön a városba, keressen föl, — mondta a leány, aki e pillanatban megérezte, hogy mi bántja a legényt. Egy pillanatra elmosolyodott, amit a fiú nem vehetett észre, mert háttal ült feléje. De nyomban megsajnálta a pásztort és tünődött rajta, hogy hogyan legyen hálás az irányában. Hiszen nemcsak megmentette, hanem visszaszerezte a jó kedvét.

Az egész úton csacsogott, virgonckodott, nevetett, hogy elűzze a legény borúját. Mikor pedig megérkeztek az állomásra, hol az emberek már türelmetlenül várták a vonatot, az épület egy borongó zugában, hol szomorú, szürke málnák voltak felhalmozva, gyorsan megölelte és megcsókolta a legényt.

— Rossz leány vagyok én, — suttogta. — Nem ilyen derék legényhez való vagyok. Felejts el! Isten veled!

A legény feje szinte élettelenül hanyatlott a vállára és perzselő, végtelenbe nyúló csókot nyomott az ajkára... Megbizsergett a leány vére, de már fel kellett szöknie a vonatra, amely prüszkölt és dübörögve fenyegetőzött a síneken. Az ablakból még utoljára ránézett a pásztorra és igazi könnyel telt meg a szeme. A vonat piros szeme kigyúladt, rángás vonult végig vasbordáin és vitte, vitte magával a legszebb martalékot.

A pásztor mereven állt ott. Így állt tíz évig mindig mereven a szörnyeteg láttára, amelynek halálos ellensége volt és amelyet szolgálnia kellett. Még tíz évig. Akkor eltemették.



Női arckép. Lotz Károly festménye

— Falatka kenyeret kaphatnék? — kérdezte a színésznő.

— Kalácsom is van! — újongott fel a legény és csodálkozott, hogy hamarább nem jutott eszébe az omlós, szegfűszeges kalács.

Pirosnyelű, túri bicskával szegte meg a kalácsot, amelyből mohó, édes, ínyet csiklandó illat áradt ki. A leány valósággal majszolta a kalácsot és közben lehúnyta a szemét, mint a macska, mikor dőzsöl. Ilyenkor annál inkább ragyogott vérpiros ajka és kivillant gyöngyfoga, amely az omló kalácsba mélyedt. A színésznő szinte belefáradt a falánk evésbe és utána lassan, széles jó érzéssel, tárta szét gömbölyű karját.

— Szereti a szép dalt? — kérdezte a pásztortól.

— Szeretem — felelte az őszintén. — Olykor magam is furulyázok.

— Kisérjen, — kapott a szavába a leány. A pásztor meghökkent, nem tudta, hogy mire értse a kisérést és csaknem öntudatlanul felelt rá:

— Akár mindhalálig!

Röstelte a kicsusszant szót, azt hitte, hogy roszszul hangzik, pedig a leány olyasmit gondolt magában, hogy: „lám, ezek a parasztlegények!...“

— Hát hozza ki a furulyáját, — szólt a leány, hogy a pásztor nem mozdult.

— Vagy úgy, a furulyámat, — eszmélt fel a legény és beszaladt a szobába érte. Még arra is érkezése volt, hogy odabenn gyorsan megcsókolja... a habos párnát.

— Ismeri ezt a nótát? — kérdezte a leány, amint a pásztor kijött. — „Furulyázom estelente ablakod alatt...“

Honnan ismerte volna a legény? Olyan nóta volt, amit gérokkos szalonharamiák írnak zongorára, négykézre. A leány azért elénekelte, a pásztor pedig áhítattal hallgatta a szavakat, amelyeket értett és amelyekről mégis azt hitte, hogy másképp kell érteni, az urak módjára.

— Tetszik? — kérdezte végül a leány és be sem

Uj Idők 1932 XXXVIII. 22. f.



22. SZÁM. 1888. BUDAPEST, MÁJUS 27. XXXV. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, fél évre ... 6 »
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre ... 4 «
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre ... 3 «
Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó

LOTZ KÁROLY.

A KÉPZŐMŰVÉSZETEK minden irányba való fejlődéséhez a hivatott művészeken kivül még szerencsés körülmények is szükségesek. A történeti és monumentális festészet, a szobrászat, a műszeretetnek nem csupán kedvező hajlandóságaira számít, hanem egyenesen követeli a mæcenási támogatást, különben megszünik a legközönségesebb okokból. A történeti festőnek nagy termek, csarnokok, középületek, templomok kellenek, hogy érvényesüljön, hogy tanulságait hirdesse. A szobrásznak márvány, ércz és tér. Bőkezű, fejedelmi pártfogás fejlesztette mindenütt a művészetek ez ágait. Olaszország apró fejedelmei és az örökváros pápája mindig műszeretők és bőkezűek voltak, azért fejlődött oly nagyra a festészet és szobrászat a monumentális alkotásokban is.

Hazánkban a képzőművészetek multjának rövid történetében bizonyára elég terjedelmes fejezet az, mely a művészetek föllendülésének akadályaival ismertet meg. A közélet csak a politika körül elevenedik meg, de az elevenséget nagyon sokáig nem az erő, hanem az elégületlenség, a sérelmek adják meg. Állami élet úgyszólván semmi sincs, s a nemzeti élet nem tud sokáig központot találni, mert a német Pest képtelen kifejezni a nemzeti érzelmeket és magába gyüjteni törekvéseit. A gazdag főurak szétszórva laknak falusi kastélyaikban, s ha fényt akarnak kifejteni, Bécsbe mennek. Művészetekkel alig törődik valaki, s a nemzeti ébredés korszakában is először a nemzet legféltettebb kincse, a nyelv emelése foglalja el az eszméket és sziveket. A festő, a szobrász sorsa egyforma. Markó, a nagy festő, e század harminczas éveiben ép úgy kénytelen a külföldre vándorolni, mint az előbbi században Kupeczky. Az első magyar szobrász, Ferenczy, vagyonilag is elpusztul, mert nyilvános szobrot akar állitani Mátyás királynak.

A nemzeti élet, mely oly sokáig Pozsony felé volt erőszakolva — nem azért, hogy erősödjék, hanem hogy a közel Bécs vegye magába és olvaszsza szét — lassankint elfoglalja magának fővárosul Pestet. Költők, irók kezdik a feladatot, gróf Széchenyi csatlakozik hozzájok. Lelkes a küzdelem, de nehéz és eredményeiben soká várat magára. Közintézetek keletkeznek nemzeti adakozásból, s az ország fővárosa megnyeri áldozatkészségből azokat a szerény hajlékokat, melyek más boldogabb nemzetek városaiban már régen fenállanak, mint fejedelmi kegy, mint a nemzeti önrendelkezés, gondoskodás emlékei. A képzőművészet is jelentkezik, alkalmazkodva a szerény viszonyokhoz, a fakadozó műizléshez. De mikor az első nyilvános képtárt megnyitják a nemzeti muzeumban, még magyar festőkről alig lehet szó. A tér azonban nem marad parlag, mivelés alá kerül a képzőművészet is, s vágyat tanusit, hogy a nemzet multját, históriáját megörökítse. A kisérletek kicsinyesek. Történeti műlapok jelennek meg a nagy közönség számára, a mult egy-egy fényes lapjai, de csupán a történetben fényesek, a képen nem. Sokszor idegen földön, idegen festők rajzolják. Legjobbak azok voltak, melyeket a pesti műegylet adott ki. Sikerültek vagy nem sikerültek, de ezek foglalják magokba

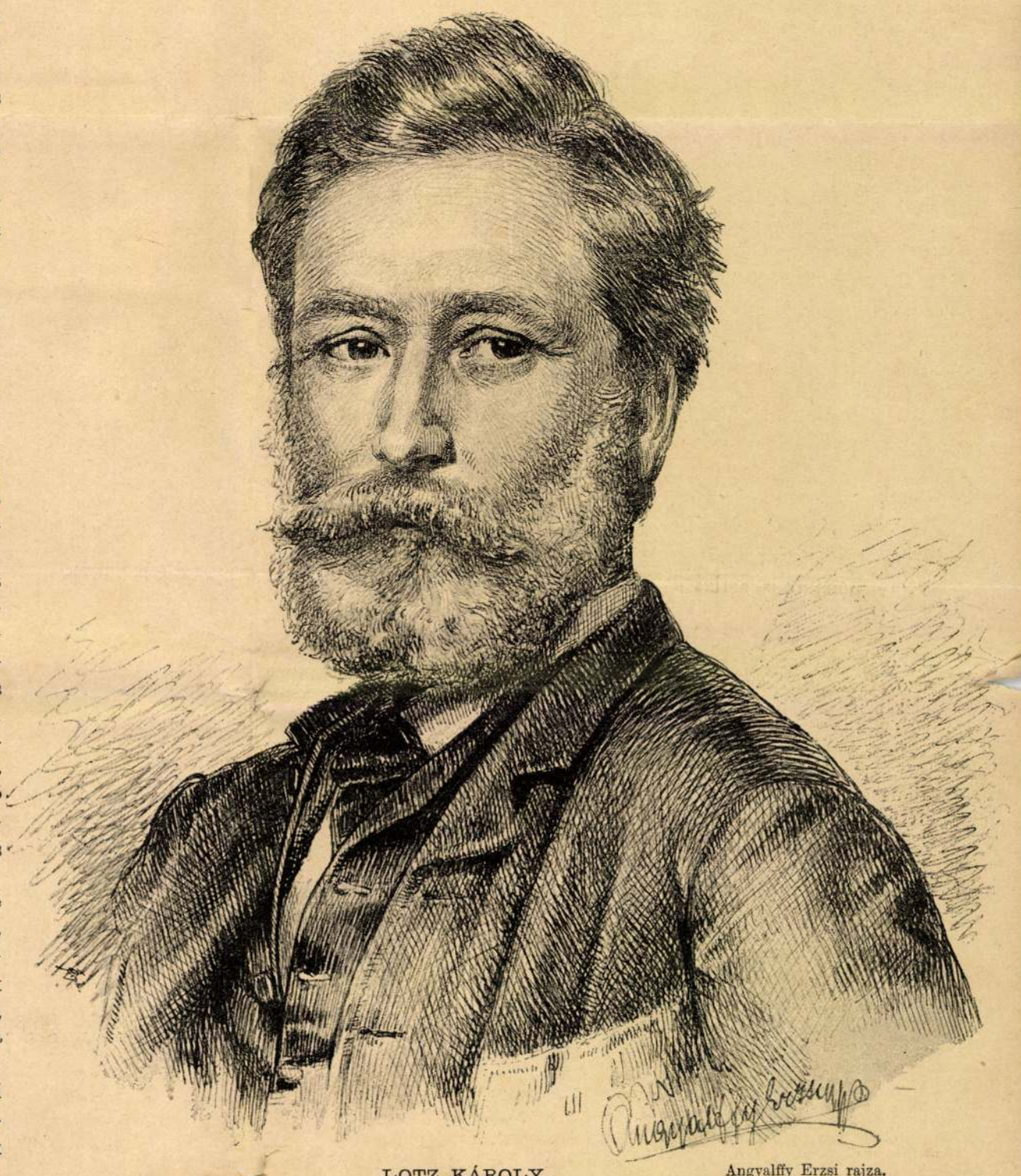

LOTZ KÁROLY. Angyalffy Erzsi rajza.

nálunk a történeti festészet összeköttetését a nagy közönséggel.

Bécsben ez időben már rendezett művészi viszonyok uralkodtak, s Rahl műtermébe mindenfelől gyültek össze a tanulni vágyó ifju festők. Rahl modoros művész volt, de jeles tanár. Hatása igen jelentékeny a magyarországi festészetben. Bécs közelsége és Rahl hírneve Magyarországból is oda vonta a festőket. Festőink nagy részének egyik életrajzi adata: tanult Rahlnál, avagy tanult Waldmüllernél Bécsben. Rahl a nemes formák és konczepcziók művésze volt, s a bécsi intézeteknél és palotáknál sok megbizással lévén elhalmozva, tanitványai gyakorlatilag is fejleszthették képességöket a művész felügyelete alatt, kinek modorát, sötétes színeit aztán annyira megszokták, hogy nem egyszer megrontotta az önállóságukat.

A Rahl-iskolában tanult fiatal magyar művészek nyujtották az első értékesebb kompozicziókat a magyar történetből, részint színvázlatban, részint kisebb méretű képekben, melyek aztán sokszorositva, országszerte elterjedtek. Néhánynak eredetije a muzeumban van. Majd Münchenben Piloty körül látjuk a magyar ifju festők egy részét. Madarász Viktor Párisban tanulja az előadás hatását, s nagy feltünést okoz a hatvanas évek legelején Hunyadi László ravatalával, még inkább «Zrínyi és Frangepán utolsó órájával». Immár szép és becsvágyó tehetségek fejlődtek, de őket foglalkoztatni igen kevés az alkalom. A történeti festészet nagy arányokban alkotja képeit, azok magán lakásokba nem valók. Fölépült közintézeteink csarnokainak fala kopár, pedig freskók számára van fentartva.

A politikai viszonyok jobbra fordultával a magyar kormány gondoskodott a művészetekről is, de annyi mulasztást nehány esztendő alatt helyrehozni, rendezett művészi viszonyokat teremteni lehetetlen, még dús országokban is, hol a fejedelmi udvar életéhez tartozik a műpártolás. Összes közintézeteinken megtetszik, hogy egy kis és nagyon sokfelé igénybe vett nemzet lelkesedése állitotta, mely gyakran kimerült az ország kulturális szükségeire való adakozásaiban. Ez intézetek csakhogy megfelelhettek czéljoknak, csakhogy ápolhatták feladatuk érzéseit, azontúl nem mehettek. A nemzeti muzeum oszlopos homlokzatán most is üresen állnak a szobrászi diszítésekre szánt fülkék. A nemzeti szinházat a festészet egyetlen ecsetvonása sem ékesitette a legutóbbi évekig. A tud. akadémia palotája már régen készen állt kopár, fehér falakkal. És épen így a többi közintézetek.

Budapest főváros kezdte a falfestéseket. Sokat költött a redoute épületére, a művészi díszt sem akarta a termektől megvonni. Három magyar művész: Lotz Károly, Wágner Sándor és Than Mór festették a nagy freskókat, s mindenki meg volt elégedve a sikerrel. De hogy miképen gondolkoztak még másfél évtized előtt a hazai festészetről, arra elég példa, hogy a redoutebeli freskók sikere után is a főváros az erzsébet-téri kioszk falfestményeit egy bécsi művészre bizta, a ki aztán a «Szép Meluzina» történetét festette oda. Jött végre az operaszinház, mely széles tért adott a magyar művészeknek, hogy a képirás legmagasb műfajában, a fresko-festészetben mutassák ki erejöket. Jeles művészeink egész sorának ecsetje szerzett ott elismerést. Lotz Károlyt pedig, ki a nézőtér mennyezetének olympusi képét festette, a legkitünőbb freskófestők közt emlegetik azóta. Rábizták az akadémia dísztermének freskóképeit is.

Lotz Károly a hazai festészetnek nem az ujabb generáczijából való. Ellenkezőleg, az ujabb generáczió nagy része is tőle tanult, a rajz és plasztikus formák ez elismert mesterétől, kinek műtermét mindig fölkeresi a fiatal festő, ha komolyan akar tanulni. Nem az ecsetforgatás fortélyait, a tekhnika csillogó hatásait lehet tőle tanulni, hanem a kompozicziót lelkét, a történeti előadás stiljét, a rajz szigoruságát és pontosságát. Művészi köreinkben a legtiszteltebbek egyike, a ki sokat tud, sokat dolgozik és nagyon szerény.

Csak kevesen tudják, hogy a magyar történelem annyi drámai eseményének, a magyar népmonda, a magyar költők annyi szépségének megörökitője, ez a csöndes és nyugodt természetű derék magyar ember nem e haza szülöttje, Hessen-Homburgból való, de azért még sem egészen idegen eredetére. Anyja magyar nő volt, ki özvegységre jutván, gyermekeivel haza jött. Lotz Károly már itthon, Budapesten tanult, s a rajzolás és festés rendszeres oktatásában is itt nyerte az első irányt Marastonitól, majd Wéber Henriktől. Habozott, festő vagy szobrász legyen-e s Bécsbe azért ment, hogy Gassertől a szobrászatot tanulja. Erős plasztikai érzéke vonzotta a szobrászathoz. Rahl festészetében ezt is föltalálta s ekkor határozott, hogy festő marad. Rahlnál együtt tanult Than Mórral. A két magyar művész előadásában sok rokon vonás is van. Lotz a mester oldalánál festette az első freskókat. Rahl igen szerette s a freskók elkészitésében sokszor igénybe vette. Egész Rahl haláláig Bécsben maradt, addig önálló alkotásra nem is igen gondolt. Ekkor tért vissza Budapestre, Thannal együtt, s mindketten élénk részt vettek a megindult művészi mozgalmakban, s a műtárlatokról egyik sem maradt el. Tájképeket, életképeket, állatképeket is sokat festett Lotz, s minden genreban az ecset és rajz mesterének bizonyult. Történeti és emlékszerű festményei emelték azonban a hazai festészet egyik legelső helyére.

Michel Angelo azt tartotta, hogy egy igazi festőhöz legméltóbb a freskofestés. Lotznak sok alkalma nyilt, hogy ily műveket alkothasson. A redoute után, Thannal szövetkezve, a nemzeti muzeum lépcsőházába festett falképeket, a tudomány, művészet allegoriáit, a nemzet művelődéstörténetének egyes képeit. Ezek a rajzai az 1873-iki bécsi világtárlaton is megnyerték az elismerést. Időközben Lotz a fővárosban több főúri palotát diszitett freskókkal, valamint az uj börze-épületet is négy allegórikus alakkal, továbbá az egyetemi könyvtár olvasó-termét. Nemes alkotásait őrzi a ferenczvárosi templom is, melynek falfestményeiben a magyar szent királyok és magyarországi szentek körül a hazai történelem is megelevenül a hivők ájtatos buzgóságában.

Dicsősége marad Lotz művészetének az operaszinház óriási mennyezeti képe, az Olympus isteneivel. A nagy feladat fényes megoldását a művészvilág emlékezetes ünneppé avatta. Az országos képzőművészeti társulat külön gyülésben méltányolta a mester nagy érdemeit s érczmellszobrát elkészittette a műcsarnok számára.

Az akadémia dísztermének freskó-ékitése is elkészülésre várt még. A palota fölépitése kimerítette a begyült adományokat, sőt tetemes adósságok maradtak fent, melyeket az akadémia bérházának jövedelméből törlesztettek, s pár év előtt oszlott el ez a teher. A nagy terem művészi diszitésére külön gyűjtést indítottak, melynek volt is eredménye, de nem oly gyorsan, hogy rövid nehány év alatt egybegyűlt volna a jelentékeny összeg, s az akadémia tájékozhatta volna magát, mily összegeket ajánlhat meg előkelő művészeknek. Végre Ipolyi Arnold püspök ujra fölelevenitette a gyűjtéseket s az akadémia külön bizottsága elhatározta, hogy a terem diszitését nem halogatja tovább, megkezdeti a freskók festését. Ipolyi maga adott eszmét a falképek tárgyához, a magyar történelem kulturális mozzanatait jelölvén meg. Szóban volt, hogy Munkácsyval is festessenek legalább egy képet, de a nagynevű művészt az épülő országházhoz, s a budai Mátyás-templom főoltárképéhez is meg akarták nyerni, s e közben Makart halála következtében ő felsége a bécsi műtörténeti muzeum plafondképének elkészitésével is Munkácsyt bizta meg. A nagyon igénybe vett művész tehát esetleg csak több év mulva készülhetett volna el az akadémia falképeivel. Igy az egészet Lotzra bizták. Évek munkája lesz az. Most az akadémikusok emelvénye fölötti karzaton készült el három képből álló csoportozat; azonnal folytatja Lotz a szemközti oldalon a másik hármas csoportozatot; később kerül a sor a többi részekre, a földszinti falakra. Lotz a magyar történelem kulturális korszakait állitja elénk az akadémiában. A kész három csoportban Szent-István a keresztény vallás fölvételét jelenti, melylyel a magyarság szakitott a kelettel, és összekötötte lételét a czivilizáczióval, a nyugattal. Kálmán király a törvénytudók közt az állam egyik legfőbb alapját, a törvényességet hirdeti. Nagy Lajos — körülvéve művészekkel (szent László szobra is ott látszik) — a nemzeti élet másik fő tényezőjére, a szellemi haladásra, a művészetek pártolására emlékeztet. A következendő képekben a mester ujabb kori eseményekből folytatja a sorozatot.

Lotz első falfestményeit a redoute lépcsőháza számára készítette Thán Mórral együtt. A magán paloták közül gr. Károlyi Alajos, b. Lipthay Béla, Saxlehner András palotái fényének emeléséhez járult az ő ecsete. A központi indóház nagy csarnokát is Thánnal festette, a modern közlekedés, híradás symbolikus és erőteljes kifejezésü, színgazdag képeivel. A sugárúti paloták loggiái közt is több őrzi Lotz művészetét. Jelenleg a pécsi székesegyház egyik kápolnája számára készit vallásos tárgyú képeket.

A tiszta, világos előadás, a gondolatok mélysége, az allegorikus vonatkozások poetikussága, a rajz biztossága, a csoportositások impozáns ereje: ezek Lotz falfestményeinek emlékszerűséget biztositanak. Keresetlenül, fölösleges czikornyák, a szinek hajhászása nélkül fest. Mindig komoly és mindig erős, és a tartalmasság soha sem hiányzik, még az oly mellékes alakoknál sem, melyeket a fal valamelyik czirádájában, tympanonjában kell elhelyezni.

A mester még java férfi-korában van; 1834-ben született, s igy most 54 éves. A megfontolt tevékenység, a nyugodt művészeti alkotás kora ez, s bár minél hosszabbra terjedne, hazai festészetünk gyarapodására.

VIDÉKEMEN.

Milyen jó, hogy elhagytam a várost —
Nincs palota itt, de nincs is lárma:
Nincsen pompa, emberi hiúság,
Édes összhang szivem' úgy átjárja.

Hosszú hajjal, kürtő-kalapokban
Kopott bölcsek itt nem szédelegnek;
A természet ád józan tanitást
El nem csavart eszű embereknek.

Mint szántogat, nézem a földművest,
Együtt fütyül a sok kis madárral —
Mint megannyi hullám: barázdái
Keskeny földjén úgy kigyóznak által.

S e sorokban mennyi értelem van,
Mennyi bennük az élet, költészet!
Szakadatlan munka, törődés, mely
Szebb jövőnek reményére késztet.

Megfogom az ekeszarvát én is
S lépdegélek teljes méltósággal
Mint valami fejedelem, a kit
Csalogatnak fényes koronával.

Ám de más jár eszemben, szivemben
Mint a világ hiú, ravasz fénye;
Rád gondolok, falu szép leánya, —
Helyetted száz királyság sem kéne.

Míg kezemben szarva az ekének:
Ajakamon hőn epedő dallam;
Az öreg nap fölöttem megállva
Tűzbe jő rá, süt kiállhatatlan.

Mintha ő is érzené, mit érzek,
Vagy föltámadt egykori szerelme?
Vagy tán ki sem aludt soha nála,
Örök-ifju lánggal van eltelve?

Hanem azért, jó öreg, hiába!
Rögtön vége az epedő dalnak;
Itten jön már az én kis szeretőm,
Ebédet hoz, mily kecsesen ballag!

Ha ide ér: együvé telepszünk —
S a mit hozott, ketten költjük el mi;
Boldogság lesz az életnek búját
S örömét is kettesben viselni.

Enyhében süss rája, déli napfény,
Melege van ugy is szegénykének,
Meg ne barnítsd liljom-fehér arczát –
Inkább legyen tied ez az ének!

PÁSZTÓI.

MANUEL MENENDEZ.

De Amicis olasz beszélye.

(Vége.)

Fermina lámpavilágnál dolgozott szobája egyik zugában, midőn gyors, könnyű lépteket hallott a lépcsőn s eszébe jutott, habár későn, hogy az ajtót félig nyitva hagyta. Alig volt ideje fölkelni és ismét visszahanyatlani székébe, midőn Menendez már lábaihoz vetette magát, fejét a földre hajtotta és zokogva kiáltott: «Fermina, bocsáss meg nekem»!

Edesapám...

— Lotz Károlyról elmondta leánya: Cornélia —

Ebben az esztendőben lesz száz esztendeje annak, hogy Lotz Károly megszületett.

A nagy magyar mester legkedvesebb modellje a leánya volt: Cornélia, akit közel száz vásznon örökített meg.

A halhatatlan Cornéliát, Magassy Dénes igazságügyi h. államtitkár feleségét felkerestük, hogy beszéljen az édes apjáról.

Az Uj Idők munkatársa nagyon meglepődött: a régi képekre hasonlító, még ma is csodaszép dámával találta magát szemközt, aki fölött az idő éppoly nyomtalanul repült el, mint a róla festett képek felett.

Szobájában a falakon Lotz képek, a XVI. Lajos szalon fehér fájára még Lotz festett pásztorjeleneteket, a vitrinben Lotz pipái, Cornélia játékai, amelyeket édesapja faragott és festett. Az egész lakás: miniatür Lotz-múzeum, amelyben a mester Cornéliája, mint a művészet és a hírneves apa rajongója valóságos kultuszt űz az emlékekből.

— Édesapám volt a legjobb ember, akivel az életben találkoztam, tőle tanultam az életem jelmondatát: *aki lélekben fiatal, nem öregszik meg.*

Emlékek? Kis gyerekkorom óta a legjobb barátom volt, velem töltötte egész napját.

Ha dolgozott a műtermében, én ott ültem, mellette és játszottam. Hallgatag ember volt, félfüllel a csacsogásomat figyelte s egyszer nevetve megjegyezte, hogy: „Azért szeretsz velem társalogni, kislányom, mert Te beszélsz, én meg hallgatok."

Ritkán beszélt önmagáról, de ha néha előfordult, mint kedves emléket, amelyre nagyon büszke volt, említette, hogy ő volt a piaristáknál az első eminens.

„Jó tanuló" maradt egész életében, mindig tanult, olvasott. Faust és Shakespeare volt a legkedvesebb olvasmánya, mint a bibliát forgatta még az ágyban is, elalvás előtt.

Hesseni, német származású volt, de igen büszkélkedett magyar voltával s olyan szépen beszélt magyarul, mint egy alföldi parasztember. Kijavított, ha nem tőzsgyökeres magyar szavakat használtam.

Nagyon elkényeztetett, minden kívánságomat teljesítette. Gyerekkoromban napokig bibelődött azzal, hogy játékokkal lepjen meg, mint nagylánynak minden bálomra más és más legyezőt festett.

Mikor modellt ültem, vigyázott, hogy ki ne fárasszon és ő, aki annyira erős művészegyéniség volt, a kedvemért hol Rembrand, hol Goya stílusban festett le, ha erre kértem, mert megtetszett nekem egy-egy beállítás.

A legkedvesebb figyelmessége az volt, — nem sokkal a halála előtt, betegen tette meg — hogy emlékezetből festett nekem egy ménest ábrázoló képet. Nagy munka volt: emlékezetből tájat, lovakat megörökíteni, de olyan gyönyörűen sikerült, hogy még ma is a legkedvesebb képem.

— Hogyan élt a mester?

— Nagyon korán kelt fel és reggeltől estig dolgozott, gyakran a műteremben ebédelt. Korán feküdt le, társaságba nem járt. Egyetlen szenvedélye az utazás volt, kóborolt Európában és a múzeumokat tanulmányozta. A legkedvesebb képe Tizian: Sírbatétele volt.

Itthon, ha nem dolgozott: muzsikált. Kitűnően zongorázott és ő, aki nem szívesen mozdult el hazulról, koncertra haláláig járt. Egy napon született Beethovennel, amin sokat meditált, hisz Beethoven volt a legkedvesebb zeneköltője.

Elegáns ember volt, bár megtette, hogyha felvett egy új ruhát — festeni kezdett benne, köpeny nélkül.

A zene, az utazás mellett két kis szenvedélye volt: a sakk és a pipa. Székely Bertalan, Strobl Alajos, Mednyánszky Ébner Lajos: a barátai minden vasárnap eljöttek sakkozni. Székely Bertalan volt az egyetlen, aki nem sakkozott, hanem kibicelés közben felvetette a legérdekesebb művészi témákat és vitte a társalgást. Pipaszó, sakk közben társalogtak művészi kérdésekről. Soha, de soha sem hallottam, hogy tréfálkoztak, vagy pletykáztak volna.

Apám nem volt bohém, legföl-



Lotz Cornelia az otthonában, leánykori arcképe előtt.
Vadas Ernő fényképe

Uj Idők
1933. márc. 26. 13. sz.

jebb, ha pénzről volt szó. Mindenkinek adott, aki kért, nem törődve az összeg nagyságával.

Volt egy gyöngéje is, amely akkoriban bizony áldozatot követelt tőlem. Tavasszal a szabadban reggelizett. Minthogy már reggel hatkor megjelent a dunaparti Hangliban, korán kellett kelnem, hogy elkísérjem. Láttam, milyen boldog, ha vele megyek és így álmosan pislogva elkísértem. Bizony gyakran még nyitva sem volt a Hangli, mi zörgettük fel. Itta a reggeli friss levegőt, napsugarakat, frissen sétált a műtermébe dolgozni.

Ezeken a kora reggeli sétákon beszédesebb volt, egy ilyen alkalommal mesélte, hogy gyermekkorában hogyan csapta be édesanyját.

Édesanyja, aki magyar leány volt, tanította zongorázni. Olyan kitűnő volt a hallása, hogy első játszásra kívülről tudta a zongoradarabokat. Persze nem nézett a kottába. Édesanyja emiatt sokat pörölt vele, nem akarván elhinni, hogy kívülről is tud játszani. Ő ettől kezdve úgy zongorázott, hogy a kottára nézett ugyan, de titokban lehunyta a szemét.

Apám igazi grand seigneur volt, szerette a nagyúri háztartást, a finom falatokat. Fogas, pisztráng, rák, articsóka voltak a legkedvesebb ételei, meg a primőr zöldfélék. A tejet utálta, még látni sem tudta.

Nem szeretett társaságban enni és még az udvari ebédekre sem ment el. Egyszer már nem lehetett lemondani, tehát elment ugyan, de oly sietve távozott, hogy elvesztette egy kitüntetését.

Sok megtisztelő ordót kapott, amelyeknek őszintén megvallva nem örült különösen. Nem szerette az ünneplést, a tömeget. Jellemző rá, hogy amikor nagy ünnepséggel megnyitották az Operát, amelynek menyezetét Lotz-freskók díszítik, ő Bécsbe szökött a megnyitás napján.

Ferenc József kérdezősködött utána és mosolygott, amikor jelentették, hogy apám megszökött az ünnepeltetés elől.

— Azért a freskók mégis nagyon szépek — mondta a nagy uralkodó.

Ferenc József kedvelte apámat. Amikor beteg volt számtalanszor érdeklődött hogyléte után. Kitüntette a Szent István renddel is, ami csak azért esett jól apámnak, mert az uralkodó kivételes jóindulatának jelét látta ebben a magas kitüntetésben.

Amikor Ferenc József megtekintette a Kúriát, amelynek a menyezetét szintén apám festette, apám is megjelent, de elbujt egy ajtó mögé. Az uralkodó észrevette és magához intette!

— Örülök, hogy egészséges — mondta.

Akkor láttam először, hogy apám könnyezni is tud: nagyon szerette Ferenc Józsefet és jól esett, hogy betegsége felől is érdeklődik.

A munka, a betegség felőrölte erejét. Türelmesen viselte a keresztet. Csak tőlem fogadott el orvosságot.

Nekem nemcsak apám, mesterem, jó barátom volt, hanem a művészet, a jóság megtestesülése.

Tiszteltem sokoldalúságát, nemességét, nagy emberi tulajdonságait. Nem csoda, ha ma is az ő képei között élek és a sok Cornélia a falon még ma is azt meséli, hogy én voltam a legboldogabb lány, mert egy jóságos apa gyermeke és egy igazi nagy művész modellja lehettem.

Cornélia szép arca elszomorodik, fehér, keskeny keze lapoz a sokszáz Lotz-reprodukció között. Minden kép egy emlék, minden kép: a halhatatlanság egy darabja.

Cornélia, aki ismertnevű zongoraművésznő volt, a zongorához lép és az ötödik szimfónia lassú tételébe kezd. Mintha ez a forró és tragikus melódia a beszélgetés végét is jelentené. A riporter szótlanul, elérzékenyülten távozik.

GYENES RÓZSA DR.

A bérelt gyerek

— Édes-bús történet az 1930-as évekből —

Irta: **Fertsek Ferenc**

1.

A levelezési osztályban megcsörrent a házi telefon berregője. Nyulassy igazgató úr beszélt.

— Kérek azonnal egy német kisasszonyt!

A főnök beszólt a „kis levelezésbe", abba az osztályba, amelyben az idegennyelvű levelezők dolgoztak, négyen. A magyar-német Rácz Magda, a német-francia Kolb Teréz, az angol-magyar Sas úr és Martell kisasszony, a német-olasz.

— Rácz kisasszony! Nyulassy igazgatóhoz — futólépésben!

Karcsú, fiatal lány állt fel a gépe mellől. Egykétszer végighúzta fésűjét a hullámos haján, órájára pillantott: félegy — aztán füzetet, ceruzát felkapkodva kisietett, a páternoszter felé.

A három írógép hangosságát kissé leszerelte a nyitott ablak, amelyen belopódzott az utca lármája.

Félkettőkor a városi telefonon keresték Rácz Magdát.

Kolb kisasszony vette fel a kagylót.

— Magda az igazgatóságnál van — szólt bele.

Majd Martell kisasszony kérdésére közömbösen felelte:

— A vőlegénye.

Rácz Magdáról mindenki tudta, hogy menyasszony. Megszokták. Már három éve. Három esztendő óta viseli a jegygyűrűt a balkeze gyűrűsujján, három esztendő óta minden áldott nap a Harmincad-utca sarkán várja Baranyay Béla, aki az Agráriusoknál van. Egymásra mosolyognak, egymásba karolnak, így mennek át minden áldott nap a Lánchídon, Budára.

Három esztendő óta.

A bankban ezt már megszokták. Mert hát eljegyezkedni szabad. Az még nem tilos. Sok leánynak ott a gyűrű az ujján. De hol van még attól a házasság! Az év utolsó napján a déli órákban meghordozza az altiszt a véres kardot, vagyis körözvényt, amelyben az igazgatóság közli a tisztviselői karral többek közt a jövő évi házasodási kontingenst is. Hogy egy bizonyos fizetési határon felül hány tisztviselő, esetleg hány tisztviselőnő köthet házasságot, amely „egyedül és kizárólag alkalmazottaink érdekeinek szempontjából és a velük való felelősségteljes törődésünkből kifolyólag történik" mint azt minden évben olyan meghatóan okolta meg az ukáz, hogy a sok érdekelt aztán attól reszelt tormát egész évben...

Mert a baj mindjárt a létalapnál kezdődött.

A létalapot tudniillik aképpen állapították meg, hogy — ha Őry gyakornok úr számításai helyesek — a férfiak úgy ötven-hatvan közt, a hölgyek pedig



285



287



284



286

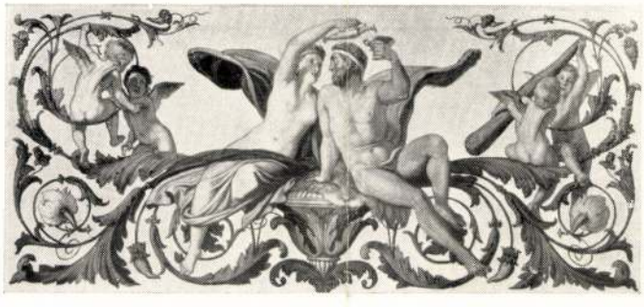

288

Ernst Muzeum aukció
XXXIX

Lotz Károly

minden poklát. Petrovics Eleknek, a Szépművészeti Muzeum igazgatójának tanusitványa alapján, hogy gyüjteménye, „mint kiváló magyar művészek gyüjteménye, különleges jellegénél fogva, megóvás és fentartás szempontjából különös tekintetre tarthat számot," a „politikai megbizott"-hoz fordul, s a „Biztos urhoz" intézett beadványában kifejti azt a megygyőződését, hogy gyüjtésében a magyar érzés kifejezését kereste szeretettel, s ha „biztos urat ennek kifejtésével untatja is, kénytelen vele, mert a gyüjtemény együtt maradásának megóvása vezeti". E beadványt a „biztos ur" méltányolja és április hó 8-án elrendeli, hogy a lakásban hagyott tárgyak felügyeletével a „műgyűjtő tulajdonos" rendelkezzék. Ilyen helyzetben szenvedi át a kommunizmust, melynek bukása után a Szépművészeti Muzeum raktárába elhelyezett képeit is visszakapja. Rövid időn belül ujra rendezve, teljes gazdagságában látható is lesz a gyüjtemény, mely az érdeklődőknek ezentul is mindenkor készséggel feltárja ajtaját, hogy a magyar nemzeti érzés megerősitését szolgálhassa.



Lotz Károly freskóvázlata

Lázár Wolfner grüpt

106 l –

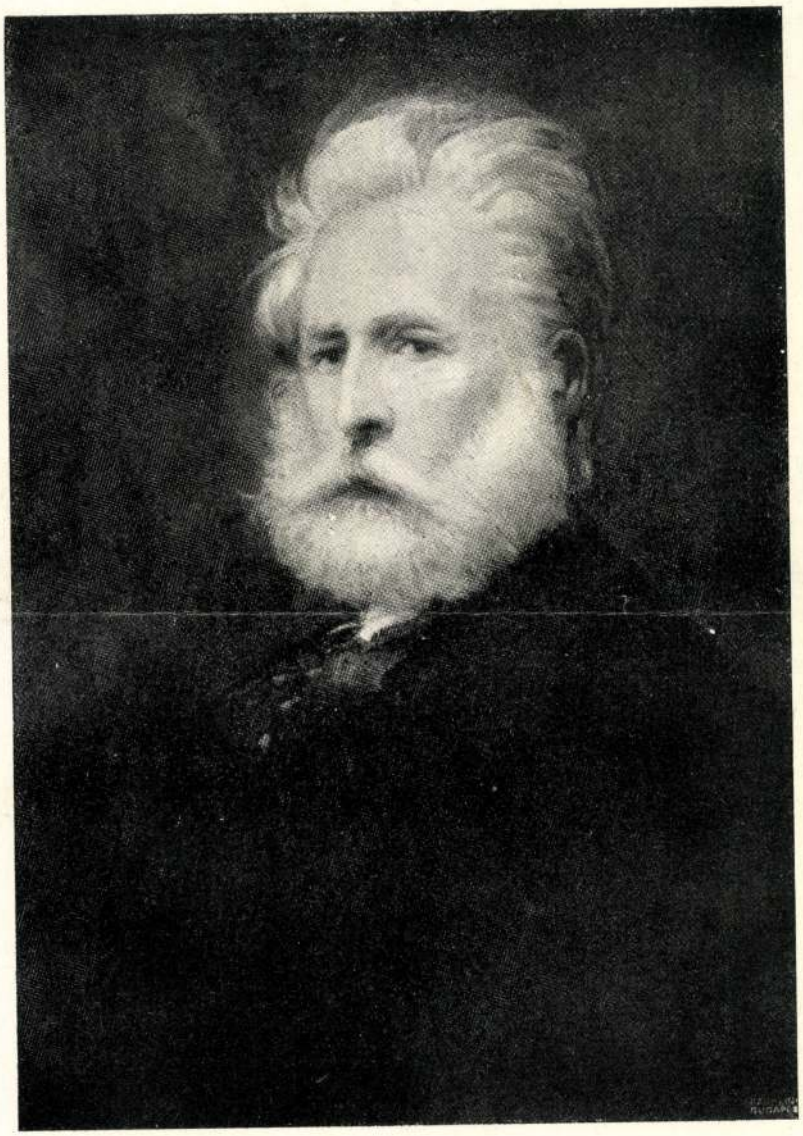

Lotz Károly arcképe.

Lotz Károly



Lotz Károly festménye.



Lotz Károly festménye.



Lotz Károly festménye.

Lotz Károly festménye.

Lázár Wolfner - gyűjt.

gát nyitották meg képzeletének. Ki inspirálta? Tiepolo, mint némelyek állitják, vagy a kor szelleméből fakadó vágy a világosság felé, az az érzés, mely a courbet-i sötét tónusharmóniákból kivergődni igyekezett a szétszórt világitás ragyogásához, mely Puvis de Chavannes-ra éppen ugy hatott, mint Bastien Lepage-ra, sőt Baudryra is, s mely ilykép benne volt a levegőben, a kor kollektiv megnyilatkozása és Lotzot is uj szinharmóniához vezette. Ez az uj szinharmónia tipusait s kompoziciós sémáit is megváltoztatta. Gyüjteményünkben láthatók még szürkére aláfestett apostolfejek, melyek a Thánnal való együttmüködés emlékei, de láthatók uj stilusának emlékei is, a *Nimfák közt hancurozó Bacchus*, a Székely Bertalannal való együttdolgozás idejéből, amelyen a tiszta, ragyogó szinek játéka felcsillog. Ezidőtől kezdve indul meg Lotz művészi fejlődése a magaslatok felé, mely az operaházi menyezetképben éri el tetőpontját, egyáltalán az operaházi kompoziciók szines kartonjai, — melyek közül gyüjteményünkben is találkozunk nagy, körbe komponált, ragyogó szinezésü női alakokkal, a négy évszak allegoriájaként felfogva — a mester képzeletének legteljesebb beteljesülései. Itt pattan ki teljes énje, gyermeki kedélye, naiv világlátása, — itt látta meg azt a világot, melyet tiszta kék szeme a valóság képeiből áttranszponál álomképekké, ezek a viziók sajátos tipusokba alakulnak, olyanokba, amelyek nem mozogni, járni, kelni, hanem elsősorban lebegni születtek, könnyed, törékeny, hajlékony testü nők, mozgékony, vékonycsontu, de csupaizom férfiak, s képzelete is itt, a levegőégben, az Olympus istenei világában látja őket legszivesebben, hol gondtalanul élhetnek, csoportokba verődve, enyelegve, szállva és lebegve a szerelem, a dal, a fantázia, a mámor jelképeiként. Lotz világában Apolló a főalak, Afrodité kapja a vezérszerepet, körülvéve puttók, ámorok szárnya lebbenésétől, Bacchus kacagása mellett. Lotz képzelete itt élhette ki magát a legjobban, látva Lédát a hattyuval, Ámor játékát a Muzsával, Bacchus szeretkezését, mindazt, amiben nem a nehézkes, a sulyos, a tömör egység az uralkodó, (Székely Bertalan fantáziájának ellentétjeként), hanem a lágyan egymásba olvadó, a gyengéden egybefonódó vonalvezetés csodás egybeborulásai. Nagyon természetes, hogy ennek a vonalrendszernek nem felelhetett meg a barnalátásos, sötét harmónia, hogy a sulytalan lebegés ragyogó éthert, villogó szineket és könnyed előadást is követelt, s igy kompoziciós sémái is megváltoznak, az egyensulyozások helyett áttörések, aszimetriák, diagonális elrendezések felé hajlik, a szemet akarja vezetni a mélybe, lágy, egymásbaomló vonalátmenetek kapcsán, hogy a lebegés, hajlás, emelkedés érzete minél könnyedebben érződjék. Igy vetette le ő lassanként tel-

Az alföldi élet ábrázolásába fog ugyanis, a gulyák, ménesek, a csikósok, gulyások, pandurok életét, a falusi szokásokat, a fonólányt, a cséplést, a vásározást, de a lórablást is, a gulya itatását, a zivatar elől való menekülő életet és a békésen legelő lovakat figyeli meg és ábrázolja. Petőfi költészete, melyet lelkébe fogadott, vezette az Alföldre és annak rajongó szemével látta az ottani világot. Gyüjteményünkben egy dunai lóusztatást látunk, a megyeri csárda környékén, a nyári levegő poros szürkesége kitünően illik Lotz szürke tonusharmoniájához. Nem egyszer azonban mély sonorikus tüzet fognak szinei és különösen a texturarészleteknél, a ló szőrzetének, a tárgyak lokalis szineinek visszaadásában, finom lazurozással mélyre hangolt kolorisztikus hatásokat hoz ki. Szeme különösen fogékony a magyar népélet egyszerü jelenségeinek jellegzetes vonásai iránt, gyüjteményünknek is egyik kitünő darabja a libapásztor a réten, a hátán fekvő kis parasztfiuval, a *dolce far niente* tökéletes nyugalmában. A magyar táj ólmos szinét, mely a hosszas szárazság folytán kiégett vidéket elboritja, nagy szerencsével fogja meg. Ugyanezt a szinskálát találjuk ezidőbeli vizfestményeiben is, melyek szintén alföldi tájhangulatokat éreztetnek, a mezők és rétekét, egyszer dulakodó legényekkel, máskor az erdőmélye csöndjét, de az aquarellre is fátyolt borit, ami uralkodó jellege ezidőbeli művészetének.

Közben a viszonyok Pesten javulnak és Thannal, később Székely Bertalannal monumentális feladatokhoz jut, miközben megalakul a mintarajziskola, ahová tanárnak hivják meg és később a női festőiskolában tanit. Csak a millennium után kap mesteriskolát. Monumentális feladatai mellett arcképfestéssel foglalkozik s itt is nyomon követhetjük palettája változatait. Gyüjteményünkben egypár női arcképe van, köztük Mészöly Géza neje, legnagyobb részük sötét tonalitású, a barna árnyékok megeszik szineit és fátyolt boritanak koloritjára. Wolfnerné arcképének szinharmoniája azonban már az uj palettát mutatja, a fehér aláfestésre épiti fel világos koloritját, melyet leányának, Cornéliának megszámlálhatatlan arcképén gyakorol be és fejleszt ki. Ezenközben minden nőtanitványának is megfesti arcképét, mert Lotznál a festés nemcsak szenvedély, de több annál, egyenesen egy a lélegzéssel, életfunkció, mely nélkül elvész. Hagyatéki kiállitásán végeláthatatlan sorban vonultak el rajzai, tervei, kisebb, nagyobb, legnagyobb kartonjai, szinvázlatai, vizfestményben, pastellben, guacheban, olajfestékben, temperában. Lotz minden anyaggal kisérletezett, csakhogy megkapja a belső képet, mely mióta a Rahl-iskola hagyományaitól a mindegyre világosabb tónusharmonia felé fejlődött, az uj szinlehetőségek egy egészen uj világ-

való szürke aláfestését, melyet könnyen és folyton, szinezés közben javitani lehetett, nem kellett egyszerre szinre és formára, modellirozásra és hangulategységre tekintettel lenni. A barna aláfestés megtüri a folytonos változtatásokat, csak mikor az egész formafelépitéssel kész vagyunk, a száraz alapra megyünk rá a fedő szinekkel. De a szürke alap mindenen átcsillog és az egész kép koloritját erősen befolyásolja, sötét tonalitást ad, mély bársonyos szinezést: ilykép a biedermeyer stilus teljes ellentétje állott elő.

Ez volt Rahl festői eljárása, melyet csak később — egy francia festővel, Riccarddal való ismerettsége után — változtatott meg a Delacroix-eljárás szellemében, amennyiben nem szürke, hanem szinte fehér aláfestést, az ezelőtt erőteljes fedőszinek helyett szines lazurokat alkalmazott, ami később némileg felvidámitotta palettáját.*

Nagyon természetes, hogy az uj szinlátás hivei, Rahl tanitványainak ez az erős meggyőződése, kik a velencei mesterek titkának birtokában vélték magukat, hangos szóban nyert kifejezést, ami összeütközésekre vezetett. Rahl végül is otthagyta akadémiai tanárságát, magániskolát nyitott, hol Lotz, Than, Ligeti, Szalé, Giergl-Györgyi, sőt rövid nehány hónapig Munkácsy is — hogy csak a jelesebb magyar tanitványait emlitsem — dolgoztak, 1865-ben bekövetkezett haláláig. Rahlt Bécsben rajongás és gyülölet vette körül, mig az egyik párt az ifjuság megrontójának, a jó művészi hagyomány felbomlasztójának nevezte, a másik párt, a Rahl kritikusok, a mi Kertbeny Károlyunk és Speidl is, a művészet megváltóját látta benne, sőt az egyik kijelenti, hogy kolorista ereje mellett Delacroix csak egy szellemes esayistának tünik fel.**

Annyi bizonyos, hogy hatása elemi erejü volt, mert utána gyorsan sindevész a régi alla pimafestés és annak régi képviselői is egymásután hagynak fel vele. A Szépművészeti Muzeum ujabb szerzeményei közt találjuk Barabás egy női arcképét, még 1856-ból, egészen Rahl szellemében festve és később Borsos is átcsap az uj festési módba.*** Közvetlen hivei, Thán és Lotz természetesen szenvedélyesen esküsznek a mester szavára. Mikor Lotz hazajön és monumentális feladatok hijján eleinte zsáner-képek festésével tengeti életét, átviszi a módszert ide is, nem kevés jogosultsággal, mert olyan festői hatásokat hoz ki vele, a mi igaz couleur locale-t ad műveinek.

* Mayer A. S. Erinnerungen an Rahl. Wien, 1882.
** Mayer i. m. 192. l.
*** Lázár, Borsos József. Művészet. XII. 311. l.

biedermeyer-festők közt keltett. A jó, nyugodt, zavartalan festői gyakorlatot felkavarta. Waldmüllerék elfeledték, hogy az akadémikussá vált klasszicista felfogással szemben az ő kothurnusból kilépő, egyszerü világszemléletük, romantikus érzelgőségük azelőtt szintén, ha nem is forradalmat, mindenesetre változást jelentett, de végre elfogadták őket, s hogy merészel most egy békebontó fellépni és immár akadémikus szabályokba foglalt világos, rajzos, kolorirozó rendszerüket felforgatni akarni ?

Már pedig Rahl ezt merészelte. Tagadta az alla prima festés egyedül üdvözitő voltát és rámutatott hiányaira : a gondos előrajzoló eljárás mellett a minden részlettel ellátott kontur a festésnek nem egyszer áldozatul esett és festés közben ujra meg kellett keresni ; a kép szinharmóniája nem szineken épült fel, hanem a mindent összetartó konturokat kitöltő lokális szineken, nem látási élményeken, de előre megállapitott szinező és árnyékoló eljárásokon, melyeket szépen, rendszerbe szedve, az akadémia csomagolásában készen kaptak a festők. Rahl festői eljárása más volt, állitólag Tiziano tanulmányozásán épült fel : aláfestette monochrom módon — szürke a szürkében — alakjait, már ezenközben ügyelve a plasztikus előállitásra s a folytonos javitás közben, a kontur mint végső eredmény állott elő. *A barna aláfestés* lett a harci jelszó, ami a bécsi festői körökben hallatlan szenzáció volt, mert az aláfestésre mentek rá a fedőszinekkel, ami a biedermeyer szinharmóniája helyett bársonyos mélységet, sonorikus erőt és egymásbaöntvényezett barnás alapu szinharmóniát teremtett, melyből fojtott tüzü vörösek, kékek csillogtak ki. De tárgyban is változást hozott Rahl. Érezte, hogy a világ nem áll pusztán a kecses és édeskés életfelfogás csendes szenzációiból, az 1848-iki forradalom embere heroikus hajlandóságában eljutott a klasszikus uj interpretálásához s kedvenc Homerjét uj szemmel látta, a velencei koloristák szinfelfogásába Michelangelo és követőinek nagy formáit foglalta be, a modern kor allegorikus ábrázolását ideális alakok széles formáival igyekezvén kifejezni.

Ez éles ellentéthez, mellyel ilykép a biedermeyer festőkkel szembe került, hozzájárult tanitói eljárása is: ő is az *igazságot* irta zászlajára, s a festés szerinte nem egyéb, mint munkaközben való folytonos igazságmegközelitésre való törekvés. Az első vázlat természetesen nem lehet a téma tökéletes megoldása. Elvetette tehát az alla prima festést, a darabról darabra való haladást, mikor csak az egyes részletet végleg megoldva, kapunk bele a másik részletbe, ami korán kényszerit a megoldáshoz való ragaszkodáshoz, hanem behozta a képnek egészben

képeimet azonnal eladtam, *sokat tartanak rólam.* S most már bizom, hogy rövid időn belül kilábolok a nyomoruságból." Sokat tartanak róla ? Kik ? Millet fia beszélte e sorok irójának, hogy apjának az volt a meggyőződése, hogy Barbizonban nem járt olyan tehetséges festő, aminő Paál volt. Halála fájdalmas hatást váltott ki társai között. Deák-Ébner kollektiv kiállitásán láthattuk azt a szinvázlatot, melyet temetéséről, közvetlenül Charentonból való hazatérése után festett Deák-Ébner, — a tragikus hangulat ólmos bánata leng végig a képen . . .

A gyüjteményben ezidőből egyik erőshatásu erdei naplementéje van. Vérben bukik le a nap az erdei ut fenyősora közt, a háttérben pirosra festi az eget, ráveti fényét a fatönkre és magikus világitásba állitja. A kopasz faszárak napfehéritette törzseinek barázdáival gondtalanul játszik a kárminpiros fény, mialatt a talaj nyirkos homályában a sok száraz galy, avar és penészes levél felismerhetetlen egyveleggé omlik össze. Fényellentétek éles átmenetei figyelvék itt meg. Hagyatéka árverésénél az e vázlat alapján készült nagy képét ifj. Dumas Sándor vette volt meg. A Dumas-hagyaték árverésénél a család visszavásárolta. Paál örökké ellentétek közt hányodó lelkének hatalmas szimboluma ez a vizió . . .



Székely Bertalan freskóvázlata

V.

Agráciák kegyeltje *Lotz Károly* (1833—1904) a gyüjteményben — a gyüjtő intencióinak következetes végigvezetése értelmében — sajátos oldaláról van képviselve: főleg a kiinduló pontján, az első előretörések, a hazai légkörbe való átplántálódása idejéből. Személyes kapcsolatai sokkal későbbi időből valók. Fiatal felesége arcképét festette meg ugyanis Lotz. A gyüjtőt azonban magyartárgyu képei érdekelték, mivel érzését eleinte a tárgy, a motivum magyarossága inkább megragadja, semmint az előadásnak a nem magyaros tárgyban is megnyilatkozó magyaros szelleme. Lotz korai magyartárgyu képeit, eleinte tárgyuknál, később érzésüknél fogva, előszeretettel gyüjtötte.

Mikor Lotz 1865-ben hazajön Bécsből, — hazahozza mesterének, Rahlnak halála, aminek következtében feloszlott a bécsi műterem, de hozzájárult ehhez honvágya és érzése is — fejlődése ekkor már (31 éves korában) elérkezett bizonyos kerekdedséghez, eljutott az első állomásig. Rahl mellett nyerte kiképeztetését és Thán Mórral ők ketten azok, akik a legmélyebben érezték bele magukat Rahl szellemébe, formafelfogásába és szinvilágába.

A mai közönség előtt idegen fogalom ma: *Rahl szelleme*, nem is tudja senki, milyen forradalmat jelentett ez a név, milyen harcot, küzdelmet és szakadékot. A biedermeyer-kor művészetét kellett megismernünk, hogy megismerjük jelentőségét, mely harcot jelentett éppen a biedermeyer szinlátás és előadás ellen. Gondoljunk a Waldmüllerek, Einslék, Barabás, Borsos, Amerling arcképeinek világos tónusaira, porcellános simaságára, tiszta szineire, kissé kemény rajzára, egyáltalán e művészet szigoruan rajzos karakterére, akkor megértjük azt a felháborodást, melyet Rahl festői eljárása és szinfelfogása közöttük, a

Lázár Wolfner gyüjt.



LOTZ KÁROLY
A MŰTERMÉBEN

nézőteret mutat, amelyhez képest a színpad aránylag igen csekély helyet foglal el; a jelenkor színházainál, egy méreteiben túltengő színpadhoz képest nagyon is kisméretű nézőtér helyes megoldásában látják építészeink a problemát.

Hogy a korlátolt alapterület ellenére is minél több nézőnek jusson megfelelő hely, több emeletsorban helyezik egymás fölé az üléseket; ezzel bizonyos intim jelleget nyer a nézők csarnoka, de egyúttal veszít vele a színpad, amelytől a sok, minden helyről látható páholy és erkély közönsége szükségszerűen elvonja a figyelmet. E térkihasználásra irányuló törekvés nem engedi azt sem, hogy a földszint padozata megfelelően emelkedjék hátrafelé úgy, hogy a néző a színpadon végbemenőkkel együtt az előtte ülők fejeit is kénytelen látni. Szóval, a technika csodái fokozták az illuziót a színpadon ábrázoltak iránt, de talán még nagyobb mértékben lerontotta ugyanezt az illuziót a térkihasználásra irányuló törekvés.

A színház rendeltetése nem lehet más, mint az, hogy a színészek játékát minél tökéletesebben mutassa minden nézőnek. A csarnok olyszerű feldíszítését, hogy e dísz magára terelje és lekösse a közönség figyelmét, ne célozza a színházépítő művész, akinek a jellegzetes térmegoldás maga is eléggé hálás feladatot nyujt.

Meglévő színházainkban kivétel nélkül kisméretű alapterületre szorul a nézőtér. Ez azonban még nem bizonyítja ennek az elrendezésnek helyességét. Az üzleti szempont, az anyagi haszon keresése áll itt szemben a művészet követelményeivel s csak természetes az a konzervativizmus, amely a megszokottat nem meri kockára tenni a merész újítással remélt előnyökért. A mai nézőtér egyenes leszármazottja a régi, XVI-ik századbeli olasz színházak rendszerének, amelynél a kellő szerkezetek hiánya miatt, fával lehetetlen volt nagyobb fesztávolságot áthidalni s így a magasságot kellett túlzott mértékben kihasználni; ma is játszanak olasz színházakban, amelyekben hat, sőt nyolc páholysor van egymás fölött. A színházépíttető azt akarja, hogy a színpad díszleteit előállító és mozgató nagy apparátus a többi költségekkel együtt megtalálja ellenértékét a nézőközönség obulusaiban.

Már pedig ez az olaszból leszármazott s bátran bécsinek nevezhető rendszer hibás. Hibás gyakorlati szempontból, de hibás a művészet szempontjából is. Hogy tűzveszély, torlódás alkalmával mennyiben nem felel meg a gyakorlatnak, azt e helyen nem lehet bővebben tárgyalnom; a „Művészet" olvasóit első sorban a művészi szempontok érdekelik.

A túltengő színpad és a kicsiny területű nézőtér tömegeinek aránytalansága különösen a színházak külsején ötlik bántóan szembe. Bármennyire feldíszítik a színpad kiemelkedő falait, a nagy tömeg mégis tagolatlan marad és annál jobban sérti a szemet, minél kevésbé ellensúlyozza a nézőtér csarnokának külső architekturája, tömege.

A mai színházépítészet akaratlanul is annak az alapgondolatnak hódol, hogy a nézőtéren egy nagy, egymással ismerős társaság van együtt, amely beszélget, a páholyokban felkeresi egymást és mellékesen szórakozik a színpadon eljátszottak únott szemlélésével. Így volt ez a tizennyolcadik századbeli német fejedelmi udvaroknál, a hol a fejedelem vendége volt minden néző, ahol a legújabb kis szenzációkat pajkos mosolylyal beszélték el egymásnak; az apród frissitőkkel szolgált fel, a fejedelem magához intette egyik-másik kedvencét — és közben nagy buzgalommal játszották el szerepeiket a színpadon járó színészek, alázatos boldogsággal megköszönve a vállveregető elismerést. Ez a „zsur"-hangulat látszik kiríni a mai színházak nézőtérelrendezéséből és architekturájából.

Megjárja ez orfeumoknál vagy oly színházaknál, amelyek kizárólag a könnyű múzsa szolgálatában állanak; amelyeknél a pajkos tréfa, a közönség megnevettetése a fődolog s háttérbe szorul a színjáték tulajdonképeni célja: az illuzió keltése. De akkor viszont kárba vész az a költséges apparátus, a mely a színpadon történő dolgokat csalódásig természethű ábrázolásban igyekszik bemutatni.

A komoly drámát, operát, valamint a komoly, tanító célzattal és művészettel megírt vígjátékot, szóval azokat a szinpadi termékeket, amelyek joggal tarthatnak igényt a közönség állandó és teljes figyelmére, nem volna szabad oly nézőtér előtt előadni, amely elrendezése, architekturája folytán elvonja a figyelem javarészét. Már Wagner Rikárd is panaszkodik, hogy a színház közönsége nem kaphat tiszta, zavartalan képet a színpadon történőkről, mert bármely pontról néz is oda, föltétlenül látja a nézők egy részét is, sőt ezeket kénytelen nagyobb közelségből és jobban látni, mint magát a színpadot. A nézőteret felcicomázzák, hálás aranyozással, gazdag kárpitozással látják el; sehol egy nyugodt vonal, amely a színpadot a nézőtértől elválasztaná; maga a színpad tolakodóan belenyúlik a nézőtér területébe s lehetetlen a műélvezetet keresőnek zavartalanúl figyelnie a költő műalkotására.

A nagy német zeneköltő meg is alkotta ideiglenes jellegű színházát a bayreuthi domboldalon s tagadhatatlan, hogy ezzel a jövendő, azaz, hogy ma már a jelenkor színházának alapkövét rakta le; a görögök példája lebegett szeme előtt.

A görögök tragédiáiban isteneik szólottak a közönséghez s a legnagyobb áhitattal lesték

a tolmács, a költő szavát, amelyet úgy fogadtak, mint a felkent pap szózatát.

A bayreuthi faalkotmány mását csak az imént építették meg Münchenben, még pedig modern szerkezetekkel, szolidan. Az eredeti terv Semper Gottfried építésztől ered, aki Wagner Rikárd benső barátja volt. E két színház a görög amfiteatrum módjára épült, de természetesen nem lehetett az alaprajznak teljes félkör vagy annál is hosszabb vonalú alapidomot adni, mert a födött és mélyen hátranyúló színpadba e forma alkalmazásával nem tekinthetne be minden néző egyaránt; a görögök födetlen helyről a nyilt és alig hátramenő, sekély színpad minden pontját világosan láthatták. Itt azonban csak körszektor alakú idom volt alkalmazható, négy-négy ülés-sor két végén egy-egy tágas kijáró-ajtóval; az ülések hátrafelé annyira emelkednek, hogy az elől ülők fejeit nem látják a mögöttük ülők, tehát zavartalan képet nyernek a színpadról. A szokásos hivalkodó, díszesen aranyozott proszcénium helyett egyszerű vonalas architektura, amelyet előadás közben alig világítanak meg, úgy, hogy a színészek a jól világított színpad mélyében kénytelenek maradni; ezáltal még határozottabb a nézőtér és a színpad elválasztása s még teljesebb az illuzió.

Bármennyire helyesek is ezek az elvek, úgy művészi, mint gyakorlati szempontból, ép oly hiba volna e megépített német színházak mását egyszerűen átplántálni mihozzánk, mint amennyire hibás a mai gyakorlat, amely az országot telivér bécsi színházakkal népesíti be.

Wagner Rikárdot lelkesítette a görögök példája s áhitatos, vallásos hangulatot akart színházával a nézőközönségnek szuggerálni, csakhogy a görög istenségek helyét a germán mitologia hősei foglalják el. Ezt a hangulatot a miszticizmus iránt kevésbbé fogékony magyar közönségbe ne kívánjuk beoltani, legkevésbbé ősnémet hősökkel s a testükre szabott nézőtérrel.

Bizonyos, hogy a páholyok, karzatok, erkélyszékek elhagyása s egyetlen amfiteatrálisan emelkedő üléssorozat minden tekintetben megfelel a művészet s a modern technika igényeinek. A páholyokat, karzatokat, erkélyszékeket pedig föltétlenül el kell hagyni, az előbb mondottakon kívül azért is, mert ez ülések legtöbbjéről torzképet lát a néző; a szereplők fölülnézetben látszanak, oly képet nyujtva, amely a szokásos, a természetes szemléléssel merőben ellenkezik és amely épen ezért a kivánt műélvezetet és illuziót lehetetlenné teszi. Az amfiteatrális elrendezés a nézőtér tetemes megnagyobbításához vezet, ugyanahhoz az eredményhez, a melyet a helyes arányt kivánó szemlélet a külső tömegek tekintetében megkiván.

Nem lehet általánosan érvényes szabályokat felállítani; színháza válogatja, hogy elrendezése, művészi megoldása minő legyen. De a mondottak alapján bizonyos, hogy a nézőtér intim, társalgóteremszerű hatásáról általában le kell mondani, ha a színielőadás teljes élvezését elő akarjuk segíteni. Tágas, levegős, nagyobb arányú csarnokok kellenek, amelyek a tér architekturájával hatnak. A cifra aranyozás, a bécsi intérieurök alapján jól-rosszúl másolt gipszalakok amúgy is csak művészietlen szurrogátumok. A hibás gyakorlatnak rossz következménye, hogy a közönség alig tud más színházcsarnokot elképzelni, mint a barok kariatidákkal, hermákkal és díszítményekkel felcicomázott bécsi imitációkat, holott világos, hogy a barok stilus a maga tisztaságában idejét multa már, hogy a kópia művészi tökély dolgában meg sem közelítheti az eredetiket s hogy a mai modern korban a modern szerkezetek művészi alkalmazását modern, a mai kornak megfelelő formákkal kell kifejezni. A modern szerkezetek díszítését nem szabad egy elmult kor felfogásában született és kialakult formavilágból meríteni, mert az eredmény csak félszeg, hamis, művészietlen lehet, amint azt összes, Bécsből importált színházaink sajnosan bizonyítják. Talán tetszetős képet nyujtanak a nem műértő tömegnek, de hogy az ízlését nem nevelik, az bizonyos, ép úgy, amint bizonyos az is, hogy egy más, letűnt kornak meg nem levő felfogását, hangulatát hiába szenvelgik. Csinos gyári árúk ezek, amelyektől el fog fordulni a közízlés is, különösen akkor, ha a helytelen gyakorlat tovább is fenmarad és ha az ország komolyabb rendeltetésű színházai ugyanebben a szellemben épülnek meg.



ÉPÍTÉSZET
LOTZ KÁROLY FRESKÓFESTMÉNYE
HAUSZMANN ALAJOS TANÁR LAKÁSÁBAN

Hogy az amfiteatrum minő alakot vegyen fel e modern világban, arra nézve csak számos művészi verseny nyujthatna felvilágosítást, ha minél több építésznek módjában volna, hogy e kérdés felől rajzoló tervezés útján gondolkodjék. A problema rendkívül hálás; ki nem merített szűz talaj ez, amely az antik amfiteatrum alapeszméje és a könnyed, modern szerkezetek szerencsés egyesülését eredményezhetné. A vasbeton és a Rábitz-szerkezet alkalmas eddig még nem sejtett dimenziók átfödésére s önönmagától elesik a lehetőség, hogy e nagy térségekre a parányi barokdíszítmények alkalmaztassanak; tehát, hacsak néma nem akar maradni, meg kell szólalnia az építőművészetnek a modern architektura formanyelvén minden ily nagyszabású alkotáson.

A helyes elvek alapján épülő modern színház elrendezése, művészi alakítása ma még titok;

Lotz Károly

LOTZ KÁROLYRÓL

HETVENEDIK SZÜLETÉSE NAPJA ALKALMÁBÓL

Közöttünk élő emberről írni kényes vállalkozás. A dolog még szövevényesebbé válik, ha az írót hozzája a gyermeki tisztelet, szeretet és hála ezernyi szálai fűzik. Itt csak viszonylagosan is összefoglaló tárgyilagosságra törekedni teljesen meddő munkálkodás volna. Legyen tehát szabad a legközvetlenebb, de egyúttal a legőszintébb hangot használnom.

Gyermekkorunkban volt egy igen kedves könyvünk, a Nagy Miklós szerkesztésében megjelent „Magyarország Írásban és Képben". Ebben a könyvben volt egy kép: egy betyár, amint két lopott lovával keresztül töri magát valami süppedékes nádason. Az ábrázolásban annyi erő és közvetlen élet volt, hogy menten a kötet legszebb képének jelentettük ki s hónapokon át egyebet sem rajzoltunk betyároknál és lókötőknél. Ezt a rajzot valamikor régen — bizonyára ő maga is már rég elfelejtette — Lotz Károly készítette. Persze, nekem akkor ez a név még nem jelentett semmit.

Először láttam őt és találkoztam vele, midőn ő — férfikora delén — az Opera nagy plafondját készítette. Boldogult Jantyik barátommal — ki akkor — úgy emlékszem — itt-ott apróbb dolgokban már segédkezett is neki — együtt mentünk fel hozzá az Operának abba a nagy, bár viszonylagosan alacsony s nem valami fényes világítású termébe, a hol most is a díszletfestők dolgoznak. Mi akkor mindketten a mintarajziskolának voltunk rajongó, de éretlen növendékei, kiknek lelkük legmélyében, egészen titkon, az a szent meggyőződésük élt, hogy egyszer valamikor — talán 4—5 év mulva — oly halhatatlan művekkel fogjuk meglepni a világot, a melyekben az akkor általunk ismert összes művészi nagyságok minden kiváló qualitása — úgymint Michelangelo titáni ereje, Rafael bája, Tiziano színpompája s Correggio meg Rembrandt chiaroscurója — a legnagyobb könnyedséggel egyesülnek. Erről a találkozásról csak két dolog maradt meg emlékemben. A mester akkor éppen a Zeus és Hera csoportjának óriási kartonját készítette — s az a Zeus biz maga a mester volt. Ugyanazok a lángot vető s mégis oly nyugodt szemek, a vonások folyékony harmoniája s az a jellegzetes, majdnem görögös csomókra oszló haj. Nem tudtam, mit nézzek inkább — a rajzot vagy a modellt. A másik dolog, ami nekem akkor majdnem még jobban imponált, az, hogy egy egész soroksári kenyérnek szedte ki a belét a mester s azzal

Művészet 1904.

törülte le a meg nem felelő vonalakat. Tréfálkozva jegyezte meg, hogy kétszeresen nehéz a festőnek megkeresnie a mindennapi kenyerét.

Ezután egyszer-másszor fenn jártam nála műtermében az Akadémián. Itt már feltünt nekem, hogy egy-egy látogatás közben mily óriási és gyökeres változásokon mentek át összes munkában levő képei. Sőt egyszer emlékszem, hogy szemünk láttára — félóra alatt — festette át egy arckép-csoport (ha jól emlékszem, bold. Keleti Gusztáv leányai voltak) intérieurös hátterét, s gyönyörű tájképet varázsolt helyébe. Ezt most csak szimptomatikusan említem, de jelentőségére később még rátérek. Ezután festettem még néhány fejet az ő festőosztályában, majd jó egy pár évre külföldre kerültem, hányódtam, vetődtem — tanulgattam. Végre hazatérve, az ő mesteriskolájába kerültem. S ekkor kezdett lassan előttem ez a név: Lotz Károly, nemcsak mély jelentőségű fogalommá, de tiszta, mindinkább leszűrt tipussá fejlődni.

Istenem, mily hamis fogalmuk van az embereknek a tanulásról és a tanításról — különösen, ami a művészeteket illeti!

A mester nem járt le hozzánk rendszeresen, meghatározott napokon — művészi lelke tudta jól, hogy miért — mi sem nagyon gyakran fel hozzá az ő műtermébe. De valahányszor lejöttem tőle, mindig fölötte gyávának, kicsinyesnek és nyomorultnak éreztem magam. Munkáinak minden vonása világosan beszélt hozzám. Tisztán láttam, hogy ő már olyan régiókban jár, melyek csalitjában nem leselkednek többé a dédelgetett részletekhez való ragaszkodás, technikai fogások által elért olcsó hatások s más effélék — csapdái és tőrei. Az ő lelke előtt — mezítelenül és rendithetlenül, mint akár a halál — mindig csak az egész a maga egységes megjelenésében és lényegében - állott. Részlet nem létezett számára s az anyag — a veleszabta határok miatt — majdnem ellensége volt neki. S most képzeljük el önmagunkat, akik külföldről vissza-



ÁMOR ÉS PSZICHE
LOTZ KÁROLY SZÍNES VÁZLATA



SZÍNHÁZÉPÍTÉS

A színházépítés problemája minden időben napirenden volt; izgatja az építéssel foglalkozók képzelőtehetségét most is és foglalkoztatni fogja mindenkor, valameddig az emberiség kulturélete fenmarad. Az ízlés, az igények változnak, fokozódnak; lépést kell velök tartania a színházépítő művészetnek és praktikumnak egyaránt.

A kulturélet első stádiumában a színészek a rideg fanatizmus komolyságával fogták fel szerepüket; a tragikai hős bukása a lehető legigazibb volt: ott vérzett el a közönség szemeláttára az emberáldozat oltárán. A nézők megkövetelték ezt a kegyetlen játékot, tehát a színészekre súlyos feladatot róttak, ellenben a színjáték helye, elrendezése iránt a legcsekélyebb igényeket támasztották. Elégséges volt egy szabad térség, amelynek emelkedett helyén játszódó szcénáját köröskörül álló közönség szemlélte. A műérzéket ez a színjáték még vajmi kevéssé foglalkoztatta.

A kedélynek e brutális izgatásától hosszú út vezet a klasszikus kor színjátékához. Itt is a vallásos érzésre appelláltak Thália papjai, a kik a szó szoros értelmében vallásos funkciót teljesitettek. A véráldozatok helyét a mitológia szép jelenetei foglalták el. A színészek emberfölötti lényeket ábrázoltak s ezért koturnust használtak, az akkori felfogás szerint profán emberi vonásokat pedig az isteneket ábrázoló álarcok mögé rejtették. Ha nem is kellett épen ezért az arcvonások finom játékát megkülönböztetni, ha a széles, groteszk vonásokat jó messzire mutatta is az álarc, a közönség itt már megkövetelte, hogy mindenünnen jól láthassa a színpadon történő dolgokat s megkivánta a kényelmes ülőhelyet is. A rómaiak és görögök azért amfiteatrálisan rendezték el ülőhelyeiket s eleinte nem gondoltak arra, hogy a nézőteret és a szcénát elzárják a külvilág szeme elől. Konstruktiv nehézségek tehát nem gátolták a színháznak bármi nagy kiterjedését. Az ülések szinte végnélküli sora következett egymásután szabályos köralakban, amelynek eleinte a közepén játszottak. De csakhamar szükségesnek mutatkozott a köridom megszakítása, hogy a színészek számára a közönség szeme elől elfödött oly hely nyeressék, amelyben előkészületeiket zavartalanul tehessék meg, másrészt pedig szükségét érezték a háttérnek, amely, a mai díszletektől eltérően, általában változatlan volt.

Később körülépitették e hatalmas nézőtereket s a rómaiak kolosszális színházainál nyomát látjuk annak, hogy a hátsó sorokat be is födték.

Tudjuk, hogy a görögök és rómaiak színházépületei az építőművészet minő magas fokán állottak, olyannyira, hogy máig is elérhetetlenek maradtak. De azért természetesen még sem volna célszerű a gyönyörű antik anfiteatrumo-

kat a jelenkor publikuma számára megépíteni; a korszellem nagyot változott, a technika fejlődött s ezzel a praktikus berendezések iránt táplált igények nagyban fokozódtak.

A nagy vallásos drámák idejüket multák és helyüket az emberi szenvedélyek s az ezek által felidézett tragikum ábrázolása foglalja el. Vígjátékaink nem az istenes játékok kigúnyolásából táplálkoznak már s az egyszerű, ritmikus táncból újabban komplikált gimnasztika lett.

A vallásos játékok művészete a rómaiak és görögök művészetével teljesen ki is merült; a középkor passziójátékai gyönge, vérszegény tapogatódzások voltak és nem mozgatták meg a tömegek lelkét. A szeretet vallásának bájos költészetét és egyszerű fenségét csak profanizálja a sok vándor trupp, amelyek számára sehol állandó jellegű színház nem épült. Az



LOTZ KÁROLY
ÖNARCKÉPE

antik vallások letűntével lefogyott a népképzeletben élő szereplők nagy száma; a kereszténység puritán szelleme és komolysága nem népesíthette be az elárvult színpadot.

A színművészet számára új terrénumot kellett tehát keresni. Eleinte ugyan a főúri palotákban amúgy mellékesen hódoltak még a keresztény vallásból merített színjátszásnak, de már a XV. század végén Itália főurainak házi színpadjain Plautus vígjátékaival egyetemben javában adják a kor szellemének megfelelő némajátékokat, élőképeket, balleteket.

A tizenhatodik század végéig Olaszország marad a színházépítészet kizárólagos földje. Majd minden nagyobb városban építettek színházakat kifejezetten világias színdarabok számára; sajnálni való, hogy ez épületek anyaga csaknem mindenütt fa volt s hogy ezért alig maradt nyomuk. Az egy Palladio-féle Teatro Olimpico épült szilárdabb anyagból s ma is csodálhatja művészi megoldását, aki Vicenzában megfordul. Természetes, hogy e színházak csak igen kicsiny méretűek; hiszen a meglévő szerkezetekkel nem födhettek be nagyobb területet.

A színpad mindvégig primitiv; színváltozásokra nem gondoltak. A Teatro Olimpico állandó háttere merész újításszámba ment: perspektivikus megoldásban öt összefutó utcát ábrázolt, palotahomlokzatokkal. Nem voltak meg a kellő technikai eszközök a gyors színváltozások megvalósításához; de hogy szükségét érezték, bizonyítják azok az ó-kori háromoldalú hasábok, amelyeket jobbról és balról szimmetrikusan elhelyezve függélyes tengelyeik körül megforgattak, hogy a szükséghez képest utcát, hegyet, erdőt stb.-t ábrázoljanak, megfelelően megfestett lapjaikkal. Még Shakespeare idejében is csak feliratos táblák jelezték az ábrázolandó színt és a néző képzelőtehetségére bízták a színhelynek természethű megrajzolását.

Ma már mindenütt megkövetelik a színpadon történő dolgok csalódásig hű ábrázolását.

Szinte ki lehetne mutatni, hogy az idők haladásával együtt nőtt a színpad és tartozékainak térfoglalása s ezzel szemben a nézőtér alapterülete aránylag fokozatosan kisebbedett. Az antik színház miben sem korlátolt méretű



MŰTÖRTÉNET
LOTZ KÁROLY FRESKÓFESTMÉNYE
HAUSZMANN ALAJOS TANÁR LAKÁSÁBAN

nincs senki, aki színházépítő prakszisára, multjára hivatkozhatnék, mert hiszen akkor megvolna már a mindenképen tökéletes, modern színház. Sőt tisztára veszedelmes a multra való hivatkozás, mert bizonyos elavult előítéletek, elrendezések helytelen megtartására vezethet.

Ne ámítson minket az, hogy színházaink a nagyközönség szemében kielégítik a mai igényeket; nagyközönségünk még nem tudja, hogy mit igényelhet, mert nem volt alkalma mást, jobbat látnia. A dolgok mélyét kutató szem kell, hogy meglássa a hiányokat s ezek javításának feladata a művészetre és a korukat szigorúan ellenőrző és haladásra kötelezett művészekre háramlik.

A színházak elrendezése feleljen meg a korszellemnek s a helyi igényeknek. Amennyiben meg van a kívánság, hogy a nézőközönség egymással érintkezzék, ennek lehetőségéről is



NŐI ARCKÉP
LOTZ KÁROLY OLAJFESTMÉNYE

gondoskodnia kell a színházépítőnek, de — a nézőtéren kívül. Más szóval, a színház rendeltetésének, természetének megfelelően, oly helyiségeket kell a nézőtér mellett építeni, amelyek a társas érintkezést lehetővé teszik. Lehetnek ezek csarnokok esetleg fülkékkel, lehetnek szalonok, lehetnek étkező helyiségek, kávéházak, galériák, födött utcák, aszerint, hogy az illető színház közönségének minők az igényei, a szalontól — az utcáig.

Mindezek azonban úgy helyezendők el, hogy minden helyet bármikor könnyen el lehessen hagyni, gyorsan és veszélytelenül és hogy épp olyan könnyen is férhessen hozzájuk a közönség.

E helyiségek alkalmasak az intim művészi megoldás kisebb-nagyobb gyakorlására s az építőművész ezekre pazarolhatja az apró detailképzés szeretetteljes gondját. A nézőtérből azonban ki kell vonulnia a kicsinyes részletművé-



HUNYADY JÁNOS HALÁLA

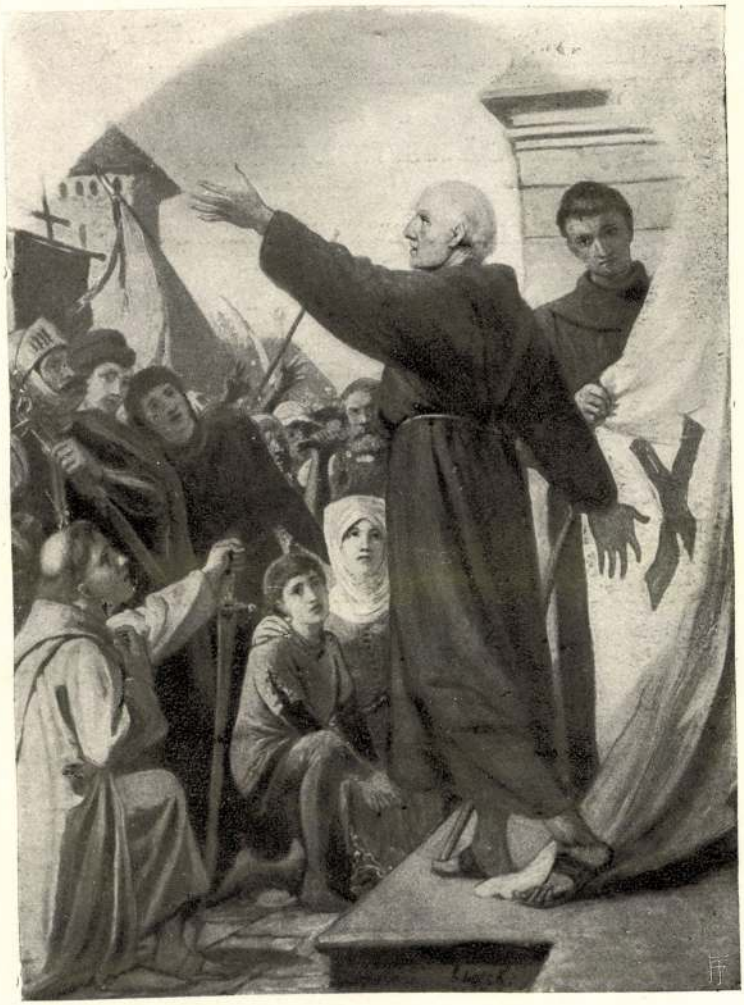

KAPISZTRÁN JÁNOS KERESZTES HADAT GYÜJT

A Magyar Tud. Akadémia október 10-dikén *Tóth* Lőrincz elnöklete alatt ülésezett. *Téglás* Gábor olvasta föl «Herodotos Dáciára vonatkozó geografiai adalékai» czimű értekezését.

Herodotosnak a régi Dácia déli határvonalaival és az agatirzusok földjével kapcsolatba hozható följegyzéseit idáig csak nyelvészeti segitséggel, főleg Safarzik Józsefnek, a szlávismusz apostolá-

Téglás a Zul helyett a Karast állapította meg. Most, a helynevek törvényes rendezése alkalmából nem érdektelen tudni azt sem, hogy a skytha ősi folyónevek a romániai lapályon is olyan formában örökösödtek meg, a mint azokat a magyar befolyás kiegészité. Utána *Komáromy* András lev. tag mutatta be *Veress* Endre értekezését «Erdély fejedelmi interregnuma» czimen. Mind a két előadást tetszéssel fogadták.

királynál járt perzsa követek arczképei, Kazinczynak Kreizinger által festett egyik legjobb arczképe, Arany János, Vörösmarty, Madách, báró Orczy, Toldy Ferencz, Csiky arczképei, Orlai «Petőfi Debreczenben» czimű ismert festményének első vázlata, továbbá a művészek saját festésű arczképei közül a Barabás, Burghardt és Kozima hármas képe, ifj. Markó, Brocky, Lotz és Székely Bertalan arczképei, stb. A törté-



ZRINYI KIROHANÁSA. Székely Bertalan festménye.

ERNSZT LAJOS MAGYAR TÖRTÉNETI KÉPGYŰJTEMÉNYÉBŐL.

Ennek meséje is, mint a nagy képzelő erő-ei dolgozó hires iró legtöbb műve, Afrika belsejében játszik. Egy darab ó-kort rajzol, oly néptörzs életét és szokásait, mely még az ó-korban szakadt Afrika belsejébe. A két kötet ára 1 frt.

Verne Gyula regényei. Egyre gyarapodik az a sorozat, melyet a Franklin-Társulat Verne munkáinak illusztrált kiadásából a magyar közönség számára közre bocsát. Most a 98—103. füzetek jelentek meg, melyek a «*Hódító Robur*» czimű regényt tartalmazzák egész terjedelmében. Ebben irja meg Verne az «Albatros» léghajó utasainak kalandos, izgató történetét. A regény akár füzetenként 20 krjával, akár egybe fűzve 1 frt 20 krért vagy díszes vászonkötésben 1 frt 80 krért minden könyvkereskedésben kapható. — Verne műveinek *füzetes kiadásában* megjelentek a 104—107. füzetek is. Ezekben az «*Utazás a föld körül*» folytatását veszszük Szász Károly fordításában. Egy füzet ára 20 krajczár.

Nansen utazása lábszánkón Grönlandon keresztül. Irta *Szívos* Béla. A nagynevű éjszaki utazó, kiadványa. Egész évi előfizetési ára 5 frt, egy-egy füzet ára 1 frt 50 kr.

A Magyarok Története. A középiskolák alsó osztályai és a polgáriskolák használatára. Irta Király Pál főgimnáziumi igazgató. Bevezetéssel ellátta Szilágyi Sándor. Négy térképpel és számos szövegközti képpel. — Ilyen czímmel jelent meg közelebb az «Athenaeum» kiadásában egy 112 lapra terjedő kézikönyv, mely buzgalommal keresi azt a formát, a mint nemzetünk története a serdülő magyar ifjúságnak legczélszerűbben előadandó, hogy belőle ismeretet és hazafiságot egyenlő mértékben meríthessen. S ez a szerzőnek eléggé sikerűl különösen a régibb és legrégibb időket illetőleg; míg a jelenhez közelebbi időket a rövidségre való törekvés miatt jóval hézagosabban tárgyalhatja. A térképek, valamint a szövegközti képek eléggé jól vannak megválogatva. A munka minden esetre érdemes a szaktanárok figyelmére. A csinos kiállítású könyv ára 1 frt 20 kr.

A mi királynénk, a magyar népnek és ifjúságnak irta *Böngérfi* János. Erzsébet királynénak



KAPISZTRÁN. Lotz Károly festménye.

ERNSZT LAJOS MAGYAR TÖRTÉNETI KÉPGYŰJTEMÉNYÉBŐL.

melyre a Nemzeti Szinházban is készültek. A magyar szinházi közönségnek *Echegaray* kedvelt költője mióta «Galeotto»-ját megismerte. Az «Őrült vagy szent» régibb műve, de érdekes és lüktető ez is, s a közönség nagy érdeklődéssel hallgatta jelenetről-jelenetre. Hallgatta és borzongott, mert Echegaray ékes nyelve, szenvedélyes pathosza és meleg költészete sok kegyetlenséget hirdet. Drámáit nem költői szárnyalással emeli, hanem kiszámítással fokozza benne az izgalmakat.

Ez a drámája is kegyetlen történet, melyben az erkölcsi tartalom kevesebb, mint a hatásvadászat. Szintén társadalmi kérdést bonczol benne, ridegen, de költői erővel. A kérdés az, hogy van-e helye az ideális igazságnak és becsületességnek a mi társadalmunkban. Don Avendano Lorenzo ilyen igazságos ember. Tiszta és szeplőtlen, és fanatikus ereje van hozzá, hogy mikor erkölcsi érzelmeivel összeütközésbe jön, akkor is az igazságot engedje győzni maga fölött. Lorenzo igen gazdag, szereti családját. Leánya: Inez is szemefénye. A leány és Eduardo herczeg szenvedélyesen szeretik egymást és a szülőknek nincs is okuk akadályozni a szerelmet. De ép ekkor tudja meg Lorenzo, hogy ő egy csempészett gyermek. A rang, a vagyon, melyben él, meg nem illeti. A regényes titkot egy öreg asszony, Juana fedezi föl előtte. Juana mint dajkája élt eddig a házban. Most haldoklik, s elmondja Lorenzónak, hogy ő az anyja. A kit anyjának hitt, gyermektelen volt, azért történt a csempészet. Juana a Lorenzo nevelő-anyjának saját levelével bizonyítja ezt. Az igazságos Lorenzo többé nem akarja tehát megtartani a vagyont, legyen boldogtalan leánya is, a kit most már a herczeg nem fog nőül venni. Juanának, a ki most látja, hogy milyen örvénybe jutott fia, még van annyi ereje, hogy megsemmisíti a bizonyító irást s a borítékba üres papirt tesz, aztán meghal. Avendanót eddig is exaltált embernek tartotta egész környezete, s most, midőn kijelenti, hogy a vagyont átadja azoknak, a kiket illet, s ő az igazság útján halad — tébolyodottnak mondják. De Lorenzo bizonyítani akar, előveszi a borítékot; abban pedig nincs semmi bizonyítvány. Gyanu támad benne, hogy saját családja semmisítette meg a bizonyítékot, csakhogy megtarthassák a vagyont. Az orvosok most már kimondják rá, hogy őrült. Ez egy becsületes ember kegyetlen története, a ki mint sötét szent jelenik meg, s a kiről nem is tudjuk világo-

Vas. ujs. 1898. 733. l.



Szent Imre emlékkiállítás a Műcsarnokban. Árpádházi Szent Erzsébet. Lotz Károly festménye

arcára. De olyan volt ez a tekintet, mint amelyben nincs se gondolat, se érzés, csak valami nagyon halavány kíváncsiság.

A csecsemő tekintetére hasonlított, aki életre ébred.

— Értem, — mondta a kis ember az ágy szélén, — nehezére esik a beszéd. Nem baj. Hallottam én mán ilyet. Hogy a sérülés valakinek a lelkire ment. Nem beszél, nem igen eszmél. De úgy legyen Hegyes Kristóf a nevem, hogy addig beszélgetek én majd a

Uj Idők 1930. XXXVI. 31. sz.

hadnagy úrnak, míg minden lassan eszibe nem jut. Csak éppen annyit tessék már mondani: te vagy az, Kristóf, te, te?

Az ágyban fekvő ember bizonyára megérezte, hogy ez itt szembe vele akar tőle valamit, vágyik valamire. Rettentő erőfeszítést tett. A szája megmozdult, lihegett. Valami hang tört ki a torkán, valami ilyesféle:

— Te... te...

A baka üres kabátujja szinte viharzott az örömtől.

— Na, keziccsókolom. Majd most mán tudom hát, hogy kell csinálni. Mán tudja a hadnagy úr, hogy én: te vagyok. A hadnagy úr meg Benedek Péter, tetszik érteni? Én vagyok a puccerja. Szerencse, hogy itt voltam, mert ki tudja, mi lett volna hadnagy úrból, meg mi lenne most. Igaz, hogy a zsebében ott vótak az iratai, abból úgyis kiderült vóna, hogy hadnagy úr Benedek Péter hadnagy, de mégis, úgy van rendjén, hogy én mindenkor ott legyek hadnagy úr mellett. Hej csak egy sürgönyt tudnék meneszteni a tekintetes asszonynak, mindjárt jobban aludnék....

Elhallgatott, mert Pongrácz lehúnyta megint a szemét. Mozdulatlan, kifürkészhetetlen volt az arca, érzéstelen.

Élő test volt, amelyből azonban mintha hiányzott volna az igazi élet: a lélek élete.

A félkarú baka óvatosan felállt az ágyról, lábujjhegyen oda ült az ágy mellé a székre és nézte az urát, hűségesen és boldogan, mint a kutya, amelyik végre hosszú idő multán megtalálta a gazdáját.

II.

A rózsák bomladozni kezdtek a nagy kertben. A zöld bimbókból felsebzetten tárult fel színük: ez vörös, az sárga, amaz fehér, mintha hó hullt volna rá. Gazdag tavasz volt. Május. Minden: föld, fű, fa, virág, ég, napfény, egyetlen lihegő dús ígéret.

Benedek Péterné a verandán ült és kézimunkázott. Nagy goblenpárnát hímzett, selyemmel, alig tenyérnyi hiányzott belőle, hogy kész legyen.

Az asszony talpig feketében volt. Azóta hordta a feketét, mióta mult őszön megjött a hír az uráról.

Hogy augusztus 12-én, délután, ellenséges rajtaütésben Benedek Péter hadnagy eltűnt. Akkor ott az egész század elpusztult, kétségtelenül ő is. Hadifogságba nem kerülhetett, mert azóta már érkezett volna tőle valami hír. Egy levelezőlap csak, a keze írásával.

Benedekné azóta gyászolta az urát. De csak külsejében. Belül a szívében legyőzhetetlen makacs érzés élt: nem igaz, nem halt meg, vissza fog jönni.

Semmi sem támogatta ezt az érzését, minden ellene szólt. S ő mégis, éjszaka, néha felült az ágyában és hallgatózott. Az ablakon át holdfényben fürdő fák látszottak és mintha valaki, kemény és határozott lépésekkel most jött volna fel a veranda lépcsőin. Az ő lépéseivel.

De csönd volt. A kertben senki nem járt, a veranda lépcsői is hallgattak.

Tehát csak képzelődött. Igen, ma még nem. Ma nem. De talán holnap. Vagy holnapután.

Most, amint itt ült a verandán, munkája fölé hajolva, a vadszőlő futókáin keresztül aranyló napfoltok hulltak rá, rezegve és nevetgélve a könnyű szélben. Rozsdaszőke haján táncoltak és fehér nyakán. A természet e játékos derűje annyira megfiatalította, hogy szinte leánynak látszott. Csak kendőzetlen ajka szélén ült keserű vonás és világosbarna szemének komoly fájdalmassága árulta el, hogy teste túl van az asszonyi örömökön és fájdalmakon, a lelke megpróbálta a felelősséget és gondokat.

A veranda melletti szobából gyerekes zongoraszó hallatszott.

— Pista, — szólalt meg az asszony.

A zongoraszó abbamaradt és vékony kis hang felelt a szobából:

— Tessék, anyuka.

— Ez hamis volt. Cist fogtál dis helyett.

— De itt cis van, anyuka.

— Nézd csak meg jobban.

Kis csönd lett. Aztán megint a gyerekhang szólt, békítőleg, szerényen:

— Hát nem mindegy az, anyukám?

— Nem mindegy. Hová gondolsz? Hát mi lesz, ha apuka hazajön és meghallja, hogy hamisan játszol.

Ha apuka hazajön... Úgy mondta ezt, oly természetesen, mintha csak arról lenne szó, hogy holnap megvirrad.

A zongorát újból ütögetni kezdték a gyenge ujjak, most vigyázva, óvatosabban és az iskoladarab lágy kis dallama kedvesen, pontosan szállt végig a csenden.

De megint abbamaradt. A gyerek szólt:

— Anyukám. Tud apuka zongorázni?

— Apuka nem tud zongorázni.

— Akkor hát nem veheti észre, ha én cist ütök dis helyett.

Az asszony elmosolyodott. Édes, haszontalan, kedves, okos kis kölyök. Most meg kellene simogatni azt a makacs kis fejét.

Hanem mégis szigorú hangon mondta:

— Jegyezd meg, hogy apuka mindent észrevesz.

— Aha — felelte az engedelmes gyerekhang és a zongoralecke folyt tovább.

Az asszony felnézett, bele a tavaszi izzásban lobogó kertbe és megrázta a fejét. Még kontyot viselt, mert Péter így hagyta itt őt, konttyal; és ha levágatná a haját rövidre, talán Péternek nem tetszenék a dolog. Súlyos, szép haja rebbenő szálacskáival olyan volt most, mintha a betűző napfény minden édes kincsét odarakta volna e fölé a gyöngéd és kívánatos arc fölé, amelynek halavány bőrén szinte áttetszett az élet és a szerelem lüktető ízzása.

Végiglátott a kerten, a sok-sok rózsafán túl az öreg kőkerítésig. Kis sárga kocsi robogott most el künn az úton, a két szürke ló frissen vágta a port.

A kocsit egy asszony hajtotta egyenes, kemény tartással, mögötte ült a libériás kocsis. Az asszony sárga vászonruhája szinte csak elvillámlott a kerítésen túl.

Benedekné mégis jól látta, amint annak a nőnek a feje picikét megmozdult és nevető kék szeme a kertbe nézett egy szemvillanásig, talán egyenesen őreá.

Aztán már csak a por gomolygott lassan, eloszlón.

Benedekné arcáról eltünt az élet színe. Haja mintha abban a percben elfakult volna, arcából elszállt a tavaszi lüktetés. Szenvedés, kétségbeesés, ijedelem, harag és rideg elszántság reszketett végig a vonásain.

Ez az asszony. Csak ezt ne látná. Ezt a gyalázatosan szép, elvetemülten kívánatos nőt. Özvegy Zeugnét. Ezt... ezt...

S hiába akarta lerázni magáról, újból átérezte egyetlen perc alatt azoknak az utolsó heteknek minden kínját.

Azokét a hetekét, amelyeket kettészakított a háború kitörése és Péter bevonulása.

Még le sem telt akkor Zeugné gyászéve. A gazdag, öregedő Zeug Ábris, akihez a kényes, elszegényedett Lomniczy-lány csak számításból, ragyogni-vágyásból ment hozzá, még jóformán meg se szokhatta a kripta csendjét, amikor Péter valahol összeakadt az özveggyel. Hiszen ez könnyen megeshetett volna már előbb is, az ő kis birtokuk szomszédja volt

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
KISALFÖLD

1965 MÁJ 9.
1021

Nemzeti Galéria

a magyar képzőművészet kincsestára

Gazdag díszítésű épület vonja magára a figyelmet az Országházzal szemben, a Kossuth Lajos téren. A Szépművészeti Múzeum után a második országos jellegű nagy képzőművészeti múzeumunk ez, a Magyar Nemzeti Galéria, ahol 1957-ben önálló helyet kaptak a magyar képzőművészet kincsei. A Hauszmann Alajos tervezte műemléképület 1896-ban készült el, és a Legfelsőbb Bíróság, az egykori Kuria működött benne. A felszabadulás után a Munkásmozgalmi Intézet székháza volt az épület. Nyolc év óta a XIX. és XX. század magyar festészetének és szobrászatának állandó kiállításait tekinthetjük ott meg.

A földszinti nagy aulát *Lotz Károly* freskója díszíti, és a csarnok közepén *Ferenczy István* csaknem másfél évszázados műve, a „Pásztorlányka" fogadja a látogatót. A szobor eredeti címe: „A szép mesterségek kezdete", mivel tárgya az a monda, miszerint a művészet megalapítója egy pásztorlányka volt. A szobrokkal díszített előcsarnokból felfelé az első emeleti folyosón is — körös-körül — főleg XIX. századi klasszicista szobrokban gyönyörködhetünk. Balra *Fadrusz János* „Feszület"-e, *Munkácsy Mihály* „Krisztus Pilátus előtt" című festménye mellett. A folyosón tovább lovas- és állatszobrok, allegórikus figurák. Középen *Izsó Miklós* „Búsuló juhász"-a. A gyűjtemény e csoportjától útunk a XIX. századi magyar festészetet bemutató termek bejáratához vezet.

Klasszikus mestereink a XIX. században remekművek kincsestárát hagyták az utókorra, megbecsülést és rangot szerezve hazánknak világhírűvé vált alkotásaikkal. Az első teremben *Brocky Károly* és *id. Markó Károly*, a múlt század elején külföldön dolgozó festőink képeit állították ki, a sorra kerülő két terem a biedermeier festészetet, a többi között *Barabás Miklós* műveit mutatja be. A következő terem falain a történeti festészet első nagy alkotásait láthatjuk. *Madarász Viktor* festménye a „Hunyadi László siratása" a hitszegő V. László ellen emel vádat, de ez a vád az osztrák Habsburg-uralkodóháznak szólt 1859-ben. A következő teremben *Székely Bertalan* festményeit látjuk, köztük a huszonhat éves korában készült híres kompozícióját, a „II. Lajos holttestének megtalálásá"-t. Tovább haladva *Benczur Gyula* és Székely Bertalan képeivel találkozunk. A realista tájképfestészet kezdeteit mutatják be *Mészöly Géza* tájképei — köztük a Balatoni halásztanya. — Majd *Szinyei Merse Pál* pompás „Majális"-ában gyönyörködünk, amelyről árad a napfényben fürdő természet színgazdagsága, a jókedv, és szinte érezzük az apró virágok, a májusi levegő illatát. Szinyei tudott bánni a színekkel, erről vall a „Lilaruhás nő" megejtő szépsége is.

A következő három terem a klasszikus magyar festészet legnagyobb mestereinek: *Munkácsy Mihálynak* és *Pál Lászlónak*, az érzésben és felfogásban is együtt haladó két jó barátnak alkotásait reprezentálja. Munkácsy az asztalosinasból lett zseni sanyarú gyerekéletének és népe sok szenvedésének fájdalmát sűrítette műveibe, ezzel mintegy művészi elégtételt szerezve az emberi elesettségnek. „Siralomház" című kompozíciója a halálraítélt betyárt ábrázolja, akitől a falu népe búcsúzik. A mű alakjai nagy drámai feszültséget fejeznek ki. Munkácsy „Ásító inas" című művében fáradtságtól hajszolt asztalosinas-éveinek állít emléket, a „Búcsúzkodás", a „Tépéscsinálók", a „Köpülő asszony", a „Rőzsehordó nő" és tájképei mindmegannyi kifejezője a lelkében kavargó indulatoknak.

Paál László erdőrészleteinek komor némasága ugyanazt a hangulatot árasztja, mint amilyent Munkácsy az emberek sorsában fejez ki.

Gazdag elmény hatása alatt érkezünk a második emeleti folyosókra, a XX. századi magyar szobrászok kiállítására. Jobb oldalon *Ferenczy Béni* művei, majd *Medgyessy Ferenc* „Anya gyermekével" című szobra. A folyosó bal oldalán *Petri Lajos* Kodály Zoltánról, *Patzay Pál* Bernáth Aurélről alkotott portréját, *Bokros Biermann* „Ady Endre arcképe" című munkáját, majd Medgyessy híres szobrait: Móricz Zsigmond portréját, a Derkovits-síremléket, a „Pihenő"-t tekintjük meg a többi között.

Így jutunk a XX. század magyar festészete kiállítási termeihez. A képek egy részét időnként cserélik, hogy a közönség minél többet ismerjen meg századunk műveiből. A kiállítás a szolnoki festők műveivel kezdődik: *Deák Ébner Lajos, Bihari Sándor, Thorma János, Fényes Adolf* műveit látjuk itt, közöttük Fényes „Babfejtők" című falusi témájú képét. A következő terem *Mednyánszky László* festményeivel ismerteti meg a látogatót, majd *Hollósy Simon*, a nagybányai művésztelep és festészeti szabadiskola alapítójának műveivel találkozunk. Hollósy fő jellemzője a derű: erről vall „Tengerihántás" című híres festménye is. Itt látjuk befejezetlen vázlatképét, az ugyancsak híres „Rákóczi induló"-t, a „Nevető lány"-t és egyéb műveit *Réti István, Beck Ö. Fülöp, Ferenczy Károly* festményeinek társaságában.

A soron levő terem főleg *Csók István* alkotásait őrzi. Itt látjuk a Züzü kislányáról készült bájos képeket. *Rippl Rónai József* művei következnek: A „Kalitkás nő", „Öreganyám", stb. A „*Nyolcak*" csoportjához tartozó festők külön teremben kaptak helyet. E csoport tagjai később az 1919-es forradalmi mozgalmakban is részt vettek, és a Tanácsköztársaság plakátművészetére nagy hatást gyakoroltak. Közülük *Kernstok Károly* „Lovasok a vízparton" című festményét láthatjuk itt, valamint *Uitz Béla* „Almaszedők" című művét a többi között. A tizedik teremben *Pór Bertalan* arcképei és *Nagy István* festményei találhatók, aki a második világháború alatt a falvakat járva örökítette meg vásznán a szegényparasztság életét. *Csontváry Kosztka Tivadar*, és követője *Gulács Lajos* látomásszerű képei után alföldi festőinket mutatja be a következő terem, *Koszta József, Tornyai János* és *Rudnay Gyula* alkotásait. A két világháború közötti stílustörekvéseket *Derkovits Gyula, Huber István, Bernáth Aurel, Aba Novák Vilmos, Egry József, Szonyi István* és *mások* művei képviselik.



A Magyar Nemzeti Galéria kincsei között csaknem 7000 festményt tart számon, ezek közül mintegy másfél ezer szerepel állandó kiállításán. A birtokában levő 3000 szoborból mintegy 300 kiállított mű ad áttekintést a magyar szobrászat fejlődéséről. A Galéria vezetősége gondoskodik képzőművészeti kincseink állandó gondozásáról, a műterem restaurátorainak rendszeres foglalkoztatásáról. Vidéken Nyírbátortól egészen Szegedig állandóan nyitnak időszaki kiállításokat, évente több mint huszat.

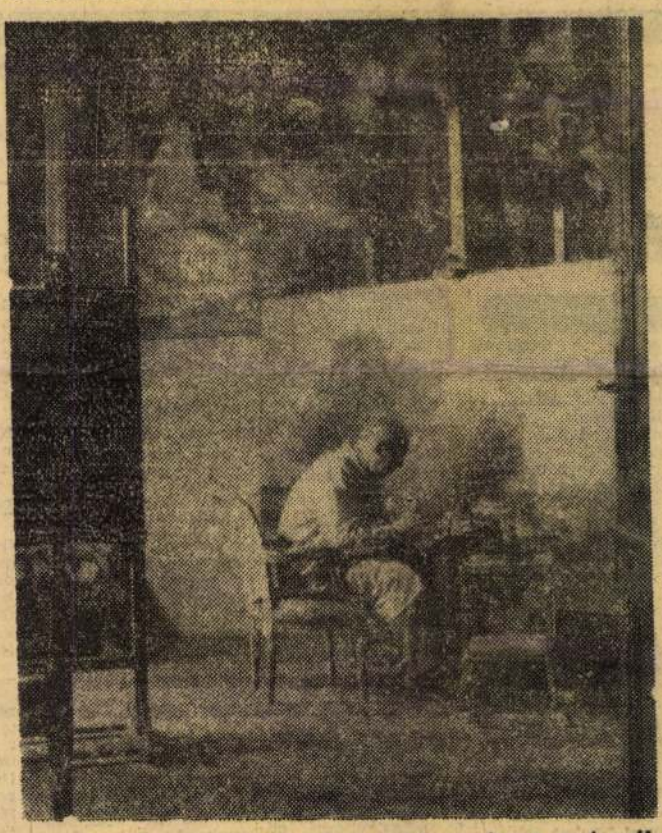

A galériában őrzött alkotásokat folyamatosan restaurálják. Képünkön: Vasádi Hermann restaurátor, Mészöly Géza „Balatoni halásztanya" című képének restaurálása közben.

(MTI Foto — Tormai Andor felvétele)

A Nemzeti Galéria állandóan sok látogatót vonz; napról-napra sok ezeren keresik fel az ország minden részéből. A Budapesten járó külföldiek szinte valamennyien megtekintik kiállításait, sőt a vendégkönyv tanúsága szerint neves vendégeink is szép emlékekkel távoznak az épületből, akárcsak a hazai, művészet iránt rajongó látogatók.

Varga Aranka

Bútorvásárlók, figyelem!

ÉRTESÍTJÜK A BÚTORVÁSÁRLÓ KÖZÖNSÉGET,

hogy a megyei állami és szövetkezeti boltjaiban vásárolt hazai gyártmányú bútorok

GARANCIÁLIS javítását DÍJMENTESEN elvégzik a megye kisipari termelőszövetkezetei

A javítási igényt a területileg illetékes Ktsz-hez lehet bejelenteni:

KÁRPITOZOTT BÚTORT:

Sopron város, soproni és kapuvári járás területén:
SOPRONI ASZTALOS Ktsz-hez Sopron, Vitnyédi u. 23.

A megye többi részén:
GYŐRI ASZTALOS Ktsz-hez Győr, Semmelweiss u. 13.

FÉNYEZETT ÉS FESTETT BÚTORT:

Győr város és győri járásban: GYŐRI SZOLGÁLTATÓ Ktsz Győr, Arany János u. 10.

Sopron városban: SOPRONI ASZTALOS Ktsz Sopron, Vitnyédi u. 23.

Mosonmagyaróvár város és járásban: MOSONMAGYARÓVÁRI ÉPÍTŐIPARI Ktsz Mosonmagyaróvár.

Kapuvári és soproni járásban: FERTŐDI VEGYESIPARI Ktsz Fertőd.

Kapuvár községben és a csornai járásban: KAPUVÁRI ASZTALOS Ktsz.

KAPUVÁR. KISZÖV Termelési osztálya

Fizessen elő a Kisalföld-re!

Apróhirdetés

ADÁS-VÉTEL

600-as Trabant Combi 19 000 km-rel eladó. Markovits, Várbalog.

Kombinált szekrény, rekamié, sarokheverő, sezlon, ágy, sodrony, toalettükör eladó. Győr, Kisfaludy utca 13., Szabó.

Kombinált szekrény, hálószobabútor, rekamié-garnitúra, sezlon eladó. Győr, Kisfaludy utca 23., Korsosné.

Keveset használt mély gyermekkocsi eladó. Győr, Kertész utca 70/b.

Hálószobabútor, sezlon, szekrény, toalett, ágyak, mély és sport gyermekkocsik eladók. Győr, Köztársaság tér 13.

Opel Kadett felújított állapotban eladó. Győr, Árpád út 28., udvarban.

Jó karban lévő 150 cm³-es Zetka motorkerékpár eladó. Győr, Vörös Hadsereg út 79/a.

Wartburg személygépkocsi eladó. Megtekinthető szombat délután és vasárnap egész nap. Győr, Lukács Sándor utca 13.

Opel Record jó állapotban eladó. Megtekinthető vasárnap. Győr, Vörös Hadsereg út 78.

118 cm³-es ILO motorkerékpár 1400 forintért eladó. Unger Pál, Szilsárkány, Fő utca 55.

Újszerű állapotban levő ezres Wartburg Limousine eladó. Megtekinthető május 8-tól 13-ig egész nap. Abda, autójavítónál.

Igényesnek kisipari gyermek-sportkocsi eladó. Győr, Petz Lajos utca 13., fszt. 4.

Eladó húsdaráló villanymotorral és töltőgép. Markó, Szil, Sopron m.

Jó karban levő Danuvia motorkerékpár eladó. Csorna, Köztársaság út 34.

Oldalkocsis zöld Pannónia motorkerékpár eladó. Nyúl, Horváth Flórián.

Pannónia motorkerékpár eladó. Győr, Híd utca 8., Pataki.

Egy jó karban levő, lóvontatású fűkasza gereblyével vagy anélkül eladó. Cím: Kovács József, Kunsziget, Vörösmarty út 17.

407-es Moszkvics személygépkocsi eladó. Benke, Győr, Ipartelep, Szigetvári út 6.

Most gondoljon a télre!

Kályhás munkáit

szakszerűen vállalja Nagy Károly kályhásmester, Csorna, Felszabadulás utca 44

Gerendák, szalufák, garázskapu, 125 cm³-es Csepel motorkerékpár eladó. Győr, Zrinyi utca 21.

Naposcsibe kapható és bérkeltetést vállalunk, Győr, Révfalu, Ságvári utca 5.

Használt Pannónia motorkerékpár sürgősen eladó. Megtekinthető: Győr, Türr István út 3., Szabó István.

Kitűnő állapotban levő városi gáztűzhely eladó. Győr, Ipar utca 30., II. 1.

INGATLAN

Győrszentiván községben kedvező fekvésű telkeken épülő 4 lakásos társasházakra jelentkezés és érdeklődés a győrszentiváni OTP fióknál.

Központi fűtéses öröklakás eladó. Győr, Tanácsköztársaság útja 49., I. 7. Megtekinthető hétfőtől kezdve.

Győrben beköltözhető ház 480 négyszögöl gyümölcsössel eladó, részletfizetésre is. „Sürgős 1965" jeligére a Kiadóba. Győr, Tanácsköztársaság útja 3.

Gönyün, Fő utcán, Dunára néző, hajóállomással szemben ötszobás villa üresen eladó, kerttel, gyümölcsössel 1000 négyszögöl. Vállalati üdülőnek különösen alkalmas. Vargáné, Zirc, Gyóni út 2.

Eladó ház és telek. Ménfőcsanak, Hegyaljai út 46.

Szövetkezeti vagy szabad rendelkezésű lakást veszek. Címeket: asztalosműhely, Győr, Batthyány tér 7. szám kérem.

Sopronban beköltözhető kertes családi ház eladó. Gazdálkodási lehetőség. Ingatlanközvetítő Vállalat, Sopron.

Győr, Sallai Imre utca 23. számú ház cserével beköltözhetően eladó. Megtekinthető délután 3—5-ig.

Győr, Ady Endre utca 45. számú ház, két szoba, konyha beköltözhetően, elköltözés végett eladó.

Házhely eladó. Győr, Banai út 10. szám.

Sopronban egy-, két- és olcsó háromszobás öröklakások leköthetők. Telefon: 24—55, vagy „Parkos" jeligére soproni Hirdetőbe.

Győrszentiván, Nagy-hegyen 350 négyszögöles szőlő olcsón eladó. Győrszentiván, Béke utca 4.

Eladó háromszobaösszkomfortos kertes családi ház, kétszobaösszkomfortos régi bérű belvárosi lakáscserével azonnal beköltözhető. Győr, Hermann Ottó utca 25.

Sopron, Dózsa u. 26. alatt beköltözhető háromszobás, összkomfortos, kertes ház azonnal eladó. Ugyanott hosszú zongora jó állapotban. Bővebbet: Széchenyi tér 13., dr. Varvasovszkyné.

Gönyün a község központjában, autóbusz-megállónál 600 négyszögöles telekkel ház eladó, azonnal beköltözhető. Bányainé, Csepel 1. Posta.

Sopronban azonnal beköltözhető háromszobás, összkomfortos öröklakás eladó. Kiss János u. 1., II. 25., Solt. Megtekinthető 12—14-ig, délután 16—18-ig.

Beköltözhető kétszoba-konyhás ház eladó, garázsnak és műhelynek is felhasználható két nagy mellékhelyiséggel. Cím: Győr, Vörös Hadsereg útja 112. Érdeklődés: Nagy Ferencné, Győr, Híd u. 4-es számú zöldségboltban.

LAKÁSC

Kétszoba-ö
fortos, első
kertes, teras
ri villaláka
cserélném k
nagybudapes
ra. Érdeklőd
telefon: 28—

Pécsi más
összkomfort
fűtéses, szö
lakásomat
ném győrire
lődés: Győ
telefonon,
5—7-ig.

Elcserélnén
noki lakáson
sal együtt
hasonlóval.
Vámbéri Ár
19., Sziget.

Első eme
dern, tágas
ba-összkomf
kásomat elc
térítéssel
összkomforto
hetőleg Nág
ban. Címeke
fényes otth
igére Kiadób
Tanácsközt
útja 3.

VEGYE

Idősebb
tisztviselő b
szobát kere
fon: Győr,
hétköznap 6-

Molyrágást,
rágást, s
kiégést, fo
gomblyukat,
zsebet sza
műstoppol:
Győr, Újkap

Félnapos
sággal félév
nyom ellátás
bízható, tisz
rónőt keres
Eszperantó
fszt. 3., Hu

Külön
üres albérle
keresek kis
lád részére
vagy környé

ADATOK LOTZ KÁROLY IFJÚKORÁHOZ

Kevés magyar művészről írtak olyan sokat, mint Lotz Károlyról. Nevével a mult század második felében megjelenő ujságokban és kiadványokban gyakran találkozunk. A cikkek nagy száma is bizonyítja, mennyire elismerték kortársai. Az a kutató azonban, aki behatóan kíván foglalkozni Lotz Károly életével és művészetével, csak fentartással fogadhatja el az egykorú feljegyzéseket, mert hemzsegnek a súlyos tévedésektől. A legtöbb Lotz-cal foglalkozó író például azt állítja, hogy négyéves volt, amikor Homburgot, születési helyét édesanyjával elhagyta és Magyarországra költözött. Ezt az állítást megcáfolja az apa halálának dátuma, 1841. Az évszám pontosságát bizonyítja az a németnyelvű imádságos könyv, amely az 1933-as Lotz emlékkiállításon ki volt állítva és amelyben többek között a következő családi bejegyzés található: „Meghalt a mi szeretett atyánk, Christian Wilhelm Lotz, aki született 1783-ban." A bejegyzés dátuma 1841.

Az özvegy hazatértének időpontjára vonatkozólag tájékozásul szolgálhat Tragor Ignác kutatása is (Vác műemlékei és művészei. Vác, 1930. 89—91. oldalon). Tragor megállapítja, hogy az özvegy Vácott 1843-tól 1849-ig bérelte a volt Hajnik-házat.

Arra nézve semmi adat sincs, hogy Lotz Vilmosné férje halála előtt költözött volna Magyarországra. Az egyedül elfogadható feltevés az, hogy Lotz Vilmos halála után 1841—43 között tért vissza szülőföldjére. Károly, legkisebb fia ekkor 9—10 éves volt. Lotz életének hiányosan felkutatott része diákévei. A legtöbb író elsiklik mellette, pedig nagy műveltségének, a tudomány iránti vonzalmának, mely később ösztönös festői adottságainak súlyos kerékkötője lett, alapjait az iskolában fektette le.

Egy évvel azután, hogy anyjával letelepedett Magyarországon, beiratkozott a váci gimnázium első osztályába. A következő évben már a budai gimnázium második gramatikai osztályának eminens tanulója. Az özvegy anyagi körülményeire és Lotz tanulmányi szorgalmára jellemző az az alábbi folyamodvány, melyet az Országos Levéltárban sikerült felkutatni. (Helytartótanács központi indexe. Litt. pol. 1846. Fons 15. pos. 140.). „Kegyes Urainl Szabad Királyi Pest városában lakó Höfflich Antonia, Hessen Homburg herczegségi udvarnoknak Lócz Vilmosnak özvegye folyamodása folytában illető főszolgabíráinknak eredeti jelentéseik s mellékleteinek felterjesztése Császári Királyi Fenséged s a Nagyméltóságú Helytartótanácsot ezennel tartozó alázattal az eránt kérjük, hogy az esedezőnek mult évben a Váczi, jelenleg pedig a Budai főgimnáziumban a nyelvészet második osztályában tanuló fiát Lócz Károlyt, az esedező anyjának a felterjesztett jelentésekben körülírt házi körülményei tekintetéből, az oskolai segedelem pénzből részesíteni méltóztassék, annyival inkább, minthogy a nevezett fiú az által, hogy 93 tanuló társai közt a jelesek 1-ő helyét vívta ki magának, ezen kegyelemre nem érdemtelen.

Kik egyébbiránt kegyelmébe, kegyességükbe ajánlottak alázatos tisztelettel maradunk. Költ az 1846-ik évi április 17-én Pesten tartott közgyűlésünkből..."

Hogy a nehéz anyagi helyzetre való tekintettel meg kapta-e Lotz a kért segélyt, vagy sem, az az aktából nem tűnik ki.

A budai gimnázium második osztályának elvégzése után Lotz-ot ismét más iskolában találjuk. Az 1846—47-i tanévben a pesti piaristák gimnáziumában a harmadik gramatikai osztály névsorában bukkantunk rá nevére. Az osztálykönyvi bejegyzés szerint nem ösztöndíjas, pesti lakos, anyja özvegy Lotz Vilmosné, udvarmester felesége, neve pedig így van írva: Locz Károly. Évvégi osztályzatai: magyar: jeles, vallástan: jeles, egyébb tanulmányok: jeles, erkölcse: elsőrendű. Abban az időben a jeles tanulókat tantárgyanként külön osztályozták, azaz megállapították, hogy hanyadik hely illeti meg a jelesek között. Lotz a jelesek között is a legelső volt. Azok a tanulók, akiknek neve mellett az osztálykönyvben csillag van, jó bizonyítványuk jutalmául az évzáró vizsgán szavaltak. Lotz Károly neve mellett is ott díszeleg a csillag.

A piaristák osztálykönyvi bejegyzése szerint a kis Károly kilencven tanulótársa között, az első magyar festőakadémia felállítójának, Marasztoni Jakabnak, József fia is ott volt. A két művészhajlamú gyerek összebarátkozott és Károly meg is látogatta barátját otthonában. Igy magyarázható, hogy már a szabadságharc előtt eljárogathatott a Marasztoni-iskolába rajzolni és festegetni. Ezt a feltevést igazolja az a két legkorábbi műve, mely a Marasztoni-iskola tanítványainak legszebb rajzaiból készült díszalbumban látható. (Székesfővárosi Múzeum tulajd.) Az egyik rajz korsót vivő olasz nőt ábrázol és Lotz szignatúrájával és az 1848-as dátummal van ellátva.

A szabadságharc kitörésekor a gyermek Lotz iskolai és művészi nevelése is megakad és csak 1849 után folytathatja a tanulást, de ekkor már nem mint diák, hanem mint művésznövendék. Az adatok, amelyek eddig felszínre kerültek, egyetlen egyszer sem szólaltatják meg magát a fiatal művészt. Egy eddig ismeretlen levele útján betekintést nyerünk tanulóévei nehézségeibe. A levél tulaj-



Vázás szőnyeg. Perzsia XVI. sz. m. f.

tették. Kompozíciójuk rendesen gazdag. Középmedaillonjuk köré helyezkedik a húsos arabeszk és növényi motívumból tervezett minta. Rajza nyugtalan „barokk" és így az európai ízlésnek a maga idejében nagyon megfelelt.

•

A klasszikus perzsaszőnyeg kompozíciója egyszerű, természetes. Centrális, hangsúlyos pontja van; innen indul ki a mindig szimetrikus díszítő minta. Kerete széles és ez kívül-belül egy vékony szalaggal hangsúlyozza önálló szerepét. A tükör és a keret egymáshoz viszonyítva pontosan lemért. A tükör belső mintája nem a keretnél záródik, a bordűr elvágja és ez kiváltképpen jellegzetes, mert a mohamedán szereti képzeletét a végtelen felé terjeszteni. A klasszikus perzsaszőnyeg érett műveltség legnemesebb hajtása, amelyben a legmagasabb művészi és mesterségi kifinomodás jut érvényre. Anyaga a legpompásabb selyem, gyapjú, amelyet a legsűrűbb csomózással csomóznak. Színezése választékos. A fehérek és sárgák az elefántcsontszín gyengéd árnyalatai, a vörösek a krimzon és a lazac rózsaszíne közötti végtelen skála, a kaktusz sápadt zöldje, a ciprus, a hamvas őszibarack és a szeladon a fő zöld színei, s a halvány türkisztől a sötét indigóig a kék számtalan változatával a legfinomabb színegyüttest hozták létre. Tudatosan számításba vették a tervezők az anyag fényét, ezüstös csillogását, fajansz-lüszterszerű ragyogását.

A 18. század óta a perzsaszőnyeg hanyatlásnak indult. Az újabb készítmények az európai, az amerikai piac igényét elégítik ki, mégis, bár elkorcsosodva, mintha a bidzsárszőnyegben a medaillonos és a vázás, a tsautsegánban a virágos, a bíborvörös mirben a lágy mohaszerű herat s a siraszban az állatos szőnyeg késői utódát ismernénk fel.

JAJCZAY JÁNOS

Magyar Művészet
1936. 7. szám

donképpen fogalmazvány egy ismeretlen barátjához, melyet vázlatkönyvének egyik lapjára írt ceruzával (Lotz Cornélia tul.). „Felszólításod szerint beszéltem Ráhllal tanulási szándékod végett. Az a véleménye, hogy miután a modelltartás igen sokba jön egyes embernek, s neked úgy is rajzra van legelőbb szükséged, legjobban tennéd, ha fél napot az akadémián töltenél a természet s antikok utáni rajzzal. Otthon pedig festhetnél a többi időkben fejeket, melyeknél ő (Rahl), ha a házban kaphatsz lakást, segítségedre leend. Tudakozódásom szerint Szt. Mihályra volna a házban egy lakás, de kissé drága, t. ill. 450 frt. két szobával s előszobával.

A freskó előlegesen nem akar sehogy menni, átkozott nehéz dolog s már kétségbe esem, hogy megtanuljam, s különben is a tömérdek massza, s főleg a kvalitás nagyszerűsége Rahl mostani munkáiban igen leverő hatással van ily magunk féle kisebb szellemekre. Hozzáadván az Istentől, embertől komisz bécsi életet s valóban igen elszánt akarat szükséges, hogy meg ne szökjön az ember . . .“ (olvashatatlan befejezés).

BALÁS-PIRI LÁSZLÓ

MŰVÉSZETI IRODALOM

Dr. BALOGH JOLÁN: Kolozsvár műemlékei. Kiadja a Kolozsvári Református Kollégium Öregdiákjainak Egyesülete. Budapest, 1935.

Balogh Jolán nem először teszi közzé több éve folytatott erdélyi kutatásainak eredményeit, de e könyve után szinte úgy tűnik, hogy minél többet merít ennek a forrásnak a vizéből, annál bővebben fakad friss víz a nyomában. Az egyre gyarapodó adatok, nemcsak hogy lényegesen kibővítik ismereteinket erről a kultúrterületről, hanem lassan meg is változtatják a képet, melyet magunknak régebbi tudásunk alapján alkottunk. Balogh Jolán fejtegetései kapcsán sok feltevésre bizonyító anyagot kapunk, egyes emlékek egymás közötti kapcsolataiból mélyebb összefüggéseket értünk meg s népi sajátságok válnak világossá. Új típusokat és új összefüggéseket talál, fontos kapcsolatokat más országok művészetével és hazai emlékekkel, de nyugodt előadásában nem lépi át a bizonyíthatóság határait. Kérdéseknél, melyekre önálló kutatásai döntő megoldást nem hoztak, nem merül el talajtalanul fellengző és bosszantó feltevésekben, hanem becsületesen megmondja, ilyen és ilyen kapcsolatok vannak, hogy ezek mit jelentenek, egyelőre még nem tudjuk. Szerényen és személytelenül adja elő komoly tudományos eredményeit és még túlértékeléssel vagy túlméretezéssel sem árulja el, ha valahol egyéni kutatásainak területén mozgunk. Az élvezetes módon feltárt képben csak a szakember veszi észre, hogy feltűnés nélkül új emlékről, új adatról vagy új elméletről értesült.

Megkísérlem nagy vonásokban kiemelni az új anyaggal át és átszőtt együttesből a munka legkimagaslóbb eredményeit. A Kolozsvári-testvérekről, Mártonról és Györgyről írott értékes könyvében Balogh Jolán nemrégen széles kiterjedésű bizonyító anyaggal meggyőzően világított rá e kiváló szobrászoknak az olasz művészettel és a magyar hagyományokkal való szoros kapcsolataira, biztos kézzel hárítva el ezáltal az újabb német művészettörténeti kutatásnak azokat a kísérleteit, melyek ezt a legjelentősebb magyar emléket a német művészet számára akarták kisajátítani. Nagyfontosságú kutatásait most újabb anyaggal gyarapítja és érveit újabb bizonyítékokkal támasztja alá, összefüggésbe hozva a prágai Szent György szobrot a nemrég felfedezett, még publikálatlan magyar-fenesi falfestményekkel. Ezekről a falfestményekről megállapítja, hogy a XIV. század folyamán helyi magyar mesterek festették, mégpedig olasz hatás alatt. Ha pedig egy kicsiny falusi templomban ilyen modorban dolgoztak, szinte természetes, hogy Kolozsvárott és a környékén is az olaszos ízlés volt az irányadó s méltán feltehető, hogy Miklós mester, a szobrász testvérpár édesapja is hasonló modorban dolgozott. Ime, mily magától értetődővé válik evvel a Szent György szobor olasz igazolása s mily helyes volt a művészi eredet kérdésénél a magyar helyi hagyományok erős hangsúlyozása!

Ilyen fontos összefüggéseket világít meg egy 1349-i búcsúlevél is, mely Avignonban kelt s finom miniatúra díszíti. Ez az első emlék, mely a miniatúra festészet fejlődésére annyira fontos Avignonból Magyarországon felmerül. A ránkmaradt magyar emlékekből feltettük, hogy kellett ilyeneknek lenniök, de bizonyítékunk mindeddig nem volt reá.

Külföldi összefüggések szempontjából rendkívül érdekes és meggyőző az a megállapítás is, hogy a Szent Mihály templom sekrestyeajtaja a kiváló délnémet renaissance-szobrásznak, Adolf Dauchernek iskolájából került ki és készen kifaragva szállították le Kolozsvárra. Ezt a nem gyakori szerzésmódot megmagyarázza a megrendelő plébánosnak Balogh Jolán által kimutatott külföldi iskolázottsága.

Külföldi vonatkozások felderítése mellett másik nagy érdeme a könyvnek, hogy XV.

századi okevelekből eddig nem hallott magyar művésznevek nagy tömegét hozza napvilágra: ötvös, kőfaragó, asztalos, könyvmásoló stb. mindenféle foglalkozás akad közöttük; még olyan is, aki Kolozsvárról szakadt el Riminibe, Rómába. Frater Joannes nevét, kit Mátyás király küldött le Kolozsvárra a farkasuccai minorita-templom építkezéséhez, már ismertük, de az adat jelentőségét a kolozsvári építészet történetében Balogh Jolán méltatta csak kellő figyelemre. Gótikus építészetünkben szinte egyedülálló eset, hogy egy templom tervező-építésze hitelesen kimutatható.

A XVI. sz,ázadból már nemcsak új neveket, hanem szépen kiépített művész-oeuvreket is kapunk. Ilyenek mindenekelőtt a két Diószeginek, Péter és István kőfaragómestereknek a munkái, melyeket a nagyrészt jelzésnélküli kolozsvári kőfaragások bő anyagából emelt ki és illesztett összefüggő sorozattá Balogh Jolán. Jelentős alkotásai régi művészetünknek, síremlékek, kapuk, meglepően szép gyámkövek. Új művel gyarapodik a XVIII. századi Sipos Dávid kőfaragómester műveinek sora is, Újhelyi Gábor ötvösmester házának ablakfaragványaival. E jelentékeny tehetség műveinek felkutatásában különös szerencse kedvezett Balogh Jolánnak, úgy, hogy új leleteinek e könyv megjelenése óta egész külön tanulmányt szentelhetett (Pásztortűz. Kolozsvár. 1935.)

S most vessünk egy pillantást azokra a nagyobb és összefogó, legáltalánosabb érdekű fejtegetésekre, melyek a magyar és szász elem művészi sajátságainak szétválasztására irányulnak és a különleges magyar felfogás stílusalakító és stílusalkotó erejét tárgyalják. Már a románkorból fennmaradt, igen szép töredékeken — összehasonlítva a kalotaszegi, türei és vistai emlékekkel — ritmus és kompozíció szempontjából az olasz és német emlékektől elütő, speciálisan magyar sajátságokat talál Balogh Jolán. S erős határt von a német és magyar elem munkássága közt a Szent Mihály-templom építkezéseinél és díszítéseinél. Típus szempontjából szembeállítja vele a farkasuccai minoritatemplomot, melyben a magyar gótikus templomtípus legjelentékenyebb képviselőjét látja. Ez a templomtípus vonul végig szerinte Erdély magyarlakta vidékein mindenütt.

A legnagyobb fejezetet Balogh Jolán a renaissance-emlékeknek szenteli, melyek közül sokat neki magának sikerült felkutatni. Ennek a stílusnak ily nagymérvű kiterjedését, kifejlődését és egészen a XVIII. századik eleven hatóerőként való megmaradását nem is sejtettük az ő kutatásai előtt. Kevés, még ma is a régi helyén álló épületrész, s még inkább a mindenfelé, főleg magánkézben, eldugottan fennmaradt épülettöredékek alapján az erdélyi renaissance-stílus fejlődésének szemléltető képét rajzolja meg, lassú átmeneteivel és újabb magyar elemek hozzájárulása által való elváltozásaival. Rendkívül érdekes, hogy az olasz renaissance idegen formái az erdélyi szellem sajátos felszívóképességénél fogva hogyan simulnak hozzá a helyi viszonyokhoz és hogyan öltenek lassan speciálisan erdélyies jelleget. Ez természetesen csak úgy történhetett meg, hogy magyar kőfaragók és munkások nagymértékben vettek részt a munkában, kész ajtókereteket stb. küldtek műhelyeikből még akkor is, ha a tervezők olaszok voltak. Hasonló alapossággal értesülünk a barokkstílus magyar helyi változatáról is

Századról századra vezet Balogh Jolán, megmutatva az egymásra következő stílusok alkotásait. De mondanivalói sohasem válnak száraz felsorolássá, mert nem egyszerű műtörténeti sémákkal dolgozik. Fejtegetéseit élettel teliti meg az az állandó törekvés, hogy a világstílusok keretében a speciális magyar, közelebbről erdélyi és még inkább kolozsvári helyi művészet stílusjegyeit mutassa ki. Faji és helyi jelleget kereső, úgyszólván művészet-lélektani vizsgálódásai jelentékeny lépést jelentenek a magyar művészettörténet legizgatóbb kérdésének területén: hogy mi az a vonás, mely valamely magyar emléket megkülönböztet a többi népek alkotásaitól, miről ismerhető meg magyar volta és egyáltalában mit értünk a művészetben ezen a szón, „magyar". Különösen nehéz feladat volt ezt a különválasztást éppen Erdélyben megkísérelni, hol annyiféle elem bogozódik össze s a szálak annyifelé vezetnek. Csakis Balogh Jolántól várhattuk ezt a lépést, ki Erdélyt oly alaposan áttanulmányozta s annyira ismeri legkisebb emlékét is.

S éppen, mert oly jól ismeri Erdélyt, nem is állt meg ott, hogy csupán az emlékekhez vezesse el az olvasót. Szeretettel tekint végig a kultúrát nem kevésbbé tükröző s szintén a művészet körébe vágó ipari termékek, a könyvnyomtatás stb. területén. S a háttérben ott érezzük az élet egy másik, állandóan jelenlevő tényezőjét, az irodalmat. Különböző írókból vett idézetek besugározzák az egész konyvet s ragyogó foglalatot adnak a felvázolt kép egészének. Balogh igazságosan mérlegeli a magyarság minden megmozdulását, a kicsit úgy, mint a nagyot s ebben az együttesben minden megkapja kellő hangsúlyát. Mi végigbarangolunk vele a Főtértől a temetőig s mellettünk elsuhannak a századok, lassan meghitté válik számunkra az erdélyi magyarság fényes multjának minden törekvése de éppúgy ismerőssé lesz a polgárság lelkülete s mozgékony szelleme is. Megértjük, miért vált Kolozsvár a magyarság központjává már azokban az időkben, mikor még nem is volt Erdély hivatalos főhelye.

Dr. Hoffmann Edith

IVÁNYINÉ KONRÁD GIZELLA

Hol lehetett Lotz Károly műterme?



Az 1800-as évek második felében Újpest kedvező természeti adottságai miatt még a kirándulók, pihenni vágyók kedvelt helye volt. A csendes, nyugodt környezet vonzotta a művészeket is, főleg a festőket, szobrászokat. Ugró Gyula 1932-ben kiadott Újpest-monográfiája tényként közli, hogy „...a 80-as évek végén Újpesten lakott ... a világhírű Lotz Károly, ... és Jakobey Károly egyházi festő".

Ki volt Jakobey Károly? S a „világhírű" Lotz? És hol laktak, amikor itt dolgoztak Újpesten?

Jakobey Károly a mai Jugoszlávia területén fekvő Kulán született, 1825-ben. Főleg arcképeket és vallásos témájú képeket festett. Művei között láthatjuk Liszt Ferenc, Széchenyi István, Károlyi Lajos (Károlyi István öccse) portréját és saját felesége arcképét, melyet a Nemzeti Galéria őriz. Számunkra, újpestiek számára fontos, hogy ő festette az 1886-ban épült Baross utcai kápolna eredeti freskóit és képeit.

Lotz Károly Németország Homburg vor der Höhe nevű helységében született 1833-ban. Először Pesten, majd 1852-től Bécsben tanult. Főként tájképeket és freskókat festett. Kezdetben bécsi mesterének segédkezett ottani középületek díszítésében, 1863-tól pedig Magyarországon dolgozott. Ismét megjelenik Károlyi Lajos, mint megrendelő. Az ő – Nemzeti Múzeum mögött épülő – palotáján dolgozik Lotz először együtt Ybl Miklóssal, s együttműködésük Ybl haláláig tart. Lotz freskói díszítik a Pesti Vigadó és a Nemzeti Múzeum lépcsőházát, az Egyetemi Könyvtár, az Andrássy úti Régi Műcsarnok, a Ferencvárosi templom, a Váci utcai Új Városháza, a Keleti pályaudvar, az Operaház, a Tudományos Akadémia, a Mátyás-templom, a Curia, az Országház és a Bazilika épületét.

Lotz Károly dolgozott Jakobey megyeri műtermében, s Jakobey 1891-ben be-

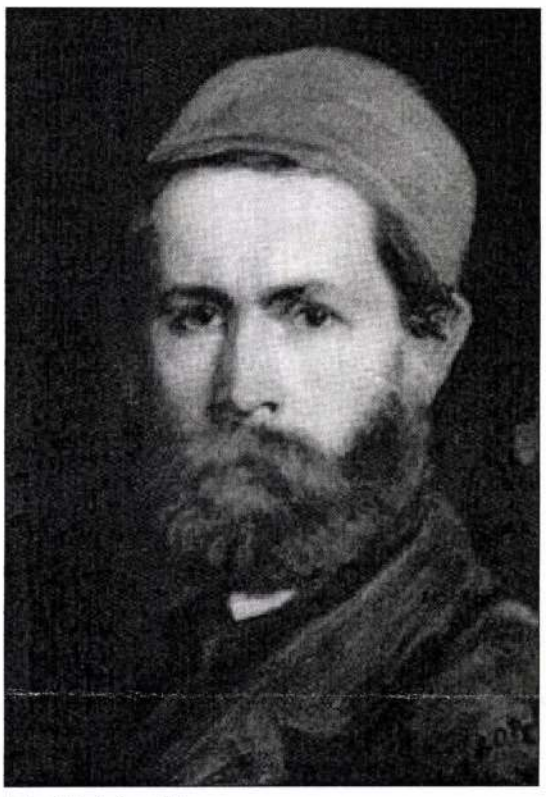

Lotz Károly önarcképe

következett halála után feleségül vette az özvegyet. Ennek a ténynek ismerete a műterem helyének felkutatásában alapvető fontosságú.

Tudnunk kell, hogy a kápolna az angolkisasszonyok nevű női szerzetesrend birtokában levő területen épült.

Negyedi-Szabó Béla és Weisz Sándor kiadásában, 1914-ben megjelent az Újpest Képes Almanach első száma, mely utcák szerinti felosztásban közli az egykori háztulajdonosok nevét és a házszámok (h) mellett a helyrajzi (hr) és betéti (bt) számokat is. A kutatás során kiderült, hogy az angolkisasszonyok (h: 54, bt: 1380) déli (Pest felé eső) szomszédja özv. Lotz Károlyné (h: 52, bt: 1381). Ez a felismerés korántsem jelenti, hogy megtaláltuk a műterem helyét, mert az újpesti házak jó részét az 1920-as évek végén átszá-

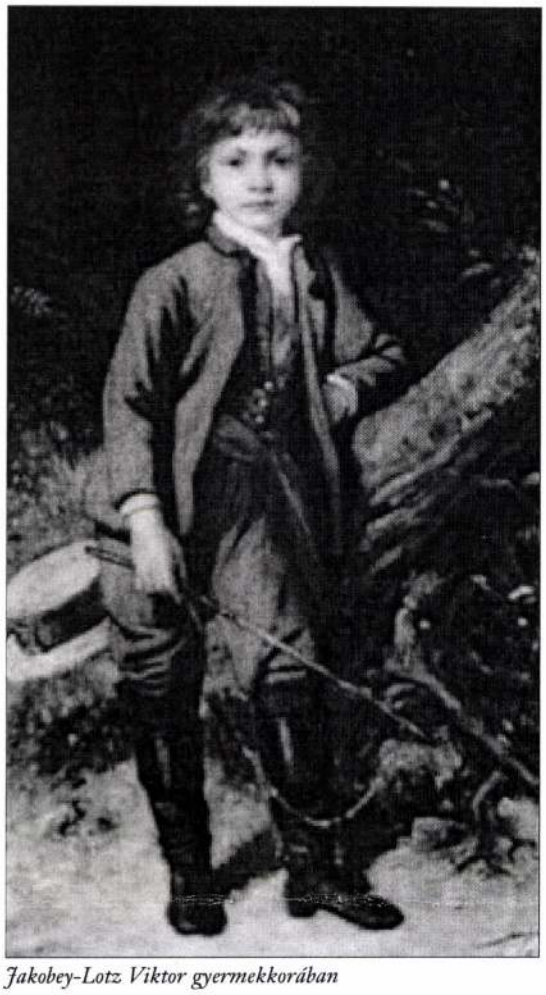

Jakobey-Lotz Viktor gyermekkorában

mozták, és az akkori Baross utca 52. sz. egyáltalán nem azonos a maival. Célszerűnek látszott a betéti szám szerinti azonosítás. Ehhez felhasználtam Bánhalmi Rezső 1937-ben kiadott Budapestkörnyéki ingatlannyilvántartás – Újpest című kiadványát. Az 1380-as betéti szám alapján kiderült, hogy a kápolna 1937-ben – és ma is – a 70-es házszámot viselte. Ennek déli szomszédságában azonban hiába kerestem az 1381-es betéti számot! Sem a 68-as, sem a 66-os, de még a 64-es házszám betéti száma sem azonos vele. Sőt. Az egész Baross utcában nem találtam ilyet. A legközelebbi azonosítható telek a 60–62. házszámú volt, amely 1914-ben a 46–48-as számot viselte. A következő házszám, az 58-as, már mint Rákóczi (ma: Perényi) utca jelenik meg. Ez azért figyelemre méltó, mert emlékezetünkbe idézi, hogy a kápolnától délre özv. Lotz Károlyné idejében az első keresztutca a Rákóczi utca volt! A Kisfaludy utcát a forgalom előtt a Baross utcáig 1930-ban nyitották meg, s ezzel az egykori 50-es számú (bt: 1351), később 66-os számú tulajdon megszűnt. 1930 előtt a Kisfaludy utca a Megyeri út felől zsákutca volt, a szintén később nyitott Horánszky (ma: Labdarúgó) utcáig, ez a beépítési képből a mai napig látszik.

Az 1937-es nyilvántartásban a Kisfaludy utcán végighaladva a Megyeri úttól a Baross utca felé a páros (a Fóti út felé eső) oldalon az utolsó, házszám nélküli sarokteleknél végre megjelenik az 1381-es betéti szám, mely egykor a Baross utca 52., azaz Lotz Károlyné tulajdona volt, s 1937-ben már „Újpest város közönségé"-é. Az 1930-as évek végére tehető a Don Bosco (ma: Sörétgyár) u. megnyitása a Baross utca felől a Horánszky utcáig. Ekkor alakult ki a mai utcakép, így lett a kápolna telke saroktelek. Napjaink számozása az 1937-estől már alig különbözik.

A Jakobey–Lotz-féle műterem tehát a mai Baross u. 66–68. sz. ház és a Sörétgyár u. Baross utcai torkolatát magában foglaló területen lehetett. □

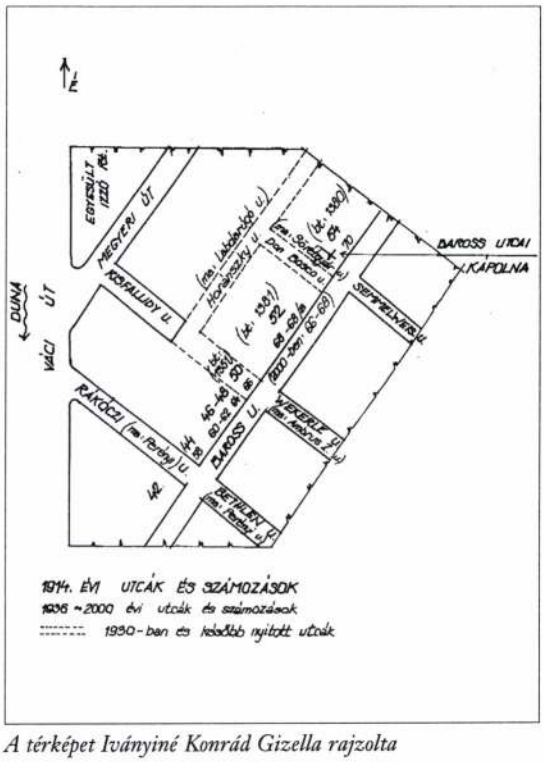

A térképet Iványiné Konrád Gizella rajzolta

Lotz Károly

sőt még az Anjou-királyok tekintélyét is az a tény, hogy a szent királyoktól származnak. Később, a köznemesség előnyomulásával Szent István *koronája* válik így a nemzetnek nemcsak jelképévé, hanem időbeli és térbeli összefüggésének látható kifejezésévé és zálogává. Szent László biztosítja Szent István kanonizálását, Nagy Lajos bontja ki egészen apja Szent László-kultuszát, Mátyás királyt pedig a humanista krónikaírók, költők és pamfletisták egy új, műveltségben megfinomult, de ősi hatalmában meg nem fogyatkozott Attila vonásaival dicsőítik. Mohács után, amikor a nemzet idegen uralkodóházában hasztalan keresi régi dinasztiáinak eszményi magyar vonásait, még több gondot fordít a gyöngysor biztosítására. Ezért vet oly sűrű pillantásokat a mult nagyjaira, ezért nem engedi elfeledtetni őket, ezért keres analógiákat a történelemben s ezért fordul tanácsért, jogosítványért hasonlóan cselekvő elődökhöz. Amikor a Prágában megfeneklett Rudolf császár ellen öccse pártot fog, ravaszul megjátssza a magyarbarátságot s kiaknázza nevét : »Mátyás« az első, a nagy Mátyásra emlékezteti a magyarokat s ez nagyszerű propagandaeszköz . . . A szabadsághősök szorosan egymás nyomdokaiba lépnek s mintha mindegyik elkerülhetetlen követője számára készítene — nem is utat, hanem »precedenst«. Bocskai után Bethlen, Bethlen után Thököly, majd Rákóczi, Kossuth . . . Ezek a nevek épen ezért válnak Magyarországon jogforrásokká ; elég kiejteni őket, hogy megtakarítsunk egy csomó érvet. Olyanok a politikában, mint a »passe-partout«, elég felmutatni őket s már szabad az út. A romantikus költők, a reformpolitikának ez a bátor és a politikusoknál sokkal könnyebben mozgó élővédje, épen ezért nyúlnak vissza oly sokszor a multba, ahol »régi dicsőségünk késik az éji homályban« ; ezért írnak annyi történeti regét és regényt, ezért végeztetnek a nemzettel mindig történelmi hátterű lelkiismeretvizsgálatot. A jelen »tespedő« magyarjának a mult nagy szellemei előtt kell megjelennie s bűnbánatot vagy hitet tennie. Mert mindez összefügg, mindez szoros lánc, tökéletes gyöngysor . . .

*

Természetesen nem lehet az a feladatunk, hogy adattörténetet adjunk ezen a néhány lapon. Még az irányvonalakat sem rajzolhatjuk ide hiánytalanul. Legfeljebb azt kísérelhetjük meg, hogy megmutassuk : hogyan illeszkedik be Európába s történetébe



JELENETEK SZENT LÁSZLÓ ÉLETÉBŐL

Szomjazó seregének a sziklából vizet fakaszt.
A cserhalmi csatában megmenti a magyar leányt a kún kezéből.
A nagyváradi székesegyházat építteti.
Lotz Károly freskója a budai Nagyboldogasszony-templomban



386. *Schiavoni, Nathale:* Madonna.

Lotz Károly

9



259. *Lotz Károly:* A forrás.

Árverési Körlöny
1937. 7. rk. Az

TÁRHÁZ.

Egyház és iskola.

** *(A kalocsai tartományi zsinatra)* a nagyváradi l. sz. káptalan részéről *Fogarassy* Mihály és gr. *Haller* Ferencz urak vannak kiküldve.

** *(A kegyes tanitorend szegedi nagy gymnásiumában)* a lefolyt tanévben 697 növendék volt bejegyezve. E számban 68 izraelita volt, kik közöl nemzetiségre nézve 66 magyarnak iratta be magát.

** *(A tiszántuli ref. superintendentia)* e hó 7-ikén tartott gyülésében repraesentatio küldése határoztatott el a helytartótanácshoz, ennek az érettségi vizsgálatokra vonatkozó rendelete ellen. A superintendentiális gyülés ugyanis nem találja e rendeletet összeegyeztethetőnek a magyar protestáns egyház véren szerzett törvényes autonomiájával, miután benne egyebek között az is rendeltetik, hogy a superintendensek az érettségi vizsgákon *mint kormányi organumok* legyenek jelen. A prot. superintendensek szabadon választott, és nem kinevezett tisztviselők : hogyan képviselhetnék tehát a kormányt ?

** *(A szatmári reform. középgymnásium)* a haladás utján örvendetes lépéseket tesz előre. Ez intézet a közelebbi évtizedek alatt is kedves hajléka volt a muzsáknak, s diszes helyet foglalt el a vele hasonló osztályu iskolák között s növendekei közöl nem egy nevezetessé vált egyén került ki. Ujabb időben a körülmények változtával, a protestantismust fenyegető időviszonyok a szatmári ref. egyházat is fölébresztették. Ez a fillérekből tőkét gyűjtött s ehhez maga a város is példás áldozatkészséggel járulván, a gymnasium a mostani viszonyok szerint szervezve lőn; hat osztályában hat képzett tanár osztja a tudományokat s jelenleg hazánk bármelyik ilynemű intézetével bátran versenyez. Örvendetes hir ez, s a környék érdekében áll, hogy az intézet jótékonyságát lehetőleg hasznára forditani el ne mulaszsza.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

⸗ *(Tervben levő gyárak.)* Külföldi tőkepénzesekből társulat alakult, mely papiros- és szövet-gyártásra, továbbá kukoriczaszárból kenyérliszt készitésére Magyarországon gyárakat állitand. Az 1,700,000 ftnyi üzleti tőke, — mint a „P. L.“ értesül, — már biztositva van.

⸗ *(A marhavész Hanván)* folytonosan garázdálkodik. Mint legujabban értesültünk, koszorus költőnk Tompa Mihály kis gazdaságát is fölkereste, s legszebb sveiczi tehenétől fosztotta meg. Még nagyobb baj, hogy a többi is rováson van. A marhák különben el vannak zárva, s jászolra vannak szoritva, mely körülmény a gazdáknak nem kis aggodalmat okoz, mert a környéken az idén épen semmi takarmány sem termett.

Közintézetek, egyletek.

** *(A szt.-István-társulat)* aug. 6-ki választmányi gyülésén határozatba ment, hogy a jelen évi tagilletmény a következő müvekből álljon : A szentirás folytatásaul tulajdonkép 50 iv; az egri érsek nagylelkü hozzájárulása folytán, a társulat ezen 50 ivet csak 33 iv gyanánt adja. — Szivképző olvasmányul 11—12 ivnyi szépirodalmi munka. — A „Szentek életéből“ mintegy 10 iv. — A társulati naptár 6—7 iv. A többi az encyclopaedia folytatása leend. A társulat, jelen vagyoni állapota folytán, ez évben a rendes 90 ívnyi tagilletménynél többet alig adhat.

** *(A nemzeti muzeum)* ásvány gyüjteménye közelebbről ismét. ha nem is valami nagy belbecsü, de mindenesetre érdekes tárgygyal szaporodott. Ez egy oriási nagyságu termés-arany gypszöntete, megaranyozva. Ez eddig létező legnagyobb példányt Ausztrália bányáiban találták, s róla gypszöntetet szerezni s ritkaságai közé helyezni Európa majd minden nevezetesebb muzeuma méltónak találta.

** *(A pécsi polgári dalárda)* a napokban *Eszékre* rándulván, nagyszerü fogadtatásban részesült. Beláthatatlan néptömeg üdvözölte az érkezőket. A város kivilágitása, a Dunaparton rendezett tüzijáték, a végtelen „éljen“-rivalgások az ágyudörgések és diadalivek, mindmegannyi hatalmas kifejezései voltak az átalános rokonszenvnek.

** *(A magyar orvosok és természetvizsgálók)* nagy-gyülése alkalmával felolvasandó *állatgyógyászati értekezletek*, s bemutatandó ilynemü tárgyak, a szükséges előintézkedések eszközölhetése végett, dr. *Szabó* Alajos urhoz, a pesti állatgyógyintézet igazgatójához előlegesen beküldendők; mire az illető szaktudósok figyelmét fölhivjuk.

— *(A magyar képzőmüvészeti társulatnak)* f. é. aug. 5-én tartott igazgató-választmányi ülésében felolvastatott herczeg Eszterházy Pál levele, mely szerint nemcsak a társulat pártfogóságát elfogadta, de a hazai müvészet előmozditására 20 alapitványt is tett 4000 forinttal. Felolvastatott Almásy Pál ur levele is, ki a társulat alelnökségét elfogadta, s egyszersmind két alapitványt tett. Mint uj alapitók : Ranolder János veszprémi püsp., és gr. Nádasdy Lipót urak jelentettek be, s örvendetes tudomásul vétetett, hogy legujabban egy hónap alatt a rendes tagok száma is 30 uj taggal szaporodott, a müvészi nyugdij-intézetre pedig Pecz Henrik ur egy olajfestményt, Kendefy Árpád ur két fényképet ajándékozott. A társulat alapszabályai német nyelvre is le fognak forditattni. A főügynökség betöltetlen maradván a mult havi közgyülésben, minthogy azt Heckenast Gusztáv ur csak ideiglenesen fogadta volt el, most annak rendes vitelére a társulati titkár, Telepy Károly ur választatott meg, kihez a vidéki ügynökök által minden levelezések intézendők ezentul, korház-utcza 3-ik sz.) Elhatároztatott az is, hogy mivel a társulat minél több előnyben kivánja tagjait részeltetni, a kiadandó műcsarnoki sorsokból félévenkint minden tagnak annyi sorsjegy adassék ingyen, a hány alapitványa vagy rendes tagdijja van, ha azt már befizette. A kiadandó Album egyik lapjául, miután Székely Bertalan ur versenyzett művét visszavette, — Thán Mór urnak a műcsarnokban levő, az „*Ember tragédiája*“ czimü olajfestménye választatott, s annak kőretételével Grimm Rudolf ur bizatott meg; másik lapjául a társulati alelnök Almásy Pál ur szivesen engedvén át, Lotz Károly „*Zivatarát a pusztán*,“ annak kőre rajzolását Marasztoni József vállalta el; még egy Albumlapon Wágner Sándor ur dolgozik, mely „*Zápolya Izabellát*“ ábrázolandja, midőn a hazát elhagyja, s melynek eredetije a műcsarnokban van, és 100 Napoleond'or-ra becsültetett. A tárgyalt inditványok közt legfontosabb az, melyet az igazgató elnök Harsányi Pál ur egy társulati segélyintézet felállitására nézve tett. A választmány meggyőződvén elnök ur előadásából a segélyintézet felállitásának szükségéről, s egyelőre is nagy köszönettel vevén az igazgató ur tervezetét, annak átvizsgálására bizottmányt küldött ki, mely a legközelebbi ülésben jeletését e tárgyban beadja.

** *(A tót tudós-társaság)* — „Slovenska Matica“ — elnökévé a t.-sz.-mártoni gyülésen *Moyzes* püspököt választották meg. A tiszteletbeli elnökséggel életfogytiglan *Francisci* János helytartó-tanácsost tisztelték meg. Alelnökökké *Kuzmány*, patentális ev. superintendens, és *Országh* Mihály prépost, — az állandó igazgató-választmány tagjaivá pedig többek közt *Dobranszky* lovag, *Hurban*, *Hodzsa*, *Pauliny* stb. lőnek.

** *(A „Panonnia gőzmalom társulat“)* alapszabályai, minden változtatás nélkül, megerősitve leérkeztek.

Közlekedés.

⸗ *(A lánczhid javittatása tárgyában)* hire járt, mintha a helytartóságtól a lánczhid-társulathoz fölszolitás érkezett volna, hogy ez a hid javittatását az eddigi késedelmes módnál gyorsabban eszközöltesse. Az a hir is járt, hogy javittatások alkalmával ezután éjjel nappal fognak dolgozni. Tapasztalásból tudjuk, hogy e fölszólitásnak még eddig semmi eredménye sem volt, mert a hid közép utjának igazittatása most is a régihez hasonló lassusággal halad, s a kocsik hosszu sora, a keskeny uton egymást ki nem kerülhetvén, néha huzamos ideig várakozni kénytelen, mi a közlekedést nem kissé hátráltatja. E tekintetben gyorsabb eljárás ohajtandó.

Mi ujság?

** *(Kegyelmes adomány.)* A nemzeti szinháznak azon adósságain kivül, melyek közelebbről az országos alapból letisztáztattak, még 10,000 ft. fizetetlen tartozása maradt fenn, melyet 1857-ben ez intézetnek a kincstár némi diszitésekre s a külön bejáratul szolgáló szárnyépület felállitására előlegezett. Most Ő Felsége e 10,000 ftnyi tartozást az intézetnek kegyelmesen elengedni méltóztatott.

** *(A lippai tüzkárosultak számára)* Ő Felsége 5000 ftot adományozott.

** *(Nemes ajánlat.)* Kunszt József kalocsai érsek ő nmga, a terméketlenséggel sujtott vidékek lakosainak némi segélésére azon szép ajánlattal lépett föl, hogy az idei kitünő jóságu s igy vetésre tökéletesen alkalmas őszi terméseiből *ezer pozsonyi mérő* gabonát, és pedig 500 mérő tiszta buzát 1 fttal s ugyanannyi mérő rozsot 50 krral a folyó árnál olcsóbban átengedni késznek nyilatkozott.

** *(Az alföldi szükölködők fölsegélésére)* gr, *Széchenyi Dénes* és testvére gr. Széchényi Imre, 3000 ftnyi szép összeget ajánlottak föl. A zalamegyei pénztár ugyane czélra 1000 ftot adományozott.

** *(A Tisza-szabályozás ügyében)* a magyar kir. udv. kanczelláriánál e hó 25-én vegyes bizottsági tanácskozás fog tartatni. Ez összejövetel, hazánk inséggel küzdő alsóbb osztályu lakosainak munkával ellátására is nem kis fontosságu leend.

** *(Jótékony czélu előadás.)* Latabár Endre szintársulata Egerben, az alföldi szükölködők javára jótékony előadást rendezett, mely 160 ft. tiszta jövedelmet hozott.

** *(Szép ajándék.)* Egy magas rangu urnő. Pest város tanácsának közelebbről egy 10,000 ft. értékü nagy olajfestményt ajándékozott, oly föltétellel, hogy az a redout-teremben foglaljon helyet. A kép V. Ferdinandnak magyar királylyá koronáztatását ábrázolja.

** *(Az aldunasor köpartja)* terv szerint 778 ezer ftba fog kerülni. A város a kiépitést egy ugyanazon vállalkozóra bizandja, s e czélból e hó 27-én árlejtést tart a városházi tanácsteremben. A vállalkozó az épitést azonnal megkezdeni, s kedvező vizállás mellett 6, — kedvezőtlen mellett 7 év alatt teljesen bevégezni lesz köteles.

** *(Az árvák ápolásával foglalkozó szürkenéket)* a pesti várostanács közelebbről 100 ft. segélylyel támogatá. A köznevelés érdekében elismerésre méltó cselekedet.

** *(Szörnyü ijedtség.)* A mult vasárnap a városligeti melletti német Thalia-szinházban, a mint a sugó meggyujtotta az olvasáshoz szükséges lámpát, eldobta a még égő papirdarabot. Ennek lángját egy hasadékon át a közönség megpillantván, azt hitte, hogy tüz van, s hanyatt-homlok kirohant. — „Per Deus amorem!“ kiáltott volna fel szokása szerint, ha ott lett volna, egy pesti lap, a melynek irói ily szépen beszélnek latinul.

** *(Nagylelkü eljárás.) Marczibányi* Antal ur a tornyai uradalom birtokosa, hogy a népnek keresetmódot nyujtson, kertjében 100-nál több munkást foglalkoztat, nem épen szükséges munkával, s gabonával fizet nekik. — Ugyanő szegényebb haszonbérlőinek ez idei haszonbérből 8000 ftot teljesen elengedett; végre 1000 p. m. gabonát rendelt kiosztatni az uradalmabeli szegénységnek részint ingyen, részint napszámmal leszolgálandót, részint a piaczi árnál 1 frttal olcsóbban. Nemes eljárása halás elismerésre érdemes.

** *(A lippai elégettek számára) Bonnaz* Sándor csanádi püspök 500 ftot adományozott.

** *(Haditörvényszéki itélet a Hodzsa-ügyben.)* Liptó-Szent Miklóson e hó 7-ikén hirdették ki a fiók-haditörvényszék itéletét azon egyének ellen, a kik *Hodzsa megveretésekor* a megyei hatóság ellen felzendültek. Ulicsni András, Ulicsni Rudolf, Augustini Péter, Sabla N. és Halka N. 10, — Kresméri Vilmos 20, — és Huszka N. 5 napi börtönre, s Hodzsa Mária (Hodzsa leánya) 4 napi fogságra itéltettek. Ezen büntetések felsőbb helyen minden 10 napi börtönre elitéltnél 5 ftnyi pénzbirságra szállittattak le, Hodzsa Mária 4 napi fogsága pedig 12 órai házibörtönre változtattatott. A szintén 20 napi börtönre itélt Makoviczki Péter büntetése is 3 napi házi fogságra szeliditetett. Ezeknek ellenében Hodzsa bántalmazói : *Rasztokay* János és *Lehoczky* Béla volt megyei csendbiztos, őrizet alatt a komáromi haditörvényszék elé kisértettek.

** *(Név-változtatások.)* Felsőbb engedély folytán Blum Sándor szatmármegyebeli nagykirályi ellenőr „*Borsodi*“-ra, — Vatzin József abaujmegyei közigazgatási igtató, s testvére Vatzin Antal, a jászói premontrei rend számtartója, „*Váczi*“-ra változtatták vezetékneveiket.

** *(A németesités történetéről)* egy heidelbergi tanár, dr. Wattenbach, legujabban hosszu értekezést adott ki „A német birodalom keleti határszéleinek németesülése“ czim alatt. Mi magyarok is e keleti határszélen vagyunk, — irja a „M. S.“ — ez értekezés bennünket is érdekel. Az

értekező fájdalmasan felsohajt, hogy a németesülés megakadt, hogy nagy területek és számos egyes községek elszlávosodtak, elmagyarosodtak, eloláhosodtak, hogy „Krakó elfelejtette, hogy eredetileg merő német város volt s Buda és Pest német lakosainak unokái magyarokul akarnak tekintetni.“ A jó doctort csak az vigasztalja, hogy „van a német népnek a távol keleten egy megbecsülhetlen bástyája, egy előre tolt örse, mely az ügyek további alakulására még a legnagyobb fontosságuvá lehet, s melyet a legnagyobb mértékben elő kell mozditani és támogatni.“ Ez a megbecsülhetlen bástya, ez az előretolt örs — az erdélyi *szászság*. A doctor reméli, hogy a németesedés megint folytatni fogja utját „nyugatról keletre,“ s kivánja, hogy Németország kellőképen mozditsa azt elő, „hogy a német cultura — ugymond — az idegen népek erélyének s eleven nemzeti érzelmének ellentállhasson.“ Épen ugy beszél a doktor, mintha azok az „idegen népek“ akarnák meghóditani, megtámadni a németeket s ezeknek ellentállásra volna szükségök; pedig épen a németeket serkenti az ismeretes „culturai“ hadjáratra kelet felé! Sokan vannak ily német hóditók, köztünk is erősen dolgoztak — hiába; s ábrándjaik ellen kár a szót vesztegetni. A szó nem fog rajtok, de szerencsére ábrándjaik sem fognak az idegen népeken.

** *(Föltámadt tetszhalott.)* Az „Esztergami Ujs.“ mely a közelebbi napokban már végrendelettel állott elő, örvendetes pártfogás utján ujra kezet fogott az élettel. Föltámadásán örvendünk, de örömünk még teljesebb lenne, ha nem polemizálna oly hosszasan a plundrák és sárga ruhákkal. Harcz ez a szélmalmok ellen. Nemzeti viseletünk, ha életrevaló — a mi pedig kétségtelen — megállja a sarat, ha mindjárt nehány kényelem-kereső urfi ledobja is. A képes „London-News,“ az angolok oly nevezetes ujsága, közelebbről is egy divatképet hoz, mely zsinóros, sujtásos, eredeti magyar. Ha a magyar divat külföldön is oly hóditást tesz, itthon nincs miért féltenünk. Nemzeti öltözetünknek ez sokkal szebb diadala. mint a mellette irt sok döczögős vers és polemia, melynek sok hibája közt az a legkiállhatatlanabb, hogy oly hosszu, mint a szentiványi ének.

A m. akademia palotája.

— *(Ujabb adakozások),* melyek a Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez a m. Akademia palotája számára legközelebb beküldettek:

LXIX. közlés : Aranyos-Marótról *Gold Márton* hagyománya 52 ft.

Az előbbi I—LXVIII. közlésekkel együtt a V. U. szerkesztőségénél a fenntebbi czélra beküldetett összesen: **14,989 ft. 1 kr.** 1 régi római arany, 1 huszfrankos arany, 112 db. cs. arany, 21 kétpftos tallér, 27 porosz tallér, 1 orosz tallér, 4 ujftos, 146 huszas, 18 negyedftos, 1 db 100 pftos és 10 db. 10 pftos nemzeti államkölcsön-kötelezvény és 1 db. 100 pftos erdélyi urbéri kötelezvény.

Gold Márton fentebbi 52 ftnyi hagyatékát illetőleg a következő adatok érdekelni fogják az olvasót. A nevezett összeg néhai Gold Márton holmiának elárvereztetése után bejött öszvegből, a költségek levonásával maradt fenn, és a boldogult 1861-ben irt végrendelete folytán küldetett be hozzánk Spur Ferencz végrendeleti végrehajtó ur által, a végrendelet szavai szerint „a Pesten felépitendő magyar akademiai palotának hazafiui szeretettel ajánlva.“ — Ez volt összes hátramaradt vagyona Gold Mártonnak, ki szenvedésteljes életének nem régen önkezével vetett véget, s részvétünket ez utolsó adakozási tettével kétszeresen hivja fel. A szerencsétlen férfiu 1822-ben született Ungvárott, izraelita szülőktől. Nyomoruságban nevekedve, az akkori Reiss-huszárokhoz besoroztatott, hol is őrmesteri állomásig jutott. Később a zsandárok felállitásakor, ezekhez tétetett át Ar. Marótra. Itt a vidékiek nagy szeretetében részesült s Uj-Barson 1854-ben a r. kath. vallásra tért. Kiszolgálván katona-kötelezettségi idejét, több cs. k. hivatalnál dijnokoskodott, mig végre megyehatósági irnokságra jutott. Majd betegeskedése folytán egyik fürdőről a másikra költözött, de hasztalan, mert baja nem javult. Rendelkezési állapotba tétetvén, a disponilitási dijt f. é. aprilig huzta; ekkor végkielégitést kapott. A tehetetlen beteg embernek ez nagyon nehezére esett; testi baja az utóbbi években annyira fejlődött, hogy már járni sem birt s kezei is nagyon elgyengültek. A sors csapásait többé elviselni képes nem levén, f. é. julius 9-én este pisztoly által vetett véget életének. Temetése rendes szertartás mellett ment véghez, nagy számu ismerőinek sajnálkozó részvéte mellett. Adózzunk mi is részvétünkkel e sir felett!

Nemzeti szinház.

Péntek, aug. 7. „*Tartuffe.*“ Vigj. 5 felv. Irta Moliére.

Szombat, aug. 8. „*Alvajáró.*“ Opera 3 felv. Zenéjét szerz. Bellini. Stéger mint Elvino tetszést aratott.

Vasárnap, aug. 9. „*Pünkösdi királynő*“ Vigj. dalokkal és tánczczal 2 felv. Irta Szigligeti.

Hétfő, aug. 10. „*Saint Georges lovag*“ Szinmű 3 felv. Francziából forditotta Csepregi.

Kedd, aug. 11. „*Lalla-Roukh*“ Opera 2 felv. Zenéjét szerz. Dávid Feliczián.

Szerda, aug. 12. „*Angyal és Daemon.*“ Vigj. 3 felv. forditetta Zsivora József.

Csütörtök, aug. 13. „*Az árva fiu és a londoni koldusok.*“ Dráma 5 felv. Dierux és Lemoin után francziából ford. Egressy B.

Budai népszinház.

Aug. 7. és 8. „*A dajka.*“ Operette 1 felv. Zenéje Offenbachtól. Ezt követte a szellem alakok 10-ik mutatványa.

Aug. 9. „*Chouffleuri ur otthon lesz.*“ Ezt követte a szellem alakok utólsó mutatványa.

Aug. 10. „*Dunanan apó és fia utazása.*“ Operette 3 felv. Zenéjét szerzette Offenbach.

Aug. 11. „*Egy zsidó-család.*“ Szinmű 4 szakaszban. Irta Miron.

Aug. 12. „*Stern Izsák*“ vagy „*A házaló zsidó.*“ Énekes vigj. 3 felv. Németből ford. Virágh Gyula.

Aug. 13. „*Peleskei notárius.*“ Bohózat 4 felv. Irta Gaál.

Szerkesztői mondanivaló.

6698. **Debreczen.** B. K. A tudvalevő rajz mult évben készült. Nem tudjuk, az ujabb épitkezések láthatók-e rajta; de hiszen a leirás pótolhatja e hiányokat. Csak nehány adatot kérünk a helyiségről, üzletről, forgalomról.

6699. **Kolozsvár.** Sz. K. Más uton leszünk kénytelenek elmondani fájdalmunkat afelett, hogy végre valahára alkalmunk akadna megörülni a várt találkozásnak, de nem gyanitott akadály zavarta meg ismét reményeinket. A jeles czikk nálunk, fájdalom, nem adható.

6700. **Sz. Olaszi.** K. K. Az érdekes közlésért fogadja ön szives köszönetünket.

6701. **Munkács.** L. J. Örömmel vettük; a rajz csak később kerülhetvén munkába, egy kis türelemmel kellend magunkat felpánczéloznunk. Hát a multkor interpellált és már kész képekre nézve várhatunk egy kis tájékozást?

6702. **A. Szuha.** K. I. Az ilyen művekre nagy szükségünk volna. „Kincses Péter“ jó fogadtatásban részesült s a mint nehány pillanatra szóba állottunk vele, teljes rokonszenvünket ébresztette fel. Legközelebb bővebben fogunk vele megismerkedni.

6703. **Hanva.** Azonnal utnak indult valamennyi példány. Tudnunk kellett volna mindjárt eleinte a dolog állását! — Azért hát máskor határozott vezényszavakat kérünk.

6704. **H.-M.-Vásárhely.** F. I. Az üdvözlet igaz volt, s most ismételjük, megtoldva illendő köszönettel.

6705. **Baja.** D. P. Vettük az óhajtott adatokat s legközelebb adjuk az érdekes levelet is.

6706. **Szenna.** B. Tudósitásait szivesen veszszük.

6707. **„Horváth Antal költeményei“** czim alatt egy csomó verset vettünk, melyekben még csak a versirás első gyarló kisérleteit lehet felismerni, itt-ott a genius egy kis csillámával. Sok erőt és sikeres munkálódást kivánunk igen hosszu időre — s azután találkozzunk majd ismét a sorompók között!

SAKKJÁTÉK.

190. sz. f. — Skipworth-tól (Londonban).

E feladványt a sakk-kedvelő angol nép egyik legjelesebb képes ujsága, a „London News“ mint *négy* lépésre megfejthetőt hozza, legközelebbi számában,. Mi azonban *három* lépéses gyanánt mutatjuk be olvasóinknak.

Sötét.

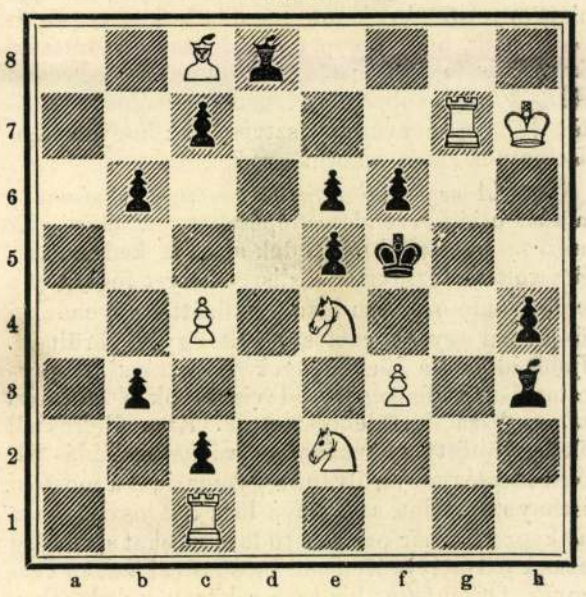

Világos.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

44-ik számu játszma. (Skot-csel.)

MACZUSKI és KOLISCH között. — Párisban.

Világos. (M.)	Sötét (K.).	Világos (M.).	Sötét (K.).
1. e2—e4	e7—e5	8. Fc1—d2	Fb4—c3:
2. Hg1—f3	Hb8—c6	9. Fd2—c3:	Hf6—e4:
3. d2—d4	e5—d4:	10. Vd3—d4	Vh4—e7
4. Hf3—d4:	Vd8—h4	11. 0—0—0	Ve7—g5†
Világos részéről Ff1—c4 szokásosabb és jobb. Sötét 4. lépésére pedig Hd4—b5 lett volna a legjobb felelet.		*Sötét e lépése hibás, mert legalább is egy tisztet veszit. Világos e ballépést igen elmésen használta föl.*	
5. Hb1—c3	Ff8—b4	12. f2—f4	Vg5—f4:†
6. Vd1—d3	Hg8—f6	13. Fc3—d2	Vf4—g4
7. Hd4—c6:	d7—c6:	Vil. 3 lépésre matot mond.	

A 185-dik számu feladvány megfejtése.

(Bankos Károlytól K.-Sz.-Miklóson.)

Világos.	Sötét.	Világos.	A) Sötét.
1. Va1—d1	Bg1—d1: A)	1.	e5—e4
1. Fh6—g7	tetszés sz.	2. Bf6—e6	tetszés sz.
3. Bf6—†mat.		3. V—v. B—†mat	

E feladványnál Va1—g1: csalóka első lépés többeket tévutra vezetett; ez ellen Sötétnek e5—e4 huzása egyetlen, de elegendő védelem.

Helyesen fejtették meg. *Veszprémben*: Fülöp József. *Pesten*: Cselkó György. — *Váczon*: Mihály Pál. — *Debreczenben*: Zagyva Imre. — *Nagy-Kikindán:* Valsinger Izidor (a 184-et is).

Rövid értesitések. *Veszprém*: F. J. Önnek észrevétele helyes. A hiány nem volt ismeretlen előttünk; de azon éber figyelemért, melylyel ön működésünket kiséri, csak köszönettel tartozunk. Üdvözletünket a viszonttalálkozásig. — *Parabuty*: R. J. A kérdésre már mult számunk megvitte a feleletet. Egyébiránt az ujabb fölszólalás örömünkre szolgál s reméljük, hogy az a kis félreértés nem von oly engesztelhetetlen következményeket maga után. — *Körös-Ladány*: Sz. S. A küldeményt köszönettel vettük. Örvendünk a viszonttalálkozásnak.

A legközelebb megjelent 189-ik számu feladványunkban **g7**-re még egy **Sötét Huszár** állitandó.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholikus és Protestáns naptár		Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	⊙ Nap- kel		⊙ Nap- delel		⊙ Nap- nyug.		☾ Hold- kel		☾ Hold- delel		☾ Hold- nyug.	
	Augusztus		Julius (ó)	Ab Rosch.	ó.	p.	m.	p.	ó.	p.	ó.	p.	ó.	p.	ó.	p.
16	**Vasár**	**D 12** Rokus	**D 11** Izsák	**4 F 11** 7 vért.	4	57	4	9	7	10	6	57	1	18	7	28
17	Hétfő	Liberat apát	August	5 Eusignius	4	59	3	57	7	8	8	2	2	1	7	51
18	Kedd	Ilona cs., Agapit	Helena	**6 Ur szine vál.**	3	Selihot(40										
19	Szerda	Szebald, Thekla	Szebald	7 Dometius	5	0	3	44	7	7	9	7	2	46	8	15
20	**Csöt.**	**István király**	**István kir.**	8 Emilianus	[napi ima]											
21	Péntek	Bernát, Fidelia	Bernát	9 **Mátyás ap.**	5	2	3	31	7	5	10	14	3	32	8	42
22	Szom.	Timotheus	Alfons	10 Lőrincz vért.	5	3	3	17	7	3	11	22	4	21	9	13
				7 48. Sabb.	5	4	3	3	7	1	12	31	5	13	9	51
					5	6	2	49	6	59	1	38	6	9	10	37

Holdnegyed : ☽ Első negyed 22-én 7 óra 30 percz reggel.

TARTALOM.

Szenczi Molnár Albert (arczkép). *Révész Imre.* — Szent István. *Fejes István.* — Az elemi csapások krónikája *Csuthy Zs.* — Az aggteleki barlang (vége, két képpel). — Számüzetés Szibériába (képpel). — A csavargózsökről. — Történelmi kalászatok. *Lehoczky T.* — Egyveleg. — **Tárház**: Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Mi ujság? — Nemzeti szinházi napló. — Budai népszinház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő **Pákh Albert.** (Lak. magyar-utcza 1. sz.)

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomtatja **Landerer** és **Heckenast**, egyetem-utcza 4. szám alatt Pesten, 1863.

Lotz Károly – Marastoni József

** *(Érdekes képek)* jelentek meg az Eggenberger-féle (most Hoffman és Molnár) akademiai könvkereskedés kiadásában. A nevezett czég ugyanis kisérletképen Lotz Károly hazai festésznek két fölötte kedves pusztai életképét *Marastoni* József ismert kőrajzoló művészünk által olajszinnyomatban másoltatá, mely szinnyomatmásolatokban oly tökélylyel utánozvák az eredeti művek rajz és szinbeli előnyei, hogy már az első próbanyomatok is nagy mérvben fölkelték a művészek és szakértők érdekeltségét. E képecskék humoros tartalmuk és jeles művészi kivitelük által lakszobáinknak ép oly kedélyes, mint ritka műbecsü diszitményeiül kinálkoznak, mely czélra olcsó áruknál fogva is (párja 6 frt) igen alkalmasak. Marastoni e jelesen sikerűlt kisérlet által új oldalról mutatja be tehetségét: de másrészt teljes elismerésünkre és biztatásunkra érdemesek e vállalat meginditói is, a mennyiben a jó izlés és a valódi nemzeti művészet népszerűsitése terén üdvözölhetjük kezdeményüket. Óhajtandó, hogy e szép művek minél szélesebb körben terjedjenek el, hogy igy egyszersmind a vállalatnak hasonló irányban való folytatására buzditásul szolgáljanak. Egyik kép *„a betyár lovát“* ábrázolja a mint a korcsma ajtajához kötve van, mig az asztalon feledt borospalaczk és guzsalj sejteti, hogy két lénynek valami mondani valójuk van oda benn. A másik

TÁRHÁZ.

„a fölhasznált alkalom“ egy jókedvü szamarat mutat, mely a pásztor távollétében annak puha bundáján egy nagyot hentereg

Nas. Ujs. 1868. 6uol

Maros-Torda megye.

1. **Bere-Keresztúr,** ref. templom.
2. **Gernyeszeg,** ref. templom.
3. — gróf Teleki-féle kastély.
4. **Marosfelfalu,** régi ref. templom.
5. **Marosvásárhely,** ref. templom.
6. — katonai ruhatárban levő csúcsíves kápolna.
7. — erődítmények, bástyák.
8. **Szászrégen,** ev. templom.

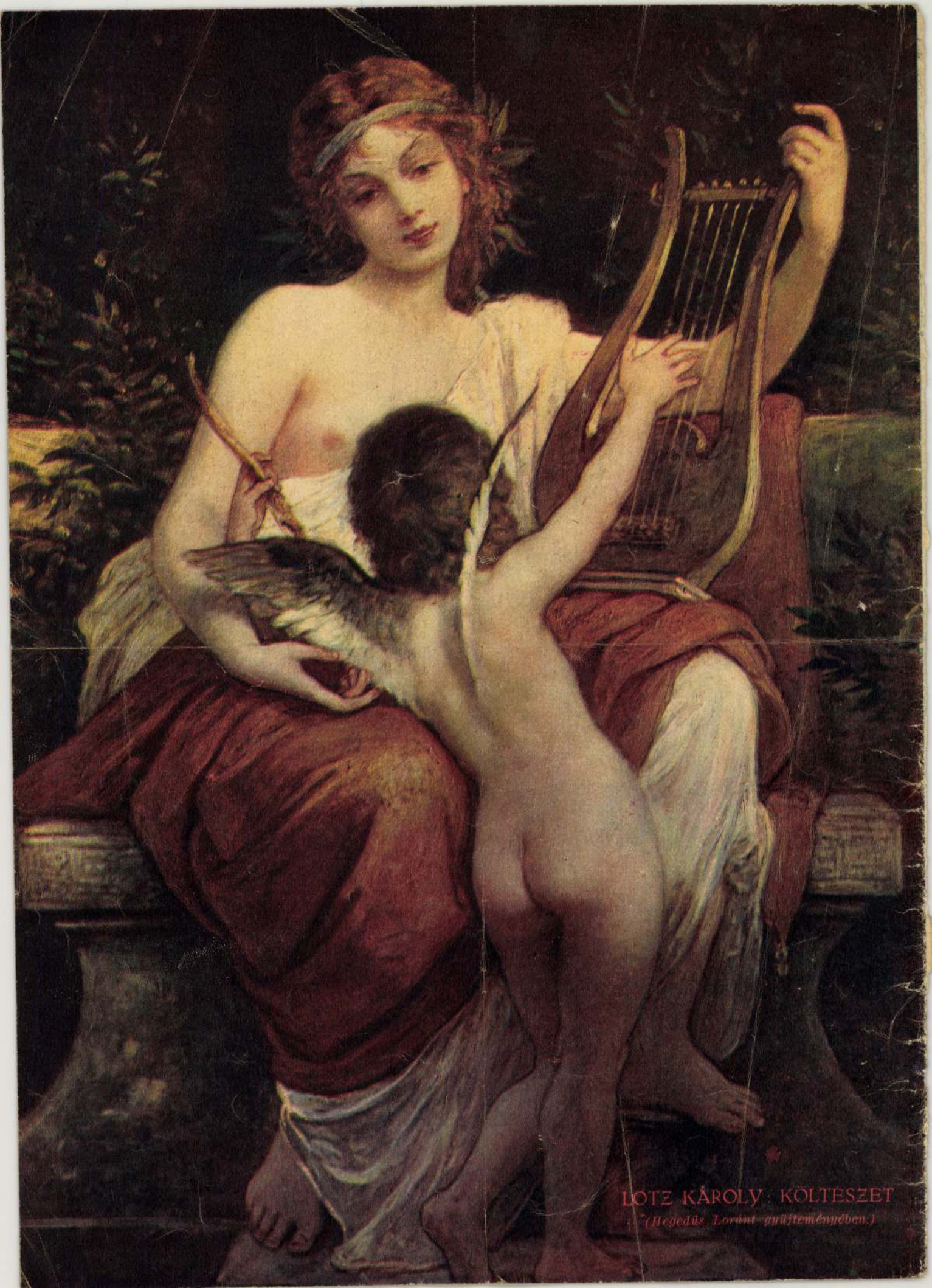
LOTZ KÁROLY: KÖLTÉSZET
(Hegedüs Loránt gyüjteményében.)

A Pesti Hirlap Vasárnapja 1933 Okt. 8. 41/2



Lotz: Ménes.

A LEGSZEBB MAGYAR KÉPEK

LOTZ KÁROLY: A KÖLTÉSZET

A németországi Homburgban 1833 december hó 16-án született *Lotz Károly*. Mint festő hatalmas egyéniség, mint bevándorló megható típus. *A gyermekjövevény. Lotz Károly* négyéves volt, amikor magyar anyjával német földről hazánkba került. Mit hozott e csöppség az idegenből? Lelke fáklyácskáját, amellyel a magyar pásztortüzhöz járult. Itt izzott ki magyar *lánglelke*, ahogyan a *géniuszt* magyarul nevezik.

E hasonlat nemcsak képletes.

Lotz Károly, aki Pesten és Bécsben nyerte művészi nevelését, legfogékonyabb ifju éveiben ismerte meg az Alföldön az ősi életét élő magyar népet. Ezt az iskolát ma már nem lehet megismételni. A francia *Gauguin*, amikor negyven év előtt a tulfejlődött modern világtól már az óceánon tulra volt kénytelen menekülni, ma már ott sem találná meg lelki nyugalmát. Hetven-nyolcvan év előtt egyszerüen, simán, természetesen ment az ilyesmi: a fiatal *Lotz* a pásztornép között észre sem vette, hogy testében, lelkében magyarrá formálódott.



Lotz önarcképe.

Lotz a magyarság nagy átfogóerejü festője. Különösen vonatkozik ez történelmi festészetére. E munkakört kiváló mestertársakkal osztotta meg. Ezek közül két óriást emelünk ki: *Székely Bertalant* és *Benczur Gyulát*. Székely művészete és egyénisége sokban rokon Lotzéval. Jóbarátok voltak; egymás kölcsönhatásában fejlődtek. Közös jellemvonásuk volt a lelkiismeretesség. Ezt azonban Székely töprengésig vitte. Témáiban s azok feldolgozásában tulságosan hangsulyozta a drámai elemet, amivel feladatát még jobban megnehezitette. Ez magyarázza meg aránylagos terméketlenségét *Lotz*-cal szemben, aki e handicap nélkül vetitett elénk varázslatos galériát a magyar multból. Ára volt ennek a varázslatnak is. Lotz Károly aggastyánná dolgozta magát, amig a felszines szemlélő könnyed vonalait csupán a lángész játszi művének vélte. Pedig michelangelói munka volt ezt a magyar történelmet igy megfesteni; ezt a fővárost, ezt az országot ennyi hatalmas freskóval felékesiteni.

Amily pompázó volt Lotz művészete, olyan szerény volt élete. Az ország népe csak akkor látta igazán Lotz nagyságát, amikor 1904 október 13-án bekövetkezett halálakor a művészek és mükedvelők legjobbjai siratták el a magyarság letört óriástölgyét. *Berzeviczy Albert Munkácsyval* és *Fadrusszal* vonta egy társaságba. *Székely Bertalan* elmondta, hogy nemes barátja „megsemmisitette mindazt, amit méltatlannak tartott a fennmaradásra, mert a magyarnak áttekintésére távolság kell; a muló idők távlatában fogják csak az emberek igazán meglátni az elköltözött mester nagyságát".

Ezt a távolságot mi, utódok bejártuk. Határkőhöz érkeztünk, amelyre az 1833—1933-as számok vannak felirva. *Ez Lotz Károly századévét jelenti.* Jelenti azt, hogy volt időnk megérteni és megismerni azt a mestert, aki magyar volt abban is, hogy művészetével eszményi világot alkotott meg; annál, amelyben élünk, jobbat és szebbet; olyant, amilyent reménlünk, s amilyen felé törekednünk kell. Lotz multunkban örömet, jövőnkben reményt, mindkettőben *szépséget* lát.



Lotz: Órangyal.

EZ ÖNT IS ÉRDEKLI!!!
A karácsonyi vásár
folyamatban, üzletemet a vásárló tömeg ostromolja, kirakataimban lévő ujdonságok filléres árait ezrek csodálják.
GERŐ MARADÉK- ÉS DIVATHÁZA
csak VI., Andrássy-ut 6

nép szerü, belsejében pedig könnyü fajsulyu, erősen kozmopolita és csak tág jelszavaktól determinált lapot, amelynek természetesen megfelelő ujságirói módszere és dialektikája is hamarosan megszületett az ő keze alatt. Ez a lap a nagy nyugati bulvárlapok és információs ujságvállalatok magyarországi testvérpéldánya volt, amelyben sajátságosan keveredett a Magyarországon elengedhetetlenül szükséges lira és frazeológia, a nyugati kapitalizmus standardizáló crejének robogó ritmusával. A régi magyar sajtónak, akármilyen pártállásu volt is, általában megvoltak a közélet által diktált hagyományai, amelyre a magyar fórum közéleti gesztusai nyomták rá bélyegüket. Bármilyen pártiak voltak tehát ezek a lapok, formailag sok volt bennük a magyar patriarhálizmusból és Miklós Andor ezzel a régi tradicióval szemben volt ujitó és forradalmár, amikor az ujkeletü üzleti élet gyorsaságát és „rámenős" stilusát, a virágzása tetőpontjára ért liberális kapitalizmus korlátokat nem ismerő önérzetét és uj népszerüségi és reklámeszközeit vezette be a magyar hirlapirásba. A régi avult ujságsablonokkal szemben valóban sikerült mozgalmas, kitünő információju és hirszolgálatu lapot előállitania, amivel formailag a hirlapirásban feltétlenül ujat alkotott. A terjedelmes politikai elmefuttatások helyett ő vezette be a pársoros, nagy tömegekre ható vezércikket, a pártokat szolgáló zsurnalizmus helyett ő vezette be a széles néprétegek érdeklődését és izgalmait kielégitő riportázst és a pártlapokkal szemben az uj kapitalista önállósága nyilvánult meg benne akkor, amikor sohasem szolgált sem kisebb, sem nagyobbvonalu politikai érdekeket, hanem *csak kihasználta azokat*, éppugy, mint ahogy tömegszenvedélyeket sem gyujtott, de a legjobban és legeredményesebben ő tudta azokat fölfejleszteni és szekerébe fogni.

Ezzel a tevékenységével Miklós Andor alapitotta meg tulajdonképpen Magyarországon azt a nyugati államokban is divó kapitalista ujságcsinálást, amelynek kimondottan öncélja: a lap, mint üzleti vállalkozás. Mentalitását teljesen ez a modern kapitalista szemlélet vezette, amely mindig a *példányszámot* tartotta irányitó vezérfonalnak. Pártokat és akciókat csak addig támogatott, ameddig azok népszerüek voltak, sohasem állott veszendő ügyek védelmére és inkább szerette a megalkuvást, mint a mártiromságot. Miklós Andor szenvedélyes ujságiró volt, aki lapjai számára valóban kitünő külföldi tudósitói szolgálatot vezetett be, kifejlesztette az ujságreklámot és ezzel sikerült is elérnie a háboru alatt, hogy Az Est a legnagyobb példányszámu magyar nyelvü orgánummá lett egészen az ellenforradalomig. A másik oldalon természetesen mindenkor kompromisszumot kellett vonnia a népszerüség-hajhászás legvakmerőbb fordulatai és az adott viszonyok raisonja között és ezt igen gyakran — meg is találta. A lap és a példányszám érdekében egyforma könnyedséggel uszitott háborura és forradalomra, egyforma ügyességgel szolgálta Károlyi Mihályt, majd Bethlen Istvánt és legujabban Gömbös Gyulát, ugy, hogy *az olvasó sohasem tudta, milyen párti és milyen meggyőződésü Miklós Andor,* — aminek egyszerüen az a magyarázata, hogy kapitalista voltán kivül, kapitalista érdekein tul nem is volt szélesebb kiterjedésü meggyőződése. Mint ember nem is volt politikus lény, csak üzletember, minden erényével és hibájával együtt, aki nem mint célt, sőt még csak nem is mint eszközt, hanem csak mint matériát kezelte a politikát. Ez a tevékenysége 1918-ban érte el tetőpontját, amikor végsőkig kihasználva a közhangulat beteges tüneteit, az utcára küldte a népet és a fegyverek letételére izgatta a katonaságot, az ismert következményekkel.

Eme közismert hibái mellett azonban Miklós Andor föltétlenül nagyvonalu ujságiró és lapszerkesztő volt, az irodalmi élet egyik frontjának mecénása, akiben sohasem csalódtak azok, akik érdekeit szolgálták. Váratlan halála a magyar baloldali sajtónak és a liberális polgárságnak mindenesetre igen nagy vesztesége, de halála vállalatára jelenti a legnagyobb csapást, mert az teljesen az ő lelkiségére volt formálva.

Gratulált-e Kossuth Lajos a tiszaeszlári sakterek föl-mentéséhez?

A Magyarság közli Pauler Tivadar egykori igazságügyminiszter bizalmas följegyzéseit

A zsidóság világösszefogása egy esztendei sajtóhadjárat után a Rotschild-ház segitségével elérte tehát, amit akart: a nyomozást és a birósági eljárást sikerült olyan mederbe terelni, hogy a pernek csak egy vége lehetett: *felmentés.*

A keresztény magyarság pedig, mely a Solymosi Eszter ruháiba öltöztetett álhulla ügyén és a per egyéb motivumain keresztül pár pillanatra beleláthatott a sötét ürbe, s ösztöneiben pár pillanatra megérezte, micsoda veszély fenyegeti létét és fajiságát, nem akart belenyugodni a változhatatlanba. Országszerte fékevesztett és bódult tüntetések kezdődtek. *Pauler* Tivadar igazságügyminiszter naplóiba estéről-estére bejegyzi ezeket a zavargásokat. Augusztus 9. „Tegnap este nagy zavargások a Kerepesi-uton, sőt boltbetörések és rablások. Tisza statáriumot követel, *az elkerülhetetlenül szükséges esetekben beleeggyezem.*" Augusztus 10. „Tegnap ismét összecsődülés és zavargások." Augusztus 11. „Bécsben is kravall volt, itt meg tegnap csődülés. Katonaság jön." Augusztus 26. „Zalaegerszegen nagy zsidókravallok voltak."

A kormány a legerélyesebb eszközökkel nyomott el minden megmozdulást, mégis megindult a sajtópergőtüz *Pauler Tivadar ellen is,* aki — mint láttuk — mindvégig a jogtudós puritánságával ragaszkodott az eljárás pártatlan lefolytatásához és csak muszájból türte az ügyészek furcsa szereplését. A *Neues Pester Journal* szeptember 28-án azt irta, hogy *Paulernek távoznia kell.* Pauler ezt naplójába igy jegyzi be. „A mai N. P. Journalban, hallom, piszkos cikk ellenem, melyre a *Nemzet* a miniszterelnök felhatalmazásából kijelenti, hogy állitásai teljesen valótlanok."

A badacsonyi Solymosi-bál története

Közben egy más, nagyszerü alkalom is akadt a nemzetközi sajtónak, hogy az öreg Paulert kikezdhesse. A Badacsony vidékén nyaraló szőlőbirtokos urak ugyanis ebben az időben elhatározták, mint akkoriban Magyarország minden szőlővidékén, hogy szüreti bált rendeznek. Sok előkelő, gazdag középnemesnek volt még akkor szőlője Badacsonyban és az ország akkori közhangulatára jellemző, hogy ezek az urak elhatározták, hogy a bál ezidei jövedelmét *Solymosi Eszter özvegy édesanyjának megsegitésére fordítják.* Pauler Tivadar igazságügyminiszter is szőlőtulajdonos volt Badacsonyban, közvetlenül a Hableány fölött. Miután az igazságügyminiszter maga a nagy közéleti izgalmak miatt nem tudott, mint máskor, odalent nyaralni, a felesége, a menye, meg a lánya tartózkodtak csak lenn augusztusban és szeptemberben. A bálbizottság ülésére ők is meghivást kaptak és anélkül, hogy az öreg Paulert megkérdezték volna, *elmentek a bizottsági ülésre.* De nem is tehettek volna mást, hiszen akkor a környék uri társadalma valóban elfogultnak és egyoldalulag pártosnak tartotta volna őket.

A liberális lapok ezt az esetet megtudták, és mint akkor szokás volt, mindjárt egyenest *Bécsből inditották meg az igazságügyminiszter ellen a támadást. A Neue Freie Presse* és a bécsi *Fremdenblatt* mindjárt ugy állitották be a dolgot, hogy Pauler igazságügyminiszter felesége, lánya és menye *„antiszemita bált rendeznek Badacsonyban" Solymosi Eszter anyjának javára.* Hogy Pauler mennyire nem értette a dolgot, mutatja augusztus 30-iki naplóbejegyzése: „Tisza mondta, hogy ujságban nőm és menyem, mint választmányi tagok Solymosi számára szerepelnek, *beszéljem le őket,* mert tüntetésnek veszik." A következő napon pedig a „Neue Freie Presse" és „Fremdenblatt" hozzák a hirt, hogy nőm és menyem Solymosi-bál élén állnak, *tendenciózus, malicziózus cikkelyekben.* Szeptember 1-én. „A „Fremdenblatt" ismét arról, hogy lányom is résztvesz és *Tisza nekem aziránt majd szól.* Az ember nem tudja, *hogy nevessen, vagy mérgelődjék.*"

Katonaságot vezényeltek a bál megakadályozására

Egyik magyarországi liberális lap a következőket irta az esetről:

„Jólértesült forrásból hallottuk a következő történetkét: A napokban tudvalevőleg antiszemita bált akartak rendezni Badacsonyban, melyen Pauler igazságügyminiszter neje lett volna a lady patronesse. A bál, mint ez már jelentve is volt, elmaradt „a rendezőségtől nem függő okok miatt." A dolog igy történt: Pauler találkozott Tisza miniszterelnökkel s köztük a következő párbeszéd folyt le: *Hallottam,* — ugymond Tisza Paulernek — *hogy a feleséged antiszemita bált akar rendezni.* — Remélem nincs kifogásod ellene — felelt Pauler. — Nekem nincs, — mondá Tisza, — ha neked nem kellemetlen, hogy a feleséged olyan bálnak a lady patronesse, amelyet én be fogok tiltani! — Igy maradt el a badacsonyi bál."

Mondani sem kell, persze, hogy a történet ebben a formájában első szótól az utolsóig költött, de az igaz, hogy Tisza kormánybiztosa utján betiltatta a bált, amiről Pauler jegyzetei a következőket mondják: Szeptember 9. „Gizától levél Sándorhoz. Nem mennek a bálba, *melyet kormánybiztos betiltott,* de Szkublits, Tak, Hertelendy, Csergő hozzáfordultak. *Az egész most függőben van. Jó, hogy nőm nem megy. Gyulakeszin a vásárt is betiltották.*" Szeptember 12-én aztán a következőket irja: „Pester Journalban badacsonyi bálról nevetséges cikk, mintha engem *kollégáim kényszeritettek volna, hogy feleségemet eltiltsam.*" Szeptember 14-én aztán, mikor már az ügy egészen elcsitult, maga Pauler is Badacsonyra utazott. Ott irja naplójában: „De sok látogató van ma. Ugronék kétszer, Szkublits Gyuláék és a refrénje a beszédnek *az itteni bál, melyet betiltottak és még lovas- és gyalogkatonaság is volt itten.*" A kormány tehát *még katonaságot is küldött az egyszerü bál megakadályozására, sőt a szomszédos Gyulakeszi faluban még a vásárt is betiltották, nehogy bárminő nyugtalanság legyen.*

Ferenc József Pauler ravatalánál

Az öreg Pauler kálváriája azonban ezzel még közelről sem fejeződött be. Azért, hogy pártatlan és objektiv mert lenni, bünhődnie kellett. Azalatt a három év alatt, amit még 1886-ban bekövetkezett haláláig töltött a miniszteri székben, számtalanszor megirták róla *hogy bukik, hogy le fog mondani.* Ugyanazok a lapok, amelyek azelőtt Deák Ferenc szellemi utódjának titulálták ée mint a liberális jogtudomány nagy harcosának hajbókoltak, *ezentul folyton csak mint elfogult klerikálisról, kegyeskedő álszentről beszéltek.* Ha hatvanhat esztendőn át szerzett nagy tekintélyét teljesen nem is tudták lerombolni, gondoskodtak róla, hogy az utókornak mint elfogult antiszemita maradjon emlékezetében. Nagyon jól irta meg az akkori *Függetlenség,* amikor temetésén a király megjelent: „Mit fog hozzá szólni az a sajtó, amely lapunkon kivül, Paulert izzó gyülölettel támadta a tiszaeszlári bünper tárgyalása óta? Nem volt e támadásoknak se mértéke, *se határa, mint egy jelszóra, ugyanazon a hangon, ugyanazon kifakadással hurcolták meg Paulert.* Kétségbevontak benne mindent, *még a tudományát is. Tehetetlennek, vakbuzgónak, csökönyösnek, lelkiismeretlennek rajzolták.* Nem hagytak rajta fikarcnyi jót és tiszteletreméltót sem. Minduntalan követelték elcsapatását, minduntalan hozták róla a hireket, hogy már nemcsak Tiszának, hanem az udvarnak sem kell. Midőn kifogytak a gúny, a csipős marás, a sértegetés fegyvereiből, a parlamentben ... toborozták a buktatási rohamra a fegyvereket ... Hiába volt minden. A király megjelenése Pauler ravatalánál, nagy elégtétel."

Az apokrif Kossuth-levél

Sajnos, erről az elégtételadásról maga Pauler már mitsem tudhatott. Éppen úgy, mint azok a sirjukban porladozók, akiket az ügyben való szerepük miatt lassan tönkretettek, ő sem tudhatott semmit arról az elégtételről, amelyet most ötven év után Bary vizsgálóbiró könyve, vagy a Pauler-hagyatékból napvilágra kerülő adatok nyujtanak nekik. Mert szinte csodálatos: akármelyik exponáltabb szereplőjét nézzük azoknak az időknek, akár az elegáns, könnyelmü és bátor *Onódyt,* akár a snájdig *Verhovayt,* akár a furcsa, öregesen különc és szinte rögeszmés *Istóczyt,* akár az öreg *Recsky* Andrást, — mind magányosan, szomoruan, a társadalomból félig kirekesztve, kellett befejezni életüket. Az országban felhatalmasodó erők később már csak *Eötvös* Károlynak és *Szabolcsi* Weinstein Miksának engedtek igazi sikereket és diadalokat. És az akkori zsidóság azonban diadalát még jobban be akarta koronázni: meg akarta szerezni ügyének a legnagyobb akkori magyar nevet, a *számüzött Kossuth nevét is.* S miután, ugylátszik, Kossuth erre nem volt hajlandó, elővették a régi módszert s a bécsi hittársak utján émelyitő gratulációs levelet *hamisitottak Kossuth Lajos nevében, amelyben*

»LUXOR«
CRAVATE DE LUXE
karácsonyi nyakkendő ujdonság
GYÜRHETŐ LEN, TISZTA HERNYÓSELYEM
Darabja:
P 7·50
Egyedüli készitő:
Mangold Béla Kolos
BUDAPEST, PETŐFI SÁNDOR-U. 1.
Apponyi-térnél

Az orvosszövetség végleg szembefordult az OTBA-val

A Magyar Országos Orvosszövetség igazgatótanácsa *Csilléry* András elnökletével szombaton ülést tartott, amelyben egyhangulag elfogadták és jóváhagyták az elnökségnek az OTBA rendelőintézetének ügyében tett összes intézkedéseit, a *cavete* kimondását és köszönetet szavaztak az elnöknek. Ezzel kapcsolatban *Csilléry* András elnök azzal az indokolással, hogy az egész orvostársadalom meghallgatása föltétlenül szükséges e kérdésben, azt a javaslatot terjesztette elő, hogy *január 14-én rendkivüli országos kongresszust tartsanak*. Hogy az ujonnan választott elnökség kezét meg ne kösse, azt kérte, hogy ennek a kongresszusnak napirendjére tüzzék ki a lemondás folytán megüresedett elnöki tisztség betöltését, mégpedig országos szavazás utján. *Sarbó* Artur ügyvezető alelnök a maga és a tisztikar nevében az elnökkel szolidárisan csatlakozott a lemondáshoz.

Ennélfogva a január 14-én megtartandó rendkivüli kongresszus napirendjére a *tisztikar megválasztását is kitüzték*. Az igazgatótanács megelégedéssel vette tudomásul a fővárosi segitőalappal létesült megegyezést, mely *a szabad orvosválasztást tág keretekben biztositja* és lényeges előnyöket biztosit a multtal szemben az orvosi kar részére.

Az ülés keretében leplezték le néhai *Flesch* Nándornak, a szövetség egyik alapitójának arcképét. Az ünnepélyes alkalomra igen nagy számban gyült össze az orvosi kar szinejava. *Csilléry* András elnök meleg szavakkal vázolta Flesch Nándor rendkivüli érdemeit, akit követendő példának állitott az orvosi kar elé. Ezután leleplezte a rendkivül jól sikerült portrét, amelyet *Héjja* Zoltán festő alkotott. Az emlékbeszédet *Sarbó* Artur professzor, a szövetség ügyvezető alelnöke tartotta, aki méltatta Flesch Nándor páratlan munkáját. A nagy tetszéssel fogadott beszéd után a Budapesti Orvosszövetség elnöke *Schmidlechner* Károly méltatta Flesch Nándort.

Karácsonyi vásárunk

meglepő eredménnyel járt!

Vásárlók ezrei bizonyitják,

hogy remek minőségü abszolut divatos **selyem- és gyapjuárukat**

milyen jól és olcsón vásároltak!

Tekintse meg kirakatainkat, vagy vásárlási kötelezettség nélküli áruinkat, azonnal látni fogja hogy kevés pénzért milyen értéket adunk.

100 cm széles isztagyapju **ruhaszövetek** volt 9.80 pengős minőségek P 3.90

130—140 cm széles francia eredeti tiszta gyapju divat **ruhakelmék** minden szinben, volt 16.30 pengős minőségek P 6.50

130—140 cm széles tiszta gyapju **kabát- és costumkelmék** egyszinü és mintázott kivitelben volt 25.— pengős minőségek P 9.90

130—140 cm széles eredeti francia és angol **kabát- és ruhakelmék** volt 32.— pengős minőségek P 12.50

100 cm széles eredeti francia tiszta selyem **crepe de Chine** impr. volt 18.- pengős minőségek P 3.90

90 cm széles **crepe Style de Paris** artificielle, világos alapu kiskockás divatselyem 9.80 pengős minőség.. P 3.90

85 cm széles **crepe Lilian faconé** artificielle, kiváló minőségü mintázott és sima divatselyem 12.50 pengős minőség P 4.80

100 cm széles valodi francia **divatselymek** mprimék, faconék a legutolsó saison különleges ujdonságai 30.- pengős minőségek ... P 6.00

Az amugy is rendkivül olcsó **maradék** árakból a vásár tartama alatt **még külön** 50% engedményt adunk.

SZÉNÁSY, HOFFMANN ÉS TÁRSA RT.

csak V., Bécsi-utca 6.

Beszélgetés Lotz Károly fiával, Lotz Vilmos alezredessel — a nagy magyar festőzseniről

Szinhely: egy Ferenc-körúti bérház első emeleti lakása... Odakinn nedvesek a járdák, sietve igyekeznek az emberek a körut aszfaltján, villamosok csilingelnek, autók dudálnak, de ebben a lakásban meghitt csönd van, barátságos atmoszféra és jóleső melegség. Itt lakik, ezek között a falak között, jakobei *Lotz* Vilmos nyugalmazott honvédalezredes, a nagy magyar mester, *Lotz* Károly fia!... Most, amikor a Mücsarnokban egységesen és gazdagon vonul föl minden néző előtt *Lotz* grandiózus művészete, ennek a csodálatos magyar zseninek rengeteg alkotása, most illő, hogy az ujságiró felkeresse a halhatatlan mester fiát és elbeszélhessen vele atyjáról...

Lotz alezredes kedves, barátságos egyéniség és öröm csillog a szemében, amikor mondjuk, hogy miért jöttünk. Némileg néhai Albert monacói hercegre emlékeztet, kecskeszakálla karakteriszitkusan emeli ki érdekes fejét. A szoba zsufolásig tömve emléktárgyakkal, mindenütt, jóformán minden sarokban emléke tekint felénk. *Lotz* Vilmos rajongásig szerette atyját és elfogódva, meghatódva felelget azokra a kérdésekre, melyeket felteszünk neki. Érdekesen tárul fel előadásából a nagy magyar mester egész egyénisége, karaktere és meghatóan finom alakja.

Az apa:

— A legdrágább ember volt, — mondja az alezredes. — Mi csak szeretettel fogtuk őt körül, soha semmiféle nézeteltérés, amolyan gyerekes vitatkozás se volt közöttünk. Ilona nővérem és Kornélia hugom szinte bálványozták és én is igy voltam vele. Apus, — igy mondja mindig! — szuggesztiv egyéniség volt és éppen ugy hatott ránk gyerekekre, mint bárki idegenre.

Rámutat egy képre, mely nem került a mücsarnoki kiállitásra. Ez a kép egy fiatal főhadnagyot ábrázol, finom szinekkel, némileg aranyos háttérrel, melyből érdekesen emelkedik a háboru előtti idők honvédatillája. Ez a főhadnagy maga *Lotz* Vilmos és ahogy ránéz a képre, még inkább meghatódottá válik a hangja.

— Apus festette rólam. Nem is gondolod, hogy milyen gyorsan, micsoda hihetetlen elannal dolgozott ő! Például ez a kép, komolyan mondom, két óra alatt készült. Fölmentem hozzá a mütermébe, valahol ebéden voltunk éppen és azt kérdezte tőlem, hogy fáradt vagy-e? Mondtam, hogy nem, dehogy... akkor azt mondta, csak álljak meg, lehetőleg nyugodtan. Elővette a vásznat, a festékeket és dolgozni kezdett. Két órával később pedig elkészült a kép és egyetlen vonás se került rá ujból.

Igen hihetetlen gyorsasággal dolgozott és ennek lehet tulajdonitani azt, hogy annyi remekművet alkotott. Ott vannak a Várbeli freskók, a Nemzeti Muzeum és az Opera freskói, rengeteg magánrendelés, paloták és kastélyok számára, portrék, tájképek, némelyiken egész ménes megörökitve, száz és száz-számra a kisebb kompoziciók, ezer és ezer-számra a vázlatok.

Lotz Vilmos egy dobozkát vesz elő és ebben a dobozban levelek simulnak egymáshoz, okiratok. A homburgi születési bizonyitvány 1846-ból keltezve, mely ugyancsak másolat, mert ebben az évben ugylátszik a Lotz-családnak szüksége volt a keresztlevélre és talán az eredetit nem találták. Azután egy csomó levél, *Lotz* Károly irásai, alapitólevél a Képzőművészeti Társulat számára, továbbá egy táviral, melyet *Apponyi* küldött *Ferenc József* megbizásából a Mesternek. *Lotz* Károly akkor már beteg volt és vejénél tartózkodott Tordán. Nem lehetett ott, amikor *Ferenc József* megtekintette a Habsburg-terem freskóit. De a király, aki el volt ragadtatva a látottaktól, azonnal intézkedett, hogy a beteg mestert legalább táviratban értesitse arról, hogy milyen hatással voltak rá a freskók. *Apponyi* kapta a megbizást, hogy tolmácsolja a királyi üzenetet. És az iratok között több rajz van.

— Nézd, — mondja az alezredes — ez az édesapám rajza. Kisfiu voltam, talán ötesztendős és egy este együtt voltunk a müteremben. Azt mondtam apusnak: rajzolj egy papalovat, egy mamalovat és egy fiulovat. Hát ezek azok! A három lovacska, mely legdrágább kincsem...

Igen, a kitépett vázlatkönyv-lapon három lovacska van megrajzolva *Lotz* Károly karakterisztikus vonásaival. A papirlap hátlapján pedig három női alak, valamelyik kompoziciójának a vázlata. Mert *Lotz* Károly, ez a nagy zseni, sohase törődött azzal, hogy mi történik a vázlataival. Mint a fia meséli, megtörtént, hogy egyéb hijján, rajzaival fütött be a müteremben! Természetesen ők kétségbeesve figyelmeztették erre, de a mester mosolygott: van még rengeteg, csak nem akartok mindent megőrizni?!...

A szerény ember...

Minden tekintetben bőkezü volt, szinte hihetetlenül. Akár festészetről volt szó, akár pénzbeli dolgokról, *Lotz* Károly nem ismert határt. Mütermében állandóan összejöttek (vasárnaponként) a társai, akik ugyancsak hirességek voltak, igy *Benczur* Gyula, *Székely* Bertalan, *Deák-Ébner* és mások. Persze, másról se folyt a szó, mint a pikturáról és ilyenkor *Lotz* gyakorlatilag is közreműködött a vitáknál. Lefestett például egy aktot s akkor azután összeültek mindnyájan, megvitatták, hogy hogyan lenne jobb, ha igy, vagy amugy dolgozná ki. A következő vasárnapra azután a megbeszélés szerint alakult ki az akt és ez igy tartott heteken át, mig végre visszajutottak oda, ahonnan elindultak. Mégis csak az volt a legjobb, ahogyan Lotz elkezdte! És egy ilyen kép *Lotz* Vilmos tulajdonában van, ujjnyi festék hirdeti a vasárnapi összejövetelek müvészi vitáit...

Szerény ember volt, aki nem ismerte a pénz értékét, legalább is abban az értelemben nem, hogy azzal takarékoskodni kellene. Ahogy *Lotz* Vilmossal beszélgetünk, érdekes előadásán át kitárul egy csomó olyan jellemző epizód, mely meghitten és kedvesen mutatja be *Lotz* Károly lelki világát.

— Önmagára nem sokat adott, — mosolyodik el *Lotz* alezredes. — Sőt, lehetőleg kopottan járt, szóval nem törődött a ruházkodással. Végül elhatároztuk, karácsony közeledett akkor, hogy apusnak rendelünk egy télikabátot. Ez meg is történt és a kabátot felszállitották a müterembe. Este azután várjuk-várjuk haza és ki állit be a régi kabátban, mint apus! Közrefogtuk persze, hogy hát mi történt és ő kedvesen mosolyogva elmondta, hogy feljött hozzá egy erdélyi festőnövendék, hogy utazni készül... Apus elcsodálkozott: igy, kiskabátban, télviz idején? Hát odaadta a kabátot, de nem a régit, mert hiszen mint ő mondta, öcska dolgot talán nem lehet ajándékba adni.

Hát ilyen volt: a végletekig szerény és a végletekig jószivü. Ezt természetesen sokan tudták és bizony nagyon sok százas bankó, meg ruhanemü vándorolt uj gazdához. Meghatóan kedves, naivságára jellemző az az eset is, hogy valaki beállitott hozzá azzal, hogy Bécsben meghalt az apja, utaznia kellene, de nincs egyetlen krajcárja se. *Lotz* Károly átadta oda-vissza az utikölséget, koszorura is külön adott... és három hónap mulva megint jelentkezett nála az illető azzal, hogy Bécsben meghalt az édesapja, pénz kéne, stb. Akkor Lotz megint segitett rajta, mint ő mondta, a következők miatt:

— Gyerekek, akkor elhatároztam, hogy megfogom az illetőt! Harmadszor is eljött és én azt mondtam neki: édes barátom, hányszor hal meg a maga papája?!

Ez volt Lotz Károly legszigorubb elintézési módja. Sohase tudott haragudni, sohase tudott kiabálni. Ő ugy érezte, hogy ezzel az egyszerü kijelentéssel, elintézte, agyontaposta, megsemmisitette az illetőt. És ilyen volt mindenben. Bőkezüen adott, nem ismert határokat. Megtörtént, hogy valakit csak azért festett le, legnagyobb munkája közben, mert annak tetszettek a képei. Pedig közismert egyéniség volt, aki ilyen szerencsésen járt, mentségére legyen mondva, akart fizetni, csak Lotz nem fogadta el. Nevetve tiltakozott, hogy neki elég az is, ha szereti a müvészetét.

És igy vonul végig előttünk, ebben a Ferenc-körúti lakásban, szinte kimagasodva, megmagasztosulva *Lotz* Károly emléke. Rengeteg kis eset, epizód az életéből, melyeket ha összetesz az ember, a maga egészében ott látja a művészt, *Lotz* Károly igazi arcát, külső és belső habitusát, a könnyelmü jó szivét, zsenit... Nem ismerte az etikettet, legalább is nem ismerte el, de mindenkihez finom volt, kedves. Az ünnepeltetésektől azonban irtózott. Irtózott a frakktól és a ráaggatott érdemrendektől, melyeket ha önmaga varrt fel, akkor azok bizony összevissza voltak, minden előirástól és szabályosságtól mentesen. Lehetőleg elszökött, ha ünnepelni akarták és maga volt a megtestesült gyerekesség, rémület a szemében, félénk félszegség, amikor elfogták, mint például jubileuma alkalmával, amikor ünnepi este volt a Mücsarnokban.

És nem lehet meghatódás nélkül hallgatni *Lotz* Vilmos előadását, aki a legközelebbről ismerte ezt a nagy magyar festőt, a legközelebbről, hiszen az atyja volt. Beszélgetés közben rengeteg emléktárgy kerül elő, például egy nagyon szépen, ötvösmüvészeti remekkel kikészitett csibuk, melyet a barátai adtak neki emlékül. Fényképek, irattárcák, egyéb apróságok, oklevelek, rajzok, irások, levelek és vázlatok. A festmények pedig, melyek az alezredesre maradtak, most a Mücsarnokban láthatók.

Emlékek, melyek kincseket jelentenek *Lotz* Vilmos számára.

Dékány András

Miklós Andor meghalt

Miklós Andor halálával kétségtelenül a mai magyar ujságirás egyik legnagyobb karrierje s egyik legügyesebb produecrje szállott sirba, aki a magyar sajtóban betöltött poziciójánál fogva politikai, társadalmi és irodalmi tényező is volt több mint husz esztendő óta, amióta Az Est-et, majd az abból kifejlődött lapkonszernt megalapitotta. Amikor a háboru kitörése előtt Miklós Andor Az Est első példányával megjelent Budapest utcáin, akkor ezen a napon tulajdonképpen egy uj sajtótipust mutatott be a magyar közönségnek, egy külsejében mozgalmas, feltünő, kapós és mindenáron

LEGSZEBB KARÁCSONYI AJÁNDÉK

A LINGEL-FÉLE



MEGRENDELHETŐ TELEFONON IS 461-48, 461-49, 308-19

99



A LOTZ-ALBUM.

Az a hölgybizottság, amely Izabella főhercegnő védnöksége alatt ezt az albumot kiadta, Magyarország nemcsak egyik legnagyobb, de bizonyára egyik legszerényebb művészének ismertetésére vállalkozott.

Csodálatos, de úgy van, hogy Lotzot akkor kell közönségünknek nagy részével megismertetni, a mikor már legszebb műveit megalkotta. Nem kereste a reklámot, s alig emlegették. Csak egy kicsiny, barátokból és tanítványokból álló kör ismerte rendkívül vonzó, szeretetreméltó egyéniségét, melynek főjellemvonása az, a mi klasszikusan megrajzolt alakjaié: az egyszerűség. Művészi pályáján nem állott elő meglepetésekkel, a mi megragadta volna a közönséget, mivelhogy nem a szélsőségek embere, s így zajos népszerűség nem vette körül soha.

Különben is azok közül a művészek közül való, akiknek munkáit bizonyos fokú műveltség és bizonyos fokú formaérzék nélkül élvezni alig lehet. Pedig Lotz művészete nem az az ijesztő klasszicismus, a mely eltakar minden művészi egyéniséget. Ellenkezőleg, csupa egyéniség, érzékeny művészlélek, mely nyomról-nyomra változik a kor hatása alatt. Művészete nem polgári művészet, mely lakószobáknak kis képekkel való diszítését ismeri feladatának. Legfőbb megrendelője egy újjászületett állam, mely százados mulasztásokat siet helyrehozni. Az ő zsenijének juttatta a sors nálunk a legnagyobb feladatokat, a legmonumentálisabb munkáknak kivitelét.

EX LIBRIS A LOTZ-ALBUMBÓL.

Magyar Iparművészet
1899. 3. füz.

Keleti Gusztáv írja róla: „képzeljük nem létezőnek, soha nem is létesültnek hosszas sorozatát azoknak a tartalmilag meg alakilag is jeles festményeknek, a melyekkel Lotz Károly az utolsó negyedfél évtized lefolyása alatt, úgy vidéken, mint itt a fővárosban, de különösen a fővárosi templomok, középületek és magánpaloták falait diszítette; – képzeljük a legnemesebb fajú műtermelésnek ezt az óriási összegét egyszerre kiküszöböltnek nemzeti kulturánk kincstárából, s akkor az a rögtön beálló sötétség, az a szivünkre nehezedő „horror vacui" megdöbbentő módon fogna bennünket arra emlékeztetni, és nekünk megadni igazi mértékét, valódi fényfokát annak a műalkotó nagy képességnek, a melyet ősz mesterünk: Lotz Károly istenadta tehetségében és bámulatos munkaerejében birunk."

Majd óriási tudását méltatva, így folytatja: „Mélyreható szakadatlan tanulmányai és hosszú gyakorlata révén az alakító képességnek oly fokára emelkedett, hogy a festészet legmagasabb problemáival minden látszólagos megerőltetés nélkül tud megküzdeni. S mihelyt egyszer művének eszmei tartalmával, akárhányszor magas röptű gondolatanyagával tisztába jött, annak a megfelelő műformába való átültetését mintegy játszva végzi; műszaki szempontból, különösen a freskó-festészet tehnikájában nehézségeket nem ismer. – Csak ilyen magas fokra és harmonikusan fejlesztett készültséggel, csak ilyen tudományosan iskolázott eleven fantáziától támogatva vállalkozhatik a művész mai nap az úgynevezett grand art feladatainak megoldására."

Mai, új és új irányt keresgélő művészetünk korában Lotz művészi egyénisége valóságos jól eső nyugvópontot képez. Keleti szerint „a nagymesterek műveiből szoktuk levonni a művészet szabályait. A minden birálaton felülálló mesterművekben birjuk egyúttal korrektivumát azoknak a koronként felmerülő divateszméknek és elméleteknek, a melyek egyes műágak túlbecsülésében vagy lealacsonyításában vélik az igazi haladás ösvényét, ide-oda kapkodva, újból, meg újból feltalálni. A történelmi és allegóriai festészetnek is lejebb szállt az árfolyama ma, mert mindenütt kevés a hivatott erő, a mely régi hírnevének, magasztos rendeltetésének, igazi lényegének, domináló vezérhivatásának érvényt tud szerezni."

Bizonyára közönségünk is örömmel fogadja az olyan mesterműveknek reprodukcióját, melyek a mai ingadozás közepette, bámulatos formatudással, klasszikus tökéletességgel megkomponálva és megrajzolva, egészben véve jóleső mérsékletet képviselnek.

Az albumnak szövege is (Riedl Frigyes munkája) gondos és kimerítő. Kezdve az életrajzi adatokon, melyekből csak a legszükségesebbet adja, elmondja a mester művészi neveltetését, számot ad fejlődésének fázisairól és mint műfajnak jellemző kellékeit felemlítve, egymásután ismerteti Lotz főbb műveit készülésük időrendje szerint, és pedig külön csoportba foglalva a monumentális nagy mennyezeteket, a palotáknak falképeit, és a templomi festményeket.

A pompásul kiállított albumnak kisebb részét, de főékességét képezik Morelli tanárnak a szöveg közé nyomott fametszetei. Többnyire Lotznak régebben festett alakjait ábrázolják, a mikor még a mester rendkívül részletesen dolgozta ki minden alakját. Ezt a gondosságot teljesen átéreztetik velünk a finoman készített fametszetek. Festői tónusok dolgában a mester egyik leánya másának metszetét tennénk meg elsőnek. Sajnálni való, hogy a munka nagy lapjai közül egy sem készült a sokszorosításnak ennek az előkelő módjával. Bizonyára pénzkérdésen mult. Evvel nem azt akarjuk mondani, mintha a többi reprodukciókkal elégedetlenek volnánk, annyival is inkább, mert a fénymetszetek, illetőleg a hozzávaló fényképi felvételek készítése nem kis nehézséggel járt. Még legegyszerűbb volt a dolog ott, a hol – mint például az operamennyezet freskóinál – az eredeti kartonok voltak fényképezhetők. Más esetben azonban, így a ferencvárosi templom sötét falaira festett falképekről, csak reflektorokkal lehetett tűrhető fényképet nyerni.

Az ez után készült fénymetszet és még egy terem-mennyezet reprodukciójának homályosságát tehát el kell néznünk. A lipótvárosi templom pendantifs-jeire alkalmazott evangelisták viszont igen kemények lettek, a mi azonban a mozaik ragyogása miatt nem volt elkerülhető.

A fénykép-felvételeknek átdolgozását, a homályos részek élesebbé tételét, az összehangolást, Háry Gyula és Papp Sándor végezte, s jórészt nekik köszönhető a reprodukciók sikere.

Jó munkát végzett Aust Róbert is, egy nálunk újonnan megtelepedett bécsi cég, a fénymetszeteknek elkészítésével. És ez már abból az okból is örvendetes, mert tanúságot tett róla, hogy a művészi reprodukciónak ennek az ágában sem szorulunk többé a külföldre. De elismerés illeti a mű szerkesztőit is, hogy volt bátorságuk szembeszállni az előítélettel, mely a jót csak a külföldtől várja.

Említsük fel végre a rendkívül tiszta és szép betű nyomást, (a Franklin társulaté) a mi szintén hozzájárul ahhoz, hogy a munkát művészi szempontból az eddig nálunk megjelent hasonló művek egyik legelsejének deklaráljuk.

Gróh István.



ERIS (ÁDÁM-FÉLE HÁZ BUDAPESTEN).



Székely Árpád rajza.

KÉT PÁLYÁZAT.

Két érdekes pályázatnak eredményéről számolhatunk be olvasóinknak. Mind a kettőt a *Magyar Iparművészet* utján, a m. iparművészeti társulat elnöksége hirdette ki és pedig az egyiket a m. kir. államnyomda igazgatósága megkeresésére tette közzé, mely a m. kir. pénzügyministerium fölhatalmazásával pályázat utján akarta beszerezni a közelebb kibocsátandó új korona értékű okmánybélyegeknek tervrajzait; a másik pályázat az országos iparegyesület okleveleinek tervrajzára vonatkozott, a mely okievelekkel együtt adományozza az egyesület díszérmeit érdemes iparosok és ipari munkásoknak. Az okmánybélyegek tervrajzai fölött itélkező jury, *Jankovich* János pénzügyministeri tanácsos elnöklése alatt, január hó 30-án ült össze. Tagjai voltak: *Romy* Béla ministerelnökségi osztálytanácsos, *Gabrovitz* Ede pénzügyministeri osztálytanácsos, *Zárday* József a m. kir. államnyomda igazgatója, továbbá a m. iparművészeti társulat képviseletében: *Rauscher* Lajos műegyetemi tanár, *Fittler* Kamill, a m. kir. iparművészeti iskola igazgatója és *Morelli* Gusztáv a m. kir. iparművészeti iskola tanára. A jegyzőkönyvet *Györgyi* Kálmán, a m. iparművészeti társulat titkára vezette. A jury konstatálta, hogy a kitűzött határidőre *negyvennyolc* pályamunka érkezett be, a mely közül azonban, alaki okoknál fogva, tizennyolcat mellőzni kellett. A fenmaradt művek között a jury *tíz* rajzot tartott arra érdemesnek, hogy pályadíjjal kitüntettessenek és pedig az első 300-300 koronás díjban részesült *Helbing* Ferencnek és *Csizik* Gyulának egy-egy rajza, továbbá *Dörre* Tivadarnak három rajza. A második 150-150 koronás pályadíjak közül kettőt-kettőt *Marsi* Ferenc és *Obendorf* Gusztáv nyerte, *Flesch* Tivadar pedig egyet.

Az országos iparegyesület oklevélrajzának pályadíjára kilenc művész pályázott *tizenöt* rajzzal. A jury *Czigler* Győző műegyetemi tanár elnöklése alatt a következő tagokból állott: *Rauscher* Lajos, *Fittler* Kamill, *Gelléri* Mór, az orsz. iparegyesület igazgatója és *Györgyi* Kálmán (*Kriesch* Aladár helyett). Az első (háromszáz koronás) díjat *Petridesz* János egyik pályaművének itélte oda a jury, mig a második (kétszáz koronás) díjat *Prenoszil* Sándor rajza nyerte el. Dicséretben részesítették Petridesznek egy másik rajzát is, főleg azért, mert benne az oklevélnek rendeltetése szerencsésen ki van fejezve.

Mindkét pályázatnak kitüntetésben részesült pályaműveit a mostani számunkban közöljük.

Gy.

Flandin francia miniszterelnök súlyos autóbalesete

Autója, Auxerre közelében összeütközött egy másik autóval és a miniszterelnök kirepült a kocsiból — Az auxerrei klinikán ápolják

Párizsból jelentik: *Auxerrei* jelentés szerint *Flandin miniszterelnököt gépkocsibaleset érte.*

Az első hírek szerint Flandin karját törte és beszállították az auxerrei klinikára.

A miniszterelnök Yonneba tartott, hogy ott vasárnap a községtanácsi választásokon leadja szavazatát. Flandinné, aki szintén helyet foglalt a gépkocsiban, sértetlen maradt. (MTI.)

Egy másik forrásból a következőket jelentik a sajnálatos balesetről:

Flandin miniszterelnököt szombaton este súlyos autóbaleset érte. A miniszterelnök kocsija Közép-Franciaországban az országúton összeütközött egy másik automobillal s Flandin *súlyos sebesüléseket szenvedett a fején és az egyik karján. Állapota súlyos, de nem életveszélyes.*

A miniszterelnök a késő délutáni órákban indult el Párizsból és a középfranciaországi Domocy sur Cur városkába akart menni, amelynek polgármestere. Vasárnap tartják meg Franciaországban a községtanácsi és polgármesterválasztásokat és Flandin a választások előestéjén beszédet akart intézni választóihoz.

Párizstól mintegy 170 kilométerre, Auxerre város közelében az autó összeütközött egy másik automobillal.

Az összeütközés ereje oly nagy volt, hogy Flandin kirepült a kocsiból, többhelyütt bezúzta a fejét és eltörte az egyik karját.

A miniszterelnök felesége és sofőrje csodálatos véletlen folytán *sértetlen* maradt. A sofőr azonnal új kocsit szerzett és

bevitte Flandint az auxerrei klinikára, ahol sürgősen ápolás alá vették.

A klinikai orvosok bizonyosra veszik, hogy a miniszterelnök erős szervezete kiállja a súlyos sebesüléseket és hogy életveszedelem nem forog fenn. *(Információ Hirlaptudósító.)*

Későbbi jelentések azt mondják, hogy

a miniszterelnök állapotáról kiadott késő esti bulletin szerint aggodalomra semmi ok sincs.

A második vizsgálatnál kiderült, hogy *Flandin* sebesülései nem olyan súlyosak, mint eleinte hitték. Az egyik karját ugyan eltörte, fejzúzódásai azonban könnyebb természetűek.

Az összeütközésnek egy másik súlyos sebesültje is van: a balesetet előidéző autó sofőrje. Ez a másik autó *Remaitour* képviselő kocsija volt. A sofőr éppen kihajtott a garázsból, amikor a kanyarodó mögül berobogott Flandin autója és belerohant a hátrafelé jövő kocsiba.

Az összeütközés ereje oly nagy volt, hogy mind a két autó pozdorjává zúzódott.

Romaitour képviselő maga nem volt kocsijában és így csak sofőrje sebesült meg. Flandin miniszterelnök autójában rajta kívül még négyen ültek: felesége, leánya, veje és sofőrje. *Valamennyiük közül csak Flandin szenvedett sérüléseket.*

Ne kísérletezzen! Térjen át az aranyalapra!
Használjon
ARANY GLADIÁTOR
PENGÉT 24 karátos aranyfelület Törv. védve
Tekintse meg pavillonunkat a Nemzetközi Vásáron!

Neuber tanár csodálatos műtéte a pécsi egyetemi klinikán

Ami kétezer eset közül az egész világon csak huszonegyszer sikerült — Tízévi éhezés után megmenekült a legborzalmasabb haláltól egy kaposvári villanyszerelő

(A Magyar Hirlap pécsi tudósítójától.) Az a csodálatos operáció, amelyről az alábbiakban számolunk be, félévvel ezelőtt történt a pécsi Erzsébet Tudományegyetem sebészeti klinikáján, dr. *Neuber* Ernő, az intézet igazgató-professzora végezte azt, de a mai napig nem tartotta időszerűnek, hogy *a tudományos körök előtt világviszonylatban is különleges érdeklődésre számot tartó operációról* beszámoljon, mert a megoperált beteg életbenmaradását mostanáig nem látta biztosítottnak. A szóbanforgó megoperált fiatalember azonban — az orvostudomány csodájára — ép és egészséges, így nem haragudhat is meg reánk, hogy esetét a nagy nyilvánosság elé tárjuk.

Virág Lajos 32 éves kaposvári villanyszerelő *több mint tíz esztendő óta súlyos nyelési nehézségekről panaszkodott.* Ez idő alatt elenyészően csekély folyadékot tudott csak magához venni, folytonosan kevesebbet, úgy, hogy *formálisan koplalt.* Csontigbőrig lesoványodott. Életereje fogytán volt és így jött be Pécsre, *Neuber* Ernő dr. klinikájára. Az országos hírű sebészorvos megvizsgálta, sorozatos röntgenfelvételeket készíttetett róla és ezeknek segítségével megállapította a következőket: *Virág* nyelőcsövének rekesze fölött ökölnyagyságú tágulat (gourdé) keletkezett, kétségkívül a gyomorszáj görcsös szűkülése következtében. Ez utóbbi miatt a fiatalember gyomrába nem juthatott étel, vagy csak olyan elenyészően csekély mennyiségű, hogy éhhalálra volt ítélve.

Amikor a szívet eltólják a helyéről

Neuber professzor közölte a hozzátartozókkal, hogy *vállalja az operációt, azonban az olyan súlyos, hogy a beteg életbenmaradását nem meri garantálni.* Maga *Virág* Lajos is megtudta, hogy a műtőasztalon halhat meg, mégis az operáció mellett döntött, helyesebben *kellett* döntenie, hiszen a tíz év



Magyar áruk bemutatása a Corvinban

A Budapesti Nemzetközi Vásár tartama alatt összes, számszerint 35 kirakatunkban és 25 faliszekrényünkben szakmák szerint csoportosítva

kizárólag magyar gyártmányokat

mutatunk be

E bemutató újból meg fogja győzni Önt arról, hogy a magyar gyártmányok nemcsak szépek és jók, hanem egyben olcsók is!

Áruházunk belsejében, a földszinten és egyes emeleteken, modern, üzemben álló gépeket, valamint kézműipari cikkek előállítását mutatjuk be.

CORVIN

óta tartó koplalást tovább már nem bírta.

Neuber Ernő ezeket mondja:

— *Igéretemhez híven, elsősorban a Magyar Hirlap számára nyilatkozom erről a nem mindennapi operációról.* Három és félórán keresztül tartott az, *még hozzá helyi érzéktelenítés alkalmazásával. A beteg négy bordáját kivettem* és a hátsó gátor-üregen keresztül, 30—40 cm. mélységben hatoltam el a tágulatig. Egyik tanársegédem *a helyéből elmozdított szívet tartotta, a másik pedig az aortát.* A legnagyobb pontossággal kellett kiszámítanom a műszer biztos útját, mert *ha csak hajszálnyit tévedek, nemesebb szervet érek és bekövetkezik a biztos halál.* Azonban minden zavaró momentum nélkül sikerült eltávolítanom a nyelőcső kidudorodását.

— A további teendő a gyomorszáj görcsös szűkületének megfelelő tágítása volt. Ezt különleges tágító-eszközzel hajtottam végre. Hogy laikusok számára is megvilágíthassam a külföldről megrendelt készülék lényegét, *esernyőhöz kell hasonlítanom.* A nyelőcsőbe helyezés után egy nyomásra — mint az ernyő — felnyilik az elmés apparátus, és *felrepeszti a gyomorszáját.* Ez a művelet azonban már az operáció végleges befejezése volt. Amíg ezt alkalmaztuk, *hat hónapon át, mesterségesen tápláltuk a beteget.* A gyomorszáj felrepesztése óta azonban normális uton táplálkozik *és tizesztendős koplalás után végre most már jóllakhat.* A nemrég még csontvázsovány fiatalember *rohamosan kezdi összeszedni magát* és örvendetesen hízik.

— Hasonló operációt legalább egy-két ezret végeztek már világszerte, azonban, a rendelkezésre álló hiteles statisztika szerint, *a földkerekségen ezideig összesen huszonegyen maradtak életben a megoperáltak közül. Virág* Lajos a huszonkettedik, mert most már bizton merem állítani, hogy ép és egészséges ember lett. Egyébként az esetet, a szakosztályi ülésen kívül ismertetni fogom júniusban Budapesten, a Sebésztársaság ülésén is.

Az éhhalál küszöbén

Neuber tanár mindezt az igazi sebész örömével és az igazi orvos szerénységével mondja el. Megmutatja a hatalmas röntgenfelvételeket is, amelyeket *Virágról* készítettek, de gesztusaiban, szavaiban a dicsekvés árnyalatát sem leljük. Ő a kötelességét teljesítette és hogy azzal egy ember életét mentette meg, s azt szinte természetesnek találja.

Beszéltünk a sebészet huszonkettedik pécsi csodájával, *Virág* Lajossal is. Nyoma sem látszik rajta annak a súlyos műtétnek, amelyhez hasonlóan pár ezren belepusztultak. Mosolygó arccal meséli:

— Ujjászülettem és ezt *Neuber* tanár úrnak köszönhetem. *Húszéves korom óta koplaltam.* Leírhatatlan gyötrelmeket szenvedtem, mert *az éhség a legborzalmasabb kín.* Egy darab kenyeret, egy darab húst megenni nem tudtam és *irigyeltem a legrongyosabb koldust is,* aki nagy falánksággal ette az uccasarkon a kapott alamizsnát. Teljesen legyengülve, testileg-lelkileg agyongyötörve kerültem a klinikára. A műtét, a vizsgálatok, *a hat hónapon át tartó mesterséges táplálás,* minden szenvedés kihullott emlékezetemből. Most kezdtem el igazán élni, olyan értelemben, hogy naponta megismerem a jóllakás kellemes érzését és ezért soha le nem róható hálával tartozom a professzor úrnak. *Csodát tett velem.* Most már nemcsak kenyeret és húst ehetem jóllakásig, de — mint mondani szokás — akár a vasszeget is lenyelném. *Az utolsó tíz nap alatt 6 és félkilót híztam,* úgy, hogy a régi ruháimat már nem is tudom viselni. Egészséges emberré lettem, multba vesző emlék már csak a tízéves szörnyű koplalás . . .

Megmutatja *Virág* Lajos egy tavalyi fényképét. Beesett arcú, ijesztően sovány, szenvedéstől barázdált homlokú fiatalember néz a fényképezőgép lencséjébe.

— Féltve őrzöm ezt a képet — mondja *Virág* Lajos — és ha valaha csapás ér az életben, előveszem majd, hogy eszembe juttassa azokat a kínokat, amelyeknél talán minden könnyebben elviselhető. Én tíz év alatt megtanultam, mit jelent az: éhség!

Sásdi Sándor

Filléres gyorsvonatok

A MÁV igazgatósága közli, hogy május 12-én (vasárnap) ötszáz utas jelentkezése esetében a következő filléres gyorsvonatokat közlekedteti:

Budapestről Pécsre. Indul Budapest keleti p. u.-ról reggel 5.25-kor, Pécsre érkezekik 10.15-kor, vissza Pécsről 20.04-kor, Budapest keleti p. u.-ra érkezik 0.50-kor. A menetérti jegy ára 5 pengő.

Budapestről Szombathely és Kőszegre. Budapest keleti p. u.-ról indul reggel 5.50-kor, Szombathelyre érkezik 10.50-kor, Kőszegre érkezik 11.33-kor, vissza Kőszegről indul 18.31-kor, Szombathelyről 19.10-kor és Budapest keleti p. u.-ra érkezik 0.04-kor. A menetértti jegy ára Kőszegre 5.50 pengő, Szombathelyre 5.30 pengő. A Kőszegre szóló menetértti jegyeket csakis a Vigadóban lévő központi menetjegyiroda árusítja.

A vonatokhoz hétfőn és kedden a menetjegyirodák kizárólag azok részére szolgáltatnak ki menetértti jegyeket, akik a Nemzetközi Vásár igazolványával igazolják, hogy a vásár alkalmából vidékről jöttek Budapestre.

Hogyan lett a Vásárvárosból Vásárvilágváros?

A húsz év előtt elaludt Rip van Winkle a Nemzetközi Vásár nagyszerű látnivalói között

A BNV néhány esztendővel ezelőtt merész ívben évről-évre szemkápráztató fejlődés után büszke nevet kapott: *Vásárváros.* Nem a gazdasági habitüék, nem írók és nem akadémikusok kreálták ezt az új magyar összetett szót, hanem a vásár vendégei. Az új kifejezés népszerűvé lett, mint minden szóösszetétel, amit a nagyközönség, az „ismeretlen vásárlátogató" alkot. A „Vásárváros" olyan közismert fogalommá lett, hogy ma már mindenki így aposztrofálja a BNV-t.

A jubiláris, harmincéves nemzetközi vásár már ennél is szebb nevet érdemel. Ott, ahol néhány évvel ezelőtt még csak szerény fabódék álltak, ma pavillonóriások emelkednek. Ahol pár esztendő előtt még a vásár idején is csöndes volt a Városliget, az Iparcsarnoktól százméterekre fekvő területeken, most „vásár-uccákon" hullámzik a tömeg. A BNV megnőtt, kiterjeszkedett. Igaza volt annak, aki a pénteki ünnepélyes megnyitáson megjegyezte:

— *Nem vásárváros ez már, hanem vásármetropolisz . . .*

A BNV tehát vásár-világvárossá avanzsált, amint *Éber* Antal elnök maga mondotta: *Vértes* Emil ügyvezető-alelnök és *Hallóssy* István igazgató irányítása mellett.

*

Most nézzük, milyen egy világváros élete. Egy vásár-világvárosé. Ha húsz évvel ezelőtt májusban a pesti „Messe"-n elaludt volna Rip van Winkle és most ébredt volna fel, bizonyára nem ismerne rá a régi vásárra. Azt hinné, hogy ezeregyéjszakai csodavárosba került.

Betévedne az iparművész-pavillonba és azt hinné, hogy Ali baba varázsszóra feltáruló kincses barlangja ez. Ámulva látná, hogy Ali baba barlangjában milyen nemes magyar jellege van a művészi ötvösmunkáknak. És magyarosak a hímzések is a falon, a színpompás matyóterítők, az ötletes motívumú csipkék, a csillogó fayence-edények, a szépen faragott tulipános ládák.

A mi Rip van Winklenk szédülten tévelyeg a sosem látott kincsek között. Egyszerre világos, modern villácskák közé kerül. Felsóhajt:

— De szép lenne az élet valahol a Dunaparton, nyáron, egy ilyen villácskában, idillikus nyugalomban . . .

— Parancsoljon, uram . . . — szólal meg valaki mögötte — *bárhova elszállítjuk a házat.*

Rip van Winkle megdörzsöli szemét, azt hiszi, még mindig álmodik. Az udvarias férfi azonban már magyarázza is, hogy milyen egyszerűen szétszedhető a weekend-ház és milyen könnyen szállítható. Hősünk rémülten csóválja fejét:

— Ördöggel cimborálnak ezek, ha ilyen egyszerűen elvisznek egy házat . . .

*

A vásármetropolisz forgatagában megéhezik, megszomjazik Rip van Winkle. Már járni is alig tud az éhségtől, amikor egyszerre ingerlő illatok csapják meg az orrát. Pár lépést tesz és olyan városrészbe ér, ahol minden házikó finom csemegékkel is kínálja. Forró tormásvirslit tesznek elé, mohón megeszi és ujult erővel figyeli az ételnegyed inyencfalatait. *A „vásárváros gyomra" ez.*

Szomjas. Egy ízléses házikó előtt egri bikavért iszik, egy másik előtt tokaji szamorodnit. Hallja, hogy két úr vitatkozik, hogy melyik a finomabb ital. Ő maga sem tudja eldönteni.

Most egy fedett csarnokban sétál, ahol megvan minden, mi „szem-szájnak ingere". De Rip van Winklet már nagyon elkényeztették a vásárváros csodái és lehetetlenségre vágyik. Május van — és ő kukoricát szeretne. Egyszerre majnem hátratántorodik a csodálkozástól: *finom főtt tengerit* árulnak és csak húsz fillér egy cső. Mohón eszi és nem hiszi, hogy ez — *kukorica-befőtt.* Olyan mint a friss, finom augusztusi tengeri . . .

Húszéves aszott almát húz ki zsebéből. Elfintorítja orrát: száraz a gyümölcs. Az lenne jó, ha csak leve lenne — gondolja. A következő percben újabb csoda: *folyékony gyümölcsöt* kínál egy szép kisasszony.

— *Tessék „egy pohár alma" . . .*

Bámulva hajtja fel a pohár tartalmát: nem almabor ez, nem is almaszörp, alkoholmentes tiszta gyümölcsital, olyan, mint a friss alma. Egy „pohár körtét" is iszik és felüdülten megy más városrészbe, új csodákat látni.

*

Egy nagy pavillonban alig lát már, mert párás a szemüvege.

— *Méltóztassék ideadni a pápaszemet* — mondja valaki és ő szó nélkül átnyujtja az okulárét.

Az idegen varázsszerrel keni be a szemüveget, és egyszerre kristálytiszta az üveg. Ráfuj, megnedvesíti, gőz fölé teszi, hiába minden: *az üveg makulátlan marad.*

— Csak egyszer kell bekenni ezzel naponta a pápaszemet — mondja az idegen — és nem fog rajta semmi piszok vagy pára, tiszta marad mindig . . .

Rip van Winkle ismét egy vásárvárosi uccán sétál és hosszú haját összeborzolja a szél. Előveszi fésűjét, de az egy perc alatt beletörik dús üstökébe.

— Nna, ebbe a vasfésű is beletörne — sóhajtja.

— *A vasfésű igen, de ez nem!* — mondja valaki és új fésűt ad neki.

Valóban pompásan megfésülködik. A fésűs ember bemutatja neki, hogy hiába vágja földhöz, üti kalapáccsal a fésűt, az sértetlen marad.

— Hát minden tökéletes ebben az Eldorádóban?! — kiált fel hősünk és sétál tovább.

Forgalmas, valóságos keleti uccába téved. Egy török árus fezzel fején raffinált finomságú édességeket kínál. Jóízűen eszi meg a „halvét" és eredeti török feketekávét iszik utána a keleti szőnyegekkel díszített sátorban.

Néhány perc múlva már ismét a legmodernebb Nyugaton van. Egész házsort jár végig, amelyekbe szebbnél-szebb divatos selymek tarkállnak. Egy másik negyedben karcsú, áramvonalas autók, majd impozáns traktorok.

Végül belép az *Iparcsarnokba* és ott szeme-szája elé tárul minden, ami szépet, értékeset a magyar ipar alkotott.

*

Azt mondják, hogy Párizst is meg lehet nézni három nap alatt. A mi Rip van Winklenk egy teljes hétig barangol a vásármetropoliszban és mégis minden percben új csodákat lát . . .

—tonyi

Felhőszakadás, áradás, házbeomlások Bahiában

A halálos áldozatok száma több mint száz

Rio de Janeiróból jelentik: Bahia környékén öt nap óta olyan heves felhőszakadások vannak, hogy nagy víztömeg árasztotta el a várost. A felhőszakadások következményeként *több helyen földcsuszamlás történt.* A földcsuszamlások továbbterjedésének megakadályozására a tűzoltóságot hívták ki segítségül, *öt tűzoltót munkája közben eltemetett a földtömeg.*

Több épület — így egy szálloda és egy hatósági épület — beomlott. *A városban teljesen szünetel a közlekedés.* A telefón- és távíró-összeköttetés is megszünt a várossal. A sok hajléktalan család között vakrémület tört ki, mert a nagy áradások miatt nem tudnak számukra segítséget nyujtani.

A halálos áldozatok számát már eddig is több mint százra becsülik.

Vasárnap választ Jugoszlávia

Belgrádból jelentik: Ma, vasárnap, május 5-én folynak le Jugoszláviában az országgyűlési képviselőválasztások. Az országban öt választói listára szavaznak: az első listát *Jeftics* miniszterelnök és külügyminiszter vezeti, egy másodikat *Maximovics* és *Ljatics* volt miniszter. A *Hodzsera*-féle és *Topalovics*-féle listákat a semmitőszék a választójogi törvényben előírt követelmények nemteljesítése miatt megsemmisítette.

A szavazás reggel hét órakor kezdődik és este hat órakor ér véget. A szavazás nyilvános és mindenkinek személyesen kell szavaznia. Az a névjegyzék, amely a legtöbb szavazatot kapja, megkapja az országgyülés mandátumainak háromötödrészét. A hátralevő kétötödrészt felosztják a listák között. A többségi lista ebben a felosztásban csak azokban a kerületekben vesz részt, ahol abszolút többségre tett szert. A választásokat megelőző és követő napon, nemkülönben a választás napján szesztilalom van.

Lotz-vázlatok az operaházban

Wolfner Gyula áldozatkészségéről értékes *Lotz-vázlatok* jutottak az operaház birtokába. *Ybl* Ervin egyetemi magántanár kezdeményezésére *Wolfner* Gyula megvásárolta a Szépművészeti Múzeum számára a mester néhány tanulmányát azzal a kikötéssel, hogy azokat letétül az operaház emlékgyüjteményének adják át. A tempera-vázlatok egy részét Lotz az operaházi nézőtér mennyezetét tartó boltívnek képeihez készítette és ezek eredetileg a zene különböző műfajait szimbolizálták volna. Helyettük később zenélő angyalokat festett a hatszögletü mezőkbe. A többi vázlat a proscenium homlokzatára tervezett képekhez készült. Öt medaillonra a leghíresebb operettszerzők képeit örökítette volna meg, két lebegő allegória pedig a hírt és dicsőséget jelképezte volna. A tizennégy Lotz-vázlathoz egy *Than* Mórtól származó apró olajfestmény is járul, mely a mennyezet egyik sarkába elgondolt tritonhoz készült.

A vázlatok különösen azért érdekesek, mert betekintést engednek a nézőtér festői díszítésének első megoldási terveibe. A vázlatokat az operaház igazgatósága a dr *Géber* Antal miniszteri tanácsos által felajánlott keretben az elsőemeleti társalgóban állította ki.

A Magyar Hirlap előfizetési árai:

1 hóra 2.90 P, ¼ évre 8 P, ½ évre 15 P.

A Kempelen Farkas sakkemlékverseny szombati eredményei

A Kempelen Farkas-emlékversenyen szombaton a függőjátszmákat bonyolították le. *Steiner* Lajos gyalogelőnyös végjátékban győzött *Gereben* (Grünfeld) ellen. A *Székely—Lovas*-játszmában *Székely* leadott lépése nem volt a legerősebb, amire *Lovas* támadással nyert. A *Sterk—Boros* végjátékban *Sterk* futó és huszárral nyert *Boros* bástyája ellen. A *Steiner* Endre—*Réthy* és a *Lovas—Steiner* Lajos-játszmákat reménytelen helyzetük miatt *Réthy* és *Lovas* játék nélkül feladták. A *Sterk—Havasi*-játszma lapzártakor még folyik. *Sterknek* gyalogelőnye van, de korrekt játék mellett *Havasi* valószínűleg döntetlent fog elérni. *Steiner* Lajos behozhatatlanul vezet a versenyen, a helyezések azonban csak a vasárnapi utolsó fordulón fognak eldőlni.

A verseny állása: *Steiner* Lajos 10, *Gereben* 8, *Steiner* Endre 7½, *Havasi* 7 (1), *Kóródy*, *Réthy*, *Reich* 7, *Sterk* 5½ (1), *Balla*, dr *Balogh* 5½, *Lovas* 4½, *Boros* 3½, *Székely*, dr *Vargha* 2½.

LOSPORT

A vasárnapi budapesti lóversenyek. A vasárnapi program középpontjában az *Egyesitett nemzeti és hazafi-dij* áll, amelynek győztesét *Duce*-ban látjuk. A program egyébként élénk és változatos és minden tekintetben szép sportot ígér. Jelöltjeink a következők:

I. *Mitropa — Murat.*
II. *Why not — Carmen — Esch-lov.*
III. *Fokos — Bácska — Kurkud-khan.*
IV. *Duce — Raisonneur — Regős II.*
V. *Arató — Sambor — Kislány.*
VI. *Pénz — Sorompó — Balilla.*
VII. *Nem bánom — Horthy-ist. — Kokusnuss.*

A szombati lóversenyeredmények. I. 1. *Margit* (4, Weissbach), 2. Rajta (10, Keszthelyi), 3. Csacsogó (2½, Teltschik). F. m.: Senora, In petto, Üstökös, Mulatság, Kapitány, Hála, Napfelkelte, Dénes, Széltoló és Passabel. Tot.: 10:64, 21, 35, 20; befutó: 5:594.—. — II. 1. *Batrina* (1½, Csaplár), 2. Prima vista (3, Balog), 3. Pitypang (3, Vrabel). F. m.: Lulu, Barátom II., Carbon-light, Alba, Csók és Gandhi. Tot.: 10:19, 13, 23, 20; befutó: 55.50. — III. 1. *Rang* (6:10, Vrabel), 2. Sorompó (4, Müller), 3. Pose (5, Simics). F. m.: Szép angyal, Siegfried, Kató, Kláris, Kántor és Virstli. Tot.: 10:15, 12, 14, 19; befutó: 25.50. — IV. 1. *Cagliostro* (4:10, Esch), 2. Pillanat (10, Klimscha)), 3. Aderno (3, Szabó L. II.). F. m.: Opal és Léga. Tot.: 10:11, 10, 13; befutó: 24.—. — V. 1. *Honvéd* (1¼, Blazsek), 2. Csokor (1¼, Fetting). F. m.: Bokros (elbukott). Tot.: 10:22; befutó: 24.—. — VI. 1. *Nem nem soha* (5, Gutai), 2. Kartárs (1½, Csaplár), 3. Csorda (2½, Gosztonyi). F. m.: Remek, Livorno, Puskapor, Sunshine és Kiskun. Tot.: 10:104, 22, 15, 16; befutó: 255.—. — VII. 1. *Arme Gredl* (5, Gosztonyi), 2. Visegrád (3, Horvát K.), 3. Napi gond (8:10, Keszthelyi). F. m.: Sunday, Sylva, Allegra, Persze és Mesebeli. Tot.: 10:114, 17, 14, 12.

Lotz Károly

Könnyed vonalfutamain megérzik az elhatározas hirtelensége, a tétovázást nem ismerő biztonság. Ily tempóban rajzolta nagy kartonjait is, hosszú botra kötve egy vastag rajzszenet s a kar egész lendülésével írva a roppant papirosmezőkre számtalan aktját, amelyek most már nem a Brünhildák atyafiságából valók, hanem egy szelid epikureus szépségideáljai, könnyed, lágyvonalú, minden mozdulatra pillanat alatt kész, karcsú, kecses, mosolygó leánykák, ifjak és gyermekek, s a szin, amely kemény kéregként páncélozta alakjait a Rahl-hatás korszakában, most illendően simul az új teremtményekhez, velük mozog, époly könnyed, mint amazok, ép oly sugaras, kecses, világos, magától termett, mint maguk az alakok.

Tulajdonképen efajta képein s azon a nagy képsoron, amelyek szép női testeket vagy legalább szép arcokat mutatnak, adja Lotz az ő igazi művészi egyéniségét. S e gyöngéd és finom, derűsszínű és könnyen pergő nép lakozik képzeletében mindaddig, mig a halál el nem szólitotta tőlünk. Még azt is meg lehet állapitani, hogy a vonal ruganyossága, a szin világos sugárzása egyre nőtt a vásznain, amelyeken már semmi, de semmi sem emlékeztet arra, hogy Lotz valaha Bécs városát is látta.

Távol mindentől, ami hétköznapi, távol az élet kézzelfoghatóságaitól, ebben a világban élt. S ennek a világnak darabkáit, tükörcserepeit látjuk abban a sok festményben, amelyekkel középületeket, templomokat, paloták mennyezeteit diszítette. A kiállitás gazdag anyaga mutatja, mily könnyedén születtek meg e falképek, de a sok előkészitő rajz arról is beszél, mily lelkiismeretes tanulmányok eredménye ez a könnyedség.

Lyka Károly.

felvilágosit minket Lotz egész művészetének, elsősorban stílusának fejlődéséről. S minket főkép az utóbbi érdekel.

Ez a stílus a 60-as és 70-es években még erősen kötött stílus, tehát épen ellentéte annak, amit Lotz kései művein jellegzetesnek tartunk. Falsíkokat kapott s ő ezeket alakokkal töltötte ki, mesék, allegóriák szolgáltatták hozzá a külső motivumot. Ha a falsík hosszú és alacsony, azaz frízszerű: a főhős a középre kerül, tőle jobbra-balra 3—3 alak, formálisan egy csoporttá fűzve. Építészeti equilibristika s nem a képzelet szabadsága vagy a jellemzés vágya a vezérlő gondolat. Másutt egy gótikus ívforma kínálkozik: egy nagy alak s tőle jobbra-balra egy-egy putto, ha kell: többféle változatban. Mindez régi jó ismerősünk az akademiákról, Lotz is onnan hozta, mint számtalan leszűrés, lepárolás, gyökvonás eredményét. A fiatal Lotz kezén a kép ily felépítése valóban öregesnek hat. Képzelete még nem tör ki a szabályok acélabroncsai közül. De már ezen a ponton csodálni való a tudása, amely alig ismer rajzbeli nehézséget. Talán nem is járt rosszul, hogy először a test mozdulatainak, tagozottságának vált urává s csak aztán engedte szabadjára képzeletét.

A nyolcvanas években leoldja a koturnust s leveti a tragikai álarcot. Ekkor megszűnik stílusának formális kötöttsége, megszűnik az architektonikus rendbeszedettség, a coordinálás fogása.

Mi vihette rá? Talán azt mondhatjuk, hogy igazi vérmérséke, valódi természete most tör ki diadalmasan. A báb kemény páncéljának levetése után a magasba libben a pillangó. De azt hisszük, hogy ezen kívül némi technikai magyarázat is számba lesz vehető. Mi ugyanis úgy látjuk, hogy a kötött, nehéz stílus körülbelül akkor oldódik lazává, amikor az Operaház nagy mennyezetképének előmunkálataival foglalkozik. Itt különleges megoldásra volt szükség. Ez nem sík négyszög vagy sík háromszög a függélyes falon, mint a korábbi feladatok, hanem mennyezetkép, amelyet alulról néz az ember, s amely nem egyenes, hanem görbe sík. Már pedig világos dolog, hogy mennyezetképül nem használható oly kép, amilyent függélyes falra szánunk. Az is természetes, hogy a görbe síkra nem lehet egyszerűen átvinni egy egyenes síkra komponált képet, mert minden alakja elrajzoltnak hatna. Lotz tisztában lévén ezekkel az elemi igazságokkal, az egész képet alálátásosan komponálta, rövidülésbe rajzolta az összes alakokat s e perspektivikus előadásba beleszámitotta a sík görbeségét is.

Nos, e felfogás mellett semmit, épen semmit sem kezdhetett volna az olyan kompozició-módszerrel, mint amilyen a korábbi falképeit jellemezte. Annál kevésbbé, mert ő az egész mennyezetképet egységnek fogta föl, egyetlenegy víziónak. Ha keretes részekre tagolja, mint Rafael a stanzák mennyezetét, még sok épitészeti rendet tarthatott volna az egyes mezőkön belül. De vérmérséke nem az ily tagolás, hanem inkább a nagy egység felé vonzotta: hatályon kívül helyezte tehát a mennyezet architektúráját, áttörte a ráfestett éggel s ennek felhői köré hintette nem is építészeti, hanem valamely zenei csapongó ritmusban az egész Olympus sugártestű népét, élükön Apollon Musagetes-szel.

Oly feladat, amilyenről a nagy barokk festők óta sem Bécsben, sem másutt még csak nem is álmodtak. Lotz ugyanazzal a bravúrral oldotta meg, amellyel a nagy barokk mennyezetfestők.

Ez első nagy műve, amelyen a bécsi rendszernek nyoma sincs. Ez teljes felszabadulását, fiatallá válását jelenti. Most egyre szaporodnak az olyan képei, amelyeken nem a nyugalomnak, hanem az élő, sürgő mozdulatnak jut főszerep, s amelyeknél a megoldandó probléma nem a tömegek felépítése, hanem a rövidülések, átmetszések, alálátások serege, amint azok a testen ily előadásnál szükségesekké válnak.

Akkora tudását kívánja ez a rajznak, oly készségét a kéznek, oly ismeretét a testnek, amely példátlan korabeli művészeink között. A problémák finomságát, bonyolultságát a kiállításon látható részletrajzok, kréta-, ceruza-, olaj-, akvarelltanulmányok mutatják.

Ez a tanítás még a hatvanas-hetvenes években is érezteti hatását Lotz műveiben, hogy végre kő kövön ne maradjon belőle: ekkor Rahl álarca mögül elébúvik a mosolygó, derűs, gyermekszemű Lotz, nimfák, najádok, múzsák, amorettek rózsás testei, azúrba ágyalt párák, sugaras színek közepett.

Eleinte e pehelykönnyű, mozgó-lengő, verőfényes világ hét lakattal volt számára lezárva, ő maga is aligha sejtette, minek a csíráit rejtegeti magában. Mert munkáin súlyos barna színek, ólmos tömegek helyezkednek el szigorú architektonikus törvények szerint. Ezeknek a nehéz színeknek hordozói pedig vaskos Herkulesek és tagbaszakadt nők, abból a fajtából, amelyből Brünhildák, germán törzs-anyák születtek. Akkor a falkép monumentalitása érdekében csak sok kilogrammos alakok kaptak bebocsáttatást a festő képzeletébe. A fiatal Lotz megszokta e mázsás vasgyúrókat s némi mutatványokat adott belőlük még Tünder Ilona tündérsége rovására is, mert hiszen így kívánta a kor esztétikája. Ezzel oly vonások is költözködtek a képekre, amelyeket akkor örökszépeknek, utóbb ősgermánoknak, még később akadémikusoknak minősítettek.

Kicsiny festő lett volna Lotz Károly, ha lelkében csak oly vágyak éltek volna, amelyek Rahl tanításával teljesen kielégültek. Az iskolán kívül, mintegy *privát-diligenciá*ból akadtak egyéb benyomásai is, amelyeket sem nem tudott, sem nem akart hatályon kívül helyezni. Télen Germániák, Bavariák, nyáron viszont csikósok, kanászok, gulyások estek észleletei körébe, s e szabálytalan kompozició-elemek, amint az Alföldön szeme előtt ballagtak, vágtattak vagy nyomták a földet lusta tetemükkel, Lotzot épúgy megragadták, mint minden egészséges képzeletű embert, aki megösmerkedik velük. Leszállt tehát Rahl históriai létráiról száz méternyire a tenger tükre fölé s festette a puszta »barna paraszt«-ját, a zivatart, amelynek ólmos egétől barnán válik el a ménes, tompafehéren a csikós gatyája, fakón a pázsit. Ha így olykor hűtlenné vált is ahhoz a fermetes múzsához, akinek főpapja Rahl volt — leereszkedvén a közönséges köznéphez — bizonyos bécsi elemek még mindig rajta ülnek e képein. Elsősorban az ily hangulatú képeken újra meg lehetett szólaltatni az akadémia nyomasztó színeit. Azután a csikós, a paraszt is megnőhet, nibelungi izmokat fejleszthet, a menyecskéket is jól megtetézi termet dolgában. Ezek a külsőségek megvannak korai magyar tárgyú munkáin. S nem kevés ily tárgyat festett. A magyar világ szeretetének és érdeklődésének tárgya volt gyermekkora óta: nem is a város, hanem ezek az emberek érdekelték. Csakhogy még mindig Rahl keze vezette előadását. Hogy vérbeli festővé fog fejlődni, az már ezeken a képeken is meglátszik. Mert ezidőben nálunk talán senki sem tudta oly egységgé forrasztani a hangulatot a kép minden egyéb elemével, mint ő. Aki később e festői gondolatot mesterin megragadta, Mészöly, akkor még kicsiny kezdő volt, Markó képei pedig egy Rahlénál régibb világban, a klasszicizmusban gyökereztek. Érdemes volna Lotznak kezdőkorát e képek kapcsán tüzetesen megvizsgálni; valószínűnek tartjuk, hogy bizonyos értelemben újítónak tűnnék fel képírásunkban, újítása azonban aligha volt tudatos, hanem nyilván festő-ösztönében gyökerezik, azért is tudott belső elvérzés veszedelme nélkül elszakadni rónától, förgetegtől, csikóstól s áttelepedni a nimfák, najádok, szép testek, szép mozdulatok, a *brio* és *cappriccioso* világába.

Hogyan lett a jeles Rahl-tanítványból Lotz, a nagymester, azt ma nem nehéz nyomon követni. A Szépművészeti Múzeum kincstárából ugyanis április hó végén a közönség nyilvánossága elé kerülnek Lotz vázlatai és rajzai, mint ennek az intézetnek »XLI. grafikai kiállítása«. És Meller doktor oly szakavatottan szedte sorozatba e vázlatokat, hogy a fejlődés menete világosan láthatóvá lett. Azok, akik a művészetben biologiai adottságot vélnek láthatni, ezen a kiállításon Lotz mester művészetét úgy ontogenetikus, mint philogenetikus szempontból boncolhatják, ami elég ritka alkalom. Mert míg egyrészt a vázlatok és tanulmányrajzok megmutatják az egyes kép fejlődését: másrészt e művek kronologiai sorozata

E koloristák mellett megvannak a kiállításnak a maga plasztikai vénájú képírói is. Így első sorban Hatvany Ferenc, aki éles, de szépvonalú aktjában műveinek egyik legjobbikát juttatta a kiállításra, s ezúttal még egyszerűbb a rendesnél. Ezt a leszűrődési folyamatot Benkhard Ágost más természetű műve (»Herkules-fér«) is mutatja, egységesre fogott verőfényes hatásával.

Nagyobbára oly képírókat emlegettünk eddig, akiknek stílusát jól ismerjük, s imént jelzett fejlődésük eleve várható volt. Tisztünk e megjegyzéseken kívül még az, hogy szemlét tartsunk a fiatalság körében, amely friss erejét, felgyülemlett festő-vágyát most tárja elénk, kiírt kézírás nélkül, de komoly törekvéssel. Ilyesmi is akad a kiállításon, sőt egyikmásikuk nehéz feladatokkal mérte össze az erejét, nem is sikertelenül, sőt szép reményeket keltve. Szőnyi István és Krivátsi Szücs György nagy aktokkal vonult fel, s mind a kettőben, bár festői céljuk merőn más, sok a biztató. Abban egyeznek, hogy a monumentális hatás lebeg előttük, hogy ezt jelentékeny forma-lefokozásokkal, a vonal elemének hangsúlyozásával, egyszerű, nagy színfoltokkal, a mellékholmi kivetésével törekednek elérni; abban is, hogy nem kenyerük a szín vagy tónus gazdagsága. Bizalommal tekintünk fejlődésük elé. A fiatalabb gárdában Róna Klára, Kohner Ida, Udvary Pál s még néhány, csak rövid idő óta szereplő kiállító vonta magára figyelmünket: némelyiken még megérzik az iskolai tanulmány, némelyik még nagyot lendül s kedves naivsággal túllő a célon: de ez együtt jár a korral.

Ezeken az olajjal festett képeken kívül helyet kapott a kiállításon minden más festési technika is. Megint derekas akvarelleket láttunk Baranski E. László, Csánky Dénes ecsetéből, virtuóz pasztell-jegyzeteket Márton Ferenctől, mulattató szatirikus akvarell-rajzokat Szmrecsányi Ödöntől. A szorosan vett grafika (rézkarc stb.) anyag és eszköz híján Csipkerózsa álmát alussza.

Elég nagyszámú a szobor, még pedig inkább az apróbbja: plakettek, emlékérmek, a bronz-kisplasztika alkotásai, ismert mesterektől, ismert minőségben. Szokatlan látvány a picinyre redukált márványszobor; ezzel eddig kevesen foglalkoztak, most egyszerre bőségben kerülnek ily munkák elénk, főkép Lányi műhelyéből. Különleges feltűnést keltett Pásztor János nagyméretű Primaverája, amely sajnos, csak a gipszig jutott el, pedig ugyancsak megérdemelné a végleges nemes anyagot, erre rászolgált finoman meglatolt mozdulat-motívumával, a főtől a talpig életteljes ruganyosságú vonalaival, a mintázás választékosságával. Egyik legszebb és legszeretetreméltóbb alkotása Pásztornak. A mintázás férfias ereje s a nagy jellemző-készség értékessé teszi Orbán Antal két terrakotta-fejét, a szenvedélyes, kötött erő Sidló Ferenc kőmunkáját. Többi szobrászunk ismert minőségében szerepel.

Látnivaló, hogy a temérdek munka közt akad elég, amely egy s más szempontból leköti figyelmünket, bár e helyen csak épen jegyzetszerűen rögzíthetjük meg benyomásainkat, és e jegyzetek hézagosak ekkora anyaggal összemérve. Ha a zsüri nem lett volna ennyire engedékeny, a tárlat együttes hatása is kedvezőbb volna. *Lyka Károly.*

Lotz Károly vázlatai.

Lotz Károly egyet fordított a természet rendjén: kissé öregesen kezdte és fiatalosan végezte festői pályafutását. Ennek oka nyilván az, hogy ifjúkorában tanítványa és munkatársa volt a bécsi Rahlnak s már akkor is oly szerény és ildomos volt, hogy helytelennek tartotta volna kirúgni az akadémiai hámból. Bécsben megtanulta, hogy a képírás legmagasabb foka a történelmi festészet, a nagy falsíkot díszítő kompozició. Megtanulta azt is, hogyan kell szabályszerűen komponálni: egyes alakokat csoporttá építeni, a csoportokat szimmetrikusan elhelyezni, az egészet architektonikus egyensúlyban, nyugalomban tartani.

sorsa nálunk is, a külföldön is, meg van pecsételve, mert lassankint képek, szobrok kirakóvásárává alakulnak, amelyeken főkép a közepes és közepesen alul rekedt művészek vesznek részt s az ifjabbak közül azok, akik még számíthatnak díjakra, vagy arra, hogy mint »kiállító művészek« kikerülnek a »kezdők« ominózus sorából, és alkalmi mecénásaik azontúl nagyobb bizalommal viseltetnek irántuk. A medáliák birtokosai lassankint elmaradoznak: újabb sikerre oft nem számíthatnak, megkaptak mindent, amit nekik hivatalos fórumok megadhatnak, viszont műveik a nagy kiállításokon csak veszthetnek, mert sok mindenféle idegen mű közé ékelve, romlik a hatásuk, a közönség pedig fáradtan, száz meg százféle benyomás forgatagában nem élvezheti azokat oly nyugodt idegekkel, mint valamely intim gyűjteményes kiállításon. Bele kell törődnünk abba, hogy legjobb mestereink legderekabb műveit a külön-kiállítások foglalják le, s a nagy hivatalos tárlatok nem csak értékben csökkennek, hanem szinte lehetetlenné válik a tarka, vegyes anyagot ízlésesen, harmonikusan rendezni.

A bírálónak feladata a dolgok ily elváltozásával szintén megváltozik. Szembeötlő, értékes egyéniségek művészetének elemzése és méltatása helyett a közepes festők és szobrászok százaival kellene foglalkoznia, ami természetesen céltalan s meddő munka volna. Rég megállapodott művészeink egyik-másik ide került képéről vagy szobráról legfeljebb azt jegyezhetné meg, hogy az ép kiállított mű egy árnyalattal erősebb vagy gyöngébb a mester egyéb munkáinál. Ezúttal legfeljebb ilyesmit írhatnánk pl. Benczúr Gyula, Karlovszky Bertalan, Szlányi Lajos, Stróbl Alajos új műveiről, amelyek mind jól ismert stílusukat mutatják, egyik-másiknál előnyös fejlettségben. Aránylag ritka eset az, ha a Műcsarnok rendes vendégeinek valamely munkája egy s más külön megjegyzést sugall a szemlélődőnek. Ilyen például Glatz Oszkár esete, akinek kékruhás fiú-arcképe kissé elvál szokott stílusától és előkelő hangú, ízléses harmoniába olvadó, nagyon egységes, emellett eleven benyomást kelt. A szín ezen a képen az egész vonalon letompult, rusztikus erejét a szalón mérsékelt s mégis beszédes előadása váltotta fel. Ha ez bizonyos szempontból egyszerűsbödést jelent, akkor ezen a téren a maga stílusában Tornyai János látszik a non plus ultrát elérni, két kockázattal teljes tájképében. Mind a kettő az Alföld sík tábláját mutatja, igen alacsonyra fogott látóhatárral (»Vihar előtt«, »A puszták«), amely felett ólomszínűvé borult az égbolt, s épp oly csekély tónusváltozatúvá lett a puszta maga. Majdnem azt mondhatnók, hogy egy szürke és egy barna vászondarab került egymás fölé, s e két kép nem is volna ennél több, ha azt a szürke tónust s ennek a sík földre vetett reflexét nem találta volna el hajszálpontosan. Így e látszólag öt-hat ecsetvonásból álló képek hirtelenül erősen kifejezőkké lettek s valóban a puszta fogalmát sugallják nekünk, holott kevesebb festő-ösztön esetén teljes ürességgé szegényedtek volna.

Ha elmellőzzük Silligai Ferenc, Kálmán Péter s még néhány pályatársuk munkáit, általában nem a tónus finomságainak kiaknázása, hanem inkább az ellentétek hangsúlyozása, az erő megszólaltatása, bizonyos színbeli *forte*-re való törekvés vált népszerűvé a műhelyekben, mint azt például Belányi Viktor csendéletei, Csuk Jenő pásztorképei, Feiks, Révész-Ferryman, Záhonyi s mások különféle tárgyú művei mutatják. Ez részben olyformán jelentkezik, hogy a festők heves színellentéteket (kék—narancs, zöld—piros) vetnek egymás mellé, hogy egyetlen vastag kontúrvonalba fognak össze sok apró formát s ennek hideg kékje mellé ágyalnak egy sereg meleg színfoltot stb., vagy különleges megvilágítási problémák felvetésében, amilyen például Gy. Sándor József esete, aki a magasból alálnulló verőfényt szikráztatja egy embertömeg vállán, kalapján s bár így megszaggatja a tónus harmóniáját, mégis figyelemreméltó módon érezteti velünk a verőfény erejét. Részletproblémák, amelyekkel üdvös dolog a műhelyben foglalkozni, mert előbb-utóbb az így szerzett tanúlságok fölhasználhatók valamely magasabbrendű cél érdekében.

a dráma hőse legjobban ahhoz a képhez, mely lelkünkben Mikesről él. Az ötödik a »Moriamur«, erőltetetten, de vékony szállal Mikeshez kapcsolva. Az utolsó jelenet, Mikes halála, egészen rövid, hangulatos, de színtelen.

Ugyanez áll az egész drámára. Egy művelt, finom lelkű, művészi szépségekben gyönyörködő s azokat helyenként megvalósító írónak munkája, nagy becsvággyal és komoly igyekezettel írva, de a rosszul választott tárgy s a sajátos drámairói adományok hija miatt a nemes szándékot és a becsületes fáradtságot nem követte az óhajtott siker.

A másik »könyvdráma«, Földes Imre *Ezüst sirálya*, operettszöveg, tehát a legkönnyebb fajta drámai termék, amelyet Thália csak szégyenkezve ismer el gyermekének. Librettóban irodalmi értéket nem keres senki, drámai mértékkel bírálni nem szokás: ha van füle-farka s ha nem nagyon együgyű, akkor minden rendben van, nem veszi komolyan sem a közönség, sem a kritikus — többnyire még a szerző sem. Földes Imre azonban kinyomatta az *Ezüst sirály* szövegkönyvét s ezáltal nyílt vallomást tett, hogy vele irodalmi babérra pályázik: művét nem pusztán kíséretül szánta Buttykay Ákos zenéjéhez, hanem önálló drámai alkotásnak kívánja tekintetni, melynek van értéke függetlenül a partitúrától is. Ugyanezt bizonyítja a kissé ízléstelenül személyeskedő és túlságosan hálálkodó előszó is: az író jól leplezett szerénytelenséggel és energikus nyomatékkal utal arra, hogy a költészetnek és zenének abban a szövetségében, melynek eredménye ez az operett, a szöveg *a prius*: ahhoz készült a muzsika, nem fordítva. Legyen tehát az ő akarata szerint, és beszéljünk az *Ezüst sirály*ról, mint drámáról.

Földes »drámá«-ja csöppet sem különbözik a többi operettszövegtől. Az ismert — és az énekes színházakban jól bevált — recept szerint készült: végy két-három exotikus hőst — lehetőleg legyen közöttük egy balkáni és egy kínai — adj rájuk nagyhercegi, diplomatai és katonai uniformist, keverd össze őket előkelő, nyugati műveltségű vagy forróvérű, szenvedélyes déli nőkkel, s hogy a hatás nagyobb legyen, most a nemzeti eszme lévén az uralkodó planéta, állíts a középpontba egy magyar mágnást; az egész társaságot ültesd bele egy divatos fürdőhely halljába — még bizonyosabb a siker, ha egyik felvonás a tengerparton játszik, s a hölgyek nemcsak fölül, hanem alul is decolletálva vannak — pörgess le közöttük egy képtelen, a józan észt arcul csapó históriát s tüzdeld meg apróra vágott, szellemtelen szellemeskedéssel, léha ötletekkel, együgyű szóélcekkel — azután nyugodtan tálalhatod a *Víg özvegyet*, akarom mondani az *Ezüst sirályt* a kritikátlan közönségnek. A siker bizonyos, probatum est ezerszer!

Földes Imre megtette ezeregyedikszer. De nem addig van! Operettszöveget mindenkinek szabad írni — még Csiky Gergely is megtette, pedig az drámaíró volt — kinyomatni is szabad, de ha a libretto olyan tucatmunka, mint az *Ezüst sirály*, akkor — nem illik.

r. r.

KÉPZŐMŰVÉSZET

Tavaszi kiállítás a Műcsarnokban.

Hatszáz új kép meg szobor félannyi művésztől jelentékeny szám. Akkora, hogy eleve bizalmatlanságot kelthet a kiállítás színvonalával szemben. Ha még hozzátesszük, hogy a tárlaton egy sereg jeles művészünk nincs is képviselve (például a meghalt Szinyein és Mednyánszkyn kívül, akiktől ránk maradt egy sor, soha ki nem állított kép, Csók, Vaszary, Rippl-Rónai, Iványi, Koszta, Thorma, Réti, Kőrösfői, Zala, Kallós, Telcs, Rudnay stb.), akkor még megokoltabbnak látszik aggodalmunk. Az ily nagy, hivatalos kiállításoknak

Neureuther Eugen (19. század).

411. 6 darab illusztráció. („Randzeichnungen zu neuen deutschen Dichtungen". Stuttgart, 1853.) Rézkarcok. Mindegyik lap mérete 19×13,5.

Nyilassy Sándor (szül. 1873).

412. FIATAL PARASZTPÁR.
Krétarajz. 23×23.

Olasz festő (16—17. század).

413. FEJTANULMÁNY.
Fa. 32×24.

Olasz festő (17. század).

414. NYUGVÓ VENUS AMORETTEKKEL.
Vászon. 78×61.

Olasz festő (18. század).

415. 2 kép. VELENCEI RÉSZLETEK.
Vászon. Mindegyik kép mérete 46×62,5.

Olgyay Ferenc (szül. 1872).

416. PARASZTHÁZAK. Jelzés lent jobbra: Olgyay F., 1900.
Vászon. 43×66.

Olgyay Ferenc (szül. 1872).

417. NYIRFÁK. Jelzés lent jobbra: Olgyay F.
Lemezpapir. 50×69.

Orlai Petrich Soma (1822—1880).

418. ORLAI PETRICH GYÖRGYNEK, A FESTŐ NAGYBÁTYJÁNAK KÉPMÁSA. (Mostanáig a festő leszármazóinak tulajdonában.)
Vászon. 92×78.

Orlai Petrich Soma (1822—1880).

419. SZÉP ILONKA.
Vászon. 81×68.

Osztrák festő (18. század).

420. NŐI KÉPMÁS.
Miniatür. 3,5×2,5.

Osztrák festő (18. század).

421. NŐI KÉPMÁS.
Miniatür. 4,5×7.

Osztrák festő (18. század).

422. 2 darab kép. NYUGVÓ VENUS; DANAÉ, másolat Tizian után. (Nápoly, Museo Nazionale.)
Vászon. Mindegyik kép mérete 49×73.

Németalföldi festő (16—17. század).

399. TRÓJA ÉGÉSE.
Réz. 39,5×47,5.

Németalföldi festő (16—17. század).

400. PÁRIS ITÉLETE.
Réz. 20,5×29,5.

Németalföldi festő (16—17. század).

401. MÁRIA A GYERMEKKEL.
Fa. 65×43.

Németalföldi festő (17. század).

402. 2 darab kép. CSENDÉLET.
Vászon. Mindegyik kép mérete 82×110.

Németalföldi festő (17. század).

403. CSALÁDI JELENET.
Fa. 25×30.

Németalföldi festő (18. század).

404. A KONYHA.
Vászon. 56×47.

Netscher Caspar (1639—1684).

405. NÉGYSZEMÉLYBŐL ÁLLÓ CSALÁD KÉPMÁSA. (A Kilényi Hugó-féle gyűjteményből.)
Vászon. 84×69. Illusztr. II. táblán.

Netscher Caspar (1639—1684).

406. NŐI KÉPMÁS.
Vászon. 53×43.

Netscher Caspar után.

407. ZENÉLŐ TÁRSASÁG.
Vászon. 54×42.

Netscher Caspar után.

408. INTERIEUR FIATAL PÁRRAL.
Bádog. 39×32.

Neuhauser Franz (18—19. század).

409. TÁJ ERDÉLYI PARASZTOKKAL ÉS NYÁJJAL, stb. Jelzés lent jobbra: Franz Neuhauser pinxit 1832. Hermannstadt.
Vászon. 109×189.

Neuhauser Franz (18—19. század).

410. TÁJ ERDÉLYI MEDVEVADÁSZOKKAL. Jelzés lent jobbra, az előtérben: Neuhauser, f. 1833.
Vászon. 109×189.

Német festő (18. század).

387. 2 darab kép. A VIHAR.
Bádog. Mindegyik kép mérete 11×14,5.

Német festő (18. század).

388. CSENDÉLET.
Vászon. 44×61.

Német festő (18. század).

389. NŐI KÉPMÁS.
Bádog. Olajminiatür. 8×6,5.

Német festő (18. század).

390. AZ ÖREG TUDÓS.
Fa. 45×35.

Német festő (18. század).

391. A LEVÉL.
Vászon. 46×35.

Német festő (18. század).

392. SZŐLŐFÜRTÖK.
Vászon. 44,5×59.

Német festő (18. század).

393. TÁJ FOLYÓVAL.
Fa. 14,5×19,5.

Német festő (18. század).

394. SZIKLÁS TÁJ.
Fa. 19×25.

Német festő (18—19. század).

395. 2 darab kép.

1. ÁMOR MEGKORONÁZZA VENUST.
Vászon. 83,5×126,5.

2. VENUS ÉS ÁMOR ÉGŐ FÁKLYÁVAL.
Vászon. 80×134.

Német festő (19. század).

396. FÉRFI KÉPMÁS.
Miniatür.

Német festő (19. század).

397. KILÁTÁS AZ ABLAKBÓL.
Fa. 31,5×23.

Németalföldi festő (16. század).

398. JÉZUS ÉS A KISDEDEK.
Fa. 48×77.

Nápolyi festő (19. század).

375. FÉRFI TANULMÁNYFEJ.
Vászon. 54×41.

Német festő (16. század).

376. FÉRFI KÉPMÁS. Fent a következő felirás: Do ich was. 28. jar alt. Da hiet ich solichgstalt.
Fa. 46,5×36. Illusztr. III. tábl.

Német festő (17. század).

377. CSENDÉLET.
Vászon. 78×100.

Német festő (17—18. század).

378. 2 darab.
TÁJKÉP ÁLLATOKKAL.
Vászon. Mindegyik kép mérete 107×138.

Német festő (17—18. század).

379. FÉRFI KÉPMÁS.
Vászon. 79×62.

Német festő (17—18. század).

380. FÉRFI KÉPMÁS.
Vászon. 53×41.

Német festő (18. század).

381. VADKANVADÁSZAT.
Vászon. 94×124.

Német festő (18. század).

382. 3 darab kép. (DÁVID GOLIÁTH FEJÉVEL, KÉT JELENET AZ APOSTOLOK ÉLETÉBŐL.)
Vászon. Mindegyik kép mérete 59,5×81,5.

Német festő (18. század).

383. A KÁLVÁRIA.
Vászon. 72×46,5.

Német festő (18. század).

384. TÁJ PIHENŐ NYÁJJAL.
Bádog. 30×36,5.

Német festő (18. század).

385. PARASZTOK A KORCSMÁBAN.
Vászon. 39,5×31.

Német festő (18. század).

386. VIRÁGCSENDÉLET. Lent balra a művész jelzése és az évszám, 1717.
Vászon. 25,5×30.

Mierevelt Michael (1567—1641).

366. FÉRFI KÉPMÁS. Fent jobbra az évszám, 1597.
Vászon. 62×49.

Mihalik Dániel (1869—1910).

367. CSALAMÁDÉ. Jelzés lent balra: Mihalik Dániel. (Festetett Szolnokon, 1908-ban.)
Vászon. 51×65.

Modrovich Gábor (19. század).

368. VALLATÁS. Jelzés lent jobbra: G. v. Modrovich, München.
Vászon. 71×85.

Molnár József (1821—1899).

369. TÁJ ALVÓ VADÁSSZAL.
Vászon. 132×108.

Morkovits (19—20. század).

370. 2 kép.
1. TÁJ SZÉNÁSSZEKÉRREL. Jelzés lent balra és az évszám, 05.
2. HAZATÉRÉS. Jelzés lent jobbra és az évszám, 05.
Pasztell. Egyenként 43×57.

Mottbam Charles — Keyl F. W. után (19. század).

371. „DUCK HUNTING".
Rézmetszet. 51,5×92,5.

Munkácsy Mihály (1844—1900).

372. FÉRFI TANULMÁNY. (Tanulmány „A luxemburgi falusi iskolában" c. festményhez (1882.) a kép Caraman-Chimay Péter herceg gyüjteményéből származik.) Jelzés lent jobbra: M. de M.
Vászon. 56×46,5. Illusztr. XVI. tábl.

Murillo Bartolomé Estéban után.

373. MADONNA A GYERMEKKEL. (Az eredeti kép a római Corsini-féle képtárban.)
Vászon. 164×114.

Nádler Róbert (szül. 1858).

374. „HUZZAD CIGÁNY". Jelzés lent jobbra: Nádler Róbert.
Tusrajz. 40×36.

Nádler Róbert (szül. 1858).

374a. PIPÁZÓ BEDUIN CAIROBAN. Jelzés lent balra: Nádler Róbert, Cairo.
Vászon 24×35

Nádler Róbert (szül. 1858).

374b. ARABS HÁZ CAIROBAN. Jelzés lent balra: Nádler Róbert, Cairo.
Fa 18×23·5

Nádler Róbert (szül. 1858).

374c. ARABS ÜNNEP EGYPTOMBAN. Jelzés lent jobbra: Nádler Róbert, Cairo.
Vászon 17×35

Mednyánszky László báró (1852—1919).

353. ESTI HANGULAT. Jelzés lent jobbra: Mednyánszky.
Fa. 25,5×38.

Mednyánszky László báró (1852—1919).

354. ESTI HANGULAT. Jelzés lent jobbra: Mednyánszky.
Vizfestmény. 30×46.

Mendlik Oszkár (szül. 1871).

355. TENGERI TÁJ. (Indiai Óceán.) Jelzés lent jobbra: Mendlik O.
Vászon. 36×57.

Mészöly Géza (1844—1887).

356. BALATONI HALÁSZOK.
Ceruzarajz. 23,5×59.

Mészöly Géza (1844—1887).

357. OLASZ NŐ. Jelzés lent jobbra: Mészöly, 73.
Vászon. 47×31.

Mészöly Géza (1844—1887).

358. PARASZTLEÁNY KORSÓVAL. Jelzés lent jobbra. Mészöly.
Ceruzarajz. 17×13.

Mészöly Géza (1844—1887).

359. BALATONI HALÁSZ. Jelzés lent jobbra: M. G.
Fa. 13×17.

Mészöly Géza (1844—1887).

360. ALPESI TÁJ. Jelzés lent a középen: Mészöly.
Vászon. 28×39,5.

Mészöly Géza (1844—1887).

361. TÁJ. Jelzés lent balra: Mészöly Géza, 872. (Kiállítva a budapesti orvosok szövetsége védnöksége alatt rendezett kiállításán, 1902-ben.)
Fa. 13×20. Illusztr. XII. tábl.

Mészöly Géza (1844—1887).

362. GALAMBOK. Jelzés lent jobbra: M. G.
Fa. 9×13.

Mészöly Géza (1844—1887).

363. ASSZONYOK A VIZIKERÉKNÉL. Jelezve lent jobbra: Mészöly.
Fa. 22×16. Illusztr. XII. tábl.

Mezei József (1823—1882).

364. TÁJKÉP. (Tiszavölgyi részlet Mármarosban.) Lent balra az előtérben: Mezei József, 1867.
Vászon. 61×90.

Mezzani Antonio.

365. 12 KONTURRÉZMETSZET különféle olasz festmények után. (10 darab Antonio Mezzanitól, 2 darab Matteo Perinitól.)
Mindegyik lap 59×47.

Márk Lajos (szül. 1867).

340. MERENGÉS. Jelzés lent jobbra: Márk.
Vászon. 85×69.

Markó Ferenc (1832—1874).

341. TÁJ PARASZTNŐVEL. Lent jobbra: M. F.
Vászon. 20,5×37,5.

Id. Markó Károly (1791—1860).

342. OLASZ TÁJ. (1812-ből.)
Fa. 54×83.

Mayassis B. (19. század).

343. TÁJKÉP.
Vászon. 45×36.

Mayer Ludwig (szül. 1834).

344. KIRÁLYI LÁTOGATÁS A PRÁGAI SZÉKESEGYHÁZ ÉPITÉSÉNÉL.
Vászon. 80×167.

Mednyánszky László báró (1852—1919).

345. PARKRÉSZLET.
Lemezpapir. 36×22,5.

Mednyánszky László báró (1852—1919).

346. PODGYÁSZON ÜLŐ FÉRFI. Jelzés lent jobbra: Mednyánszky.
Lemezpapir. 35×24,5.

Mednyánszky László báró (1852—1919).

347. ÁRVAVÁRMEGYEI RÉSZLET. Jelzés lent jobbra: Mednyánszky, Árvavármegye.
Vizfestmény. 44,5×30.

Mednyánszky László báró (1852—1919).

348. ROCCABRUNNAI RÉSZLET. Jelzés lent jobbra: Mednyánszky, balra: Roccabrunna.
Vizfestmény. 26×19.

Mednyánszky László báró (1852—1919).

349. FÉRFITANULMÁNY. Jelzés lent jobbra: Mednyánszky.
Vizfestmény. 44×29,5.

Mednyánszky László báró (1852—1919).

350. BECZKÓ. Jelzés lent jobbra: Mednyánszky, 1880, balra: Beczkó.(A művész hagyatékából, 1919.)
Szénrajz. 34×24,5.

Mednyánszky László báró (1852—1919).

351. FÉRFI TANULMÁNYFEJ. Jelzés lent jobbra: Mednyánszky.
Fa. 34,5×23.

Mednyánszky László báró (1852—1919).

352. TÁTRAI TÁJ. Jelzés lent jobbra: Mednyánszky.
Vizfestmény. 19,5×27,5.

Magyar-Mannheimer Gusztáv (szül. 1859).

327. TÁJKÉP.
Lemezpapir. 43×62,5.

Magyar-Mannheimer Gusztáv (szül. 1859).

328. OLASZORSZÁGI TÁJ. Jelzés lent jobbra: Magyar-Mannheimer G.
Fa. 33×41.

Magyar-Mannheimer Gusztáv (szül. 1859).

329. IDILL. Jelzés lent balra: Mannheimer G.
Vászon. 98×58.

Mahlknecht Edmund (szül. 1820).

330. NEUBERGI RÉSZLET. Jelzés lent balra: Mahlknecht, 1842.
Fa. 43×52.

Makart Hans (1840—1884).

331. NŐI TANULMÁNYFEJ.
Fa. 53×39.

Mányoky Ádám (1673—1757).

332. NŐI KÉPMÁS.
Vászon. 70×61. Illusztr. X. tábl.

Margitay Tihamér (szül. 1861).

333. FÉRFI TANULMÁNYFEJ. Jelzés lent jobbra: Margitay. (A lap hátán még egy férfitanulmány.)
Rajz. 17,5×9.

Margitay Tihamér (szül. 1861).

334. A VISSZAUTASITOTT KÉRŐ. Jelzés lent balra: Margitay.
Lemezpapir. 39×66.

Márk Lajos (szül. 1867).

335. NŐI TANULMÁNY. Jelzés lent balra: Márk.
Vászon. 49×33.

Márk Lajos (szül. 1867).

336. KERNSTOK KÁROLY FESTŐMŰVÉSZ KÉPMÁSA. Jelzés lent jobbra: Dömös, 1902. Márk.
Vászon. 110×87.

Márk Lajos (szül. 1867).

337. FÉRFITANULMÁNY.
Lemezpapir. 46×33.

Márk Lajos (szül. 1867).

338. FÉRFITANULMÁNY.
Lemezpapir. 44×32.

Márk Lajos (szül. 1867).

339. OLVASÓ NŐ. Jelzés lent jobbra: Márk.
Vászon. 81×56.

Lotz Károly (1833—1904).

314. MÁRIA. Jelzés lent jobbra: Lotz.
Krétarajz. 36,5×26,5.

Lotz Károly (1833—1904).

315. MÉNES. Jelzés lent jobbra: Lotz K.
Vászon. 106×177.

Lotz Károly (1833—1904).

316. NŐI AKT. Jelzés lent jobbra: Lotz K.
Vászon. 92×87.

Lotz Károly (1833—1904).

317. NŐI KÉPMÁS. Jelzés alul jobbra: f. Lotz K.
Vászon. 49×32.

Löffler Carl (19. század).

318. MÉNES. Jelzés lent jobbra: K. L.
Vászon. 72×99.

Lyka Döméné szül. báró Podmaniczky Elma (19. század).

319. SOMOGYI PARASZTHÁZ.
Vizfestmény. 25×35.

M. E. monogrammista.

320. A FOGORVOSNÁL. Lent jobbra: M. E. monogramm.
Réz. 45×33.

Maas Dirck (1656—1717).

321. INDULÁS A FALKAVADÁSZATRA.
Vászon. 63×114. Illusztr. VII. tábl.

Madarász Viktor (1830—1917).

322. CSENDES TÁJ. (A művész hagyatéki kiállításából.)
Vászon. 34×73.

Magyar festő (19. század).

323. SZÉCHÉNYI ISTVÁN GRÓF KÉPMÁSA.
Vászon. 21×17.

Magyar (?) festő (19. század).

324. A RÉGI KRISZTINAVÁROS LÁTKÉPE BUDAPESTEN.
Vászon. 53,5×75,5.

Magyar (?) festő (19. század).

325. KORSÓRA TÁMASZKODÓ NŐ. Lent jobbra egy réztáblán: Nagy Irma.
Vászon. 93×71.

Magyar (?) festő (19. század).

326. FÉRFI KÉPMÁS. Lent balra: Am 1-ten April 1821. és a művész monogrammja.
Vászon. 71×58.

Ernst Muzeum aukcioi

Lisse Dirck van der († 1669).

301. TÁJ KÉT FÜRDŐ NŐVEL.
Fa. 17,5×25.

Loir M. A. (18. század).

302. CHARLES MARQUIS DE MOULINS KÉPMÁSA. (Festetett 1737-ben.)
Vászon. 123×87.

Longhi Pietro (1702—1762).

303. EGY MŰVÉSZ KÉPMÁSA.
Vászon. 69×52. Illusztr. III. tábl.

Lotz Károly (1833—1904).

304. SZENT LÁSZLÓ KIRÁLY. (A művész hagyatéki kiállításából.)
Lemezpapir. 31,5×24,5.

Lotz Károly (1833—1904).

305. LEBEGŐ PUTTO. Jelzés lent jobbra: Lotz.
Szénrajz. 62×51.

Lotz Károly (1833—1904).

306. HUSZÁROK.
Vászon. 31,5×37. Illusztr. XIII. tábl.

Lotz Károly (1833—1904).

307. LEGYEZŐ-TERVEZET.
Vizfestmény. 20,5×40,5. Illusztr. XV. tábl.

Lotz Károly (1833—1904).

308. NŐI KÉPMÁS. (Angyalffy Erzsébet festőművésznő).
Vászon. 68×51.

Lotz Károly (1833—1904).

309. LÓ CSIKÓVAL. Jelzés lent jobbra: Lotz.
Vászon. 28,5×35,5. Illusztr. XIII. tábl.

Lotz Károly (1833—1904).

310. LÓ PARASZTHÁZ ELŐTT.
Vászon. 32×46,5.

Lotz Károly (1833—1904).

311. SZÉNABOGLYÁK. Jelzés lent balra: Lotz K.
Vizfestmény. 15×23.

Lotz Károly (1833—1904).

312. ILONKA HUGOM.
Vászon. 63×51.

Lotz Károly (1833—1904).

313. FÉRFI TANULMÁNYFEJ. Lent jobbra: C. L.
Lemezpapir. 40×29,5.

A mi képzőművészeti életünknek mindig voltak széplelkű hevülői és bátor szavú, hős lelkű heroldjai. Ide s tova húsz éve figyelem a magyar képzőművészeti életet s veszek benne részt magam is, tudom, hogy mindig voltak a művészeken kivül irók, gyüjtők, kávéházi vezérek és egyéb cigányok, akik szivügyüknek tekintették a művészet ügyét. Az azonban még soha nem történt meg, hogy egy aktiv politikus, nagy befolyású úr, akinek ezer a dolga és ezer a szál, mely a nagy politikához, a tekintélyt és érvényesülést jelentő országos politikához füzi, hogy egy akkora súlyos valaki így, ilyen szorosan egynek érezze magát a magyar művészet sorsával, a magyar művészek érdekeivel, ezt én még soha meg nem éltem. Hogyan!? hát Excellenciád nem csupán azért van itt, hogy dísze legyen egy testületnek és a testület dísze díszére váljék csillogó egyéniségének! Hát nem csupán arról van szó, hogy a politika durván kiáltó szinei mellé jól jön még a művészet finom árnyalása is! Hát Nagyméltóságod nem csak bokáig méltóztatik belépni a magyar művészet zuhogó hegyipatakjába, hanem egész testtel feszülő áradásában, mint valami magunk fajtájú, akinek nincs is más célja, dolga, elképzelése ebben az életben! Hogyan, hát Kegyelmességed nem csak dísz és nagyúri jóindulat, vagy kedvtelés, hanem szív szerint is ide tartozik és tűrhetetlennek tart itt valamit és nem tudja, miért van itt, ha nem tud használni és úgy értelmezi az elnöki tisztét, hogy az nemcsak titulus, sőt nem csupán kötelesség, hanem harc is, ha kell, harc, amiben el is lehet bukni! . . .

Ezt én még soha meg nem éltem.

Megérti most már, Kegyelmes Uram, hogy földöntúli boldogsággal élveztem a valószinütlenül grandiózus jelenetet: egy magyar úr, nagytekintélyű politikus, aki nem közgazdasági és politikai pozíciókért veszi magára egy nehéz és talán kilátástalan küzdelem minden ódiumát, hanem a szegény, magára hagyott hamupipőke magyar művészetért, melyen csak hamupogácsa a kereset, a legjobb esetben. Kegyelmes Uram, Ön nem csak szépen cselekedett, mikor személyes ügyévé tette a művészháborúság ügyét, de meg is erősítette hitünket a magyar művészetben. Mert mégis csak hatalmas mágnes a magyar művészet, ha magához tudja vonzani a politika előretolt acélállásait.

Hálás szivvel köszönöm Nagyméltóságodnak a felejthetetlen élményt, a nagyszerű tanúlságot, az újra éledő reménységet és kivánom, hogy az Ön elnöki széke legyen az az archimedesi pont, melyből ki lehet emelni a magyar művészet csatazajos világát a harmónikus együttműködés ideális szférájába.

Tisztelő hive

Gyöngyösi Nándor dr.



SIDLÓ FERENC: HONFOGLALÁS

A Szinyey Társaság jubiláris kiállításáról

LOTZ MŰVÉSZETÉNEK VILÁG-JELENTŐSÉGE*

Irta: KŐSZEGI LÁSZLÓ

Körülbelül egy időben Madarász Viktorral, Székely Bertalannal, Than Mórral és Zichy Mihállyal, — csodálatos termő-ideje volt ez a nagy magyar festő-lángelméknek, — Lotz Károly 1833-ban született. Nem magyar földön, — a hesseni Homburgban — s német atyától, de magyar anyától, ki aztán őt nem sokára magyar földön, Vácott és Budapesten nevelte. Első művészi tanulgatása egy kőfaragónál, szobrászi ábrándokkal kezdődött; meg is maradt Lotz a görög szobrok örök imádójának; festményei is sokszor szinesen föllebegtetett görög alakvilág. Budapesten Marastoninál tanult, majd Wienbe megy Rahlhoz, e wienerisch Michelangelohoz, kinek formáit — mint Than is — haza hozza Magyarországra. Itthon azonban, sokoldalú erejéhez képest, először táj- és genrefestő lesz: megkapja szemét s szivét a magyar puszta, melynek nagy ege, eget s messze láthatárt elöntő éthere természetesen bűvöli meg őt, ki később az azúrban csapongásnak oly mestere lesz a mennyezeteken. Táj- és genre-festészetéből nem sokára kiragadják a freskóalkalmak, de még Rahl modorában festi meg pesti vigadói (1866) s nemzeti múzeumi (1877) feskóit. De 1884 felé már olasz mesterekkel, Veronesevel s Tiepoloval érzi rokonságát — s ebben a szellemben koronázza meg mennyezetén Operánkat a zenei hullámokba verődött görög Isten-világgal. 1886—88-ban a Tud. Akadémia disztermében Rafael athéni iskolájával is versenyez. És egyre térségesebb, levegősebb,



LÁSZLÓ FÜLÖP: GR. APPONYI ALBERT

A Műcsarnok jubiláris kiállításáról

* Sorozatosan fogjuk hozni az illusztris szerző kiváló Lotz-tanulmányait, melyeknek kiadása a Tudományos akadémiának lenne kötelessége és érdeke.

étheresebb, és egyre finomabban csendülnek szinei, a magasban egyedül jól ható világos tonalitással. Alakjai pedig nemesebb tipusok a Tiepoloéinál. Parlamenti, curiai és királyi palotai freskóin még gyönyörűbben lebben az azúrba. Bakáts-téri templomi, pécsi dómi és Mátyás templomi falképein a vallásos és történeti festészet mélységei növelik még szinei és formái szépségét. Főúri paloták mennyezetein a Gráciák legédesebb csopongású gyermekének mutatja magát. Olajfestményei pedig a festőiség legzamatosabb s emellett legleheletszerűbb példái. Női arcképei a nemesség és finomság netovábbjai. S ezek mellett még kitünő mesteriskolai professzor is volt.

Eddigi méltatásai — csak itthoni viszonylatban ismerték el (amikor elismerték) nagyságát. Hogy a világpiktúrában kellene emlegetni, mint a XIX. század legnagyobb freskózóját s mennyezetfestőjét: ennek igazolására elemezzük itt jellemző alkotásait.

I. Az operai Lotz-menyezet.

Nagyszerűen uralkodik a főváros háztengerén a három nagy, keletre intő épitményünk: a halászbástyás Koronázótemplom, a Királyi palota és a Parlament. De Budapest meg van még koronázva magasabbról is, magyar kulturális lelkén, sőt egyetemes-emberi lelke csucsán, azzal az óriási, 45 méter kerületű falképpel, melyet *Lotz* Károly



KARLOVSZKY BERTALAN: GR. WENCKHEIM DÉNES

A Műcsarnok jubiláris kiállításáról

1884-ben az Opera mennyezetére festett. („Al secco", vékony fehér rétegre temperával. Sajnos, e véghetetlen értékű festmény ma már — az autóbuszoktól rázott Andrássy úton — hulladozni kezd. S még sajnosabb, hogy egy igazi jó fénykép sincs róla.). Nagyszerű koszorú, istenalakokból szőve, föllebegtetett s szineikben ujra-született görög szobrokból, kik az égi karmester Apollótól jobbra és balra érdekes hullámcsoportokban, a különféle zenei hangulatokat kifejezve helyezkednek el. A lantverő Apolló

énekére elragadtatással figyelnek, méltóságos pózokban, a felsőbb istenek, lejtve lebegnek a Múzsák és Gráciák, hullámzik a tenger isteni népe, tombol Dionysos és kísérete, és borús nagy imbolygással táncol szinte az alvilág is. S mindezen a rajz görögös előkelősége, a kompozició tiepolós könnyedsége, nemes szétszórtsága, a térségek mély, ugyancsak tiepolós érzésével; a színek, a tonalitás rózsás dicsfelhős keretében, változatosak, bársonyosan édesek és mindig jellemzők. Lotz az olajfestményein szintén föltétlen mestere a könnyed festőiségnek. „Alvó bacchánsnő"-je — sokkal inkább Manet „Olympiá"-jánál — az igazi példája annak az odalehelt festésnek, mely szinte nem is festékekkel dolgozik, hanem a piktori látocoronat musicam. Vizióba megy át a zene, mint Shelleynél. De járjunk el módszeresen, követve a kompozició nagyszerű rendjét.

Mindenekelőtt emeljünk ki egy külső mozzanatot, mely azonban igen fontos a festmény összhatására: azt a tökéletességet, mellyel a mennyezetkép az épület belső egészébe illeszkedik *keretezése által*. Széles, gazdagon tagolt arany kerete már majdnem barokk; pompás átmenetül szolgál így a renaissance-stílú épületből — Ybl sansovinós tömör bájából — a festmény barokkos jellegéhez. A jól beillesztett keret is átmegy az építészeti tagok közé, s mintha az egész épület-belső e festmény tartásáért volna s a fönséges célt szolgálná: *örökkévalóvá aratni a*

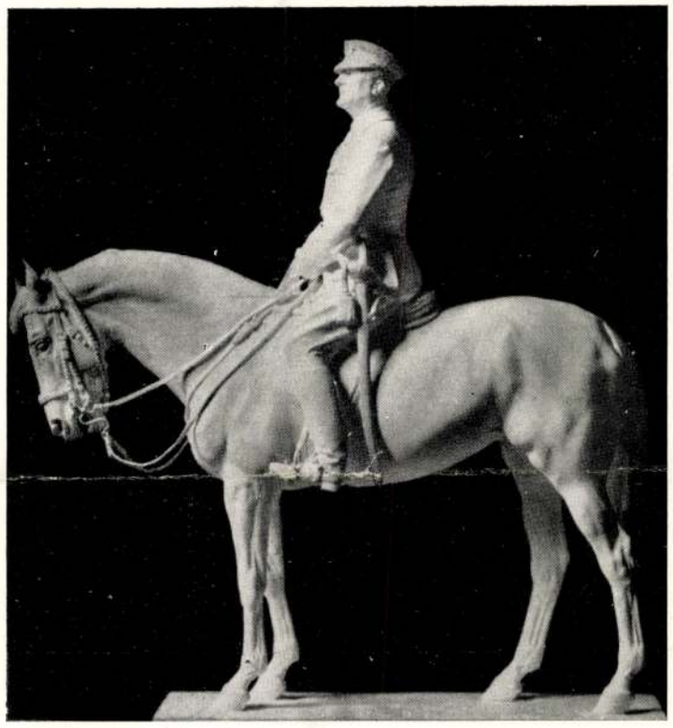

IFJ. VASTAGH GYÖRGY: HORTHY MIKLÓS KORMÁNYZÓ

A Műcsarnok jubiláris kiállításáról

más gyönyörének sóhajaival; érett korszakának színei pedig ábrándos édességükkel mintha az alkonyat első, sugárosabb feléből volnának ellesve.). Az operai istenalakok, festői apotheozisuk mellett, még fölmagasztosúlnak a legistenibb állapotba: a zenei kifejezésébe. Még átistenített istenek. S a belőlük font óriási körfűzér, — a legszebb, mellyel valaha a zenei elragadtatásában égig érő közönség fejét ékesítették, — a budapesti Operaházat a világ legszebb belsejű dalszinházává avatja. Megizenhetjük a görög ábránd barátainak, hogy magasabb, szebb helyre szállott az Olympus, zenei mennyezetre, Lotz rózsás dicsfelhőibe. Assumpta est Musica. A zene mennybemenetele. Rózsafelhőkbe szállt föl, mint kezdet óta teszi ezt Aphrodite anyja, a fölpárázó tengerhab.

A szinház görög eredetének fölmagasztosítása ez, festői látomásba. Nem „ut pictura, musica"; hanem: pictura *zenét a legfelsőbb részen, az épület belső egén.* Mintha e kerekségért volna az egész épület: e kerek égnyilásban megfogni a zenét, örök gyürűben tartani az ő örök hullámgyürűit. S érdekes még, mily röpke lesz ez óriás aranygyürű a szárnyak azon körsora által, melyet az alatta vonuló árkádok adnak.

Az a pont, ahonnét egy dalszinház igazi esztétikai élete szétárad: a karmester helye. És éppen e pont fölött — mely különben is a szinház főtengelyén helyezkedik el*) — mondom, éppen a karmester helye fölött emelkedik fönn a magasban, a mennyezeten, a fölmagasztosított karmester, Apollo, egy égien bájos emelvényen, mely felhőcskék és Hórák csoportjából van komponálva. Az isten alakja, bár egyenesen a főtengelyben áll, mégis repülni látszik, lant-

*) A főtengelyt éppúgy kihasználja Lotz, mint általában az ősi alaptényt: a szinház görög eredetét.

verő énekesi elragadtatásában és palástjának nagyszerű oldalra-lebbenésével. Repkednek babéros aranytincsei is. Az egész alak lebegő lendületet áraszt mindenfelé: zenének, vonalaknak és színdús ragyogványnak hullámait. Bűvös széláram hullámoztatja az óriási körben az istenalakokat, s a nagy fűzéren belül az összes alakok hat csokorba verődnek, Apollo kis csoportján kívül.

Nézzük Apollo jobbja felől az első csoportot. Szinte a zeneisten lényegének első kihullámzása, állandó szép ábrándgomolyának friss kivetítődése: a Múzsák csoportja. Ballet, spirálisban repülő; a legmerészebb bonyodalmú festménykompozició a világon; Bach polifóniáival verseng. S bár az



BOSZNAY ISTVÁN: PARKBAN
A Műcsarnok jubiláris kiállításáról

alakok vonalai polifón szerelembe fonódnak, mégis tisztán megkülönböztethető mindegyik Múzsa a másiktól, a remekül sikerült „fed-metszés" folytán: az alakok egymást oly pontokon vágják át, amelyekről az elvágott vonal biztos folytatódása elképzelhető; pl. nem térdben vagy könyökben, honnét sokfelé sugározhatnának a vonalak. Az alakok színei is táncolnak, változatosságukban, és segítik az alakokat egymástól, minden összefonódottságuk mellett is, értelmes szép külön életre válni. És e bonyolult kilenc alak egysége, hatalmasan kicsapó szép hullámvonala, örökké magán viseli annak a kihullámzó első gesztusnak üdeségét, mellyel az ihletett festő a komponáláshoz fogott, épp oly biztos kézzel, mint Apollo a lantja pendítéséhez. A Múzsák nagyszerű lebegését-csapongását rózsás szépségek gomolygása követi. Mint boldog órák szép emlékei: a Gráciák, Aphrodite, Ámor és Psyche, rózsafelhők az égen. Szeliden lángoló drapériának ivelése alatt áll az „aranyos" Aphrodite, tükrébe néz, úgy élvezi a zenei hullámoktól még szebbre ringatott vonalait. Psyche, a mélázó lélek, a drapéria árnyában áll, ibolya-illatú színeivel. A három Grácia, meglepően új csoportosítással, lebegő kompozicióban rózsázik; drapériájuk átlebbenése — mozarti lengeség — összekapcsolja őket a Múzsák bachfugás csoportjával.

A harmadik csoportban, a tengerében, a legősibb kapcsolatát látjuk a szerelemnek, szépségnek és művészetnek a *tengerrel,* mely a zenének is ősanyja. A tengeri szél az, ami Aphrodite fölé ivelteti azt az édes lángú drapériát; s lenn, ahol a szépség istennőjének csoportja a tengeri csoporttal érintkezik, még egy fuvallat: a kagylójába fuvó tritóné. Ugyanitt egy másik alak, egy Nereida, boldog taglejtéssel nyujtja egy széles kagylóban a Szépség felé a Tenger kincseit. Fölajánlja hát magát a Tenger, leheletével, hullámzúgásos, tritónbúgásos zenéjével és gyöngyeivel, — az ő legszebb szülöttének. Poseidon is és vele Amphitrite, felhőkön ülve, hullámokká vált felhőkön, melyeket szinte az édesen hajladozó Nereidák vonalai — wagneri vonalak — ringatnak, Poseidon s Amphitrite is imádó tekintettel csüngenek a Rózsáson. S a tenger isteni népe fölött, sötéten izzó vággyal és az Aphrodite fölé ivlő drapériával párhuzamos foltban lendül Aeolus csoportja, szárnyas géniuszaival, violás viharfelhőben. Lenn egy lantverő Nereida éneke csipkézi a mély hangok tombolását.

De im az ősi zenei fuvallat, a szél, a hullámok nagy zendítője, — tulajdonképen a baloldali szomszédságból veszi



KOMÁROMI KACZ ENDRE: EMLÉK A 70-ES ÉVEKBŐL

A Műcsarnok jubiláris kiállításáról

eredetét. A háborgásoknak minden tengerviharnál mélyebb forrásuk a szív, a mámoros lélek, melyet a dionysosi csoport képvisel. Az előkelően összhangzatos Apollótól, a klasszikus szellem karmesterétől, távolodva így jutunk, crescendoban, egyre ősibb és vadabb érzések felé, ellenkező pólusra. És bizonyos nietzschei nagyvonalúsággal, — ami Lotz mélységes zene-filozofiáját érezteti, — a főtengelynek ellenkező pontján találjuk is bacchanaliájával Dionysost, mint a barokk szellem karmesterét, szemben Apolloval. Villámosan szétrobbanó formai és színbeli hatások, csupa vér és tűz, — miknek barokk crescendója fölkavarja a mélyeket, egészen az alvilágig, mely a következő csoportot alkotja. Ennek tulsó szélén is ott a fölkavarás, mely már a lelkiismeret nagy fölkavaró hatalmaival, az Erynnisekkel tombolja szinte ki magát; s fölöttük még egyet cikázik — Pluto virágrabló, Persephonet vivő mozdulata. De ezek és a bacchanalia között nehéz gyászú örök pihenés: sötét drapéria alatt trónol az Álom s a Halál, velük még az Éj istensége... Majd utánuk, Pluto fölött, a vér és tűz reflexe kihivja az égen Irist. A legédesebb átmenet; mintha Beethoven Pastoralejának vihar utáni ütemei volnának. Iris szineiben, mint még a legvégén a Nikéiben, vált rokoni csókot a lotzi művészet a tiepoloi legétheribb festőiséggel.

S itt átmegyünk immár az Olympus étherébe, örök derűjébe, mely a legszebben azon a mondhatatlan áttetszőségű fehér felhőn át ragyog, mely a főisten csoport ormán, Zeus mögött tündöklik. Az örök azúrban fehéren trónoló nyári felhő, — az olympiai Zeusról való chryselephantin látomásnak eredete, — ilyesmit érzett meg itt a nemes műveltségű Lotz. Intuitiójában nem kisebb ő itt a görögség oly finom magyarázójánál, mint Walter Pater.

Zeus mellett Hera, az apollói akkordok örök összhangjába simuló szép vonalakkal. Jobbról alattuk a sisakos, lándzsás Athene, jellemző hideg-kék palástban és a zenei elragadtatást is fegyelmező bölcseség nyugodt, oszlopszerű

pózában. Balról lejebb Ganymedes; merész comb-attitudejének vonalaival nagyszerűen rokonúl a sas vonalaihoz. Legalul Hephaistos, jellemző tűz-piros sipkában. Hermes pedig a vagyonos világfi (Merkúr) fesztelen pozitúrájával áll ott, mint Riedl Frigyes jegyezte meg szellemesen.
A nagy körfolyam, — a zenei hullámokkal tornyosúló, kélő és szálló istenesoportok körfolyama, — utolsó szép hullámverését Nike alakjában fejti ki, az elragadtatás koszorút-nyujtó kifejezésével Apollo felé. Alatta lebeg még a magasabb rózsás élet-örömnek, a zene üdítő áldásának, másvilági fényre nyitó *hajnalának* kifejezőjéül — Aurora, a rózsa-szóró ...
Istenekhez méltó zene lebegjen is mindig e mennyezet alatt, áldó, *emelő* szép *összhatásos* zene, mint amilyen a teremtő Isten stilusa, — nem pedig a hisztérikus sátánnak mindenáron „jövő"-be szökellni akaró hang-tántorgásai!

TÁRLATOK

AZ ORSZÁGOS KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT JUBILÁRIS KIÁLLÍTÁSA

Tüntetés és ellentüntetés jegyében nyilt meg a Képzőművészeti Társulat ünnepi kiállítása fennállásának 70 éves jubileumán. Ami még Magyarországon nem történt, a művészek egy tekintélyes része bojkott alá vette a kiállítást. Nem fontos az, hogy a bojkottot sikerült-e keresztülvinni, vagy sem, az a fontos, hogy egy ilyen bojkott elkövetkezhetett. Ez világosan mutatja, hogy a Műcsarnokban követett adminisztrációs vagy művészeti politika nem jár helyes utakon. A magyar művészek egyetemének érdekeit kell szolgálnia egy olyan minden pártokon felül álló testületnek, mint az Országos Képzőművészeti Társulat, hiszen a Műcsarnok bérletét is ezen a címen élvezi. Az a körülbelül 700 kiállított műtárgy, mely zsúfolásig megtöltötte a Műcsarnok helyiségeit, azt bizonyítja, hogy a magyar művészek nagy többsége nem a bojkottálók mellé állott, hanem a Műcsarnok mellé. Ez a körülmény még akkor is a



CZENCZ JÁNOS: ÜLŐ AKT
A Műcsarnok jubiláris kiállításáról

jubiláris kiállítás rendezőit igazolja, ha arra is gondolnánk, hogy a kiállítóknak legnagyobb része nem igazságot tenni ment a Műcsarnokba, hanem egyetlen célja az volt, hogy kiállítson, kiállítson abba a Műcsarnokba, mely az egyetlen reprezentativ kiállítási csarnokunk. Nem lehet vitássá tenni azt, hogy a művészek nagy többsége a bojkotthirdetés ellenére is részt vett a jubiláris kiállításon. Éppen igy nem lehet azonban vitássá tenni azt sem, hogy a jubiláris kiállításról nagyon sok kiváló művészünk tartotta magát távol és ezzel a magatartásával hiányossá tette a jubiláris tárlat sikerét. Helytelen lenne az a beállítás, mint hogyha csupán a Szinyei Társaság tagjai tüntettek volna távolmaradásukkal. Rajtuk kivül is számos kiváló művész érezte szükségét annak, hogy tüntessen az ellen a rendszer ellen, mely ma a Műcsarnok kiállításainak sorsát kezében tartja. Hogy a két párt közül melyiknek van igaza, mi most nem firtatjuk és a jubiláris kiállítás kapcsán nem is ez érdekel bennünket elsősorban. Szerintünk a pártok igazságánál fontosabb a magyar művészet igazsága és ez az igazság azt követeli, hogy a magyar művészet egésze egyetemlegesen találja meg érvényesülését a Műcsarnokban. Bármit mondjanak a művészeti csoportok egyes vezetői, vagy a Társulat alapszabályai, az mind nem visz közelebb bennünket az igazsághoz, mert az igazság a magyar művészet zavartalan fejlődésének irányába esik. Ami ezt a fejlődést jótékonyan befolyásolja, az az igazság. A



KEMÉNY NÁNDOR: ÖNARCKÉP
A Műcsarnok jubiláris kiállításáról



BR. HATVANY FERENC: AKT
A Szinyey Társaság jubiláris kiállításáról

jubiláris kiállítás mérlege az, hogy nem tudta képviselni a magyar művészek egészét, tehát a maga jubileumi multját is csak hiányosan képviselte, amit az is igazol, hogy a kiállítás nem emelkedett fölül egy jobb átlagú téli kiállítás színvonalán. Karlovszky, Zala, Bosznay, László Fülöp mellett felvonult a kiállításon egy sereg kitünő művész, de valljuk be őszintén, hogy hiányoztak a jubiláris tárlatról egész szép számmal a jubiláris érdemeket jelentő nevek. A kiállítás részletes ismertetését termek szerint következőkben adjuk.

I.

Az első terem válogatottan kvalitásos művek gyüjteménye. Nagyrészt kitünő munkák és még ezek között is messze kimagaslik *Karlovszky* Bertalan és *László* Fülöp háromklasszikás műve. Érdekes igy egymás mellett látni a két kiváló magyar mestert, két ellentétes művészi felfogás klasszikus képviselőit. László Fülöp a portré zsonglőri ügyességű bűvésze, aki tévedhetetlen pontossággal tudja kikeresni azokat a legszükségesebb vonásokat, melyek egy arcot karakterizálnak. Az ember elámul, ha ecsetje utját figyelemmel kisérve kénytelen megállapítani, hogy az egész portré szinte alla prima van festve. Ahova ecsetjét letette, oda László Fülöpnek nem kell még egyszer vissza menni, az a folt tévedhetetlen biztossággal adja vissza az arc karak-

KÉPZŐMŰVÉSZET

FŐSZERKESZTŐ: GYÖNGYÖSI NÁNDOR DR.

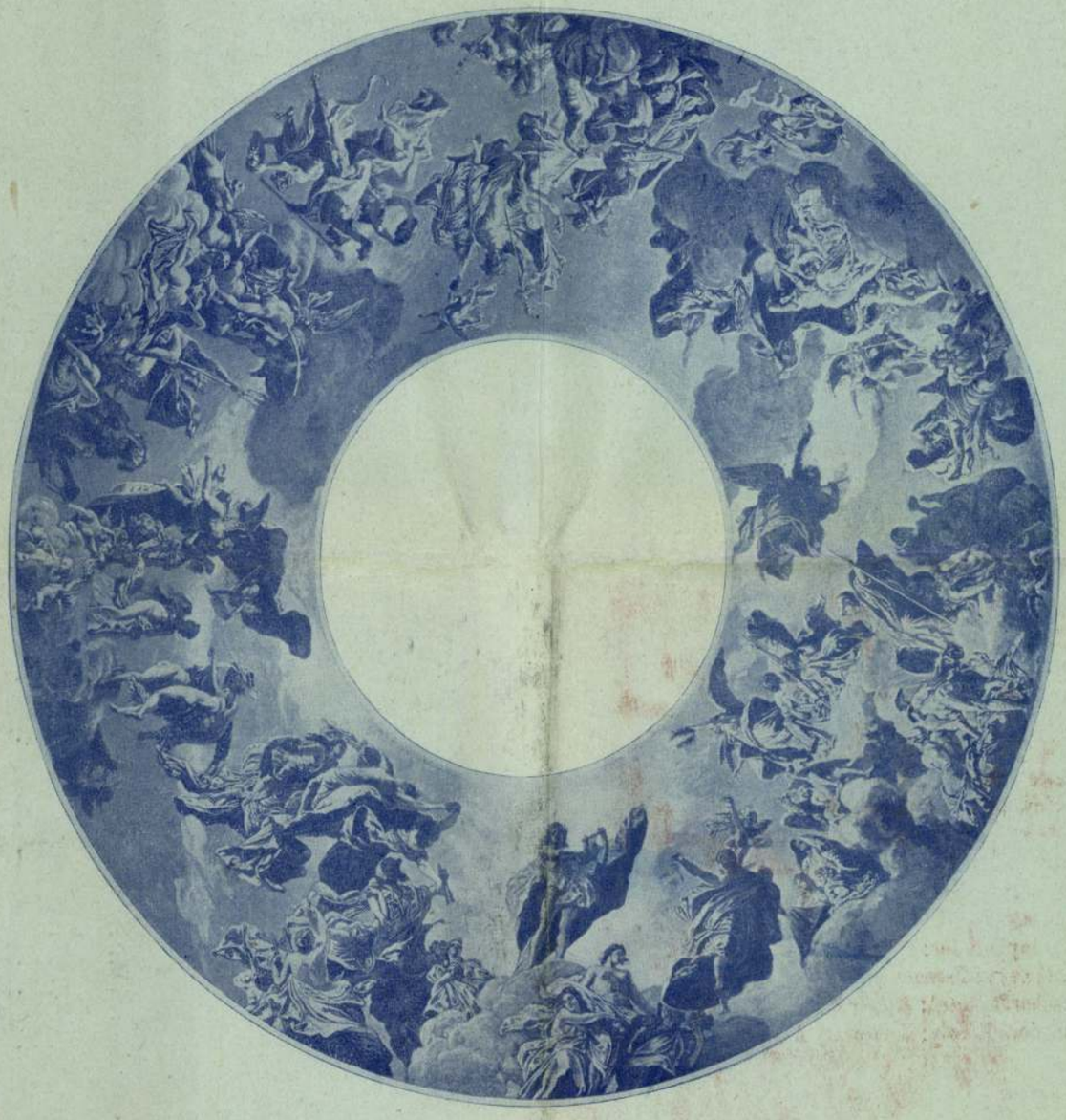

LOTZ KÁROLY: AZ OPERAHÁZ MENYEZETE

V. ÉVFOLYAM 37. SZÁM

1931. FEBRUÁR

V. ÉVFOLYAM 37. SZÁM 1931 FEBRUÁR

KÉPZŐMŰVÉSZET

MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

Szerkesztőségi fogadóórák délután 3—5-ig. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest V., Katona József ucca 27

Telefonszám: Aut. 161—56.

Előfizetési ára: Egész évre 24 pengő, félévre 12 pengő, Egyes szám ára: 3 pengő.

Előfizetés külföld számára egész évre: 30 pengő, félévre 15 pengő.

Megjelenik minden hónap elsején, kivéve július és augusztus hónapokat.

TARTALOMJEGYZÉK:

Gyöngyösi Nándor dr.: Levél Ugron Gábor kegyelmes úrhoz 30
Kőszegi László: Lotz művészetének világjelentősége . . 32
Az Országos Képzőművészeti Társulat jubilaris kiállítása (gy., Boross Mihály, dr. Dénes Tibor) 30
A Szinyei Társaság jubiláris kiállítása, Soósné br. Korányi Anna kollektiv kiállítása, a Nemzeti Szalon csoportkiállítása, stb. 45
Hamvas Magda: A porcellán 49
Hírek 51

A KÉPEK JEGYZÉKE:

Lotz Károly: Az operaház menyezete . . a cimlapon
Krusnyák Károly: Család 29
Zala György: Az Országos Casino hősi emlékműve 30
Sidló Ferenc: Honfoglalás 31
László Fülöp: gr. Apponyi Albert 32
Karlovszky Bertalan: gr. Wenckheim Dénes . . 33
ifj. Vastagh György: Horthy Mihlós kormányzó . 34
Bosznay István: Parkban 35
Komáromi Kacz Endre: Emlék a hetvenes évekből 36
Czencz János: Ülő akt 37
Kemény Nándor: Önarckép 38
br. Hatvany Ferenc: Akt 38
Burghardt Rezső: Rainer Mihályné 39
Lünsdorf Károly: Berzeviczy Albert 39
Englerth Emil: Kepes Kató arcképe 40
Gál János: Hátakt 41
Révész Imre: Munka közben 42
Szentgyörgyi István: A szegedi egyetem alapitása . 43
Kacziány Ödön: Pityókosan 44
csallóközi Farkas Lőrinc: A szentesi határban . . 45
Páris Ila: Önarckép 46
Thomae Aladárné: Ilma 46
N. Sashegyi Kálmán: Dunai füzes 47
Fodor Ferenc: Defregger szülőháza 48
Bory Jenő: Madonna 49
Huber István: Fekete gyöngy 49
Torday Imre: A téli Duna 50
Bokor Vilmos: Kompozició 51

Tevan nyomda és könyvkiadóvállalat Békéscsaba

KÉPZŐMŰVÉSZET

FŐSZERKESZTŐ: GYÖNGYÖSI NÁNDOR DR.



LOTZ KÁROLY: CORNÉLIA

V. ÉVFOLYAM 41. SZÁM

1931. JUNIUS

V. ÉVFOLYAM 41. SZÁM 1931 JUNIUS

KÉPZŐMŰVÉSZET

MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

Szerkesztőségi fogadóórák délután 3—5-ig. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest V., Katona József ucca 27.
Telefonszám: Aut. 161—56.

Előfizetési ára: Egész évre 24 pengő, félévre 12 pengő, Egyes szám ára: 3 pengő.
Előfizetés külföld számára egész évre: 30 pengő, félévre 15 pengő.
Megjelenik minden hónap elsején kivéve julius és augusztus hónapokat.

TARTALOMJEGYZÉK:

Kőszegi László: Lotz művészetének világjelentősége (A Cornéliák) 126
Felvinci Takács Zoltán: Őskor és jelenkor a japáni festészetben 131
Bálint Lajos: Művészportrék 135
Gy. N.: A Műcsarnok Tavaszi Tárlata . . . 137
Tárlatok 146
Hírek 148

A KÉPEK JEGYZÉKE:

Lotz Károly: Cornélia a címlapon
„ „ „ 126
„ „ „ 127
„ „ „ 128
„ „ „ 129
„ „ „ 129
„ „ „ 130
„ „ „ 131
„ „ „ 132
„ „ „ 132
„ „ „ 133
Taikwan Jokoyama: Haha madár 134
Shoen Uemura: Ruhaszellőztetés 135
Karlovszky Bertalan: Ákos Erzsi színművésznő 136
Udvary Géza: A Sindaco 137
Nádler Róbert: Berán Lajosné 138
Burghardt Rezső: A Balaton vihar előtt . . 139
Wellmann Róbert: Koesler János 140
Kövér Gyula: Ezüstruhás nő 141
Kárpáthy Jenő: Nyári áradás Zebegénynél . 142
Gábor Móric: Scheuer Róbert 143
Kunwald Caesar: gr. Ambrózy Lajos . . . 144
Szilágyi Ignác: Gyümölcsök 145
Kolár Nándorné: Csendélet 145
Rökk Károly: Állatvásár 145
Tóth Gyula: id. Dörre Tivadar 146
Gosztonyi Alice: Kisgazda 147
G. Borbély Gizella: Dürer-plakett 147

Elek nyomdai műintézet Budapest, Vörösmarty ucca 5.

PÁLYÁZATI HIRDETMÉNY NAGYATÁDI SZABÓ ISTVÁN SZOBRÁRA. A Nagyatádi Szabó István Szoborbizottság pályázatot hirdet Nagyatádi Szabó István Budapesten felállítandó emlékszobrának terveire. A pályázat feltételei a következők:

1. A szobor helye a Földmüvelésügyi Miniszterium Kossuth Lajos-téri homlokzatának az Alkotmány ucca felé eső szárnya előtt levő parkterület középrésze úgy, hogy a szobor tengelye a közép- és sarok-rizalit közé eső öt árkádos épületrész középső árkádjának tengelyébe essék. A szobor itt úgy helyezendő el, hogy a szobor és talapzat körvonalai a szobor hátterét képező árkád ívét figyelembe vegyék. A szobor elhelyezését feltüntető helyszínrajzok a m. kir. földmüvelésügyi miniszterium titkári hivatalánál (Kossuth Lajos tér 1., I. em. 101. sz.) díjtalanul szerezhetők be.

2. A szoborművön Nagyatádi Szabó István alakja, talapzatán pedig gróf Bethlen István és Nagyatádi Szabó István történeti jelentőségű kézfogását ábrázoló dombormű helyezendő el. A talapzaton alkalmazandó felirat a következő:

NAGYATÁDI SZABÓ ISTVÁN.

„Nem sebeket ütni, hanem sebeket gyógyítani jöttünk a parlamentbe".

3. A szobormű főalakja bronzból, az alkalmazandó dombormű aranyozott bronzból, a talapzat pedig fagy- és időálló nemes márványból készítendő.

4. A pályaművek 1 : 5 arányú gipszmodellben készítendők el. A pályaművekhez mellékelni kell az elhelyezést feltüntető helyszínrajzot, valamint a tervezett szobor frontális képét a megfelelő homlokzatrésszel kapcsolatosan — a rendelkezésre bocsátott helyszínrajz méretében. Mellékelni kell továbbá a szobor leírását, az alkalmazandó anyagok pontos feltüntetésével, valamint a szobor összes költségeire vonatkozó részletes költségelőirányzatot. Ezek a költségek az 50.000 P-t nem haladhatják meg.

5. A pályaművek **1931. évi szeptember hó 15.** napján déli 12 óráig küldendők be az Országos M. Kir. Iparművészeti Múzeumba (IX., Üllői út 33.) a kísérő iratokkal és a jeligés levelekkel együtt.

6. A pályázat titkos, tehát a pályaműveket jeligével kell ellátni és egy ugyanavval a jeligével ellátott levélben a pályázó nevét és lakcímét mellékelni.

7. A pályázaton minden magyar honos egy vagy több pályaművel vehet részt.

8. A pályaművek beküldésére megjelölt határidő után beérkező művek, vagy a pályázati feltételekkel ellenkező művek a pályázaton nem vehetnek részt.

9. A pályázat felett egy a szoborbizottság által alakított bírálóbizottság dönt, melynek elnöke a m. kir. földmüvelésügyi miniszter, tagjai pedig a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium, az Országos Magyar Képzőművészeti Tanács, a m. kir. Szépművészeti Múzeum, a m. kir. Képzőművészeti Főiskola, Budapest Székesfőváros, a Fővárosi Közmunkák Tanácsa, valamint a szoborbizottság képviselői. A bírálóbizottság a pályaművek beérkezte után magát legfeljebb három szobrászművésszel kiegészítheti.

Ez a bírálóbizottság a pályaművek feletti döntését legkésőbb **1931. évi szeptember hó 30-ig** fogja meghozni.

10. A szoborbizottság a pályázatra a következő díjakat tűzi ki: I. díj a szobor kivitelével való megbízás, II. díj 2000 P, III. díj 1000 P, IV. díj 800 P. A bírálóbizottság ezenkívül négy pályaművet egyenkint 500 P-ért megvásárolhat.

11. A bírálóbizottság fentartja magának a jogot, hogy amennyiben a pályaművek között kivitelre alkalmas művet nem találna, a kiviteli megbízás kiadása nélkül a többi díjakat, vagy azok egyrészét kiadja, esetleg azok összegét megváltoztatja, vagy belátása szerint csak vásárlásokat eszközöl.

12. A pályaművek a díjak odaítélése után kiállításra kerülnek.

ERDÉLYI

csász. és kir. udvari műintézete

IV., Semmelweis ucca 2.

a Kossuth Lajos ucca sarkán.

Telefon: 895—03.

Művészi reprodukciók,
interieur felvételek, csoportok és arcképfelvételek
a megrendelő saját otthonában.

A Képző művészet májusi számában a Székesfővárosi Könyvtárról leközölt illusztrációk a műintézet felvételei.

56.-ik közhasznu és jótékonycélu

MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMI SORSJÁTÉK

17.000 nyereményt sorsolnak ki 250.000 pengő értékben. Felemelt főnyeremény

40.000

Nyeremények: **20.000** P. **10.000** P. 2-szer **5.000** P. 4-szer **2.500** P. 6-szor **2.000** P. 10-szer **1.000** P. stb, melyek mind készpénzben fizettetnek ki.

Huzás junius 10-én.

Sorsjegy árak: **Egész 3.— P. Fél 1.50 P.**

Kapható minden bank-, sorsjátéküzletben és dohányfőzsdében. Postai rendeléseket, a pénz előzetes beküldése után azonnal teljesit a Székesfővárosi M. Kir. Pénzügyigazgatóság Budapest, V., Szalay ucca 10.

Lotz művészetének világjelentősége

III.

A Cornéliák.

Lotz művészetének Magyarországon túlnyuló értékét eléggé igazoltuk már két legnagyobb mennyezetének, az operainak és a kúriainak, méltatásával. Ez természetesen nem zárja ki, hogy alkalomadtán foglalkozzunk még — kisebb palotai mennyezetképein kívül — pécsi dómi falfestményeivel, a Tud. Akadémia dísztermének falképeivel, a mátyástemplomi falfestményekkel, majd a tihanyi mennyezetképekkel, a Parlament lépcsőházának mennyezetfestményeivel és utolsó nagy művével, a királyi palota Habsburg termének mennyezetképével. E művek jórészéről tanulmányaink készen is állnak, a legtöbbször ensembleos kereteiknek s főleg nagy művésztársának, Székely Bertalannak együttes méltatásával.

De Lotz azonkívül, hogy a XIX. századnak legnagyobb mennyezetfestője volt, túlrepül még a magyar határon a XIX. század legfinomabb olajfestőmesterei közé, sőt ezek fölött is nem egyszer még el a legvarázsosabb luministákig, Veroneseig és Tiepoloig. Azt már a legelső tanulmányunkban hangsúlyoztuk, hogy Manet Olympiájánál sokkal üdébben odalehellt a mi mesterünk hanyattfekvő bacchánsnőjének festőisége; a teste inkább van venusi habból és mégis plasztikusabb *hús*.



LOTZ KÁROLY: CORNÉLIA

Ki vitte Lotzot e harmatos fényességek felé? Micsoda múzsa ihlette őt, hogy Veronesenek és Tiepolonak olyan rokonává legyen, kiben e mesterek teljesen a Gráciák testvérei lettek?

A mester legkedvesebbik lánya, Cornélia, kit vagy negyvenötször festett is meg.

Mi volt az, amit az apa mint művész oly különösen érdekesnek talált a leányán?

Elsősorban érdekes mintázású feje, bájossága mellett is erős tagolású plasztikája. Nyakán bizton és könnyedén nyugszik e fej; az áll alsó vonala a nyaktól kecses szögletben válik el s finom, hosszú hullámmal lendül előre, ami azonban a profil harmoniáját nem bontja meg. Szembenézve pedig azáltal nyer sajátosan erős varázst ez a leányfej, hogy izzó



LOTZ KÁROLY: CORNÉLIA

dióbarna szemei azzal a távolsággal állnak el egymástól, melyet a görög felfogás isteninek nevezett. A szemek így széltében is uralkodnak az arcon; a lélek tükre istenien kiszélesedik, a szemöldökök felszárnyaló játéka is erősíti ezt a hatást. Kedvesen kötődő kiugrást kap az orr is, finoman, franciásan kissé fölfelé. A hajzat könnyed sisakjának erőt ad különös barnája, mely sokszor napfénytől átitatott elefántcsont-feketének érzik.

De mindenekfelett érdekesnek találta a művész a száját, gazdag plasztikájának merészségeivel, melyek legelevenebbike volt a szájsarkok kedves kis felgörbülése.

Egy *ilyen* érdekességű szájra kellett egyszer magamnak is egy szonettet írnom:

Ha száz tündérke állna zenekarba,
s hangszereik egy-egy csodavirág:
trilláik árama simulna rád
méltón, te száz kis láng, barokk vonalka!

Ringva kígyózva egyre bíborabbra
lobogtok s indák, hullámok, csigák
szeszélyivel hoztok bűvös zavarba.
Egész kis bíbor ékítmény-világ!

Nyujtózkodó szivecskék, csábos árkok,
mosoly kis völgyei, Ámorra vártok?
Hová hív száz ívével ez ajak?

Csodás, pajzán piros kérdőjelek!
Szívem aggály s remény között lebeg
e száz piciny diadalív alatt.

Mikor még a 4—5 éves leánykafejen virágzott ez az ily tipusú száj, a művész-apa Gerbeaud-piramissal ihlette a kis modellt a kitartó ülésre. Az ajkak duzzadó játékában van is valami több mint Gerbeaud-zamat; a szemek is, csillogó dióbarnájukkal, fölszívták a zamat lelkét: a művész-apa kedveskedni vezette apját a vágyainak fényországa felé. Együtt nyitották ki egyszer szemeiket Veronese ragyogványára és Tiepolo étheriségére, s ez olasz út óta találta magát a mester az igazi útján. Versaillesben is egyszer a leánya mögött érezte meg a szabad eges háttér teljes varázsát, mely azóta szerepelt többször



LOTZ KÁROLY: CORNÉLIA

akarását. És érdekes, hogy a széles ecsetvonások mily biztosan s gazdagon rezdülnek a száz apró hullámra, mely mind él a sommázó játék alatt.

S ami még beljebbről ihlette Lotzot, s amit még a fej plasztikájánál is varázsosabbnak érzett a leányán: az ennek csodálatos találkozása volt a művész legigazibb vágyával, a fényes szépségnek, a világos tónusoknak imádatával. Ez imádatnak leányba szökkent sugara volt Cornélia, ki aztán múzsaként és uralkodóbban a művein. S az ihletek ez örök tavaszi együttességének legszebb kivirágzása a kúriai mennyezetkép lett.

Cornélia édes unszolása hozta a világos costume-ök egyre gyakoribb szerepét e sok leányarcképre is. Egyszer még a versaillesi ihletés előtt, gyászban volt Cornélia, 14 éves korában. Ez időből való a Szépművészeti Múzeum feketeruhás Cornéliája. A korán delire fejlett leány diadalmas üdesége és ját-



LOTZ KÁROLY: CORNÉLIA

szi életkedve áttör itt a feketéken is. Nemcsak úgy, hogy csodálatosan érzik a sötét ruha alól az egész alak strukturája, hanem még a póz természetes könnyedsége által a fej és a két kéz világos foltjai valami kedvesen széthintett ritmust adnak.

Érdekes e képet összevetni a mellette levő Benczúr Dubarryjával. E másik nagy mester festőisége sokkal keményebbnek, élesebbnek látszik Lotzé mellett, mely a valóságnak meleg, könnyed mutatkozásával hat, amint a levegő körülfolyja a színfoltokat: a látszatot sajátosan leheletszerűvé teszi.

Ugyane falon van tovább egy másik Cornélia, mellkép, könnyedén elbillenő buste-pózzal, profilos fejjel, melyből finoman szárnyal ki a szempilla, az egész röpke beállításnak kipendüléseként. S az egész kép színhatásának valami mondhatatlan áttündöklése, izzása van.

Mindig más és más a beállítás, egyszer a 4—5 éves gyermekleány kedves kis világbanézése, majd a 12 éves serdülő lányka majdnem delnős eltünődése; a 14 éves „nagy" leányka üde pihenése, ötletre-kész csillanásával a szemeknek; egy másik 14 éves kori képen hieratikus merevség, valami kedves talányossággal, szinte azt hinnénk, hogy önnöntitkán fogja magát mindjárt elkacagni; a felnőtt leány képein a delnőséget valami mondhatatlan édes frisseség melegíti át, akár gitárral ábrándozik, akár szellemesen néz maga elé, akár diadalmas ünnepi ruhában áll Rembrandtkalappal; ez utóbbi képen különösen



LOTZ KÁROLY: CORNÉLIA



LOTZ KÁROLY: CORNÉLIA

önmagára eszmélése. Okakura Kakuzo valóságos izgató munkát fejtett ki annak érdekében, hogy hazájának művészete térjen vissza, a természetének megfelelő útra. Ő alapította azt a művésziskolát, mely a nyugati törekvésekkel szembehelyezkedve felkarolta ismét a régi nemzeti stílusokat. Így indult meg az a folyamat, melynek eredményeként áll előttünk a most megnyitott kiállítás anyaga is. E kiállítás képe egységes annyiban, hogy csak a régi nemzeti hagyományok alapjára helyezkedett művészek alkotásait mutatja be. Az Európát utánzó japáni festők művei nem láthatók itt.

Az egységes nemzeti kereten belül azonban különböző stílusokra ismerünk. Láthatók itt történelmi eseményeket ábrázoló e-makimonók („Kwansetsu Hashimoto", Dal az örök szenvedésről.), melyek élénken emlékeztetnek Ku Kai Chi, a 4-5. században élt kínai festő és a 12—13. századi nagy Yamato művészek alkotásaira. A Tujiwara korszak (897—1185) végtelenül finoman és előkelően lirikus és ékítményes Tota festőinek stílusát is élvezhetjük itt egy képen. (Tensen Ogju, „Holdas éjszaka" a kiállítás néhány legtekintélyesebb résztvevője (Taikwan Yokoyama Seiho Takeuchi) most is a régi kínai tusfestők és a tőlük leszármazott Kanó mesterek útján halad. A Momoyama korszak (1568—1615) nagyvonalú és ragyogó színhatású festőművészetét különösen szeretik a mai japániak. Budapesten csak azért nem látható sok ilyen stílusú festmény, mert azok nagy méreteiknél fogva, nem voltak Európába szállíthatók. Annál több alkotás képviseli a Genroku korszak (1688—1704) legnagyobb emlékű mesterének, Kórinnak stílusát. A Maruyama és a Shijó iskola, mely a 18. században Japánban is beköszöntött realizmus szellemének megfelelően az eddig említetteknél tárgyilagosabb felfogással ábrázolta a természetet, egyszerűen beszélve ma is el. Kyoto festőművészei például legnagyobbrészt ennek a felfogásnak hódolnak. A 17. században keletkezett



LOTZ KÁROLY: CORNÉLIA

ukiyo-e, melyet nálunk népszerű termékei, a színes fametszetek tettek inkább ismertté, ugyancsak kedvelt a mai japáni művészek közt. Legjellemzőbb alakjai, a tarka brokátruhába öltözött táncosnők és lovagjaik, több színpompás képen láthatók ezen a kiállításon is. Nem hiányzik itt azonban a manapság ismét erősen felkarolt kínai jellegű bunjingwa sem. Ez a technikai ambició nélkül dolgozó irodalmi jellegű festőművészet, mely a régi Japánban a 18. században terjedt el, ma ismét korszerűnek bizonyult.

Igaz tehát az, amit a kiállítás rendezője, Jashiro Jukio tókiói professzor állít, hogy a régi japáni történelmi festőiskolák még ma is élnek, vagy legalább is a jelenkorig terjed a hatásuk.

Véleményem szerint tulajdonképen úgy áll a dolog, hogy ez iskolák formakincse, hangulata csakugyan eleven érték ma is. Japánban nem kellett a törté-

nelmet századokat, sőt évezredeket átugorva helyreállítani, mint nálunk. Európában 4—500 évvel ezelőtt szünt meg a középkor. Japánban csak a mult század második felében. A most javakorukban levő művészek még olyan mesterektől tanultak, kik a régi népiskolákban nőttek fel.

Azonban mikor Japán elfogadta az európai tudomány vívmányait, sok tekintetben véglegesen szakított multjával. Művészetében két dolog változtatott lényegesen a helyzeten: az egyik az anatómia,



LOTZ KÁROLY: CORNÉLIA

a másik a távlati látszat törvényeinek elsajátítása. A régi keletázsiai művész ezekről mit sem tud. Neki eszébe se jutott megismerkedni a csontrendszerrel és az izmokkal, hanem megtanulta azt, hogyan kell összefoglalni a formákat iskolája törvényei szerint bizonyos vonalképekké, akárcsak az írásjegyeket, (melyek eredetileg szintén képek voltak) és ezeket addig gyakorolta, míg kalligrafikus tökéletességgel tudta festeni. A formákkal az iskola stílustörvényeinek keretén belül szabadon bánt. A távlatot nem a látszat törvényei szerint festette, hanem úgy, ahogy a kifejezés szempontjából szükségesnek látta. Keletázsia festőművészete egyáltalában a régi kínai írásból, azzal együtt és annak törvényei szerint fejlődött. Az írás viszont szent dolog volt a régi Kínában, hol írott vagy nyomtatott papírlapot bemocskolni égbekiáltó bűn volt. Az írásban ugyanis az író és az írás tárgyának szellemét látták.

Az igazi nagy művész ősrégi keletázsiai felfogás szerint nem festő, ki a valóság látszatát állítja elénk, hanem alkotó, ki életet ad. A régi Kína nagy festőművészeiről legendákat ismerünk, melyek szerint ők sárkányokat és egyéb állatokat festettek, melyek képeik befejeztével életrekeltek. LiLung Mienről, ki 1106-ban halt meg, azt mesélték, hogy a császár lovai, melyeket ő festett le, megdöglöttek. Oly mélyen hatolt ugyanis a művész az állatok lényébe, hogy kilophatta lelküket. Kose no Kanaoka, a japáni Fujiwara-korszak (897—1185) legnagyobb festőművésze a monda szerint ugyancsak festett volna egy csodás lovat, mely éjszakánkint elkalandozott és csak azzal tudták egy helyben tartani, hogy kikaparták a szemét. Ezt a csonkítást Belsőázsia és India mohamedánjai, az emlékek tanusága szerint számtalanszor alkalmazták, hogy a buddhista vagy hindu művészek alkotásait hitük szerint ártalmatlanná tegyék.



LOTZ KÁROLY: CORNÉLIA

Kétségtelen hát, hogy a művészek által életre keltett szellemekben való hit, mint az ősforrásból származó örökség, a festőművészetről alkotott fogalom alapja volt a régi Keleten. Ezért maradhatott hát ott a festészet minden éles természetmegfigyelés ellenére is mindig jelképes és ékítményes. Ezért tartott ki a legszigorúbb következetességgel a vonalas ecsetrajz mellett. Ezért mellőzte az egész Kelet művészete a vetett árnyék ábrázolását.

A Kelet nagy művészei sohasem akartak „ábrázolni". Ábrázoló művészet a keleti festőművészet alapgondolata szerint voltaképen nincs. Az őskori ember felfogása szerint nem volt külön öncélú festészet. A rajzolás és festés vallásos tényked és, életet adó vagy megszüntető varázslás volt. Keletázsiában azután tudat alatt ez maradt egészen az európai hatás beköszöntéig.

Az ecsetvonás valami csodálatos érték volt mindig a kínai és japáni festők szemében. Elsősorban aszerint becsülték, hogy mennyi mozgást és erőt éreztet. Minél több határozottságot, minél biztosabb és gyorsabb kezet éreztek ki belőle, annál tökéletesebbnek látták a benne megnyilatkozó művészetet. A biztos és erőteljes vonásra azt mondta a kínai műértő, hogy „isteni" (chen). Ebben azután magát az életet látták és élvezték, nem pedig a valóság látszatát, melyet a nyugati festőművészet alkotásai szoktak kelteni. Bármennyire csodálatosan hangzik tehát, a régi keletázsiai művész szerint a való élet az ő elvont, ékítményes és jelképes ecsetvonásaiban lakozik, nem pedig a valószerű ábrázolásokban.

Beköszöntött azonban Japánban az 1868-iki nagy reform, a nyugati műveltség, tudomány és művészet vívmányainak átvétele és ennek következtében a japáni művészek szemében és érzésében megváltozott a valóság fogalma. A japáni festő ma már úgy érzékeli a formát és a színt, ahogy mi érzékeljük. Ma már nem érzi többé, azaz tudata alatt sincs az az érzés, hogy szellemek fölött gyakorol hatalmat. Ma már a testről vesz tudomást elsősorban és a testiség éreztetését, a testi valóság látszatának keltését tartja ő is legfontosabb feladatának.

Ezért merem állítani, hogy a multba visszatekintő japáni festő és régi világból való elődje közt lényegbevágó a különbség. A régi történelmi hangulatot, a mi érzésünk szerint nagyon szépen adják vissza a mostani művészek, de vajjon mit szólnának festményeikhez az ősök, kik minden különböző formát kifejező vonal meghúzására külön szabályt alkottak, kiknél minden ecsetvonás el tudta árulni, hogy a művész milyen iskolához tartozik?

Eltünt-e hát vajjon örökre az a régi Kelet, mint ahogy eltünt nálunk az ókor, a középkor és a renaissance? Egészen biztos, hogy épen úgy változtak a korok, épúgy változtak a korok szellemei Ázsiában is, mint Európában. Ott azonban megmaradt mégis a történelmi folytonosság egészen a legújabb időkig. Kína és Japán lakossága az őskortól kezdve egy helyben maradt és ha lehet különbséget tenni valahol civilizáció és kultúra közt, a távol Keleten lehet elsősorban. Ott érzik azonkívül azt is, hogy amilyen mértékben kell hasonulniok a Nyugathoz, olyan mértékben kell különbözniök is tőle. Egyéniségükhöz, egyéni lelki műveltségükhöz ragaszkodniok kell.

Legyünk hát óvatosak a jövendölésekben!

Felvinczi Takács Zoltán.

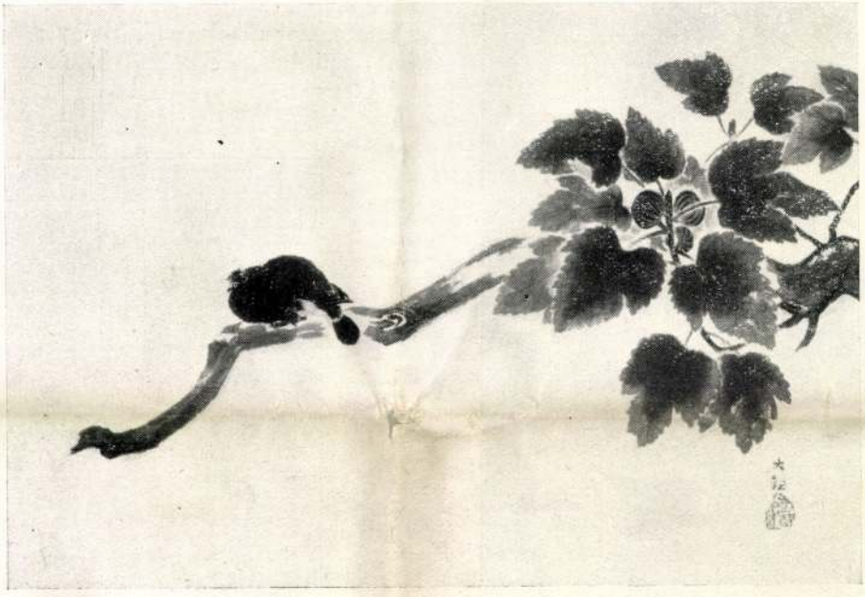

TAIKWAN JOKOYAMA: HAHA MADÁR

ORSZÁGOS MAGYAR SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM

A GRAFIKAI OSZTÁLY
LXVI. KIÁLLÍTÁSA

LOTZ KÁROLY RAJZAI

(Születésének századik évfordulójára)

1933 NOVEMBER HAVÁBAN

ORSZÁGOS MAGYAR SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM

A GRAFIKAI OSZTÁLY
LXVI. KIÁLLÍTÁSA

LOTZ KÁROLY RAJZAI

(Születésének századik évfordulójára)

1933 NOVEMBER HAVÁBAN

A kiállítást Dr. HOFFMANN EDITH, a Grafikai Osztály vezetője rendezte, ugyanő szerkesztette a leíró katalógust.

62278. — Athenaeum, Budapest

1. *a)* Fiatal férfi arcképe. Jelezve: Lotz. — Ceruza. — 89×55 mm. — 1905—509.
   b) Fiatal leány arcképe. Jelezve: Lotz K. — Ceruza. — 82×78 mm. — 1905—513.
   c) Szakállas férfi. Jelezve: Lotz K. — Ceruza. — 82×65 mm. — 1905—508.
   d) Férfi kecskeszakállal. — Ceruza. — 88×56 mm. — 1905—512.
2. Poseidon és Amphitrite. Vázlat báró Lipthay Béla palotájának egyik frízéhez. 1870 körül. — Olaj, vászonra. — 223×494 mm. — 1905—350.
3. Drapéria-tanulmányok az Egyetemi Könyvtár olvasótermének falfestményeihez. 1875. — Ceruza. — 296×239 mm. — 1905—607.
4. Tanulmányok a baloldali ülő nő alakjához a «Hektor búcsúzik családjától» című falfestményből. Markó-utcai főgimnázium, díszterem. 1876. — Ceruza és fehér kréta kék papiroson. — 316×415 mm. — 1905—1156.
5. Tanulmány az Egyetemi Könyvtár olvasótermének «Zene» című falfestményéhez. 1875. — Ceruza. — 272×190 mm. — 1905—1260.
6. Demeter keresi Persephonet. Vázlat báró Lipthay Béla palotájának egyik frízéhez. 1870 körül. — Olaj, vászonra. — 220×507 mm. — 1905—348.

7. Vázlat a Markó-utcai főgimnázium díszterének egyik lünettjéhez. 1876. — Olaj, kartonra. — 126×250 mm. — 1905—852.

8. *a)* Homerost a görög nép ünnepli. Vázlat a Markó-utcai főgimnázium díszterének falfestményéhez. 1876. — Tempera kék papiroson. — 168×120 mm. — 1905—446.

   b) Homerost a görög nép ünnepli. Vázlat a Markó-utcai főgimnázium díszterének falfestményéhez. 1876. — Tempera. — 284×207 mm. — 1905—445.

9. Szatír és nimfák. Vázlat báró Lipthay Béla palotájának egyik frízéhez. 1870 körül. — Olaj, vászonra. — 205×495 mm. — 1905—351.

10. Dávid. Vázlat a ferencvárosi templom keresztházának jobb szárnyát díszítő falfestményhez. 1874. — Olaj, vászonra. — 310×130 mm. — 1905—363.

11. Tanulmányok Andromache alakjához, a «Hektor búcsúzik családjától» című falfestményből. A hátlapon tanulmány Andromache fejéhez. Markó-utcai főgimnázium díszterme. 1876. — Ceruza és fehér kréta kék papiroson. — 443×315 mm. — 1905—1142.

12. Odysseust a phaeakok elérzékenyüléséről felismerik. — Olajvázlat vászonra a Markó-utcai főgimnázium díszterének falfestményéhez. 1876. — 500×352 mm. — 1905—372.

13. Tanulmányok Andromache alakjához a «Hektor búcsúzik családjától» című falfestményből. Markó-utcai főgimnázium díszterme. A hátlapon drapéria-tanulmány ugyanehhez az alakhoz. 1870. — Ceruza és fehér kréta kék papíroson. — 433×316 mm. — 1905—1145.

14. Rebeka. Vázlat a ferencvárosi plébániatemplom kereszthajójának jobb szárnyában levő falfestményhez. 1874. — Olaj, vászonra. — 302×136 mm. — 1905—364.

15. Iris, Zeus és Hera előtt. Vázlat báró Lipthay Béla palotájának egyik frízéhez. 1870 körül. — Olaj, vászonra. — 225×510 mm. — 1905—345.

16. Koldus. Tanulmány a «Szent István alamizsnát osztogat» című falképhez. Ferencvárosi plébániatemplom kereszthajó. Jobbszárny. 1874. — Ceruza és fehér kréta. — 374×304 mm. — 1905—720.

17. Drapéria-tanulmány az Ádám-féle ház (Főherceg Sándor-u. 4.) loggiájának «Ölelkező pár»-t ábrázoló falfestményén a nő alakjához. 1876. — Ceruza, fehér kréta kék papiroson. — 340×242 mm. — 1905—1193.

18. Tanulmányok az Ádám-féle ház loggiájának Allegóriát ábrázoló mennyezet-festményéhez. 1876. — Ceruza és fehér kréta kék papíroson. — 433×328 mm. — 1905—711.

19. Alaktanulmány az Ádám-féle ház loggiájának «Ölelkező pár»-t ábrázoló falfestményéhez; a férfi alakja. 1876. — Ceruza, fehér kréta kék papiroson. — 421×314 mm. — 1905—1239.

20. Tanulmány a «Férfi» alakjához az Ádám-féle ház loggiájának falfestményén. — Ceruza és fehér kréta kék papiroson. A hátlapon női alaktanulmány. — Ceruza, fehér és vörös kréta. 1876. — 440×310 mm. — 1905—1250.

21. Hektor búcsúja családjától. Vázlat a Markó-utcai főgimnázium dísztermének falfestményéhez. 1876. — Olaj, vászonra. — 530×403 mm. — 1905—373.

22. Metszet. Vázlat a Régi Műcsarnok lépcsőházának falfestményéhez. 1877. — Olaj, kartonra. — 201×338 mm. — 1905–356.

23. Szent István alamizsnát osztogat. Vázlat a ferencvárosi templom kereszthajójának jobb szárnyát díszítő falfestményhez. 1874. — Olaj, kartonra. — 630×450 mm. — 1905–386.

24. Rajz. Vázlat a Régi Műcsarnok lépcsőházának falfestményéhez. 1877. — Olaj, kartonra. — 180×328 mm. — 1905–361.

25. Homerost a görög nép ünnepli. Vázlat a Markó-utcai főgimnázium díszterméhez falfestményéhez. 1876. — Olaj, vászonra. — 525×366 mm. — 1905–371.

26. Művészet. Vázlat az Uj Városháza üléstermének falfestményéhez. 1875. — Olaj, kartonra. — 660×448 mm. — 1905–1130a.

27. Drapéria-tanulmány Hungária alakjához az Uj Városháza üléstermének «Közszellem» című falfestményén. 1875. — Olajvázlat, vászonra. — 450×350 mm. — 1905–1123.

28. Budapest apotheosisa. Vázlat a Terézvárosi Casino mennyezetfestményéhez. 1885. — Olajf. kartonra. — 579×400 mm. — 1905–374a.

29. Drapéria-tanulmány Hungária alakjához az Uj Városháza üléstermének falfestményén. 1875. — Olajvázlat papírra. — 484×355 mm. — 1905–1124.

30. Tudomány. Vázlat az Uj Városháza üléstermének falfestményéhez. 1875. — Olajf. kartonra. — 604×406 mm. — 1905–862a.

31. Műipar. Vázlat a Régi Műcsarnok lépcsőházának falfestményéhez. 1877. — 190×326 mm. — 1905–362.

32. Tanulmány a «Művészet» alakjához az Uj Városháza üléstermének falfestményén. 1875. — Ceruza, szürke papiroson. — 365×230 mm. — 1905—1352.

33. Műtörténet. Vázlat a Régi Műcsarnok lépcsőházának falfestményéhez. 1877. — 185×335 mm. — 1905—357.

34. Tanulmány a «Tudomány» alakjához az Uj Városháza üléstermének falképén. 1875. — Ceruza, szürke papiroson. — 400×242 mm. — 1905—952.

35. Tanulmány az «Ipar» alakjához az Uj Városháza üléstermének falfestményén. 1875. — Olajvászonra. — 371×472 mm. — 1905—924.

36. Tanulmány a «Tudomány» című falfestmény egyik mellékalakjához. Uj Városháza, ülésterem. 1875. — Ceruza, szürke papiroson. — 363×284 mm. — 1905—1018.

37. Tanulmányok a «Műipar» című falfestmény nőalakjához. Régi Műcsarnok. Lépcsőház. 1877. — Ceruza és fehér kréta barna papiroson. — 320×450 mm. — 1905—702.

38. Tanulmányok az Uj Városháza üléstermének «Közszellem» és «Művészet» című falfestményeihez. — Ceruza, fehér kréta, szürke papíron. A hátlapon akt-tanulmányok stb. — Fehér és vörös kréta, ceruza. 1875. — 364×334 mm. — 1905—721.

39. Földmívelés. Vázlat a Keleti Pályaudvar pénztártermének falfestményéhez. 1884. — Tempera. — 312×163 mm. — 1905—460.

40. Kereskedelem. Vázlat a Keleti Pályaudvar falfestményéhez. 1884. — Tempera. — 297×148 mm. — 1905—456.

41. Gépészet. Vázlat a Keleti Pályaudvar falfestményéhez. 1884. — Tempera. — 302×180 mm. — 1905–459.

42. Mérnök. Vázlat a Keleti Pályaudvar falfestményéhez. 1884. — Tempera. — 302×182 mm. — 1905–451.

43. Bányászat. Vázlat a Keleti Pályaudvar falfestményéhez. 1884. — Tempera. — 312×165 mm. — 1905–463.

44. Tanulmányok a régi Börze falképeihez (Okosság, Igazság, Ipar és Kereskedelem). — Tuss és fehér fedő festék. A hátlapon kompozíció lovas alakkal, ceruza. — 209×296 mm. — 1905–1084.

45. Vázlat a Keleti Pályaudvar «Mérnöki tudomány» című falképéhez. 1884. — Tempera. — 300×167 mm. — 1905–468.

46. Vázlat a Keleti Pályaudvar egyik falfestményéhez. 1884. — Tempera. — 216×120 mm. — 1905–467.

47. Vázlat a Keleti Pályaudvar «Vasipar» című falfestményéhez. 1884. — Tempera. — 312×152 mm. — 1905–464.

48. Vázlatok a Keleti Pályaudvar falfestményeihez. 1884. — Lila tinta. A hátlapon vázlat a «Gőz hatása» című falfestményhez. — Tus. — 210×299 mm. — 1905–1085.

49. Tanulmány a Halál istenének alakjához az Opera «Olimpus» című mennyezetfestményéből (Pluto birodalma). 1883–1884. — Vörös és fehér kréta, drappszínű papiroson. — 220×220 mm. — 1905–614.

50. Tanulmány Psyche és Venus alakjához az Opera mennyezetfestményéből. 1883–1884. — Vörös kréta. — 362×290 mm. — 1905–665.

51. Tanulmány Venus alakjához az Opera mennyezetfestményéből. 1883—1884. — Vörös kréta. — 450×311 mm. — 1905—742.

52. Pluto, tanulmány az Operaház mennyezetfestményéhez. 1883—84. — Vörös és fehér kréta. — 387×255 mm. — 1905—810.

53. A gőz hatása. Vázlat a Keleti Pályaudvar falfestményéhez. 1884. — Olaj, kartonra. — 574×285 mm. — 1905—1129.

54. A Távírás. Vázlat a Keleti Pályaudvar falfestményéhez. 1884. — Olaj, kartonra. — 560×280 mm. — 1905—367.

55. Távirda. Vázlat a Keleti Pályaudvar falfestményéhez. 1884. — Tempera. — 321×162 mm. — 1905—454.

56. A Vasipar. Vázlat a Keleti Pályaudvar falfestményéhez. 1884. — Olaj, kartonra. — 537×262 mm. — 1905—370.

57. A Kereskedelem. Vázlat a Keleti Pályaudvar falfestményéhez. 1884. — Olaj, kartonra. — 572×287 mm. — 1905—368.

58. Tanulmány a «Kereskedelem» című kompozícióhoz. Keleti Pályaudvar. 1884. — Fehér és vörös kréta drappszínű papiroson. — 438×325 mm. — 1905—766.

59. Tanulmány a «Távírás» című kompozícióhoz. Keleti Pályaudvar. 1884. — Vörös és fehér kréta drappszínű papiron. — 442×325 mm. — 1905—679.

60. Tanulmány a Keleti Pályaudvar «Bányászat» című falfestményéhez. 1884. — Vörös és fehér kréta drappszínű papiroson. — 426×315 mm. — 1905—973.

61. Draperiatanulmány a Távírás alakjához. Keleti Pályaudvar. 1884—. Vörös és fehér kréta. — 424×255 mm. — 1905—1134.

62. Tanulmány az Ipar alakjához a Terézvárosi Casino (ma Párisi Áruház), «Budapest Apotheosisa» című mennyezet-festményéből. 1885. — Vörös és fehér kréta szürke papiron. — 315×198 mm. — 1905—701.

63. Tanulmány a Hír alakjához a Terézvárosi Casino (ma Párisi Áruház) «Budapest apotheosisa» című mennyezetfestményéből. 1885. — Vörös és fehér kréta szürke papiron. — 270×310 mm. — 1905—659.

64. Tanulmány a Kereskedelem alakjához a Terézvárosi Casino «Budapest apotheosisa» című mennyezetfestményéből. 1885. — Vörös és fehér kréta szürke papiroson. — 354×246 mm. — 1905—1024.

65. Tanulmány a Duna alakjához a Terézvárosi Casino «Budapest apotheosisa» című mennyezetfestményéből. 1885. — Vörös és fehér kréta szürke papiron. — 397×298 mm. — 1905—782.

66. Fiúakt, tanulmány az Operai nézőtér falfestményeihez. 1884. — Fehér és vörös kréta szürke papiroson. — 320×235 mm. — 1905—689.

67. Tanulmány Apollo alakjához az Opera mennyezetfestményéből. 1883—84. — Fehér és vörös kréta barnásvörös papiroson. — 430×325 mm. — 1905—746.

68. Tanulmányok az Erinnysek alakjához (Pluto birodalma) az Opera mennyezetfestményéből. — 1883—1884. — Vörös és fehér kréta barna papiroson. — 452×315 mm. — 1905—650.

69. Fiúakt-tanulmány az operaházi nézőtér falfestményeihez. 1884. — Vörös és fehér kréta drappszínű papiroson. — 407—250 mm. — 1905—678.

70. Tanulmányok Erato stb. alakjához (Múzsák csoportja) az Opera mennyezetfestményéből. 1883—1884. — Vörös és fehér kréta szürke papiroson. — 424×305 mm. — 1905—770.

71. Fiúakt-tanulmány az operaházi nézőtér falfestményeihez. 1884. — Vörös és fehér kréta drappszínű papiroson. — 413×296 mm. — 1905—739.

72. Tanulmány a Halál alakjához (Pluto birodalma) az Opera mennyezetfestményéből. 1883—1884. — Vörös és fehér kréta szürke papiroson. — 430×277 mm. — 1905—421.

73. Festészet és Szobrászat. Vázlat az Operaház lépcsőházának egyik lünettjéhez. 1883—84. — Olaj, vászonra. — 221×395 mm. — 1905—355.

74. Tanulmány a lyrát tartó najád alakjához Poseidon csoportjából. Opera. 1883—84. — Vörös és fehér kréta. — 291×238 mm. — 1905—1214.

75. Fiúakt-tanulmány az operaházi nézőtér falfestményéhez. 1884. — Vörös és fehér kréta szürke papiroson. — 391×299 mm. — 1905—617.

76. *a)* Zenélő angyal. Vázlat az Opera nézőterének falfestményéhez. 1884. — Olaj, vászonra. — 103—123 mm. — 1905—858.

b) Zenélő angyal. Opera. 1884. — Olaj, vászonra. 103×105 mm. — 1905—861.

c) Angyal-karmester. Opera. 1884. — Olaj, vászonra. — 100×124 mm. — 1905—856.

d) Zenélő angyal. Opera. — Olaj, vászonra. — 103×104 mm. — 1905—857.

e) Zenélő angyal. Opera. 1884. — Olaj, vászonra. — 110×123 mm. — 1905—859.

77. Tanulmányok Ares stb. alakjaihoz (Zeus csoportja) az Opera mennyezetfestményéből.

1883—84. — Vörös és fehér kréta drappszínű papiroson. — 310×441 mm. — 1905—664.

78. Tanulmány Hera alakjához az Opera mennyezetképéből. 1883—84. — Vörös és fehér kréta drappszínű papiroson. — 393×302 mm. — 1905—794.

79. Tanulmány Melpomene alakjához (Múzsák csoportja) az Opera mennyezetfestményén. 1883—1884. — Vörös és fehér kréta drappszínű papiron. — 300×441 mm. — 1905—675.

80. *a)* Angyal, vázlat az Opera prosceniumának homlokfalát díszítő falfestményhez. 1884. — Olaj, vászonra. — 95×126 mm. — 1905—855.
b) Angyal, vázlat az Opera prosceniumának homlokfalát díszítő falfestményhez. 1884. — Olaj, vászonra. — 93×135 mm. — 1905—860.

81. Tanulmány egy bacchansnő alakjához gróf Károlyi István palotájának mennyezetén. — Vörös és fehér kréta drappszínű papiroson. — 312—414 mm. — 1905—773.

82. Krisztus kicsúfoltatása. Vázlat a pécsi székesegyház Jézus szíve kápolnájának falfestményéhez. 1890. — Tempera. — 447×545 mm. — 1905—1119.

83. Tanulmányok a Saxlehner-palota kapubejáratának fürdő nőket ábrázoló falfestményéhez. 1886. — Vörös és fehér kréta szürke papíron. — 323×460 mm. — 1905—990.

84. Tanulmányok Károlyi István gróf palotájának mennyezetfestményéhez (alakok Bacchus és Venus csoportjából). — Vörös és fehér kréta drappszínű papiroson. — 304—440 mm. — 1905—806.

85. Tervezet báró Wodianer Albert palotájának mennyezetéhez. 1887. — Tempera, szürke papíron. — 160×243 mm. — 1905—916.

86. A Művészetek. Vázlat b. Wodianer Albert palotájának mennyezetfestményéhez. 1887. — Olaj, kartonra. — 628×433 mm. — 1905–302.

87. Tervezet gróf Károlyi István palotájának mennyezetéhez. — Tempera, világoskék papíron. — 285×430 mm. — 1905–913.

88. Tanulmány egy bacchansnő alakjához gróf Károlyi István palotájának mennyezetén. — Vörös és fehér kréta drappszínű papíroson. — 316×413 mm. — 1905–706.

89. Tervezetek gróf Károlyi Sándor palotájának «Aurora» című mennyezetéhez. — Tempera, vörös és fehér kréta szürke papíron. — 287×418 mm. — 1905–921.

90. A Művészetek. Tervezet báró Wodianer Albert palotájának mennyezetéhez. 1887. — Olaj, kartonra. — 323×513 mm. — 1905–294.

91. Amorettek. Vázlat a Saxlehner-palota kis szalónjának mennyezetéhez. 1886. — Olaj, vászonra. — 330×332 mm. — 1905–893.

92. Tervezet gróf Károlyi István palotájának mennyezetéhez. — Olaj, kartonra. — 413×487 mm. — 1905–864.

93. Tanulmány Ámor alakjához, gróf Károlyi Sándor palotájának «Auróra» című mennyezetképéből. A hátlapon ugyanezen festmény másik alakja. — Vörös kréta; vörös és fehér kréta. — 360×415 mm. — 1905–636.

94. *a)* Dekoratív tervezet a Saxlehner-palota lépcső házának díszítéséhez. 1886. — Tempera. — 210×110 mm. — 1905–911.

b) Dekoratív tervezet a Saxlehner-palota lépcsőházának díszítéséhez. 1886. — Tempera. — 234×128 mm. — 1905–907.

c) Dekoratív tervezet a Saxlehner-palota lépcsőházának díszítéséhez. 1886. — Tempera. — 189×98 mm. — 1905—904.

95. Tanulmány Auróra kíséretének egyik alakjához gróf Károlyi Sándor palotájának mennyezetén. — Vörös és fehér kréta. — 400×303 mm. — — 1905—975.

96. Apollo kocsija. Vázlat a Saxlehner-palota nagy szalónjának mennyezetéhez. 1886. — Olaj, kartonra. — 282×570 mm. — 1905—354.

97. Tanulmány a zenélő nők csoportjához Károlyi Sándor gróf palotájának mennyezetén. — Vörös és fehér kréta barna papíron. — 325×305 mm. 1905—694.

98. Tanulmány Károlyi István gróf palotájának mennyezetképéhez. — Tempera. — 178×155 mm. — 1905—919.

99. Tanulmány Auróra alakjához Károlyi Sándor gróf palotájának mennyezetén. A hátlapon az egész plafond vázlata. — Vörös és fehér kréta barna papiroson; tempera. — 437×356 mm. — 1905—1009.

100. A hitetlen Tamás. Vázlat a pécsi székesegyház Jézus szíve kápolnájának falképéhez. 1890. — Tempera. — 449×546 mm. — 1905—1122.

101. Trombitáló angyal Auróra kíséretéből. Károlyi Sándor gróf palotájának mennyezetképén. A hátlapon tanulmány ugyanezen plafond egyik angyalkájához. — Vörös és fehér kréta, barna papíron. — 368×295 mm. — 1905—1246.

102. Az egyházatyák. Vázlat a tihanyi templom mennyezetképéhez. 1889. — Tempera. — 464×451 mm. — 1905—272.

103. Vázlat a tihanyi templom mennyezetének díszítéséhez. 1889. — Tempera. — 192×522 mm. — 1905—900.

104. Az egyházi zene. Tervezet a tihanyi templom mennyezetképéhez. 1889. — Tempera. — 570×450 mm. — 1905–277.

105. Vázlat a tihanyi templom mennyezetének díszítéséhez. 1889. — Tempera. — 185×518 mm. — 1905–899.

106. Az evangélisták. Tervezet a tihanyi templom mennyezetképéhez. 1889. — Tempera. — 430×430 mm. — 1905–279.

107. Tanulmány Magdolna alakjához a pécsi székesegyház Jézus szíve kápolnájának «Krisztus a keresztfán» című falfestményéből. 1890. — Vörös és fehér kréta, szürke papíron. — 315×370 mm. — 1905–1266.

108. A Tudomány. Vázlat a Tud. Akadémia díszterménck mennyezetképéhez. 1888. — Olajvázlat papíroson. — 259×309 mm. — 1905–360.

109. Tanulmányok a boszorkány alakjához a «Könyves Kálmán kora» című falfestményen. Tud. Akadémia díszterme. A hátlapon akt-vázlatok. 1886–88. — Vörös és fehér kréta, szürke papíroson. — 286×330 mm. — 1905–1271.

110. A Költészet. Vázlat a Tud. Akadémia díszterménck mennyezetképéhez. 1888. — Olajvázlat, papíroson. — 255×295 mm. — 1905–359.

111. Tanulmány Magdolna és János alakjához, a «Krisztus a keresztfán» című kompozícióból. Pécsi székesegyház, Jézus szíve kápolna. 1890. — Vörös és fehér kréta, szürke papíron. — 287×376 mm. — 1905–672.

112. Olajágat tartó angyalok. Vázlat a lipótvárosi Bazilika kupolájának mozaikjához. 1890–91. — Tempera. — 138×159 mm. — 1905–504.

113. Angyalok a kinszenvedés eszközeivel. Jelezve: Lotz. Vázlat a Bazilika kupolájának mozaik-

képéhez. 1890—91. — Tempera. — 146×152 mm. — 1905—494.

114. Fűzért tartó angyalok. Vázlat a Bazilika kupolájának mozaikképéhez. 1890—91. — Tempera. — 140×155 mm. — 1905—497.

115. Angyalok a báránnyal. Vázlat a Bazilika kupolájának mozaikjához. 1890—91. — Tempera. — 140×159 mm. — 1905—501.

116. Tanulmány Mária és János ev. alakjához a «Krisztus a keresztfán» című falfestményből. Pécsi székesegyház, Jézus szíve kápolna. 1890. — Vörös és fehér kréta, szürke papíron. — 425×318 mm. — 1905—1331.

117. Krisztus a keresztfán. Vázlat a pécsi székesegyház Jézus szíve kápolnájának falfestményéhez. 1890. — Tempera. — 447×546 mm. — 1905—1120.

118. B. Alacocque Margit apácának a Paray le Monial-i templomban megjelenik Jézus és őt szíve tiszteletére buzdítja. Vázlat a pécsi székesegyház Jézus szíve kápolnájának falképéhez. 1890. — Tempera. — 300×186 mm. — 1905—270.

119. Krisztus a keresztfán. Vázlat a pécsi székesegyház Jézus szíve kápolnájának falfestményéhez. 1890. — Tempera. — 447×546 mm. — 1905—1121.

120. Tanulmány Mária és János alakjához, a «Krisztus a keresztfán» című kompozícióból. Pécsi székesegyház Jézus szíve kápolna. 1890. — Vörös és fehér kréta, szürke papíron. — 404×270 mm. — 1905—972.

121. Isten elülteti az élet fáját. Vázlat a pécsi székesegyház Corpus Christi kápolnájának falfestményéhez. 1890. — Tempera. — 224×92 mm. — 1905—278.

122. Tanulmány az egyik szent alakjához a «Krisztus fogadja a magyar szenteket» című falképből. Pécsi székesegyház, Corpus Christi kápolna. 1890. — Fekete és fehér kréta, kék papíron. — 434×272 mm. — 1905—757.

123. Krisztus az Olajfák hegyén. Vázlat a pécsi székesegyház Jézus szíve kápolnájának falfestményéhez. 1890. — Tempera. — 447×545 mm. — 1905—1118.

124. Tanulmány a «Krisztus a kenyereket és halakat megszaporítja» című falfestmény egyik apostol-alakjához. Pécsi székesegyház Corpus Christi kápolna. 1890. — Fekete és fehér kréta, kék papíroson. — 355×190 mm. — 1905—938.

125. Áron. Vázlat a pécsi székesegyház Corpus Christi kápolnájának falfestményéhez. 1890. — Tempera. — 220×90 mm. — 1905—280.

126. Tanulmány Mária alakjához az «I. Ferenc József koronázása» című falfestményből. Budavári koronázó templom, máltai lovagok kápolnája. 1893. — Vörös és fehér kréta, szürke papíron. — 430×243 mm. — 1905—974.

127. Vázlat a tihanyi templom mennyezetdíszítéséhez. 1889. — Tempera. — 508×174 mm. — 1905—897.

128. Vázlat a tihanyi templom mennyezetdíszítéséhez. 1889. — Tempera. — 310×421 mm. — 1905—902.

129. Vázlat a tihanyi templom mennyezetképéhez. 1889. — Tempera. — 164×473 mm. — 1905—896.

130. Tanulmány az elesett török alakjához a déli harangszó elrendelésének (Kapisztrán) kompozíciójából. Budavári koronázó templom. Előcsarnok. 1892—93. — Vörös és fehér kréta, barna papíron. — 252×386 mm. — 1905—760.

131. Tanulmányok a «III. Calixtus pápa elrendeli a déli harangszót» című hármas falkép alakjaihoz. (Elrendelés.) Budavári koronázó templom. Előcsarnok. 1892—93. — Vörös és fehér kréta, drappszínű papíroson. — 323×250 mm. — 1905—1312.

132. Jelenetek Szent Margit életéből. Budavári koronázó templom. Üvegablak. 1887.

1. A kolostor ajtajában alamizsnát osztogat.
2. A halálos ágyán. A hátlapon Székely és Lotz közös rajza egy papi alakhoz.
3. Temetése a templom karában a király jelenlétében.
4. Fényes, körülsugárzott alakja az angyalok által égbe emeltetik. A hátlapon építészeti rajz.

Tusrajzok. — 240×348. — 242×342 mm. — 1915—2342. — Lándor Tivadar ajándéka.

133. Szent Margit mennybemenetele. Vázlat a Budavári koronázó templom üvegablakához. 1887. — Vízfestmény. — 246×243 mm. — 1915—2341.

134. Angyal. Vázlat a Bazilika kupolájának mozaikjához. 1890—91. — Tempera. — 177×140 mm. — 1905—495.

135. Füzért tartó angyalok. Vázlat a Bazilika kupolájának mozaikképéhez. 1890—91. — Tempera. — 138×155 mm. — 1905—487.

136. Angyal. Vázlat a Bazilika kupolájának mozaikképéhez. 1890—91. — Tempera. — 176×143 mm. — 1905—473.

137. Füzért tartó angyalok. Vázlat a Bazilika kupolájának mozaikképéhez. 1890—91. — Tempera. — 142×162 mm. — 1905—498.

138. Angyal. Vázlat a Bazilika kupolájának mozaikjához. 1890—91. — Tempera. — 175×155 mm. — 1905—478.

139. Angyal. Vázlat a Bazilika kupolájának mozaikképéhez. 1890—91. — Tempera. — 172×138 mm. — 1905—499.

140. Jairus leányának feltámasztása. Vázlat a Bazilika déli szárnyának ívét díszítő mozaikképhez. 1890—91. — Tus és fehér kréta, kék papíroson. — 305×423 mm. — 1905—1097.

141. Jézus alakja. Tanulmány a Bazilika déli szárnyának ívét díszítő «Jairus leányának feltámasztása» című mozaikképhez. 1890—91. — Fehér és fekete kréta, drappszínű papíroson. — 413×290 mm. — 1905—1356.

142. Jairus leánya. Tanulmány a Bazilika déli szárnyának ívét díszítő, «Jairus leányának feltámasztása» című mozaikképhez. A hátlapon tanulmányok Jézus alakjához ugyanonnan. 1890—91. — Fehér és fekete kréta, drappszínű papíron. — 328×442 mm. — 1905—769.

143. Angyal. Vázlat a Bazilika kupolájának mozaikképéhez. 1890—91. — Tempera. — 178×150 mm. — 1905—503.

144. Tanulmány Szent István alakjához, a «Szent István felajánlja a koronát» című mennyezetképhez. Ferencrendiek temploma, Ferenciek tere. 1894. — Fehér és fekete kréta, drappszínű papíroson. — 290×333 mm. — 1905—756.

145. Tervezet a Ferencrendiek belvárosi templomának «Szent István felajánlja a koronát» című mennyezet festményéhez. 1894. — Tempera. — 228×462 mm. — 1905—292.

146. Tanulmány az angyal alakjához a «Szent István felajánlja a koronát» című mennyezetfestményhez. Ferencrendi templom, Ferencieklere. 1894. — Fekete és fehér kréta, drappszínű papíroson. — 314×365 mm. — 1905—629.
147. Lukács evangélista. Vázlat a Bazilika egyik pendentifjának mozaikképéhez. 1890—91. — Tempera. — 410×436 mm. — 1905—1128.
148. Máté evangélista. Vázlat a Bazilika egyik pendentifjának mozaikképéhez. A hátlapon vázlat-töredék a pécsi székesegyház Jézus szíve kápolnájának falképéhez: B. Alacocque Margit apácának a Paray-le Moniale-i templomban megjelenik Jézus (V. ö. János ev.). 1890—91. — Tempera. — 512×450 mm. — 1905—1127.
149. Lukács evangélista. Vázlat a lipótvárosi Bazilika egyik pendentifjának mozaikképéhez. — 1890—91. — Tempera. — 260×255 mm. — 1905—490.
150. János evangélista. Vázlat a Bazilika egyik pendentifjának mozaikképéhez. A hátlapon a Jézus sz. Szíve kultusz alapításának pécsi falképéhez vázlattöredék. V. ö. Máté ev. 1890—91. — Tempera. — 550×450 mm. — 1905—1126.
151. Márk evangélista. Vázlat a lipótvárosi Bazilika egyik pendentifjának mozaikképéhez. 1890—91. Tempera. — 513×458 mm. — 1905—1125.
152. A cserhalmi ütközet. Vázlat a Budavári koronázó templom Szt. László kápolnájának falképéhez. 1893. — Tempera. — 268×196 mm. — 1905—586.
153. A cserhalmi ütközet. Vázlat a Budavári koronázó templom Szt. László kápolnájának falképéhez. 1893. — Tempera. — 360×242 mm. — 1905—587.
154. Krisztus feltámadása. Vázlat a Bazilika keleti szárnyának ívét díszítő mozaikhoz. — Tempera. — 128×136 mm. — 1905—289.

155. A cserhalmi ütközet. Vázlat a Budavári koronázó templom Szt. László kápolnájának falképéhez. 1893. — Tempera. — 303 × 202 mm. — 1905—583.

156. A cserhalmi ütközet. Vázlat a Budavári koronázó templom Szt. László kápolnájának falképéhez. 1893. — Tempera. — 332 × 228 mm. — 1905—581.

157. Mózes. Vázlat a Bazilika kupolájának mozaikképéhez. 1890—91. — Tempera. — 235 × 147 mm. — 1905—492.

158. Dávid király. Vázlat a Bazilika kupolájának mozaikképéhez. 1890—91. — Tempera. — 248—143 mm. — 1905—484.

159. Krisztus. Jelezve : Lotz. — Vázlat a Bazilika kupolájának mozaikképéhez. 1890—91. — Tempera. — 235 × 145 mm. — 1905—486.

160. Keresztelő Szent János. Jelezve : Lotz. — Vázlat a Bazilika kupolájának mozaikképéhez. 1890—91. — Tempera. — 237 × 140 mm.

161. Próféta. Vázlat a Bazilika kupolájának mozaikképéhez. 1890—91. — Tempera. — 232 × 138 mm. — 1905—491.

162. Próféta. Vázlat a Bazilika kupolájának mozaikképéhez. 1890—91. — Tempera. — 245 × 139 mm. — 1905—493.

163. Próféta. Tanulmány a Bazilika kupolájának mozaikképéhez. 1890—91. — Fekete és fehér kréta szürke papiroson. — 276 × 240 mm. — 1905—1277.

164. Próféta. Vázlat a Bazilika kupolájának mozaikképéhez. 1890—91. — Tempera. — 243 × 148 mm. — 1905—488.

165. Bűnösök reménye. Jelezve: Lotz K. — Vázlat a Budavári koronázó templom jobboldali hajójának Refugium falfestmény-sorozatához. 1892—93. — Tempera. — 228 × 227 mm. — 1905—590.

166. Keresztények segítsége. Vázlat a Budavári koronázó templom jobboldali hajójának Refugium falfestmény-sorozatához. 1892—93. — Tempera. — 214×205 mm. — 1905—579.

167. A törökök feletti győzelem emlékére III. Callixtus pápa elrendeli a déli harangozást a keresztény világban. Budavári koronázó templom. Előcsarnok. 1892—93. — Tempera és olaj. — 340×505 mm. — 1905—584.

168. Betegek gyógyítója. Jelezve : Lotz K. — Vázlat a Budavári koronázó templom jobboldali hajójának Refugium falfestmény-sorozatához. 1892—93. — Tempera. — 226×222 mm. — 1905—580.

169. Szomorúak vigasztalója. Jelezve : Lotz K. — Vázlat a Budavári koronázó templom jobboldali hajójának Refugium falfestmény-sorozatához. — Tempera. — 232×211 mm. — 1905—578.

170. A cserhalmi ütközet. Vázlat a Budavári koronázó templom Szt. László kápolnájának falfestményéhez. 1893. — Tempera. — 207×128 mm. — 1905—582.

171. Imádkozzál érettünk halálunk óráján. Jelezve : Lotz K. — Vázlat a Budavári koronázó templom jobboldali mellékhajójának Refugium falfestmény-sorozatához. 1892—93. — Tempera. — 215×232 mm. — 1905—588.

172. Szent László tetemének fölvétele. Vázlat a Budavári koronázó templom Szt. László kápolnájának falképéhez. 1893. — Tempera. — 331×189 mm. — 1905—585.

173. Oltalmazz minket minden veszedelemtől. Jelezve : Lotz. — Vázlat a Budavári koronázó templom jobboldali mellékhajójának Refugium falfestmény-sorozatához. 1892—93. — Tempera. — 214×227 mm. — 1905—589.

174. I. Ferenc József megkoronázása. Vázlat a Budavári koronázótemplom falfestményéhez a máltai lovagok kápolnájában. 18923. — Tempera. — 352×187 mm. — 1905—296.

175. Vázlat a Szépművészeti Múzeum renaissance-csarnokának díszítéséhez. 1904. — Tempera. — 281×470 mm. — 1905—1357.

176. Vázlat «Magyarország apotheosisá»-hoz az új Országház lépcsőházában. A hátfalon Lotz Cornélia arcképe stb. 1896—1901. — Tempera, ceruza. — 466×605 mm. — 1905—1116.

177. Tervezet a Szépművészeti Múzeum renaissance-csarnokának díszítéséhez. 1904. — Tempera. — 174×428 mm. — 1905—1359.

178. A törvényalkotás apotheosisa. Vázlat az új Országház lépcsőházának mennyezetképéhez. 1896—1901. — Tempera. — 648×405 mm. — 1905—265.

179. Tanulmány az «Erélyesség» alakjához, az új Országház miniszteri tanácstermének mennyezetén. 1896—1901. — Vörös és fehér kréta drappszínű papiroson. — 426×286 mm. — 1905—808.

180. Az Erélyesség allegóriája. Vázlat az új Országház miniszteri tanácstermének mennyezetképén. 1896—1901. — Olaj, kartonra. — 425×458 mm. — 1905—880.

181. Tanulmány a Bölcseség alakjához az új Országház miniszteri tanácstermének mennyezetképén. 1896—1901. — Vörös és fehér kréta szürke papíron. — 448×314 mm. — 1905—804.

182. Magyarország apotheosisa. Vázlat az új Országház lépcsőházi mennyezetképéhez. 1896—1901. — Tempera. — 660—381 mm. — 1905—268.

183. Tanulmány az új Országház «Bölcseség» című mennyezetképének (miniszteri tanácsterem) egyik alakjához. 1896—1901. — Vörös és fehér kréta drappszínű papiroson. — 455×311 mm. — 1905—744.

184. Tanulmány az «Erélyesség» alakjához az új Országház miniszteri tanácstermének mennyezetén. 1896—1901. — Háromszínű kréta. — 447×235 mm. — 1905—737.

185. A Bölcseség allegóriája. Vázlat az új Országház miniszteri tanácstermének mennyezetképéhez. 1896—1901. — Olaj, kartonra. — 427×455 mm. — 1905—872.

186. Tanulmány az Igazságosság alakjához a királyi vár Habsburg-termének mennyezetére. 1903. — Vörös és fehér kréta drappszínű papiroson. — 340×253 mm. — 1905—602.

187. Tanulmány az új Országház «Erélyesség» című mennyezetképének (miniszteri tanácsterem) egyik alakjához. 1896—1901. — Vörös és fehér kréta szürke papíron. — 420×285 mm. — 1905—1137.

188. Tanulmány a «Visszhang» című festményhez (Miklós Gyuláné úrnő birtokában). — Vörös és fehér kréta barna papíron. — 268×413 mm. — 1905—928.

189. Tanulmány a Kúria «Justitia» című lépcsőházi mennyezetképének, — az Igazságosság védő tevékenysége fölött lebegő, — szárnyas angyalához. 1895. — Fekete és fehér kréta. — 418×294 mm. — 1905—717.

190. Tervezetek a milleniumi kiállítás díszoklevelének díszítéséhez. 1896. — Tus. — 176×265 mm. — 1905—267.

191. Tanulmány egy angyal alakjához az új Országház lépcsőházának «Törvényalkotás» című

mennyezetképén. A hátlapon tanulmányok a Bölcseség alakjához ugyanonnan. 1896—1901. — Fekete és fehér kréta szürke papíron. — 443×268 mm. — 1905—718.

192. Madonna. Jelezve : Lotz K. — Olaj, kartonra. — 504—320 mm. — 1905—193.

193. Tanulmány Justitia alakjához, a Kúria lépcsőházának mennyezetén. 1895. — Fekete és fehér kréta drappszínű papiroson. — 367×279 mm. — 1905—977.

194. Tanulmányok az Igazságosság és egy angyal alakjához a «Magyarország apotheosisa» című mennyezetképből az új Országházban. 1896—1901. — Kréta, szürke papiroson. — 445×576 mm. — 1905—1022.

195. Tanulmány az Energia alakjához az új Országház lépcsőházának «Törvényalkotás» című mennyezetképén. 1896—1901. Fekete és fehér kréta drappszínű papíron. — 390—288 mm. — 1905—625.

196. Tanulmány a Szerencse alakjához a Béke csoportjából a királyi vár Habsburg-termének mennyezetén. 1903. — Vörös és fehér kréta drappszínű papiroson. — 267×220 mm. — 1905—670.

197. Tanulmányok az Anarchia és a Béke alakjaihoz az új Országház lépcsőházának «Törvényalkotás» című mennyezetképén. A hátlapon tanulmány az előtér drapériájához. 1896—1901. — Fekete és fehér kréta szürke papiroson. — 442—310 mm. — 1905—654.

198. Tanulmány az Energia alakjához az új Országház lépcsőházának «Törvényalkotás» című mennyezetképén. 1896—1901. — Fekete és fehér kréta szürke papíron. — 298×383 mm. — 1905—656.

199. Tanulmány a Történet alakjához az új Országház lépcsőházának «Törvényalkotás» című mennyezetképén. 1896–1901. — Fekete és fehér kréta szürke papíron. — 433×282 mm. 1905–1136.

200. Tanulmányok a Hír és a Dicsőség alakjaihoz a Háború csoportjából, a királyi vár Habsburg-termének mennyezetén. 1903. — Háromszínű kréta. — 423×315 mm. — 1905–976.

201. Tanulmány a meggyilkolt alakjához a «Bűntett» csoportjából a Kúria «Justitia» című mennyezetképén. 1895. — Vörös és fehér kréta barna papíron. — 452×313 mm. — 1905–774.

202. Tanulmány a Festészet alakjához a királyi vár Habsburg-termének mennyezetén. 1903. — Vörös és fehér kréta barna papíron. — 270×440 mm. — 1905–693.

203. Vázlat a királyi vár Habsburg-termének mennyezetéhez. 1903. — Tempera. — 313×454 mm. — 1905–909.

204. Tanulmány a Festészet alakjához a királyi vár Habsburg-termének mennyezetén. 1903. — Vörös és fehér kréta barna papíron. — 317×440 mm. — 1905–772.

205. Allegórikus női alak Lotz Károly milleneumi díszoklevelén. 1896. — Vörös és fehér kréta szürke papíron. — 310×445 mm. — 1905–661.

206. Tanulmány a Szépművészeti Múzeum «Múzsa» című képéhez. — Vörös és fehér kréta szürke papíron. — 418×284 mm. — 1905–703.

207. Tervezet a Szépművészeti Múzeum renaissance csarnokának díszítéséhez. 1904. — Tempera. — 230×320 mm. — 1905–1080.

208. Tanulmány a Szépművészeti Múzeum «Múzsa» című festményéhez. — Vörös és fehér kréta barna papíron. — 388×267 mm. — 1905–802.

209. A Béke allegóriája. Tervezet a Szépművészeti Múzeum díszítéséhez. 1904. — Tempera. — 152×473 mm. — 1905—592.

210. Tervezetek a Szépművészeti Múzeum renaissance csarnokának kifestéséhez. 1904. — Tempera, vászonra. — 495×265 mm. — 1905—1360.

211. A Háború allegóriája. Tervezet a Szépművészeti Múzeum díszítéséhez. 1904. — 168×469 mm. — 1905—600.

212. Tanulmány a Szépművészeti Múzeum «Múzsa» című képéhez. — Vörös és fehér kréta szürke papíron. — 413×287 mm. — 1905—633.

213. Tervezet a Szépművészeti Múzeum renaissance csarnokának kifestéséhez. 1904. — Tempera. — 139×419 mm. — 1905—1361.

214. Tanulmány Pekár Alice arcképéhez. — Vörös és fehér kréta. A hátlapon fiú-akt; fekete és fehér kréta, szürke papíron. — 449×275 mm. — 1905—788.

215. Vázlat a Szépművészeti Múzeum renaissance csarnokának kifestéséhez. 1904. — Tempera. — 446×627 mm. — 1905—1363.

216. Arcképtanulmány. — Vörös és fehér kréta, drappszínű papíron. — 370×223 mm. — 1905—925.

217. *a)* Nyár. Hasonló kompozíció a dr. Schmiedl Sándor úr és özv. Fenyvesi Károlyné úrnő tulajdonában levő olajképeken. — Tempera. — 115×100 mm. — 1905—574.

b) Ősz. — Tempera. — 102×68 mm. — 1905—569.

c) Tavasz. Hasonló kompozíció a dr. Réisz Jenő úr tulajdonában levő, 1902-re keltezett olajképen. — Tempera. — 139×116 mm. — 1905—570.

218. Spanyol táncosnő. Legyező-tervezet Lotz Cornélia számára. — Tempera. — 212×375 mm. — 1905—829.

219. Tanulmány Lotz Cornélia arcképéhez. (Magassyné Lotz Cornélia úrnő tulajdonában.) — Tempera. — 148×97 mm. — 1905—407.

220. Az Olimpus. Legyezőterv Lotz Cornélia számára. — Tempera. — 251×398 mm. — 1905—216.

221. Tanulmány Lotz Cornélia arcképéhez. — Tempera. — 105×68 mm. — 1905—205.

222. Ámor és Psyche. Legyezőterv Lotz Cornélia számára. — Tempera — 214×396 mm. — 1905—209.

223. Lotz Cornélia. Jelezve : Lotz. — Tempera. — 142×66 mm. — 1905—237.

224. Spanyol táncosnő. Legyezőterv Lotz Cornélia számára. — Tempera. — 222×397 mm. — 1905—212.

225. Lotz Cornélia piros napernyővel. — Vízfestmény. — 180×100 mm. — 1905—204.

226. Rokokó. Legyezőterv Lotz Cornélia számára. — Tempera. — 200×380 mm. — 1905—830.

227. Lotz Cornélia virágkoszorúval. Jelezve : Lotz. — Tempera. — 162×66 mm. — 1905—540.

228. Faun és nimfa. — Vörösbarna tempera, ceruza. — 180×265 mm. — 1905—822.

229. Ámor és Psyche. — Vörös és fehér kréta, szürke papíron. — 452×306 mm. — 1905—725.

230. Szent Antal kísértése. Legyezőterv Lotz Cornélia számára. — Tempera. — 210×398 mm. — 1905—199.

231. Ámor és Psyche. Jelezve : Lotz K. — Olaj, kartonra. — 518×270 mm. — 1905—344.

232. Venus a kagylóban. Legyezőterv Lotz Cornélia számára. — Tempera. — 250×398 mm. —

233. Ámor és Psyche. — Fekete és fehér kréta. A hátlapon álló női akt. Vörös és fehér kréta, drappszínű papíron. — 465×325 mm. — 1905—743.

234. Pihenő nő. — Tempera. — 80×221 mm. — 1905—203.

235. Ámor és Psyche. — Olaj, vászonra. — 342×314 mm. — 1905—827.

236. Tanulmány Lotz Ilona arcképéhez. — Tempera. — 173×290 mm. — 1905—397.

237. Tanulmány Lotz Cornélia arcképéhez (a Szépművészeti Múzeum birtokában). — Tempera. — 126×113 mm — 1905—224.

238. Bajadér. — Tempera. — 153×320 mm. — 1905—409.

239. Tanulmány Lotz Cornélia arcképéhez. — Tempera. — 183×67 mm. — 1905—207.

240. Bajadér. A hátlapon Fürdő nők. — Olaj, fára. — 125×180 mm. — 1905—336.

241. Rákospalota környéke. Jelezve : L. K. — Vízfestmény. — 135×225 mm. — 1905—137.

242. Ménes. — Vízfestmény. — 160×244 mm. — 1905—517.

243. Gémes kút. Jelezve : L. K. — Vízfestmény. — 194×307 mm. — 1915—138.

244. A palotai erdő. — Vízfestmény. — 132×232 mm. 1905—531.

245. Út a palotai erdő felé. — Vízfestmény. — 210×306 mm. — 1905—515.

246. A palotai erdőhöz vezető út. — Vízfestmény. — 210×306 mm. — 1905—525.

247. Hegyes vidék várossal. — Vízfestmény. — 173—532 mm. — 1905—1082.

248. A palotai erdő. — Vízfestmény. — 133×232 mm. — 1905—530.

249. Út a palotai erdő felé. — Vízfestmény. — 161×243 mm. — 1905—511.

250. Felhőtanulmány. — Vízfesték. — 160×242 mm. — 1905—520.

251. Felhőtanulmány. — Vízfesték, fehér fedőfesték, kék papiron. — 205×326 mm. — 1905—532.

252. Felhőtanulmány. — Vízfestmény. — 160×242 mm. — 1905—521.

KÜLÖN KERETEKBEN.

253. A Hegyi beszéd. — Vázlat a Bazilika déli szárnyát díszítő mozaikhoz. — Tempera. — 125×138 cm. — 1905—3560.

254. Diana vadászaton. Lünett-terv. — Tempera. — 173×313 mm. — 1905—593.

255. A Szentháromság. Vázlat a tihanyi templom mennyezetfestményéhez. 1889. — Tempera. — 700×838 mm. — 1905—259.

256. A Bölcseség. Vázlat az új Országház miniszteri tanácstermének mennyezetképéhez. 1896—1901. — Olaj, vászonra. — 757×792 mm. — 1905—877.

257. A Szentháromság. Vázlat a tihanyi templom mennyezetfestményéhez. 1889. — Tempera. — 778×914 mm. — 1905—261.

258. Akt-tanulmány a «Kereskedelem» című falfestményhez. Új Városháza. Ülésterem. 1875. — Olaj, vászonra. — 540×372 mm. — 1905—923.

259. Tanulmányok a háttal álló hitvitázó alakjához a «Pázmány kora» című falfestményből. Tud. Akadémia. 1891. — Vörös és fehér kréta barna papiroson. — 555×412 mm. — 1905—1021.

260. *a)* A Párkák és az Erinnysek. — Falfestmény vázlata. — Olaj, vászonra. — 213×756 mm. — 1905—346.

b) Bacchanália. Falfestmény vázlata. — Olaj, vászonra. — 213×724 mm. — 1905—347.

261. *a)* Venus diadala. Vázlat falfestményhez. — Olaj, vászonra. — 230×718 mm. — 1905—352.

b) A Béke allegóriája. Tervezet a Szépművészeti Múzeum díszítéséhez. 1904. — Olaj, vászonra. — 242×856 mm. — 1905—596.

262. Bacchanália. Jelezve : Lotz K. Vázlat egy falfestményhez. — Olaj kartonra. — 353×720 mm. — 1905—838.

263. Vázlat a Tud. Akadémia dísztermének «Pázmány, Mátyás és Zrinyi kora» című falfestményéhez. 1891. — Olaj, vászonra. — 320×830 mm. — 1905—388.

264. Az evangelisták. Tervezet a tihanyi templom mennyezetdíszítéséhez. 1889. — Tempera. — 550×600 mm. — 1905—275.

265. Bacchanália. Jelezve : Lotz K. — Olaj, kartonra. — 323×431 mm. — 1905—341.

266. Az Apostolok. Tervezet a tihanyi templom mennyezetdíszítéséhez. 1889. — Tempera. — 698×890 mm. — 1905—311.

267. Mária mennybemenetele. Tervezet a tihanyi templom mennyezetdíszítéséhez. 1889. — Tempera. — 696×961 mm. — 1905—309.

268. A Szentháromság. Vázlat a tihanyi templom mennyezetdíszítéséhez. 1889. — Tempera. — 698—895 mm. — 1905—258.

A FOLYOSÓN.

269. A Tudomány. Karton az új Városháza falfestményéhez. 1875. — Szén. — 346×208 cm. — 1905—1880a.

270. A Művészet. Karton az új Városháza falfestményéhez. 1875. — Szén. — 346×209 cm. — 1905—1880c.

271. Az Ipar. Karton az új Városháza falfestményéhez. 1875. — Szén. — 345×206 cm. — 1905—1881a.

272. Justitia. Karton az új Városháza falfestményéhez. 1875. — Szén. — 347×207 cm. — 1905—1881b.

273. A Kereskedelem. Karton az új Városháza falfestményéhez. 1875. — Szén. — 351×207 cm. — 1905—1881c.

274. Krisztus feltámadása. Karton a Bazilika nyugati szárnyának ívét díszítő mozaikképhez. 1890—91. — Tempera. — 355×382 cm. — 1905—3643.

275. Az Építészet. Karton az Egyetemi Könyvtár olvasótermének falfestményéhez. 1875. — Szén. — 236×157 cm. — 1905—1877a. (I.)

276. A Physica. Karton az Egyetemi Könyvtár olvasótermének falfestményéhez. 1875. — Szén. — 240·5×146 cm. — 1905—1879a.

277. Az Astronomia. Karton az Egyetemi Könyvtár olvasótermének falfestményéhez. 1875. — Szén. — 240×163 cm. — 1905—1879c.

278. A Mathematica. Karton az Egyetemi Könyvtár olvasótermének falfestményéhez. 1875. — Szén. — 240×157 cm. — 1905—1879b.

279. A Geologia. Karton az Egyetemi Könyvtár olvasótermének falfestményéhez. 1875. — Szén — 241×153 cm. — 1905—1879d.

280. A Zene. Karton az Egyetemi Könyvtár olvasótermének falfestményéhez. 1875. — Szén. — 259×160 cm. — 1905—1877b.

Ára 40 fillér.



Lotz Károly

Kapisztrán János predikál a keresztes hadaknak c. műve nyerte az egyházfestészeti első díjat.

Vas. Ujs. 1881 766 l
(A képzőművészeti társulat pályázatai)



Lotz Károly

I. A Bakács-téri templomban lévő falképeinek „átfestése" 1922–1924. Stein János, Tury Gyula, Sándor Béla stb. közreműködésével. – (Neveiket az alábbi forrás nem említi.)

II. Lotz fenti falképeinek restaurálása 1936–37. Végezte Királybalvi Kraft Károly –

Halász Bp 20

72 l.

képei, még ha a lateráni bazilika Rómától kölcsönzött büszke rangját: «*omnium ecclesiarum mater et caput*» nem is érhették el.

Ugyanitt állt Róma alapításának jelképe: a nőstényfarkas, melyről mint a «rómaiak anyjáról» emlékezik meg Nagy Károly követe. Végül a Capitolium tövishúzó figurája is idetartozik, mert nem a földben rejtőzködve élte át a századokat. Hatása, mint majd látni fogjuk, jelentős a középkori szobrászatban.

A Dioscurok quirináli szobrai ma is eredeti antik talapzatukon állanak. A hegyet *Monte Cavallo*-nak nevezik a középkorban és a néphit a «Mirabilia Urbis Romae» (XII. sz.) szerint úgy tudja, hogy két filozófus, Praxiteles és Fidias emlékére emeltette Tiberius császár, akinek e két ruhátlanul járó filozófus minden gondolatát eltalálta.

A felsorolt szobrok az egész középkoron át hir-

M.D.K.

Lotz

A ferencvárosi templom oltárképe./Szent István fiával Imrével alamizsnát osztogat./Mücsarnok 1882. decemberi kiállitásán. Péterfy kritikájának rövid összefoglalását adja Harsányi tanulmánya.

Dr. Harsányi Zoltán: Péterfy Jenő a képzőmüvészetről. Kny. Eger. 1957. Az Egri Ped. Főisk. Füzetei. 9. l.

Lotz Károly

Alkony c. képe

nepr.

Kopp Jenő: Magyar mesterművek Budapest székesfővárosi képtára gyűjteményében.

Bpest, 1942.

Máramarosi Közművelődési Ház

VIII. 150

Lotz Károly

l.

Lykanomzromantika

21, 27, 81, 88, 106, 112 – 114, 182, 192 – 195, 199, 205, 209, 212, 260. l.

ZÓPKÓ JENŐNÉ
KÖNYV - PAPÍR - ZENEMŰ - IRÓSZER
ÉS FOTOCIKKEK
FÜLEK

Lotz Károly

róla

Farkas Zoltán:

Az alföld festői.

Nemzeti Ujság

1943. márc. 7.


BUDAPEST
942 AUG 3021

Lotz Károly

cród

Kőszegi László:

Mi mindenről feledkeznek meg a modern művészet magyarázói?

Budapest, 1930.

fölületessé vált impresszionizmus és az expresszionizmus s egyéb ily fölösleges végletek harcát látja; hogy ezenkívül mennyi (de természetesen a modern sajtó által agyonhallgatott) nemes művész viszi az igazi művészeti világrendet (mint azt a közelmúlt évekbeli párisi nagy saloni illusztrált katalógusok is mutatják) — azzal nem számolnak.

Pedig éppen Glatz Oszkár áll a legközelebb ahhoz a nemes sereghez. S ha jól megszívleli, lelkében igazat ád fejtegetéseimnek.

*

S igazat fognak adni mások is, mindenki, aki még komolyan gondolkozik s az igaz kritikát kultúránk és kultúrfölényünk megőrzésére nélkülözhetetlennek tartja. Lehetetlen, hogy történeti és eszthétikai tudományos vagy művész-szakemberi fejtegetések még akaratlanul is arra szolgáljanak, hogy velük temessék el azt, ami nemzeti és általános emberi létünkből a leginkább s legfinomabban örök: igazi nagy művészetünket. Szerencsére csak látszatra temetik el s hiába halmoznak tölibe divati ürességeket, — ezt mondatná velünk az optimizmus. Ámde ne felejtsük el, hogy az elmebetegek növekvő serege azokat a halmozásokat még [illegible] *maid s rút ürességeiknek helyet csinálni: még levakar-*

Lotz Károly

Menes c. képe
repr.
Művészet 1902. 364. l.

Tagányi – Rumbold: Magyarország czímertára

IV. 85

Lotz Károly



AZ ORVOS-SZÖVETSÉG KIÁLLÍTÁSA
ÁMOR ÉS PSZICHE
LOTZ KÁROLY OLAJFESTMÉNYE
363

Művészet 1902.

A sárospataki vár. Írta: Divald Kornél. Ötven képpel. Budapest, 1903. Pátria irod. váll. 4°, 48 old. Kiadja a szerző Budapesten, IX. Üllői-út 21. A magyar műtörténeti irodalom értékes monografiával gazdagodott: Divald Kornél az eddigi történelmi irodalom és a saját műtörténeti kutatásai és felmérései alapján most első ízben méltatja hazánk egyik nagyérdekű műemlékét, a sárospataki várat. A könyv csak látszatra kicsiny terjedelmű: rengeteg adatot tartalmaz s nincs benne egy felesleges betü sem. A szerzőnek hálával tartozunk, hogy ily szorgalommal s ekkora eredménynyel folytatja kutatásait, de köszönet illeti a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletet is, a mely e kutatásokat elősegítette. Végre hű és teljesen részletes képét kaptuk a sárospataki várnak, a melyhez annyi nagy és dicsőséges esemény, régi királyok s a nagy Rákóczi emléke tapad, de a melyet műtörténeti szempontból senki sem ismertetett eleddig. Eredete régi időkbe nyúlik vissza. Fejedelmi lakótornyának egy része még mindig változatlanul a XIII-ik századbeli állapotában maradt meg. A vár többi részét a XVI-ik században diszitették a renaissance formáival; a várnégyszög keleti szárnya a velencei renaissance-paloták stílusában pompázik. Divald éppen e vár művészi díszét idézi annak az útszéli állításnak cáfolására, mintha nálunk Mátyás király halálával vége szakadt volna a renaissance-művészetnek. A vár díszének gyöngye a lakótorony kapuja, a melyen annyi az olasz renaissance-

Lotz Károly

Irod

Lyka Károly. Budapest magyar képtárai. Művé-
szet 1902. 332. l.

Pohár ezüstből [illegible] a XIX. sz. elejéről

a Kisazari ref. egyház tulajd

VI. 27

Lotz Károly

Irod

Éber László: A budapesti szent István templom. Művészet

1906. 50. l.

Teglás h. n. IV. 120.

Lotz Károly

irod

Forster Gyula báró:

Korosés a Berényiek.

Bpest, 1927.) 232. l.

(189,

Lotz Károly

A Költészet
zines repr.

A Pesti Hirlap Vasárnapja
1933. 41. sz.

Lotz Károly

Zene c. képének
nincs repr.

A Pesti Hirlap Vasárnapja

1934. dec. 16.

Lotz Károly

Magyar Művészet

1934. 17. 57, 59. 164. l.

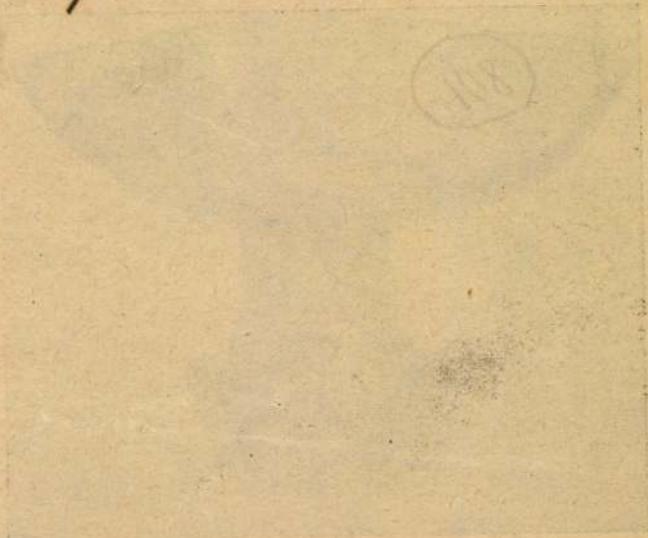



726.

Lotz - , festő
/Vigadó falfestményei /

Maszák Hugó;Attila lakomája,Magyar
Képzőmüvész 1864,jun.5.74-75.

Lotz Károly

Lotz Károly. Irta Magister. Művészi Krónika, jan. 4.

1913

(Művészet 1913. 34. l.)

Lotz Károly

Lotz Kornélia. — Látogatás a mester leányánál. — Jeltelen cikk. Világ, máj. 18.

1913

Obszidián Kőmag IX. 80.

Lotz Károly

vád

Dingreve Nándor:

Lotz Károly falhépei.

4 r.

rajztanári értekezés

Képzm. Főisk. Évk.

1936/37. 89. l.

Lotz

l.

LykaMagymúI300-50

171. l.


2.

MDK

Lotz

A központi indóház csarnokában a pénztár fölötti falat Lotz nagy és szép freskója foglalja el.

Cikk: A Központi indóház csarnokai.

Vasárnapi Ujság, 1884. XXXI.évf. 36.sz. 570.l.

MDK

Lotz mester,

"Vénus"-a szerepel itt.

Olgyay Viktor: Müncheni Krónika. A IX.nemzetközi mükiállitás. Glaspalast. - müvészet.1905. 4.sz. 271-274.l.

MDK

Lotz

neve emlitve

Genthon: A magy.festőművt.tört. A Szépműv. könyve. Bp. 194o. 97o l.

MDK

Lotz

Műcsarnok, 1900. 4.sz. 83. l.

Lechner Ödön ünnepélése.

MDK

Lotz

Gulya festm.

Homokbuckák juhokkal, "

Fővárosi Lapok, 1875. I. 637. o. A műtárlaton.

Lutz, Székely, Madarász, festők MDK

a történelmi festészetünk nagyjai

Györy Aranka: Müalkotások ismertetése. I. rész.
Debrecen, 1945.

58. l

mdk

Lotz

Önarcképei a Nemzeti Galériában.

Kárpáti Kamil: Készül az első kiállítás a Nemzeti Galériában.
Népművelés 1957, 1sz. Szeptember 39.l.

MDK

Lotz

Lotz kiáll. ...

Vasárnapok, 1900. 13.sz. 167. o.

MDK

Lotz

Oltványi-Á.I. cikke. Magyar Művészet, 1935. 93.l.

3. sz.

MDK

Lotz freskok

is láthatók a Károlyi palotában, hol Petőfi emlékkiállitást rendeztek.

Esti Hirlap 251 sz. 1958. okt. 25.

M.D.K.

Lotz

Lásd Zala c. cédulát! A pécsi Szent Péter székesegyház freskófestői között emliti Székely, Andreae, Beckerath müvei mellett.

Gosztonyi Gyula: Pécsi mséskönyv. Pécs. 18.l.

Lotz

MDK

Budavári Nagyboldogasszony templom.
Belseje szines ékitményeit a templomot restauráló Schulek és Székely Bertalan tervezte.
A falfestmények és a szines üvegablakok kartonjai Székely és Lotz művei.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.
45.l.

MDK

Lotz

freskók a Hungária kávéházban.

mélt.

Esti Hirlap 244 sz. 1957. okt. 18 2 old.

MDK

Lotz

képe az Ernst Muzeum aukció kiállitásán

Képzőművészet 1935. 18.1. 80.sz

MDK

Lotz

szerepel az értékes kollekcióban.

K.A.: A Képzőművészek Egyesületének jubiláris kiállítása.
Pesti Napló. 1934 dec.8. 12.1.

MDK

Lotz - Székely

pécsi dóm freskói

Historia 1928. 7.sz. 7.l.

MDK

Lotz - Jakobey

mennyezetfestm. a Mücs.-ban

A Mücs. diszitése. B.H. 1882. II.22. 53.sz. 3.o.

MDK

Lotz

Lotz és Than festményeivel, teljes pompájában ragyog a helyreállitott Magy.Nemzeti Múzeum épülete.

Lechner J.dr.: Az Orsz.Műemlékbizottság ujabb müködése.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1928.Jan.15. 9-11.lap

MDK

Lotz

Falképeit nem stilizálta történelmi irányban, hanem művészetiben.

Szőnyi Ottó dr.: A pécsi székesegyház.

Magyar Művészet, 1929. 500.l.

MDK

Lotz tanár

Az Országház lépcsőcsarnokaba lépve, a boltozat középső hármas mezőjében Lotz tanarnak képei ragadják meg figyelmünket.

Csányi Károly: Steindl Imre.

Művészet, 1902. 334-337.l.

MDK

Lotz

Lotz festményei a parlament épületében.

Cikk: Miért a legszebb parlament-épület a világon a miénk?

Kőszegi László: Művészetünk világértékei
Bpest, 1935. 54-60.l.

MDK

Lotz

Lotz és Székely együttes tiszteletdija a pécsi székesegyházban alkotott festményeikért 36.450 forint volt.

-o-: Krónika.

Művészet, 1911. 230.l.

MDK

Lotz

Redut. Lotz és Thán "Tündér Ilona" regényéből vett vázlatait, amely a Vigadó lépcsőcsarnokát diszitené - Rahl bécsi festő közbenjárására vázlatokban készitik el.

Fővárosi Lapok, 1864. I. X. 5. 943 l.

MDK

Lotz

A pécsi székesegyház restauralásakor, a kápolnák és az altemplom kifestését, Lotz és Székely végezték el fényes sikerrel.

B. Forster Gyula: Schulek Frigyes t.tag emlékezete.

A Magyar Tudományos Akadémia elhúnyt tagjai fölött tartott emlékbeszédek. XIX.k.6.sz. 23.l.

MDK

Lotz

Az őszi Ernst-aukción, egy teljes, tizenhat darabból álló Lotz-festette menyezet, melyet egy erdélyi kastélyból szállitottak.

Cikk: Az őszi Ernst-aukció.

A Műgyüjtő, 1928. 11.sz. 328.l.

MDK

Lotz

"Mily jól esik a szemlélőnek Lotz és Székely keresetlen őszintesége. Ők nem stilizaltak történelmi irányban, hanem művészetiben. És ez a helyes."

Szőnyi Ottó dr.: A pécsi székesegyház.

Magyar Művészet, 1929. 500.lap

MDK

Lotz

A Jairus leanya feltamasztasanak falfestmeny-tervezete, a Fővárosi képtar tulajdonaban.
A Curia mennyezete, az operai bacchans-csoport, a matyastemplomi "Nándorfehérvari diadal" c. alkotásai.

Cikk: Székely Bertalan világnagysága.

Köszegi László: Művészetünk világértékei.
Bpest, 1935. 92, 93. lap

MDK

Lotz

A városi vigadó lépcsőházába két nagyobb képet készitett.

Vas.Ujs.1865. 580.l.

MDK

Lotz

Lotz és Székely diszitették a budavári koronázó templom falsikjait. A templom déli mellékhajójának három nagy ablakához a kartonokat szintén, Lotz és Székely tervezték.

B.Forster Gyula: Schulek Frigyes t.tag emlékezete.

A Magyar Tudományos Akadémia elhúnyt tagjai fölött tartott emlékbeszédek.XIX.k.6.sz.23.l.

Lotz

Szerepel „Az alföld a magyar festészetben" c. kiállítás

Vigilia, 1959, XI. n., 691 old.

Lotz

Petőfi halála

Fénynyomatos illusztráció a Petőfi-albumban.

Pestmegyei Hírlap, 1898. 11. szám, 9. lap.

MDK

Lotz Ármin ács
Lipótvárosi Cukorgyár, nyilt tér
Lipótv. Váci-u. 35.
1865. - Fut. alacs., mebut

MDK-A-II-1/1836.

MIK

Lotz Antal

VIII. Rákóczi ut. 7.

Tervezte Schmahl Henrik 1890 körül.
A harmadik emeleten 2 freskó Lotz Károly műve.

Zakariás G. Sándor: Budapest. B. 1961.

165.1.

MDK

Lotz Ármin ács

Hecker és fiai, nyilt kin
Lipóto, Váci ut 36.
1865. – Tut. alapr., mednet

MDK-A-11-1/1982.

ЧЦДК

MDK

Lotz Ármin, ács

Leiham György, mulatósin

Lipóto, Dorottya-u. 9. Murály-ház

1865. - Homlokrat, fut. alapr. matrat.

MDK-A-П-1/2059.

МОК

MDK

Lotz Ármin ács

Közép dunagőzhajó Sérsaság, indóhár

Lipótv. Rakpart

1867.-2 homlokzat, fnt. alapr., metszet

MDK-A-II-1/2583.

MDK

Lotz Ármin ács

A Nemzeti Szinház nyilt sinje

Józsefv., Nemzeti Szinház

1865.- Fut. alapr., metnet

MDK-A-II-1/1761.

Lotz H.
Építőmester

l.

Hittrich Ödön dr
Deákteri épületeink
multja. Bp. 1922

10, 11. l.

Érkezett 1904 október 28.

339/1904 (Budapest 1904 október)

Hornyánszky Viktor könyvkiadóhivatala beküldi a Zichy Jenő gróf harmadik ázsiai utazása "című műve eddig megjelent kötetei szétküldéséről szóló elismervényeket (Tudomásul szolgál 1904 XI/3)

Lotz Engelbert

Ferto

Pist 1827.

Wg 3691.

Letz Engelbert

wod

A Mübarát

1921 146

Petrik bibliográfiája IX. 139

Lotz Gyula.

8 órai Ujság.
1931. I. 1., 4.
(: Kritika. :)

Lotz Gyula

A művész az Alföldet, mint festői témával foglalkozott.

Dömötör János: A vásárhelyi táblatok...
Művészet, 1978. december - 11. lap.

MDK

Lotz

Hauszmann Alajos vezetése alatt müködött a budavári kir.palota épitkezésénél.

Kism Lechn 71-78.Képekkel.

Lotz

MLK

[illegible]

~~Szinyei~~

A budai várpalota diszitésében résztvett müveivel.

205.o.

Borsos - Sódor -Záder: Budapest. Bp. 1959.

MDK

Lotz, Festő

Akt

Alk.-Aniversház. - III. Modern Grafika - Bp. 1923 - 4. l.

MDK

Lotz, festőm.

Magy.remekmívek. Ernst-Mus. 47.kiáll. 1921, máj.

6 l.

MDK

Lotz

Félakt, repr.

Magy. remekművek. Ernst-Muz. 47.kiáll. 1921.máj.

4. tábla

MDK

Lotz

Balás Piry J: A m. tört. fest. a 19. sz.-ban. 1932.

61 l.

MDK

Lotz

Pusztai fergeteg, festm.

Vas. Ujs. 1858. Müegylet vásárlásai.
513 l.

MDK

Lotz

Az uralkodónak készitett albumban szerepelt a műve.

Takács Mária könyve. 1936. 12.l.

MDK

Lotz

A kézi rajzok, vizfestmények és olajvazlatok
termében igen erősen van képviselve Lotz,
a Műcsarnok kiáll.-an.

D.A.: A Műcsarnok akt-kiáll.

Magyarság, 1925.dec.6. 21.l.

Lotz Károly

ivód

3

Csánky Ungmal

12, 13. l.

XLIII.



Lotz Károly

357. A vedettel

Repr.

Ernst Múzeum aukció

XV.

Lotz Károly

349. Női képmás

Repr.

Ernst Múzeum aukciói

XV.

XX.



XIX.

Lotz Károly

Kétkös gyermekarckép



Ernst Múzeum aukciói
XIII–XIV



403.

X. Lotz Károly

Ernst Muzeum aukció
XXL



Női képmás 299.

Lotz Károly

263. Bacchansnő
olaszt.

Repr -

Ernst Muzeum aukciói

XIII–XIV.



Mocsaras vidék. Vászon 22×30

Lotz Károly

Ernst Múzeum aukciós

Lotz Károly
Venus Anadyomene, le-
merpapir
50 x 30

Ernst Muzeum aukcioi
XII.



Lotz Károly

397. Nyugvó múzsa

Repr.

Ernst Múzeum aukció
XXIII.



245

XVI.



475.

Lotz Károly

280. Akvarell, papír
21 × 34 cm

Almásy-Teleki IX. 1942.

Lotz Károly

XXXIV.



1418.

XXII

Lotz: Amor és Psyche



Ernst Múzeum aukció

Lotz Károly

274. Vénusz

XXIV

274

Ernst Muzeum aukcioik
XLIII



Barabás.

Lotz Károly

VIII

Almásy Teleki '1941'

VII

Lotz Károly

l.

Buday. Deák-szobor

72. l. – 75. l.

Lotz Károly

ivod

Kőszegi László

Eszthétikai megtisztulásunk. Bpest, 1924.



KIRÁLYI EGYETEMI MAGYAR NYOMDA

30 nap **ÁPRILIS** 17. hét

18 Vasárnap		Virágvas. *Ilma*
19 Hétfő		Emma *Kocsárd*
20 Kedd		Tivadar *Tivadar*
21 Szerda		P. Konrád *Anzelm*
22 Csütörtök		Nagycsüt. *Szótér*
23 Péntek		Nagypéntek *Nagypéntek*
24 Szombat		Nagyszomb. *György*

Lotz Károly

und

Kőszegi, Ladislaus:

Die Begegnung des deutschen, ungarischen und italienischen Kunstgeistes in Zeller's Ästhetik.

Budapest, 1939.

Lotz Károly

Lásd

Kőszegi László:

Képzőművészetünk
az örvény szélén.
Budapest, 1922.

Lotz Károly

vid

z

Kőszegi László:

Az igazi műértés katekizmusa.

Bpest, 1934

Lotz Károly

vod.

Kőszegi László:

Jobb közoktatást, egészségesebb művi-lést, harcrakész honvédelem jegyében

Budapest, 1938.

Lotz Károly

vod

Szana Szaxév

l. Műveszek nev

mutatója -

Lotz Károly

l.

Médvey

33. l.

Lotz Károly

irod

Fakas Painting

451, 452. l.

453. l.

39. szoba

Párja 563.

100

Lotz Károly

Lyka Károly:
Lotz Károly. Pesti Hirlap
1939. febr. 5.

T. 7259.

[redacted] háttereben község
lra vágtató tolpács visszafordul
. Felirata:

r Tolpatsch

n [redacted] Behertzt, ja verwegen
vielem geschoss sind versehn;
gleich ein anders dargegen,
uf die Feinde lossgehn.

Engelbrecht excud. A.V.

29.9 : 19.1 cm.

392 f.

LOTZ KÁROLY / 1833 - 1904 / :

Lotz Károly

Koppmagyarf 150 éve

198. Erdei ut. - Vizf., p. 33 x 22 cm. Jelz. l.j.: "Lotz K."

199. Mély ut. - Vizf., p. 20.8 x 26.5 cm. Jelz.l.j.: "Lotz".

200. Faluvége. - Vizf., p. 33 x 22 cm. Jelz. l.j.: " Lotz K."

201. Fövényes patakpart. - Vizf., p. 33.5 x 22 cm. Jelz.l.j.: "Lotz K."

202. Édesanyja arcképe. - C.rajz, p. 6 x 9 cm. Jelz.nélkül.

203. Sógora, Weber Antal arcképe. - C.rajz, p. 6.5 x 9.5 xm. Jelz.nélkül.

204. Erdei tisztás. - Vizf., p. 27.5 x 17 cm. Jelz.l.j.: " Lotz K."

205. Fekvő nő. - Olajf., p. 14 x 9.2 cm. Jelz. l.b.: " Lotz K."



PAÁL : TRAGIKUS TÁJ.

Ernst Múzeum kiáll. 47. sz.
Magyar remekművek
1921. május

Lotz Károly



LOTZ: FÉLAKT.

Lotz Károly

Diana és Endymion

Repr.

Árverési Körlöny

1929. 5. sz. n



(568-tól 630-ig.)

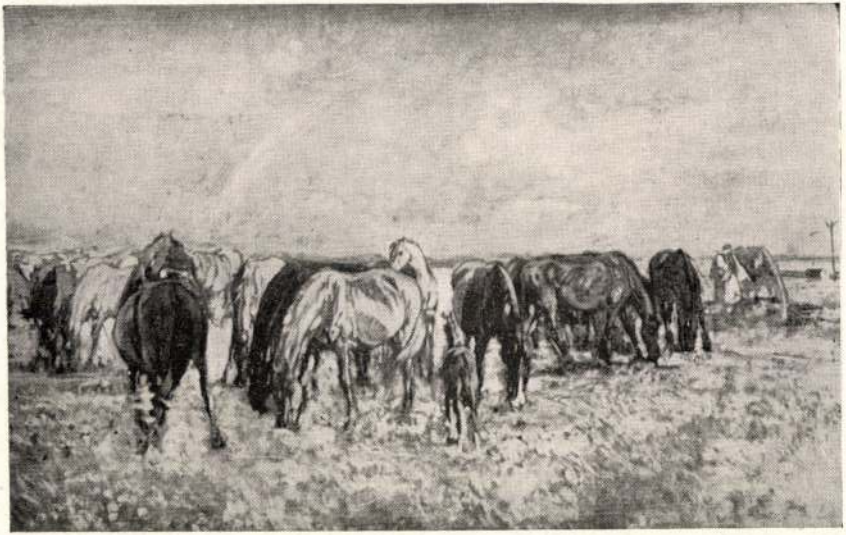

366. *Lotz Károly:* Ménes.

Lotz Károly

Árverési Közlöny

1940. 3. rk. 17.



112. *Francia festő:* Tábornok képmása.

Lotz Károly

Hajóvontatás

Repr.

Árverési Közlöny

1929. 5. rk. sz.

V.

TEXTILIAK



JEGYZETEK

Lotz Károly

női képmás, repr.

Árverési Közlöny

1937. 7. sk. n.

Kikiáltási ár pengőben

2249. ZONARAS, JOH., Annales (Graece et Latine). CAR. DU FRESNE DU CANGE Wolfianam editionem cum scriptis codicibus contulit: Latinam versionem recensuit, annales notis illustravit. 2 tomi. Parisiis, e typographia regia. 1686—7. Folio, félbőrktsek. Nagy papírra nyomott igen szép példány . . . . . 12.—

Lotz Károly

Ernst Museum Kiáll. 47. n

Magyar remekmüvek
1921. máj.

Női fej, Holitscher Ró-
bert, tulajd.

Női félakt, dr. Sala-
mon Vilmos tulajd.



IV 159. *Waldmüller, Ferdinand:* Házaspár interieurben.

Árverési Közlöny

1938. febr. 2. rk. sz.



78. *Lotz Károly:* Bacchus diadala.

Lotz Károly

Lotz Károly

erd

Mihályi Ernő dr.:
Krisztusarc a művészetben.
Pannonhalmi Szemle
1941. 113. l.



101. kép. *Palmezzano, Mario: Madonna szentekkel.*

Lotz Károly

Erőd

Balásung Malerei

12, 26. l. 27–31. t.
13,

Lotz Károly

272. Alvó bachanáns

Repr.

Ernst Múzeum aukció

53. 7.

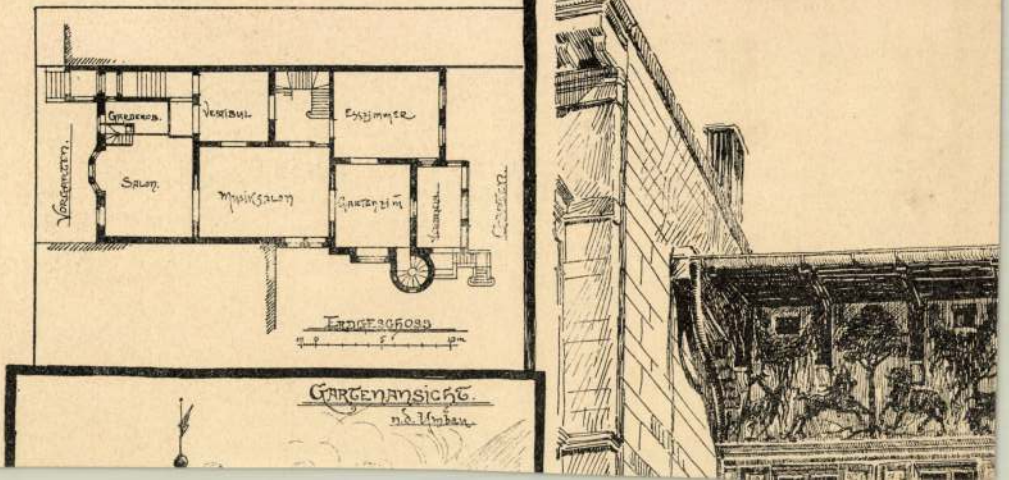
Garderob.
Vestibul
Eßzimmer
Salon.
Musiksalon
Gartenzim.
Vorgarten.
Garten.
Erdgeschoss
Gartenansicht.
n.d. Umbau.

Lotz Károly



270. *Lotz.*

Ernst Múzeum aukcióiról
53. 17.



51. Bonheur.

Lotz Károly

159. Kék tanulmány
falfestményhez
keresztek -

Ernst Múzeum aukció
52. sz. I. r.

279. KÉT CSOKOLÁDÉCSÉSZE, RÁCSOS ALJJAL ÉS FEDŐVEL, porcellán, két füllel, szines virágdiszitéssel. Bécs. 40.—

280. KÉTSZEMÉLYES KÁVÉSKÉSZLET, TÁLCÁVAL, porcellán, kék-arany és szines diszitéssel. Schlagenwald. 1860 k. 200.—

281. CSÉSZE ALJJAL, porcellán, kinai alak, gazdag arany diszitéssel. Meissen, 1735 k. 60.—

282. CSÉSZE ALJJAL, porcellán, zöld-arany diszitéssel, a csészén elől grisaille kép: Ámor és madarak. Bécs, 1823. 35.—

283. CSÉSZE ALJJAL, a csészén és az aljon szines jelenet, tájképpel. Meissen, 1750. 70.—

284. CSÉSZE ALJJAL, porcellán, kék alapon, szines virággal. Bécs, 1827—28. 30.—

285. CSÉSZE ALJJAL, porcellán, piros alapon szines virágdisszel. Bécs 1834. 30.—

286. CSÉSZE ALJJAL, porcellán, kék alapon elől szinesen amorottek. Bécs. 1833. 30.—

Lotz Károly

XV

1948. Lotz Károly.

Ernst Múzeum aukciói
52. n. - II. r.

XVI



1981. Mészöly Géza.

Ernst Muzeum aukcioi

Lotz Károly

49. n. I. r.

Nemes Marcell magyar képgyűjteménye

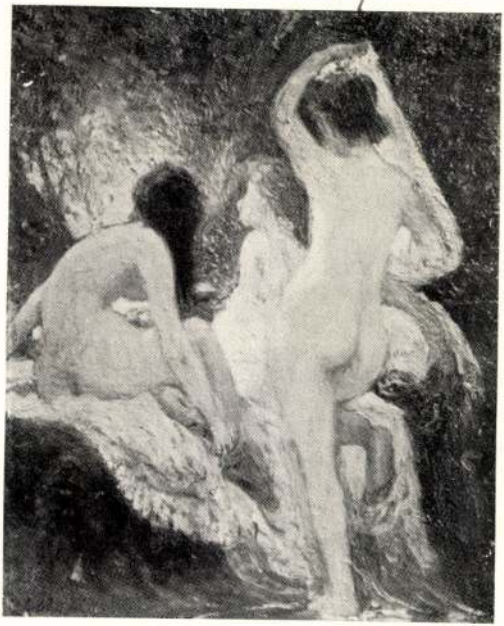

50. Lotz Károly.

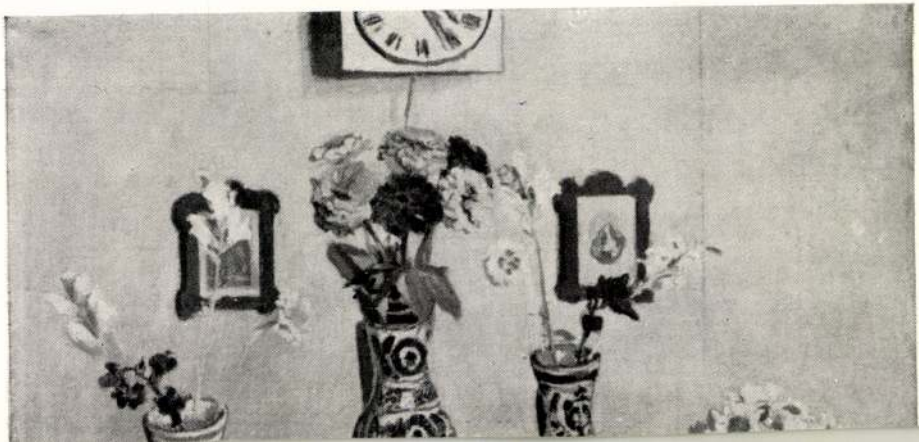

Lotz Károly, (1833—1904).
267. ÁMOR ÉS PSICHE. Jelezve.
Fa. 44×28 cm. 250.—

Ernst Muzeum aukcioi

49. n. II. r.

ALELNÖKÖK

CSÓK ISTVÁN

GEREVICH TIBOR

FARKAS ZOLTÁN

HORVAI JÁNOS

IGAZGATÓ

HUBAY CEBRIAN ANDOR

FŐTITKÁR

LEHEL BÉLA

TITKÁR

KANIZSAI NAGY ANTAL

Lotz, festőművész

Pásztortűz, 1925. XI. évf.
308. l.

Szoholay Béla: A magyar festőkirály

Lotz.

Magyar Nemzet.

1949. V. 6., 4. old.

(: Jegyzőkönyv :)

Lotz Károly

Művészeti Hotek Pécs

1841.

arlsbadi czipőraktár. A legkitünőbb Karlsbadi czipők egyetlen budapesti raktára
KAJÁRI DEZSŐ-nél Dorottya-utcza 8. sz. Tavaszi, Promenade- és magas czipők, világos és fekete bőrbe, urak, nők és gyermekek részére.



Lotz Károly

Nemzeti Kaszin 40 éves
pub. kiáll., kat. 1935 jan. 5.
– febr. 6.

Lotz Károly

Szőnyi Ottó. Lotz Károly művészete a székesegyházban. Pécs: Pécs város idegenforg. irodája (Dunántúl ny.) [1934.] 24 l. har. 8-r.

Telepy Károly, festő, VI., Városligeti-fasor 26. (456—458, 725.)
Telcs Ede, szobrász, VI., Munkácsy-utca 14. (89, 90, 134.)
Telkesy Valéria, festőnő, I, Disztér 16. (189.)
Thein Miksa, festő, V., Bálvány-utca 17. (157, 158.)
Tölgyessy Artur, festő, VIII., Lónyai-utca 22. II. 18. (197.)
Tornai Gyula, festő, VII., Hermina-út 35/b. (145—149.)
Tóth István, szobrász, I., Várkert-bazár. (127.)
Tull Ödön, festő, VI., Nagy János-utca 2. (93, 421, 423.)
Udvary Géza, festő, VI., Bajza-utca 23. (462.)
Ujházy Ferencz, festő, VIII., Gyöngytyuk-utca 3. (466, 484.)
Ujváry Ignác, festő, Kis-Oroszi. (29, 30.)
Vadas Béla, építész, VI., Aradi-utca 16. (394, 397.)
Vajda Zsigmond, festő, VI., Munkácsy-utca 14. (100, 104, 208, 246, 252, 555.)
Vastagh Géza, festő, IV., Váczi-utca 84. (79, 234, 280, 281.)
Vaszary János, festő, I., Úri-utca 64. (192, 212, 213.)
Verő László, szobrász, IX., Ferenc-utca 32/b. (108.)
Vidor Emil, építész, VI., Bajza-utca 28. (385, 387, 388, 390, 391.)
Wolff Károly, festő, II., Tölgyfa-utca 4. (150.)
Zemplény Tivadar, festő, I., Fehérvári-út 38. (207, 253.)
Zilzer Antal, festő, VI., Podmaniczky-utca 71. (142.)

Lotz Károly

festő

Budapest

Kir. Vár

178. l.

Lotz Károly

Lux Kálmán: A budavári koronázó főtemplom. MMÉE Közlöny. 1924. 77. l.

Lotz Károly

Weber Augusta és
Weber Károly arcképe,
olajf. Weber Augusta
nőnő tulajdonos.
Repr.
Magyar Művészet
1925. 508. l.

BOITSÁGA

)LYAM.

8.

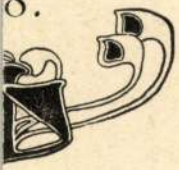

'EST

IR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA.

8.

Lotz Károly

Menes a pusztán, olaff.
1857, a Királynenek –

Sza Erzsébetszem 23. l.

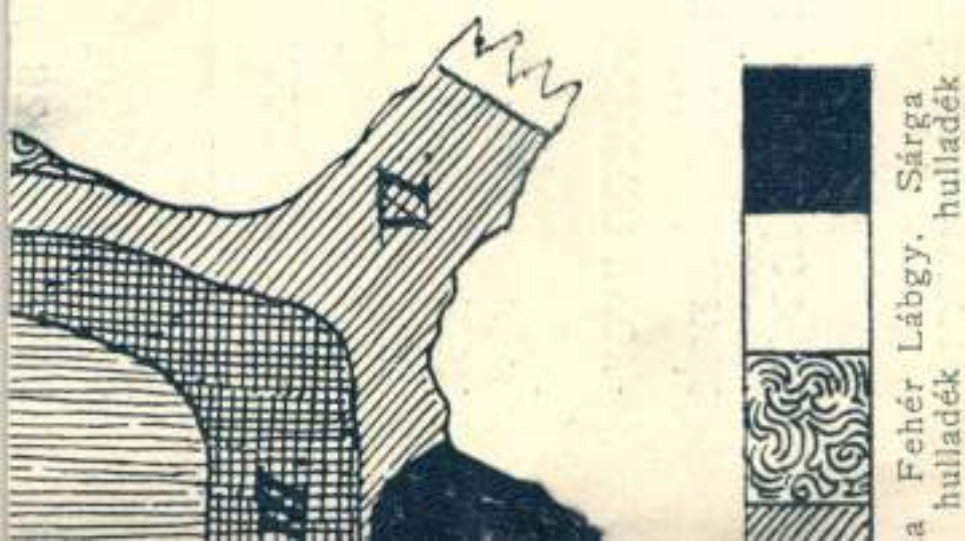

után még bennemaradt vizet, illetőleg szénkéneget eltávolitsa. A czentrifuga dobja — a melybe a gyapju el lesz helyezve — perczenként 2200 fordulatot végez, s az ezen rendkivül gyors körmozgás folytán érvényesülő czentrifugális erő pillanatok alatt kifröcscsenti a gyapjuban maradt fölös folyadékot.

A czentrifugából kikerülő gyapju — nedvességének nagy részét elveszitvén — természetesen gyorsabban is szárad; másrészt előnye a czentrifugálásnak az is, hogy a gyapju által visszatartott szénkéneget igy vissza lehet nyerni.

A mosóhelyiségben felállitott állványokon vannak továbbá a légmentesen elzárható gyapjutartályok elhelyezve. Az ezekbe tett gyapjuminták sem-

Lotz Károly

Petrovics Elek: Magyar művészek rajzai a Szépművészeti Múzeumban! Művészet 1907. 179. l. 186. l.

Lotz Károly

festi freskóját a bu-
dai kir. palota
Habsburg-termében,
repr.

Vas. Ujs. 1913. 9 l.

Marcaltő, kastély

57

Lotz Károly

vród

z

Épitő Ipar 1912.

júl. 28. (L. Z.: A

m. kir. Operaház

átalakitása.)

Csányi:

Olasz mův. hatása

Bajmóczi vár

Helyőrségi Templom

Lotz Károly

vod
2

Hekler M.M. Tost

219. 1. Eippel

u) van ábrázolva

~~jes~~ arcélben. Simára lefésült hajat, bajuszt és
hord. Nyakkendőjének csíkjai különféle szinűek és
~~ár~~, melynek vállvetője hátra ~~van csapva~~ piros csapta, Felira-

Péter

?gén 850. B."
ható.
az alak nagysága 20 cm.

107/95 № 216.

Lotz Karól

szód

Pokorny Frigyes

A restaurált Sihanyi
templom és monostor.
Magyar Sion 1894.
641. és kr. ll.

~~Károly Jakab nagyprépost~~ VII. 196.

A leltári tárgy megnevezése	
	Loth Károly
	Jalsovics Aladár Károly
	A balatonfüredi gyógyhely és kirándulási helyei. Bp. 1878. 110–113 l.

Bevétel				Kiadás			
vétel	ajándék	vételár vagy becsérték		vásárolt	ajándékozott	érték (leírandó összeg	
				vagyontárgyakból			
darab, kötet, füzet		P	f	darab, kötet, füzet		P	f

Lotz Károly

a tihanyi apátsági
templomban a szentélyt
a templom hajójától
elválasztó ívén a két
angyaltól imadott Isten
báránya. A templom
hajójában a szentháromság
falképe. A karzat
fölött a 7 lit, Remény
és Gerelet hármas csoportja
1889.

Sör tihanyi apáts

14.8-l

92

1904.

tözött és rizsporos haját fehér szalag-
, szeme kék. A nyakába vetett lánczon
tal hölgy képe van. Magas fehér ruhája-
derekát kék kendő szoritja.

cm.

ki 20630 (126-904) illetőleg az 1904:
t alapján a Nemzeti Szalon művészettör-

n, elszámoltatott 1904: V. 8-án (325-904)
z 1904:VII.22-iki 11586 szvsz. leirat.

Lotz Károly

erőd
e

Medgyaszay István:

A magyar királyi
Operaház átalakítása.

MMÉEKözl

1912 721. l.

722. 1.

Lotz Károly

Falképei az egyetemi
könyvtár díszterme-
ben, 1935-ben
restauratta Stein
János

Arod
z
Korjubeok
30.C.

Lotz Károly

arckeje Ballókdétol
repr.

Din Páris

19. l.

21. l.

29. l. (Eeppel)

30. l.

Lotz Károly

ród

Baráth Endre:

Romokban az Akadémia - Képes Figyelő 1945, nov. 3.

Darányi Ignácz X. 222

Lotz Károly

l.

Uxa. 253.-l.

Tájékoztatásul szolgál a 106. oldalon levő helyszínrajz. Az emeletek római, az egyes helyiségek ajtói pedig arab számmal vannak jelezve.

ı központi telepének helyszínrajza.

I. Központi épület.
II. Chemiai intézet.
III. Könyvtár.
IV. Fizikai és elektrotechnikai intézet.
V. Géplaboratorium.
VI. Mechanikai technológiai intézet.
VII. Műszaki mechanikai intézet.
VIII. Mezőgazdasági géptani intézet.
IX. Observatorium.
X. Kazánház.
XI. Anyagraktár.
XII. Hősök emléke.

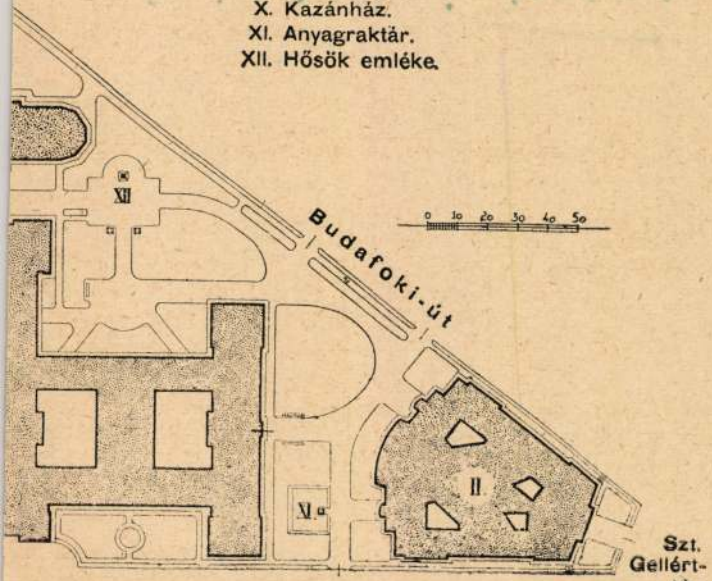

Lotz Károly

Hampel József:

Ipolyi Arnold az Operaház freskóiról.

Budapesti Szemle

1883.



T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Lotz Károly

Irod
2

Domán Andrea:

Ovidius Metamorphosisai képekben.

Magyar Könyvszemle

1942. III. füzet

317. l.

„Az Gyuladásbeli történetek eránt T.(ekintetes) N.(emes) Bihar vármegye számára kiszabott Rendtartás.“ Ez is névtelenül, évszám és kiadási hely megjelölése nélkül jelent meg. Miután azonban az évszámmal megjelöltek a kötetbe időrendben vannak fölvéve, föltételezhetjük, hogy ez a munka is így soroztatott be. Akkor pedig megjelenési ideje 1784 és 1786 közé esik. SZINNYEI szerint 1784-ben jelent meg.

Azt hisszük, nem csalódunk, ha MILLERnek ezt a művét *az első magyarul megjelent tűzoltási szabályzatnak tekintjük.*

A harmadik munka címe: *„Nemes magyar hazánk hajdani dolgait tárgyazó tudósítás, vagyis Szent Endrei város határában tartatott régi római kőírások és emlékek leírása.“*

Végül rátérünk, mint utolsó bizonyítékra, az ugyancsak a Nemzeti Múzeum könyvtárában lévő „Hung h 3912“ jelzetű kötetre.

[6] I. m. Erster Theil 236. l. *a)* Jegyzetet „Beyträge zur Geschichte der Seidencultur in Ungarn, Croatien und Slavonien sind in de Luca's Oesterreichische Staatenkunde B II. 270—71 und in des Hrn. v. Miller Schedium de praesenti statu fabricarum etc...“

[7] VII. kötet 36—58. l.

[8] U. o. 50. l.

[9] 93159 jelzetű. A kötésen kívül „Opuscula varii argumenti I. F. Miller“.



BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS KÉPTÁRA

STÄDTISCHE GALERIE
GALERIE MUNICIPALE
GALLERIA MUNICIPALE

LOTZ KÁROLY (1833–1904) ALKONY
ABENDDÄMMERUNG * CRÉPUSCULE * TRAMONTO

OFFICINA MŰVÉSZLAPOK — OFFICINA NYOMDA ÉS KIADÓVÁLLALAT KIADÁSA, BUDAPEST



Lotz Károly

873 LOTZ KÁROLY: Lotz Kornélia. — Tempera. Magassága 6, szélessége 4·2 cm.

Magyar Studio
II. anno.

2296 SÉTABOT, nád, elefántcsont fogantyúval: férfi nyakán ülő nőalak. Német, XIX. század.

2297 LEGYEZŐ, békateknőkullökből, áttört, fűrészelt dísszel. Biedermeier.

2298 SZELENCE, lakk, födelén színes kép »Der Sprudel in Karlsbad« felirattal. Cseh, XIX. század első fele.

2299 SZIVARTÁRCA, bőr, arany-ezüsthímzéssel. Osztrák, 1850—60.

2300 LEGYEZŐ, vésett, domborműves békateknő kullökből. Kínai jelenetekkel. Az egyik borító kullőn európai címer. Kína, XIX. század.

2301 OVÁLIS TÁLCA, fekete lakk, rajta arany színben kínai modorú jelenet. Hollandia, XIX. század közepe.

2302 SZENTKÉP, szent szerzetes, kolostor látképével, fára festve. Orosz, XIX. század.

2303 NAPERNYŐ, csontnyéllel, fehér selyem lapja fekete csipkével borított. XIX. század.

2304 NAGY LEGYEZŐ, gyöngyházkullőkkel, csipkével szegett batiszt lapján grisaillefestéssel szerelmes pár. Jelezve Lebreton. Francia, XIX század.

2305 SZIVARTÁRCA, békateknő, sávos arany berakással. Francia, XIX. század.

2306 KIS TÁSKA, színes gyöngyhímzés. XIX. század.

2307 ANYA GYERMEKÉVEL, elefántcsontszobrocska. Japán, XIX. század.

Lotz Károly

Arckép

Az Ujság
1920 ápr 18.
(e.a.: Lotz Károly
naplótai és rajzai)

Kereskedelemügyi minisztérium

VII. 280

Lotz Károly

13 képe, Ernst.

iród

Az Ujság.

1917. ápr. 22.

(e. a.: Than, Lotz és modern magyar festők.)

1	Maestro di Simone után: Martel Károly.....
2	G. di Bondone után: Johanna királynő udvarhölg
3	Maestro di Simone után: Gentillis bibornok.....
4	Ismeretlen festő: I. Mátyás követsége.....
5	Ismeretlen festő: II. Lajos és Anna.....
6	Marco Vecelli után: III. András és Thomasina...
7	Marco Vecelli után:

Lotz Károly

irod

Elek Artur:

Lotz Károly 1833–1904.

A Műcsarnok emlékkiállítása

Ujság. 1933. nov. 4.

soport XI sz. kirendeltsége

.....úrnak

ni Liga tagjának.

ében az évi tagsági díj naptári évre szól és január 31-ig

t munkáját csak úgy tudja közmegelégedésre elvégezni, ha
y a mult évről hátralékos

4 összesen P..... tagdíját a csatolt
veskedjék.

Hazafias tisztelettel:

Lotz Károly

wód
3

Ujság. 1940. jún. 6.
(e.a.: A Szépművészeti Múzeum új szerzeményei.)

Kiscértetek képe, amelyet Attila
hun király látott Augsburgnál
(vérmetszet) III. 33.

Lotz Károly

Galatea diadala

rep.

Új Idők 1928

II. 673. l.

913. Bologn

A XVII. szá

Mózes

A ~~[illegible]~~
rom kiséröjét
mutat
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ látjuk
kepeni Mózest
~~[illegible]~~
csavarja ki a v
~~[illegible]~~ (ruh
a kisded nénj
nek
~~[illegible]~~,
kezével az el
tat. Hátrá
vó [hid vezet
figyelmünk
az egbolt felhös
Vásson
Pyrker

— vére látjuka ~~[illegible]~~ Faraónak

86

[bolthajtásos

Lotz Károly

1833 - 1904

l. Vayer Szechenyi

111 l.

6.



8.



Lotz Károly

irád

Csánki Dezső

Árpád és az Árpádok

Bp. 1907. 310. l.

után

Itt repr.

Jelenetek kent László

életéből

Falfestmény a

budavári koronázó

templomban

Budapesti népkönyvtári-egyesület V. 73.

Lotz Károly

l.

Rapaics Ligeti

27. l.

Lotz Károly

festette a pesti Blumenstekli frekvoját

írod
i

Bevilser

II. 912. 1.

MAGYAR MŰVELSZÉT, VII. ERZ

T.Muc lek Orsz.B

Lotz Károly

Vázlatkönyve 216 ceruza-, tusrajzzal és víz festmény-nyel, 1 ceruza és 1 kréta-rajza, női aktok, az alabbi muzeumban

Jelentés Debrecen sz. kir-város muzeumának 1913-dik évi működéséről és állapo-táról. Debrecen 1914. 17 l.

Lotz Karól

źród

Pekárnemzszép

43. l.

Lotz Károly

Dalmady Sándor –
A Műbarátok Köre
huszonöt éves története.
(1890–1914.) Bp. 1915.
109–110. l.

Lotz Karóly

wod

Hekler Budapest

95–97. l.

Pipagyűtemény, Harácsek László-féle

VII. 148.

Lotz Károly

wód

Nékám

Képpel



Lotz Károly
testő

Fővárosi Lapok 1896. jun. 10., 5.
(Millennáris kiküldetések.)

Kalmár

Latz Károly
festő

Fővárosi Lapok 1895. jan. 18., 203. o.
(Mürzsztetek. Baross-szobra.)

Kalmán

Lotz Károly
festő"

Fővárosi Lapok 1886. jún. 13., 6. sz.
(A király látogatása az új országházban.)

Kalmár

Lotz Károly
festő

Fővárosi Lapok 1886. jún. 19., 9., old.
(Ujdonságok. Kitüntetett művészek.)

Kálmán

Lotz Károly
festő

Fővárosi Lapok 1895. jan. 3., 31. old.
(Műrészetek.)

Kalmán

Lotz Károly
festő

Fővárosi Lapok 1895. márc. 12., 803. old.
(Művészeted. Millenáris kép-pályázatok.)

Kalmár

Lotz Károly
festő

Fővárosi Lapok 1895. márc. 13., 816. old.
(Fővárosi.)

Kalmár

Lotz Károly
festő

Fővárosi Lapok 1896. okt. 21., 4. old.
(Az új igazságügyi palota zárkő-
letétele.)

Kalmár

Lotz Károly
festő

Fővárosi Lapok 1900. dec. 30., 11. old.
(Művészet. apróbb művészi hírek.)

Kalmár

Lotz Károly
festő

Fővárosi Lapok 1896. jan. 10., 8. old.
(Műnészetek. A Bessenyey-szoba
jurgje.)

Kalmán

Lotz Károly
festő

Fővárosi Lapok 1896. márc. 27., 8. old.
(Ujdonságok. L. K. betegy.)

Kalmár

Lotz Károly
festő

Fővárosi Lapok 1895. jun. 21., 1955. old.
(Ujdonságok. a belvárosi uj templomra.)

Kalmár

Lotz Károly
festő

Fővárosi Lapok 1895. febr. 17., 542. old.
(Műveiszetek.)

Kalmán

Lotz Károly
festő

Fővárosi Lapok 1886. ápr. 18., 7. old.
(Ujdonságok. L. K. betyszége.)

Karlmán

Lotz Károly
festő

Fővárosi Lapok 1895. febr. 23., 612 old.
(Főváros.)

Kalmán

Lotz Kárály
Festő

Fővárosi Lapok 1896. ápr. 22., 8. old.
(Nyilvánságok. L. K. betegsége.)

Kalmár

Lotz Károly
festő

Fővárosi Lapok 1896. ápr. 21., 7. old.
(Újdonságok. L. K. beteg...)

Kalmár

Lotz Károly
festő

Fővárosi Lapok 1886. ápr. 20. „Y. old.
(Ujdonságok. L. K. betegsége.)

Kalmár

L o t z K á r o l y

festő

Fővárosi Lapok.1869.márc.5. /Fővárosi hirek./

L o t z K á r o l y
festő

Fővárosi Lapok.1869.ápr.9. /Fővárosi hirek./

L o t z K á r o l y
festő

Fővárosi Lapok.1869.szept.23. /Fővárosi hirek./

L o t z K á r o l y
festő

Fővárosi Lapok.1869.márc.23. /Fővárosi hirek./

L o t z K á r o l y
festő

Fővárosi Lapok.1869.jun.20. /Fővárosi hirek./

L o t z K á r o l y
festő

Fővárosi Lapok.1869. jun.20. /Fővárosi hirek. /

L o t z K á r o l y

festő

Fővárosi Lapok.1869.jun.25. /Fővárosi hirek./

Lotz Károly
festő

Fővárosi Lapok 1895. febr. 7., 428.o.
(Művészetek. A Bazilika képei.)

Karlmann

Lotz Károly
festő

Fővárosi Lapok 1895. febr. 12., 43. szám.
(Művészet. a bazilika freskói.)

Kalmár

Latz Károly
festő

Fővárosi Lapok 1895. jan. 25., 282. o.
(Ujdonságok. az uj igazságügyi palota)

Kalmár

Lotz Károly
festő

Fővárosi Lapok 1895. máj. 22., 1624. old.
(Műrészetek. Millénniumi munkák.)

Kalmár

L o t z K á r o l y
festő

Fővárosi Lapok.1868.okt.25./Fővárosi hirek. Rövid hirek./

L o t z K á r o l y

festő

Fővárosi Lapok.1868.nov.12. /Fővárosi hirek./

L o t z K á r o l y
festő

Fővárosi Lapok.1868.dec.22. /Fővárosi hirek./

L o t z K á r o l y
festő

Meier-Graefe J.: Im alten Oesterreich-Ungarn. Berliner Tageblatt. 1920.aug.8.

L o t z K á r o l y
festő

Fővárosi Lapok.1868.szept.20. /Fővárosi hirek./

L o t z K á r o l y

festő

Fővárosi Lapok.1868.jul.3. /Fővárosi hirek./

L o t z K á r o l y
festő

Fővárosi Lapok.1867.máj.2. /Fővárosi hirek./ ~~A női gőzfürdőről,.../~~



L o t z K á r o l y
festő

Fővárosi Lapok.1867.ápr.4. /Fővárosi hirek./ ~~Uj és érdekes könyvek.../~~

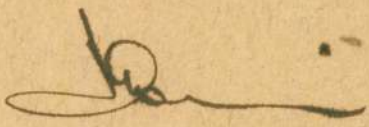

L o t z K á r o l y,
festő

Fővárosi Lapok.1867.jan.4. /Fővárosi hirek./ ~~Hazai festészeink.../~~

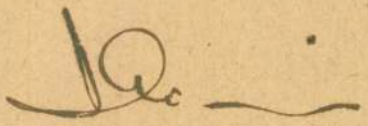

L o t z K á r o l y

festő

Keleti Gusztáv: Alkalmi Kiállitásunk. Fővárosi Lapok.1867.jun.17.

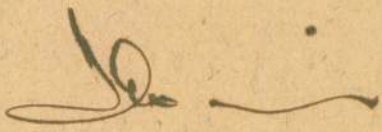

L o t z K á r o l y
festő

Fővárosi Lapok.1867.nov.13. /Fővárosi hirek./

Lotz Károly

Lotz-kiállítás.
Nemzeti Szalon
1905. okt. 13.

Főv. Képt.

L o t z K á r o l y
festő

Pesti Napló. 1912.szept.29. (Tünő házak.)

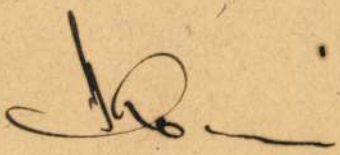

L o t z K á r o l y

festő

Népszava
1921. márc. 31. (A Széchenyi-fürdő L.- képe.)

L o t z K á r o l y
festő

Kolozs Pál: Elfeledett Than- és L.- freskók a Keleti-pályaudvaron. Esti Kurir. 1935.jul.4.

L o t z K á r o l y

festő

Pipics Zoltán dr.: Az "Olympus" ostroma. Magyarság. 1933. okt.29.

Lotz Károly

Vod

Vas. Ujs. 1884.
57 o. l. (A központi
indóház csarnokai,



BUDAPEST
939 JUL. 30. 23.
4 LFh

Lotz Károly

fenti mellszobra Strobl Alajostól repr.

Vas. Ujs. 1885. 468. l.

SZ GYULA

BUDAPEST

a 29b IV.

Kaesz Gyula

Postatakarékpénztári csekkszámla: 12-63.
Telefon: Gyári: 315; Iroda: 108.

István

Lotz Károly

Wód

Vas. Ujs. 1884. 553 l.
(A központi szemelj-
szállító indóház
Budapesten.)

a keleti pályaudvar-
pénztárai felett a
vasut allegoriája
fentitől.

ís. jedn.: 529

Műemlékek Országos
Bizottsága
Budapest.

7

BUDAPEST 741
CIMNYOMOZÓ
939 JUL. 18. 11.

Hőgyes Endre u 10



Lotz Károly

Irod

Vas. Ujs. 1897. 829. l

(Az 1848-iki márciusi napok emlékе.)

Hals, Frans

Velhagen és Klasing

I/2 pole

Lotz Károly

falképei a Nemzeti Szin-
ház ucskrászdájában

Zuboly: Bontják a
Nemzeti Szinházat.
Vas. Ujs. 1913. 768. l.



Müemlékek Orsz.Bizottsága

Budapest.

IX. Rákos u.10.

Lotz Károly

irod

Vas. Ujs. 1881, 401 l.
(Az iróz és művészi
tulajdonjog.)

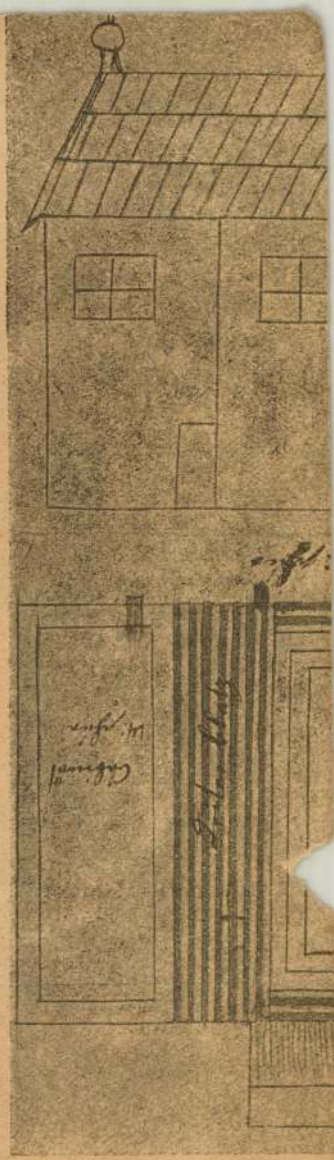

A HÁZ MELLÉKLETE

Lotz Károly

Vas. Ujs. 1879- 12. f -

– *Lotz* Károly a gr. Erdődi István sugáruti palotájának termeibe és loggiáiba fest freskókat. –

Csalhatatlan biztossággal állít a té
egy fát, egy házat, összeköti a talajja
hegyekkel, levegővel, a fantáziának, a k
struktív tényezők kiemelésének elsőra
példáját adja. Dürerről, Holbeinról
essék szó. Mindketten annyiféle világí
ban ismertek, hogy itteni rajzaik (nag
értékes majdnem valamennyi) alig mon
nak újat.

Adam Elsheimer egy szekérderékre v
gyerekcsapatot szorít bele két vázlat
Tömör, majdnem kovácsolt kompozic
A kompozició egységén belül bizse
forrong minden.

Rembrandt hét rajza: Hiába szabódun
nagyság közelsége meghatódást plántál
lénk. Nem is lehet ezeket a rajzokat hi
gen, a kívülállók tekintetével szemlé
Még a motívumok is olyanok, amel
intimus, bensőséges pillanatok melegág
ban foganhatnak csak meg. Parasztud
rok, csendesek, magányosak, könyvből ol
só öreg pap, aztán szent komolysággal é
kelt meztelen testek. És mindannyin rajt

Lotz Károly

Than Mór

mûs
ics

wód

Szalay Imre:
A Magyar Nemzeti
Muzeum épülete. Bp
1888.

S. l.

Lotz Károly

a pannonhalmi
emlék falképeit
fentsi vezetésével
tanítványai
festettek

Erd

datura arborea
maszlagfa

Lotz Károly

l.

Müvesi Ipar

III. 191, 192. l.

655. *Perényi Zsigmon*

Mellig látható, kissé b
és hegyesre pedrett kis ba
szürke, szemöldöke fekete,
csavart nyakkendője alól
begombolt kabátja egyelej

Vászon, méretei 29·8 : 23·4
20 K. — Vétetett a gr. Kre
A megszerzésére vonatkozó ad
lelt. sznál. — Átvétetett 1895 áp
jegyzék 110. — Az átvételt tu
8-iki 14895 sz. leirat (159–96).

Lotz Károly

cvod
z

Való Simondr =

Adalékok a budapesti központi papnevelő intézet történetéhez.

Bp. 1896. 14. l.

II. Soliman:

Egész alak, áll
das szimetre támasz
fogja. ~~Fejen~~ Öltöjete: tarajos s
~~öltözve~~. ~~Haja, bajusza~~
~~szt~~ mellen s a nyakába vetett s
lábát keresztbe vet~~ve~~ette ~~tar~~
felhős. Felirata a kép

SOLYMAN the most Magn
and divers Hands in the M
the Countreyes of Mesopotami
an the scidge of Sigeth a

Réznetszet, mérete

9101

Scudery: Curia Po
pag. 113.

Lotz Károly

vod

Jelképzakad

17. l.



BUDAPEST
42 I 25.12
Ta 62 Ta

Lotz Karoly

und

Haiman-Kner

György: A nyom-
satott betű univerzete.

Bp. 1942. 21 tabla



T.

Európai
film. könyv. kölcsönző és
könyvkiadó rt.

Budapest
V. Rothermere utcai 12. III 2.

Lotz Károly

l. Forst Ernst

10 l-13 l.



Lotz Károly

írod

Révay József és Schöpflin Aladár: Egy magyar könyvkiadó regénye -

Bp. C.n.

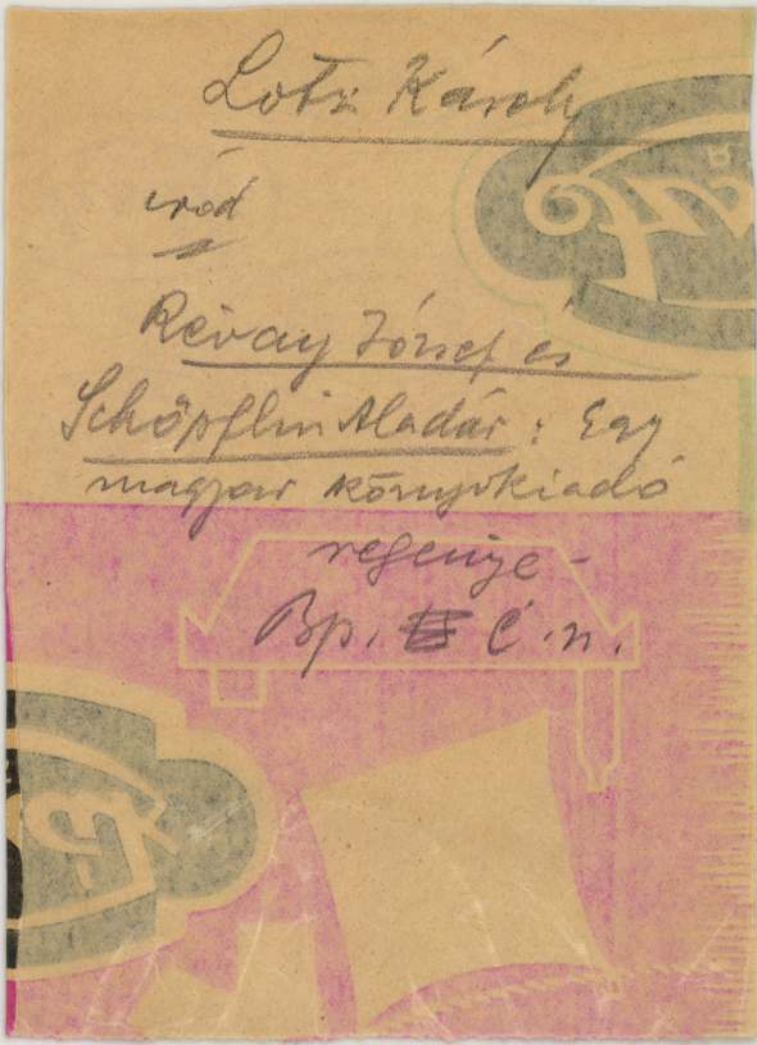



Lotz Karoly

Lvod

Stímakovits László dr

Bevezetés a művészet-
történelembe.
Bp. 1925. 122. l.

Lotz Károly

wód

Vayer Pázmány

49. l.

Vish, tpl

1

Lotz Károly

festette a jerszegi
(Krassó körény vm)
Szent Agostont ábrázoló
oltárképét 1882-ben.

Tört. és Rég. Értesítő

1882. 138, 139. l.

Lotz Károly

vrod
2

Vayertörtill

g. l.

Lotz Károly

1883 - ban festette
a székelyi Math. hitkoz-
sej temploma (Krassó
Szörény vm) részére a
Mária születését ábrá-
zoló oltárképet Bonnáz
Sándor püspök megbi-
zásából. A jerszegi képet
is ez a püspök rendelte -

Tört. és Rég. Értesítő
(Temesvár) 1883. 157. l.

			1	✓	
hel			1	✓	
ndbegriffe			1	✓	
			1	✓	
			2	✓	
			1	✓	
alpflege			1	✓	
t Schule			1	✓	
m in Brüssen			1	✓	
			1	✓	
nd Ermelen			1	✓	

Lotz Karoly

ivód

Lykanuvtört. II.

302. l. 582. l.

Keppel

ERRATA-CORRIGE.

Sala 28 (pag. 108).

Ugo Antonio.

30 c *Anforaio di Rodi* (bronzo).
30 d *Fauno* (bronzo dorato).

leggi:

Ugo Antonio.

30 c *Anforaio di Rodi* (bronzo).

Rosales Emanuele. *

30 d *Fauno al fonte* (bronzo dorato).

Lotz Károly

l.

Szekeres Margit,

nagyszandai:

Jakobey Károly

1826 – 1891.

Bp. 1938.

…mi cum				1	
,				1	
				1	
				2	1 duplum
				1	
Mittelalters				1	
				1	
				3	
…ortenete				3	
…tal				1	
Cultur				2	

Lotz Károly

Az igazságügyi palota plafond-festménye repr.

Magyar Művészet

1900. 85–86. l.

Lotz Károly

mütermében,
fénszép után
repr.

Magyar Művészet
1900. 153–154. l.

Fenti arczépe
fénszép után
repr
u. o. 155. l.

Az „Europa Lapterjesztő" R. T.



Budapest

V. Rothermere u 12. III. 2.

Lotz Karóly

vrdl
a
Kar Erzsébet

4. l. 5. l.
8. l.

GYÖRGY JÓZSEF
könyvnyomda, könyvkötészet,
könyv, papíráru, írószer- és
tanszerkereskedés
Tiszaföldvár



Tek.

„Európa"

Első Magy. Könyv- és Lapterjesztő R.-T.

Budapest,

V., Rothermere-u. 12. III/2

Lotz Karoly

Leisd

Petrčka

47, 59, 113,
137, 193. l.

Zák

21

Lotz Károly

l.

Pékáfesk

32 – 41. l.

képekkel

13.925 szám.



Műemlékek Orm. Bizottsága te

Elv.

BUDAPEST

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben.
Dij átalányozva.

Rákos u

Lotz Károly

ivód

Keleti G. cikke

Kel 1885

IV. k. 4. f. 730. l.

731. l.

Másoló keretek 18 × 24

Másoló keretek:
13 × 18.

Lemez ú. Kvaj

~~Réclemez~~ Arcel → hácomfüg

Lotz Károly

ivód

Lechkeper



STROBENTZ FRIGYES. TEMPLOMBAN.

Lotz Károly

erőd

Lechner Jenő: Világító próba a királyi palotában Építő Ipar. 1905. 37. l.

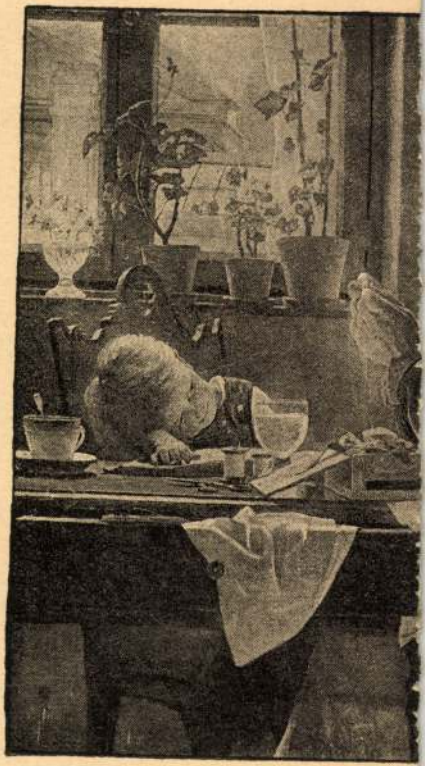

DEMJÉN LÁSZ

Lotz Károly

vöd

Lech Szt István I.

Kaus Lech

A kupolában az
Atya Isten és
8 ókori próféta
4 evangelista

Mrs. Ford

Mrs. Page

Mrs. Quickly

Anne Page

Fenton

Slender

Sir Hugh Evans

Pistol

Bardolph

Nym

Robin

Simple

Rugby

Lotz Károly

Vod

Vas. Ujs. 1885. 438. l.
(Az országos kiállítás
műcsarnoka)

Mp.

Ifj. Szentiványi Gyula úr

H.

XI. Legmányosi-utk

BUDAPEST 1939 OKT 3 D 4 D
FILLER 2 MAGYARORSZÁG

Lotz Károly

Juhász-család c.
képe repr.

Vas. Ujs. 1863.

424. l.

vit
Pintér Kovács Zsigmond

Bp.
Kirányosi – ut 17

Lotz Károly, festőművész /1833-1904/

Szegvári Károly festőművész télen a bp.esti, nyáron hortobágyi műtermében dolgozik. Budapesti lakása Zúglóban, a Zichy Géza u.-ban van, a kopottságában is szép kastélyt, a híres festő László Fülöp építette 1897-ben. A műterem valóságos múzeum. A gyűjtemény legféltettebb darabja egy Lotz-emlékalbum, amely a művész 65. születésnapjára 1898-ban készült.

Györke Zoltán: Szegvári Károly műtermeiben.

Fáklya, 1983. szept. 18.

Lotz Károly

az Operaház freskói

Budapest, 1984./4

Lotz Károly

150 éve született Székely Bertalan

Magyar Nemzet 1985. V. 8.

Lotz Karoly festőművész

Kovák Emese: Az emberi arc jelentősége
Munkácsy néhány festményén

Művészet, 1982. augusztus

Lotz Károly

kiállítása a Nógrádi Sándor Múzeumban

Magyar Nemzet 1984. VI. 30.

Lotz Károly

Kiállítás Salgótarjánban

Magyar Nemzet 1984. VI. 30.

Lotz Károly, festő

MOST JELENT MEG: Ybl Ervin: Lotz Károly élete és művészete. Átd. kiad. (Képzőművészeti). — Gelei Anna: A növekedés elmaradottsági mo-

– Most jelent meg

9.

Népszabadság Bp. 1982 jan. 31

festő

megemlíve

Fenesik Flóra: Budapest unokaöcse 2.

Esti Hírlap, B.p. 1982 jan. 22.

[illegible] Karoly

Lotz Károly, festő

L: Ligeti Antal

–: Magyar festészeti kiállítás Japánban 7.

Népszabadság, Br. 1981 okt. 17.

Lotz Károly, festőművész

1844. szept. 27.-én született először muzsika az Ybl Miklós tervezte Opera falai között. Lotz Károly, Székely Bertalan és Thán Mór által festményekkel és szobrokkal díszített falak között ismét lehet-e zenét hallgatni, abban még most csak reménykedni lehet. Az Operett 96 év után felújítják, a terv az, hogy 100. évfordulón ismét megnyitja kapuit az Opera.

Déli Krónika

1982. II. 22. Kossuth (5. Gyné).

Lotz Károly, festőművész (1833-1904)

Stróbl Alajos születésének 125. évfordulójára emlékezve, a Magyar Nemzeti Galéria kiállítással idézi fel a kiváló magyar szobrász művészetét. A művész 1881-ben, éppen 100 évvel ezelőtt telepedett meg Budapesten. Ennek a korszaknak az építészeti történetét joggal jelképezi Ybl Miklós, a társművészetek köztül a szobrászokat Stróbl Alajos, a murális piktúrát Lotz Károly és Székely Bertalan.

Népújság, |Tolna|, 1981. aug. 20. 11. old.

Lotz Károly, Ajtómüvész (1833-1904)

Strobl alajos születésének 125. évfordulójára emlékezve a Magyar Nemzeti Galériában kiállítás, nyílt meg művének bemutatásával. - A kiegyezés és a millenniumi időszakban a fővárosban sok feladatot kapott képző- és iparművészetünk. Ennek a korszaknak joggal jelképezi a murális pikturát Lotz Károly és Székely Bertalan

„Lotz Károly" c. szobor Strobl aladár műve. /repr/

Kisalföld, 1981. aug. 1. 9. old.

Lotz Károly, festő

l. Gadányi Jenő

Gadányi Jenőné: Egy hóka tartalmából 63-70

Új Írás, Budapest, 1984. jún. XXIV/6.

Lotz Károly

vrád
z
Vas. Ujs 1884. 449. l.
(A központi
indóház.)

A Keleti pályaudvar
falhejei, melyeket
Thannal
együtt festett

BUDAPEST
1939 JUL 26 23
VÁLASZ

Lotz Károly

Olajfestménye díszítette I. Ferenc József vasuti étkező kocsijának mennyezetét.

P. Hogy utazik a magyar király? Vas. Ujs. 1906. 92. l.

A cikk Nyáry Albert báró csomagjában.

Tartalma a következő:

művészeti Muzeum»-ban van).

Tutajvontatás Szolnoknál ... 38
Munkás-istentisztelet az aknaszlatinai sóbányában ... 38
Dalmácziai képek (2 kép I. Ferencz József gyermekkori rajza és egy képcsoport) ... 38
Szüreti képek ... 40
Párbaj a csárdában. *Pataky* László rajza ... 41
A Bairam-ünnep kihirdetése a kóniai főkormányzósági palota udvarán ... 42
Arkon-bokron át. *Garay* Ákos rajza ... 42
Szántás ötös fogattal ... 42
Találkozás a pusztán ... 42
Kurucz-tábor. *Szentmiklósy* Zoltán rajza ... 43
Lapp-család. — Lapp-csecsemő az anyjával. — Lapp-mátkapár ... 48
Kitaszitva. — *Neogrády* Antal rajza ... 48
A karácsonyfa alatt ... 51
Szilveszter délutánján. *Kotász* Károly rajza 52
Jezero bosnyák falu birája. — Bosznia czimerét tartó leány. *Roskovics* Ignácz rajzai ... 52
Jajcze népe ... 52

VI. Időszerü illusztrácziók.

A budapesti posta újévi munkája (4 kép) 1
A kisjenői vadászatokról (6 kép) ... 2
Új hid épitése Algezirászban ... 2
Kezdődő jégzajlás a Dunán ... 2
A pápa a Sixtini-kápolnában. — A pápa áldást oszt ... 16
Húsvéthétfői búcsú a Gellérthegyen (3 kép) 16
A Vezuv kitörése: A romok eltakaritása. — Kiteritett holttestek San Giuseppeben. — A Vezuv kitörés közben ... 17
A kis Albrecht főherczeg a sokacz nők közt (2 kép) ... 17
A milanói kiállitásról: Az olasz királyi pár a magyar osztályból távozik. — A királyi pár üdvözlése. — Zenekar. — A kiállitás főkapuja előtt. — Magyar urak a királyi pár érkezését várva ... 18
Május elseje a városligetben (2 kép) ... 18
József főherczeg és Erzsébet főherczegnő a virágkiállitás megnyitásán. — A főherczegi pár megtekinti a kiállitást Darányi miniszter kalauzolásával ... 19
Az olasz király és neje automobilon ... 19
Képviselőválasztási képek: Kortestanya a Gizella-téren (Budapest V. kerület). — A zászlók kiosztása (Budapest VII. kerület). — Főkortes (Budapest VII. kerület). A választási helyiség előtt (Budapest VII. kerület). — «Éljen a mi szeretett képviselőjelöltünk!» (Budapest VIII. kerület). — Asszonykortesek a pártirodánál (Budapest VIII. kerület). — Automobil kortes-szolgálatban (Budapest VIII. kerület). — Falusi kortes asszonyok. — A vá-

Lotz Károly

Alkony c. Lépje
(Föv. Kapitány)
Repr.

Budapest, 1946. II.
146 l

Lotz Károly

l

Szépmüvészet]
1943.60.l.

Lotz Károly

Szépmüvèszet]

1943. 65-1

T.



EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Lotz Károly

l.

Szépmüvészet
1943. 232. l.

Lotz Károly

Szépmüvèszet

1943.230.l

T.



EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Lotz Károly

Tájkép

Szépmüvészet

1943. 62. l.



Lotz Károly

l.

Szépmüvészet
1942. 287. l.


5f
MAGYAR KIR. POSTA
5f
MAGYAR KIR. POSTA
5f
MAGYAR KIR. POSTA
5f
MAGYAR KIR. POSTA

Lotz Károly

Szépmüvészet

1943. 52. l.

T.



EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Lotz Károly

l.

Jaj Bold Marg

Szépmüvèszet

1942. 281. l.

Nagyhörös

APEST

Lotz Károly

vöd

Kopp Lépm

73. l.

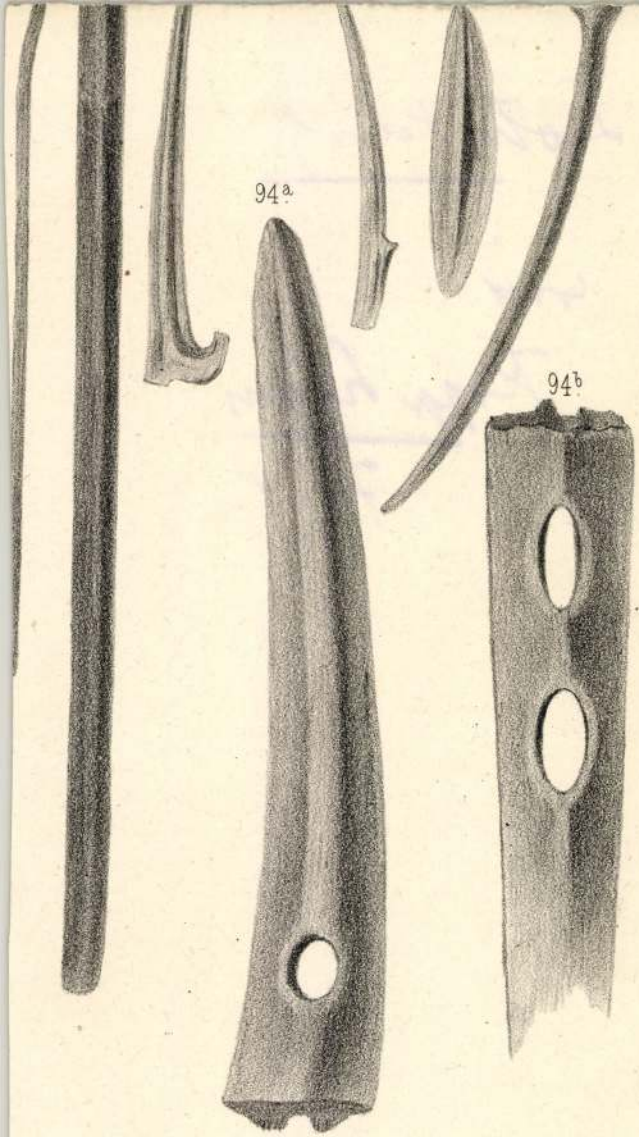
94a
94b

Lotz Károly

Ámor és Psyche

Repr

Jelképzőm

312. l

Könyvben

m. o. 328. l.

Lotz Károly

ivód
2

Nagy Lajos kora
c. fálkepe repr.

Magyar a kultu-
váért. Szerkesztette
Lukács György dr.
Bp. 1929. 608. l.

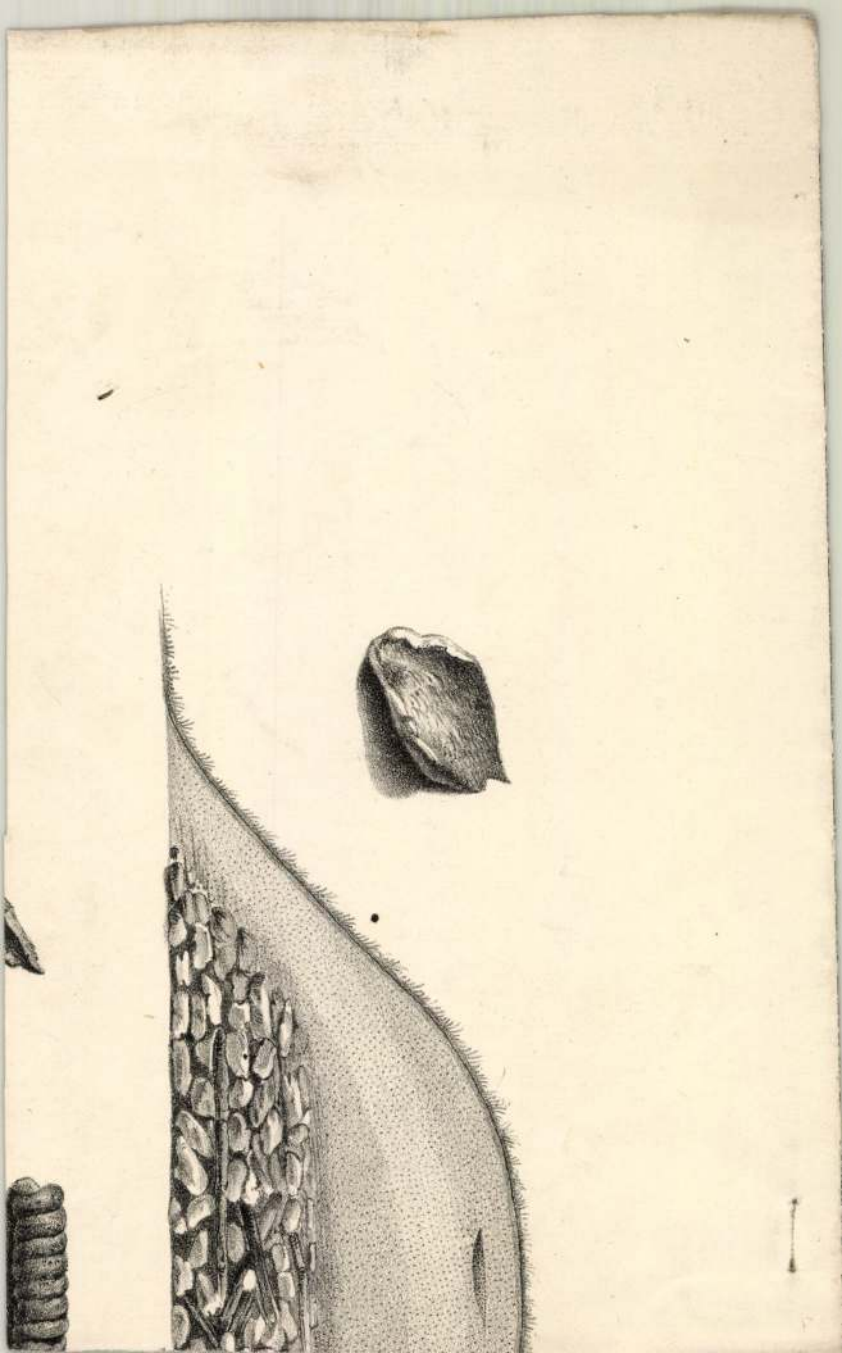

Lotz Károly

vrod
2

Kremmer Dezső dr

Az első pesti festőiskola

[Bp. 1916] 12, 13-l.

fejezte be, előreláthatólag 1942. október, november hónapokban folytatja ezirányú vizsgálatait. Családantropológiai tanulmányai során az Ivády-családdal kapcsolatos, fontos levéltári és statisztikai adatgyűjtést folytatta, majd Ivád község biológiai körzetéhez tartozó további más községekben végzett összehasonlító antropológiai vizsgálatokat. Az előző esztendőkben felvett adatok feldolgozását folytatta. Tanulmányozta a metrikus és somatikus jellegek adatainak feldolgozási módszerét.

Dr. Radnóti Aladár (1913, Budapest, róm. kat.) múzeumi segédőr (Zichy István főigazgató) 400 pengős ösztöndíját a pannóniai római limes felkutatására használta fel. Megállapította, hogy a pannóniai limes nem egyszerű erődvonal, hanem időnként a mélyen tagozott hadrendnek megfelelően több erődsorból álló rendszerré volt kiépítve. Kiszállt több helyre a Dunántúlon, hol a régebbi kutatás római táborokat említ. Részletes kutatásokat végzett Keszthely—Fenékpuszta környékén, valamint Ságváron és Brigetióban. Kisebb topográfiai kutatásokat végzett Százhalombatta környékén és Pilismaróton.

Soós Árpád (1912, Budapest. ág. ev.) múzeumi gyakornok (Pongrácz Sándor főigazgató) 400 pengős ösztöndíjban részesült. Magyarország igen hiányosan ismert féregfaunájának kutatása során az eddig

Lotz Károly

és

Gerkülföldi

Ho

TOBIS

TOBIS FILMKUNST G. M. B. H.
AUSLANDS-PRESSESTELLE

Lotz Károly

ród

Gerprivási Egyetőrt

Lotz Károly

l.

Krematórium

92. l.

1406

1406. Macer

A XVI. század

Predella.

A három részből álló pred
bemutatása (Lukács 2. r. 22.)
(A fehér terítővel letakart a
gyertya ég, a főpap megáldja
tart. Mellette József áll. Elől a
van, míg jobbról Simeon és A
rész *Jézust az Olajfák hegyén* (
(Elől Jakab, János és Péter ap
oldalban a piros köntöst vis
imádkozik, kinek feje dicssug
az angyal jelenik meg kezeib
kereszt emelkedik ki). A bal
támadása (Lukács 24. r. 6.) v
kiemelkedő Jézus jobb kezét
piros lobogót tart fehér keresz
vel kötötte körül. A sír melle
közül egy alszik és három
Üdvözítőt nézi).

Fa, méretei 42·5 : 29·5, 45 :
1406. — Vétetett az 1890 október
a belépti dijakból 246 lirán, vagy
Elszámoltatott 1890 deczember 31
jóváhagyta az 1891 február 16-ik

III

Vet. 1890

Lotz Károly

Vród

Vayer Szécheny

ism. képmása

67. l.

Pápai empire váza VIII. 177.

Lotz Károly

pécsi altemplomi falfestmenyei el-pusztultak

vöd

Szönyi Ottó - Ásatások a pécsi székesegyház környékén 1922-ben. Az Orsz. Magy. Régészeti Társulat Évkönyve. II. 1923-26. Bp. 1927. 172. l.

Lotz Karoly

cvod
2

Michel 1009. l.

Keppel

Saharet táncrosnőt ábrázoló nincs
Karton Lenbachtól V. 42.

Lotz Károly

Irod

Építő Ipar. 1912. 30. sz.

(L. Z.: A m. kir.
Operaház átalakítása.)

Lotz Károly

wód

Vachon 29. I.

SZEPSI Vizi u. 261.

Lotz Károly

rőd

Farkas Zoltán:

Budapesti levél.

Forum. 1933.

361. l.

Csonthengerke, római VI. 282.

Lotz Károly

cród

Forum.

1933. 321. l.

(Lotz Károly
emlékkiállítása.)

Gondrudaeska, römai listes

VI. 112.

Lotz Károly

vród

Farkas Zoltán:

Budapesti levél.

Forum. 1934, 36. l.

Lotz Károly

l.

Szentgyörgy Cél

XII. aukc. 43,

44. 4.

MEINL A TEA

Lotz Károly

írod

Farkas Zoltán:

Nemzeti jelleg a magyar művészetben.

Forum (magyar rész) 1936. 3. f.

Lotz Károly

cvód
a

Tragor Ignác dr

Váci könyv, a
Váci Muzeum-Egyesület évkönyve.
Vác 1907. 41. l.
(Varju János ukke)

Lotz Károly

A váci fiakker
c. rajza repr.

Tragor Ignác dr

Váci könyv, a
Váci Muzeum-Egye-
tület évkönyve.
Vác 1907. 89. l.

Liebe Mama!

Ich habe Dienst-
frei morgen.

Treffen Dienst da
Dienst Morgen 7 Uhr
Dienst Abendessen -Pfle-
fertig entlassen-
Dienst 1902. 99.

Lotz Károly

Pázmány Péter Eva
Lotz falfestménye
az Akadémiában
Repr.

Magyarecke
IV. 19. l.

Lotz Károly

Bethlen Gábor
Kora. Falfestm.

Repr.

Magyvarecke

I. 473. l.



T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Lotz Károly

Nagy Lajos Eora,
fenti falfestmenye
az Akadémian
Repr.

Magy Verecke

I. 445. l

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Lotz Károly

Szent István kora
c. falfestménye

Repr.

Magyarország
I. 237. l.



T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Lotz Károly

Árpád fogadja a
legyőzött népek
követeit

Fametszet fenti
műve után

Repr.

Magy Verecke

I. 72. l

Europa

Lapterjesztő és könyvkiadó vállalat

Budapest

V. Visegrádi utca 36

Lotz Károly

vád
z
Petr Ver

V. 222. l.



T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Lotz Károly

wód
2

Pétermagyarin (Keppel)
Vereche V. 84. l.
86. l.
90. l.

HELYSÉG

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

KOR

ŐRZÉSI HELYISÉG

TULAJDONOS

MÉRET

TÁRGY

LEÍRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DÍSZÍTÉS, FELIRAT, JE

FÉNYKÉP, RAJZ

Lotz Károly

I. sz. betétlap.

l.

Rath György 1896

289. l.

292. l.

296 l.

I.sz.betét lap.

ók befogadóképessége:

	Befogadó képessé[illegible]
	vagy
	3 kerékpáros
j	1/2 golyószórós raj
x	4 kerékpáros
aknavető x	
	12 kerékpáros

Lotz Károly

Than Mór

Ung. Led. 2 l.

Lechner Jenő dr

A Magyar Nemzeti Múzeum épülete 1836–1926. Bp. 1927. 50. l.

számu szelvény.

drb. üzletrészjegyre eső osztalékot az 1934. évben tartott közgyülés vonatkozó határozata után kifizeti.

A Magyar Köztisztviselők Fogyasztási, Termelő és Értékesitő Szövetkezete.

számu szelvény.

11
számu szelvény.

Üz. jegy sz. **H 05355**

Alulirott szövetkezet jelen szelvény bemutatójának az 1930. üzletévre 4 (négy) drb. üzletrészjegyre eső osztalékot az 1931. évben tartott közgyülés vonatkozó határozata után kifizeti.

A Magyar Köztisztviselők Fogyasztási, Termelő és Értékesitő Szövetkezete.

10
számu szelvény

08
számu szelvény.

Üz. jegy sz. **H 05355**

Alulirott szövetkezet jelen szelvény bemutatójának az 1927. üzletévre 4 (négy) drb. üzletrészjegyre eső osztalékot az 1928. évben tartott közgyülés vonatkozó határozata után kifizeti.

A Magyar Köztisztviselők Fogyasztási, Termelő és Értékesitő Szövetkezete.

07
számu szelvény.

05
számu szelvény.

Üz. jegy sz. **H 05355**

Alulirott szövetkezet jelen szelvény bemutatójának az 1924. üzletévre 4 (négy) drb. üzletrészjegyre eső osztalékot az 1925. évben tartott közgyülés vonatkozó határozata után kifizeti.

A Magyar Köztisztviselők Fogyasztási, Termelő és Értékesitő Szövetkezete.

04
számu szelvény.

~~**02**~~
~~számu szelvény.~~

Üz. jegy sz. **H 05355**

Alulirott szövetkezet jelen szelvény bemutatójának az 1921. üzletévre 4 (négy) drb. üzletrészjegyre eső osztalékot az 1922. évben tartott közgyülés vonatkozó határozata után kifizeti.

A Magyar Köztisztviselők Fogyasztási, Termelő és Értékesitő Szövetkezete.

~~**01**~~
~~számu szelvény.~~

Lotz Károly

Petőfi hálala
c. festménye
Repr –
Gracza IV. 371 l

SOPRON, 1929 julius 15.

U r !

hete kelet nélkül érkezett levele-
ljes kiegyenlitéséről. Rögtön válaszol-
y meddig méltóztatik szabadságon lenni,
idején elvitetem a képet. E levelem-
ig a dolog most már annál aktuálisabb,
vagyis a mai napon kelt adásvételi
ek dr Östör József ügyvéd országgyülé-

NYOMTATVÁNY

úrnak

Budapest



AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután $^1/_2$6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

Lotz Károly

erod

Velvánd

170. l –

1921 17 C

Lotz Karoly

wird

Velvand

164·l

pterido phyta

edényes virágtalanok

(= cryptogamae vasculares)

Lotz Károly

wód

Velvánd

174. l.

Zsedényi Béla távirat

gyülés november 29-én megnyitand

oOo

3./Népszava.

Küszöbön a megegyezé

nap folyamán már nyilvánosságra

oOo

A portugál ellenzéki

közli, hogy folytatja küzdelmét

áért. Az ellenzék szerint a szav

szavazott.

oOo

A budapesti pontonhi

oOo

A lap 4-ik oldalán P

Lotz Károly

minister a Bpesti
vasilikában

vród
z
Velvánd

163. l.

Lotz Károly

Vrod

Lollok 29 – 38. l.
képekkel

A legrészletesebb leírása
a kupola és a csegelyek fal képeinek

Ha Ell, felhasználandó.

A hevederívek karton-
jai fensitól, mozaik
kivitel a velencei
Salviati cégtől –

Lotz Károly

Tündér Ilona búcsúzása
(Vigadó)
A négy elem (föld
levegő, víz, tűz)
falképcartonok az alábbi
nemzetek számára

Exp. Paris 1867
(Exposants 2. l.)

Vác megyei város közműveitől

136/1945. közmű sz.

T. fogyasztónk!

Értesítjük t. fogyasztóinkat, hogy a felemelt díjak megnövekedett kiadásaink ideiglenes fedezésére szolgálnak mindaddig, míg a Közellátási miniszter úrnak az árrendezésre vonatkozó s minden a díjakat érintő árténvező figyelembevételével megállapítandó díjak mértékéről rendeletileg nem intézkedik. A jelenleg engedélyezett szorzószám a multévi díjaknak tízszerese. A vízdíjaknál a szorzószám április és május hóra egyenkint ötszörös, június hótól kezdve tízszeres.

Vác, 1945 július 4.

Vác m. város közművei üzemvezetősége

Pestvidéki Nyomda Vácon 336/45

Lotz Károly

l

Szépmüvèszet

1944. 256 l.
257 l.
[illegible]
258 l.



T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Lotz Károly



334. Lotz.

Almásy - Teleki - II - 1939



139. Felsőolasz festő 1550 körül.

9. LOTZ KÁROLY: ANGYALOK. OLAJFESTMÉNY.

Lotz Károly

Ernst Múzeum aukció
XXXIX.

Liezen-Mayer S.

vrod
z

Petr Müvelod
V. 501. l. 512. l.

5650

40.214. — K. M. E. Ny.

Lotz Károly

erőd
?

Petr Müvelöd
V. 495. l – 496 l.
506, 508, l. 510. l.

5671

40.214. — K. M. E. Ny.

Lotz Károly

Ámor és Psyche c-
képe repr-
Vas Ujs. Külön Ea-
ráčsonyi mell. 1904.

Kassa, dům

325 – 326

Lirek Sajós

illusztrációi a Vas. Ujs. karácsonyi kü-lön számában – 1904.

Számos illusztrációja a Vas. Ujs. 1904. évfolyamában

Ungol. Mir
~~Komnitor~~

190

Képe 195

Lotz Károly

Pécsi nécsegyház.

Sertz I. Ivánemlékk.

III. 231. l.

Iskola-tér 2

1

376

Lotz Károly

Lárd

Csánky Győr

29, 30. l.



241. TIZIÁN UTÁN: DANAE.

Lotz Károly

Pihenő táncosnő

Repr.

Csánky Győr

A MAGYAR
AKVARELL- és PASZTELLFESTŐK
EGYESÜLETE

XII-IK KIÁLLITÁSÁNAK

KATALÓGUSA

Lotz Károly

170. Psyche, vizf.

Szépm. Muz. graf. ont.
Eg. kiáll. A Majowszky-
gyűjt. 1935.

KIÁLLÍTOTT MŰTÁRGYAK JEGYZÉKE.

(A * ellátott műtárgyak a katalogusban reprodukálva vannak.)

Lotz Károly

cód
2

Petr Egy Kimuls

168. l.

Múemlékek
Bizottsága

Lotz Károly

Szép. Muz.
graf. ont. 41. kiáll.
Lotz Károly vázlatai
és rajzai.

Bp. 1920.

nekem eszelőse
mint mely
1943 XII. 14.



Lotz Károly

lásd
z

Szépmi Mivi
Uj szerem. 1920–21.

16. sz

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 853.

Lotz Károly

arcképe Balló Edé-
től, a Szépm.
Muzeum tulajdona.
Kiállítva:

Szépm. Muz.
Balló Ede emlék-kiáll.
1938.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Lotz Károly

Magyar Népköztársaság Érdemrend

Magyar Honvert 1984. I. 11.

Lotz Károly

Nyár c. kéje repr.

cod

Gerevich Tibor:

Régi és újabb magyar festők a primási képtárban.

Vas. Ujs. 1916. 554. l

képpel.

La S. V. è invitata a partecipare

all'ASSEMBLEA GENERALE

della

SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE

MATTIA CORVINO

che avrà luogo il 24 giugno p. v. alle ore 18
nella sala d'onore del Museo di Arte Decorativa
(IX., Üllői-út 33—35)

Il presidente
Tiberio Gerevich

Lotz Károly

Miniszter tanácsi Terem az országházban.

A famennyezet két középső tükrében:

Bölcsesség
Erélyesség
(Leghiválabb művei köré tartoznak)

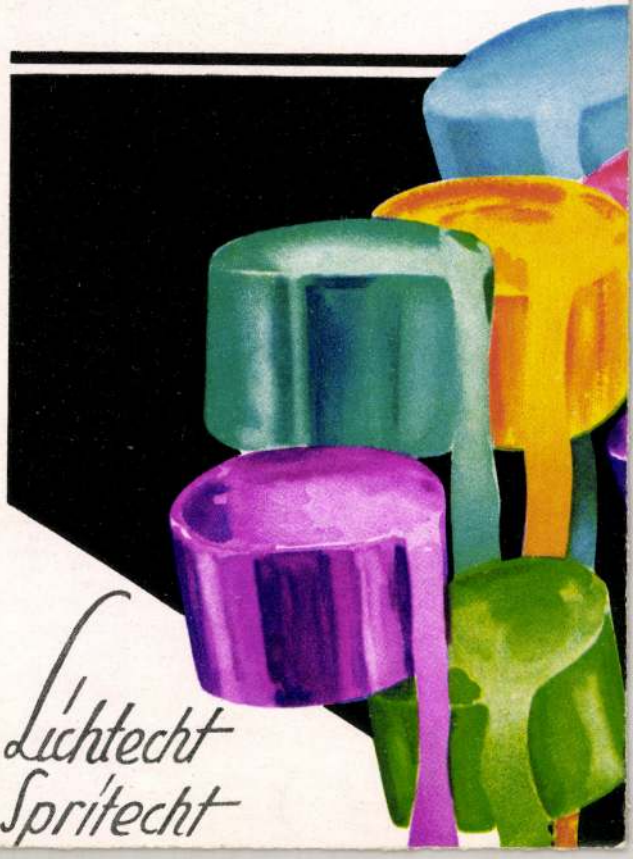
Lichtecht
Spritecht

Lotz Károly

(vagy dísz-)
Főlépcsőház a
parlament épületében
Magyarország apotheozisa,
Magyar ország címere,
A magyar törvényhozás apotheozisa,
Három falkép a
menyezeten.
Kifogástalan
állapotban
megvizsgáltam hiva-
talból 1940. aug. 6.
Lt

Okéczke, ref. - kij

103,278,

Lotz Károly

vód

z

Pesti Napló

1912. okt. 13. (A Lotz-freskók pusztulása. – Lebontják a régi Műcsarnokot?)

U. 448.

Giovanni Battista

1102. Moroni.
Sz. Bondoban, Albino mel
Férfi képe.

Derékig látható, kiszé balr
nyitott könyvet fogja, mely
haja, bajusza és hosszu szakáll
fodros gallérja,
talon jobbrol, még két irás és e

Vászon, mé
Vétetett 1893: XI. 21-én
Elszámoltatott 1894: XII.
Az elszámolásra nézve l.
1894: VII. 12-én Szalay

904: IV. 27.

Lotz Károly

XVII. TEREM.

827 † **Lotz Károly.** Kettős arckép. Olajf. Eladó.
828 † **Lotz Károly.** Tájkép. Olajf. Eladó.
829 † **Lotz Károly.** Tájkép. Olajf. Eladó.
830 † **Lotz Károly.** Tájkép. Olajf. Eladó.
831 † **Lotz Károly.** Amor és Psyche, vázlat. Eladó.
832 † **Lotz Károly.** Női arckép. Olajf. Eladó.
833 † **Lotz Károly.** Női arckép. Olajf. Eladó.

Képzőm. Tan. 1908/9
téli kiáll. cat.

802 Zügel, Henrik. A liget szélén. (Wörth a. M.) Olajf. Eladó.
803 Zügel, Henrik Holdkelte. Olajf. Eladó.
804 Zügel, Henrik. Megzavart nyáj. Olajf. Eladó.
805 Zügel, Henrik. Poros úton. Olajf. Nem eladó.
806 Zügel, Henrik. A csökönyös. Olajf. Eladó.
807 Zügel, Henrik. Legelő váltás (borjak). Olajf. Eladó.
808 Zügel, Henrik. Őszi napsugár. Olajf. Eladó.
809 Zügel, Henrik. Cigány majommal. (Tanulmány.) Olajf. Eladó.
810 Zügel, Henrik. Két birka. (Tanulmány.) 1875-ből Olajf. Nem eladó.
811 Zügel, Henrik. Birkatanulmány 1874-ből. Olajf. Nem eladó.
812 Zügel, Henrik. Őzbak. (Tanulmány.) Olajf. Eladó
813 Zügel, Henrik. A legelőn. Olajf. Eladó.
814 Zügel, Henrik. Bakkecskék. Olajf. Eladó.
815 Zügel, Henrik. A birkaakol előtt (esti nap). Olajf. Eladó.
816 Zügel, Henrik. Róka. Olajf. Eladó.
817 Zügel, Henrik. Az erdei pataknál. Olajf. Eladó.
818 Zügel, Willy. Kérő medve. Bronz. Eladó.
819 Zügel, Willy. Jegesmedve a bocsával. Bronz. Eladó.
820 Zügel, Willy. Pelikán. Bronz. Eladó.
821 Zügel, Willy. Bagoly. Bronz. Eladó.
822 Zügel, Willy Kacsák Bronz. Eladó.
823 Zügel, Willy. Szimatoló medve. Bronz. Eladó.
824 Zügel, Willy. Jegesmedve. Bronz. Eladó.
825 Zügel, Willy. Disznók Bronz. Eladó.
826 Zügel, Willy. Saskeselyű. Bronz. Eladó.

Lotz Károly

Lőkötő a Tisza
partján c. képe repr.

Vas. Ujs. 1863.
373. l.

Lotz Károly

A bivalyos c. kép

repr.

Vas. Ujs. 1863. 329. l.

közreműködésével

szerkesztette

HEIMLER KÁROLY dr.

*

DIEBOLD KÁROLY

163 felvételével



SOPRON

1939

A SOPRONI

Lotz Károly

Az 1849-iki Károlyi-huszárezred tisztjei

repr

Vas. Ujs. 1913. 334. l.

A kép a Lotz Károlyi kastélyban van.

KŐMŰV
Könyvkeres
IV. Muze

Lotz Karoly

Petőfi halála c.
Eepé repr.
Vas. Ujs. 1899. 517. l.

Lotz

L tab. II. 31

MDK

n. Lotz Károly, festöm.

1880. Ipolyi Arnold-féle 500 ft-os tört. díj:
Hunyadi János halála.

1881. A vallásalap 500 ft-os egyházfestészeti díja:
Kapisztrán Szt. János keresztes-hadjáratra buzditja népet.

OMKT.-Vándorkiállitások. 1910. szept. 8.-dec. 27. Eger, Miskolc, Kassa, Eperjes, S.a.ujhely, Debreden, Gyöngy
Kat. 66. l.